

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

ГРАНІ ПРАВА: ХХІ СТОЛІТТЯ

МАТЕРІАЛИ Всеукраїнської науково-практичної конференції

19 травня 2018 року

У двох томах

Том 2

Одеса
2018

Друкується за наказом ректора НУ «ОЮА»
проф. В.В. Завальнюка (наказ № 728-91 від 30.03.2018 року)

Відповідальний редактор — віце-президент, проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія» (НУ «ОЮА»), доктор юридичних наук, професор **Г.О. Ульянова**.

Укладачі:

Батан Юрій Дмитрович — аспірант 3-го року навчання кафедри загальнотеоретичної юриспруденції, фахівець науково-дослідної частини, головний радник студентського наукового товариства НУ «ОЮА»;

Сиротко Михайло Володимирович — голова студентського наукового товариства НУ «ОЮА», студент 4-го курсу судово-адміністративного факультету (секції 6, 18, 20);

Бойко Марія Геннадіївна — голова СНТ факультету підготовки слідчих Інституту кримінальної юстиції, студентка 4-го курсу (секція 16);

Босак Оксана Іванівна — голова СНТ соціально-правового факультету, студентка 4-го курсу (секція 13);

Гуменюк Аліна Сергіївна — заступник голови СНТ Інституту кримінальної юстиції, студентка 3-го курсу (секції 15, 17);

Журавель Юлія Миколаївна — перший заступник голови СНТ НУ «ОЮА», студентка 2-го курсу магістратури факультету міжнародно-правових відносин (секції 3, 4, 14);

Каменчук Ілона Андріївна — заступник голови СНТ факультету міжнародно-правових відносин, студентка 1-го курсу (секції 9-12);

Мельник Володимир Юрійович — заступник голови СНТ судово-адміністративного факультету, студент 1-го курсу (секції 8, 23);

Негара Олена Віталіївна — заступник голови СНТ судово-адміністративного факультету, студентка 2-го курсу (секції 5, 7);

Онішук Дар'я Геннадіївна — голова СНТ факультету міжнародно-правових відносин, студентка 2-го курсу (секції 21, 22);

Трушкіна Анна Дмитрівна — заступник голови СНТ факультету міжнародно-правових відносин, студентка 1-го курсу (секції 1, 2);

Шкільнюк Анастасія Дмитрівна — відповідальний секретар СНТ НУ «ОЮА», студентка 3-го курсу соціально-правового факультету (секція 19).

Матеріали видано в авторській редакції.

Г 77 Грані права: XXI століття : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 19 травня 2018 р.) У 2-х т. Т. 2 / за ред. Г. О. Ульянової ; уклад.: Ю. Д. Батан, М. В. Сиротко [та ін.] — Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. — 562 с.

ISBN 978-966-916-548-0

У збірнику містяться матеріали доповідей, присвячених актуальній проблематиці у різних галузях національного та міжнародного права, економіки, політології, соціології, інформаційних технологій і лінгвістики.

Збірник спрямовано на ознайомлення юридичної громадськості з дослідженнями молодих вчених. Представлені матеріали конференції відповідають сучасним тенденціям розвитку правової системи України і можуть бути корисними як у навчальному процесі, так і в практичній діяльності.

УДК 340"20"(063)

ISBN 978-966-916-538-1 (у т. 1)
ISBN 978-966-916-548-0 (т. 2)

© НУ «Одеська юридична академія», 2018

**ПРИВІТАННЯ ПРЕЗИДЕНТА
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
С. В. КІВАЛОВА**

Вельмишановні учасники всеукраїнської конференції студентів та аспірантів «Грані права: XXI століття». Для мене велика честь привітати вас із цим значущим для студентської й аспірантської молоді заходом!

Цьогоріч близько чотирьохсот доповідей надано до студентського наукового товариства, що традиційно свідчить про наймасовіший характер цієї конференції серед усіх студентських заходів у навчальному році та про збереження чималої зацікавленості молодих дослідників у різноманітних сферах юриспруденції, економіки, філософії, політології, соціології, інформаційних технологій та лінгвістики.

Приємно відзначити, що всеукраїнська конференція «Грані права: XXI століття» є однією з багатьох славетних наукових традицій Національного університету «Одеська юридична академія». Крім того, вже втретє поспіль конференція має статус не лише студентської, а й аспірантської, оскільки спільна робота молодих науковців здатна вплинути на ефективність модернізації та реформування правової системи, держави та суспільства.

Підхоплюючи зацікавленість молодих науковців не тільки до теоретичної, а і до практичної діяльності, цілком підтримую ініціативу студентів змінити статус конференції із суто наукової до науково-практичної. Зокрема, і через це вже вдруге регламент роботи передбачатиме спочатку традиційні засідання у форматі доповідей та обговорень у відповідних секціях, а потім на учасників очікує можливість узяти участь в одному з декількох практично спрямованих воркшопів.

Другий том матеріалів Конференції присвячено кримінальній юриспруденції, земельному, екологічному, аграрному праву, а також суміжним із юриспруденцією дисциплінам (економіці, лінгвістиці, політології, соціології, інформаційним технологіям).

Значущими є дослідження проблем так званих комплексних галузей, які важко однозначно віднести до публічного чи приватного права — екологічного, аграрного, земельного права. У цьому контексті студенти досліджували, серед іншого, скасування мораторію на продаж землі, відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення, екологічну культуру, правовий статус агрохолдингів, жорстоке поводження з тваринами, кліматичні стратегії міст, «бурштинову лихоманку», правову охорону пожежозахисних смуг як прогалину українського законодавства, вдосконалення земельного законодавства України в умовах євроінтеграції тощо.

Ухвалення Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 6 грудня 2017 року (Закон набере чинності 11 січня 2019 року) та Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року передбачає відповідні зміни до Кримінального кодексу України — кримінальну відповідальність за домашнє насильство та примушування до шлюбу, а також нові обтяжуючі та пом'якшуючі обставини. У серпні 2017 року було підписано Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження гуманного ставлення до тварин», який передбачає більш суворе покарання за жорстоке поводження з тваринами. Крім того, 14 березня 2018 року ухвалено Закон про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо захисту дітей від сексуальних зловживань та сексуальної експлуатації. Ці законодавчі новації, і це цілком природньо, стають об'єктом вивчення допитливих студентів-науковців.

Споріднена з кримінальним правом кримінологія стала однією з найбільших секцій на цій конференції. Студенти приділили увагу, зокрема, проблемам ЗМІ як кримінологічному феномену та способу протидії підлітковій злочинності, злочинності на території проведення АТО, правового статусу осіб, які відбувають покарання в районі проведення АТО чи на тимчасово окупованих територіях, кримінологічних підстав реформування інституту злочинів у сфері підприємництва, транснаціональної злочинності, кримінологічного аспекту особи злочинця військовослужбовця з психічними аномаліями, жіночої злочинності, спортивної кримінології тощо.

Проблематика кримінального процесуального права та криміналістики також стає все актуальнішою, привертаючи увагу все більшої кількості дослідників. Своєчасними є дослідження, які стосуються подання як окремого судового рішення, внесення змін до КПК України щодо отримання дозволу слідчого судді на проведення експертизи, виявлення доказів кіберзлочину, спеціальної конфіскації в Україні, методики розслідування жорстокого поводження з тваринами, кишенькових крадіжок, детектору брехні.

Грунтовних напрацювань потребують міждисциплінарні наукові розробки, яким присвячені роботи з економіко-правових засад, політичних та соціологічних досліджень, лінгвістики права та ЗМІ, сучасних інформаційних технологій у юридичній діяльності.

Значну кількість праць студентів й аспірантів присвячено економічній проблематиці. Серед іншого, предметом досліджень стали особливості сучасних міжнародних економічних відносин України, економічно-правові особливості експортних операцій в Україні, переваги та недоліки фрілансу, правові засади розвитку річкового транспорту, економіко-правові аспекти захисту прав моряків, розвиток споживчого ринку як

напрямок забезпечення національної безпеки України, розвиток туристичного потенціалу України, перспективи резервної валюти, співпраця Національного банку України з Європейським центральним банком, споживчий кошик в Україні та структурний аналіз державного боргу України.

Також чимало доповідей подано на секцію політологічних досліджень держави та суспільства. Серед них можна виокремити тематики еволюції соціальних програм охорони здоров'я США, вибору моделі соціальної політики в Україні, трансформації політичних технологій, розвитку політичних поглядів у посткомуністичних суспільствах, кризи легітимності в Україні, ролі виборчих технологій у виборчій кампанії, політичної дискримінації як проблеми інституту толерантності, політологічному аналізу збройного конфлікту в Донецькій і Луганській областях, тероризму як явищу сучасної демократичної політики, геополітичному регіону «Центрально-Східна Європа», шляхам запобігання політичним конфліктам.

Тези доповідей наших студентів й аспірантів із цих напрямків стануть у нагоді не лише фахівцям, а й усім зацікавленим у дослідженні функціонування публічної влади та суспільства в цілому.

Насамкінець, дякую від щирого серця усім молодим науковцям за Ваш внесок у вітчизняну науку, бажаю успіхів у навчанні та подальших звершень у науково-дослідній діяльності!

Сергій КИВАЛОВ,
президент Національного університету
«Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
заслужений юрист України

СЕКЦІЯ 14.

ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО, АГРАРНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

*Артьомов Олександр Сергійович,
Горун Юрій Валерійович*

студенти 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

МОРАТОРІЙ НА ЗЕМЛЮ: ЧОГО ЧЕКАТИ У РАЗІ СКАСУВАННЯ

Відповідно до ст. 13 Конституції України — земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією [1].

Так, законодавцем при прийнятті Земельного кодексу було накладено мораторій на землі сільськогосподарського призначення, який згодом, з запуском обігу земель сільськогосподарського призначення, повинен був знятись.

Наразі 70% земель українського земельного фонду є землями сільськогосподарського призначення, вільне відчуження цих земель є забороненим відповідно до п.15 Перехідних положень Земельного кодексу України[2].

Проте, проведення земельної реформи в Україні зараз є головним завданням як і Уряду, так і Верховної ради України.

Більшість фермерів сподівалися на скасування мораторію на землі сільськогосподарського призначення у 2017 році, проте 07 грудня 2017 року Верховною радою було прийнято ЗУ « Про внесення змін до розділу Х «Перехідні положення» Земельного кодексу України щодо продовження заборони відчуження сільськогосподарських земель», відповідно до положень якого мораторій було продовжено до 01 січня 2019 року.

Проте, функціонування ринку є обов'язковою умовою для забезпечення нормального економічного розвитку України, як аграрної держави.

На сьогоднішній день з впевненістю можна сказати, що є декілька альтернативних шляхів вирішення даної проблеми щодо запуску продажу земель сільськогосподарського призначення в Україні.

Так, 13 грудня 2016 року Верховною Радою України було одержано проект Закону України «Про обіг земель сільськогосподарського призначення в Україні», який був поданий народним депутатом Муршак Олексієм Петровичем.

Якщо проаналізувати даний законопроект, то можна зазначити наступні ключові положення.

По-перше, набувачами відповідних земель зможуть бути фізичні особи, юридичні особи, які зареєстровані за законодавством України, територіальні громади та держава в особі органів виконавчої влади. Тобто, компанії, які є нерезидентами України, або ж іноземці не зможуть купувати собі землі сільськогосподарського призначення.

Проте, і в цьому випадку є обмеження та певні виключення. Так, на першому етапі запуску обігу земель сільськогосподарського призначення забороняється купувати відповідну категорію земель юридичним особам, які зареєстровані за законодавством України до 01 січня 2020 року, а вихід на український ринок зазначеної категорії земель нерезидентам України буде дозволений з 01 січня 2030 року [3].

По-друге, у разі прийняття зазначеного законопроекту в Україні, вже буде чітко регламентована процедура стягнення земельсільськогосподарського призначення за рахунок заборгованості банками та іншими фінансовими установами.

Та відповідно до ст.4 законопроекту банки, або фінансові установи до яких перейшло право власності на земельну ділянку сільськогосподарського призначення в наслідок погашення заборгованості зобов'язані протягом року виставити зазначену землю на торги (зареєструвати як лот для проведення електронних земельних торгів), якщо ж не буде відчужено відповідну земельну ділянку то центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, може здійснити відчуження такої земельної ділянки на конкурентних засадах шляхом проведення електронних земельних торгів й оформити необхідні для відчуження документи, діючи від імені банку або іншої фінансової установи.

Наразі даний законопроект знаходиться на стадії обговорення, тому точно сказати чи буде він взятий за основу неможливо.

Законопроект є не єдиним, який був зареєстрований у Верховній Раді України. Уваги заслуговує також законопроект ЗУ «Про внесення змін до Земельного кодексу України (щодо забезпечення земельними ділянками сільськогосподарського призначення місцевого товаровиробника та запровадження електронних земельних торгів)» поданий народним депутатом України Івченком В.Є[4].

Головною особливістю даного проекту є те що не буде окремого закону щодо правового регулювання обігу земель сільськогосподарсь-

кого призначення, а планується внести зміни та доповнення до Земельного кодексу України.

У випадку прийняття даного проекту, в Україні сільськогосподарські землі державної чи комунальної власності можна буде продавати на аукціоні в три етапи: на місцевому, обласному та Всеукраїнському рівні.

Якщо ж обговорювати суб'єктів, які зможуть купувати землі сільськогосподарського призначення, то тут встановлені певні обмеження, фізична особа зможе брати участь в аукціоні лише якщо вона зареєстрована на території де проводяться торги на першому етапі. Набувачами земель також зможуть бути фізичні особи – підприємці та юридичні особи. Проте ключовою особливістю юридичної особи, як учасника аукціону є те що її засновником повинен бути тільки громадянин України, тобто іноземна компанія не зможе купувати сільськогосподарські землі, що в теорії повинно допомогти підняти економічний рівень нашої держави.

Також, Прем'єр-міністром України, Гройсманом Володимиром Борисовичем, було заявлено, що Кабінетом Міністрів України готується свій законопроект, що обігу земель сільськогосподарського призначення.

Даний законопроект, зараз знаходиться на допрацювати та не був ще внесений до Верховної Ради України.

Головною позицією, яка озвучується головою уряду, є те, що землі сільськогосподарського призначення зможуть купувати тільки фізичні особи, які є громадянами України.

Тобто, ринок сільськогосподарських земель буде закритий для юридичних осіб незалежно від їх походження.

Також варто відзначити, що урядом планується все ж таки не розширювати діючий Земельний кодекс України, а приймати спеціальний закон який буде регулювати інститут обігу земель сільськогосподарського призначення.

Як висновок можна зазначити, що наразі з упевненістю неможливо сказати, що чекає на Україну в випадку скасування мораторію на землі сільськогосподарського призначення. Проте, в будь-якому разі вільний обіг земель сільськогосподарського призначення є ключовим завданням, яке потребує якнайшвидшого вирішення в Україні.

Список використаних джерел

1. Конституція України: закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Земельний кодекс України: закон України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3-4. – Ст. 27
3. Проект Закону про обіг земель сільськогосподарського призначення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60724.

4. Проект Закону про внесення змін до Земельного кодексу України (щодо забезпечення земельними ділянками сільськогосподарського призначення місцевого товаровиробника та запровадження електронних земельних торгів) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62373.

Ключові слова: земельна реформа, мораторій, обіг земель сільськогосподарського призначення.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Годованюк А. Й.

Багінська Анастасія Ігорівна

студентка 5-го курсу, соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВІДЧУЖЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Землі сільськогосподарського призначення посідають особливе місце серед інших категорій земель в Україні. Земельний Кодекс закріплює принцип пріоритетності земель сільськогосподарського призначення, відповідно до якого такі землі мають надаватись насамперед для сільськогосподарського використання [1]. Тому можна зробити висновок, що дана категорія земель має високу ціну і користується попитом серед фізичних та юридичних осіб. Відповідно до ст. 130 Земельного Кодексу України, покупцями земельних ділянок сільськогосподарського призначення є громадяни України, які мають відповідну освіту, а сама сільськогосподарську, стаж роботи в такій галузі чи займається веденням товарного сільськогосподарського виробництва [1]. На думку автора, дане визначення потребує уваги правників, оскільки є недостатньо точним і повним, так як не зазначено який саме стаж має бути, якого саме рівня сільськогосподарська освіта.

До інших проблем то це – відсутність законодавчого визначення поняття «земельна ділянка сільськогосподарського призначення для ведення товарного виробництва». Може матись на увазі ведення фермерського господарства, особистого селянського господарства чи навіть городництва. Основним способом відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності – купівля угоддя на земельних торгах, де також є певна кількість труднощів і дилем.

Актуальними питаннями, що стосуються визначення пріоритетності земель сільськогосподарського призначення, їх відчуження та іншими

пов'язаними темами займалися такі науковці, як О.В. Боришкевич, І.І. Каракаш, К.М. Караханян, П.Ф. Кулинич, Т.В. Лісова, О.О. Погрібний, О.В. Степська та ін.

Як зазначають вчені, є певна неточність у визначенні осіб, які можуть бути покупцями земель сільськогосподарського призначення. Відповідно до законодавства це громадяни України, які мають сільськогосподарську освіту, проте яка це має бути освіта, якого кваліфікаційного рівня не зазначено. А так як дані землі є пріоритетними, то і умови, за яких їх можна придбати мають бути чітко встановлені. Друга частина тієї ж статті в такому ж неповному вигляді. В таких громадян має бути досвід роботи в галузі сільського господарства, проте проміжок часу перебування при виконанні обов'язків і сама посада знаходять свого вираження. На думку автора, потрібно вдосконалити, доповнити положення земельного законодавства, для уникнення подальших непорозумінь при купівлі земельної ділянки.

Досить актуальним є питання набуття та відчуження зазначеної категорії земель. Стаття 134 Земельного Кодексу встановлює обов'язковість продажу земельних ділянок, в тому числі сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності на земельних торгах, проте в цій же статті зазначається великі кількість винятків [1]. В результаті цього є достатня кількість способів уникнути участі в аукціонах. Звичайно, це можливість отримання земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства, що на даному етапі розвитку є досить поширеним випадком. Також варто згадати отримання земельної ділянки в порядку безоплатної приватизації, надання у постійне користування юридичним особам та ін.

Перелік винятків у згаданій вище статті є вичерпним, проте існують і інші способи надання земельної ділянки у користування, крім як на конкурентних засадах. Вчені зазначають, що одним із таких способів є надання земельної ділянки для розміщення оптових ринків сільськогосподарської продукції. Відповідно до Закону України «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції» — це юридична особа, предметом діяльності якої є надання послуг, що забезпечують здійснення оптової торгівлі сільськогосподарською продукцією [2]. В цьому випадку земельні торги не проводяться, оскільки земельна ділянка набувається у користування за рішенням відповідного органу, в результаті чого укладається договір між сторонами. Також є нелогічним існування мораторію на відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення, що прямо зазначено у Законі України «Про внесення змін до Розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України», і продовження процесу роздачі таких земель попри існуючу заборону[3].

Тому, зважаючи на вищевикладене варто зауважити, що землі сільськогосподарського призначення є пріоритетними серед всіх інших наявних категорій земель і складають вагомую частину земельного

капіталу України, і безумовно потребують особливого контролю та охорони з боку держави. Також було б доцільно переглянути статтю 130 Земельного Кодексу України і доповнити її всіма можливими винятками, що стосуються проведення аукціону, тоді це буде сприяти більш повному проведенню процедури продажу і дасть змогу чітко розмежувати які землі можуть відчужуватись на аукціонах, а які поза ними.

Список використаних джерел

1. Земельний Кодекс України від 25 січня 2002 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3. – Ст. 27
2. Про оптові ринки сільськогосподарської продукції: закон України від 18 грудня 2009 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – №51. – Ст. 755
3. Про внесення зміни до розділу Х «Перехідні положення» Земельного Кодексу України: закон України від 2 лютого 2018 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – №5. – стор. 77. – Ст. 36

Ключові слова: землі сільськогосподарського призначення, відчуження землі, обіг землі, ринок землі, договір купівлі-продажу.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Караханян К. М.

***Бажутін Борис Олегович,
Пуценко Олег Олександрович***

студенти 5-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНУ ЗЕМЕЛЬ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Протягом усього історичного розвитку української державності було створено величезну кількість пам'яток історії та культури, у тому числі нерухомих. Їх збереження належить до пріоритетних напрямків політики нашої держави у сфері культури та духовного відродження нації. Звертаючи увагу на природу нерухомих об'єктів культурної спадщини, їх нерозривний взаємозв'язок із земельною ділянкою, в межах якої вони розташовані, не можна уникнути дослідження проблем, що пов'язані саме з землями історико-культурного призначення. Почастішали випадки нецільового використання та вилучення

земель історико-культурного призначення, недотримання умов їх використання й охорони, проведення земляних робіт без попереднього проведеного комплексу попереджувальних заходів тощо. Ці обставини й становлять актуальність дослідження усіх аспектів правового режиму земель історико-культурного призначення.

Науковою основою роботи стали праці таких українських науковців у галузі екологічного та земельного права, як І. І. Каракаша, О. В. Степської, А. П. Гетьмана, М. В. Шульги та інших.

У сфері охорони земель історико-культурного призначення застосовуються різні види юридичної відповідальності, кожному з яких притаманні індивідуальні риси. Є багато підходів до визначення дефініції «юридична відповідальність», але ми візьмемо один, що, як на нашу думку, в достатній мірі роз'яснює цей термін. Юридична відповідальність – це безумовний обов'язок правопорушника, що вчинив протиправний поступок, зазнавати несприятливих наслідків особистого, майнового чи організаційного характеру [4, с. 316]. Слід розуміти, що юридична відповідальність завжди ретроспективна, тобто настає за вже скоєне правопорушення. Вона суворо регламентується за підставами та порядком її застосування.

Підставою для притягнення до юридичної відповідальності та застосування заходів впливу є вчинення земельного правопорушення. Правопорушення – це суспільно небезпечне або шкідливе діяння (дія або бездіяльність), яке порушує норму права [5, с. 48]. Його характерною особливістю є протиправність дії або бездіяльності суб'єкта суспільних відносин. Йдеться про порушення встановленого правопорядку, невиконання покладених на фізичних і юридичних осіб обов'язків тощо. Показник протиправності кладеться в основу класифікації правопорушень на злочини та дисциплінарні проступки. Земельне правопорушення – це суспільно шкідлива дія чи бездіяльність, що суперечить нормам земельного права, за вчинення якої винна, деліктоздатна особа несе юридичну відповідальність [1, с. 235].

Серед специфічних ознак земельного правопорушення М. В. Шульга виокремлює такі дві головні:

1) земельні правопорушення завжди пов'язані із землею (наприклад, розміщення, проектування, будівництво, введення в дію об'єктів, що негативно впливають на стан земель).

2) зв'язок може виявлятися у різних формах (наприклад, використання земель не за їх цільовим призначенням, псування та забруднення земель тощо). [1, с. 236]

Треба зауважити, що чинним Земельним Кодексом України прямо не передбачено порушення земельного законодавства щодо використання чи охорони земель історико-культурного призначення. Окремо виділяється правопорушення лише щодо земель сільськогосподарського призначення (п. в ст. 211 Земельного Кодексу України). Це, в свою чергу, не виключає можливості застосування до особи, винної у

заподіянні негативної шкоди досліджуваній категорії земель, певного виду юридичної відповідальності. Окрім того, будь-яке з наведених видів порушення земельного законодавства також може стосуватися й земель історико-культурного призначення.

Також одним із найпоширеніших правопорушень земельного законодавства є самовільне зайняття земельної ділянки. Самовільне зайняття земельних ділянок — це будь-які дії особи, які свідчать про фактичне використання не наданої їй земельної ділянки чи намір використовувати земельну ділянку до встановлення її меж у натурі (на місцевості), до посвідчення права на неї, та її державної реєстрації [3]. Таке порушення земельного законодавства може виражатися у вчиненні дій щодо огороження земельної ділянки, її освоєння, забудови, проведення сільськогосподарських чи інших робіт, пов'язаних із фактичним володінням земельною ділянкою. Згідно з ст. 212 Земельного кодексу України самовільно зайняті земельні ділянки підлягають поверненню власникам землі або землекористувачам без відшкодування затрат, понесених за час незаконного користування ними.

Подібний вид порушення земельного законодавства передбачає настання адміністративної відповідальності за ст. 53-1, яка передбачає накладення штрафу на громадян від п'яти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб — від п'ятнадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Однак, потрібно відмітити, що з огляду на чисельність та суспільну небезпеку самовільного захоплення земель, на початку 2007 року таке діяння було криміналізовано шляхом доповнення Кримінального Кодексу України статтею 197-1: «Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво».

У відповідності до якої, самовільне зайняття земельної ділянки, яким завдано значної шкоди її законному володільцю або власнику, карається штрафом від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців. При цьому, шкода, що передбачена цією статтею, визнається значною, якщо вона у сто і більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян. Самовільне будівництво будівель або споруд на самовільно зайнятій земельній ділянці, зазначеній у ч. 2 цієї статті, або вчинене особою, раніше судимою за такий саме злочин, — карається позбавленням волі на строк від одного до трьох років (ч. 4 ст. 197-1 Кримінального Кодексу України).

Таким чином можемо зробити висновок, що самовільне зайняття земельної ділянки історико-культурного призначення (у тому числі в межах охоронних зон пам'яток) чи самовільне будівництво будівель або споруд на таких землях, що самовільно були зайняті, підлягає саме кримінальній відповідальності. Такий висновок робиться на підставі ст. 150 Земельного Кодексу України, за якою подібні землі віднесено до

особливо цінних земель. Криміналізація подібного діяння є досить важливим кроком на шляху формування ефективної системи охорони земель історико-культурного призначення.

Ще одним видом правопорушення земельного законодавства, яке слід розглянути є «псування сільськогосподарських угідь та інших земель, їх забруднення хімічними та радіоактивними речовинами і стічними водами, засмічення промисловими, побутовими та іншими відходами».

Тісний зв'язок із п. «в» ст. 211 Земельного Кодексу України має ст. 46 Закону України «Про охорону земель», за якою забороняється несанкціоноване скидання і розміщення відходів на землях природно-заповідного та іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення, що може створювати небезпеку для навколишнього природного середовища та здоров'я людини. На жаль, чинні Кодекс України про Адміністративні Правопорушення та Кримінальний Кодекс України взагалі не містять будь-яких особливостей настання адміністративної чи кримінальної відповідальності за порушення п. «в» ст. 211 Земельного Кодексу України, що вчинено в межах земель природно-заповідного та іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного чи історико-культурного призначення.

Також у відповідності до ст. 91 Кодексу України про Адміністративні Правопорушення «Порушення правил охорони та використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду» здійснення в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду, їх охоронних зон, а також територій, зарезервованих для наступного заповідання, забороненої господарської та іншої діяльності, порушення інших вимог режиму цих земель та об'єктів, самовільна зміна їх меж, невжиття заходів для попередження та ліквідації негативних наслідків аварій або іншого шкідливого впливу на території та об'єкти природно-заповідного фонду – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від дев'яти до двадцяти чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією знарядь і засобів вчинення правопорушення та незаконно добутих природних ресурсів чи без такої і на посадових осіб – від п'ятнадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією знарядь і засобів вчинення правопорушення та незаконно добутих природних ресурсів. З цього робимо висновок, що «особливий» охороні землі історико-культурного призначення будить підлягати лише в межах природно-заповідного фонду. Усі ж інші земельні ділянки, віднесенні законодавством до земель історико-культурного призначення хоча і повинні «особливо» охоронятися, а відповідно до цього і мати більш суворе покарання за порушення земельного законодавства в цій сфері, не мають дієвої системи норм, яка б встановлювала певні види відповідальності за спричинення негативних наслідків на таких землях.

Слід зауважити, що чинне законодавство передбачає низку статей за вчинення дій, що посягають на нерухомі об'єкти культурної спадщини, не регулюючи при цьому подібні посягання на їх території. Так, у відповідності до ст. 92 Кодексу України про Адміністративні Правопорушення, порушення режиму історико-культурного заповідника чи історико-культурної заповідної території... — тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб — від ста до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. [2, с. 671].

Підсумовуючи, можна зазначити, що охорона земель історико-культурного призначення, попри досить малий відсоток фактичної наявності цих земель, є необхідністю та ще потребує вдосконалення законодавчих механізмів. Держава повинна усвідомлювати цінність всього культурного надбання Українського народу і вживати максимум можливих заходів не тільки для «не погіршення» стану даної категорії земель, а й докладати максимум зусиль для його покращення, адже не можна переоцінити всю унікальність нашого історико-культурного надбання.

Список використаних джерел

1. Земельне право України : підручник / М. В. Шульга (кер. авт. кол.), Г. В. Анісімова, Н. О. Багай, А. П. Гетьман [та ін.] ; за ред. М. В. Шульги. — К. : Юрінком Інтер, 2004. — 368 с.
2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. — К. : Каннон, 2001. — 1104 с.
3. Про державний контроль за використанням та охороною земель : Закон України від 19.06.2003 р. № 963-IV // Офіц. вісн. України. — 2003. — № 29. — Ст. 1432.
4. Шульга М. В. Актуальні правові проблеми земельних відносин в сучасних умовах / М. В. Шульга. — Х. : Консум, 1998. — 224 с.
5. Юридична енциклопедія : в 6 т. / голов. ред. Ю. С. Шемшученко. — К. : Укр. енцикл., 2003. — Т. 5 : П-С. — 736 с.

Ключові слова: земельне право, юридична відповідальність, землі історико-культурного призначення; правопорушення, культурна спадщина.

Науковий керівник: к.ю.н, доцент Степська О. В.

Бобік Вікторія Василівна

студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ЗБАЛАНСОВАНОМУ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

В історії людства до теперішнього часу переважали дві стратегії ставлення до природи, природних ресурсів. Одна з них — завойовницька, другу можна назвати господарською. Але суть цих стратегій одна — вилучення з довкілля певних речовин та енергії, перетворення їх згідно з волею людини, отримання нових речовин та предметів, настання певних змін у навколишньому середовищі та в глобальному масштабі.

Виникла необхідність виробити такі закони та норми поведінки людей, які б, з одного боку, дали змогу захистити довкілля від подальшого руйнування, а з іншого — забезпечили кожній людині умови проживання, гідні та адекватні її природі. Україна увійшовши в новий історичний період незалежного державного розвитку, повинна розглядати екологічний імператив як один з найважливіших факторів виживання української нації [1, с. 29].

Виснаження біосферних ресурсів, накопичення різноманітних типів забруднення в природному середовищі та зв'язане з цим зростання захворювань та смертності поставили перед політиками проблему екологічної культури та екологічної безпеки окремих держав і людства в цілому.

Проблема формування екоцентричного мислення, екологічної свідомості та екологічної культури особистості досліджені у працях зарубіжних та українських учених: біологів, культурологів, філософів. Принцип благоговіння перед життям А. Швейцера став основною засадою екологічної етики; усвідомлення екологічної проблеми як глобальної [2, с.209].

У наявній науковій літературі існує декілька трактувань поняття екологічної культури. В. Крисаченко пропонує розглядати екологічну культуру як сукупність певних дій, технологій освоєння людиною природи, стійку рівновагу в системі «людина — довкілля» та як теоретичну галузь знань про місце людини в біосфері як істоти діяльної. І. Зверев трактує екологічну культуру як частину загальної культури людини, що стосується всіх сторін матеріального і духовного життя суспільства, кожної людини.

Головною специфічною рисою екологічної культури є те, що вона не утворюється стихійно, а виникає шляхом формування умов, що сприяють розгортанню її принципів та спеціальним видом діяльності — екологічним вихованням. Екологічна культура є, за своєю суттю,

своєрідним «кодексом поведінки», що лежить в основі екологічної діяльності та екологічної поведінки. Вона включає в себе певний зріз суспільно-виробленого способу самореалізації людиною себе в природі, культурні традиції, життєвий досвід, моральні почуття та моральну оцінку ставлення людини до природи. Неможливо відокремити екологічну культуру від загальної культури людини. Екологічну культуру можна розглядати як окрему форму в структурі загальної культури. Високий рівень екологічної культури передбачає уміння гідно оцінити кожен фрагмент природи як частину глобального світу. За таких умов ми будемо спостерігати цілісність світу людини і людини в світі.

Важливим компонентом екологічної культури є екологічна свідомість, яка виступає регулятором екологічної діяльності у взаємовідносинах природи і суспільства. Розуміння напрямів цих взаємовідносин, що постійно змінюються під впливом антропогенних факторів можливе лише на засадах екологічної свідомості. Здатність узагальненого, цілеспрямованого, творчого відображення, що робить людину здатною діяти згідно з екологічними імперативами, безумовно впливає на формування світогляду людини. Таким чином, єдиним вектором розвитку є формування нового екологічного світогляду, екологічного мислення, екологічної етики, екологічної свідомості — складових екологічної культури. Формування екологічної культури здійснюється на основі екологічної освіти й екологічного виховання.

Впровадження в освітньому середовищі технологій формування екологічної культури передбачатиме:

- аналіз комплексу глобальних екологічних проблем сучасності, синтез нової системи екологічних морально-етичних норм та принципів;
- системний принцип екологічних знань як бази для подальшого формування екологічної свідомості людини, що відповідатиме загальнолюдським гуманістичним ідеалам [3, с. 59];
- однорідність підходу в освітньому середовищі у всіх видах навчально виховної діяльності та при здійсненні майбутньої професійної діяльності.

Отже, для створення ефективного цілеспрямованого формування екологічної культури необхідна спеціальна система екологічної освіти, яка покликана розвивати такі знання, уміння та цінності, які дозволять людям приймати індивідуальні та колективні екологічні рішення локального і глобального характеру для покращення якості життя без загрози для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Волошин Г.Г. Правова охорона природних ресурсів як складова частина екологічної політики держави, с. 29.

2. Карчук І.В. Проблеми формування екологічної культури в освітньому середовищі / І. В. Карчук // Наука, релігія, суспільство – 2011. – №2. – С. 209
3. Кісель О.В. Філософсько-освітній потенціал егопсихології як засобу формування екологічної культури особистості / О. В. Кісель // Грані 2014. – №10. С. 59.

Ключові слова: культура, екологія, суспільство, освіта, природа.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Чумаченко І. Є.

Богдан Ілона Сергіївна, Деркач Анна В'ячеславівна

студентки 4-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ОХОРОНИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ В УКРАЇНІ

Атмосферне повітря життєво важливий компонент природного середовища, який являє собою природну суміш газів, що знаходиться за межами жилих, виробничих та інших приміщень. Повітря становить собою основу життєдіяльності людини і суспільства [1, с. 585]. Специфіка правового режиму охорони атмосферного повітря залежить від його особливих фізичних характеристик, які створюють відмінності від інших природних ресурсів. Наприклад, оскільки повітря перебуває в постійному русі, в силу свого фізичного стану, який не піддається контролю людини, то воно не може бути об'єктом права власності. З огляду на це охорона і використання атмосферного повітря включає широке коло заходів і засобів спрямованих на його відновлення і поліпшення, забезпечення сприятливого стану та екологічної безпеки, а також запобігання шкідливого впливу на навколишнє середовище.

За даними державної статистичної звітності, у 2016 році в Україні в атмосферне повітря було викинуто 150,6 млн. т діоксиду вуглецю, який відноситься до парникових газів та 1307 тис. т діоксиду сірки та оксидів азоту. Проводячи паралель з 2015 роком, коли було викинуто 162,0 млн. т діоксиду вуглецю та 1316 тис. т діоксиду сірки та оксидів азоту на всій території України. Хоча ми і можемо спостерігати зниження рівня шкідливих викидів у навколишнє середовище, але ці дані було встановлено не враховуючи тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції [6].

За таких умов принципового значення набувають правові засоби охорони атмосферного повітря, адже саме створення дієвої та

ефективної нормативно-правової бази є одним із найважливіших способів реалізації державної політики у сфері охорони атмосферного повітря. Законодавство про охорону атмосферного повітря спрямоване на збереження сприятливого стану атмосферного повітря, його відновлення та поліпшення для забезпечення екологічної безпеки і сприятливого навколишнього середовища [8].

На сьогоднішній день створена досить широка нормативно-правова база для охорони атмосферного повітря. Підґрунтям якої виступають принципи і основи, які були закріплені ще законодавством СРСР. Що у свою чергу зумовлює застарілість норм, які не відповідають реаліям сьогодення та інтеграційним напрямкам України.

Провідну роль у правовій охороні навколишнього середовища відіграє інститут нормування. У ст. 31 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 № 1264-XII та передбачається нормування використання природних ресурсів, визначається його мета [2]. Із ст. 5 Закону України «Про охорону атмосферного повітря» від 16.10.1992 № 2707-XII, в новій редакції від 21.06.2001 № 2556-III впливає обов'язковість встановлення нормативів в галузі охорони атмосферного повітря, а також визначаються наступні нормативи: нормативи екологічної безпеки атмосферного повітря; нормативи гранично допустимих викидів забруднюючих речовин стаціонарних джерел; нормативи гранично допустимого впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел; нормативи вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та впливу фізичних факторів пересувних джерел; технологічні нормативи допустимого викиду забруднюючих речовин. Порядок розроблення та затвердження нормативів у галузі охорони атмосферного повітря встановлюється Кабінетом Міністрів України відповідно до Закону України «Про охорону атмосферного повітря» [3].

Характерним є те, що всі ці нормативи носять декларативний характер, вони відірвані від сьогоденних реалій, що спричинено широким колом норм, які були просто перенесені із законодавства СРСР. Також відповідно до ст.2 Закону України «Про тимчасові особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 03.11.2016 № 1728-VIII, в Україні встановлено мораторій на проведення органами державного нагляду (контролю) планових заходів із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, що у свою чергу не дає змогу все ж таки перевірити дотримання нормативів охорони атмосферного повітря, суб'єктами господарювання [4].

Крім нормування, на основі прийняття Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017 № 2059-VIII було запроваджено новий інститут щодо охорони навколишнього природного середовища. Цим законом було встановлено нову європейську модель оцінки впливу на довкілля, що зумовлено інтеграцією України до

європейської спільноти. Сутність процедури полягає у необхідності проведення оцінки впливу на довкілля до того як суб'єкт господарювання отримає дозвіл на провадження планової діяльності [5]. На нашу думку, перейняття та впровадження такої моделі оцінки є позитивним, адже процедура проведення екологічної експертизи, яка діяла до 2017 року, передбачала її здійснення після отримання суб'єктом господарювання дозволу на провадження планової діяльності. Також позитивною рисою є створення Єдиного реєстру оцінки впливу на довкілля, як інтернет-послуги, на якому містяться усі матеріали і документи, які необхідні для проведення оцінки впливу на довкілля, що мінімізує контакт суб'єкта господарювання із чиновниками.

Ще одним засобом охорони атмосферного повітря виступає юридична відповідальність [7]. За правопорушення у даній сфері може настати цивільна, адміністративна чи кримінальна відповідальність, що визначено відповідними кодексами України, а також Законом України «Про охорону атмосферного повітря». Але знову ж таки механізм реалізації та притягнення до відповідальності винних осіб носить декларативний характер, адже в Україні діє мораторій на перевірки суб'єктів господарської діяльності, що у свою чергу не дає змогу виявити дійсні порушення законодавства у даній сфері.

Отже, беручи до уваги усі результати дослідження можна зробити висновок, що правовий режим охорони атмосферного повітря включає такі засоби: нормування, оцінку впливу на довкілля та юридичну відповідальність. На нашу думку, позитивним є те, що вони існують, закріплені, а також впроваджуються нові, але недоліком виступає механізм їх реалізації. Тому ми вважаємо, що необхідно відмінити мораторій на проведення перевірок суб'єктів перевірок у частині впливу їх діяльності на навколишнє природне середовище, що дозволить виявити правопорушення у даній сфері та застосувати засоби відповідальності. Також необхідно відмовитися від норм, які були прийняті ще в СРСР, адже вони не відповідають сьогоденним реаліям.

Список використаних джерел

1. Екологічне право: підруч. для студ. вищих навч. закладів / І. І. Каракаш. — Одеса: Фенікс, 2012. — 788 с.
2. «Про охорону навколишнього природного середовища»: Закон України від 25.06.1991 № 1264-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 41 — Ст. 541.
3. «Про охорону атмосферного повітря»: Закон України від 16.10.1992 № 2707-ХІІ, в новій редакції від 21.06.2001 № 2556-ІІІ // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 48 — Ст. 252.
4. «Про тимчасові особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»: Закон України

від 03.11.2016 № 1728-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 4 – Ст. 37.

5. «Про оцінку впливу на довкілля»: Закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 29 – Ст. 315.
6. Економічна статистика [Електронний ресурс] // Державна служба статистики. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
7. Каракаш І. І. Правова охорона атмосферного повітря як основного компонента природного середовища / І. І. Каракаш. // Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. – 2014. – №2. – С. 199.
8. Копиця Є. М. Нормування як засіб правового регулювання у сфері охорони атмосферного повітря / Є. М. Копиця. // Вид-во Нац. юрид. акад. України. – 2015. – С. 247.

Ключові слова: атмосферне повітря, охорона, правовий режим, норматив, оцінка впливу на довкілля.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Юрескул В. О.

Босак Оксана Іванівна

студентка 4-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

У сучасній аграрно-правовій теорії джерелам аграрного права України не приділе недостатньої уваги, хоча, вони мають основоположне значення. Існуючий масив знань про джерельну базу аграрного права базується на здобутках доктрини сільськогосподарського і колгоспного права.

Зміни в економіці суттєво впливають на стан аграрного законодавства, вони визначають напрями правового регулювання суспільних відносин в аграрному секторі. Велика частка суспільних відносин, які виникли у сфері сільськогосподарського виробництва, довгий час залишаються не врегульованою на рівні законодавства. Законодавчого урегулювання потребують права селян, аграрно-трудова відносини, правове становище державних, приватних підприємств в аграрному секторі економіки, інших аграрних суб'єктів [1, с. 57-58].

Сучасна система аграрного законодавства досі знаходиться в перехідному стані, вона є нестійкою та надмірно динамічною. Тому в сучасних умовах набувають актуальності дослідження напрямів вдосконалення аграрного законодавства і перспектив щодо його систематизації.

Систему аграрного законодавства України складають: Основний закон України, кодекси, закони, підзаконні акти, постанови, положення, правила, інструкції, примірні статuti, статuti.

Правові норми, що закріплені в Конституції України, визначають загальні повноваження всіх державних, громадських господарських утворень, у тому числі в агропромисловому комплексі. Положення статей Основного закону закріплюють юридичні права, свободи та обов'язки всіх суб'єктів господарювання. Найважливіші суспільні відносини врегульовані нормами законів. До основних законів, що стосуються аграрного права, належать закони України: «Про сільсько-господарську кооперацію» від 17 липня 1997 р., «Про фермерське господарство» від 19 червня 2003 р., «Про особисте селянське господарство» від 15 травня 2003 р. та ін.. Аграрне законодавство, що складається з нормативних актів, які мають одне галузеве спрямування, за своїм змістом вужче, ніж аграрне право, до складу якого входять норми інших галузей права [2, с. 40-41].

Підзаконними нормативними актами є: постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, накази, положення, інструкції, що приймаються Міністерством аграрної політики та продовольства України, іншими міністерствами, службами, агентствами, нормативні акти місцевих рад та місцевих державних адміністрацій, локальні нормативні акти аграрних суб'єктів з питань сільськогосподарського виробництва і підприємництва. Аграрне законодавство визначає також порядок прийняття і локальних актів, а саме, після відповідної їх підготовки та обговорення вони затверджуються вищими органами самоврядування підприємства. З цього моменту правила, що містяться в них, набувають силу правової норми, обов'язкової для всіх членів цього підприємства.

Зважаючи на подальше стрімке накопичення аграрно-правових норм, виникла потреба систематизації аграрного законодавства. На часі прийняття єдиного комплексного спеціалізованого нормативного акту щодо регламентування аграрних відносин і сільського господарства.

У контексті розгляду проблем, які стосуються розвитку й удосконалення національного аграрного законодавства в сучасних умовах, особливої уваги заслуговує остаточне вирішення питання про прийняття Аграрного кодексу України як основного комплексного кодифікованого акта. Безперечно, прийняття кодексу – це один із засобів удосконалення чинного аграрного законодавства [3, с. 85-86].

Стосовно змістової сторони актів аграрного законодавства, які складуть основу майбутнього Аграрного кодексу України, то це можуть бути нормативно-правові акти з питань правового забезпечення аграрної реформи, державної підтримки сільського господарства, раціонального природокористування; акти, що регулюють діяльність окремих видів сільськогосподарських організацій, а також нормативно-правові акти, що визначають структуру, цілі й завдання, функції та

компетенцію органів управління сільським господарством й аграрним сектором національної економіки, і регулюють інші питання розвитку сільського господарства країни.

Зважаючи на вищевикладене, можемо виділити ряд недоліків сучасного аграрного законодавства:

- 1) велика кількість нормативно-правових актів, що мають різну юридичну силу;
- 2) відомчі нормативно-правові акти складають значну частину законодавства;
- 3) «хаотичність розташування» аграрно-правових норм по законодавчих і підзаконних актах, що належать до інших галузей права;
- 4) норми права багатьох законів є бланкетними, мають декларативний характер, та не завжди реалізуються на практиці.

Список використаних джерел

1. Баранкевич А. Я. Проблеми розвитку аграрного законодавства України / А. Я. Баранкевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2009/Pravo/44341.doc.htm
2. Білінська О. В. Щодо удосконалення законодавства, яке визначає формування та реалізацію державної аграрної політики України / О. В. Білінська // Форум права, 2010. № 2. С. 40-43.
3. Духневич І. Перспективи систематизації аграрного законодавства / І. Духневич // Теорія і практика інтелектуальної власності, 2011. № 1. С. 85-87.

Ключові слова: аграрне законодавство, аграрно-правові норми, систематизація, юридична сила, вдосконалення.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Гавриш Н. С.

***Веремчук Карина Юріївна,
Сорочан Тетяна Віталіївна***

студентки 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО УТИЛІЗАЦІЇ ВІДХОДІВ М'ЯСНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Сучасні умови актуалізації екологічних проблем, пов'язаних з забрудненням навколишнього середовища промисловими підприємствами, змушують все більше акцентувати увагу на можливості

зниження негативного впливу господарської діяльності на екологічну ситуацію.

Статтею 16 Конституції України [1, с. 1] визначено, що обов'язком держави забезпечення екологічної безпеки підтримання екологічної рівноваги на території України. З цієї метою здійснюється еколого-правове регулювання діяльності суб'єктів господарювання.

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» є основним законом, що встановлює основні положення та принципи забезпечення екологічної безпеки країни, екологічні права та обов'язки громадян, повноваження державних органів і служб в галузі охорони навколишнього природного середовища, екологічні стандарти природокористування. Статтею 50 цього закону визначено, що «екологічна безпека є такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей» [2, с. 3].

Використання технологій, спрямованих на екологізацію виробництва, підвищення енергоефективності та ресурсозбереження, законодавчо визнані стратегічними пріоритетними напрямками інноваційної діяльності в Україні на 2011-2021 роки [3, с. 1].

Розвитку в Україні харчової та, зокрема, м'ясної промисловості, сприяють географічні та природно-кліматичні умови. А динаміка виробництва і споживання продуктів м'ясної промисловості свідчить про важливість розвитку даної галузі.

Важливою особливістю діяльності підприємств м'ясної промисловості є велика кількість нехарчових відходів. Відповідно до статті 55 закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [2, с. 3] та закону України «Про відходи» [4, с. 1] підприємства зобов'язані здійснювати заходи по утилізації відходів виробництва для збереження екологічної ситуації в регіоні.

Відходотваринництва, забою і м'ясопереробки — це завжди маса органічних залишків (послід, гній, м'ясо-кісткові відходи обвалювання, кишки, каніга, шкури, щетина, перо та ін.), захоронення яких є неприпустимим через їхню токсичність [5]. Традиційним способом утилізації відходів забою є їх переробка на м'ясо-кісткове борошно (елемент корму свиней і птиці). Цей метод широковідомий, але має ряд недоліків, таких як: висока енергоємність процесу варіння, низька поживна цінність і малий термін зберігання кінцевого продукту [5].

Технологія хімічного розчинення та висушування відходів виробництва дозволяє виробляти протеїн, який в подальшому може використовуватися в кормовому виробництві [6]. Пташиний послід також може бути раціонально використаний шляхом його спалювання в спеціальних топках, в результаті чого можна виробити пар для технологічних цілей і, при необхідності, електроенергію на власні потреби [5].

Одним з новітніх методів утилізації є метод сухої екструзії, який передбачає переробку відходів (цільних тушок тварин і птиці, голів, кісток, субпродуктів, крові і т.д.) з додаванням бобових та злакових культур, макухи, висівок тощо. Продукт переробки являє собою стерилізований і стабілізований корм для свійських тварин з терміном зберігання понад 6 місяців [6; 7]. Використання екструзійних технологій дозволяє:

- ✓ зменшити забруднення навколишнього середовища (відсутні викиди в атмосферу, стоки і вторинні відходи);
- ✓ знизити мікробіологічну забрудненість продуктів;
- ✓ знизити енергетичні та трудові витрати;
- ✓ підвищити ступінь використання сировини і засвоєння продуктів;
- ✓ інтенсифікувати виробничий процес [7].

Сучасні технології покликані зменшити ресурсо- та енергозатратність, поліпшити екологічність виробництва, а також скоротити обсяги витрат на утилізацію, що дозволить більш раціонально використовувати обмежені природні ресурси, зменшити забруднення навколишнього середовища.

Державне регулювання заходів у сфері охорони навколишнього природного середовища виконує як контрольну, так і стимулюючу функцію. Контроль здійснюють виконавчі органи сільських, селищних, міських рад, а також громадські інспектори (статті 35-36 закону «Про охорону навколишнього природного середовища»). В межах контрольних заходів відбувається перевірка відповідності об'єкта контролю законодавчо встановленим нормам і лімітам використання природних ресурсів, скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище [2, с. 2-3].

Статтею 41 закону передбачене стимулювання застосуванням державного економічного механізму щодо підтримки впровадження підприємствами, установами і організаціями заходів забезпечення охорони навколишнього природного середовища шляхом надання податкових, кредитних та інших пільг при впровадженні ними маловідхідних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій та нетрадиційних видів енергії, здійсненні інших ефективних заходів щодо охорони навколишнього природного середовища [2, с. 3].

Застосування новітніх методів утилізації відходів тваринництва, забою і м'ясопереробки є надважливим, оскільки може сприяти зменшенню негативного впливу підприємств м'ясної промисловості на екологічну ситуацію в країні, забезпечувати її продовольчу та екологічну безпеку.

Список використаних джерел

1. Конституція України [Конституція, Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (із змінами)] [Електронний ресурс]. // Відомості Верховної

- Ради України. — 1996. — № 30. — 141 с. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Про охорону навколишнього природного середовища [Закон України від 25.06.1991 № 1264-ХІІ (із змінами)] [Електронний ресурс]. // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 41. — 546 с. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
 3. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні [Закон України від 08.09.2011 № 3715-VI (із змінами)] [Електронний ресурс]. // Відомості Верховної Ради України. — 2012. — № 19-20. — 166 с. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>
 4. Про відходи [Закон України від 05.03.1998 № 187/98-ВР (із змінами)] [Електронний ресурс]. // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 36-37. — 242 с. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/187/98-вр>
 5. Безотходноепроизводство — ошутитевыгоду [Електронний ресурс]. // АГК-Екологія. — Режим доступу: http://www.agk-eco.ru/statyi/bezothod_proizv.html
 6. Использование жиросодержащих отходов мясной промышленности [Електронний ресурс]. // Мясные технологии. — Режим доступу: <http://www.meatbranch.com/publ/view/699.html>
 7. Использование отходов мясной промышленности в кормопроизводстве [Електронний ресурс]. // Агробизнес. — 2014. — Режим доступу: <http://agbz.ru/articles/ispolzovanie-othodov-myasnoy-promyshlennosti-v-kormoproduktse>

Ключові слова: м'ясо; утилізація; відходи; промисловість; екологічна безпека.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Чумаченко І. Є.

Гедіков Владислав Васильович

студент 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

Із проголошенням незалежності України розпочалася аграрна реформа, яка орієнтована на перехід від планової до ринкової економіки. Основою такого радикального перетворення є зміни у відносинах власності на майно та землю. Через це актуальним є створення нових форм господарювання, які були б засновані на приватній власності на землі сільськогосподарського призначення. Серед великого різноманіття даних форм чільне місце посідає діяльність фермерських господарств, які мають стати виробничою силою аграрного сектору економіки, оскільки дають змогу селянинові бути господарем на землі, ефективно й раціонально її використовувати.

Попри те, що фермерські господарства мають досить тривалу історію правового регулювання в Україні, для них характерним є наявність деяких недоліків та прогалин. Це призводить до фактичної відсутності консолідованих думок щодо їх статусу [2, с. 21]. Тому проблема правового становища фермерських господарств є об'єктом активної дискусії у дослідженнях М.С. Долинської, Н.М. Оніщенко, О.О. Погрібного, В.І. Семчика, Н.І. Титової, В.Ю. Уркевича та інших науковців.

На сучасному етапі фермерські господарства характеризуються якісними показниками свого розвитку. Якщо проаналізувати статистичні дослідження, то закономірним є те, що за останні роки не спостерігається стрімкого зростання кількості фермерських господарств. У свою чергу, це є причиною збільшення їх площі, зокрема збільшується концентрація виробництва, а також нарощується капітал даних господарств. Проте діяльність таких господарств залишається недостатньо ефективною, а тому постає необхідність у більш детальному вивченні системних змін в економічних відносинах, перегляді технологій виробництва і продуктивності праці [6, с. 4].

Перші спроби вирішити проблему правового становища фермерських господарств були зафіксовані у 1991 році, оскільки тоді Україна здобула незалежність і у зв'язку з цим розпочалися процеси уніфікації вітчизняного аграрного законодавства.

Також 19 червня 2003 року законодавець прийняв Закон України «Про фермерське господарство», де регламентовано створення даного господарства, визначено напрямки діяльності, а також надано легальне визначення такого господарства. Згідно зі ст.1 цього Закону, фермерське господарство – це форма підприємницької діяльності громадян, що виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, здійснювати її переробку та реалізацію з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм у власність та/або користування, у тому числі в оренду, для ведення фермерського господарства, товарного сільськогосподарського виробництва, особистого селянського господарства, відповідно до закону[1].

Також Н.М. Оніщенко стверджує про те, що не існує об'єктивних підстав для визначення більшого строку державної реєстрації для фермерських господарств, у порівнянні із загальним строком реєстрації юридичних осіб, який за Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» не повинен перевищувати трьох робочих днів [4, с. 394].

Враховуючи визначення, що міститься у Законі України «Про фермерське господарство», можна виділити наступні ознаки даного господарства:

- воно є самостійним суб'єктом аграрних відносин;
- мета створення – отримання прибутку;
- фермерське господарство ведеться дієздатними громадянами, це означає, що членами даного господарства не можуть бути іноземці;

- існує лише на добровільних засадах;
- характерний тип діяльності господарства — виробнича сільсько-господарська діяльність.

Утворити фермерське господарство має право дієздатний громадянин України, що досягнув повноліття та має намір утворити фермерське господарство. Ті громадяни, які утворили фермерське господарство, мають право облаштувати житло в тій частині наданої для ведення фермерського господарства земельної ділянки, з якої забезпечується зручний доступ до всіх виробничих об'єктів господарства. Якщо житло членів фермерського господарства знаходиться за межами населених пунктів, то вони мають право на створення відокремленої фермерської садиби, якій надається поштова адреса [3, с. 53].

Також слід відмітити, що фермерське господарство є певною формою організації сільськогосподарського виробництва громадян України. Специфічність такої організації полягає у тому, що за своїм призначенням фермерське господарство відображає певні традиції сімейного селянського господарства, які склалися історично у населення України. Тобто, до фермерського господарства можуть входити подружжя, їхні батьки, діти та інші родичі, що об'єдналися для роботи у цьому господарстві [5, с. 219].

Отже, проаналізувавши законодавство України, можна дійти висновку, що правове положення фермерського господарства спочатку було закріплено у 1991 році, коли Україна отримала незалежність. Також з розвитком соціально-економічних відносин правове становище даного господарства зазнавало змін. Це стосується правового режиму земель і майна у фермерському господарстві, лібералізації норм щодо залучення найманих працівників до таких господарств, а також спрощення порядку створення фермерського господарства як юридичної особи.

На сьогоднішній день, фермерське господарство може бути засноване фізичною особою-підприємцем або юридичною особою, сільськогосподарським підприємством, що має відокремлене майно, власну або орендовану земельну ділянку. Існування сучасних фермерських господарств дає змогу підвищити ефективність аграрної економіки, тим самим розширюючи повноваження щодо раціонального використання природних ресурсів.

Фермерські господарства не повинні розглядатися як альтернатива виробництву великої кількості товарів. Навпаки, вони повинні бути його об'єктивно необхідним доповненням, інструментом і засобом, що матиме позитивний вплив на економіку країни.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про фермерське господарство» від 19.06.2003 р. // Офіційний вісник України. — 2003. — № 29.

2. Долинська М.С. Фермерські господарства України. — Харків: Страйд, 2005. — 264 с.
3. Жушман В.П., Шульга М.В. Фермерське господарство: правові засади створення, функціонування та припинення. — Харків: Одиссей, 2004. — 464 с.
4. Оніщенко Н.М. Деякі проблеми правового регулювання створення та діяльності фермерських господарств // Держава і право: зб.наук.праць. — Вип. 23. — Київ, 2004. — 496 с.
5. Погрібний О.О. Аграрне право України. — Київ: Юрінком Інтер, 2004. — 340 с.
6. Титова Н.І. Фермерство в Україні: основні правові засади. Питання та відповіді. — Львів, 1998. — 184 с.

Ключові слова: фермерське господарство, правове положення фермерського господарства, Закон України «Про фермерське господарство», економічна ефективність, концентрація виробництва.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Годованюк А. Й.

**Греков Іван Сергійович,
Ташкінова Анна Сергіївна**

студенти 4-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ АГРОХОЛДИНГУ ЯК ОСОБЛИВОЇ ФОРМИ ІНВЕСТИВАННЯ В СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

Сучасний стан сільського господарства України сприяв розвитку різноманітних організаційно-правових форм для ведення господарської діяльності. Безліч факторів соціального та економічного характеру зумовили поширення аграрних холдингових компаній або агрохолдингів.

Науковці зазначають, що «створення агрохолдингів є моделлю подальшого розвитку агропромислового комплексу України, що дозволить вивести його на новий рівень стабільного, високоефективного та конкурентоспроможного функціонування і вирішити пріоритетні завдання: продовольчу проблему, збільшити експортний потенціал вітчизняного аграрного сектора тощо» [4, с. 97].

Правовою основою функціонування агрохолдингів в Україні є Господарський кодекс України (далі — ГК України) і Закон України «Про холдингові компанії в Україні». Відповідно до цих нормативно-правових актів холдинг — це об'єднання холдингової (материнської) компанії в формі публічного акціонерного товариства, що має у власності пакет акцій (часток, паїв) інших підприємств, при цьому пакет акцій забезпечує вирішальний вплив на такі підприємства, і безпосередньо корпоративних (дочірніх) підприємств [1, 2].

Однак, спеціальних норм, присвячених функціонуванню агрохолдингів, законодавство України не містить.

Серед науковців існує думка, що агрохолдинги слід розглядати як особливу форму інвестування в сільське господарство.

Прихильники даної позиції стверджують, що виробнича діяльність агрохолдингів засвідчує, що основним шляхом їх створення є інвестування капіталу вітчизняного чи іноземного походження.

Спочатку інвестування здійснюється в переробну промисловість: хлібопекарську, цукрову, м'ясо-молочну промисловості тощо. Наступним етапом капіталовкладень найчастіше стає збут продукції через розбудову логістики і власної торговельної мережі. На третій стадії створюється власне сільськогосподарське виробництво через оренду земель і закупівлю необхідних ресурсів: сучасної техніки, добрив тощо [3].

Агрохолдинги поступово охоплюють нові сфери сільськогосподарської діяльності. Саме агрохолдинги (порівняно з іншими формами сільськогосподарських підприємств) мають найбільше можливостей для залучення інвестицій.

Так, наприклад, усі публічні розміщення та залучення капіталу в кризовий час відбувалися виключно в аграрному секторі, а аграрні компанії отримали близько 300 млн. доларів США.

Невеликі сільськогосподарські підприємства не мають таких можливостей, оскільки умовою інвестування є проходження компанією аудиту: проведення оцінки бізнесу тощо. Проте визначальним фактором є масштаб бізнесу та площа землі для обробки (від 40 до 100 тис. га).

Проте залучення іноземного інвестування, зокрема й агрохолдингами, має й певні негативні наслідки (припинення існування малих аграрних підприємств у певній місцевості; припинення фінансування розвитку інфраструктури села і т.д.).

За таких обставин до законодавства України, шляхом прийняття окремого нормативно-правового акту, слід включити низку спеціальних правових приписів щодо функціонування агрохолдингів. По-перше, слід законодавчо обмежити площі земельних ділянок, що можуть перебувати в оренді агрохолдингів та їх учасників або обмежити їх діяльність певним адміністративним районом. Розміри площ мають бути такими, що не дозволяли б агрохолдингу стати монополістом в певному сегменті аграрного ринку.

По-друге, слід установити зобов'язання агрохолдингів сплачувати частину податків до місцевих бюджетів за місцезнаходженням використовуваних агрохолдингами земельних ділянок. Розмір таких платежів може визначатися, виходячи з площі, що використовуються для виробництва продукції.

По-третє, слід зобов'язати агрохолдинги надавати робочі місця для певної кількості мешканців сіл за місцезнаходженням виробництва. Кількість таких працівників може визначатися залежно від площі

земельної ділянки, що використовується відповідним агрохолдингом. У разі невиконання такого обов'язку агрохолдинг має сплатити відповідні кошти до місцевого бюджету.

Для розбудови соціальної інфраструктури села за участю агрохолдингів можна застосовувати організаційно-правовий механізм державно-приватного партнерства, який закріплений законодавством України.

Така співпраця між державою та агрохолдингами стане не тільки кроком до врегулювання правового становища цієї форми господарювання, але й створить сприятливий інвестиційний клімат в Україні, надасть змогу забезпечити робочими місцями мешканців сільської місцевості, сприятиме розвитку сільських територій та забезпечить стабільний розвиток агросфери.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Закон України “Про холдингові компанії в Україні”: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3528-15>.
3. Уркевич В. Ю. Правові проблеми функціонування агрохолдингів в Україні [Електронний ресурс] / В. Ю. Уркевич – Режим доступу до ресурсу: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2014/01/Urkevych.pdf>.
4. Щетініна Т. О. Правове регулювання діяльності агрохолдингів в Україні: історіографічні аспекти / Т. О. Щетініна. // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – №1. – С. 96–99.

Ключові слова: аграрне право, агрохолдинг, інвестування, правове становище.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Гавриш Н. С.

***Деркач Анна В'ячеславівна,
Богдан Ілона Сергіївна***

студентки 4-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОХОЛДИНГІВ В УКРАЇНІ

Протягом останніх років широкого поширення набуває такий вид господарювання як холдинг. Важливими факторами, які спричинили створення холдингових компаній в Україні, стали процеси приватизації та акціонування великих державних підприємств і об'єднань. В Україні ще не має спеціального закону, який би регулював діяльність

агрохолдингів, тому при дослідженні даного питання слід звертатися до положень Господарського кодексу України та Закону України «Про холдингові компанії в Україні». Відповідно до останнього, холдингова компанія визначається як акціонерне товариство, яке володіє, користується та розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств [1]. Також до агрохолдингів варто відносити сільськогосподарські, переробні і торгівельні організації, які об'єднали повністю чи частково власні ресурси на основі договору про взаємовигідне економічне співробітництво. Ключовим шляхом їх створення є інвестування капіталу вітчизняного або іноземного походження спочатку в переробну промисловість, що, в свою чергу, забезпечує набагато швидший його обіг та окупність [3, с. 98]. Перш за все, це стосується олієжирової, цукрової, хлібопекарської, борошномельної, м'ясо-молочної промисловості. Діяльність нинішніх агрохолдингів в Україні спрямована, насамперед, на виробництво зернових та олійних культур, виробництво сировини для власної переробної промисловості (цукрові буряки, молоко тощо).

Важливою стороною діяльності агрохолдингів є їх можливості щодо забезпечення необхідної якості сільськогосподарської та харчової продукції. Наслідком входження України до СОТ, вихід на ринки ЄС вимагають дотримання певних стандартів якості продукції. На жаль, таких стандартів дуже важко дотримуватися середнім і дрібним сільськогосподарським виробникам та переробним підприємствам, а також домогосподарствам населення, частка яких у виробництві окремих видів продукції сягає 70-90 % (молоко, овочі, картопля).

Завдяки застосуванню новітніх технологій у виробництві та переробці сільськогосподарської продукції, можливостей контролю за дотриманням технології на всіх етапах, впровадженню необхідних стандартів якості агрохолдинги мають безперечні конкурентні переваги порівняно з іншими формами ведення агробізнесу [2, с. 87-89].

Такі вчені, як С. С. Акманов, П. Ф. Кулинич, О. М. Савельєва, О. Л. Смирнова, М. Ю. Солдатов вважають, що ключовою тенденцією для України у найближчий час буде переважання саме аграрних холдингів, тому що великі агрохолдинги мають доступ до капіталу, знань та новітніх технологій. Варто зауважити, що агрохолдинги мають багато переваг, зокрема: використання новітніх технологій у сільськогосподарському виробництві, наявність потужної матеріально-технічної бази, контроль якості та продажу кінцевої продукції та інтеграцію сільськогосподарського та переробного виробництва.

Однак для законодавства, яким регулюється діяльність агрохолдингів, притаманні певні недоліки, що пояснюються новизною зазначених утворень, браком державного регулювання та законодавчого супроводу, завданням якого є коригування їх діяльності з урахуванням інтересів жителів сільської місцевості, а саме:

1) надконцентрація земельних ресурсів в одних руках, що призводить до розвитку монополізму на ринку оренди землі, та монополізація ринку сільськогосподарської продукції;

2) здійснення високоінтенсивного виснажливого землеробства з порушенням вимог сівозмін і раціональної структури посівів, як наслідок – стрімке погіршення стану сільськогосподарських угідь;

3) реєстрація більшості агрохолдингів у великих містах, що призводить до осідання в столиці та обласних центрах податкових надходжень, які б можна було використати для розвитку соціальної й комунальної інфраструктур сільських територій [3, с. 100].

Таким чином, необхідно вводити в дію механізми, які б обмежували процес формування монополізму на ринку оренди землі та забезпечували б сплату податків підприємствами й організаціями, що здійснюють агробізнес не за місцем реєстрації їх головних компаній, а за місцем діяльності аграрних підрозділів.

Зважаючи на вищесказане, можемо стверджувати, що виникнення та розвиток агрохолдингів – це результат здійснення аграрної реформи. Завдяки агроіндустріальній вертикальній інтеграції агрохолдинги, як правило, є ефективними бізнес-проектами з доступом до капіталу, ринків та інновацій. Безперечно і те, що складні економічні умови впливають і на результати діяльності таких потужних формувань, як аграрні холдинги. Однак більшість аграрних компаній, не зважаючи на труднощі, поступово нарощують свій земельний банк, збільшують потужності та придбавають нові активи. Саме тому, на нашу думку, було б доцільним прийняти спеціальний закон, який би регулював діяльність агрохолдингів в Україні, до якого слід включити наступні положення: по-перше, потрібно законодавчо обмежувати площі земельних ділянок, що можуть перебувати в оренді агрохолдингів чи їх учасників, по-друге, слід зобов'язати агрохолдинги надавати робочі місця для певної кількості мешканців сільських населених пунктів за місцезнаходженням використовуваних ними земельних площ та інше.

Список використаних джерел

1. Про холдингові компанії в Україні : Закон України від 15.03.2006 р. № 3528-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 34. – Ст. 291.
2. Дудар Т.Г. Оцінка потенціалу і ринкових позицій аграрних холдингів / Т.Г. Дудар // Економіка АПК. – 2011. – №11. – С. 84 – 90.
3. Мороз О.О. Діяльність інтегрованих сільськогосподарських підприємств / О.О. Мороз // Економіка АПК. – 2012. – № 4. – С. 96-101.

Ключові слова: агрохолдинг, сільськогосподарська та харчова продукція, новітні технології, бізнес-структура, спеціальний закон.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Гавриш Н. С.

***Довбня Анастасія Леонідівна,
Кучма Марія Володимирівна***

студентки 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

**ЖОРСТОКЕ ПОВОДЖЕННЯ З ТВАРИНАМИ –
АНТИГУМАННІСТЬ ХХІ СТОЛІТТЯ**

Актуальність теми обумовлена тим, що сучасний період розвитку суспільства характеризується як час цілеспрямованого створення правової держави в рамках підтримки широкого інформаційного поля. При цьому, в країні здійснюються соціально-економічні реформи, йде процес демократизації всіх сторін суспільного життя, який неможливий без зміцнення законності та правопорядку, а також забезпечення належного рівня моральності.

Саме тому поводження з тваринами є важливою стороною діяльності людини, яка зачіпає інтереси і почуття багатьох людей, відбивається на морально-етичному, соціальному і економічному житті суспільства. Жорстокість по відношенню до тварин сприяє формуванню у правопорушників почуття байдужості до страждань живих істот, породжує агресивність і насильство по відношенню до оточуючих. Впливає на свідомість як осіб, які безпосередньо здійснюють жорстокі дії, так і осіб, які є очевидцями подібних діянь [1, с. 117].

Питання взаємини людини і тварини в сучасних реаліях вже перестали бути просто міркуваннями про моральні засади діяльності людства. В даний час протидія жорстокості по відношенню до тварин стала серйозним фактором громадського, політичного та економічного життя багатьох країн. Аналіз ряду нормативних актів зарубіжних країн свідчить про те, що протидія не належному поводженню з тваринами є дуже важливою проблемою сучасного суспільства.

Жорстокість до тварин – це перший крок до злочину, жертвою якого стане людина. Чим це підтверджується? Ось шокуюча цифра: за даними інституту психіатрії імені В.П. Сербського не менше 85% злочинців, які скоїли тяжкі злочини, раніше жорстоко поводитися з тваринами. Аналогічні цифри наводять у Скотланд-Ярді і в ФБР. Криміналістика називає час переходу від жорстокості до тварин до насильства над людиною – всього 2-3 роки [2].

У всьому цивілізованому світі факти жорстокого поводження з тваринами беруться під пильний контроль відповідних відомств. Зокрема, Сенат США прийняв законопроект, за яким випадки жорстокого поводження з тваринами включаються в окремий список, який в подальшому не тільки дозволяє уникнути випадків жорстокості по відношенню до тварин, а й дає правоохоронним органам інструмент

запобігання насильницьких злочинів відносно людей і охорони громадського правопорядку.

В більшості країн закони щодо захисту тварин діють понад 20 років. В Україні ж на сьогоднішній день правова база щодо захисту тварин представлена статтею 299 Кримінального кодексу України [3], яка не поширюється на види, які використовуються задля прагматичних потреб людини. Навіть за фактами жорстокого поводження з тваринами компаньйонами — кішками та собаками — залучити за цією статтею винних вкрай важко, оскільки правоохоронними органами на місцях вона ігнорується. Жорстоке поводження з тваринами в різних сферах за останні роки досягла невимовних розмірів: фотобізнес з тваринами, бої собак, пересувні зооцирки, браконьєрство, умертвіння бездомних тварин препаратами, «прокатний» бізнес з кіньми, пропаганда жорстокості в ЗМІ, сайти зі сценами знущань над тваринами, публічне вбивство тварин в дні релігійних свят та інше [4, с. 208].

Ми вважаємо, що найбільш вагомою помилкою законодавства є те, що тварини постають перед громадянами як приватна власність. Так, згідно цивільного законодавства до тварин застосовуються режим майна. Усунувши існуючу прогалину в законодавстві, можна домогтися ефекту ясності, чіткості поняття і головне, розмежувати тварину (як одухотворений об'єкт) від приватної власності (як неживого об'єкта).

Таким чином, щоб уникнути жорстокості по відношенню до тварин, перш за все, їх ні в жодному разі не можна розглядати як приватну власність. Вихідна дискримінація безпосередньо прищеплює громадянину усвідомлення першості над тваринами і незаперечного лідерства в тваринному світі. Викоренивши вказаний недолік і наклавши заборону на використання чотириногих істот для отримання їжі, одягу, в індустрії розваг і експериментах, можна тим самим значно поліпшити ступінь їх захищеності, за винятком тих регіонів, де полювання на тварин є єдиним способом забезпечити своє існування і традиційно є історично сформованим виглядом діяльності деяких народів. Захисники прав тварин, що працюють в міжнародних організаціях, стверджують, що тварини це особистості, а не приватна власність. На наш погляд, тварини мають бути зведені на один щабель з людиною і бути частиною морального співтовариства.

Необхідність удосконалення законодавства щодо захисту тварин продиктована не тільки співчуттям до «братів наших менших», але і благотворним впливом таких моральних норм на взаємини людей в суспільстві.

В Україні набув чинності закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження гуманного ставлення до тварин» від 22.06.2017р. [5] про посилення відповідальності за жорстоке поводження з тваринами. Згідно із законом «Про захист тварин від жорстокого поводження» жорстоке поводження — це знущання над тваринами, побої або інші насильницькі дії, які завдали

тварині фізичний біль, страждання і не спричинили тілесних ушкоджень, каліцтва чи загибелі, залишення тварин напризволяще, у тому числі порушення правил утримання тварин [6].

У сучасному світі жорстокість по відношенню до тварин — це, на жаль, далеко не поодинокі епізоди, а сформувалася система с рисами зоосадизму. Наслідки ігнорування даної ситуації владними структурами катастрофічні — і для нещасних тварин, і для країни в цілому. Ускладнюється моральне розкладання суспільства, зростає жорстокість. Діти виростають, дивлячись на насильство, жорстокість, вбивства, торжество зла і безсилля добра.

Поняття співчуття, добра і співчуття закладається в дитинстві. Що станеться, якщо цього не зробити?

Покарання за безпосереднє заподіяння тварині шкоди вже закріплено в Кримінальному кодексі України. Однак для повного виправлення ситуації, що склалася щодо тварин необхідно узаконити і покарання за дії, прямо або побічно сприяють вчиненню даного роду злочинів. На думку Шуміло О. О. не тільки дії у вигляді жорстокого поводження з тваринами можна вважати злочином, але і байдужість, бездіяльність людей, присутніх при подібному поводженні, не кажучи вже про явну пропаганду знущань над тваринами. Всі люди мають свої власні пріоритети, і ніхто не може нав'язати громадянам любов до тварин, але, виходячи з природної моральності і органічності живого світу, необхідно поважати і захищати тварин. Корінь проблеми криється в нерозумінні того, що жорстокість до тварин це пролог до злочину проти особистості, проти людини: жодна собака не може бути так небезпечна як підліток, вихований на жорстокості [7, с. 121].

Ми вперто не хочемо звертати увагу на цю проблему зараз. Що ж, значить, звернемо увагу потім. Якщо не буде пізно ...

Отже, проблема жорстокого поводження з тваринами давно стала інтернаціональною. Досвід інших країн показує, що вона не вирішується без застосування і розширення кримінально-правових, адміністративних заходів. Недосконалість правових норм, що регламентують гуманне ставлення до тварин, призводить до численних випадків жорстокого поводження з ними, виникнення різних конфліктних ситуацій, які не мають найчастіше правового вирішення проблеми. В рамках європейського вектору інтеграції України необхідне зближення вітчизняного законодавства із правом ЄС, а також приведення його у відповідність до існуючих міжнародних стандартів.

Список використаних джерел

1. Александренко В. В. Поняття та способи жорстокого поводження з тваринами / В. В. Александренко // Юридична наука. — 2015. — № 6. — С. 116-120.

2. Национальный медицинский исследовательский центр психиатрии и наркологии им. В. П. Сербского. [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://serbsky.ru/>
3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2001. — № 25-26. — Ст. 131.
4. Зубченко Н. І. Добробут тварин та їх захист від жорстокого поводження: розвиток доктрини міжнародного права / Н. І. Зубченко // Актуальні проблеми політики. — 2015. — Вип. 54. — С. 203-211.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження гуманного ставлення до тварин: Закон України від 22.06.2017 року № 2120-VIII// Відомості Верховної Ради (ВВР). — 2017. — № 34. — Ст. 371.
6. Про захист тварин від жорстокого поводження Закон від 21.02.2006 року № 3447-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2006. — 27. — Ст. 230.
7. Шуміло О. О. Особливості детермінації жорстокого поводження з тваринами / О. О. Шуміло // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. — 2016. — Вип. 36(2). — С. 117-122.

Ключові слова: гуманне ставлення до тварин, жорстоке поводження, захист тварин, пропаганда жорстокості, антигуманність.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Заверюха М. М.

**Дяченко Ірина Станіславівна,
Кісіль Христина Вікторівна**

студентки 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ КЛІМАТИЧНИХ СТРАТЕГІЙ МІСТ ЯК ОДНОГО ІЗ ЗАСОБІВ НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛОКАЛЬНОЇ КЛІМАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Клімат є нематеріалізованим природним ресурсом, який в силу своєї природи має особливості правового регулювання та охорони [1, с. 597]. Міжурядова група експертів зі зміни клімату дійшла висновку, що потепління кліматичної системи Землі є однозначним, і що діяльність людини дуже ймовірно є причиною цього потепління. Підраховано, що протягом останніх 25 років середня глобальна температура поверхні на планеті збільшилася приблизно на 0,74°C [2, с. 27]. Діяльність людини призводить до зростання концентрацій парникових газів в атмосфері, у тому числі вуглекислого газу (CO₂), метану (CH₄) та закису азоту (N₂O).

Викиди парникових газів, найімовірніше, є основною причиною поточних і майбутніх кліматичних змін. Вплив кліматичних змін виявляється у ефекті «теплого стресу», глобальному таненні

льодовиків, зростанні рівня морів, зміні у кількості опадів, що призводить до засух в окремих регіонах та втратою земельних ресурсів в результаті підняття рівня моря. Не всі з цих наслідків безпосередньо стосуються міст, проте саме міста є найбільшими джерелами викидів парникових газів (загалом близько 80%, в основному це викиди від транспорту), які мають не тільки локальний, але й комплексний глобальний негативний вплив.

Проте, якщо зараз вжити заходів, ще буде можливість до середини століття зменшити найбільш шкідливі впливи [3]. Найважливішими міжнародними механізмами протидії зміні клімату є ті, які закріплені у Рамковій конвенції ООН зі зміни клімату та Кіотському протоколі до неї. Крім того, Україна підписала Меморандум про співробітництво урядів України та Канади з питань зміни клімату, а також Протокол про співробітництво з питань зміни клімату з Нідерландами і почала випровадження кількох спільних проектів, крім того є стороною 26 багатосторонніх міжнародних договорів та 3 протоколів в галузі охорони довкілля.

Варто зазначити, що при формуванні нової кліматичної політики України було б доцільним використати принцип, притаманний для співвідношення національного та міжнародного законодавства, держава, використовуючи локальні нормативні акти, формує механізм для досягнення глобальних цілей на національному рівні. Якщо реалізація глобальних цілей потребує додаткової міжнародної допомоги, використовуються міжнародні нормативно-правові акти та закріплені у них зобов'язання і механізми. Поки що у чинному законодавстві відсутній комплексний підхід до планування та прогнозування шкідливих наслідків впливу змін клімату не тільки безпосередньо на стан навколишнього природного середовища, але й на добробут суспільства, забезпечення економічної, екологічної безпеки держави, формування та розподіл впливів та зобов'язань у міжнародних еколого-правових відносинах.

Основними завданнями кліматичної політики міст повинні стати:

- скорочення антропогенних викидів парникових газів;
- приєднання до Пакту мерів (Covenant of Mayors) підвищення енергоефективності міст у середньому не менш, як 40% до 2030 року, зростання частки енергозабезпечення за рахунок відновлюваних джерел енергії до 18% до 2020 року;
- розробка і прийняття Кліматичних стратегій та цільових програм «Охорона та протидія зміні клімату на 2017-2025 роки»;
- реалізація заходів у енергетичній, транспортній, екологічній сферах, визначених окремими секторами даної Програми, зокрема: створення пішохідних зон в центральній частині міста, побудова нових мостів та розв'язок (для зменшення автомобільних заторів), налагодження оптимальної роботи громадського транспорту, перехід на екологічні види транспорту тощо;

- впровадження екологічного податку як додаткового фінансового навантаження для підприємств, що використовують викопне паливо, не вживають заходів щодо енергоефективності та енергозбереження, переходу на відновлювані джерела енергії;

- удосконалення водопостачання та зменшення водоспоживання [4].

Для цього необхідно на локальному рівні:

- розробити прогностичний баланс теплової енергії до 2030 року з перспективою до 2050 року з урахуванням індикаторів розвитку і принципів сектора;

- розробити способи та методи підвищення енергоефективності постачання та споживання електроенергії;

- впровадити локальну систему стимулювання підприємств, що частково переходять на відновлювані джерела енергії. Наприклад, на експериментальному підприємстві в м. Гюссінг (Австрія) виробляється 8 МВт/год електричної енергії за рахунок використання водню з біомаси рослин. Біомаса дає можливість робити одночасно кілька видів енергії. В подальшому можливо будівництво котелень з когенерації, які вироблятимуть тепло та електроенергію з біомаси.

- впровадити кредити для фінансування модернізації будинків, оновлення систем опалення та переходу енергозабезпечення будинків на відновлюванні джерела енергії, що неможливо без відповідної політики та ресурсів держави у цій сфері. Кредит міг би надаватись, приміром, на 10 років під 6,5%-8,5% і лише на 80% від загальної суми кошторису, 20% мешканці будинку повинні фінансувати самостійно і відразу. Допомога з боку держави в сумі до 25% компенсується фондом банку і лише у тому випадку, якщо енергоаудит підтвердить, що після модернізації (утеплення) є економія енергії не менше 10%;

Як показує практика, питання правового регулювання пом'якшення та адаптації до змін клімату недостатньо врегульовані національним та локальним законодавством. У грудні 2017 року прийнято розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року», яким передбачено вдосконалення державної політики у сфері зміни клімату для досягнення сталого розвитку держави.

У даній Концепції передбачено зміцнення інституційної спроможності щодо формування і забезпечення реалізації державної політики у сфері зміни клімату, запобігання зміні клімату через скорочення антропогенних викидів і збільшення абсорбції поглиначами парникових газів та забезпечення поступового переходу до низьковуглецевого розвитку держави, а також адаптація до зміни клімату, підвищення опірності та зниження ризиків, пов'язаних із зміною клімату

Названий документ робить можливим розробку та прийняття локальних кліматичних стратегій міст, оскільки визнає важливість

ефективного врегулювання та компромісного вирішення проблеми зміни клімату та встановлює підходи до створення локальних адаптативних механізмів, одними із шляхів втілення яких є розробка стратегій з пом'якшення та адаптації до змін клімату.

Список використаних джерел

1. Локтева-Маклашова Н.В. Правова охорона атмосферного повітря / Н.В. Локтева-Маклашова// Екологічне право України : підруч. для студ. вищих навч. закладів / За ред. І. І. Каракаша. — Одеса : Фенікс, 2012. — С. 585—601.
2. Орленко С.Л. Протидія глобальній зміні клімату в контексті Кіотських домовленостей: український вимір / С.Л. Орленко, Я.А. Жаліло, І.В. Трофимова [таін.]. — К.: НІСД, 2010. — С. 26—30.
3. ХольгерДалкманн, ШарлоттБранніган «Транспорт і зміна клімату. Модуль 5е. Стійкий розвиток транспортної системи: Збірник матеріалів для політиків міст» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.sutp.org/files/contents/documents/resources/A_Sourcebook/SB5_Environment%20and%20Health/GIZ_SUTP_SB5e_Transport-and-Climate-Change_UA.pdf.
4. Howclimatechangeplunderstheplanet [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.edf.org/climate/how-climate-change-plunders-planet>.

Ключові слова: клімат, парникові гази, кліматична стратегія, антропогенні викиди, екологічна криза.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Заверюха М. М.

Жакун Маргарита Юріївна

студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету«Одеська юридична академія»

«БУРШТИНОВА ЛИХОМАНКА» ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕКОЛОГІЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ

Актуальністьтеми полягає в тому, що Україна посідає друге місце в світі за запасами бурштину, при цьому вирізняється найвищим у світі відсотком бурштину ювелірної якості в покладах. За останні кілька роківпроблема нелегального видобутку бурштину дуже загострилась, адже можливість заробити гроші, і не просто гроші, а величезні статки, в сотні тисяч гривень, за короткий термін часу, привернула увагу значної кількості населення.Бездіяльність органів державної влади та керівників органів місцевого самоврядування стосовно цієї проблеми, нерідко обговорюється в ЗМІ. Окрім цього, в результаті журналістських розслідувань виявляється, що чиновники та високопосадовці

навпаки відіграють значну роль в підтриманні цього тіньового бізнесу і отримують чималу вигоду з нього, що правда, офіційно ці відомості не підтверджуються. Ще одним вагомим фактором щодо актуалізації цієї проблеми є зростання ціни на бурштин на світових ринках.

На стан видобутку бурштину в Україні звертають свою увагу відомі українські вчені-науковці: Д.О. Алексєєва-Процюк, В.Ж. Арене, Н.І. Бабічев, В.О. Баранова, Ф.І. Василичук, О.М. Вітенко, В.П. Воловик, І.В. Гиренко, І.І. Горин, О.В. Гулак, П.В. Діхтієвський, О.Ю. Дрозд, О.М. Єщук, С.А. Земська, М.Б. Когут, В.Я. Корнієнко, В.І. Шишкін та ін.

Бурштин, (відомий також як «Янтар»), відповідно до Інструкції із застосування Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр до родовищ бурштину від 10 лютого 2003 р. № 29 – це збірний термін, що об'єднує різновиди викопних смол, придатних для використання в ювелірно-виробній, хімічній, фармацевтичній та інших галузях виробництва [1].

Сонячний камінь – напівдорогоцінне каміння, високої якості і широкої гами кольорів. Це корисна копалина, що утворилася внаслідок кристалізації (фосилізації) на протязі декількох мільйонів років смоли древніх хвойних дерев без доступу кисню.

Бурштинові розсипи в Україні входять до складу двох (Балтійсько-Дніпровської і Карпатської) палеофлористичних субпровінцій єдиної Балтійсько-Чорноморської бурштинової провінції. У межах України виділено 7 бурштиноносних районів: Володимирецький, Вільно-Бродецький, Маневицький, Клесівський, Пержансько-Овруцький, Барашівський, Києво-Придніпровський. Площа продуктивної глауконіт-кварцової формації цих районів складає близько 10 тис. км² з прогнозними ресурсами бурштину понад 100 тис. т. [2, с. 10]. Невелика глибина залягання (лише 2-7 м.) зумовлює те, що український бурштин-сирець на 20-40% дешевший ніж в інших країнах.

Офіційно в Україні щорічно видобувається близько 4 тонн дорогоцінного каменю, що становить біля 5% від реального видобування бурштину в нашій країні. Приблизно, тільки в Рівненській області незаконний видобуток становить, за деякими підрахунками, до 60 т. на рік [3].

Бурштин є правом власності Українського народу і має приносити йому користь, і навіть багатство. Проте, із-за законодавчої не урегульованості, недосконалості механізму державного управління та низького рівня правової культури населення, він приносить тільки проблеми.

Нелегальне видобування бурштину призводить до негативних наслідків, насамперед, в екологічній сфері. Добувають бурштин спеціальним обладнанням, яке називають помпи. Їх під'єднують до меліораційних каналів пожежними шлангами і за допомогою сильного напору води, що створюється помпою, вимивають бурштин з під землі на поверхню. Вода вимиває родючий шар ґрунту, і земля стає безплідною. У лісі на розкопаній ділянці дерева гниють, доки їх не

зріжуть. Так, у Рівненській області за останні роки знищено родючий шар ґрунту на площі понад 150 га землі, пошкоджено більше 400 га лісу, в Житомирській – пошкоджено майже 200 га земель лісгосподарського призначення, про що повідомляє заступник міністра екології та природних ресурсів, керівник апарату Світлана Коломієць [4].

Нелегальний видобуток бурштину також сприяє зростанню соціальної напруги та криміногенної обстановки. Так, якщо бурштин миють біля городів, то двори людей затоплює водою по коліна. Добувають бурштин не тільки спеціальним обладнанням, бо через невелику глибину залягання можна обійтися і звичайними лопатами. Тому на місцях видобутку сонячного каменю можна зустріти не тільки дорослих, мужніх чоловіків, а й жінок і, навіть, школярів. Якщо розглянути факти, наведені в регіональних ЗМІ міста Дубровиці, Рівненської області, то можна навести приклад, коли школярі 5-11 класів, замість школи, прямували на так званий «клондайк». За оцінкою експертів ДАК «Українські полімери» до не законного видобутку бурштину залучені більше 50 тис. осіб.

Згідно із статистичними даними кримінальних проваджень, які розглядалисв Дубровицькому районному суді за останні 3 роки, можна стверджувати, що 57% справ, стосувались саме порушення ст. 240 (Порушення правил охорони або використання надр) Кримінального кодексу України.

Відомо, що промисел небезпечний і для самих старателів. Після кількох годин перебування в холодній воді у багатьох віднімає ноги, розвивається параліч. Двадцятирічні хлопці часто скаржаться на гострий ревматизм. Також, фахівці в медичній сфері стверджують, що збільшення кількості онкологічних захворювань, теж як наслідок завдання значної шкоди екології.

Тому, зрозуміло, що вкрай важливо назавжди припинити діяльність бурштинових мародерів, впровадити культуру видобутку, комплексне використання надр, бо наслідки такого знушання над природою матимуть глобальний характер. Я вважаю, що усунення причин виникнення, умов існування та подолання наслідків цього негативного явища є задачею не тільки України, а й всіх держав загалом, адже проблема збереження навколишнього середовища є однією з основних на міжнародній арені. Нам потрібно дбати про навколишнє середовище, щоб зберегти його для наступних поколінь.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Інструкції із застосування Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр до родовищ бурштину: наказ Державної комісії України по запасах корисних копалин від 10 лютого 2003 р. № 29 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0155-03>.

2. Соляник Є.А. Бурштин покривних відкладів Українського Полісся: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 04.00.01 / Є.А. Соляник ; НАН України. Ін-т геол. наук. — К., 2002. — 21 с.
3. Бурштинова біда Полісся [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://life.pravda.com.ua/society>.
4. Мінприродинаполягатиме на законодавчому врегулюванні участі населення у видобутку бурштину [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://old.menr.gov.ua/press-center/news/123-news1/4047>.

Ключові слова: бурштин, янтар, навколишнє середовище, екологічна криза, корисні копалини.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Заверюха М. М.

***Зверєва Тетяна Валеріївна,
Додонова Дар'я Миколаївна***

студентки 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

РЕФОРМА СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Діючий механізм оподаткування сільськогосподарських товаровиробників не відповідає сучасним потребам розвитку вітчизняного АПК. Нині назріла потреба законодавчих змін у механізмів оподаткування аграрного сектору.

Проблема оподаткування сільськогосподарських товаровиробників є досить актуальною серед широкого кола вітчизняних та зарубіжних науковців. Серед наукових доробків вітчизняних учених, присвячених даній проблемі, можна виділити праці П. Гайдуцького, М. Дем'яненка, В. Жука, П. Лайка, Н. Прокопенко, П. Саблука, В. Синчака, Л. Тулуша. Значна увага ними відводиться стану та розвитку спеціальних механізмів оподаткування АПК, які одночасно захищали б інтереси держави та сільгосп виробників [1, с. 34].

Визначити концептуальні напрями вдосконалення механізму оподаткування сільськогосподарської діяльності у контексті новітніх законодавчих змін.

Найголовніше питання, яке турбує аграріїв — стан спецрежиму ПДВ. До 2015 року включно на спецрахунок аграріїв поверталось 100% податку. Із 2016 року система, попри протести аграріїв, змінилася. Відповідно до Закону України від 24 грудня 2015 року № 909-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості

бюджетних надходжень у 2016 році» з 1 січня 2016 року до 1 січня 2017 року обсяг зарахування коштів на спеціальні рахунки сільськогосподарських підприємств став диференційованим залежно від виду діяльності: за операціями при постачанні зернових і технічних культур – 15%, продукції тваринництва – 80%, інших с/г товарів і послуг – 50%. Відповідні суми коштів вносяться на спеціальні рахунки та залишаються в розпорядженні с/г підприємства для використання у виробництві с/г товарів та послуг. Із 1 січня 2017 року втратили чинність норми ст. 209 Податкового кодексу, які регулюють застосування спеціального режиму з ПДВ для сільськогосподарських товаровиробників. Таким чином, всі суб'єкти спецрежиму переходять на загальну систему оподаткування ПДВ [4].

На думку президента Асоціації платників податків Грігола Катамадзе, зміна спецрежиму ПДВ для с/г підприємств «призвела не тільки до значного зменшення державної підтримки сільськогосподарських підприємств, а й до значного ускладнення адміністрування цього податку та неможливості чіткого розподілу податкового кредиту між трьома напрямками сільськогосподарського виробництва: за операціями із зерновими й технічними культурами, з продукцією тваринництва та за іншими операціями».

Як повідомила Державна фіскальна служба України, за 2016 рік галузь перерахувала до бюджету 14,392 млрд грн, а за перший квартал 2017 року – 12,116 млрд грн. Тож, попри податкові нововведення останніх двох років, аграрії залишаються ледве не ключовим платником податків в Україні [2, с. 83]. Це підтверджують і нещодавні цифри. Так, за перше півріччя 2017 року аграрії сплатили 9,9 млрд грн податків до бюджетів всіх рівнів. Ця цифра становить 4% від усіх надходжень за перше півріччя (238,3 млрд грн), тобто платежі аграріїв до бюджету перевищили показники надходжень від операцій із нерухомим майном, сфери інформації та комунікацій, будівництва тощо.

Основна мета зміни системи оподаткування – зробити її оптимальною та прийнятною як для держави, так і для аграріїв, спростити систему адміністрування, зберегти прогнозованість на наступні роки. Механізм оподаткування сільськогосподарських товаровиробників повинен передбачати диференційований підхід до оподаткування доходів окремих їх категорій, згрупованих на основі науково обґрунтованих критеріїв. Серед останніх варто виділити форму власності й господарювання, правовий статус, обсяг одержаного доходу, рівень товарності та виробничу спеціалізацію, площу власних чи орендованих сільськогосподарських угідь. Наприклад, для дрібних виробників прописати в законодавстві простий єдиний земельний податок, який включає в себе усі податки, включно з ПДВ, така система спростує звітність і бухгалтерський облік – вони зведені до мінімуму [2, с. 86]. Для фермерських господарств і середніх с/г підприємств потрібно зберегти стару систему оподаткування, яка діяла до 01.01.2016 і

включала в себе пільгу з ПДВ і фіксований податок. Третю категорію — агрохолдинги — потрібно перевести на загальну систему оподаткування. Окремо потрібно розвивати програму для підтримки фермерства та розвитку кооперації. Один з найкращих інструментів — це довгострокові кредити під низькі відсотки [5, с. 48].

Реалізація таких кроків до формування суб'єктного складу платників податків та регулювання у сфері аграрного сектору дозволить забезпечити регулювальний вплив оподаткування на економічні процеси в аграрній галузі країни.

Список використаних джерел

1. Жук В. М. Стан та розвиток спеціальних режимів оподаткування аграрного бізнесу / В.М. Жук // Фінанси України. — 2016. — №7. — С. 33-42.
2. Опря Є. А. Спеціальне оподаткування фермерських господарств: методичний підхід до вирішення питання / Є. А. Опря // АгроІнКом. — 2017. — № 7-8. — С. 81-88.
3. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Закон від 02.12.2010 №2755. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році [Електронний ресурс] : Закон №909 від 24 грудня 2015. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/909-19>.
5. Тулуш Л.Д. Режим ПДВ-акумуляції як інструмент фіскального стимулювання розвитку агропромислового виробництва / Л.Д. Тулуш // Економіка АПК. — 2017. — № 8. — С. 44-55.

Ключові слова: аграрний сектор, аграрний потенціал, режим оподаткування, адміністрування податків, збалансованість надходжень.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Годованюк А. Й.

Льчук Дар'я Олександрівна

студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВО НА ІНФОРМАЦІЮ ПРО СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

Одна з найгостріших проблем сучасності — забезпечення правової охорони та захисту екологічних прав людини та громадянина. У цивілізованому суспільстві право на інформацію розглядається як одне з основоположних прав людини. Без усвідомлення інформаційно-

го аспекту щодо стану навколишнього природного середовища неможливо зрозуміти перспективи власного розвитку, взаємозв'язок людини і природи, прогнозування будь-яких процесів, які так чи інакше будуть взаємодіяти з навколишнім середовищем.

Різноманітні аспекти щодо права на інформацію про стан навколишнього природного середовища були досліджені на різних рівнях відомими науковцями, а саме В. Андрейцевим, А. Гетьманом, Ю. Шемшученко, М. Шульгою, І. Каракашем, М. Красновою, Ю. Вовком, Н. Кобецькою та багато іншими. З прийняттям 25 червня 1991 р. Закону «Про охорону навколишнього природного середовища» [1] було закладено підвалини національно-правового механізму реалізації екологічних прав в Україні. Закон містив не вичерпний перелік екологічних прав, серед яких — право на екологічну інформацію.

На сьогодні право на екологічну інформацію в Україні регламентується ст. 50 Конституції України, ст. 9 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», а також знаходить своє відображення в багатьох інших актах екологічного законодавства, зокрема: ст. 4 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення», ст. 10 Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку», ст. 14 Закону України «Про відходи» та інші.

Поняття екологічна інформація на міжнародному рівні визначається як будь-яка інформація в письмовій, аудіовізуальній, електронній чи іншій матеріальній формі про: стан навколишнього природного середовища чи його об'єктів; біологічне різноманіття його компоненти, включаючи генетично видозмінені організми та їх взаємодію із об'єктами навколишнього природного середовища; джерела, фактори, матеріали, речовини, продукцію, енергію, фізичні фактори, які впливають або можуть вплинути на стан навколишнього природного середовища таздоров'я людей; загрозу виникнення і причини надзвичайних екологічних ситуацій, результати ліквідації цих явищ та ін. [2].

Що ж до визначення екологічної інформації на національному рівні, то воно в цілому співпадає з міжнародним визначенням і охоплює практично всі сфери життєдіяльності суспільства.

Важливою складовою сучасної держави, а зокрема її населення, є екологічні знання, екологічні новини, які в своїй сукупності складають екологічну інформацію. Вона дає можливість не тільки припинити, а й запобігти виникненню умов, які б негативно впливали на навколишнє природне середовище та на здоров'я людини.

В сучасних суспільно-політичних умовах розвитку української держави можна з впевненістю говорити, що питання екологічної інформації перебуває у фокусі уваги юридичної науки та знаходиться під контролем органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

З огляду на розгалуженість законодавства, що регулює питання екологічної інформації, існують різні пропозиції щодо вдосконалення механізму доступу до неї. Приміром, С. Грищевич пропонує доповнити Конституцію України розділом «Екологічні права та обов'язки громадян» [3, с. 2–3]. Іншої думки притримується Ю. Власенко, який пропонує прийняття єдиного кодифікованого акту – Екологічного кодексу України [4, с. 12].

На мою думку, доцільним було б прийняття єдиного кодифікованого акту, який би врегулював увесь комплекс питань, пов'язаних з екологічними правовідносинами, в тому числі регулював питання доступу до інформації про стан навколишнього природного середовища.

Список використаних джерел

1. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 41. – Ст. 546.
2. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в прийнятті рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля від 25 червня 1998 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 33. – Ст. 1191.
3. Грищевич С. Г. Конституційні екологічні права людини і громадянина та їх забезпечення органами внутрішніх справ : автореф. дис. ... канд. юр. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право» / С. Г. Грищевич : Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2002. – 19 с.
4. Власенко Ю. Л. Оптимізація законодавства України у сфері забезпечення екологічної безпеки : автореф. дис. ... канд. юр. наук : спец. 12.00.06. «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право» / Ю. Л. Власенко; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2010. – 20 с.

Ключові слова: екологічне право, екологічні правовідносини, екологічна інформація, доступ до екологічної інформації, навколишнє природне середовище.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Заверюха М. М.

**Кириченко Аліна Олександрівна,
Стрембій Анна-Марія Андріївна**

студентки 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

**ОХОРОНА ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ
ЗА ЗЕМЕЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ**

На шляху становлення української державності ми здобули величезний багаж пам'яток культурної спадщини. На сучасному етапі можна виявити тенденцію переходу від ідеології захисту культурної спадщини до ідеології її збереження і відтворення. Це підтверджується встановленими законодавством України пріоритетними напрямками політики нашої держави щодо охорони культурної спадщини. Дані положення також забезпечується ратифікованими Верховною Радою України міжнародними конвенціями у відповідності з міжнародно-правовим зобов'язанням нашої держави щодо захисту всесвітньої спадщини.

На сьогоднішній день спотворення об'єктів культурної спадщини, а саме земель історико-культурного призначення, їх знівечення можна пояснити неефективністю контролю за дотриманням вимог земельного законодавства, або ж взагалі не віднесення до відповідної категорії об'єктів культурної спадщини і в результаті не встановлення режиму охорони і відтворення [1, с. 1]. За цих обставин набуває актуальності правовий механізм збереження історико-культурної спадщини, розроблення і удосконалення дієвої системи практичного застосування земельного та екологічного законодавства. Тобто, завданнями нашої роботи є:

- етимологічне визначення поняття «охорона» та його складових;
- встановлення об'єкту культурної спадщини відповідно до чинного земельного законодавства в сфері використання земель історико-культурного призначення;
- з'ясування недоліків охорони земель історико-культурного призначення в Україні та формування системи вдосконалення законодавства України щодо правового режиму земель історико-культурного призначення.

Досить часто ми у своїй мові оперуємо такими поняттями як «захист», «охорона», «збереження» не усвідомлюючи їх значення у правовому масиві. Однак такі поняття, щодо культурної спадщини, не мають єдиного розуміння в нормативно-правових актах та науковій літературі. Дослідженню даної тематики присвячено праці правознавців, істориків, культурологів: Т.Курило, О.Мельничука, С.Алексєєва, Г.Денисенко, С.Долгова [2, с. 374].

Під «захистом», велике коло науковців, розуміють систему юридичних норм, спрямованих на запобігання правопорушенню та запобігання його наслідкам. Аналіз чинного законодавства показує, що «охорона» — це ширше поняття і на думку деяких вчених включає в себе «захист» і всі юридичні правила щодо певного блага, а саме: встановлення заходів належної поведінки, захист порушених прав, їх відновлення у разі недотримання [2, с. 375]. Поняття «збереження» доволі часто використовується в нормативно-правових актах і пояснюється як сукупність дій спрямованих на забезпечення збереження визначеної пам'ятки навколишнього середовища, а також системна діяльність організацій, відомств і держави, спрямована на збереження об'єктів культурної спадщини.

Відповідно до статті 53 Земельного кодексу України, до земель історико-культурного призначення, як природи об'єкту культурної спадщини або ж її складової, належать землі, на яких розташовані пам'ятки культурної спадщини, їх комплекси, історико-культурні заповідники, історико-культурні заповідні території, охоронювані археологічні території, музеї просто неба, меморіальні музеї-садиби [3]. У науковій літературі під землями історико-культурного призначення розуміють ділянки суші та водного простору з природними або штучно створеними комплексами чи об'єктами, яким надано статус пам'ятки і які відповідно до законодавства є носіями історико-культурної інформації.

Землі історико-культурного призначення нерозривно пов'язані з об'єктами культурної спадщини, тобто їх розгляд повинен відбуватися комплексно. Із урахуванням наведеного взаємозв'язку землі історико-культурного призначення можна поділити на три групи. До першої групи відносяться землі, історико-культурну цінність яких складає об'єкт культурної спадщини і якщо об'єкт зникає (знищено, перенесено) ці землі втрачають цінність, отже їх можна перевести до іншої категорії земель. Другу групу утворюють землі, що виступають самостійним об'єктом дослідження і цінність має сама земельна ділянка. Це можуть бути землі — місця знаменитих подій, давніх битв, кургани. Третю групу формують всі інші землі, які відповідно до статті 53 Земельного кодексу відносяться до земель історико-культурного призначення [4, с. 70].

Правовий режим земель історико-культурного призначення встановлюється Законом України від 8 червня 2000 року «Про охорону культурної спадщини» [5], Земельним кодексом України від 25 жовтня 2001 року. Тобто поступово відбувається вирішення проблеми збереження культурної спадщини, але необхідність формування чіткої законодавчої бази щодо регулювання питань охорони і збереження пам'яток історії і культури не втратила своєї актуальності.

Проблеми збереження і відтворення земель історико-культурного призначення пов'язані з правовим режимом цих земель і їх викори-

стання вчасності. Адже в нашій державі закріплено всі три форми права власності на землі даного типу, але існуючі розробки з цього питання носять фрагментарний характер і не відповідають основам сучасності [6].

На нашу думку деякі категорії земель даного типу можуть знаходитись лише у державній власності, це, наприклад, землі зайняті пам'ятками археології, землі зі своїми охоронними зонами. Тому доцільним було б закріпити в законодавстві вичерпний перелік земель, які можуть знаходитись лише у державній власності, тим самим забезпечити вищий рівень захисту, охорони від негативних посягань. Таким чином, можна зробити висновок, що нормативно-правова база України у сфері захисту, охорони та збереження культурної спадщини, а саме земель історико-культурного призначення, потребує доповнень, подальшого впорядкування, приведення норм, що регулюють дані поняття до європейських стандартів з метою гармонізації з міжнародним правом.

Список використаних джерел

1. Донець О.В. Правовий режим земель історико-культурного призначення: автореферат кандидата юридичних наук. — 2010. — С. 20.
2. Кудерська Н.І. Вдосконалення понятійно-категоріального апарату в сфері збереження культурної спадщини в Україні. // Митна справа : Науково-аналітичний журнал, — 2011. — №3. Ч.2. — С. 373-377.
3. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року. // Відомості Верховної Ради України. 2002. — № 3-4.
4. Курило Т.В. Конституційно-правові засади охорони культурної спадщини та проблеми їх реалізації в Україні. // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. — 2006. — Вип. 1. — С. 68-73.
5. Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 8 червня 2000 року. // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — №39 (з наступними змінами і доповненнями).
6. Курило Т.В. Проблеми реалізації законодавства України про охорону культурної спадщини та деякі шляхи їх подолання // Право України ; Юридичний журнал. — 2003. — №3. — С. 125-128.

Ключові слова: історико-культурна спадщина, охорона, землі, відтворення, земельний кодекс.

Науковий керівник: к.ю.н, доцент Чумаченко І. Є.

***Кузик Людмила Степанівна,
Чуйко Анна Романівна***

студентки 4-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

Все частіше на просторах інтернету зустрічаються цікаві пропозиції здорового та екологічного відпочинку в сільській місцевості, тобто так званий сільський зелений туризм. Проблеми функціонування сільського зеленого туризму досліджували правники В.С. Кравців, М.А. Лендел, М.М. Пітюлич, Х.М. Рихлицька, М.Й. Рутинський та інші. Діяльність у галузі сільського туризму ґрунтується на Законі України «Про туризм», Законі України «Про особисте селянське господарство», указі Президента України «Про основні засади розвитку соціальної сфери села» від 20.12.2000 №1356, проекті Закону України «Про сільський зелений туризм», інших законодавчих актах України.

Щоб з'ясувати сутність сільського зеленого туризму, слід спочатку дати визначення туризму – тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає [1, 1].

В літературі виділяють такі види туризму як: екотуризму (зелене), агротуризм(фермерське) та сільський туризм. Під сільським туризмом слід розуміти вид туризму, який передбачає тимчасовий виїзд особи з місця проживання в сільську місцевість в оздоровчих, пізнавальних чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності. Зелений туризм (екотуризм) – це туристська діяльність на території природних ландшафтів (лісопарків, лугопарків, гідропарків, ботанічних садів тощо) з елементами благоустрою, де існують певні умови для короткочасного відпочинку. Фермерський туризм (агротуризм) – відпочинковий вид туризму, метою якого є заняття сільськогосподарськими роботами та аграрною діяльністю [2, с. 32].

У статті 4 ЗУ «Про туризм» міститься 17 видів туризму, серед яких виокремлено екологічний (зелений) та сільський. Проте правове визначення даних понять відсутнє.

Оскільки в наш час такий вид відпочинку стає популярним та модним не тільки серед старшого покоління, але й для сучасної молоді, регулювання цієї сфери відносин набуває високої актуальності. У законодавстві України сільський зелений туризм розглядається як одна із послуг, що може надаватися в рамках господарської діяльності особистих селянських господарств. Тому вирішення комплексу організаційно-правових питань, що стосуються розвитку сільського

зеленого туризму необхідно розглядати як правове становища особистого селянського господарства, правовий режим землі та майна цих господарств, основних засад господарської діяльності особистих селянських господарств тощо [3].

Виходячи з цього було розроблено проект закону «Про сільський зелений туризм» 2003 року, де є визначення поняття сільський зелений туризм, який являє собою відпочинковий вид туризму, що передбачає тимчасове перебування туристів у сільській місцевості (селі) та отримання ними таких послуг сільського зеленого туризму як: бронювання, розміщення, харчування, інформаційного обслуговування, інших видів послуг, що спрямовані на задоволення потреб туристів [4, 1]. Відповідно до ч. 1 ст. 3 проекту діяльність надання послуг у сфері сільського зеленого туризму не відноситься до підприємницької діяльності за умови, якщо сукупний річний дохід від діяльності у сфері сільського зеленого туризму не перевищує річного розміру прожиткового мінімуму у розрахунку на сільського господаря та на кожного члена родини, які постійно проживають з ним. У разі перевищення рівня доходів, що передбачені частиною першою цієї статті, надання послуг сільського зеленого туризму має здійснюватися на засадах підприємництва як зазначає ч. 3 ст. 3 цього проекту. Таку ж норму передбачає чинний ЗУ «Про туризм».

Громадяни, які одержали земельні ділянки для ведення особистого сільського господарства, можуть надавати послуги у сфері сільського зеленого туризму з додержанням нормнаціонального законодавства. Проаналізувавши нормативно-правову базу у сфері сільського зеленого туризму показує, що системі законодавства України є лише загальні норми, які регулюють окремі аспекти здійснення сільського зеленого туризму, що є недостатнім для забезпечення особливостей туристичної діяльності, яка пов'язана з сільським зеленим туризмом як видом господарської діяльності особистого сільського господарства.

Такий вид туризму для селян є найкращим стимулом для започаткування й розвитку підприємницької діяльності, що дає досить високі додаткові прибутки та підвищує рівень зайнятості. Крім цього, діяльність сільських громад з організації сервісу сільського зеленого туризму стимулює облаштування та окультурення сільських осель і благоустрій сільської місцевості, створює додаткові шляхи наповнення місцевих бюджетів, перетворюється на значний чинник прогресивного розвитку сільських територій.

Для регулювання розвитку сільського зеленого туризму необхідно створення сприятливої законодавчої бази, тобто прийняття спеціального закону, який би відображав поняття сільського зеленого туризму, об'єкти, суб'єктів, що здійснюють діяльність у даній сфері, відповідальність, способи державної підтримки та інше.

Список використаних джерел

1. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 року № 324/95-ВР // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр>.
2. Кляп М.П., Шандор Ф.Ф. Сучасні різновиди туризму: Навчальний посібник / М.П. Кляп, Ф.Ф. Шандор. — К: Знання, 2011. — 334 с.
3. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 року № 742-IV // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/742-15>.
4. Про сільський зелений туризм: проект Закону України від 23.10.2003 року №4299 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://tourlib.net/zakon/pro_siltur.htm.

Ключові слова: сільський зелений туризм, туризм, особисте селянське господарство.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Гавриш Н. С.

***Ліщук Анастасія Миколаївна,
Сливка Дар'я Юріївна***

студентки 5-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Сучасний рівень розвитку земельних відносин в Україні вимагає вдосконалення якості земельного законодавства. Проте вирішення цього завдання неможливе без визнання його стратегічним пріоритетом державної земельної політики. Держава потребує стабільного, несуперечливого, ефективного земельного законодавства, яке стане основою успішного соціально-економічного і політичного розвитку України. Закономірністю розвитку земельного законодавства в процесі проведення в Україні земельної реформи, умовою його успішного впливу на суспільні відносини має бути несуперечність і узгодженість системи діючих правових норм. З урахуванням наведеного, актуальність теми дослідження не викликає сумніву, оскільки розвиток земельних відносин в Україні потребує належного правового забезпечення. Процес реформування цих відносин супроводжується прийняттям великого масиву законів та підзаконних актів, багато з яких, на жаль, суперечать один одному. В зв'язку з цим виникає нагальна потреба у удосконаленні земельного законодавства України та його внутрішньому погодженні.

Земельне законодавство як специфічний інструмент правового регулювання значно впливає на обрання засобів і методів, що використовуються в процесі регулювання земельних відносин. У правовій державі здійснення законодавчої діяльності передбачає досягнення відповідності правомірності. Сучасне земельне законодавство розвивається досить інтенсивно і наука земельного права повинна прагнути сприяти цьому процесу, вирішуючи поточні і перспективні проблеми вдосконалення земельного законодавства. Проблеми, пов'язані з аналізом якісного рівня законодавства, структури і динаміки його розвитку, традиційно привертають увагу науковців. При цьому важливо відзначити, що проблеми якості законодавства вивчаються і як елемент загальної теорії форм права, і як самостійний розділ юридичного знання, і в аспекті галузевих юридичних наук [5, с. 38].

Ступінь наукової розробки з питань вдосконалення земельного законодавства достатньо розвинений, ця тема досліджувалися такими вченими, як Т.М. Барабаш, І.І. Каракаш, К.М. Караханян, А.М. Мірошніченко, В. В. Носік, О.М. Пашенко, В. Д. Сидор, О.В. Степська, Т.Є. Харитонова, М.В. Шульга та інші.

Земельне законодавство сучасної України, процес формування якого триває з 1990 р. у рамках проведення в Україні земельної реформи, характеризується нестабільністю та низьким ступенем узгодженості. Норми, що регулюють земельні відносини, розпорошені по сотнях нормативно-правових актів, причому дублювання у правовому регулюванні земельних відносин стало стандартом законопроектної роботи. Це неминуче призводить до наявності величезної кількості колізій. Наявність численних колізій значно знижує ефективність правового регулювання, підриває довіру населення до держави, ставить під сумнів успіх земельної реформи в Україні [1, с. 56].

Загалом, земельне законодавство України формувалося в надзвичайно різноманітних умовах: від роздержавлення земель до приватизації та видачі паїв, а в майбутньому введення ринкового обігу земельних ділянок і можливості укладення цивільно-правових правочинів щодо них. Всі ці обставини відображалися в земельному законодавстві, через це наявна велика кількість нормативно-правових актів. Адже, земельне право – є галуззю масштабною, яке потребує значного законодавчого закріплення та регулювання.

Розвиток України як демократичної правової держави передбачає формування єдиної узгодженої системи земельного законодавства, яка б відповідала потребам та інтересам суспільства. Ситуація ускладнюється ще й тим, що в процесі здійснення земельної реформи не завжди дотримуються вимоги щодо визнання раніше прийнятих нормативно-правових актів такими, що втратили чинність, і як наслідок, залишається значна кількість формально не скасованих, але фактично не діючих актів [2, с. 15]. Доводиться констатувати, що

сьогодні різні правотворчі органи у своїй діяльності не завжди орієнтуються на існуючу систему земельного права і законодавства. У результаті прийняті ними нові акти земельного законодавства інколи виявляються неузгодженими з чинними і можуть містити суперечливі правові приписи. Недосконалість окремих законодавчих конструкцій породжують недоліки, що спотворюють загальне змістовне навантаження приписів, що встановлюють механізми використання та охорони земель в Україні. Як наслідок, вади недосконалого законодавства мають відображення в правозастосовчій практиці.

Загалом, можна виокремити такі тенденції вдосконалення і розвитку системи законодавства: по-перше, це необхідність забезпечення верховенства правового закону у всіх сферах життя суспільства, його стабільності та реалізації; по-друге, спеціалізація законодавства з його різноманітними формами прояву: диференціація, конкретизація, деталізація; по-третє, правова уніфікація і супутні їй процеси – інтеграція, універсалізація, видання комплексних нормативних актів.

Концепція розвитку законодавства України має передбачати створення такої системи законодавства, яка б відповідала сучасним потребам розвитку суспільства і характеризувалася такими показниками як узгодженість, точність, визначеність, стабільність, динамізм, оглядовість тощо. Все це породжує потребу суттєвої активізації заходів щодо приведення законодавства у відповідність до Конституції України, забезпечення його стабільності та дієвості [3, с. 161].

З метою якісного впорядкування земельного законодавства, забезпечення його погодженості та компактності, розчищення і звільнення від застарілих норм настав час для розробки нового Земельного кодексу України. Основу кодифікації земельного законодавства України становить система земельного права, яка є доктринальною юридично-логічною моделлю для законодавчої практики. Такий кодекс повинен відображати стратегію держави стосовно всіх зазначених проблем, спрямовану на подальший розвиток земельної реформи, та створити єдину законодавчу основу для подальшої нормотворчої та правозастосовчої практики. Адже саме законодавчі, а не підзаконні акти, завжди мають виступати засобом управління різноманітними процесами. Відхід від принципу верховенства закону негативно позначається на змісті, стилі і взаємовідносинах державних органів, що у кінцевому рахунку виступає ще одним фактором кризового стану державного управління. Стан регулювання земельних відносин, що склався сьогодні, наочний тому приклад [4, с. 18].

Таким чином, відсутність, а подекуди і неузгодженість норм чинного земельного законодавства, зводить нанівець розробку і прийняття багатьох законодавчих актів, є підґрунтям цілої низки суперечностей, які містяться у вже прийнятих нормативних документах. На думку авторів, вирішення вищезазначених проблем може бути досягнуто шляхом прийняття нового кодифікованого акту, який би дозволив

подолати існуючі прогалини, колізії та наблизити національне земельне законодавство до міжнародних стандартів та Європейських цінностей.

Список використаних джерел

1. Барабаш Т. М. Кодифікація законодавства: огляд діяльності Верховної Ради України / Т. М. Барабаш // Актуальні питання кодифікації законодавства України. – К., 2009. – С. 55-58.
2. Мірошніченко А. М. Колізії в правовому регулюванні земельних відносин в Україні : монографія / А. М. Мірошніченко. – К., 2009. – 268 с.
3. Носік В. В. Кодифікація земельного законодавства в умовах адаптації екологічного законодавства до права Європейського Союзу / В. В. Носік // Актуальні питання кодифікації законодавства України. – К., 2009. – С. 161.
4. Пашенко О. М. Розвиток і кодифікація земельного законодавства України: Автореф. дис. канд. юрид. наук. 12.00.06. / О. М. Пашенко; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. – К., 2001. – 20 с.
5. Сидор В. Д. Проблеми, пов'язані з реалізацією прав за земельним законодавством України / В. Д. Сидор // Вісник Верховного Суду України. – 2011. – № 3 (127). – С. 37-40.

Ключові слова: земельне законодавство, реформування відносин, тенденції вдосконалення, впорядкування, реформа.

Науковий керівник: к.ю.н, доцент Караханян К. М.

Лук'яніхіна Христина Олексіївна

студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

СКЛАД ЗЕМЕЛЬ ВОДНОГО ФОНДУ

Земельні ділянки, які знаходились безпосередньо біля водних об'єктів, здавна являли господарську цінність. Через високу забезпеченість водою вони були найбільш продуктивними угіддями, важливи-ми сировинними джерелами сільського господарства і промисловості.

Право власності на землю гарантується. Це право набувається і реалізується громадянами, юридичними особами та державою виключно відповідно до закону [1].

Відповідно до ст.19 Земельного Кодексу України землі водного фонду є самостійною складовою земель української держави.

До їх складу згідно зі ст. 58 ЗК України і ст. 4 Водного кодексу належать землі, зайняті: а) морями, річками, озерами, водосховищами, іншими водними об'єктами, болотами, а також островами; б) прибере-

режними захисними смугами вздовж морів, річок та навколо водойм; в) гідротехнічними, іншими водогосподарськими спорудами та каналами, а також землі, виділені під смуги відведення для них; г) береговими смугами водних шляхів. Зазначений перелік, є вичерпним [2, с. 492].

Чинний Земельний кодекс України виділяє кілька видів земель водного фонду. Головною частиною цих земель є землі покриті водою. Фактично всі водні об'єкти займають земельні ділянки, на яких вони знаходяться. Виняток становлять лише підземні води і джерела, тому що вони розміщені в надрах землі. До водопокритих земель відносять лише земельні ділянки, які покриті водою тривалу частину року [2, с. 493]. Землі, вкриті водою нетривалий час, не належать до водопокритих земель.. Не належать до цих земель і земельні ділянки, на яких розташовані штучні плавальні басейни, системи комунальних і промислових водопроводів тощо [3, с. 333].

Другий вид земель водного фонду складають землі, зайняті болотами й островами. Відповідно до Водного кодексу України болото – це надмірно зволожена земельна ділянка із застоєм водним режимом і специфічним рослинним покривом. Болота не належать до водних об'єктів. Вони є особливим типом наземних екосистем, для яких характерні надлишкове зволоження, наявність вологолюбивої рослинності і процес формування торфу.

До третього виду земель водного фонду відносять землі: зайняті прибережними захисними смугами уздовж морів, річок і навколо водойм; береговими смугами водних шляхів; виділені під смуги відведення для гідротехнічних та інших водогосподарських споруд і каналів. Вони призначені для охорони водних об'єктів від забруднення, засмічення, виснаження та здійснення певної господарської діяльності, безпосередньо пов'язаної з тривалим та достатньо активним використанням водних об'єктів. Прибережні захисні смуги є складовою водоохоронних зон і встановлюються у їх межах. Головна мета виділення земель під прибережні захисні смуги полягає в охороні поверхневих водних об'єктів від забруднення, засмічення та збереження їх водності. Згідно зі ст. 60 ЗК України вони встановлюються уздовж урізу води (у меженний період) шириною: а) для малих річок, струмків і потічків, а також ставків площею менш як 3 га – 25 м; б) для середніх річок, водосховищ на них, водойм, а також ставків площею понад 3 га – 50 м; в) для великих річок, водосховищ на них та озер – 100 м. [3, с. 335]

Розмір та межі прибережної захисної смуги уздовж морів та навколо морських заток і лиманів встановлюються за проектами землеустрою, а в межах населених пунктів – з урахуванням вимог містобудівної документації.

Конкретні розміри і межі прибережних захисних смуг уздовж морів і навколо морських заток і лиманів ЗК України не визначає. У цих

випадках їх встановлюють відповідно до проектів землеустрою. Смуги відведення виступають самостійною складовою частиною земель водного фонду. Вони включають земельні ділянки водного фонду, на яких встановлюється особливий правовий режим їх використання для забезпечення експлуатації та захисту від забруднення, пошкодження та руйнування магістральних, міжгосподарських та інших каналів на зрошувальних і осушувальних системах, гідротехнічних та гідрометричних спорудах, а також водойм і гребель на берегах річок.

Розміри та режим використання земельних ділянок смуг відведення визначаються за проектами землеустрою, які розробляються і затверджуються водокористувачами після погодження зі спеціально уповноваженими центральними органами виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів і органами водного господарства. Берегові смуги водних шляхів – також самостійний елемент земель водного фонду. Відповідно до ст. 64 ЗК України і ст. 92 Водного кодексу України вони встановлюються тільки на судноплавних водних шляхах за межами населених пунктів.

Окремий вид земель водного фонду становлять землі, зайняті безпосередньо гідротехнічними, іншими водогосподарськими спорудами та каналами. У ст. 58 ЗК України додатково вказується, що для створення сприятливого водного режиму водних об'єктів встановлюються їх водоохоронні зони. Вони фактично забезпечують охорону поверхневих водних об'єктів (природних водойм, водотоків і штучних водойм) і морів.[4] Водоохоронні зони являють собою земельні ділянки, що є природоохоронною територією регульованої господарської діяльності. У складі водоохоронних зон виділяють прибережні захисні смуги, які належать до земель водного фонду. Порядок визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режиму ведення господарської діяльності в них затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 8 травня 1996 р.

Водоохоронна зона має визначені межі. Зокрема, виділяється внутрішня і зовнішня межі. Внутрішня межа водоохоронної зони збігається з мінімальним рівнем води у водному об'єкті. При цьому не має значення категорія водного об'єкта, його правовий режим та цілі використання. Зовнішня межа водоохоронної зони залежить від категорії земель, видів населених пунктів та природних характеристик водних об'єктів. На землях водного фонду відповідно до Водного кодексу України можуть бути виділені земельні ділянки для створення зон санітарної охорони й окремі пояси особливого режиму цих зон. Зона санітарної охорони – це територія й акваторія, на якій запроваджується особливий правовий режим для запобігання погіршенню якості води джерел централізованого водопостачання у районах забору води.

Зони санітарної охорони джерел і об'єктів централізованого водопостачання входять до складу водоохоронних зон і поділяються на три пояси особливого режиму: перший пояс (суворого режиму) включає

територію розміщення водозабору, майданчиків водопровідних споруд і водовідвідного каналу; другий пояс (обмежень) — територія, на якій встановлюються певні обмеження господарської діяльності; третій пояс (спостереження) — територія, призначена для спостереження за станом водних об'єктів і веденням господарської діяльності з метою охорони джерел водопостачання від забруднення, засмічення та інших видів недбалого користування

Таким чином, землі, зайняті поверхневими водами: природними водоймами (озера), водотоками (річки, струмки), штучними водоймами (водосховища, ставки), каналами й іншими водними об'єктами, та землі прибережних захисних смуг є землями водного фонду України, на які поширюється окремий порядок надання та використання. Крім цього визначаються конкретні розміри і межі окремих об'єктів водного фонду. Враховуючи важливість даних земель у забезпеченні охорони та раціонального використання водних ресурсів та у зв'язку з цим необхідність надання їм спеціального правового режиму, землі водного фонду виділені в окрему категорію земель.

Список використаних джерел

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради. — 1996. — №30. — Ст. 141.
2. Навчальний посібник Мірошніченко А.М. — К.: Алерта, ЦУЛ. — 2011. — 678 с.
3. Земельне право України: Підручник / М. В. Шульга, Г. В. Анісімова, Н. О. Багай, А. П. Гетьман та ін.; — К.: Юрінком Інтер, — 2004. — 368 с.
4. Мірошніченко А.М., Марусенко Р.І. Науково-практичний коментар Земельного Кодексу України. — К.:Алерта,— 2013. — 544 с.
5. Земельний Кодекс України від 25 жовтня 2001 року// Відомості Верховної Ради України. — 2002. —№3-4 — Ст. 27.

Ключові слова: прибережні захисні смуги; берегові смуги водних шляхів; водоохоронні зони.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Чумаченко І. Є.

Мамурлан Марія Олександрівна

студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ВНЕДРЕНИЯ ИНТЕГРИРОВАННОЙ РАЗРЕШИТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЫ В СФЕРЕ ОХРАНЫ И ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ

В Стратегии государственной экологической политики Украины на период до 2020 года [1] среди инструментов реализации национальной экологической политики особо выделяют усовершенствование «разрешительной системы в сфере охраны окружающей природной среды», благодаря внедрению интегрированного разрешения относительно регулирования загрязнения окружающей природной среды.

Заключение Соглашения про ассоциацию с ЕС [2] предусматривает адаптацию украинского законодательства к большей части *acquis communautaire*. В Приложении XXX к главе 6 Соглашения про ассоциацию Украина взяла на себя обязанность приблизить своё законодательство к стандартам ЕС, в частности, к требованиям Директивы «О промышленных выбросах (об интегрированном предотвращении загрязнения и контроль)» [3]. Эта Директива — основа внедрения интегрированного экологического разрешения на основании принципа использования лучших технологий.

Интегрированное экологическое разрешение — решение, устанавливающее индивидуальные требования для конкретного вида деятельности (эксплуатации оборудования).

Признание на конституционном уровне действующих международных договоров и актов, согласие на обязательность которых дал Верховный Совет Украины, являются частью национального законодательства Украины — важное условие соблюдения Украиной международно-правовых обязательств и доказательством приоритетности международно-правовых актов перед национальным законодательством (в случае возникновения коллизий).

Одной из ведущих идей концепции правовой охраны окружающей природной среды является принцип приоритетности норм международно-правовых актов в сфере охраны окружающей природной среды, использования природных ресурсов и обеспечения экологической безопасности над нормами национального экологического законодательства.

Однако в государственной правовой практике возникают проблемы, для решения которых необходима разработка механизма реализации действий международно-правовых норм в национальной системе. Согласование норм экологического права Украины с нормами

международного права должно происходить как на стадии правотворчества, так и на стадии реализации права.

Директива ЕС о промышленных выбросах — рамочный документ, устанавливающий цели для государств-участников, но каждое государство самостоятельно решает какой механизм будет использоваться для достижения целей.

В ЕС система интегрированного экологического разрешения направлена на крупные и комплексные установки, которые имеют потенциал для существенного загрязнения окружающей природной среды. При этом в Директиве не содержится положения относительно предельного уровня допустимых выбросов загрязняющих веществ и не определяет требования использования «имеющихся лучших технологий».

В Приложении XXX к Соглашению про ассоциацию установлено, что при приведении украинского законодательства в соответствии с положениями Директивы о промышленных отходах предусмотрено проведение ряда мероприятий: принятие национального законодательства и определение уполномоченного органа (органов); определение оснащения, которое требует разрешения; установление интегрированной разрешительной системы; установление механизма за мониторингом ответственности; установление граничных значений выбросов от сгорания; подготовка программ по сокращению годового объема выбросов от существующих учреждений.

К сожалению, в Украине не сформировалась необходимая законодательная база для внедрения интегрированного экологического разрешения. Существующей правовой базой для предоставления соответствующих экологических разрешений выступают: Законы Украины «Об разрешительной системе в сфере хозяйственной деятельности», «Об охране атмосферного воздуха», «Об отходах» и Водный кодекс Украины. Однако, данная нормативная база недостаточно адаптирована к системе выдачи интегрированных разрешений, а в актах экологического законодательства, хоть и определяется основы разрешительной системы, направленные на охрану окружающей природной среды, но механизм интегрированного экологического разрешения также не предусмотрен.

Современное экологическое законодательство Украины в сфере разрешительной деятельности основывается на пообъектном подходе. Недостатками такой системы являются: во-первых, то, что при такой системе субъект хозяйственной деятельности должен получить целый ряд экологических разрешений от различных органов власти, деятельность которых не всегда должным образом скоординирована, что приводит к обременительности процедуры выдачи разрешения для субъектов хозяйственной деятельности; во-вторых, загрязняющие вещества могут переходить с одного объекта окружающей среды к другому. В преамбуле к Директиве об промышленных выбросах определяется, что подход, при котором разрешение на воздействие на

отдельные сферы окружающей природной среды выдаётся отдельно может способствовать переносу такого загрязнения между разными сферами окружающей природной среды, чем обеспечивать защиту окружающей природной среды в целом [3]. Исходя из этого, компетентные органы каждого государства-члена должны соответствовать принципам интегрированной системы, но в порядке и в форме, предусмотренным национальным законодательством. Государства-члены должны обеспечивать надлежащую координацию работы всех органов власти, которые учувствуют в процессе выдачи документов разрешительного характера. В некоторых случаях разрешительным органам нужно будет проводить консультации с другими органами власти, компетентных в экологических вопросах. Такое положение определенным образом переплетается с долгом разрешительного органа принимать все необходимые меры с целью получения полной информации для принятия объективного решения о предоставлении или отказе в предоставлении разрешения. Вопрос о том, с какими органами необходимо проводить консультации должен решаться разрешительным органом, исходя из особенностей от полученного заявления.

Система интегрированного экологического разрешения заключается в том, что разрешительные органы устанавливают условия экологического разрешения таким способом, при котором будет достигнут высокий уровень защиты окружающей природной среды в целом, а не пообъектно.

Основанием для внедрения интегрированного экологического разрешения должно стать принятие Экологического кодекса, который должен закрепить основополагающие положения экологического управления, которое интегрировано охватывает все объекты окружающей природной среды и деятельности соответствующих субъектов.

Список использованных источников

1. Основные положения (Стратегия) государственной экологической политики Украина на период до 2020 года: Закон Украины от 21 декабря 2010 // Ведомости Верховной Рады Украины. — 2011. — № 26. — Ст. 228.
2. Соглашение об ассоциации между Украиной, с одной стороны, и Европейским Союзом, Европейским сообществом по атомной энергии и их государствами-членами, с другой стороны: Международный документ от 27 июня 2014 // Официальный вестник Украины. — 2014 — № 75. — Ст. 2115.
3. О промышленных выбросах (об интегрированном предотвращении загрязнению и контроль) Директива 2010/75 / ЕС от 24 ноября 2010 // Официальный вестник ЕС. — 2010. — № L 334. — С. 17-118.
4. О разрешительной системе в сфере хозяйственной деятельности: Закон Украины от 6 сентября 2005 // СЗ Украины. — 2005. — № 48. — Ст. 483.

Ключевые слова: интегрированная разрешительная система, адаптация законодательства, уполномоченный орган, природная среда, Экологический кодекс.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Чумаченко І. Є.

Мандрик Тетяна Олегівна

студентка 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕДАЧІ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК ДЛЯ ВЕДЕННЯ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

У наш час аграрна підприємницька діяльність громадян є досить поширеною в Україні. Фермерське господарство, яке здійснюється безпосередньо на землях сільськогосподарського призначення, охоплює одну із основних організаційних форм такої діяльності. Фермерські господарства приймають участь у низці суспільних відносин, серед яких значне місце займають відносини саме щодо використання земель сільськогосподарського призначення. Для того, аби саме таке господарство було створено і зареєстровано у відповідних державних органах, у засновника фермерського господарства обов'язковою є наявність права власності або права оренди на земельну ділянку. [1, с.321]. Основні правові аспекти щодо цього питання досліджували та аналізували дуже багато вчених-правознавців, як от І.І. Каракаш, Т.О. Коваленко, П.Ф. Кулинич, О.О. Погрібний, В.І. Семчик, Н.І. Титова, В.Ю. Уркевич, Т.Є. Харитонova, М.В. Шульга та інші.

Так, незважаючи на те, що умови та порядок передачі земельних ділянок для ведення фермерського господарства регламентовані Земельним кодексом України та Законом України «Про фермерське господарство», існує низка різноманітних прогалин та протиріч в організаційно-правовому механізмі їх передачі, що, в свою чергу, може призвести до неправильного застосування на практиці норм зазначених нормативно-правових актів.

Надання земельних ділянок державної та комунальної власності у власність або користування для ведення фермерського господарства здійснюється в порядку, передбаченому Земельним кодексом України [2, с.7]. Щоб отримати у власність земельні ділянки сільськогосподарського призначення, які належать до земель державної або комунальної власності, з метою ведення фермерського господарства, громадяни повинні здійснити низку дій, передбачених законодавством, а саме: вони мають подати клопотання до відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування. Далі, до клопотання громадяни додають графічні матеріали, на яких мають зазначитися: бажане місце розташування земельної ділянки, погодження землекористувача (це відбувається в тому випадку, коли вилучають земельну ділянку, яка знаходиться у користуванні інших осіб) та документи, які підтверджують, що у зацікавленої особи є певний досвід роботи у

сільському господарстві або освіта, яку вона здобула в аграрному навчальному закладі. Оскільки на законодавчому рівні не закріплено конкретний термін роботи у сільському господарстві, ми вважаємо, що достатнім терміном роботи в сільському господарстві слід визнати стаж роботи не менше трьох років, тому що для ведення фермерського господарства та використання земельної ділянки сільськогосподарського призначення особа повинна володіти певними професійними навичками у даній галузі.

Відповідно до ст. 121 Земельного кодексу України громадяни України мають право на безоплатну передачу їм земельних ділянок із земель державної або комунальної власності для ведення фермерського господарства в розмірі земельної частки (паю), визначеної для членів сільськогосподарських підприємств, розташованих на території сільської, селищної, міської ради, де знаходиться фермерське господарство. Якщо на території сільської, селищної, міської ради розташовано декілька сільськогосподарських підприємств, розмір земельної частки (паю) визначається як середній за цими підприємствами. У разі відсутності сільськогосподарських підприємств на території відповідної ради розмір земельної частки (паю) визначається як середній за районом [3, с. 73].

Розмір земельної ділянки, яка може бути надана в оренду для ведення фермерського господарства, у чинному законодавстві не обмежується. В даному випадку варто встановити на законодавчому рівні певний ліміт щодо розміру земельних ділянок, які можуть надаватись в оренду для ведення такого господарства, оскільки оренда великої кількості земельних ділянок досить крупними фермерськими господарствами витісняє зі сфери виробництва сільськогосподарської продукції малі фермерські господарства. Закон нічого не регулює у плані концентрації земель у руках орендаря. У європейських країнах землекористування законодавчо обмежене, незалежно від того куплена земля чи орендована. Для прикладу, у Польщі — це від 300 до 500 га, приблизно стільки ж у Франції. Закон повинен чітко та конкретно регулювати обіг земельних ділянок як шляхом купівлі-продажу, так і шляхом оренди.

Отже, процес передачі земельної ділянки для ведення фермерського господарства є досить складним і має дуже багато стадій. У майбутньому земельне та аграрне законодавство має бути певним чином вдосконалене, спрямоване на усунення деяких прогалин та повинно сприяти оптимізованому процесу надання земельних ділянок для ведення фермерського господарства як у власність, так і в користування. Не дуже позитивною рисою є те, що такий порядок передбачений у різних статтях Земельного кодексу України та Законі України «Про фермерське господарство», що ускладнює реалізацію прав громадян, які бажають створити фермерське господарство. Цей порядок необхідно повністю викласти насамперед у Законі України «Про

фермерське господарство», оскільки він є спеціальним у цій сфері. Також, я вважаю, що буде доречно доповнити законодавство, яке регулює діяльність фермерських господарств, більш суворими та конкретнішими нормами щодо передачі в оренду земельних ділянок фермерським господарствам.

Список використаних джерел

1. Кулинич П.Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільсько-господарського призначення в Україні : [монографія] / П.Ф. Кулинич. — К. : Логос, 2011. — 688 с.
2. Про фермерське господарство : Закон України від 19 червня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 973-IV.
3. Земельний кодекс України : відповідає офіц. текстові : станом на 7 квітня 2016 р. — Харків : Право, 2016. — 152 с.

Ключові слова: фермерське господарство, земельна ділянка, оренда, сільськогосподарська продукція, підприємництво.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Годованюк А. Й.

**Милимука Людмила Романівна,
Слюсарчук Діана Дмитрівна**

студентки 4-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРОБІРЖ ЯК СУБ'ЄКТА АГРАРНОГО ПРАВА

Поява товарних бірж робить прозорим ринок української сільсько-господарської продукції. Це дуже важливо, тому що Україна — аграрна держава і обіг товару такого виду є масштабним, особливо експорт за кордон. Товарна біржа визначається як окремий соціальний інститут регулювання цін, який знижує фінансові ризики, який розвивається на принципах відкритих, справедливих, і рівноправних правилах торгівлі.

Важливим учасником аграрних правовідносин є товарна біржа, в нашому випадку — аграрна. Біржова торгівля є формою оптової торгівлі, яка проводиться у певних організаційно-правових формах — аукціонів та публічних торгів. В Україні функціонування агробірж регулюється наступними нормативно-правовими актами: Господарським кодексом України від 16.01.2003 р., Законом України «Про товарну біржу» від 10.12.1991 р., Законом «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24.06.2004р., постановою КМУ

«Про створення аграрної біржі» від 26.12.2005 та ін. Важливе значення для формування аграрного ринку, зокрема його біржового сегмента має указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення формування та функціонування аграрного ринку» від 06.06.2000 р. № 767, де передбачено систему спеціальних заходів тривалого і стабільного зміцнення аграрної економіки.

Саме аграрна біржа в Україні функціонує як юридична особа, яка надає послуги суб'єктам господарювання з укладення біржових договорів щодо сільськогосподарської продукції та інших питань, пов'язаних з обігом останньої. Така біржа немає на меті отримання прибутку. Відповідно до положень постанови КМУ «Про створення аграрної біржі» **предметом її діяльності є:** належна організація біржових торгів (аукціонів) товарами, товарними деривативами, іпотечними сертифікатами та іпотечними закладними, створення розрахунково-клірингових систем для обслуговування укладених біржових договорів (контрактів); формування ринкової ціни на сільськогосподарську продукцію (пов'язані з нею послуги) та інші біржові товари; надання біржових послуг, необхідних для проведення Аграрним фондом товарних або фінансових інтервенцій з метою підтримання рівня мінімальних або недопущення перевищення рівня максимальних закупівельних цін об'єктів державного цінового регулювання; організація біржових торгів з придбання та продажу об'єктів державного цінового регулювання для потреб державного продовольчого резерву, а також з продажу об'єктів державного цінового регулювання, що були конфісковані або підлягають продажу відповідно до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України»; створення програмного забезпечення з питань біржової діяльності; надання послуг з поширення інформації про результати біржових торгів (аукціонів), рекламних послуг тощо [1].

Закон України «Про товарну біржу» регулює здійснення біржових операцій та правила біржової торгівлі. В свою чергу, біржовою операцією визнається конкретна угода, в окремих випадках: а) якщо вона являє собою купівлю-продаж, поставку та обмін товарів, допущених до обігу на товарній біржі; б) якщо її учасниками є члени біржі; в) якщо вона подана до реєстрації та зареєстрована на біржі не пізніше наступного за здійсненням угоди дня. Відповідно до ст. 17 цього Закону — правила біржової торгівлі є основним документом, що регламентує порядок здійснення біржових операцій, ведення біржової торгівлі та розв'язання спорів з цих питань [2].

В Україні зараз функціонує декілька офіційних електронних ресурсів, які надають суб'єктам господарювання об'єктивну та своєчасну інформацію про діяльність аграрних бірж. Прикладом можуть слугувати наступні офіційні сайти бірж, на яких проводяться електронні торги та аукціони: <http://agrex.gov.ua/regulation/> — аграрна біржа

(це єдина державна товарна біржа заснована в 2005 році Кабінетом Міністрів України; зазначений сайт надає можливість без перешкод володіти оперативною інформацією про ринкові ціни на продукцію сільського господарства, відслідковувати тренди зміни ціни та рівень попиту і пропозиції); <https://graintrade.com.ua/ru> – електронна зернова біржа України (дозволяє безпосередньо слідкувати за ситуацією на ринку зерна, аналізувати ціни по окремим регіонам країни, бачити всі оголошення про купівлю-продаж зернових культур).

Аграрна біржа є окремим, самостійним та новим суб'єктом аграрного права. Аналізуючи біржову діяльність в агропромисловому комплексі України, можна стверджувати, що в цій сфері є ряд невирішених проблем, які в майбутньому можуть викликати спад обсягів біржової торгівлі. Наприклад, відсутність реальних та дієвих реформ в секторі аграрної економіки, невідповідність якості вітчизняної продукції міжнародним стандартам, зниження платоспроможності фермерів та підприємств, відсутність гарантій виконання біржових угод та ін. Для відродження біржової діяльності необхідно в першу чергу стимулювати суб'єктів господарювання здійснювати біржові операції та створити умови для незалежного та саморегульованого управління ринком агропромислових товарів.

Список використаних джерел

1. Про створення Аграрної біржі[Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1285-2005-%D0%BF>
2. Про товарну біржу: станом на 10 грудня 1991 р. / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 10, ст.139.

Ключові слова: суб'єкт аграрного права, аграрна біржа, біржова торгівля, біржові операції, біржовий договір.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Гавриш Н. С.

Нагорняк Анастасія Володимирівна

студентка 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВА ОХОРОНА ПОЛЕЗАХИСНИХ СМУТ ЯК ПРОГАЛИНА УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Під час реформування деяких положень Земельного кодексу законодавця, землевласників і суспільства була зосереджена на використанні та охороні земель сільськогосподарського призначення. Але

варто було б приділити увагу використанню та охороні земель, зайнятих полезахисними лісовими смугами, які випадають з поля зору законодавця. Відповідно до Земельного кодексу України, полезахисні лісові смуги виключені зі складу земель лісогосподарського призначення і віднесені до несільськогосподарських угідь земель сільськогосподарського призначення та належать до резерву сільських, селищних рад. За чинним законодавством полезахисні лісосмуги вважаються комунальною власністю. Відтак номінально у них з'явився комунальний власник, проте створення господарської структури, котра б могла вести належний догляд, не передбачено.

Дослідженню проблематики правового захисту та агропромислового значення полезахисних смуг приділили увагу такі науковці: В. О. Бодров, О. О. Будзяк, Г. М. Висоцький, П. І. Герасименко, А. Й. Годованюк, В. М. Звірко, Б. В. Кіндюк, Т. А. Колядинська, В. С. Наконечний, О. З. Петрович, В. Ю. Юхновський та інші науковці. В історичному, біологічному та географічному аспекті це питання було досліджено у науковій праці О. І. Фурдичка.

Більш як 20 років полезахисні лісові смуги залишаються без уваги і ця байдужість перетворилася у критичну проблему державного масштабу. Масова рубка та винищення лісосмуг, безконтрольність та нерациональне їх використання – все це вже найближчим часом може обернутися екологічною загрозою. До того ж сьогодні лісосмуги стають місцем самовільного скидання сміття, потерпають від випалювання стерні на прилеглих полях. Жодного кроку в напрямі відновлення лісосмуг не робиться. На даний час практично неможливо вирішити питання правового режиму полезахисних смуг нормативно – необхідне відповідне законодавче державне регулювання.

Окрім відсутності відповідальних органів, проблемою полезахисних смуг є відсутності достовірних відомостей про їх реальний стан. Статистичний облік цих лісових насаджень в останнє проводився ще 1996 року. Також у 2011 році проводився облік площі лісів та інших лісовкритих площ, де і було дещо підраховано площу полезахисних смуг, але не як окремого об'єкту, а як складову частину всіх лісонасаджень. Вирішити дану проблему можливо лише шляхом проведення інвентаризації усіх лісових насаджень, що не входять до земель лісогосподарського призначення. Дана процедура супроводжується великими видатками з державного бюджету враховуючи площі які ввідені під полезахисні смуги.

Окрім того, ситуація, що склалася з лісосмугами, вимагає перегляду загальних законодавчих підходів до всіх лісових насаджень, які не входять до земель лісогосподарського призначення, що загалом дасть змогу створити правовий фундамент, який сприяв би подальшому розвитку аграрних лісів. За своїм впливом і господарським значенням полезахисні смуги належать до лісомеліоративних насаджень. Розміщені на сільськогосподарських землях у визначеній системі, вони є одним

з потужних довгодіючих заходів підвищення врожайності сільськогосподарських культур шляхом поліпшення мікрокліматичних умов, змінення гідрологічного режиму і боротьби з ерозією ґрунтів. Тут варто додати конкретики, наголосивши, що полезахисні лісосмуги здатні зменшувати швидкість вітрів, впливати на температуру та вологість повітря, на випаровування води з ґрунту, його вологість та ґрунтотвірні процеси, підвищення продуктивності транспірації сільськогосподарських культур, снігорозподіл, охорону ґрунтів відвидування тощо [1].

Лісосмуги не так ефективно захищені законодавством, але несуть надзвичайно велику користь для агропромисловості. На полях, які захищені лісосмугами, швидкість вітру знижується на 20-30 %, вологість повітря збільшується на 3-5 %, в два рази зменшується непродуктивне випаровування вологи. Приміром, один гектар лісосмуги захищає від суховіїв, 20-30 гектарів ріллі, до 15 % збільшуючи врожайність хлібного поля. Це лише теорія. А на практиці, щорічно Україна втрачає 10-12 мільйонів тон зерна саме через ерозію ґрунтів, зокрема вітрову. В цьому контексті доречно буде навести ще одну цифру: площа еродованих земель на 2012 р. налічувала понад 18,5 мільйонів гектарів (31 % території України) [1].

Було б досить логічним віднести землі під полезахисними смугами земель лісгосподарського призначення і віддати під нагляд Державного агентства лісових ресурсів України. Але вони категорично проти ідеї взяти полезахисні насадження на свій баланс, оскільки проведення інвентаризації, рубок догляду, робіт з відтворення потребує суттєвих матеріальних витрат, котрі ляжуть на галузь зайвим тягарем.

Історично лісосмуги нам дісталися у спадок від СРСР, і в ті часи ними опікувалися колгоспи. Тож досить логічною є думка про те, що полезахисні смуги мають бути передані великим сільгоспвиробникам, які орендують дані поля і мають у своєму арсеналі достатньо засобів, аби утримувати ці посадки. Проте передати лісосмуги на утримання і в цьому випадку не так просто як здається. У великих сільгоспвиробників, котрі реально могли б зайнятися їх впорядкуванням, в оренді практично знаходиться лише частина землі — відсотків 30-35 від загальної площі ріллі. Решта — у одноосібників, але в їх контексті розглядати дану проблему не має жодного сенсу, позаяк розв'язання її такої категорії власників абсолютно не під силу.

Полезахисні смуги — це безцінний спадок від «радянської епохи», так як тільки вони рятує поля від вітряної ерозії, та інших природних катаклізмів, які суттєво знижують рівень урожайності, а відповідно і прибуток виробника.

Не зважаючи на те, що полезахисні лісосмуги — важливий елемент сучасного агроландшафту. Вони грають суттєву роль у існуванні та розвитку агроєкосистем знижуючи швидкість вітру, затримуючи сніг на полях, зменшуючи поверхневий стік атмосферних опадів, збільшуючи вологість ґрунту, попереджаючи вітрову ерозію ґрунту і, відповідно,

підвищують та стабілізують врожайність сільськогосподарських культур, пожезахисні смуги залишаються абсолютно не цікаві законодавцю, як об'єкт охорони. Понад 20 років ці насадження не отримували ані догляду, ані санітарних чисток, ані оновлення. Враховуючи те, що їх охороною ніхто з державних органів не хоче опікуватися, то рано чи пізно досить гостро постане питання відповідальності за порубку пожезахисних смуг. Але, поки ми успішно користуємося спадком минулого і не думаємо про його збереження.

Список використаних джерел

1. Годованюк А. Й. Правові засади використання та охорони пожезахисних смуг. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bit.ly/2v0c9O3>
2. Петрович О.З. Пожезахисні лісосмуги в контексті впровадження концепції екосистемних послуг. Вісник Національної академії наук України. – 2014 р. – №11. – С. 42-49.
3. Фурдичко І. О. Екологічні проблеми природокористування в науці і практиці лісгосподарського виробництва. – Вісник Національної академії наук України. – 2012 р. – №4. – С. 39-47.

Ключові слова: лісовісмуги, лісосмуги, Земельний кодекс України, пожезахисні смуги.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Годованюк А. Й.

Непийвода Вікторія Леонідівна

студентка 4-го курсу соціально-правового факультету
Національного Університету «Одеська юридична академія»

ЗАКОНОДАВЧЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ РЕЙДЕРСТВА В АГРАРНОМУ БІЗНЕСІ УКРАЇНИ

Сьогодні сільське господарство – це одна з найперспективніших галузей нашої економіки, яка забезпечує понад третину ВВП і дає тисячі робочих місць громадянам України.

Оскільки однією з основних ознак інвестиційної привабливості економіки будь-якої держави є рівень захищеності прав власності, її захист є одним з головних завдань влади.

Рейдерство, боротьба з ним, антирейдерське законодавство – актуальні та поширені теми для обговорення. Адже тільки за 2017 рік статистика свідчить про більш ніж 700 випадків конфліктів та тиску на агробізнес. Завжди першопричинами проблем рейдерства, перш за все, були прогалини в законодавстві. Тому слід зазначити, що протягом

останніх років держава доклала зусиль, для того щоб забезпечити безпеку аграріїв за допомогою правових механізмів захисту права власності з боку органів державної влади.

Так, ще у 2016 р. міністр юстиції України та керівник Національної поліції підписали Меморандум про співпрацю у сфері боротьби з рейдерськими захопленнями майна та бізнесу. Також 02.11.2016 р. набув чинності Закон України №1666-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захисту прав власності», так зване «антирейдерське законодавство» [3].

Варто звернути увагу на той факт, що «Антирейдерським законом» доповнено диспозицію ст. 206 Кримінального кодексу України та визначено як злочинні діяння, зокрема, такі як захоплення цілісного майнового комплексу, його частини або будівель, споруд, земельної ділянки, об'єктів будівництва, інших об'єктів, а також незаконне припинення або обмеження діяльності на цих об'єктах та обмеження доступу до них [2].

Оскільки в аграрному секторі рейдерству характерні форми фізичного, силового захоплення врожаю, техніки, перешкоджання проведення робіт на земельних ділянках, віднесення діянь, визначених диспозицією ст. 206 КК України, до кримінально караних, як таких, що перешкоджають господарській діяльності, є надзвичайно важливим кроком.

До переліку основних змін «Антирейдерського закону», які посилюють захист, зокрема, агробізнесу належать:

- нотаріальне посвідчення підписів на рішення уповноваженого органу управління юридичної особи, що подається для державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу, які містяться в Єдиному державному реєстрі, на установчих документах, передавальному акті та розподільчому балансі;
- обов'язкова перевірка державним реєстратором інформації про наявність чи відсутність вже зареєстрованих речових прав на нерухоме майно під час проведення державної реєстрації прав, що виникли до 01.01.2013 р.;
- обов'язок використання державним реєстратором відомостей, зокрема, Державного земельного кадастру;
- державна реєстрація прав на підставі судових рішень виключно у спосіб інформаційної взаємодії між Державним реєстром прав та Єдиним державним реєстром судових рішень (до запровадження такої взаємодії реєстраційна дія на підставі судового рішення проводиться за зверненням заявника з обов'язковим використанням відомостей Єдиного державного реєстру судових рішень, а у разі відсутності такого реєстру – з обов'язковим скеруванням запиту до відповідного суду);

- контроль за діяльністю у сфері державної реєстрації, який відбувається у спосіб розгляду скарг, поданих відповідно до закону України «Про звернення громадян» (функціонування Комісії з розгляду скарг у сфері державної реєстрації), обґрунтованих подань територіальних органів Мін'юсту (проведення камеральних перевірок реєстраційних дій), а також моніторингу реєстраційних дій у реєстрі;

- додатковий спосіб зупинення реєстраційної дії безпосередньо власником свого майна шляхом пред'явлення ним заяви про заборону вчинення реєстраційних дій щодо власного об'єкта нерухомого майна. Факт подачі такої заяви державному реєстратору передбачає обов'язкове зупинення проведення будь-яких реєстраційних дій терміном у 10 днів;

- інформування власника про початок і перебіг реєстраційних дій з майном (послуга sms-маяк);

- система sms-інформування власника про будь-які зміни, які відбуваються в реєстрі, з його майном, що дозволяє окрім інформації про реєстраційні дії отримувати інформацію про те, хто цікавився їхньою власністю.

До того ж, на нашу думку, як превентивний спосіб захисту від можливих рейдерських посягань аграріям слід приділяти окрему увагу грамотності юридичного супроводу ведення аграрного бізнесу. Своєчасна реєстрація договорів оренди земельних ділянок, відсутність формального підходу до умов договорів, які повинні враховувати інтереси селян, насамперед, мова йде про таку істотну умову договору як розмір орендної плати, що повинен мати ринковий характер та відіграє велику роль у стабільності аграрного бізнесу. Будь-які прогалини в юридичній площині ведення бізнесу лише сприяють рейдеру [1].

Загалом варто відзначити диспозитивність норм закону №4666, значну свободу дій учасників товариств, а також відхід від формату закон-інструкція. Такий підхід до законодавчого акту може мати як переваги — реформаторський підхід характерний для європейської моделі, відмова від зайвого надміру деталізованого тексту, що часто заважає ефективно використовувати законодавчі інструменти, так і недоліки — наприклад, різний підхід до тлумачення і застосування норм законодавства, використання неврегульованості деяких моментів для зловживань з боку суб'єктів державної реєстрації. З точки зору антирейдерської боротьби, закон акумулював доробки попередніх законодавчих актів та, водночас, запровадив деякі важливі новели щодо проблемних питань, які назрівали роками. Проте не менш важливими в цьому аспекті є превентивні методи, що здійснюються самою компанією, адже як відомо, проблему краще попередити, ніж вирішувати.

Список використаних джерел

1. «Антирейдерський» закон для агробізнесу: що зміниться? [Електронний ресурс]. — 2017. — Режим доступу до ресурсу: http://vkr.ua/ua/publications/articles/antireyderskiy_zakon_dlya_agrobiznesa_chto_izmenitsya/ — Назва з екрану.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III // Офіційний вісник України. — 2001. — № 21. — Ст. 920.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захисту прав власності: Закон України від 06.10.2016 року № 1666-VIII // Відомості Верховної Ради України. — 2016. — №47. — Ст. 800.

Ключові слова: аграрний бізнес, рейдерство, антирейдерське законодавство, реформа.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Гавриш Н. С.

***Позюмко Ірина Станіславівна,
Дроб'язко Анастасія В'ячеславівна***

студентки 4-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ДОТАЦІЙ ДЛЯ ВЕДЕННЯ ОСОБИСТИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Ефективне функціонування економіки України залежить від належного розвитку агропромислового комплексу. Сьогодні поруч із фермерськими господарствами працює 4,1 млн. особистих селянських господарств, 20% з яких виробляє товарну продукцію [1]. Між тим, не більше третини сіл мають водопровід, каналізацію, гаряче водопостачання, газифікацію, тому селяни все частіше відмовляються від важкої щоденної праці, якане виправдовує того мізерного доходу, наприклад, від продажу банки домашнього молока, м'яса чи сала, задля якого вони змушені працювати 7 днів на тиждень, щоб забезпечити себе гідними умовами життя. З огляду на це, лише активна державна підтримка розвитку агропромислового комплексу, в тому числі матеріальна, саме зараз, як ніколи, може стати одним з важливих важелів для створення хоч мінімальних гарантій необхідності ведення селянського господарства та його сировини для підняття української економіки та виведення її продукції на європейський та міжнародний рівень, а це в свою чергу, позитивно позначатиметься на рості добробуту усього населення України. Дане питання вже продовж

багатьох років є доволі цікавим та актуальним для вивчення, тому не дивно, що йому приділяли увагу такі вчені: Д.С.Черненко, В.І.Полянська, О.О.Погрібний, В.М.Єрмоленко, В.П.Жушман та інші.

Діяльність ОСГ регулюється Законом України «Про особисте селянське господарство» від 15.05.2003 № 742-IV[2]. Кабінет Міністрів України (далі-КМУ) прийняв розпорядження «Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року» від 17 жовтня 2013 року №806-р, у якому одним з ключових напрямків вбачається необхідність підтримки малих, сімейних ферм та кооперативів [3]. Відповідно до загальнодержавних програм розвитку української держави КМУ, коли розробляє проекти державного бюджету на наступний рік, то обов'язково передбачає відповідні кошти на підтримку сільськогосподарського господарства, в тому числі, і ОСГ. Винятком не став прийнятий Верховною Радою Закон України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» від 7 грудня 2017 року №2246-VIII, у якому сума державних дотацій загалом для аграрного сектору на 2018 років складає близько 6,3 мільярда гривень [4]. Задля конкретизації прийнятих норм КМУ прийняв постанову «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки галузі тваринництва» від 7 лютого 2018 року №107[5], де визначено механізм використання коштів, передбачених за програмою «Державна підтримка галузі тваринництва», яку розробило Мінагрополітики України. Порядок визначив 4 основні напрямки використання коштів: здешевлення кредитів (тваринництва, птахівництва), тобточаскова компенсація відсотків; компенсація кредитів, залучених для будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів, підприємств з вирощування птиці, доїльних залів, цехів з переробки та зберігання сільськогосподарської продукції; спеціальні дотації за утримання корів, за молодняк (вирощування молодняка великої рогатої худоби); часткове відшкодування вартості закуплених для подальшого відтворення племінних тварин та вартості будівництва. Окремо звертаємо увагу, на п. 9 Порядку, яким передбачено отримання фізичними особами – власниками великої рогатої худоби дотації за молодняка, який народився в господарстві у поточному році. Для того, щоб власник великої рогатої худоби отримав дотації, в ОСГ якого народилося у 2018 році теля, повинен звернутися до 1 травня, до 1 вересня і до 1 грудня поточного року за місцезнаходженням господарства до відповідної сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаної територіальної громади та подати копії паспортів великої рогатої худоби, виданих у встановленому порядку, а у разі утримання 10 і більше голів молодняка – виданий в установленому порядку витяг з Єдиного державного реєстру тварин; копію паспорта громадянина України; довідку або договір про відкриття рахунка в банку; документ, що засвідчує реєстрацію у Державному реєстрі фізичних осіб –

платників податків (крім фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідному органу доходів і зборів і мають відмітку в паспорті) [6].

Слід зазначити, що у 2012 році вже була розроблена та впроваджена бюджетна програма» Державна підтримка галузі тваринництва», метою якою було збільшення поголів'я ВРХ. Загалом, у 2012 р. надійшло понад 107,4 тис. заявок за збереження 152,5 тис. телят на загальну суму понад 66,8 млн. грн. Відродження такої програми у 2018 році, на нашу думку, є позитивним, оскільки це не лише сприятиме діяльності селян ОСГ, але і сприятиме соціально-економічному розвитку усіх сільських територій. Постійна увага держави до проблем аграріїв і застосування комплексу законодавчих, цінових, фінансово-кредитних, бюджетно-дотаційних, зовнішньоекономічних методів впливу на стан розвитку АПК, сприятиме збільшенню обсягів виробництва високоякісної української продукції.

Список використаних джерел

1. Скільки в Україні фермерських та особистих селянських господарств (інфографіка) [Електронний режим]. – Режим доступу: <http://agronews.ua/node/81354>.
2. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 № 742-IV // Відомості Верховної Ради України.- 2003.- Ст.232.
3. Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. № 806-р // Урядовий кур'єр. – 2013.
4. Про Державний бюджет України на 2018 рік: Закон України від 07.12.2017 № 2246-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – Ст. 5.
5. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки галузі тваринництва: постанова КМУ від 07.02.18 р. № 107 // Урядовий кур'єр. – 2018.
6. Дотація за молодняк великої рогатої худоби, народжений у 2018 році в особистих селянських господарствах населення [Електронний режим]. – Режим доступу: <http://www.dniproradakherson.gov.ua/content/2018-2>

Ключові слова: особисте селянське господарство, дотації, державна підтримка, аграрний сектор, українська економіка.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Гавриш Н. С.

Приходько Юлія Едуардівна

студентка 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

Тертичний Юрій Анатолійович

студент 6-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗАХИСТ ПРАВ БОРЖНИКА-СУБ'ЄКТА АГРАРНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ ПРИ ВИКОНАННІ ДОГОВОРУ ФАКТОРИНГУ

Особливості виконання договору факторингу боржником передбачені ст.1082 ЦК України, крім цього на дані відносини поширюється дія Загальних положень про зобов'язання, що передбачені Розділом 1 Книги п'ятої ЦК України. Закріпивши положення ст. 1082 ЦК України, які в певній мірі деталізують положення ст. 516-517 ЦК України, законодавець наголосив на необхідності врегулювання даного питання, оскільки за договором факторингу відбувається зміна кредитора у зобов'язанні, а тому виникає потреба у дотриманні законних прав та інтересів боржника при здійсненні ним виконання договору факторингу [1].

На практиці досить часто виникає ситуація, коли суб'єкт аграрного господарювання стає боржником за договором факторингу внаслідок передання фактору права вимоги кредитора за первинним договором. Наприклад, така вимога може виникнути за договором контракції сільськогосподарської продукції.

Для захисту прав боржника-суб'єкта аграрного господарювання ЦК України встановлює умову передачі останнім грошових коштів факторові виключно після отримання повідомлення у письмовому вигляді про перехід права вимоги до фактора.

Про це також йдеться і в судовій практиці. Зокрема, в одній з постанов ВГСУ зазначено, що обов'язок у боржника здійснити платіж факторові виникає за умови отримання ним письмового повідомлення, яке має містити інформацію щодо грошової вимоги та дані стосовно фактора [2].

При цьому таке повідомлення може бути направлено як клієнтом, так і самим фактором залежно від виду договору факторингу. Сторони також вправі передбачити у самому договорі на кого з них буде покладений обов'язок щодо повідомлення боржника [3, с. 71].

Для прикладу, в одній з ухвал Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ було наголошено на тому, що згідно з договором факторингу, сторони визначили, що

клієнт повинен повідомити боржника про укладення договору протягом трьох робочих днів після вступу в силу даного договору, а також попередити про те, що виконання грошової вимоги на користь фактора буде належним виконанням первинного договору [4].

Загалом, питання повідомлення боржника за договором факторингу, визначене в чинному законодавстві та реалізоване в судовій практиці, повністю відповідає положенням ст. 8 Конвенції УНІДРУА про міжнародний факторинг 1988 року.

Також варто сказати, що у боржника-суб'єкта аграрного господарювання існує невід'ємне право отримання від фактора доказів відступлення до нього права грошової вимоги, а фактор, в свою чергу, має кореспондуючий цьому праву обов'язок. Це необхідно для усунення можливості проявів шахрайської діяльності з боку третіх осіб. Оскільки боржник-суб'єкт аграрного господарювання наділений таким правом, то він може ним як скористатись, так і утриматись від його реалізації. Однак, якщо боржник-суб'єкт аграрного господарювання не реалізовує своє право на отримання доказів переходу права грошової вимоги до фактора, то він повинен виконати зобов'язання після одержання письмового повідомлення про перехід права грошової вимоги.

Наприклад, Постанова Вищого господарського суду України від 22.05.2012 зазначає, що боржник не скористався своїм правом, яке визначене у ч. 2 ст. 1082 ЦК України щодо вимагання від фактора надання йому доказів в розумний строк, стосовно того чи справді мало місце відступлення права вимоги факторові, а тому він є зобов'язаний перед фактором сплатити суму боргу за його вимогою [5].

Важливим моментом є те, що ст. 1082 ЦК України не передбачає обсягу та характеру доказів відступлення права вимоги. З огляду на це, можна сказати, що доказами переходу права грошової вимоги до фактора може бути як сам договір факторингу (оригінал або копія), так і письмове підтвердження клієнтом факту здійснення відступлення на користь фактора. У разі ненадання вказаних доказів фактором боржник-суб'єкт аграрного господарювання вважається неповідомленим про перехід права грошової вимоги.

Особливої уваги також вимагає положення ч. 3 ст. 1082 ЦК, що регулюють питання звільнення боржника-суб'єкта аграрного господарювання від обов'язку перед клієнтом. Зокрема, у Постанові Вищого господарського суду України від 29.11.2011 колегією суддів було наголошено на непростій конструкції даного аспекту виконання боржником грошової вимоги. Суд вказав, що зі змісту вказаної норми вбачається, що виконання боржником грошового зобов'язання фінансовому агенту (фактору) звільняє його від виконання зобов'язань перед клієнтом (первісним кредитором) лише у випадку, коли оплата здійснена з дотриманням правил цієї статті, визначених як частиною першою, так і частиною другою [6].

Отже, при виконанні договору факторингу боржнику-суб'єкту аграрного господарювання слід виконати усі можливі заходи щодо охорони та захисту своїх прав, які передбачені вказаними вище нормами законодавства, що унеможливить прояви будь-яких шахрайських дій збоку третіх осіб, а також нівелює можливість подвійного виконання ним обов'язків по сплаті грошової вимоги спочатку фактору, а потім клієнту. Це, в свою чергу, допоможе суб'єкту аграрного господарювання займатися його основною діяльністю, а не витрачати свій дорогий час та ресурси на можливі майбутні судові спори, які можуть виникати з приводу цього.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України : Кодекс від 16 січня 2003 р. № 435—IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2003. — № 40—44. — Ст. 356.
2. Постанова Вишого господарського суду України від 20 березня 2008 р. у справі № 15/315-4596 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. — Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/1485976>.
3. Токунова А.В. Повідомлення про відступлення права вимоги в договорі міжнародного факторингу / А. Токунова // Юридична Україна. — 2012. — №7. — С. 71-75.
4. Ухвала Вишого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 13 листопада 2013 р. у справі № 6-29897св13 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. — Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/35232861>.
5. Постанова Вишого господарського суду України від 22 травня 2012 р. у справі № 2/63/5022-1151/2011 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. — Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/24922573>.
6. Постанова Вишого господарського суду України від 29 листопада 2011 р. у справі № 14/338 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. — Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/19937508>.

Ключові слова: договір факторингу, виконання договору факторингу, суб'єкт аграрного господарювання, боржник, захист прав боржника.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Годованюк А. Й.

Ращик Катерина Валентинівна

студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЕКОЛОГО-ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Відносини в системі взаємозв'язків «людина–природа» належить до вікових філософських проблем. Людина, як частинка природи не може існувати поза природою, не користуючись її дарами. Природа створила людину і завжди буде основою та джерелом її існування. Вона є самодостатньою об'єктивною реальністю, яка може існувати без будь-якого побічного втручання, але життя людини, суспільства й цивілізації завжди були і залишаються об'єктивно пов'язаними з природним середовищем та використанням природних ресурсів [5, с. 93].

Сьогодні екологічне законодавство закріплює не лише права, а й обов'язки громадян у сфері охорони довкілля. На конституційному рівні екологічні обов'язки закріплені в ст. 66 Конституції України, яка закріплює: «Кожен зобов'язаний не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодовувати завдані ним збитки».

Відповідно до ст. 12 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» громадяни зобов'язані:

- не порушувати екологічні права і законні інтереси інших суб'єктів;
- додержуватися вимог екологічної безпеки, інших екологічних нормативів та лімітів використання природних ресурсів;
- охороняти, берегти природу, доцільно використовувати її багатства згідно з приписами законодавства про охорону навколишнього природного середовища;
- відшкодовувати кривду, заподіяну забрудненням та іншим негативним впливом на навколишнє природне середовище.

Проте більшість людей ігнорують приписи законодавства і не приділяють їм значної уваги, вважаючи, що їх це не стосується. Нігілістичне ставлення людини до природи — це велика загроза для середовища нашого існування. Адже байдужість кожного з нас до природи, заперечення законів взаємозв'язку людини і навколишнього середовища може призвести до виснаження біосферних ресурсів, до екологічної катастрофи, до виникнення нових видів захворювань, до вимирання всього живого на нашій планеті та в кінці кінців до планетарної катастрофи, яка вже і так не за порогом [2, с. 202].

Виділяють основні форми взаємодії суспільства з природним середовищем: економічна, екологічна, соціальна і духовна. Економічна форма відкривається через її функції, які забезпечують потреби

виробничого середовища — створення з використанням природних властивостей і за допомогою природи нових об'єктів для задоволення матеріальних потреб людини і суспільства. Зміст екологічної форми базується на охоронній функції природи, підкріпленою законодавчим регулюванням. Соціальна форма взаємодії — це культурне й естетичне сприйняття природи і на цій основі духовне співіснування та проникнення в суть природного середовища [1, с. 167].

У сучасних умовах розвитку людства економічній й екологічній формам взаємодії приділяється основана увага у природничих, гуманітарних, еколого-правових дослідженнях. А соціальна духовна форма, яка на даному етапі не менш важлива та значуща, висувається десь на другий план, як і так по собі зрозуміла для людської свідомості. Ця проблема сприяє тому, що людина підсвідомо відчужується від природи, втрачає з нею моральні зв'язки. Адже суть її в тому, що коли кожен переоцінить своє ставлення до природи, виховає в собі новий спосіб мислення — менталітет, то лише тоді можна буде говорити про ефективність інших форм взаємодії.

Неможливо казати про подальше існування цивілізації, про взаємодію людського суспільства і природного середовища без виникнення нової екологічної етики. Адже в ній закладено основи нових моральних принципів, згідно з якими людина виступає як частина природного цілого і повинна за будь-яких обставин співвимирювати свою діяльність із природними законами.

З поглибленням знань, упровадженням новітніх досягнень науково-технічного прогресу активне ставлення людини до середовища свого існування значно збільшується. У результаті всього вчиненого сучасний світ став досить складним, суперечливим, хитким, людство зіткнулося з проблемою виживання.

Але й до сих пір людством править егоїзм як наслідок неповаги до людини, природи, невизнання єдності всіх живих істот [3, с. 688]. Навколишнє природне середовище і сама людина розглядаються як засіб, а не як мета нашої діяльності. Унаслідок цього виникла нова «мораль», яка поступово руйнує життя, і людина все частіше забуває своє місце в природі, що вона — лише її частинка і без існування природи не стане й її.

Очевидним є те, що розвиток суспільства й функціонування природи перебувають у нерозривному взаємозв'язку, тому вирішення екологічних проблем починати слід не з критики законодавства, не з доріканнями до державної влади, не з осудженням інших, а варто починати саме з моралі кожного з нас. Головне усвідомити, що природа може прекрасно існувати і без нас, а от ми без неї — ніяк. Важливим є внутрішній закон порядності, дбайливе ставлення як до природи, так і один до одного. Природа вже достатньо настраждалась від людського недбалства та байдужості. Чи буде ж колись на Землі панування гармонії природи і людини? Це залежить тільки від кожного

з нас і від нашого переосмислення. Адже людям різних країн, народам, релігій і соціальних систем треба жити на подарованій Богом планеті Земля.

Список використаних джерел

1. Березінський П. Економічна та екологічна, як основні, форми взаємодії суспільства з природним середовищем: правове визначення / П. Березінський // Південноукраїнський правничий часопис : щоквартал. наук. журнал. — 2011. — Вип. 4. — С. 166 -168.
2. Березінський П. Методологічні засади взаємодії суспільства з природним середовищем / П. Березінський // Часопис Київського університету права: наук.-теоретич. часопис — 2011. — Вип. 2. — С. 201 -205.
3. Бринчук М. М. Экологическое право (право окружающей среды): Учебник для высших юридических учебных заведений. — М. : Юристъ, 2000. — 688 с.
4. Ярчук Г. Екологічне виховання: сутність та основні напрями // Вища освіта України. — 2008. — № 2. — С. 91-97.

Ключові слова: еколого-правовий нігілізм, природа, людина, екологічна свідомість, мораль.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Чумаченко І. Є.

Риндя Н. А., Леоненко Юлія Анатоліївна

студентки 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА САМОВІЛЬНЕ ЗАЙНЯТТЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Відповідно до ст. 14 Конституції України, земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. У інформаційному бюлетені «Огляд стану земельних відносин в Україні» від 27.02.2017 року опублікованому Держгеокадастром України, інформація котрого базуються на офіційних даних, отриманих від 6-ти державних органів, які акумулюють інформацію щодо земельних відносин, наразі в Україні до земель сільськогосподарського призначення належить 42,7 млн га, що відносно загальної площі держави —70,8 %. В той же час, на законних підставах (власниками, орендарями) обробляється 93% таких земель, отже 7 % , а це приблизно 2,989 млн га. Відсутність відомостей про обробку певної частини земель сільськогосподарського призначення, ще не означає, що вони

не перебувають у користуванні осіб, які самовільно зайняли земельну ділянку.

Відповідно до ЗУ «Про державний контроль за використанням та охороною земель» від 19.06.2003 самовільне зайняття земельної ділянки — будь-які дії, які свідчать про фактичне використання земельної ділянки за відсутності відповідного рішення органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування про її передачу у власність або надання у користування (оренду) або за відсутності вчиненого правочину щодо такої земельної ділянки, за винятком дій, які відповідно до закону є правомірними [5].

Використовуючи обмеження понять можна виділити такі критерії, завдяки яким зайняття земельної ділянки сільськогосподарського призначення треба вважати самовільним:

1. Земельна ділянка за цільовим призначенням належить до земель сільськогосподарського призначення (передбачено у ст. 22 Земельного Кодексу України) [1];

2. Самовільне зайняття виражається у вчиненні будь-яких активних дій стосовно земельної ділянки з боку порушника, наприклад, проведення посівних робіт;

3. Відсутнє рішення компетентного органу про передачу у власність чи надання у користування відповідної земельної ділянки;

4. Не було укладено будь-який правочин предметом якого би була дана земельна ділянка.

Однак, існують ситуації коли правочин був укладений, але більше не породжує юридично значущих наслідків. Наприклад, договір оренди земельної ділянки сільськогосподарського призначення. Аналізуючи ст. 31 та ст. 33 Закону України «Про оренду землі» від 06.10.1998 № 161-XIV, можна зробити такі висновки, що в разі припинення договору оренди на підставі закінчення строку, на який його було укладено, орендар земельної ділянки, що продовжує фактично нею користуватися протягом місяця і не отримав впродовж зазначеного терміну листа-повідомлення орендодавця про заперечення у поновленні договору оренди землі такий договір вважається поновленим на той самий строк і на тих самих умовах, які були передбачені договором. В такому випадку орендар зобов'язаний також протягом місяця укласти Додаткову угоду з орендодавцем. Тобто, якщо протягом місяця Додаткова угода не буде укладена, відповідна земельна ділянка може вважатися такою, що була самовільно зайнята.

У постанові пленуму Вищого господарського суду 17.05.2011 № 6 «Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин» також зазначається, що не є самовільним використання земельної ділянки юридичною особою після зміни організаційно-правової форми цієї юридичної особи, якщо земельна ділянка використовується нею на підставі документа, який посвідчує право на земельну ділянку, виданого юридичній особі до її реорганіза-

ції. В той же час, вказується, що суди мають дослідити причини несвоечасного оформлення документів і заходи вжиті суб'єктами господарювання для отримання правовстановлюючих документів [7].

Якщо відповідні ознаки наявні, то можна говорити про самовільне зайняття земельної ділянки сільськогосподарського призначення, що відповідно до ст. 211 Земельного Кодексу України є правопорушенням, за яке може наступати цивільна, адміністративна або кримінальна відповідальність відповідно до законодавства.[1]

Відповідно до статті 53-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення самовільне зайняття земельної ділянки є адміністративним правопорушенням, за його вчинення передбачено накладення штрафу на громадян від десяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [3].

Статтею 197-1 Кримінального кодексу України встановлена і кримінальна відповідальність за самовільне зайняття земельної ділянки, яким завдано значної шкоди її законному володільцю або власнику. Санкція статті передбачає покарання у вигляді штрафу від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешту на строк до шести місяців. Шкода визнається значною, якщо вона у сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян[2].

При визначенні відповідальності за самовільне зайняття земельної ділянки сільськогосподарського призначення береться до уваги розмір завданої шкоди, що в першу чергу, залежить від розміру такої ділянки.

Порядок визначення розміру шкоди передбачений Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву(родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу» від 25 липня 2007 р. № 963. У додатках до Методики зазначаються коефіцієнти розрахунку, в тому числі, для ділянки сільськогосподарського призначення і середньорічний дохід від використання земель за цільовим призначенням[6].

Аналізуючи судову практику стосовно винесення обвинувальних вироків за вчинення злочину, передбаченого ст. 197-1 Кримінального Кодексу України, можна зробити такі висновки. При винесенні обвинувального вироку особі, що у 2014 році самовільно зайняла земельну ділянку сільськогосподарського призначення загальною площею 76,99 га на території Дніпропетровської області, було призначено покарання у виді стягнення штрафу в дохід держави у розмірі 3,400 гривень та відшкодування шкоди у розмірі 74919,79 грн. Розмір завданої шкоди обчислювався відповідно до Методики [9].

Однак, за статистичними даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, середньостатистичний врожай соняшнику у 2016 році складав 19,0ц/га (1,9 т) [10].

Якщо проаналізувати дані в мережі Інтернет, в тому числі, дані Електронної зернової біржі України та «Аграрного бюлетеня», закупівельна ціна на умовах поставки EXW-елеватор за одну тону соняшнику протягом серпня 2014 року складала не менше 4200 гривень.

Провівши розрахунки, можна стверджувати наступне: з загальної площі земельної ділянки 76,99 га соняшником було засіяно 50,77 га, то приблизна кількість зібраного соняшнику становить $1,9 \cdot 50,77 = 96,463$ тонни. $96,463 \cdot 4200 = 405144,6$ гривень. Тобто, сума можливого доходу тільки з 50, 77 га більш ніж в 5 разів перевищує розмір накладеного штрафу та визначеної суми відшкодування шкоди у сукупності.

З цього можна зробити висновок, що наразі відповідальність за самовільне зайняття земельної ділянки сільськогосподарського призначення не можна назвати пропорційною, особливо, якщо врахувати зростання цін на сільськогосподарську продукцію і розмір можливого прибутку з земельної ділянки, яка використовується незаконно.

Тому наразі актуально внести зміни до законодавства у превентивних цілях для попередження вчинення правопорушень у цій сфері.

Список використаних джерел

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3-4. – Ст. 27.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – додаток до № 51. – Ст. 1122.
4. Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 р. № 161-XIV (із змінами доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 46-47. – Ст. 280.
5. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06.2003 № 963-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 350.
6. Про затвердження Методики визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриття (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2007 р. № 963 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 55. – Ст. 31.
7. «Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин»: Постанова Пленуму Вишого господарського суду України 17.05.2011 № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0006600-11>.
8. Огляд стану земельних відносин в Україні: Бюлетень Державна служба з геодезії, картографії та кадастру України від 27.02.2017 № 3 [Електронний

ресурс].— Режим доступу: <http://land.gov.ua/info/biuletyn-ohliad-stanu-zemelnykh-vidnosyn-v-ukraini-3-liutyi-2017-roku/>.

9. Вирок Криворізького районного суду Дніпропетровської області від 29.10.2014 року по справі № 177/2251/14-к [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. — Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/41172850>.
10. Панкратова Л. Цінова політика на ринку соняшника. Врожай — 2014 [Електронний ресурс] / Любов Панкратова // Аграрний Бюлетень. — 2014. — Режим доступу до ресурсу: <http://ab.org.ua/tsinova-politika-na-rinku-sonyashnika-vrozhay-2014/>.

Ключові слова: земельна ділянка сільськогосподарського призначення, відповідальність, шкода, самовільне зайняття, цільове призначення.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Годованюк А.Й.

Сіденко Вадим Валентинович

студент 4-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДЖЕРЕЛА АГРАРНОГО ПРАВА: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Після проведення аграрної і земельної реформи в Україні та враховуючи активні євроінтеграційні процеси, що відбуваються в нашій державі, виникає необхідність аналізу сучасної системи, структури і змісту аграрного законодавства та інших джерел правового регулювання у сфері виробництва сільськогосподарської продукції за умови їх узгодження з Конституцією України, систематизації та гармонізації з правом Європейського Союзу.

Самостійне значення аграрного права України в правовій системі нашої держави обумовлено наявністю специфічних джерел даної галузі. Філологічне тлумачення поняття «джерело» розкриває його сутність як те, що дає початок чомусь, з чого впливає, черпається певний процес або явище. У царині права — це вихідне начало, з якого починається, впливає як право в цілому, так і окремі його галузі. Загалом право впливає з об'єктивної потреби встановлення певних правил поведінки, необхідних для нормального функціонування суспільства, закріплених у відповідній доступній і зрозумілій формі. У межах галузі права ці правила поведінки спрямовуються на врегулювання якісно однорідних суспільних відносин. Джерела аграрного права — це форми зовнішнього виразу і закріплення правових норм, що врегульовують аграрні відносини [1].

Юридична природа нормативних джерел у сфері регулювання аграрних відносин активно досліджувалась ще у радянський час і не втрачає своєї актуальності в сучасній науці аграрного права України.

Для джерел аграрного права притаманні загальні риси, які характеризують джерела будь-якої галузі, а саме:

- вони мають офіційний, публічний характер, який надається двома шляхами: шляхом правотворчості, коли нормативні документи видаються уповноваженим органом держави, тобто походять від держави, та шляхом санкціонування, коли державні органи схвалюють соціальні норми (звичаї, корпоративні норми), надають їм юридичної сили;

- приймаються державою або санкціонуються нею у чітко визначеному порядку;

- мають письмовий, документальний характер та певну зовнішню форму, яка містить назву та вид джерела; мають вказівку на державний орган, який прийняв або санкціонував джерело права; дату прийняття тощо;

- розраховані на неодноразове застосування та поширюються на невизначене коло осіб, тобто мають нормативний характер [1].

Водночас джерелам аграрного права притаманні, крім загальних, особливі, відмінні від джерел інших галузей права юридичні ознаки, а саме:

- наявність уніфікованих актів аграрного законодавства, які є ядром аграрного законодавства;

- відсутність єдиного кодифікованого акту;

- велика вага та значимість актів локальної правотворчості;

- використання правових норм інших галузей права, які одночасно належать і до норм аграрного, і до норм інших галузей права;

- зростання ролі міжнародних норм права, уніфікація національного аграрного законодавства відповідно до вимог міжнародного права, умов участі в СОТ та його адаптації до законодавства ЄС [1].

Розвиток аграрного законодавства України протягом останніх років свідчить про наявність тенденцій до уніфікації правового становища суб'єктів аграрного господарювання та диференціації і ускладнення правового регулювання окремих видів сільськогосподарського виробництва.

Разом з тим, є ряд недоліків у аграрному законодавстві, що ускладнює правове регулювання аграрних відносин. Зокрема, на початку 2000 р. більшість колективних сільськогосподарських підприємств була реструктуризована відповідно до Указу Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки» від 3 грудня 1999 р., проте Закон України «Про колективне сільськогосподарське підприємство» не скасований, а створені в процесі реструктуризації підприємства не мають окремого законодавчого регулювання [2].

Зараз в Україні діє більше 30 законів та 80 підзаконних актів, які регулюють здійснення окремих видів сільськогосподарського виробництва. Але в нашій державі не прийнято єдиного, комплексного кодифікованого акта, який спрямований на встановлення загальних засад і видів такого виробництва.

Провідну роль в системі джерел аграрного права відведено нормативно-правовим актам. Водночас відбувається зростання ролі та значення нормативних договорів, правових звичаїв, рішень судових органів у регулюванні аграрних відносин. В умовах сучасних євроінтеграційних процесів, великого значення набувають міжнародно-правові акти, що стосуються даної сфери. Це, в свою чергу, зумовлює необхідність проведення адаптації національного аграрного законодавства до вимог ЄС. Даний процес ускладнюється тим, що впродовж понад 20 років здійснення аграрної реформи, формування та розвитку аграрного законодавства в Україні не прийнятий комплексний нормативно-правовий акт, який би став стрижнем аграрного права та законодавства. В доктрині аграрного права немає єдності думок щодо форми такого нормативно-правового акта. Так, пропонується прийняти Основи аграрного законодавства, Аграрний кодекс, Закон «Про АПК», Закон «Про сільське господарство України» тощо.

При визначенні напрямків та виду систематизації аграрного законодавства варто враховувати сучасний стан та перспективи розвитку аграрного права України. Зокрема, у доктрині існує думка про те, що систематизацію аграрної галузі доцільно здійснювати шляхом консолідації та інкорпорації існуючих нормативно-правових актів. Світова практика свідчить, що впродовж тривалого часу можуть існувати не обов'язково кодифіковані, а і в інший спосіб систематизовані правові акти. І лише з часом виникає потреба у проведенні кодифікації [3, с. 112].

З урахуванням зазначеного, в нашій державі було б доцільно провести систематизацію аграрного законодавства в декілька етапів:

- 1) інкорпорація аграрного законодавства за окремими інститутами;
- 2) кодифікація аграрного законодавства за окремими інститутами;
- 3) кодифікація аграрного законодавства шляхом прийняття окремого закону, який би визначив загальні засади регулювання аграрних відносин;
- 4) кодифікація аграрного законодавства у формі Аграрного кодексу України.

Список використаних джерел

1. Джерела аграрного права як науково-правова категорія: URL <http://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/21950/1>
2. Джерела аграрного права: URL <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/27664/%D2>

3. Систематизація законодавства України: проблеми та перспективи вдосконалення. — К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2009. — 220 с.

Ключові слова: аграрна реформа, джерела аграрного права, недоліки аграрного законодавства, кодифікація аграрного законодавства.

Науковий керівник: к.ю.н, доцент Гавриш Н. С.

Смаль Олександра Олександрівна

студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЕННОСТИ ПРАВОВОЙ ОХРАНЫ ВОДНОГО ФОНДА УКРАИНЫ

На сегодняшний день правовая охрана вод занимает важное место в экологическом праве. Вода — это один из важнейших природных ресурсов, входит в состав любых природных объектов, в том числе живых организмов и человека. Стремительно растет потребление воды для нужд промышленности и сельского хозяйства. В связи с этим особую актуальность приобретает именно правовая охрана водного фонда Украины.

Большой вклад в исследование проблемы правовой охраны вод сделали такие ученые как, В.И.Андрейцев, Г.И.Балюк, М.В.Краснова, М.В.Шульга, Ю.С.Шемшученко.

Водный фонд Украины составляют все воды (водные объекты), находящиеся на территории страны. Водный кодекс Украины, согласно ст. 95 закрепляет, что все воды подлежат охране от засорения, истощения и других действий, которые могут ухудшить условия водоснабжения, наносить ущерб здоровью людей, вызвать уменьшение рыбных запасов и других объектов водного промысла, ухудшить условия существования диких животных, снизить плодородие земель и нанести другие неблагоприятные явления вследствие изменения физических и химических свойств вод, снижения их способности к естественному очищению, нарушения гидрологического и гидрогеологического режима [1, ст. 95].

Правовую охрану водных объектов можно рассматривать в широком и узком смысле. В узком смысле она заключается в запрете или ограничении водопользования и пользования землями водного фонда. В широком смысле правовая охрана вод является процессом, который осуществляется повседневно, и заключается в регулировании отноше-

ний, связанных с рациональным использованием, охраной и воспроизводством водных ресурсов.

В основе правовой охраны вод находится право, как совокупность норм, которое определяет ее цели, границы и методы регулирования. То есть право является определяющим элементов правовой охраны вод. Однако правовая охрана, кроме мероприятий, которые непосредственно связаны с правом, включает также организационные, экономические, воспитательные и другие мероприятия, направленные на обеспечение сохранности, научно обоснованного и рационального использования вод для нужд населения и отраслей экономики. Правовая охрана осуществляется путем установления экологических требований, норм и правил рационального использования, охраны и воспроизводства водных ресурсов [2, с. 161-162].

Перечень основных водоохранных мероприятий содержится в Водном кодексе Украины (раздел IV). К числу водоохранных мероприятий отнесены: образование водоохраной зоны, прибрежных защитных полос, зон санитарной охраны водных объектов, полос отвода, береговых полос водных путей и др. Так, водоохранные зоны создаются для наиболее благоприятного режима водных объектов, предотвращения их загрязнения, засорения и истощения, уничтожения околотовных растений и животных, а также уменьшения колебаний стока вдоль рек, морей и вокруг озер, водохранилищ и других водоемов. Ограничения хозяйственной деятельности в прибрежных защитных полосах вдоль рек, вокруг водоемов и на островах также являются мерой правовой охраны вод.

Составляющими институтами правовой охраны вод являются:

- пользование землями водного фонда;
- водоохранные зоны и зоны санитарной охраны;
- водные объекты, отнесенные к природно-заповедному фонду;
- охрана вод от загрязнения, засорения и истощения;
- предотвращение вредного действия вод и аварий на водных объектах и ликвидация их последствий [3, с. 385-388].

Также, согласно статьям 85, 86 Водного кодекса в целях охраны вод устанавливается специальный порядок предоставления земель водного фонда в пользование и прекращение права пользования ими в соответствии с требованиями земельного законодательства [1, ст. 85, 86].

Проблемой правовой охраны вод, являются последствия возникшие в связи с нерациональным использованием водных ресурсов. Такие как, нарушение норм качества воды до таких уровней, которые ведут к деградации водных экосистем. Значительная часть населения Украины использует для своих жизненных потребностей недоброкачественную воду. К основным загрязняющим веществам следует отнести: нефтепродукты, фенолы, азот, тяжелые металлы.

Итак, правовая охрана вод — это система воохраняемых мероприятий, закрепленная в законодательстве, направленная на организацию

рационального использования водных ресурсов, а также предотвращение и ликвидацию загрязнения, засорения, истощения вод, улучшения их состояния, обеспечение особого режима пользования водными объектами для природоохранных, лечебных, курортных и оздоровительных целей.

Список используемых источников

1. Водний кодекс України від 06.06.1995 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 24. — ст.189 // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/213/95-вр>
2. Черемнова А.І. Водний фонд України як об'єкт правової охорони// Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. 1994–2010. — Вип. 52. — 476 с.
3. Екологічне право України: підруч. для студ. вищ. навч. закладів / за ред. І.І. Каракаша — Одеса: Фенікс, 2012. — 788 с.

Ключові слова: правовая охрана, водный фонд, загрязнение, ухудшение, очистные сооружения.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Чумаченко І. Є.

Сова Анастасія Ігорівна

студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

МІЖНАРОДНЕ ТА НАЦІОНАЛЬНЕ ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

З прийняттям Україною євроінтеграційного напрямку та визнанням міжнародних принципів у сфері захисту навколишнього природного середовища, необхідністю стає розкриття законодавчого забезпечення екологічних прав людини, їх механізмів у національному й міжнародному праві, а також стан дотримання гарантій у сфері охорони навколишнього природного середовища.

На сьогодні екологічні права людини є серед найвищих соціальних цінностей. Тому в багатьох країнах світу екологічні права визнаються не лише самостійними правами, а й життєво необхідною основою для правового забезпечення задоволення біологічних та еколого-естетичних потреб людини [1, с 3].

На міжнародному рівні розроблялись основні міжнародні угоди по охороні навколишнього середовища, які почали визнавати основні

екологічні права громадян і відносини між здатністю забезпечити основні права громадян і охорони навколишнього середовища.

Конференції ООН з проблем навколишнього середовища, провівши засідання в Стокгольмі з 5 по 16 червня 1972 року, проголосують, що людина є творінням і одночасно творцем свого довкілля, яка забезпечує його фізичне існування і надає йому можливості для інтелектуального, морального, соціального і духовного розвитку [2].

Підтверджуючи необхідність забезпечення екологічно обґрунтованого та сталого розвитку, а також зменшення і моніторингу значних шкідливих видів впливу на навколишнє середовище в цілому, у 1991 році була прийнята Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті, яка ратифікована Україною 13 березня 1999 року [3].

Будучи занепокоєними тим, що біологічне різноманіття суттєво зменшується внаслідок деяких видів людської діяльності та усвідомлюючи також велике значення біологічного різноманіття для еволюції і збереження підтримуючих життя систем біосфери, підтверджуючи, що збереження біологічного різноманіття є спільною справою для всього людства, 5 червня 1992 року ООН прийнята Конвенція про біологічне різноманіття, яка ратифікована Україною 29 листопада 1994 року [4].

Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань довкілля прийнята 25 червня 1998 року, положення якої мають на меті сприяти захисту права кожної людини нинішнього і майбутніх поколінь жити в навколишньому середовищі, сприятливому для її здоров'я та добробуту, закріпити дозвіл на участь громадськості в процесі прийняття рішень і на доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища [5].

На міжнародному рівні у сфері охорони навколишнього середовища, визначення прав і обов'язків, підстав відповідальності держав, фізичних і юридичних осіб прийняті ряд конвенцій: Рамкова конвенція ООН про зміну клімату (1992), Конвенція про цивільну відповідальність за шкоду від діяльності, небезпечної для навколишнього середовища (1993) і т.д.

Україна здійснює заходи щодо розвитку та зміцнення міжнародного співробітництва у галузі охорони навколишнього природного середовища з іншими державами, а також в рамках природоохоронної діяльності ООН та організацій, що входять в її систему, інших урядових і неурядових міжнародних організацій і відповідно повинна дотримуватись міжнародно визначених принципів механізму охорони навколишнього середовища.

З моментом прийняття міжнародних угод, які визначили основні принципи збереження навколишнього природного середовища, активізувалось закріплення основних екологічних прав і гарантій на національному рівні. Це відбувалось за допомогою Конституції

України, а також ЗУ»Про охорону навколишнього природного середовища», які передбачають, що кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди, гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, також говориться про обов'язки громадян і повноваження уряду у галузі охорони навколишнього природного середовища, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення.

Дійшовши висновків, хочу зазначити, що врегулювання екологічних прав як на національному, так і на міжнародному рівнях в умовах Євроінтеграції є достатньо врегульоване, але наступним та найважливішим кроком є активізація громадянами України своїх зусиль у відстоюванні своїх екологічних прав та гарантій. Активніше брати участь громадських організацій в обговоренні екологічних програм, вимагати гласності і демократизму при прийнятті рішень, що являтиметься підтвердженням виконання Україною взятих на себе зобов'язань у цій сфері.

Список використаних джерел

1. Медведєв К. В. Екологічні права громадян України: гарантії їх судового захисту: дис. канд. юрид. наук: 12.00.06 / К. В. Медведєв; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2012. – 214 с.
2. Стокгольмська декларація (Щодо питань навколишнього середовища): Декларація ООН, Витяг від 16.06.1972 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/995_454
3. Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті: Конвенція ООН від 25.02.1991 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_272
4. Конвенція про біологічне різноманіття: Конвенція ООН від 05.06.1992 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_030
5. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань довкілля: Конвенція ООН від 27.05.2005р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_015

Ключові слова: екологічні права, охорона навколишнього середовища, правосуддя з питань довкілля, правоохоронна діяльність.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Чумаченко І. Є.

***Солошенко Ольга Анатоліївна,
Малаєш Тетяна Олександрівна***

студентки 5-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО НАБУТТЯ ПРАВ НА ЗЕМЕЛЬНІ ДІЛЯНКИ

Оскільки земля є унікальним і стратегічно важливим національним ресурсом, раціональне управління земельними відносинами має бути одним із ключових пріоритетів держави. У складних і неоднозначних умовах сьогодення удосконалення механізмів державного управління цією сферою є завданням актуальним і потребує політичної волі та скоординованих, науково обґрунтованих дій як на рівні держави, так і на рівні регіонів. При цьому регіональний рівень вимагає особливої уваги з огляду на те, що бачення регіону виключно як адміністративно-територіальної одиниці, а регіонального управління як перерозподілу повноважень між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування є застарілим, а тому неконструктивним, не відповідає соціально-економічним та політичним реаліям сучасної України.

Законодавство на сучасному етапі багато в чому не встигає за динамікою розвитку суспільних відносин, інколи вступає в протиріччя з раніше прийнятими правовими актами. При цьому, чим більше земельне законодавство відстає від динаміки розвитку суспільних земельних відносин і нових потреб землевласників і землекористувачів, тим виразніше виявляється його недосконалість. Тому потрібно погодитися з думкою В.К. Гуревського, що держава повинна сприяти удосконаленню нормативно-правової і методичної бази розвитку земельних відносин [1, с. 146].

Відповідно до чинного законодавства земля стала об'єктом нерухомості та цивільних відносин. Проте ринкові перетворення земельних відносин не є динамічними, вони набули зтяжного характеру [2]. Значна їх кількість відбувається формально, витратно, без належного наукового обґрунтування.

Ще однією проблемою виступає той факт, що Україна має дуже розпорошене, складне, нечітке і часом навіть незрозуміле законодавство з масою різноманітних підзаконних актів та виключень. Це робить процес набуття, реалізації права власності на землю важким для юридичних осіб України та іноземних юридичних осіб. Земельне законодавство потребує негайних змін та спрощення для його доступності в застосуванні [3, с. 176].

Проблемою приватної власності на землю вважають введення мораторію на продаж сільськогосподарських земель. Він істотно стримує розвиток аграрного сектору економіки, завдає шкоди ефективному використанню земельних ресурсів, і фактично, виключає можливість існування ринку таких земель. Оскільки ціна на землю не є справедливою, то і продукція, що на ній вирощується, теж часто продається за «смішними» цінами. Крім цього, мораторій постійно продовжується шляхом ухвалення відповідного закону Верховною Радою України ще з 2002 року. На сьогоднішній день, дія мораторію продовжена до 1 січня 2019 року відповідно до перехідних положень Земельного кодексу України. Отож, громадяни та юридичні особи не можуть продавати свою власну землю. То про яке виконання прав і дію закону йде мова, коли автоматично виключається можливість розпоряджатися землею? Не секрет, що тіньова економіка землі в Україні процвітає, а мораторій лише сприяє цьому. Або з іншого боку – якщо власником є людина похилого віку, яка не в стані самостійно обробити землю, то чому вона не має права отримати економічну вигоду, продавши цю землю? Отже не дивним є те, що в Україні, яка так славиться родючістю своїх земель, кожного року понад 2 мільйони гектарів цієї землі не використовується.

В структурі земельного фонду України особливе місце займають землі сільськогосподарського призначення, які тісно пов'язані зі сферою сільськогосподарського виробництва та на сьогоднішній день виступають основною категорією земель, що забезпечує проведення в нашій державі земельної реформи. Землям сільськогосподарського призначення не випадково відводиться провідне місце серед закріплених у законодавстві категорій земель. На відміну від інших категорій земель, які використовуються головним чином як просторово-операційний базис, ці землі представляють собою основний засіб виробництва продуктів харчування, кормів для тварин та птахів, а також сировини для промисловості. Це являється головною особливістю даної категорії земель, для якої встановлений особливий правовий режим, що характеризується таким її використанням, при якому забезпечується підвищення родючості ґрунтів, охорона цих земель, недопущення їх вилучення із сільськогосподарського обігу.

Враховуючи все вищенаведене, законодавець вважає за необхідне прийняти спеціальний закон, який буде чітко регулювати умови набуття прав на земельні ділянки сільськогосподарського призначення. Цей нормативно-правовий акт має врегулювати відносини, пов'язані з обігом земельних ділянок сільськогосподарського призначення, а саме: хто може бути набувачами даної категорії земель, які підстави набуття права власності, які особливості переходу права власності на земельні ділянки, які існують обмеження обігу вказаної категорії земель, а також процедуру їх набуття і реалізації. Таким нормативно-правовим актом має стати Закон України «Про обіг земель сільськогосподарсько-

го призначення», який важливо прийняти як найшвидше, що дозволить нарешті включити категорію земель, що розглядається, до ринкового обігу. Проте, на думку авторів, доцільним буде внести до Проекту, що пропонується, деякі положення, які б дозволили уточнити певні норми, а також подолати певні прогалини. Зокрема, необхідним було б продублювати положення Земельного Кодексу України відносно набувачів земельних ділянок в аспекті їх спеціальної дієздатності, а також встановити певний строк стажу (досвіду) роботи в аграрній сфері не менше ніж 5 років.

Одним із факторів, які здатні позитивно вплинути на реалізацію ринкових земельних правовідносин, є підвищення рівня правової освіти й культури населення загалом та в сільській місцевості зокрема. Цікавим є той факт, що саме поняття «культура» на початку свого застосування було пов'язане саме із земельними відносинами. Сьогодні рівень правової освіти, культури й свідомості населення є надзвичайно низьким. Можливість швидкого збагачення часто переважає у свідомості українців над традиційними цінностями щодо використання природних ресурсів, зокрема й земельних.

Саме прийняття Закону України «Про особливості обігу земель сільськогосподарського призначення», з урахуванням всіх пропозицій, які наводяться вченими, а також доведення його основних положень до відома населення, дозволить реалізувати розвиток правової культури та підвищити рівень обізнаності селян з приводу реалізації наданого їм конституційного права на землю.

Список використаних джерел

1. Проект Закону України «Про обіг земель сільськогосподарського призначення», реєстр. № 5535 від 13.12.2016р. // Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=60724&pf35401=4097098>
2. Гуревський В.К. Правове регулювання використання земельних ресурсів / В.К. Гуревський // Природноресурсове право України: [навч. посібник]; [за ред. І.І. Каракаша]. – К.: Істина, 2005. – 376 с.
3. Дорош Й. М. Окремі аспекти вдосконалення земельної політики в Україні щодо адміністрування земельних відносин та системи землекористування // Ефективна економіка: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=815>
4. Паславська О.Я. Щодо запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 5. – С. 173-176.

Ключові слова: земля, земельна ділянка сільськогосподарського призначення, мораторій, відчуження земель, земельний ринок, обіг земель.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Степська О. В.

Турчак Сніжана Олексіївна

студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

На даний час проблема раціонального використання та охорони земель набуває особливої актуальності. Сільське господарство України є найбільшою галуззю, що має могутній природно-ресурсний потенціал, який включає в себе 41,84 млн. га сільськогосподарських угідь. Однак, ефективність використання земель сільськогосподарського призначення в Україні є значно нижчою, ніж у середньому по Європі. І це при тому, що розораність земель в Україні є найбільшою в світі і досягла 56% території держави і 80% сільськогосподарських угідь [1, с. 15].

Проблему охорони земель сільськогосподарського призначення досліджували в Україні такі вчені як, В.І.Андрейцева, Н.С.Гавриш, А.М.Мірошніченко, М.В.Шульга.

Земельний кодекс України та Конституція України не містять чіткого визначення поняття «грунти». Статтями 13 і 14 Конституції України, встановлено, що земля, її надра, атмосферне повітря та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключно (морської) економічної зони є об'єктом права власності Українського народу, земля проголошується основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави [2, ст. 13, 14], [3].

Таким чином, у Основному Законі говориться про землю не просто як земну поверхню, а як поверхню з родючим ґрунтовим покривом, який слугує для продовольства та сільськогосподарської діяльності та виробництва.

До земель сільськогосподарського призначення Земельний кодекс України відносить:

- сільськогосподарські угіддя (рілля, багаторічні насадження, сінокоси, пасовища, цілинні землі);
- несільськогосподарські угіддя (господарські дороги та прогони, позахисні лісові смуги та інші захисні насадження).

Наукова юридична література визначає правову охорону сільськогосподарських земель, як комплекс ґрунтозахисних, економічних, нормативно-технічних та державно-правових засобів, спрямованих на збереження, відтворення родючості та цілісності ґрунтів, нагляд за дотриманням раціонального ведення сільськогосподарського виробництва [4, с. 237-242].

На сучасному етапі землі сільськогосподарського призначення піддаються значному антропогенному впливу. Основною причиною є не раціональне використання земель. Під раціональним використанням розуміють обмеження площ сільськогосподарських культур, які завдають шкоди родючості ґрунтів. Крім того, можна виділити ряд актуальних проблем охорони земель сільськогосподарського призначення:

- відсутність у багатьох власників землі та землекористувачів достатніх знань, необхідних для належного здійснення заходів по охороні земель, а також слабка матеріально-технічна база суб'єктів господарювання;
- відсутність належного механізму контролю власника землі за додержанням орендарем землі вимог щодо охорони землі, наданої в оренду;
- застарілість технологій ведення державного земельного кадастру;
- відсутність системного характеру та технічного забезпечення моніторингу земель;
- відсутність економічного механізму стимулювання охорони і раціонального використання земель сільськогосподарського призначення [5, с. 87-88].

Таким чином, для вирішення зазначених проблем може сприяти формування належної законодавчої бази для діяльності державної служби охорони родючості ґрунтів, наприклад розробка та прийняття Закону України «Про Державну службу охорони ґрунтів», в якому мають бути визначенні структура, функції та повноваження цієї служби.

Отже, слід зазначити, що викладене вище надає можливість зробити висновок про те, що правова охорона земель сільськогосподарського призначення має певні особливості, а саме: запровадження в законодавстві посиленої охорони ґрунтів як структурної характеристики земель сільськогосподарського призначення, запровадження системи спеціальних заходів щодо охорони як кількісного так і якісного стану земель, забезпечення раціональності землекористування.

Список використаних джерел

1. Основні напрямки державної політики України в галузі охорони навколишнього середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки, затверджені Постановою Верховної Ради України від 05.03.1998 р 188/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1998 №38-39, С. 15.
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // [Електронний ресурс]/Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>
3. Земельний кодекс України від 25.10.2001р. // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - №3-4. - Ст. 27 // [Електронний ресурс]/Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>

4. Гетьман А.П., Шульга М.В., Статівка А.М. Правоверегулювання екологічних, аграрних та земельних відносин в Україні: сучасний стан і напрями вдосконалення : [монографія] / [А.П. Гетьман, М.В. Шульга, А.М. Статівка та ін.]; за ред. А.П. Гетьмана та В.Ю. Уркевича. – Х. : Право, 2012. – 448 с.
5. Мунтян В.П. Деякі актуальні проблеми права охорони земель сільськогосподарського призначення в умовах земельної реформи в Україні // Вісник Запорізького державного університету , юридичні науки : збірник наукових статей – 2003. №1. С. 86-88

Ключові слова: сільське господарство, правова охорона, ґрунт, раціональне використання, антропогенний вплив.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Чумаченко І. Є.

Фарік Юлія Юріївна

студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Актуальність теми полягає в тому, що сучасні демократичні перетворення в нашій країні неминуче торкаються питань вирішення складних екологічних проблем, пов'язаних із частішими проявами заподіяння шкоди природі взагалі, окремим природним компонентам або життю і здоров'ю людини, зокрема, питань здійснення екологічної безпеки. Проблематиці юридичної відповідальності за порушення законодавства у сфері екологічної безпеки приділяють достатньо багато уваги і науковці, і практики. З-поміж них можна виділити праці В. І. Андрейцева, А. І. Бобилєва, С. Б. Гавриша, В. І. Івакіна, С. М. Кравченко, В. Л. Мунтяна, Н. І. Титової, Ю. С. Шемшученка та інших.

Серед основних конституційних прав людини і громадянина, особливе місце належить праву людини на безпечне (здорове) навколишнє середовище. На сторінках Конституції України забезпечення екологічної безпеки й підтримка екологічної рівноваги на українській території віднесені до обов'язків держави [1; 5, с. 41].

Юридичну відповідальність за екологічні правопорушення можна визначити як відносини між державою в особі спеціально уповноважених державних органів в сфері охорони навколишнього природного середовища, правоохоронних органів, інших уповноважених органів, з одного боку, та правопорушником – з іншого боку, з приводу

застосування відповідних заходів впливу на правопорушника. Так, згідно з Конституцією України (ст. 66) кожний зобов'язаний не заподіювати шкоду природі [1].

Ст. 68 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» зазначено, що порушення законодавства України про охорону навколишнього середовища тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільну і кримінальну відповідальність [4].

У розділі VIII Кримінального кодексу України передбачено основи кримінальної відповідальності за екологічні порушення, в якому вказано основні моменти боротьби зі злочинами проти довкілля, наведено найбільш небезпечні кримінальні правопорушення у галузі екологічної безпеки [2]. Насамперед, кримінальні приписи щодо порушень законодавства у сфері екологічної безпеки вміщені у ст. 253, 236-238 КК України. Так, ст. 236 КК України «Порушення правил екологічної безпеки» характеризується діянням у вигляді порушення порядку проведення екологічної експертизи і правил екологічної безпеки під час проектування, розміщення, будівництва, реконструкції, введення в експлуатацію, експлуатації або ліквідації підприємства, споруди, пересувних засобів та інших об'єктів. Актуальною в контексті правового регулювання екологічної безпеки в Україні є ст. 237 КК «Невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення», яка з об'єктивної сторони злочин характеризується вчиненням таких діянь: 1) ухилення від проведення дезактиваційних чи інших відновлюваних заходів; 2) неналежне проведення дезактиваційних чи інших відновлюваних заходів [2].

Однак, найбільш поширеною є адміністративна відповідальність за порушення законодавства, які спрямовані проти екологічної безпеки, що передбачено Кодексом України про адміністративні правопорушення [3]. Перелік екологічних адміністративних правопорушень щодо екологічної безпеки міститься в розділі 7 КУпАП «Адміністративні правопорушення у сфері охорони природи, використання природних ресурсів, охорони культурної спадщини». Так, адміністративні порушення в екологічній безпеці поділяють на декілька груп: 1) правопорушення, що стосуються права власності на природні ресурси (ст. 47-51 КУпАП); 2) земельні правопорушення (ст. ст. 52-56, 188-5 КУпАП); 3) надрові правопорушення (ст. 57-58 КУпАП); 4) водні правопорушення (ст. ст. 48, 59-62 КУпАП); 5) правопорушення у галузі геології та використання надр (ст.ст. 59-61 КУпАП); 6) лісові правопорушення (ст. 63-77 КУпАП); 7) атмосферні правопорушення (ст. 78-83 КУпАП); 8) фауністичні (тваринні) правопорушення (ст. 85-89 КУпАП); 9) правопорушення в галузі охорони праці та здоров'я населення (ст. 41, 42, 46, 95, 188 КУпАП) [3].

Специфіка застосування цивільного відповідальності за порушення екологічного законодавства та здійснення екологічної безпеки зазначені у ст. 69 Закону України «Про охорону навколишнього природного

середовища», яка передбачає, що шкода, заподіяна внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища, підлягає компенсації у повному обсязі [4; 7, с. 87].

Важливо також враховувати, що застосування заходів дисциплінарної, адміністративної або кримінальної відповідальності не звільняє винних від компенсації шкоди, заподіяної забрудненням навколишнього природного середовища та погіршенням якості природних ресурсів. Незаконно добуті в природі ресурси та виготовлена з них продукція підлягають безоплатному вилученню, а знаряддя правопорушення — конфіскації.

Посадові особи та спеціалісти, винні в порушенні вимог щодо охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, за поданням державних органів охорони навколишнього природного середовища згідно з рішеннями їх управлінських органів позбавляються премій за основними результатами господарської діяльності повністю або частково [7, с. 88].

Вагомою проблемою юридичної відповідальності за порушення законодавства у сфері екологічної безпеки набуває також компенсація шкоди за порушення законодавства про природно-заповідний фонд. У спеціальній літературі «компенсація» розглядається, по-перше: як сукупність дій, спрямованих на зниження негативного ефекту господарської або іншої діяльності на той чи інший вид природного ресурсу та, по-друге, як складова частина природоохоронних заходів, обсяг і зміст яких планують на стадії підготовки такої господарської чи іншої діяльності [5, с. 45]. Таке значення дозволяє розглядати компенсацію шкоди у регулятивних екологічних правовідносинах як відповідний процес, у межах якого здійснюються природоохоронні заходи зобов'язаними на це суб'єктами, сфера діяльності яких пов'язана з негативними впливами на навколишнє природне середовище. Таким суб'єктом виступає й держава, особливо у сфері забезпечення екологічної безпеки від природних стихійних явищ, або у випадках заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу, життю і здоров'ю громадян від небезпечних аварій, катастроф, що відбулися на державному чи іншому підприємстві за умови, коли само підприємство фінансово не здатне компенсувати усі заподіяні збитки і втрати [6].

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
4. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
5. Валецька О. А. Право громадян на екологічну безпеку: проблеми конституційно-правового забезпечення / О. А. Валецька // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. — 2012. — № 4. — С. 40-48
6. Волошенюк І. В. Державний нагляд і контроль як гарантії права громадян на екологічну безпеку / І. В. Волошенюк // Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». — 2012. — Вип. 1. — С. 119—130.
7. Золотарьова Н. І. Адміністративна діяльність органів прокуратури у сфері екологічної безпеки / Н. І. Золотарьова // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право. — 2012. — № 2. — С. 86-89.

Ключові слова: юридична відповідальність, екологічна безпека, екологічна проблема, порушення, навколишнє природне середовище.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Чумаченко І. Є.

Хамелко Оксана Юріївна

студентка 1-го курсу магістратури
факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ НАБУТТЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ІНОЗЕМНИМИ СУБ'ЄКТАМИ

Землі сільськогосподарського призначення займають центральне місце у складі земель України. Це пояснюється тим, що згідно із ст. 14 Конституції України та ст. 1 Земельного Кодексу України земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. Тому з метою захисту національних інтересів, при набутті земельних ділянок сільськогосподарського призначення іноземними суб'єктами, законодавець встановив деякі обмеження для останніх.

Так, відповідно до ч. 4 ст. 22 ЗК землі сільськогосподарського призначення не можуть передаватись у власність іноземним громадянам, особам без громадянства, іноземним юридичним особам та

іноземним державам. Якщо ж такі землі отримані іноземними громадянами, особами без громадянства, іноземними юридичними особами у спадщину, згідно з ч. 4 ст. 81 та ч. 3 ст. 82 Земельного Кодексу вони протягом року підлягають відчуженню [1].

Цікавою є думка І.І. Каракаша, відповідно до якої положення ч. 4 ст. 81 та ч. 4 ст. 82 ЗК України є підставою для ствердження, що діючий кодифікований земельний закон взагалі виключає можливість набуття сільськогосподарських земель у власність іноземними суб'єктами права» [2, с. 129]. Водночас з аналізу даних статей ЗК України випливає, що земельні ділянки сільськогосподарського призначення іноземні суб'єкти мають право набувати, проте лише у спадщину, й протягом року зобов'язані їх відчужити. У разі невиконання іноземним суб'єктом вимоги щодо відчуження земельної ділянки сільськогосподарського призначення протягом одного року настають передбачені ЗК наслідки, а саме, право власності на земельну ділянку може бути примусово припинене за рішенням суду.

Добровільне відчуження іноземцем (особою без громадянства) земельної ділянки сільськогосподарського призначення здійснюється шляхом укладення відповідної цивільно-правової угоди (купівлі-продажу, міни, дарування тощо). Донедавна, через недостатню правову регламентацію іноземці при добровільному продажі землі стикалися з труднощами, через дію мораторію на відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення. Правову позицію щодо вказаного питання висловив Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ у листі від 16 січня 2013 року № 10-71/0/4-13 роз'яснивши, що на іноземців мораторій не поширюється, оскільки норма ч. 4 ст. 81 ЗК є імперативною.

Що стосується примусового позбавлення права власності на земельну ділянку, то дана норма піддається гострій критиці з боку науковців. Зазначається, що закріплення подібної підстави припинення права власності на земельну ділянку не обумовлено існуванням належного порядку припинення такого права, адже ЗК України не деталізує процедури примусового відчуження, не визначає суб'єктів звернення до суду з вимогою про відчуження земельної ділянки, що не сприяє ефективній реалізації цієї норми [3, с. 273]. Як роз'яснено в Листі № 10-71/0/4-13, позивачем у справах про примусове відчуження успадкованих іноземцями чи особами без громадянства земельних ділянок сільськогосподарського призначення можуть бути відповідні органи прокуратури в межах повноважень, визначених законодавством України. Що стосується практики, то переважно суди задовольняють позови органів прокуратури про припинення права приватної власності іноземних суб'єктів земельні ділянки і в більшості випадків відчужують земельні ділянки на користь територіальних громад або держави. У своїх рішеннях суди зазначають, що за іноземним громадянином зберігається право на отримання повного відшкодуван-

ня вартості земельної ділянки. Проте сама процедура та порядок такого відшкодування не затверджений, що суттєво впливає на можливість реалізації зазначеного права. Тому доцільним було б законодавчо врегулювати дане питання, щоб зацікавлені особи мали змогу отримати відповідні кошти.

Неврегульованим також залишається питання розпорядження землями сільськогосподарського призначення, отриманими у спадщину юридичними особами, створеними відповідно до законодавства України, засновниками чи учасниками яких є іноземні громадяни, особи без громадянства, іноземні юридичні особи, створені відповідно до законодавства, іншого ніж законодавство України. Адже такі особи відповідно до ЗК не можуть мати у власності земельні ділянки сільськогосподарського призначення.

Проблемним є також питання розпорядження землями сільськогосподарського призначення у випадках переходу прав учасника юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України, якщо вони мають у власності землі сільськогосподарського призначення, до іноземних громадян, осіб без громадянства та іноземних юридичних осіб.

Таким чином, земельне законодавство не деталізує процедури примусового відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення іноземними суб'єктами, не визначає вичерпне коло суб'єктів звернення до суду з вимогою про відчуження відповідних земельних ділянок, не конкретизує чи є припинення права земельної власності за цією підставою оплатним або безоплатним, а також не дає відповіді на деякі інші питання, що можуть виникати при його реалізації. Вважаю за необхідне внести відповідні зміни і доповнення до Земельного Кодексу з метою створення чітких та зрозумілих механізмів реалізації прав на земельні ділянки сільськогосподарського призначення іноземними суб'єктами.

Список використаних джерел

1. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3-4. – Ст. 27.
2. Земельне право України: навчальний посібник / [І. І. Каракаш, В. Д. Сидор, Т. Є. Харитонова та ін.]; за ред. І. І. Каракаша і Т. Є. Харитоновой. – Вид. 2-ге, переробл. і допов. – Одеса : Юридична література, 2017. – 588 с.
3. Набуття і реалізація прав на землю в Україні: навчальний посібник / [А. Й. Годованюк, І. І. Каракаш, Є. О. Платонова та ін.]; за ред. проф. І. І. Каракаша – Одеса: Юридична література, 2016. – 332 с.

Ключові слова: іноземний суб'єкт, землі сільськогосподарського призначення, відчуження, мораторій, продаж.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Платонова Є. О.

**Цикалюк Анна Романівна,
Гаврушенко Оксана Сергіївна**

студентки 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Актуальним напрямком екологічної політики сьогодення є забезпечення екологічної безпеки довкілля та людини. Ці проблеми традиційно перебувають серед пріоритетних напрямів державно-правового регулювання. Національна екологічна політика спрямована на досягнення стратегічних цілей: збереження природних об'єктів і комплексів, екосистем, підтримання їх цілісності й життєзабезпечувальних функцій, сталого розвитку суспільства, підвищення якості навколишнього природного середовища й життя, покращення здоров'я населення й демографічної ситуації, забезпечення екологічної безпеки держави [4, с. 183].

Визначення екологічної безпеки сформульовано у ст. 50 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [2] як стану довкілля, за якого забезпечується запобігання погіршенню екологічної обстановки та виникненню небезпеки для здоров'я людей. Також у науковій літературі визначають екологічну безпеку через формулювання її ознак: 1) екологічна безпека — об'єкт екологічного права, складова національної безпеки; 2) забезпечується системою державно-правових та соціальних заходів; 3) спрямована на екологічно безпечну діяльність; 4) суть — у запобіганні виникненню екологічного ризику. Центральною категорією екологічної безпеки є поняття екологічного ризик як вірогідність навмисних або випадкових, поступових та катастрофічних антропогенних змін існуючих природних об'єктів, факторів та екологічних ресурсів [3, с. 290; 5, с. 252].

Зазначимо, що проблема суб'єктів екологічної безпеки врегульована в діючих нормативно-правових актах в Україні, серед них зокрема Конституція України, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про основи національної безпеки України», «Про об'єкти підвищеної небезпеки», Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року та ін.

Екологічна безпека може розглядатися в двох рівнях. З одного боку, як суб'єктивна категорія, а саме, у процесі реалізації суб'єктивного права громадян на екологічну безпеку шляхом регулятивного та охоронного методів. З іншого, як об'єктивно існуюча система правового забезпечення екологічної безпеки, за допомогою якої регламентується екологічно безпечна діяльність, режим використання природних ресурсів, охорона довкілля, попередження погіршення екологічного стану та виникнення небезпеки для природних об'єктів і населення [4, с. 184].

Важливим видається питання суб'єктного складу екологічної політики. Зокрема, одні вчені пишуть, що суб'єктами екологічної безпеки є індивідуум, суспільство, біосфера, держава [5]. Суб'єктами забезпечення екологічної безпеки є: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Рада Національної безпеки і оборони України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, Національний банк України, суди загальної юрисдикції, прокуратура України, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, Збройні Сили України, Служба безпеки України, Державна прикордонна служба України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України, громадяни України, об'єднання громадян [3, с. 294].

Для регулювання екологічної безпеки, координації діяльності його учасників в Україні створена та функціонує система органів влади та державного управління, серед яких варто виділити органи загальної та спеціальної юрисдикції. До органів загальної юрисдикції належать Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада і Рада міністрів Автономної Республіки Крим, державні адміністрації регіонів, органи місцевого самоврядування та їх виконавчі органи. Органами спеціальної компетенції є Міністерство екології та природних ресурсів України, Міністерство охорони здоров'я України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Державна служба з питань геодезії, картографії та кадастру, Державне агентство водних ресурсів України, Державне агентство лісових ресурсів України, Державне агентство України з управління зоною відчуження, громадські об'єднання та організації в галузі охорони навколишнього природного середовища інші державні органи [4, с. 184].

Найбільш значущі за юридичною силою обсягом повноваження щодо управління екологічною безпекою в державі належать Президенту України [3, с. 295]. Акти Президента відіграють провідну роль у правовому регулюванні екологічної безпеки в Україні. Президент очолює Раду національної безпеки і оборони України, яка координує і контролює діяльність державних органів у сфері оборони і національної безпеки, а обов'язковою складовою частиною останньої є екологічна безпека суспільства [4, с. 185].

Верховна Рада України є єдиним представницьким органом державної влади, який є законодавчою владою. Відповідно до Основного закону (ст. 85) [1], до повноважень Верховної Ради України у сфері екології відносяться ті, що безпосередньо впливають на регулювання екологічної безпеки: прийняття, зміна та скасування законів, що стосуються екологічної безпеки суб'єктів господарювання, використання природних ресурсів, затвердження загальнодержавних програм охорони довкілля, встановлення системи оподаткування, оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації, встановлення норм антимонопольного регулювання, визначення правового режиму власності, засад внутрішньої і зовнішньої політики [4, с. 186].

Кабінет Міністрів України як вищий орган виконавчої влади має управлінські повноваження у галузі охорони навколишнього природного середовища, визначені нормами Конституції України [1]. Зокрема, Кабінет Міністрів України здійснює реалізацію визначеної Верховною Радою України екологічної політики; забезпечує розробку державних цільових, міждержавних екологічних програм; координує діяльність центральних органів виконавчої влади, інших установ та організацій України з питань екологічної безпеки; встановлює порядок розробки та затвердження екологічних нормативів, лімітів використання природних ресурсів, скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище, розміщення відходів тощо. Кабінет Міністрів України може здійснювати й інші повноваження, відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» та інших законів України [2; 4, с. 185].

Отже, питання визначення суб'єктного складу екологічної безпеки залишається актуальним. На сьогодні поки не вироблено єдиного підходу щодо визначення суб'єктів екологічної безпеки. Так, з одного боку, суб'єктами екологічної безпеки вважають індивідуум, суспільство, біосфера, держава, з іншого такими суб'єктами є: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Рада Національної безпеки і оборони України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади

Список використаних джерел

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — С. 141.
2. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1991. - №41. - Ст. 546
3. Екологічне право України в запитаннях та відповідях : навч. посіб. / А. П. Гетьман, М. В. Шульга, Г. В. Анісімова, А. К. Соколова. — Х. : Одіссей, 2008. — 480 с.
4. Минюк О.Ю. Система суб'єктів державного управління у галузі екологічної безпеки / О.Ю.Минюк, Д.І. Минюк // Порівняльно-аналітичне право. — 2014. — №2. — С. 182-188.
5. Романко С. М.Екологічна безпека довкілля та людини: поняття, критерії та окремі превентивні заходи забезпечення / С. М. Романко // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. — 2014. — Вип. 34. — С. 251-260

Ключові слова: довкілля; екологічна безпека; суб'єктний склад; органи державної влади; повноваження.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Чумаченко І. Є.

СЕКЦІЯ 15.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Гуменюк Аліна Сергіївна

студентка 3-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Постійне оновлення законодавства України потребує дослідження змін і нововведень, які вносяться до різних нормативно-правових актів. Не є виключенням і Кримінальний кодекс України (далі – КК України), положення якого були чимало разів змінені і доповнені з моменту прийняття. Дане дослідження торкається одного із нововведень до КК України, а саме, запровадження інституту заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.

23 травня 2013 року Верховною Радою України був прийнятий Закон України № 314-VII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб» (далі – Закон № 314-VII), який набув чинності з 1 вересня 2014 року. Законом № 314-VII були внесені зміни до КК України зокрема був доданий Розділ 14-1, який має назву «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб». Введення в КК України даних положень спричинили чимало наукових дискусій щодо сутності і взагалі необхідності запровадження інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб в Україні [1; 2].

Аналізуючи наявну світову практику, можна дійти висновку, що існує три моделі розуміння кримінальної відповідальності юридичних осіб.

Перша модель прирівнює фізичну і юридичну особу як суб'єктів злочину. Така модель є найбільш поширеною і зустрічається в країнах з різними правовими системами (Бельгія, Франція).

Друга модель вказує на те, що лише фізична особа може нести відповідальність за вчинення кримінального правопорушення. Якщо фізична особа діє в інтересах юридичної особи, то остання піддається

лише кримінально-правовим обмеженням, але не покаранню (Росія, Україна).

Третя модель обґрунтовує ідею адміністративної відповідальності юридичної особи за вчинення кримінального правопорушення. Цю модель також називають «квазікримінальною відповідальністю юридичних осіб». Остання поширена у країнах, які займають помірну позицію відносно заходів впливу на юридичних осіб, наприклад Німеччині та Італії.

Вітчизняні наукові підходи щодо досліджуваного питання відзначаються непослідовністю і неоднозначністю. Одні науковці вважають, що заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб є проявом застосування кримінальної відповідальності (І.І. Митрофанов, М.І. Панов, С.О. Харитонов, А.С. Нерсисян), а інші, навпаки, обстоюють думку, що дані заходи не є формою кримінальної відповідальності (Ю.А. Пономаренко, А.М. Ященко, П.П. Андрушко).

Варто сказати, що багатоманітність наукових підходів щодо кримінальної відповідальності юридичних осіб зумовлюється, перш за все, недосконалістю мови самого законодавця. У назві Закону № 314-VII вживається термін «відповідальність юридичних осіб», проте у тексті даного нормативно-правового акту даний термін не використовується. У той же час, заходи, які можуть застосовуватися до юридичних осіб він називає «заходами кримінально-правового характеру». Подібні колізії створюють простір для великої кількості наукових дискусій і породжують нові підходи до розуміння даного питання. Доцільно вказати на те, що однакове вживання термінопонять як під час правотворчості, так і в процесі правозастосування запобігає різночитанню, колізіям, неоднозначності, правовим спорам і юридичним конфліктам. Тому, точність вживання термінопонять має особливе значення [2; 3].

Основним аргументом, який застосовується для відстоювання думки про недопустимість кримінальної відповідальності юридичних осіб, є те, що в діях юридичної особи відсутня винна, тобто суб'єктивна сторона складу злочину. Тобто, у юридичної особи відсутнє психічне ставлення до вчинюваного діяння та його наслідків. Також, КК України чітко зазначає, хто може бути суб'єктом злочину, і застосування кримінальної відповідальності до юридичних осіб, в даному контексті виглядає абсурдно. Фактично можна зробити висновок про відсутність суб'єктивних складових складу злочину, а точніше невідповідність останніх традиційній доктрині кримінального права.

Проте, на противагу цього, доцільно сказати, що застосування кримінальної відповідальності безпосередньо до юридичних осіб видається доцільним в контексті того, що несення уповноваженою особою відповідальності за діяння, яке вчинила юридична особа здається досить несправедливим, і, крім того, остання може продовжу-

вати порушувати кримінальний закон і після того як уповноважена особа понесе відповідальність за протиправні дії юридичної особи. В контексті вищевикладеного, введення інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб здається цілком виправданим.

Аналізуючи положення КК України щодо підстав застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб, можна відзначити, що фактично ці заходи застосовуються не за дії самої юридичної особи, а за дії уповноважених осіб в інтересах останньої. Проте, навіть якщо такі дії призвели до отримання юридичною особою неправомірної вигоди або створили умови для отримання такої вигоди, або були спрямовані на ухилення від передбаченої законом відповідальності, не завжди можна встановити, в чиїх інтересах уповноважена особа вчиняла такі дії: в інтересах юридичної особи чи у своїх власних.

Враховуючи вищевикладене, доцільно було б внести до КК України зміни, що стосуються підстав застосування кримінальної відповідальності до юридичної особи в цілому, як суб'єкта кримінальної відповідальності, а не ототожнювати дії її уповноваженої особи з діями самої юридичної особи. Такі нововведення дозволять застосовувати кримінальну відповідальність безпосередньо за дії юридичної особи, яка вчинила злочин, і, таким чином, будуть виступати превентивним механізмом для подальшого вчинення кримінально караних діянь, як юридичною особою в цілому, так і кожним її окремим працівником.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 5.04.2001 // Відомості Верховної Ради України від 29.06.2001, 2001. № 25. Ст. 131.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб: Закон України від 23.05.2013 // Відомості Верховної Ради України від 21.03.2014, 2014. № 12. Ст. 183.
3. Батан Ю. Д. Поняттєво-категорійний апарат превенції як призначення права // Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. 2017. № 4 (80). С. 11-19.

Ключові слова: юридична відповідальність, юридична особа, закон, зміни, уповноважена особа.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Степаненко О. В.

ПРОБЛЕМАТИКА КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Проблема кримінальної відповідальності медичних працівників і до сьогодні залишається вельми дискусійною, це зумовлено тим, що вона зачіпає не лише правовий, а й медичний аспекти. Актуальність цієї теми можна пояснити тим, що в сучасному світі, як і будь-яка наука, медицина постійно розвивається та вдосконалюється. Це дозволяє поліпшити якість медичного обслуговування та значно підвищити його рівень. Також, за останні десятиріччя медична наука досягла значних успіхів у профілактиці та лікуванні складних хвороб, які ще раніше вважалися невиліковними.

Злочини, які вчиняються у зв'язку з надання або неналежним наданням медичної допомоги, посідають значне місце так, як вони посягають на найбільші цінності людського існування – життя та здоров'я особи. Під час надання пацієнту медичної допомоги, медичний працівник бере на себе не тільки моральну, а й юридичну відповідальність, за якість наслідків до яких можуть призвести дії лікаря.

З першого погляду, можна зробити висновок, що дана тематика є вже достатньо опрацьованою та добре вивченою багатьма вченими. Але дослідивши випадки притягнення медичних працівників до кримінальної відповідальності, можна зробити висновок, що вони є досить мізерними та нечастим явищем в нашій країні. Так, за останні роки простежується незначна кількість кримінальних проваджень, щодо злочинів скоєних медичними працівниками.

Отже, не можна заперечувати той факт, що некриміналізованими залишається значна кількість злочинів у сфері медичної діяльності. Розвиток біотехнологій призводить до використання їх в антигуманних і навіть кримінальних цілях. Тому виникає необхідність криміналізації посягань медичних працівників на життя і здоров'я пацієнтів. [1, с. 139-140]

Прогалини законодавства в першу чергу стосуються питання, щодо використання медичними працівниками в своїй діяльності медичних препаратів в яких закінчився строк давності. З цим явищем дуже часто стикаються пацієнти на практиці, коли, наприклад, під час лікування особи лікар може використовувати прострочений препарат, оперуючи тим, що медикаменти можна використовувати і після закінчення строків давності, якщо фізичні властивості (колір, прозорість рідини,

відсутність осадів) препарату не зазнали значних змін і тому не може негативно впливати на корисні властивості медикаменту, навіть після того як закінчиться граничний строк його використання. Але також треба зауважити, що препарати після впливу строків давності, в багатьох випадках, втрачають свої лікувальні властивості і можуть виступати антиподом, тобто не допомагати людині вилікуватися від тяжкої хвороби, а навпаки негативно вплинути на здоров'я особи, призвести до тяжких наслідків або навіть спровокувати ще більш тяжчі захворювання.

Наступною проблемою кримінальної відповідальності в сфері медичного обслуговування все більше набирає обертів використання технічних засобів для підтримання здоров'я пацієнта, а також для лікування тяжких хвороб. В зв'язку зі швидким розвитком ІТ-технологій на даному етапі багато медичних працівників не встигають досконало вивчити всю необхідну інформацію, щодо використання технічних приладів та навчитися відповідним навичкам їх експлуатації.

Дуже часто не компетентність, відсутність відповідних дозволів або сертифікатів, щодо здобуття відповідних навичок медичних працівників, саме при експлуатації даних приладів, може призводити до негативних і навіть незворотних наслідків, які в подальшому можуть призвести до каліцтва або смерті особи. Це питання є дуже актуальним в даних час і є досить не дослідженим, так як вчені часто не встигають досліджувати в повному обсязі нові прилади в медичній сфері, які з'являються з неймовірною швидкістю.

Отже, можна зробити висновок, що порівняно з іншими злочинами, злочини в медичній сфері мають найбільше суспільне значення. Але, також постає питання чому ж тоді так мало випадків притягнення медичних працівників до кримінальної відповідальності.

Дослідивши значну кількість наукових статей, в яких протиставляються різні точки зору, можна зробити висновок, що основною проблемою виявлення та притягнення медичних працівників до кримінальної відповідальності це відсутність спеціального, чітко сформованого слідчого органу в сфері медичного обслуговування, який мав би спеціальні навички та чітке уявлення про специфіку професійних злочинів медичних працівників.

На практиці у слідчих органів часто виникають труднощі з визначенням та доведенням форми вини конкретного медичного працівника, підозрюваного у вчиненні професійного злочину. Це можна пояснити тим, що у слідчих органів відсутні спеціальні знання та навички у сфері скоєння професійних медичних злочинів так, як це не входить до їх компетенції.

Отже, з огляду на все вище викладене можна зробити загальний висновок, що питання щодо кримінальної відповідальності медичних працівників є дуже актуальним, так як включає в себе велику кількість

нюансів та недосліджених питань за професійні злочини скоєні медичними працівниками.

Таким чином, можна зробити висновок, що основними причинами дослідження цієї теми є:

- 1) найбільше суспільне значення злочинів порівняно з іншими;
- 2) труднощі з визначенням та доведенням форми вини конкретного медичного працівника, підозрюваного у вчиненні професійного злочину;
- 3) відсутність у представників судово-слідчих органів чіткого уявлення про специфіку професійних злочинів медичних працівників;
- 4) велика кількість некриміналізованих злочинів у медичній сфері.

Список використаних джерел

1. Медичне право України: Підручник / За заг. ред. д.ю.н., проф. С.Г. Стеценка. — К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. — 507 с. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://medcoledg.ucoz.ru/Likspr/pravo/medpravoua2008.pdf>.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 25. — Ст. 131.
3. Медичне право України: проблеми становлення і розвитку: [Матеріали 1-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції Львів, 19-20 квітня 2007 р.] / Упоряд. к.ю.н. Сенюта І.Я., Терешко Х.Я. — Львів: Медицина і право, 2007. — С. 272-279.
4. Балабко В. В. Кримінальна відповідальність медичних працівників за злочини проти життя та здоров'я особи: проблемні аспекти / В. В. Балабко // Вісник Запорізького юридичного інституту. — 2009. — № 2. — С. 164-170.
5. Галкін І.Г. Кримінальна відповідальність медичних працівників за вчинення професійних злочинів. — 2015. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/3180/%D0%93%D0%B0%D0%BB%D0%BA%D1%96%D0%BD%20APP_5534.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Ключові слова: медицина, кримінальна відповідальність, медичні працівники, професійні злочини, злочини в медичній сфері.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Тавлуй О. В.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗМІН ДО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ЩОДО НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

Прийняття Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 6 грудня 2017 року (Набрання чинності відбудеться 11.01.2019 року) та Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року передбачає відповідні зміни до Кримінального кодексу України. Зокрема, передбачається кримінальна відповідальність за домашнє насильство (ст. 126-1 КК України), а також за примушування до шлюбу (ст. 151-3 КК України), встановлюються нові обтяжуючі та пом'якшуючі обставини.

Запровадження зазначених змін є неодмінним кроком вперед в боротьбі з домашнім насильством, однак все ж існує ряд невирішених питань у законодавстві даної сфери.

По-перше, не ратифікованою залишається Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами. Зазначена конвенція зобов'язує державу вжити низку заходів щодо запобігання і викорінення домашнього насильства. Держава повинна створити незалежний орган, який вироблятиме цілісну скоординовану політику протидії домашньому насильству; розробити форми співпраці з жіночими громадськими організаціями; збирати та аналізувати статистичні дані. Це істотно наблизить Україну до європейських стандартів запобігання домашнього насильства, а її реалізація – стане запорукою державного захисту постраждалих. Саме через те, що зазначена конвенція залишається нератифікованою, відбувається затримка набрання чинності відповідних змін до КК України.

По-друге, диспозиція ст. 151-3 КК України «Примушування до шлюбу»: «Примушування особи до вступу в шлюб або до продовження примусово укладеного шлюбу, або до вступу у співжиття без укладання шлюбу, або до продовження такого співжиття, або спонукання з цією метою особи до переміщення на територію іншої держави, ніж та, в якій вона проживає», – не містить пояснення поняття «примушування до шлюбу» [2, с. 27]. У зв'язку з цим на практиці можуть виникати випадки надмірно широкого трактування даного поняття і як наслідок зловживання правом. Важливим є також питання наслідків такого

злочину, адже за їх відсутності дане діяння неможливо назвати злочином через низький ступінь суспільної небезпеки.

По-третє, ст. 126-1 КК України «Домашнє насильство» (Домашнє насильство, тобто умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи [2, с. 28]) містить норми, що багато в чому збігаються вже з існуючими нормами КК України (ст. 121 «Умисне тяжке тілесне ушкодження», ст. 122 «Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження», ст. 125 «Умисне легке тілесне ушкодження», ст. 126 «Побої і мордування», ст. 129 «Погроза вбивством», ст. 194 «Умисне знищення або пошкодження майна», ст. 195 «Погроза знищення майна») та КАС України (ст. 173-2 «Вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми»). Це стане причиною виникнення проблем з кваліфікацією діяння за вказаною статтею.

По-четверте, при запровадженні нової обтяжуючої обставини: «вчинення злочину у присутності дитини» законодавець не зазначає щодо яких злочинів вона повинна застосовуватись: умисних чи необережних і яких саме злочинів. Вважається за необхідне встановити перелік таких злочинів, адже в протилежному випадку дана обтяжуюча обставина буде враховуватися судом і при вчиненні ДТП, коли в машині присутня дитина, або при вчиненні злочину в громадських місцях, де можуть бути присутніми діти.

Отже, внесення змін до вітчизняного законодавства щодо боротьби з домашнім насильством є надзвичайно позитивним фактором в розвитку України як демократичної, гуманної держави. Втім, аналіз положень Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 6 грудня 2017 року, набрання чинності якого повинно відбутися 11.01.2019 року свідчить про суперечливість та недостатність у тлумаченні певних норм. Саме тому необхідним є не лише якнайшвидша ратифікація Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, а й подальше доопрацювання законодавства сфери домашнього насильства.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25(ст. 131).

2. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 06.12.2017 № 2227-VIII// Відомості Верховної Ради України. — 2018. — № 5(ст. 34).
3. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII// Відомості Верховної Ради України. — 2018. — № 5(ст. 35).

Ключові слова: насильство, домашнє насильство, насильство щодо жінок, примушування до шлюбу.

Науковий керівник: асистент Кедик В. П.

Задорожна Софія Володимирівна

студентка 3-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМАТИКА ПРОВЕДЕННЯ МЕЖІ МІЖ ДОЗВОЛЕНИМ І ЗАБОРОНЕНИМ В АСПЕКТІ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ПОРНОГРАФІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ

В сучасному світі особисті інтимні відносини людей все частіше стають публічними. Якщо ще в минулому столітті люди навіть боялися проявити свої почуття один до одного на публіці, так як це вважалося аморальною та непристойною поведінкою при багатому скупченні людей, то зараз велика кількість молодих пар не цураються на публіці, наприклад в парку або місцях громадського відпочинку хапати один одного за інтимні частини тіла.

Також, на даному етапі розвитку ІТ-технологій, деякі особи не соромляться навіть виставляти свої фото з порнографічним підтекстом в соціальні мережі, де будь-яка інша особа може їх побачити та розповсюдити на іншому подібному сайті.

Але під час прояву такої поведінки в громадських місцях або на просторах соціальних мереж, особи часто не замислюються над тими наслідками, які в подальшому можуть спричинити їх дії.

Отже, виходячи з цього можна зробити висновок, що люди самі своїми аморальними діями та поведінкою провокують заінтересованих осіб на виготовлення та розповсюдження матеріалів з порнографічним підтекстом, які в подальшому негативно впливають не тільки на молодь, а й на все людство в цілому.

На сьогоднішній день однією з основних проблем є те, що порнографічні матеріали все більше і більше проникають у мистецтво у

вигляді фото та картин, які виставляються на загальний огляд, це явище дуже ускладнює проведення межі між дозволеним та забороненим. Також, дуже часто художників або фотографів, подібних картин, не можливо притягнути до кримінальної відповідальності так, як їх картини характеризуються як витвір мистецтва і тому, немає прямого умислу на виготовлення та розповсюдження матеріалів з порнографічним нахилом для заподіяння небезпечного морального зіпсування осіб будь-якого віку. В таких випадках осіб, які виготовляють подібного роду витвори мистецтва притягують лише до адміністративної відповідальності та конфіскують роботи з метою запобігання негативних наслідків [1].

Також, в останні роки поняття «порнографія» почало витіснятися більш некримінальним поняття «еротика», а твори з непристойним підтекстом стали іменуватися еротичними, тобто дозволеними до розповсюдження в суспільстві. Тобто в загальному, можна побачити різницю між цими двома поняттями за їх характеристикою. В основному «еротика» використовується коли маються на увазі елементи мистецтва та чутливості, що не є прямо забороненим, а поняття «порнографія» частіше вживається для означення більш відвертих почуттів.

Отже, можна зробити висновок, що витвори мистецтва, будь-якого роду, які вміщують в себе елементи еротичного характеру не можна вважати аморальними та забороненими, а отже і автор цього твору не буде нести кримінальну відповідальність за свою діяльність.

Також, треба зупинити свою увагу на тому, що в нашій країні існує велика кількість магазинів з порнографічним підтекстом, які знаходяться майже в кожному місті та ще й в доступних місцях для дорослих осіб.

Так, безумовно в такого роду магазинах є обмеження щодо віку відвідувачів, але ми не можемо чітко стверджувати, що у всіх осіб, які відвідують подібні заклади на вході перевіряють паспорт. А отже, можна стверджувати, що продавці таких магазинів, визначають вік особи лише за зовнішнім виглядом, що є не цілком доцільним. Але ж бувають і такі особи, які, можуть виглядати на багато старше за свій вік, хоча ще не досягли повноліття.

А отже постає питання, чому ж досі в нашому законодавстві, в повній мірі, не врегульована діяльність такого роду закладів?

І тому, виходячи із вище наведеного можна дійти висновку, що питання, щодо реалізації та характеру роботи таких закладів залишається відкритим і дотепер.

На мою думку, осіб, які володіють такими закладами треба притягати до кримінальної відповідальності за моральне розбещення неповнолітніх, а отже згодом, подібного роду заклади, повинні бути або ліквідовані або займатися своєю діяльністю в місцях, які не винесені на загальний огляд людей.

А також, для того, щоб уникнути ліквідації таких магазинів, повинна бути посилена перевірка паспортів відвідувачів закладів з порнографічним нахилом при вході для того, щоб можна було уникнути неприємних ситуацій подальшому.

Підсумовуючи все вище викладене, можна зробити висновок, що наше законодавство не в повній мірі врегульоване, щодо злочинів, що посягають на відносини в сфері сексуальних стосунків, хоча це питання дуже часто постає на просторах Інтернету та постійно і дуже бурхливо обговорюється на різних форумах, особливо з приводу морального розбещення неповнолітніх осіб.

Список використаних джерел

1. Загальна характеристика злочинів, що посягають на відносини в сфері сексуальних стосунків. [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.naiu.kiev.ua/books/mnp_krum_pravo_osob/Files/Lekc/T13/T13_P3_2.html.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25. – Ст. 131.
3. Закон України» Про захист суспільної моралі» від 20.11.2003 № 1296-IV // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2004, № 14, ст. 192.
4. Бухтіарова Т.М. и др. Документування злочинів, пов'язаних зі збутом та розповсюдження продукції порнографічного характеру в мережі Інтернет та локальних мережах: практичний посібник / [Т.М. Бухтіарова, О.А. Черкас, В.О. Мирошніченко, О.І. Соболев, О.О. Титаренко та ін.]. – Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2009. – 80 с.

Ключові слова: аморальна поведінка, порнографічні матеріали, кримінальна відповідальність, наслідки, провокація.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Тавлуй О. В.

Каспрак Вікторія Іванівна

студентка 3-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВРАХУВАННЯ ПСИХІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОСОБИ ПРИ ВСТАНОВЛЕНІ ОБМЕЖЕНОЇ ОСУДНОСТІ

Обов'язковою ознакою суб'єкта злочину є його осудність. Тільки осудна особа здатна правильно оцінювати фактичні обставини вчинюваного діяння, усвідомлювати його суспільно небезпечний характер, керувати своїми діями (бездіяльністю), тобто, тільки осудна особа підлягає кримінальній відповідальності й покаранню. Відповідно

до ст. 20 КК України, що досить чітко визначає кримінально-правовий статус обмеженої осудності, однак в той же час залишає широкі можливості для дослідження психічних явищ і процесів, які можуть впливати на встановлення зазначеного стану [1].

Діючи до прийняття КК України 2001 р. формула «осудність–неосудність», стосовно до якої давався експертний висновок, могла бути лише альтернативна: здатний чи не здатний суб'єкт усвідомлювати свої дії або керувати ними. У той же час не можна виключати впливу психічних розладів на усвідомлено вольову поведінку осіб, визнаних осудними у відношенні інкримінованих їм діянь.

Недосконалістю зазначеної формули і була породжена у свій час концепція обмеженої осудності, що незважаючи на багаторічну дискусію про необхідність перегляду такого альтернативного принципу, донедавна так і не була відбита у вітчизняному кримінальному законі, а її прихильники часом висловлювали занадто суперечливі аргументи, що давало цілком серйозні підстави для критики з боку опонентів.

Так, багато вчених, що досліджують обмежену осудність приділяють достатню увагу психічним особливостям та характеристиці поведінки осіб, які вчинили протиправне діяння, яке є тим важливим питанням, що сприяє зарадженню постійних дискусій.

Можна стверджувати, що так звані психічні аномалії, такі як психопатія чи неврастенія, підлягають кримінально-правовій оцінці, тому що на момент вчинення діяння вони мають вплив на здатність особи до адекватного усвідомлення своїх дій та здатності керувати ними.

Обмежена осудність характеризується трьома критеріями: юридичним, психологічним і медичним.

Юридичним критерієм обмеженої осудності є факт вчинення особою передбаченого КК України суспільно небезпечного діяння (злочину), характеристика якого свідчить про психічний розлад суб'єкта злочину і значне обмеження здатності усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та (або) керувати ними, за наявності доказів вчинення його особою, відносно якої вирішується питання про обмежену осудність.

Психологічний критерій обмеженої осудності полягає в нездатності особи повною мірою усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та (або) керувати ними. Цей критерій потребує певного уточнення. Він повинен передбачати суттєве обмеження у суб'єкта протиправного діяння здатності усвідомлювати свої дії та (або) керувати ними.

Психологічний критерій може виражатися двома ознаками:

1) інтелектуальною – особа не здатна повною мірою усвідомлювати свої дії (бездіяльність) (не здатна у повному обсязі усвідомлювати фактичну сторону та суспільну небезпечність своєї поведінки);

2) вольовою – особа не здатна повною мірою керувати своїми діями.

Медичним критерієм є психічний розлад. У Законі медичний критерій не конкретизований. Наука до медичного критерію відносить хронічні або тимчасові хворобливі розлади психічної діяльності неспсихотичного рівня (так звані межові психічні розлади або психічні аномалії), суттєвою ознакою яких є кількісне обмеження здатності усвідомлювати свої дії та (або) керувати ними при якісному збереженні критичної функції свідомості (наприклад, психопатія, неврози, фізіологічний афект) [2, с. 257].

Психічні особливості особи мають важливе значення, тому що відбувається індивідуальне сприйняття світу особою, а тому врахування розладів психіки, психозів, психічних аномалій є істотним у контексті встановлення обмеженої осудності на практиці. Таким чином емоції, внутрішній стан особи, тривоги, депресії безсумнівно впливають на психіку особи. Варто звернути особливу увагу на стан фізіологічного афекту, який може бути наслідком перебування особи в стресовому стані, що пояснюється низкою зовнішніх або внутрішніх чинників. Коли особа знаходиться в стані фізіологічного такого афекту, вона не може повністю контролювати свої дії, що може спричинити появу негативних наслідків [3, с. 59].

На нашу думку, такий стан частое межею між станом осудності та неосудності, який визначає неможливість особи повному обсязі зрозуміти оточуючу її реальність, керувати своїми діями при вчиненні того чи іншого злочину та вказує на обмежену осудність, що не виключає кримінальної відповідальності.

Підсумовуючи проведені дослідження, можна назвати такі шляхи вирішення питання щодо врахування психічних особливостей особи при встановленні обмеженої осудності: а) належним чином сформулювати положення, які стосуються психічних особливостей особи; б) активізувати комплекс наукових досліджень психічного стану, його уточнення та розкриття змісту; в) класифікувати психічні процеси та явища, з'ясувати, які з них можуть набувати кримінально-правового значення.

З нашої точки зору, психічні особливості особи при встановленні обмеженої осудності вимагають проведення фахової оцінки юристів та медичних експертів та мають братися до уваги при встановленні обмеженої осудності особи.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 05 квітня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
2. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник / М.І. Бажанов. – К.: Кондор, 2005. – 480 с.

3. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / Ю.В. Александров, В.А. Клименко. — К.: МАУП, 2004. — 328 с.

Ключові слова: злочин, обмежена осудність, особа, психічний стан, діяння.

Науковий керівник: к.ю.н., асистент Бойченко В. П.

Килівник Катерина Володимирівна

студентка 3-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ МОМЕНТУ СТАТЕВОЇ ЗРІЛОСТІ ДЛЯ ПРАВИЛЬНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНУ ЗА СТ. 155 ККУ

Сучасний стан українського суспільства характеризується зниженням вікової межі вступу до дорослого життя, занепадом суспільної моралі, відсутністю сексуального виховання молоді, деформацією сексуальних орієнтацій, що формують у неповнолітніх негативні морально-психологічні установки.

Чинне законодавство України у ст. 155 КК України передбачає відповідальність за статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості. Проте ст. 18 Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, ратифікована Україною 20 червня 2012 року ставить вимогу до визначення кожної Стороною віку, до досягнення якого забороняється займатися діяльністю сексуального характеру з дитиною [1]. Таким чином, мова йде про визначений у багатьох зарубіжних країнах «вік сексуальної згоди». Спроба запровадити відповідну конструкцію знайшла своє відображення у Проекті Закону про внесення змін до Кримінального Кодексу України щодо захисту дітей від сексуальних зловживань та сексуальної експлуатації № 2016 від 3 лютого 2015 року, який було прийнято 14 березня 2018 року та наразі переданий на підпис Президенту. Запропоновані зміни розроблені з метою гармонізації законодавства України із положеннями Факультативного протоколу щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії до Конвенції ООН про права дитини, ратифікованого 3 квітня 2003 року. В даному Проекті пропонується змінити назву статті на «статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку». Таке формулювання відповідає вимогам Конвенції, а також практиці регламентації даного питання у зарубіжних країнах. Так, наприклад,

найнижчий вік зафіксований в Японії, Аргентині (13 років); Австрія, Німеччина, Польща, Франція передбачили в законодавстві межу у 15 років; країни колишнього СРСР встановили 16-річний вік сексуальної згоди; Туреччина, Ватикан, Мальта ставлять вимогу досягнення особою 18 років; деякі країни Близького Сходу пов'язують статеву зрілість з фактом вступу особи у шлюб. Слід зазначити, що в Україні також відбувались спроби окрім визнання вікового та біологічного критерію застосовувати категорію «особа, яка не досягла шлюбного віку», або робити виключення стосовно осіб, що перебувають у шлюбних відносинах, оскільки презюмується їх законність. Так, С. В. Чмут запропонував у примітці до ст. 155 закріпити такі положення: звільняється від кримінальної відповідальності особа, що вчинила злочин, передбачений частиною першою цієї статті, якщо між нею та особою, з якою стався добровільний статевий акт, було зареєстровано шлюб у встановленому законом порядку [4, с. 19].

Постає питання щодо доцільності встановлення конкретного віку особи на протигагу використанню поняття «статевої зрілості» як біологічного показника під час кваліфікації злочину. Адже, наразі п. 5 ч. 2 ст. 242 КПК України передбачене обов'язкове встановлення статевої зрілості потерпілої особи шляхом проведення експертизи (обстеження) відповідно до Правил проведення судово-медичних експертиз (обстежень) з приводу статевих станів в бюро судово-медичної експертизи [2]. Окрім того, даним нормативно-правовим актом визначенню поняття статевої зрілості, під якою для осіб жіночої статі розуміється закінчення формування організму, коли статеве життя, запліднення, вагітність, пологи та годування дитини є нормальною функцією і не призводять до розладу здоров'я, а у осіб чоловічої статі характеризується станом загального фізичного розвитку та формуванням статевих залоз, при якому статеве життя є фізіологічно нормальною функцією, не викликає розладу здоров'я і не завдає шкоди подальшому розвитку організму. Експертиза встановлення статевої зрілості в Україні проводиться щодо осіб віком з 14 до 18 років при ранньому початку статевого життя.

Проте в такому випадку досить складно довести факт обізнаності винної особистості статевої незрілості потерпілого лише за зовнішнім виглядом, адже зробити такий висновок можливо лише за результатами експертного дослідження. Передбачивши нормою статті досягнення особою 16-річного віку спрощує як процес доказування вини так і оцінку суб'єктом злочину своїх протиправних дій. Однак, підхід, запропонований в законопроекті не враховує індивідуальних особливостей потерпілого в кожному конкретному випадку. Як свідчить практика, у 87 випадках зі 100 особи, віком від 14 до 16 років за експертним висновком визнаються такими, які повністю досягли статевої зрілості, в той час як особи 16-17 років через фізіологічні, психологічні, інтелектуальні та інші фактори не досягли статевої

зрілості і не можуть здійснювати статевих актів. Встановлена пряма залежність між рівнем фізичного, статевого розвитку й умовами виховання та побуту. Настання статевої зрілості також залежить від віку, расово-національних, географічних умов, умовпроживання сім'ї і кількості дітей, від ранніх статевих збуджень [3, с. 21]. Тому, у разі набрання чинності законопроекту, дана категорія осіб залишається незахищеною через встановлення законодавцем лише вікової межі з ігноруванням біологічного критерію, що унеможливорює притягнення суб'єкта злочину до відповідальності через відсутність складу злочину.

Недоліком законопроекту слід назвати і те, що його автори не пропонують внесення змін до КПК України стосовно необхідності проведення експертизи. Незрозуміло чи буде обов'язковим її проведення чи вона буде здійснюватися на вимогу однієї зі сторін. Також проект залишає невирішеним питання узгодження змін до КК України з Правилами проведення судово-медичних експертиз (обстежень) з приводу статевих станів в бюро судово-медичної експертизи. Тому, на мій погляд, він потребує доопрацювання задля повного й ефективного врегулювання даного питання й усунення можливих колізій.

Список використаних джерел

1. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25.10.2007//Офіційний вісник України.—2012.— № 93, / № 52. — 2012. — Ст. 2071
2. Наказ МОЗ № 6 «Правила проведення судово-медичних експертиз (обстежень) з приводу статевих станів в бюро судово-медичної експертизи» від 17.01.1995. — № 253/789
3. Бабанин А.А., Соколова И.Ф. Судебно-медицинская экспертиза половых состояний: практическое руководство для студентов, врачей, юристов / А.А. Бабанин, И.Ф. Соколова. — Симферополь : Издат. Центр КГМУ, 2001. — 206 с.
4. Чмут С.В. Кримінальна відповідальність за статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / С.В. Чмут. — Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2010. — 20 с.

Ключові слова: статева зрілість, біологічний критерій, вік сексуальної згоди, особа, яка досягла шлюбного віку, вікова межа.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Тавлуй О. В.

Коваль Катерина Олександрівна

студентка 3-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРИНЦИП ГУМАНІЗМУ В СИСТЕМІ СУЧАСНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Говорячи про людину, як про найвищу соціальну цінність, неможливо не звернутися до загальновідомого терміну «гуманізм». Яким же змістом наділене це поняття? Гуманізм — (лат. *humanitas* — «людяність», *humanus* — «людяний», *homo* — «людина») це система ідей і поглядів на людину як на найбільшу соціальну цінність, створення умов для її повноцінного життя і фізичного та духовного розвитку. Ідеї гуманізму відобразилися в окремому принципі — принципі гуманізму. Цей принцип вважається загальним принципом права та має велике значення в сучасній системі принципів права різних галузей. Така галузь права як кримінальне право не стала виключенням.

Принципи кримінального права — це вихідні фундаментальні, основоположні ідеї, які випливають зі змісту правових норм, закріплених у кримінальному законі, і лежать в основі побудови кримінального права. Гуманізм є одним із найважливіших кримінально-правових принципів, порушення якого здатне привести до багатьох негативних наслідків як для системи правосуддя, так і в цілому для суспільства.

Принцип гуманізму в Кримінальному Кодексі України не закріплений як окрема стаття, він має форми прояву (реалізації) в положеннях, закріплених у кримінальному законі щодо суб'єктів кримінальних правовідносин (реалізація принципу гуманізму щодо потерпілого, суспільства, держави, злочинця). Звільнення від кримінальної відповідальності є одним із проявів реалізації принципу гуманізму у кримінально-правовій доктрині щодо особи, яка вчинила злочин, адже дає їй шанс на виправлення. Особу можна звільнити від кримінальної відповідальності лише за наявності визначених у КК умов і підстав. Умовою звільнення особи від кримінальної відповідальності є вчинення нею суспільно-небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого КК. Підставою може бути або певна поведінка особи після вчинення злочину, яку держава заохочує (ст. ст. 45, 46, 31 КК), або настання певної події (ст. ст. 48, 49 КК). Особа звільняється на підставі позитивних змін у посткримінальній поведінці, тобто міра гуманізму, яку така особа реалізує щодо потерпілого, суспільства чи держави (КК ст. ст. 45, 46), або суспільство проявляє принцип гуманізму щодо особи, яка вчинила злочин (КК, ст. ст. 47), тобто бере її на поруки, застосовує щодо неї заходи виховного характеру, чим

протидії скоєнню нею злочинів. Внаслідок цього особа не є суспільно небезпечною. Заохочується саме посткримінальна поведінка [1, с. 2].

Принцип гуманізму в рамках кримінального права знаходить своє вираження у двох аспектах. Перший –стосовно усього суспільства загалом, зокрема, він означає захист людей від протиправних діянь, захист їх прав, свобод, власності, інтересів шляхом покарання осіб, що посягають на безпеку всього суспільства. Другий аспект, навпаки, направлений саме на осіб, що порушили кримінальний закон і полягає в тому, що принцип гуманізму має бути проявлений у ставленні до злочинців, а також при призначенні покарання.

Вчені включають до принципу гуманізму, зокрема такі складові:

- 1) забезпечення прав людини кримінальним законодавством;
- 2) гуманізація кримінально-правової політики держави: скорочення кола осіб, які підлягають кримінальній відповідальності; обмеження заходів, які застосовуються до злочинців, лише мінімально необхідними та достатніми для досягнення цілей їх виправлення та превенції; розробка та впровадження альтернативних кримінальному покаранню заходів впливу на злочинця; заборона моделювання та застосування будь-яких заходів впливу з метою спричинення фізичних або психічних страждань; урахування всіх обставин, що мають відношення до справи, що розглядається, для винесення справедливого вироку [2, с. 150].

Разом з тим, варто враховувати, що так звана «гуманізація» кримінального законодавства має бути збалансованою та не містити відхилень як в сторону її обмеження, так й в сторону її надмірного впровадження. Адже у першому випадку можлива ситуація, яка мала місце в 30-50ті роки минулого століття в радянській системі правосуддя, а саме: пріоритет каральної функції над виховною, порушення прав громадян, ігнорування свобод кожного окремого індивіда.

У той же час принцип гуманізму не повинен ставати надмірно пануючою ідеєю в будь-яких проявах кримінально-правової політики, інакше з блага цей принцип перетворюється на необґрунтований лібералізм, нівелює повагу до кримінального закону, знижує його профілактичний і виховний потенціал та можливість впливати на суспільні відносини [3, с. 24]

Отже, можна зробити висновок, що хоча й принцип гуманізму не знаходить своє нормативне закріплення у Кримінальному Кодексі України, проте його вплив на кримінальне право є незаперечним. Важливим проявом активного використання принципу гуманізму в системі кримінального законодавства є існування такого інституту як звільнення від кримінальної відповідальності. Вплив принципу гуманізму на кримінальне законодавство має носити збалансований характер та проявлятися в рівній мірі з іншими принципами права (справедливість, законність и т.д.). Принцип гуманізму має істотне

значення для підвищення рівня правової культури громадян та виховання поваги до кримінального законодавства.

Список використаних джерел

1. Тимофеева Л. Ю. Реалізація принципу гуманізму в кримінальному праві України: історико-теоретичний дискурс кримінально-правових вчень / Л. Ю. Тимофеева // Молодий вчений. — 2015. — № 2(6). — С. 2. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2%286%29_218
2. Пудовочкин Ю. Е. Понятие, принципы и источники уголовного права: сравнительно-правовой анализ законодательства России и стран Содружества Независимых Государств / Ю. Е. Пудовочкин, С. С. Пирвагидов. — СПб. : Юрид. центр Пресс, 2003. — С. 150.
3. Житний О. О. Проблеми реалізації принципу гуманізму в деяких інститутах кримінального права України / О. О. Житний // Вісник Національного університету внутрішніх справ. — Харків, 2005. — С. 24.

Ключові слова: принцип гуманізму, кримінальне законодавство, звільнення від кримінальної відповідальності, покарання, злочинець.

Науковий керівник: асистент Кузембаєв О. С.

Лукашук Каріна Русланівна

студентка 3-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО

В умовах розвитку сучасного суспільства насильство в сім'ї є надзвичайно актуальною та проблемною темою кримінального права, що й не дивно, оскільки останні зміни, що були внесені до кримінального законодавства підтверджують тенденцію до посилення відповідальності за насильство в сім'ї.

На жаль, необхідно констатувати, що сім'я як осередок суспільства, без підтримки держави та її інституцій, не завжди спроможна виконувати свої головні функції, зокрема щодо забезпечення належного добробуту та виховання дітей [1, с. 9].

В зв'язку з вищезазначеним необхідно дослідити проблемні питання кримінальної відповідальності за домашнє насильство, оскільки перед набранням чинності Закону дана проблематика є особливо актуальною. Однією з найбільш важливих новацій кримінального законодавства останніх років є прийняття 07 грудня 2017 року Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального

процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами», який набирає чинності 11 січня 2019 року [2]. Вказаним Законом, серед іншого, криміналізовано домашнє насильство та запроваджено цілий ряд обмежувальних заходів, які мають застосовуватись до кривдника.

Прийняття даного Закону має надзвичайно важливе значення, оскільки раніше домашнє насильство не було кримінально караним діянням, що фактично визначало одну зі сторін сімейних відносин незахищеною, а другу навпаки.

Водночас звертаємо увагу на те, що на сьогодні чимало статей Кримінального кодексу України (далі – КК України) передбачають склади злочинів, що можуть бути вчинені щодо особи, виступаючи проявами різних форм насильства в сім'ї. До цього переліку можна віднести статті 115-123, 125, 126, 127, 129, 135, 136, 146, 150, 150-1, 152, 153, 154, 155, 156, 164, 165, 166, 167, 194, 195, 301, 303, 304, 323 КК України [3, с. 200]. Проте, всі ці статті мають опосередкований вплив на відповідальність за насильство в сім'ї.

Внаслідок змін до КК України в Кодексі з'являється стаття 126-1. «Домашнє насильство», яка передбачає кримінальну відповідальність за домашнє насильство.

Відповідно до ст. 126-1 КК України домашнім насильством вважається умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи. При цьому зауважимо, що домашнє насильство карається громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до двох років [4].

Отже, як ми можемо помітити, за домашнє насильство у санкції встановлено максимальне покарання у виді позбавлення волі на строк до двох років.

Проте, з підходом законодавця, що суворості санкції аналізованій статті важко погодитися, оскільки за інші злочини, суміжні з домашнім насильством покарання є значно тяжчими (наприклад «умисне тяжке тілесне ушкодження» ст. 121 КК України, чи «умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження» ст. 122 КК України). Але відмінність полягає в тому, що потерпілим від злочину в цих злочинах виступає фізична особа, яка не пов'язана сімейними відносинами, а в ст. 126-1 потерпілим є спеціальний суб'єкт. Потерпілим в даному злочині буде виступати подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з

якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах.

Таким чином, дослідивши особливості кримінальної відповідальності за домашнє насильство, ми дійшли висновку, що необхідно посилити відповідальність та збільшити верхню межу санкції статті 126-1 КК України з 2 до 5 років.

Список використаних джерел

1. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України / Укладачі: Запорожцев А.В., Лабунь А.В., Заброда Д.Г., Басиста І.В., Дроздова І.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М. – Київ, 2012. – 246 с.
2. Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» // Відомості Верховної Ради, 2018. – № 5. – Ст. 34.
3. Заславська М. Г. Питання кримінально-правового захисту від насильства в сім'ї // Вісник Асоціації кримінального права України : електрон. наук. вид. – 2015. – № 2. – С. 196–204.
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України, 2001. – № 25-26. – Ст. 131.

Ключові слова: кримінальний кодекс, відповідальність, домашнє насильство, потерпілий.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Колодін Д. О.

Матвійчук Катерина Володимирівна

студентка 3-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПОСТАНОВЛЕННЯ СУДДЕЮ ЗАВІДОМО НЕПРАВОСУДНОГО ВИРОКУ, РІШЕННЯ, УХВАЛИ АБО ПОСТАНОВИ: ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ

Конституція України закріплює, що права та свободи людини і громадянина захищаються судом. Виходячи із положень Основного Закону, зокрема ст. ст. 124, 127, правосуддя в Україні здійснюється виключно судами, а здійснюють його судді [1]. Постать судді повинна бути гарантом здійснення справедливого правосуддя та прийняття ним правосудного рішення. Однак, бувають випадки, коли судді зловжива-

ють наділеними повноваженнями і ухвалюють неправосудні рішення. Будь-які неправосудні рішення є надзвичайно небезпечними як для держави, так і для окремих осіб тому, що ухвалення неправосудного рішення підриває авторитет судової влади, знижує рівень довіри до неї у суспільстві, суперечить загальному розумінню демократичної держави.

Тому протидія кримінальним правопорушенням судді, що вчиняються під час здійснення ним правосуддя є одним із головних завдань кримінально-правової політики держави. Так, постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови визнається кримінально-караним діянням і підлягає кваліфікації за ст. 375 Кримінального кодексу України [2]. Варто зазначити, що норми даної статті застосовуються вкрай рідко, але в тих, поодиноких, випадках є певні проблеми її застосування.

Перш за все, варто з'ясувати, що розуміється під поняттям «неправосудний». Поширеним в юридичній літературі є твердження, що неправосудність судового рішення варто розглядати скрізь призму його незаконності та необґрунтованості, оскільки вирок може бути або правосудним, тобто законним та обґрунтованим, або неправосудним, тобто незаконним та необґрунтованим [3, с. 21].

Однак, саме необхідність з'ясування проблем застосування положень даної статті зумовили актуальність даного дослідження.

Однією із основних проблем є колізія між нормами матеріальної (кримінальним правом) та відповідної їй процесуальної галузі права. Це зумовлено відсутністю термінологічної єдності. У нормах матеріального права, у ст. 375 КК України, йдеться про постановлення неправосудного рішення, то у Кримінально-процесуальному кодексі для позначення даного поняття застосовується словосполучення «незаконний вирок» [4, с. 43].

Варто зазначити, що не всі незаконні рішення винесенні суддями передбачають відповідальність за ст. 375 КК України. Завідомо неправосудний вирок (рішення, ухвалу, постанову) варто відрізнити від вироку, який є незаконним через так звану судову помилку, хоча він і тягне його скасування в суді апеляційної чи касаційної інстанції, але не підлягає кримінальній відповідальності за ст. 375 КК України.

Постановлення неправосудного акта включає в себе такі елементи:

- 1) складання відповідного процесуального акта;
- 2) його підписання суддею (суддями);
- 3) проголошення цього акта (доведення до відома учасників процесу).

Тобто, злочин, передбачений ч. 1 ст. 375 КК України, вважається закінченим з моменту проголошення неправосудного рішення незалежно від часу набуття законної сили судовим актом, його виконання чи наслідків, які були ним спричинені.

В юридичній літературі існує думка, що обов'язковою умовою притягнення до відповідальності за ст. 375 КК України є скасування або зміна судового акта судом вищої інстанції. Прихильники цієї позиції переконані, що саме за таких умов можна стверджувати, що судовий акт був незаконним, оскільки при скасуванні чи зміні судового рішення вказується, які порушення допущені суддею.

Однак, з даною теорією важко погодитись, тому що безпосередньо сам Кримінальний кодекс не вимагає попереднього скасування неправосудного вироку, рішення, ухвали, постанови для застосування ст. 375 КК України і при перегляді судом вищої інстанції не завжди є можливість з'ясувати, що він є неправосудним. Тобто, лише внаслідок проведення слідчих дій можна з'ясувати, що суддя постановив неправосудний вирок, рішення, ухвалу чи постанову.

Однак, якщо визнати перегляд судового рішення обов'язковою умовою для притягнення до відповідальності за даною статтею, то виникає ще одна проблема — органи досудового розслідування не зможуть порушити справу навіть за наявності приводів і підстав до того та вирішити питання про притягнення судді до кримінальної відповідальності, якщо не відбудеться перегляд такого судового рішення судом вищої інстанції.

Отже, як ми бачимо, проблема притягнення судді до відповідальності за постановлення неправосудного рішення, ухвали, постанови, вироку є багатоаспектною і потребує більш детального дослідження та чіткого законодавчого врегулювання, а також подолання колізій між нормами матеріального та процесуального права.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України від 5 квітня 2001 року № 2341-III [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
3. Грошевий Ю.М. Правові властивості вироку — акта правосуддя: навч. посібник / Ю.М. Грошевий. — Х., 1994. — 48 с.
4. Горелик А.С. Преступления против правосудия. — СПб., 2005. — С. 235; Иванов В.Д. Вынесение заведомо неправосудного приговора, решения или иного судебного акта (ст. 305 УК РФ) // Антология научной мысли: к 10-летию Российской академии правосудия: Сборник статей. — М., 2008. — С. 419.

Ключові слова: неправосудний, неправосудне рішення, суддя, кримінальна відповідальність, вирок.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Тавлуй О. В.

Мізерна Ольга Ігорівна

студентка 3-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЖОРСТОКЕ ПОВОДЖЕННЯ З ТВАРИНАМИ

Проблеми регулювання забезпечення добробуту тварин набувають досить вагомого значення у сучасному суспільстві. Особливо істотний вплив на законодавство України справили інтеграційні процеси. Україна взяла на себе зобов'язання вживати заходів для поступового приведення національного законодавства у відповідність із законодавством Європейського Союзу у різних сферах, у тому числі і у сфері забезпечення добробуту тварин.

У європейських країнах питання захисту тварин урегульоване законодавством здавна, ще у 50-х роках члени Ради Європи підписали Конвенцію з захисту домашніх тварин. В Україні ж закон про захист тварин від жорстокого поводження прийняли лише у 2006 році.

У серпні 2017 року відбулися певні оновлення, президент підписав закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження гуманного ставлення до тварин», який передбачає більш суворе покарання за жорстоке поводження з тваринами. Відповідні зміни було внесено до Кримінального кодексу.

Статтею 299 Кримінального кодексу України (далі – КК України) передбачається, що знущання над тваринами, зроблені із застосуванням жорстоких методів або з хуліганських мотивів, караються арештом на строк до 6 місяців або обмеженням волі на строк до 3 років.

Ті ж дії, зроблені в присутності малолітнього, караються обмеженням волі на строк від 3 до 5 років або позбавленням волі на той же строк.

Дії, передбачені частинами першою або другою статті, вчинені з особливою жорстокістю або у присутності малолітнього чи неповнолітнього, або щодо двох і більше тварин, або повторно, або групою осіб, або вчинені активним способом, - караються позбавленням волі на строк від 5 до 8 років [1].

Однак, варто зазначити, що у змісті даної статті існує низка неточностей, які потребують змін.

Виникає необхідність уточнення складу злочинів, передбачених частинами другою і третьою нової редакції статті 299 Кримінального кодексу України, так як дані частини за один і той самий злочин – жорстоке поводження з тваринами, вчинений у присутності малолітнього чи неповнолітнього, передбачають різні види покарання.

Слід привести у відповідність частину третю статті 299 зі статтею 67 КК України, так як серед обставин, які обтяжують покарання, відсутня така обставина, як вчинення злочину активним способом.

Також слід звернути увагу на те, що у статті 299 мовайде про тварин (умножині), а відповідальність повинна наставати і за жорстоке поводження з однією твариною.

Досить вагомою проблемою є притягнення до відповідальності на практиці. В Україні внаслідок байдужості правоохоронних органів та громадян покарання не відбувають сотні, а може й тисячі кривдників тварин.

На жаль, сфера добробуту тварин та їх захист від жорстокого поводження відносять до другорядної, особливо з позиції органів державної влади та правоохоронних структур.

Обвинувальних вироків пов'язаних з жорстоким поводженням до тварин дуже мало, що вказує на незначний розгляд даних справ. Окрім того, в більшості з вироків суб'єкт злочину сам визнає вину, що яскраво демонструє те, що в іншому разі органам досудового розслідування та дізнання довести справу до обвинувального акту складно, простіше її закрити [2].

Отже, в Україні за жорстоке поводження з тваринами передбачається кримінальна відповідальність, максимальний термін ув'язнення складає вісім років. Однак, існує низка неточностей у законодавстві, які потребують негайного виправлення задля здійснення належної кваліфікації вчиненого злочину.

Також необхідно підвищувати суспільну правосвідомість та моральність, підвищувати рівень поваги людей до тварин, почуття відповідальності, адже жорстоке поводження з тваринами завдає біль та страждання не лише самим тваринам, але й досить сильно шкодить суспільній моралі, в результаті чого становить суспільну небезпеку. Суть даної небезпеки полягає у тому, що жорстокість по відношенню до тварин може стати звичайною нормою поведінки для особи і в подальшому поширитися і на її взаємовідносини з іншими людьми.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III : [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
2. Головка І. Кримінальна відповідальність за жорстоке поводження з тваринами : Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук: 12.00.08 — кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право / І. Головка. — К., 2010. — 23 с.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, жорстоке поводження, тварини, законодавство, мораль.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Тавлуй О. В.

Селянкіна Аліна Вадимівна

студентка 1-го курсу магістратури Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ РОЗКРАДАННЯ ТА ВИКРАДЕННЯ МАЙНА ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ

Поняття «розкрадання» та «викрадення» майна існують в кримінальному праві та в кримінальному законодавстві вже досить давно. Кожне з них було застосоване в Кримінальному кодексі, але в різні часи. Не дивлячись на це в теорії виникають різні точки зору щодо розмежування цих понять.

Багато вчених займалися питаннями розкрадання та викрадення майна Антонюк Н.О., Бажанова М.І., Владимиров В.О., Кочої С.М., Кривоченко Л.М., Крігер Г.А., Кундеус В.Г., Матишевський П.С., Панов М.І. та багато інших.

В літературі висловлені декілька позицій щодо розмежування понять «розкрадання» та «викрадення». Перша позиція полягає в зрівнянні даних понять, визначення їх, як однакових. Кочої С.М. звертає увагу на спільне походження слів та наявність спільного кореню, що може вказувати на ідентичність «розкрадання» та «викрадення», як діянь, а отже і термінів, які використовуються для їх позначення [1, с. 110]. Матишевський П.С. висловлює схожу думку про синонімічність даних слів та те, що вони виражають одне поняття. У зв'язку з цим він визнає недоцільним виділення із поняття «викрадення» та його використання [2, с. 50-51].

Деякі вчені, наприклад представники харківської школи Кривоченко Л.М., Панов М.І., вважають не доцільним навпаки використання поняття «розкрадання». Так як розкрадання використовувалося щодо посягань на державне чи комунальне майно, а викрадення щодо посягань на особисте майно громадян. З моменту прийняття Кримінального кодексу України в 2001 році всі види власності підлягають однаковій кримінально-правовій охороні, через те розкрадання було виключене з кодексу. Виходячи з цього деякі вчені прийняли рішення про відсутність необхідності в даному терміні взагалі та почали використовувати конструкцію — обернення майна на власну користь чи користь інших осіб. На мою думку така конструкція може слугувати критерієм для класифікації злочинів проти власності, але є занадто ускладненою. А необхідність в існуванні двох термінів одночасно існує, так як розкрадання є родовим поняттям і допомагає структурно класифікувати корисливі злочини проти власності.

Третя позиція полягає у необхідності використання двох термінів та неоднаковості їх змісту, але серед представників цього підходу також є розбіжності. Антонюк Н.О., як представник такої позиції, вважає що поняття «розкрадання» і «викрадення» співвідносяться як частина і ціле, тобто розкрадання є більш широким поняттям і включає в себе інші, у тому числі і викрадення [3, с. 307]. Але в своїй роботі він досить обмежено розглядає поняття «викрадення», через це його висновки щодо співвідношення як частини і цілого є правильними тільки відносно злочинів проти власності.

В свою чергу такий вчений як Кундеус В.Г., що також підтримує третю позицію, досліджує викрадення більш ширше, не лише в рамках злочинів проти власності, але й щодо людини, предметів з особливим режимом обігу. Кожне з цих понять тією чи іншою мірою ширше за інше, але у якійсь мірі вони можуть і збігатися за обсягом. Збіг за обсягом категорій «викрадення» і «розкрадання» відбувається при вчиненні викрадення майна (ст.ст. 185, 186, 187, 188¹ КК), а в інших випадках існує розкрадання без викрадення (ст.ст. 190, 191 КК) і викрадення без розкрадання (ст.ст. 146, 262, 297, 308, 312, 313, 357, 362, 410, 432, 444 КК) [4, с. 15]. З науковою позицією Кундеуса В.Г. можна погодитись, тому що вона максимально точно визначає співвідношення понять «розкрадання» та «викрадення». Через те, що нас цікавлять саме злочини проти власності умовно будемо вважати їх частиною і цілим.

Розкрадання — це протиправне одержання чужого майна, право на майно чи майнових благ на власну користь чи користь інших осіб, яке вчиняється з корисливим мотивом чи метою проти або поза волею власника чи іншого володільця. Якщо говорити простіше, то це протиправне отримання чужого майна, права на майно чи майнових благ для себе або третіх осіб. А в свою чергу викрадення — це розкрадання яке полягає у протиправному фізичному вилученні особою чужого майна з фондів власника, поза або проти його волі, або волі особи яка володіє цим майном на законних підставах.

Тобто розмежування цих понять може виходити з логіки розмежування в радянській доктрині. Викрадення це вилучення чужого майна, що не належить особі та щодо якого вона не мала жодних законних повноважень. А розкрадання може виражатися викраденні, а також отриманні майна, права на майно чи майнових благ, які особа не вилучає сама, а які надходять в результаті незаконного використання ввиреного майна чи майна що перебувало у віданні, в результаті добровільної передачі володільцем майна або самостійної передачі майна, як результат вимоги. Тобто викрадення без ознак розкрадання полягає в отриманні майна за рахунок дій самого потерпілого.

Дані поняття можна розмежувати за предметом: у розкраданні — це чуже майно, право на майно чи майнові блага, а викраденні — це лише майно. За способом вчинення: розкрадання без ознак викрадення — з

використанням дій самого володільця майна, викрадення — з обов'язковим вилученням. Різниця полягає в тому, що при викраденні особа негайно вилучає майно та розпоряджається їм на власну користь чи користь інших осіб, а при розкраданні без ознак викрадення особа добровільно чи поза волею отримує майно від власника чи володільця.

Класифікація злочинів проти власності залежить від визначення понять «розкрадання» та «викрадення» та від того які злочини підпадають під те чи інше поняття. Злочини проти власності можна поділити на корисливі та некорисливі злочини. Корисливі в свою чергу можна поділити на розкрадання майна та злочини без ознак розкрадання. Розкрадання як підгрупа корисливих злочинів проти власності в свою чергу ще поділяється на форми відповідно до способу вчинення розкрадання. Розкрадання виражається у формі: 1) викрадення, 2) вимагання, 3) обману, 4) зловживання довірою, 5) привласнення майна, 6) привласнення шляхом зловживання службовим становищем, 7) розтрата, 8) розтрата зловживаючи службовим становищем, 9) заволодіння майном зловживаючи своїм службовим становищем.

Викрадення в свою чергу також розподіляється на форми за способом вчинення. Виділяють викрадення: таємне, відкрите, шляхом нападу, шляхом самовільного використання. В літературі виникають дискусії щодо віднесення розбою та викрадення води, електричного або теплової енергії до викрадення майна. Хоч в диспозиції ст. 187 ККУ відсутнє поняття «викрадення», але вказано на мету заволодіння майном, що передбачає його вилучення, так як насилля яке згадується при розбої чи загроза такого насилля направлені на негайне фізичне заволодіння майном. Тому в даному випадку заволодіння можна трактувати як протиправне фізичне заволодіння, що і є вилученням такого майна. Даний злочин відрізняється від інших тому що вважається закінченим з моменту нападу і акцент з вилучення майна переходить на такий напад. Таке переміщення акценту пов'язане з суспільною небезпечністю діяння, тому не можна стверджувати, що даний злочин не є формою викрадення майна лише через усічений склад діяння. З таким висновком згодні Крігер Г.А. [5, с. 99] та Матишевський П.С. [2, с. 33].

Що ж до статті 188¹, то тут законодавець визначив в назві та диспозиції форму викрадення, тому відносити цей злочин до іншої групи не є обґрунтованим та логічним. Предметом цього злочину є специфічне майно — грача або питна вода та електрична або тепла енергія. Майно, як предмет злочину повинно мати такі ознаки: 1) юридична ознака — право на майно належить певному власнику або особі, якій воно на законній підставі ввірене, знаходиться у її веденні чи під її охороною, причому для винного майно є чужим; 2) економічна ознака — майно має становити певну матеріальну цінність, мати певну вартість; 3) фізична ознака — це предмети, речі, які можна вилучити, привласнити, спожити, пошкодити, знищити тощо [6, с. 174].

Електрична та теплові енергія відповідно до Закону України «Про електроенергетику» є товарною продукцією, призначеною для купівлі-продажу. Тобто має економічні ознаки, є вартість, відокремлення від природи, так як виробляється на електростанціях та іншими способами, та задовольняє потреби суспільства. Вода також має є відокремлена від природи та має свою вартість, через те що вона нагрівається чи очищується та постачається через спеціальні водопроводи. Також має фізичні ознаки, так як може бути спожита, та юридичні так як є чужим для винного, належить спеціальним підприємствам-постачальникам. Самовільне використання полягає у протиправному (безприладів обліку або з їх пошкоджень) безоплатному вилученні з фондів власника, без його згоди або поза його згодою. Тобто особа одночасно вилучає майно й використовує його на власну користь, тобто споживає. Таким чином можна стверджувати, що викрадення майна вчиняється в чотирьох формах.

Розмежування понять «викрадення» і «розкрадання» майна необхідне для класифікації та систематизації злочинів проти власності, для встановлення характеру дій та наслідків злочинів, що є відповідними формами розкрадання чи викрадення. Таке розмежування має і практичне значення так як допомагає встановити особливості злочинів проти власності та допомагає уникнути плутанини з окремими категоріями чи термінами та допомагає краще їх розуміти.

Список використаних джерел

1. Кочои С.М. Ответственность за корыстные преступления против собственности / С.М. Кочои. — М., 2000.
2. Матышевский П.С. Преступления против собственности и смежные с ними преступления / П.С. Матышевский. — К.: Юринком, 1996. — 240 с.
3. Антонюк Н. «Розкрадання» та «викрадення»: співвідношення понять / Н. Антонюк // Проблеми державотворення і захист прав людини : матеріали XVIII регіональної наук.-практ. конф. (м. Львів, 26–27 січня 2012 р.). — Л., 2012. — С. 305–307.
4. Кундеус В. Г. Кримінально-правова характеристика викрадення: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.юридичних наук: спец. 12.00.08 «кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Кундеус Владислав Геннадійович. — Харків, 2004. — 19 с.
5. Кригер Г. А. Квалификация хищений социалистического имущества. — М. : Юрид. лит., 1974. — 336 с.
6. Кримінальне право України : особливачастина : підручник / за ред. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. — 2-е вид., перероб. і доп. — К. : ЮрінкомІнтер, 2005. — 544 с.

Ключові слова: розкрадання, викрадення, розмежування, співвідношення, класифікація.

Науковий керівник: асистент Кедик В. П.

Сіваченко Валерія Олегівна

студентка 3-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОТИДІЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УКРАЇНІ

Торгівля людьми є злочином, який передбачений у статті 149 Кримінального Кодексу України та має багатовікову історію, а його жертвами стали не один мільйон осіб у світі.

Проблема протидії торгівлі людьми в Україні на разі надзвичайно актуальна, адже за перше півріччя 2017 року на території нашої держави поліція виявила 144 злочини, пов'язані з торгівлею людьми, що більш ніж удвічі перевищує статистику минулого року. Найбільше серед потерпілих жінок – 119, також 37 чоловіків і 12 дітей [4].

Фахівці Департаменту боротьби зі злочинами, пов'язаними із торгівлею людьми (ДБЗПТЛ), Національної поліції України зазначають, що зараз більшого поширення набуває так звана «трудова» експлуатація. Громадяни здійснюють пошук роботи за кордоном через низький рівень життя, навіть без знання мови, кваліфікації, на нелегальних умовах і це зумовлює їх потрапляння до груп ризику [3, с. 8]. Жертвами такого виду злочинів найчастіше стають чоловіки працездатного віку або особи з явними ознаками інвалідності, особи без постійного місця проживання та інші малозабезпечені категорії громадян [4]. Крім того, все частіше використовують можливості Інтернету для вербування потенційних постраждалих від даного злочину. Зокрема, створення спеціалізованих сайтів, відповідних груп у соціальних мережах, прямого контакту на сайтах знайомств, розміщення оголошень про працевлаштування тощо. До основних країн призначення «живого товару» відносять Російську Федерацію, Польщу, Туреччину, Німеччину, Ізраїль, Грецію, Об'єднані Арабські Емірати.

Дослідженню даної проблеми присвячено низку праць вітчизняних вчених, як: К. Б. Левченко, О. Т. Поплавський, В. М. Підгородинський, В. В. Турова та інші.

Протидія торгівлі людьми – система заходів, спрямованих на подолання торгівлі людьми шляхом її попередження і боротьби з нею та надання допомоги і захисту особам, які постраждали від торгівлі людьми [1].

Закон України «Про протидію торгівлі людьми» від 20.09.2011 року, виокремлює основні принципи цієї діяльності: забезпечення основних прав і свобод людини і громадянина; конфіденційності інформації про осіб, які постраждали від торгівлі людьми; добровільності отримання допомоги особами, які постраждали від торгівлі людьми, їх недискримінації; та взаємодії органів виконавчої влади між собою, з відповідними органами, які здійснюють оперативно-розшукову

діяльність, досудове розслідування, та з громадськими і міжнародними організаціями.

Крім цього в законодавстві України чітко регламентовано напрями державної політики у даній сфері: 1) попередження торгівлі людьми шляхом підвищення рівня обізнаності населення; 2) виявлення осіб, причетних до скоєння злочину та притягнення їх до відповідальності; 3) надання допомоги та захисту особам, які постраждали від торгівлі людьми [1].

Як бачимо, кількість постраждалих росте, тому, в першу чергу, законодавча база, яка наразі діє повинна відповідним чином застосовуватися на практиці, щоб взагалі мати значення.

По-друге, проблема необізнаності українців своїх прав і обов'язків все таки існує, в результаті чого вони не здійснюють перевірки фірм і осіб, що пропонують роботу за кордоном. Потрібно спонукати підвищення зацікавленості засобів масової інформації, щодо цієї проблеми та заручатись підтримкою відомих громадських діячів.

Наумова О.С. зазначає, що варто усунути прогалину у визначенні поняття «торгівля людьми». Необхідно внести доповнення до ч. 1 ст. 149 ККУ, адже у даній нормі відсутня вказівка на такі альтернативні суспільно небезпечні діяння як насильницьке викрадення або ж надання чи отримання плати або вигоди для досягнення згоди особи, яка має владу над іншою особою на незаконну угоду об'єктом якої є людина. Так як дане визначення міститься у ст.4 Конвенції Ради Європи «Про заходи щодо протидії торгівлі людьми» від 16 травня 2005 року, що ратифікована Україною у 2010 році [2].

Ще одним способом протидії торгівлі людьми є удосконалення законодавства та дій правоохоронних органів відповідно до міжнародного досвіду. До цього часу не прийнято Постанову Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах торгівлі людьми або здійснення іншої незаконної угоди щодо людини», яка має забезпечити однакове застосування законодавства всіма судами загальної юрисдикції, узагальнити та уніфікувати практику розгляду судами. Важливо також запровадити чіткі стратегії політики протидії експлуатації людини, які мають забезпечити дієвість цієї діяльності.

Отже, торгівля людьми в Україні з'явилася як наслідок зростання безробіття, зниження асигнувань на програми соціального захисту та зубожіння населення. Тому в Україні має бути запроваджено комплексний механізм протидії торгівлі людьми, який би гармонійно поєднав найкращі надбання міжнародного досвіду.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про протидію торгівлі людьми». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3739-17>

2. Наумова О.С. /Окремі аспекти регламентації кримінальної відповідальності за торгівлю людьми (ст. 149 КК України) // Публічне право. – 2017. – № 2. – С. 155-162. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2017_2_22
3. Мручковська Е., Пахом'юк Н., Кочерга О. //Протидія торгівлі людьми в Україні: навчально-методичний посібник до спецкурсу / за заг. ред. К. Левківського та ін. – К.: ВАІТЕ, 2017. – 88 с.
4. Сайт МОМ. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.iom.int/jahia/jsp/index.jsp>

Ключові слова: протидія, торгівля людьми, експлуатація, правоохоронні органи, міжнародний досвід.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Тавлуй О. В.

**Собко Олександр Анатолійович,
Феденко Єлизавета Михайлівна**

студенти 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ АГРЕСИВНОЇ ВІЙНИ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Проблематика проведення аналізу щодо поняття «агресивна війна» несе у собі практичний зміст. У Кримінальному кодексі України законодавець не надав обґрунтування поняттю агресивної війни, тому виникають труднощі у застосуванні статей 436 та 437 Кримінального кодексу України. Також це стосується й стрімких змін у міжнародному кримінальному законодавстві, а саме – у Римському статуті Міжнародного кримінального суду [1].

За Римським статутом, злочин агресії визначається наступним чином: це планування, підготовка, ініціювання або здійснення особою, яка в змозі фактично здійснювати керівництво та контроль за політичними або військовими діями держави, акту агресії, який в силу свого характеру, серйозності та масштабності є грубим порушенням Статуту ООН [2].

В Кримінальному кодексі України також є стаття, що присвячена злочину агресії- стаття 437: планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни. Однак, проблема полягає у відсутності розкриття поняття агресивної війни, а, отже, легального визначення для практичного застосування.

Проблематику визначення та сутності міжнародного злочину агресії досліджували такі зарубіжні вчені як Р. Аго, М.Ш. Бассіоні, І.П. Бліщенко, Дж. Гінзбургс, Г. Доннедьє де Вабр, А.Г. Кибальник,

Ф. Малекян, В. Пелла, Ю.А. Решетов, І.В. Фісенко та багатоінших фахівців. У вітчизняній доктрині вказану проблематику досліджували: В.Ф. Антипенко, В.А. Василенко, Н.А. Зелінська, І.І. Лукашук, Ю.В. Манійчук.

Поняття агресії в сучасному міжнародному праві є надзвичайно складним та багатограним. Його треба розглядати з двох різних позицій: з точки зору міжнародного права (міжнародного публічного і міжнародного кримінального права) та національного кримінального права. Визначення агресії на міжнародному рівні, на відміну від національного кримінального права сформульовано та закріплено в міжнародних нормативно-правових актах.

Натомість, доктрина вже розвиває різні погляди на визначення поняття агресивної війни та шляхи застосування даного поняття на практиці. Існують різні точки зору науковців, щодо визначення агресії на національному рівні. Проте переважна більшість вчених зазначає, що визначення агресії, яке міститься у ст. 1 Резолюції 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї от 14 грудня 1974 р. слід застосовувати для визначення агресії у національному кримінальному праві. Враховуючи те, що між розумінням агресії за міжнародним правом та національним кримінальним правом є суттєві розбіжності, поєднуючи міжнародний досвід та точки зору вітчизняних вчених, на нашу думку, можна дати окреме визначення агресивної війни за національним кримінальним правом: під агресивною війною розуміється протиправне діяння, що виражається у прямому чи опосередкованому застосуванні збройної сили проти суверенітету, територіальної цілісності чи політичної незалежності іншої держави.

Список використаних джерел

1. Важна К. А. Визначення агресії у сучасному міжнародному праві: матеріали наук.-практ. конф. [«Україна і світ»], (Київ, 19 квітня 2016 р.) // Україна і світ: Науковий журнал Факультету журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв. — К.: КНУКіМ, 2016. — Вип. 1. — С. 84.
2. Попович В. П. Імплементація норм міжнародного гуманітарного права у кримінальне законодавство України; автореф. дис. канд. юрид наук; спец. 12.00.08 / В. П. Попович. — Львів, 2010. — 20 с.
3. Кримінальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст. 131) // Електронний ресурс. Режим доступу: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341 14/print151006547453460](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341%20print151006547453460).
4. Денисов С. Ф., Кардаш К. С. Визначення поняття «агресивна війна» у кримінальному праві України / Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка // Проблеми теорії та практики застосування законодавства.

Ключові слова: агресія, Міжнародний кримінальний суд, Римський статут, агресивна війна, ст. ст 436, 437 КК України.

Науковий керівник: асистент Кедик В. П.

Туз Тетяна Володимирівна

студентка 3-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПЕРСПЕКТИВИ ВСТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВНАСЛІДОК ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Створення та бурхливий розвиток сучасних технологій зумовлюють зміну та виникнення нових суспільних відносин, що вимагають швидкої реакції з боку права. На даний момент постає питання правого регулювання соціалізації штучного інтелекту. Адже, можливість створення штучного інтелекту, який буде дорівнювати інтелекту людини або перевищить його здається вже не такою недосяжною.

В сучасному світі вже існують машини з автопілотом, роботи-няньки, розумні будинки, роботи-гуманоїди, коптерита автономна зброя. Вони запрограмовані ухвалювати рішення без допомоги людини. Але хто нестиме відповідальність за такі «рішення», з точки зору права?

Актуальність даної роботи полягає в тому, що з кожним роком розвиток сфери використання штучного інтелекту значно удосконалюється, що спричиняє соціалізацію цього явища. Також однією з проблем є відсутність достатнього наукового вивчення та законодавчого регулювання цього питання.

У вітчизняній науці дослідженням цієї теми присвячено праці таких вітчизняних науковців, як: О. Баранов, О. Радутний, В. Брижко, М. Карчевський.

Штучний інтелект — це штучно створена людиною система, здатна обробляти інформацію, яка до неї надходить, пов'язувати її із знаннями, якими вона вже володіє, і відповідно формувати своє власне уявлення про об'єкти пізнання.

Винаходи робототехніки можуть полегшити життя людей та запобігти багатьом нещасним випадкам спричиненим людським чинником, але рано чи пізно програма може дати збій та завдати безпосередню загрозу охоронюваним правам та законним інтересам людини, суспільства та держави. Також ймовірно є поява роботів спеціально призначених для вчинення злочинів. Це може стати зброєю диктаторів або терористів. Тому відкритим залишається питання, хто буде відповідати за шкоду завдану роботом і чи може взагалі робот бути визнаним суб'єктом кримінальної відповідальності?

У класичній правовій системі вже сьогодні маємо певні рішення, що визначаються права та обов'язки розробників, власників та осіб, що експлуатують роботів. До тих пір, поки відповідальність поклада-

ється на винахідника, виробника або користувача об'єкта робототехніки, не викликає ускладнень визначення суб'єкта кримінально-правової відповідальності. Але у випадку масової розробки програмного забезпечення визначити виробника, а отже — відповідальну особу, вже є доволі складним.

Доцільно також розглянути думку, що штучний інтелект як високоорганізована форма життя (органічна або неорганічна) може бути у майбутньому визнаний суб'єктом злочину.

Противники такого твердження вважають, що створений штучно робот слідує закладеній програмі та, відповідно, не має свободи вибору, свободи волі, що є обов'язковою ознакою суб'єкта права.

Проте, можна заявити, що на певному етапі розвитку технологій та ускладнення відносин в сфері робототехніки, процес прийняття рішення роботом стане настільки складним, що його можна буде розглядати як акт поведінки людини [1]. Вже сьогодні існують роботи, які наділені можливістю самовдосконалення, дбають про власне самозбереження та отримання необхідних ресурсів, мають здібності до творчої діяльності та приймають самостійні рішення.

Вчений Радутний О. Е. вважає, що штучний інтелект, як і людина, може мати здатність усвідомлювати фактичну сторону того, що відбувається, суспільну небезпечність свого діяння, яке реалізується в інформаційному просторі та матиме можливість за конкретних умов здійснювати певний вибір між тими чи іншими варіантами поведінки, а також керувати своїми діями або бездіяльністю [2].

Стосовно міжнародної практики визначення відповідальності в процесі використання штучного інтелекту найбільш вдалим прикладом є прийняття Європейським парламентом на розгляд проекту Резолюції про правовий статус роботів як «електронної особистості (електронної особи)».

Проектом Резолюції передбачається покласти основну частину відповідальності на виробника і зобов'язати виробників та власників мати страховку. Однак проект також передбачає розподіл відповідальності між виробником і власником, в залежності від ситуації. Також проект Резолюції передбачає наділення роботів статусом «електронної особистості», яка має специфічні права та обов'язки [3]. Розглядається можливість введення юридичної відповідальності пропорційно рівню інструкцій, отриманих роботом, а також рівню його автономності.

Отже, людство повинно усвідомити, що неминуче наближається час, коли потрібно буде поділяти середовище свого існування з штучним інтелектом.

Говорити про криміналізацію діянь у сфері використання штучного інтелекту та встановлення кримінальної відповідальності для «електронних осіб» поки що рано. На даному етапі можливе лише прийняття тих правових актів, які регламентують використання штучного інтелекту, мінімізацію шкідливих наслідків (насамперед соціальних),

щодо його застосування та, в першу чергу, відповідальність за порушення спричинені його використанням.

Список використаних джерел

1. Карчевський М.В. Право роботів, або робот з правами // [Електронний ресурс] – Режим доступу :<http://ukrainepravo.com/scientific-thought/naukovadumka/pravo-robotiv-aborobot-z-pravami>.
2. Радутний О. Е. Суб'єктність штучного інтелекту у кримінальному праві: юрид. журнал Право України. – 2018 № 1, ст. 123-136.
3. Коваль М. Электронная личность: зачем ЕС обсуждает права роботов // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua/rus/experts/2017/01/24/7060539/>.

Ключові слова: кримінальне право, кримінальна відповідальність, штучний інтелект, електронна особа, робототехніка.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Тавлуй О. В.

***Шидловська Ірина Юріївна,
Гавенко Анастасія Олексіївна***

студентки 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВІДПОВІДНІСТЬ ПСИХІЧНОГО БІОЛОГІЧНОМУ ВІКУ НЕПОВНОЛІТНІХ В СУЧАСНИХ РАМКАХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Вік — багатопланове поняття, вивченням якого займаються різні науки, зокрема: медицина, психологія, філософія, кримінальне право і кримінологія. Вік у кримінальному праві розглядають як ознаку суб'єкта злочину. У кримінальному законі України ми не можемо знайти норми, що чітко визначають поняття віку, а лише посилання на межі настання кримінальної відповідальності. Але беручи до уваги новий проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо захисту дітей від сексуальних зловживань та сексуальної експлуатації (№ 2016) маємо приділити більше уваги питанню віку. У зв'язку з розвитком суспільства в цілому та окремих індивідів, ми вважаємо актуальним переглянути відповідність законодавчо закріпленого віку кримінальної відповідальності фактично існуючому віку неповнолітніх в Україні, враховуючи різницю між біологічним та психологічним віком.

Деякі науковці вважають, що вік складається з таких елементів: а) функціональний вік; б) патологічний вік; в) психологічний вік. В свою чергу, психологічний вік — це об'єктивна, хронологічна, історично мінлива та історична зафіксована стадія розвитку індивіду в онтогенезі [3, с. 471].

Теоретичним дослідженням різних аспектів кримінально-правової диференціації віку особи приділяли увагу такі вчені, як, О. Зайцев, Н. Мирошниченко, А. Павловська, Д. Бараненко, Н. Юзікова, М. Вовк, В. Бурдін, Т. Іванюк, Т. Гончарова, О. Гришко, В. Гришук, С. Денисов, М. Короленко, Р. Максимович, В. Мороз, В. Павлов, Т. Приходько, А. Строган, В. Терентьев.

Розглядаючи це питання, ми дійшли висновку, що законодавче визначення віку суб'єкта злочину обмежується лише кількісним визначенням мінімальної вікової межі, з якої може наставати кримінальна відповідальність. Ми розуміємо, що необхідність встановлення мінімального віку кримінальної відповідальності пояснюється тим фактом, що людина далеко не з моменту народження стає здатною усвідомлювати соціальну сутність своїх вчинків. Але маємо привести приклад меж віку кримінальної відповідальності в інших країнах: США — 16 років, Франція — 13 років, Японія — 14 років, ФРН — 14 років, Англія — 10-17 років (за різними складам злочинів), Фінляндія — 15 років [2, с. 170]. Тому постає питання чи є доцільними встановлені в Україні вікові обмеження?

КК України формулює межі притягнення до кримінальної відповідальності: 16 років (ч. 1 ст. 22) та понижену 14 років за вчинення ряду злочинів, у ч. 2 ст. 22 наведений вичерпний перелік цих злочинів.

Відомий науковий діяч А.А. Байбарін каже про існування критеріїв встановлення мінімальної вікової межі на підставі декількох чинників: досягнення особою інтелектуальної і вольової зрілості у сфері відносин, що регулюються кримінальним законом; здатність неповнолітньої особи до адекватного сприйняття покарання як неминучого наслідку вчиненого ним діяння; здатність неповнолітнього до винної відповідальності.

І. Ковальчук вважає, що основними критеріями для зниження віку відповідальності є а) рівень розумового розвитку неповнолітньої особи, що полягає в усвідомленні фактичних ознак та суспільній небезпечності злочинів; б) значну розповсюдженість цих злочинів; в) значну суспільну небезпечність (тяжкість) більшості з цих злочинів. На нашу думку, при складанні переліку злочинів, що передбачені ч. 2 ст. 22 КК України, законодавець керувався, перш за все, соціально-психологічною оцінкою особи неповнолітнього [1, с. 147].

У порівнянні з КК 1960 р., сучасний КК України у пунктах, що визначає відповідальність з 14 років значно розширений. Він включає злочини, передбачені в 37 статтях (попередній КК називав 28 статей).

«Найбільше діти вчиняють майнові злочини, тобто це крадіжки, грабунки, ну і зараз підлітки беруть участь навіть у розбоях. Якщо в 2014 році 31 пограбування вчинили підлітки, то в 2015 році – 92. Якщо розбоїв у 2014 було вчинено 11, то в 2015 – 22» – розповіла керівник дитячої поліції у Києві Лариса Зуб.

Зміни в вікових рамках, та розширенні злочинів, що підпадають під ці межі розглядаються з огляду на світові зміни розвитку дітей, формування їх психічного здоров'я, що зумовлено швидкими темпами зростання, суспільними змінами, кількістю інформації та доступу до неї. Безкарність, безгрошів'я, проблеми у родині спонукають дітей до швидшого дорослішання. Співробітники правоохоронних органів визнають, що: злочинність стрімко молодшає. Якщо раніше на кримінал наважувались 16-літні, то тепер все частіше ловлять навіть 11-річних. Статистика показує, що середній вік початку статевого дозрівання значно знизився з 1840-х років, зменшуючись приблизно на 4 місяці в десятиліття.

В науці сформовано багато різних точок зору, щодо поняття віку. Законодавець, встановлюючи вік кримінальної відповідальності, враховує дані медицини, психології, педагогіки та інших наук, а також виходить з типових для більшості підлітків умов їхнього розвитку і формування на різних стадіях життєвого шляху. Вік, саме як кримінально-правова категорія – це встановлена кримінальним законом кількість часу прожитого особою, а також ступінь її психологічного, фізіологічного, і соціального розвитку, що характеризує можливість особи усвідомлювати суспільну небезпеку своїх дій та керувати ними. Але в рамках тенденцій розвитку світу, вважаємо, що доцільніше переглянути ці встановлені вікові рамки для України, з метою кращого функціонування кримінального законодавства, та відповідності сучасним реаліям.

Список використаних джерел

1. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник / За ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка.- К.: Юридична думка, 2004. – 352 с.
2. Сапожнікова О. Проблемні питання, що пов'язані із встановленням віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність/ О. Сапожнікова // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2007. – Випуск 45. – С. 170-180.
3. Скоткіна В.П. Вік людини // Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К.: Укр. енцикл., 1998. – Т. 1: А-Г. – 672 с., с. 471.

Ключові слова: статева зрілість, біологічний критерій, вік сексуальної згоди, особа, яка досягла шлюбного віку, вікова межа.

Науковий керівник: асистент Кедик В. П.

Щербак Валерія Олегівна

студентка 3-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕВТАНАЗІЇ

Сучасна українська правова система закріплює безліч особистих немайнових прав людини, проте головним і фундаментальним із них є право на життя. У даний час, враховуючи постійні зміни, інтеграцію у світове співтовариство і вступ України до багатьох міжнародних організацій, не можна виключати підвищення актуальності питання евтаназії у розвинутих країнах та її законодавчого закріплення.

Якщо виходити з визначень, які надані українським законодавством та світовим співтовариством, під евтаназією можна розуміти навмисне прискорення смерті людини медичним працівником, яке здійснюється з метою припинення її страждань, за наявності письмового документа, який підтверджує дозвіл даної особи на проведення такої процедури.

За людиною залишається право розпоряджатися своїм життям, але чи підпадає під таке право можливість приймати рішення про припинення свого життя? Саме тому навколо евтаназії вже декілька десятиліть існує так багато дискусій між юристами, медиками, філософами та суспільством в цілому. Неможливо залишити без уваги такі аргументи: можливість помилкового аналізу чи подальше зловживання з боку медиків, порушення головного призначення медицини загалом і втрата причини, через яку вона так стрімко розвивається, а особливо, порушення клятви Гіппократа. Як втілити усі нюанси та особливості у нормативно-правовому акті, який зміг би врегулювати такий незвичайний вид відносин, який задовольнив би людей, які намагаються прийняти таке складне рішення (хворих, які прагнуть використовувати свої права на повну та їх близьких родичів)? Останнє, апріорі є неможливим явищем у врегулюванні будь-яких відносин, тому що завжди знайдеться хтось, хто розкритикує нововведення.

На сьогоднішній день, евтаназія дозволена у Канаді та Японії, а станом на 2009 рік – у країнах Бенілюксу, Швейцарії, деяких штатах США та інших країнах Європи. Пасивна евтаназія набула більшого поширення. Законодавство Російської Федерації забороняє здійснювати евтаназію і спирається на однойменну Декларацію 1987 року. У свою чергу, в Кримінальному кодексі України немає жодної статті, яка б могла кваліфікувати таке діяння. Проте на практиці дії винного вважаються умисними при активній евтаназії і за наявності усіх інших

ознак складу злочину кваліфікуються залежно від обставин справи за ч. 1 або ч. 2 ст. 115 КК України («вбивство з милосердя»).

У світі існує альтернатива евтаназії — паліативно-хосписна допомога. Паліативна допомога — це вид медичної допомоги, який дає змогу підвищити якість життя пацієнта та допомогти членам його родини шляхом запобігання страждань невиліковно хворої людини. Створюються спеціальні заклади — хосписи, у яких особи отримують можливість гідно завершити життя. Основне завдання лікарів та інших працівників — підвищення якості життя пацієнта. В цьому закладі індивідум до останньої хвилини залишається повноправним членом соціуму. Це своєрідна філософія медичної допомоги, яка допомагає людині полегшити біль, при цьому зберігаючи людську гідність та створюючи комфортні умови для життя пацієнта [1].

Проаналізувавши безліч нормативно-правових актів, доктрин, різноманітних наукових праць, можна дійти висновку, що обидві думки вчених (за/проти) будуть правильними в залежності від контексту, в якому досліджується евтаназія.

Якщо розглядувати евтаназію з точки зору права людини на життя, то це буде волевиявленням автономної особистості, реалізація нею одного з своїх основоположних прав у повній мірі і буде вважатися гуманною, оскільки припиняє її страждання і муки. З цього боку, особа виступає власником і вільна робити так, як їй забажається. Прихильники вказують на те, що держава повинна визнати евтаназію не заради всіх, а заради тих небагатьох, які потребують його здійснення. Виходячи з тлумачення українським законодавством, недоцільно вважати, що це дії, які спрямовані на умертвіння тільки невилікового хворого, оскільки на мою думку, кожен громадянин повинен мати вибір, у тому числі — скористатися даним правом чи ні, без такої обов'язкової ознаки як хвороба, але з такою як психологічні страждання. Доцільно буде вважати це скоріше правом на смерть ніж порушенням права на життя.

Проте, на сучасному етапі розвитку України, евтаназія не може використовуватися в повсякденній практиці з ряду невеликої, але вагомої кількості причин — психологічних, медичних, соціальних, законодавчих, етичних (включаючи релігійні переконання), тощо. Існує дуже велика вірогідність негативних наслідків такої процедури, зокрема: при неправильному діагнозі — безповоротній процес, гальмування пошуку нових ефективних способів лікування пацієнтів, зменшення причин спонукати медицину до прогресу, поява нового засобу вчинення злочинів (умертвіння старих осіб, інвалідів, невиліковних хворих, на лікування яких не вистачає грошей, підкуп медперсоналу, зловживання посадовими повноваженнями, шахрайство), з психологічної точки зору людина перестане боротися за своє життя, якщо буде знати, що в неї буде завжди простіший спосіб —

здатися. В кінці кінців, це все ж таки втручання в закони природи і порушення цілої системи.

В свою чергу, не правильним є також порівнювати країни, які відрізняються за багатьма характеристиками (економічними, культурними, правовими). В нашій державі не визнається будь-яка форма евтаназії, але незважаючи на це у нас є право на відмову від медичного втручання в критичному для життя стані (незворотня смерть) [2].

На думку багатьох вчених, легалізація евтаназії в українському законодавстві є лише питанням часу. У такому разі необхідно встановити саму процедуру, обставини за яких вона здійснюватиметься, проінформувати особу про всі можливі наслідки, окреслити коло суб'єктів (напр. лікар), але при цьому важливо враховувати його думку, ставлення і надати йому можливість відмовитися. Евтаназія потребує кримінально-правової регламентації, чіткий механізм реалізації самого права, у зв'язку з цим необхідно передбачити спеціальні норми у кримінальному законодавстві, які б закріплювали такі діяння. Декриміналізація дозволить контролювати процедуру і обмежити її чіткими рамками закону. Проте слід звернути увагу й на те, що цей процес повинен бути поступовим. Легалізація евтаназії повинна пройти низку наукових, законодавчих фільтрів, які встановлять правила, конкретні критерії та випадки, коли таке право може бути реалізоване [3]. Постає таке питання, чи можна потім це вважати виправданням самовбивства?

Отже, з одного боку, надати людині право вибору краще, ніж залишити її у безвиході, а з другого — велика кількість прогалин та власне помилок як з боку людини, що просить про таку послугу, так і з боку медичних працівників чи навіть третіх осіб. Досягти консенсусу в такому кропіткому питанні дуже важко, майже неможливо.

Список використаних джерел

1. Паліативно-хосписна допомога // [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://aphd.ua/publication-29/>
2. Основи законодавства про охорону здоров'я // [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2801-12/paran397#n397>
3. Питання легалізації евтаназії // [Електронний ресурс].— Режим доступу: <https://www.pravoconsult.com.ua/evtanaziya-pravo-na-smert-za-chi-proti/>

Ключові слова: евтаназія, право на життя, проблеми евтаназії, вбивство, паліативна допомога.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Тавлуй О. В.

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТЕРОРИЗМУ

Таке поняття як «тероризм» вже протягом багатьох років є актуальним, й надалі потребує численних досліджень, адже точного його визначення досі немає, в цьому й полягає актуальність цієї теми. Визначенням даного поняття займалася дуже велика кількість як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, існує понад 100 визначень поняття «тероризму», які прописані в різних нормативно-правових актах, наукових працях, енциклопедіях, словниках і т.д., проте жодне з них не висвітлює найбільш повного значення.

Для визначення поняття «тероризм» потрібно спочатку дослідити генезис даного слова. Тероризм — політика, заснована на систематичному застосуванні терору. Синонімами слова «терор» (лат. *terror* — страх, жах) є слова «насильство», «залякування». Поняття терору вперше вжите у політичному лексиконі у Франції жирондинцями та якобінцями, які об'єдналися для підготовки повстання й повалення «за допомогою залякування та помилування» кабінету міністрів при королі Людовіку XVI. Сприймалося з кінця XVIII — протягом двох третин XIX століття у найширшому розумінні відповідно до його етимології. Терор означав і відкрито насильницьку форму диктатури, і практику політичних замахів. Його часто застосовували як стосовно насильства і репресій у ході війни, так і щодо власне воєн. З появою в кінці XIX століття опозиційних організацій, які практикують систематичні замаху, поняття «терор» і «тероризм» поступово перестають поширюватися на сферу воєнних дій, виокремлюються як характеристика тільки певного виду політичної боротьби. Під поняттям «тероризм» стали розуміти політичні вбивства, опозиційні організації та їх тактику, а поняття «терор» закріпилося за репресивними діями держави. І лише у найзагальнішому плані за позначення терористичної практики і відособлення її від інших видів політичного насильства ці поняття взаємозамінні [4, с. 9-15].

Як свідчить історія, розвиток людства на всіх його етапах супроводжувався проявами тероризму, хоча й у різних його формах, інтерпретаціях, на різних рівнях. Відповідно з збільшенням різних форм тероризму, збільшилися й рівень моральних, фізичних та матеріальних витрат людей. Різні держави світу, їх населення все більше непокояться через непередбачуваність, зухвалість і масштаби терористичних актів. Сьогодні жодна людина не може відчувати себе в абсолютній безпеці, адже терористичні акти набувають значного поширення і найжахливі-

шим є те, що здійснення їх відбувається не лише на сухопутних територіях, а й повітряному та водному просторах. Здійснюється воно в різних формах, яких з роками, з розвитком людства та його можливостей, стає все більше, збільшується їх масштабність. Тому знаходячись на відпочинку чи просто відвідуючи близьких нам людей, займаючись буденними справами ми можемо опинитися свідками таких актів у кращому випадку, а в гіршому – стати потерпілими від них.

Тероризм – суспільне явище, яке охоплює різноманітні вияви терористичної діяльності і є політичним злочином [3, с. 52]; а його родовим об'єктом є громадська безпека. Його можна визначити як загрозу застосування насильства, що породжує почуття страху як у окремих громадян, так і серед багатьох людей, і розрахована на їх залякування та породження недовіри до суб'єктів влади.

Сучасне законодавство України, а саме ст. 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» від 20 березня 2003 р. № 638-IV тероризм – суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей, ст. 258 Кримінального Кодексу України терористичний акт визначається як «застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, або привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста), а також погроза вчинення зазначених дій з тією самою метою». Законодавче визначення дає вичерпний перелік форм тероризму, але це є невірно, оскільки форм є дуже багато, а крім того їх кількість постійно збільшується.

Отже, можна дійти висновку, що поняття «тероризм» є досить складним, динамічним, неоднозначним, багатоаспектним. Єдиного розуміння стосовно визначення тероризму на сьогодні немає. Сучасний тероризм – це насильство, яке здійснюється стосовно держави як політичного суб'єкта, і загроза насилля щодо мирних громадян. Особливо небезпечним сучасний тероризм став і в силу того, що, вийшов за національні рамки та перетворився на елемент міжнародних відносин. Він став загрозою не лише для життя окремої людини, а й для міжнародного миру, порядку та стабільності. На

даний момент тероризм зачіпає усі сфери соціального і політичного життя людини, поглиблюється і впливає на всю систему міжнародних відносин.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 № 638- IV, зі змінами станом на 13.03.2014 за № 877-VII. – [Електронний ресурс]: <http://zakon2.rada.gov.ua/>.
2. Кримінальний кодекс України офіційний текст станом на 15.04.2014. – [Електронний ресурс]: [http:// zakon2.rada.gov.ua/](http://zakon2.rada.gov.ua/).
3. Горбунов А. С. К вопросу о классификации терроризма// Московский журнал международного права, 1993. № 1. С. 53.
4. Тероризм: теоретико-прикладні аспекти: навчальний посібник / кол. авторів; за заг. ред. проф. В.К. Гришука. – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – С. 328.

Ключові слова: тероризм, терор, значення, форми, проблеми.

Науковий керівник: асистент Бойченко В. П.

СЕКЦІЯ 16.

ПРОБЛЕМИ КРИМІНОЛОГІЇ ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА

Арутюнянц Олег Едуардович

студента 4-го курсу інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

РЕСОЦІАЛІЗАЦІЯ НЕПОВНОЛІТНІХ, ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Необхідність забезпечення належного виховного впливу на засуджених, особливо неповнолітніх, доведена давно. Перші виховні установи для неповнолітніх засуджених на території сучасної України були створені ще понад століття тому. За історію свого існування виховна робота зазнавала певних змін та удосконалень, але проблема розробки нових форм, методів, напрямків даного виду діяльності залишається актуальною і на сьогодні. Закріплення соціально-виховної роботи в якості основного засобу виправлення та ресоціалізації засуджених та її тлумачення Кримінально-виконавчим кодексом України потребує глибоко вивчення її правової природи та співвідношення соціального та виховного у процесі її ресоціалізації.

До питання особливостей правового статусу неповнолітніх та організації виконання щодо них покарання у виді позбавлення волі зверталися О.С. Братків, О.І. Дегтяр, В.М. Дрьомін, Є.А. Дурманенко, А.І. Марчук І.І. Пампура, М.В. Романов.

Слід зазначити, що неповнолітні злочинці відбувають покарання у спеціальних виховних установах. На сьогодні, діє 5 виховних колоній для неповнолітніх осіб чоловічої статі та 1 колонія для неповнолітніх осіб жіночої статі. Так, на сьогоднішній день у виховних колоніях налічується 316 засуджених [1].

Особа в неповнолітньому віці більш сприйнятлива, на неї можна здійснювати відповідний корегуючий вплив, її звички і властивості в цьому віці є більш змінюваними, а сама вона легше піддається вихованню, навчанню й корекції [2].

При виконанні покарання у виді позбавлення волі щодо неповнолітніх повинно бути визначено правильне, оптимальне співвідношення кари і виховання, тобто пом'якшення каральної сили покарання і

посилення саме виховання, формування нових позитивних моральних якостей особистості. Переважна частина неповнолітніх засуджених є соціально-педагогічно занедбані, неповнолітні не вчилися, мали неповну сім'ю, мають психічні проблеми та ін., більшість злочинів вчиняються ними у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння. Тож, головною метою виправлення і ресоціалізації засуджених є формування у них почуття відповідальності, гідності, навичок, що створюють готовність до самокерованої правослухняної поведінки і сприятимуть скорішому поверненню їх у суспільство [3].

Пенітенціарна ресоціалізація неповнолітніх, засуджених до позбавлення волі, повинна сприяти подальшій реінтеграції їх у суспільство. Особливої ваги набуває організація групової роботи щодо формування соціально-культурних навичок. Ефективним в цьому плані є такі форми роботи: соціальний тренінг (передбачає вивчення соціально прийнятих, некримінальних способів подолання ситуацій, що виникають в повсякденному житті); група соціальної дії (згідно з А. Брауном, такі групи створюються на основі спільних інтересів, потреб і проблем з метою колективних дій, спрямованих на вирішення спільних проблем і зміну соціальних умов, що заважають їхній життєдіяльності); дозвільні групи (однією з причин кримінальної поведінки засуджених є їхнє невміння організовувати своє дозвілля, тому в ході виконання покарань цієї категорії засуджених необхідно показати шляхи та способи раціональної організації вільного часу); «житлова група», яка призначена для формування у засуджених навичок життя в колективі (її рекомендований склад – 8-11 неповнолітніх, що працюють під керівництвом соціального працівника або співробітників загальної служби виконання покарань) [4].

Принципово важливим аспектом сутнісної основи ресоціалізаційного процесу неповнолітніх є те, що особа, позбавлена волі, потрапляє в ув'язнення у віці 14-18 років, тобто в той самий час, коли проходить формування особистості людини. Саме в цьому віці у повному обсязі починається засвоєння підлітком тих соціальних ролей, котрі йому доведеться виконувати в самостійному, дорослому житті, визнається його місце в суспільстві, формуються певні моральні принципи. Тому працівникам виховних колоній у процесі своєї роботи слід зосереджуватись саме на вихованні всебічної і гармонійної особистості, забезпеченні здобування неповнолітнім необхідної освіти, допомогти їм у виборі життєвого шляху та визначенні соціальних пріоритетів.

Таким чином, провідною категорією, завдяки якій, власне, і можливий процес ресоціалізації неповнолітніх в установах виконання покарань, є виховання.

Для того, щоб неповнолітній у місцях позбавлення волі став повноцінною особистістю, виховний процес повинен бути інтеграцією морального, правового, трудового, фізичного та етичного виховання. Належне місце має бути відведене і перевихованню, при здійсненні

якого необхідно виправляти попередній негативний досвід виховання шляхом спрямування його активності у соціально значиму сферу діяльності.

Також, важливо зосередитись на проблемі розриву соціальних зв'язків між неповнолітнім та сім'єю, тобто сімейних зв'язків. Адже, враховуючи вікові та психологічні особливості неповнолітніх, саме цей чинник для них має вагоме значення.

Підводячи підсумок, звертаю увагу, що ресоціалізація неповнолітніх, засуджених до позбавлення волі, — це складний процес, спрямований на повернення їх у суспільство повноцінними громадянами з позитивно орієнтованою життєвою позицією та моральними принципами. Найважливішим серед заходів для досягнення мети такої ресоціалізації залишається виховання, однак не можна залишати поза увагою й інші заходи, враховуючи при цьому категорію засуджених осіб.

Список використаних джерел

1. Загальна характеристика Державної кримінально-виконавчої служби України — Режим доступу: <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/628075>
2. Романов М.В. Забезпечення прав засуджених неповнолітніх під час відбудовання покарання у виді позбавлення волі / Проблеми законності: акад. зб. наук. пр. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2012. — Вип. 119. — С. 184)
3. Кримінально-виконавче право: підручник / В.В. Голіна, А.Х. Степанюк, О.В. Лисодев та ін.; за ред. В.В. Голіни і А.Х. Степанюка. — Х.: Право, 2011. — 328 с.
4. Гусак А.П. Ресоціалізаційний центр як ефективна форма соціального становлення неповнолітніх правопорушників у виховних колоніях / Гусак // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 55. — К.; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2012. — С. 400-404.

Ключові слова: неповнолітній, ресоціалізація, позбавлення волі, особа, засуджений, покарання.

Науковий керівник: д.ю.н., доцент Ізовіта А. М.

**Білоус Денис Васильович,
Безвітра Вікторія Сергіївна**

студенти 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗМІ – КРИМІНОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН ЧИ СПОСІБ ПРОТИДІЇ ПІДЛІТКОВІЙ ЗЛОЧИННОСТІ?

Значення ЗМІ в житті сучасної молоді важко переоцінити. З кінця ХХ століття був сформований новий вид суспільства – інформаційний, і на сьогоднішній день Інтернет кожного дня стає все популярнішим. ЗМІ – найважливіший канал отримання інформації суспільством. Вони впливають на кожну людину окремо, формуючи певні емоції та дії.

На поведінку підлітків у першу чергу впливає зовнішнє середовище, яке формує певні погляди, свідомість неповнолітніх. При цьому, враховуючи їх вік, негаразди та протиріччя у суспільстві сприймаються ними більш гостро, не завжди критично. Це обумовлює більшу вразливість неповнолітніх до негативних впливів, що існують у суспільстві, а отже і до вчинення злочинів [2, с. 4].

Байлов А.В. зазначав, що існує дворівнева модель інформаційно-психологічного впливу ЗМІ на особистість та суспільство в цілому. Не можна однозначно говорити про можливі наслідки впливу інформації для кожної окремої особи, про те, як вона на ній позначиться, чи буде сприяти розвитку, стимулюванню, закріпленню певних антисуспільних настанов та інших особистісних факторів криміналізації. Це багато в чому залежить від особистісних якостей реципієнта. Натомість можемо констатувати, що криміногенний потенціал діяльності ЗМІ більш виразно проявляє себе в аспекті детермінації масових асоціальних практик за певними основними напрямками:

- 1) емоційне розбещення аудиторії, особливо неповнолітніх;
- 2) підсилення ефектів призонізації населення – пропаганду кримінальної субкультури, романтизацію злочинності, що приваблює молодь, особливо неповнолітніх, схиляння на бік тих, хто живе за законами злочинного світу, «тюремного закону»;
- 3) конструювання викривленої соціальної реальності – надання результатів «експертних оцінок», соціологічних досліджень;
- 4) продукування феномену звикання до злочинності [1, с. 145-150].

Проводилося багато соціологічних досліджень з приводу негативного впливу ЗМІ на підліткову злочинність. В результаті виявилось, що телебачення займає одне із ведучих місць в силу виховного впливу після сім'ї та школи та сприяє соціалізації у найбільшій мірі. Суттєвою особливістю сприйняття дитини є перевага емоційного відношення до об'єктів дійсності при відсутності глибоких знань про них. Саме тому в наш час особливо гостро постала проблема телевізійного насилля. Практично у всіх сучасних серіалах, фільмах, і навіть мультфільмах

існує відеоінформація розбою. Термін «телевізійне насилля» давно використовується в науковій лексиці та об'єднує в себе демонстрацію нанесення пошкоджень або шкоди персонажам телевізійних програм або фільмів. Існує безліч досліджень, результатів яких свідчать, що перегляд сцен насилля по телепрограмам та фільмам орієнтує молодь до наступної агресивної поведінки.

З іншого ж боку, ЗМІ безперечно є також важливим інструментом профілактики злочинності. Наприклад, шляхом створення позитивного іміджу правоохоронних органів можна підвищити кількість осіб, які бажатимуть стати правоохоронцями. Підвищуючи престиж професії правоохоронців, розповідаючи про її переваги можна поліпшити ситуацію загалом, змінити відношення людей. Різними програмами правового виховання, формування правосвідомості з допомогою ЗМІ можна поліпшити знання людей у різних галузях права та розширити кругозір, надати їм можливості для самозахисту у різних правових ситуаціях.

Концепція комбінованого впливу також заслуговує на увагу. Це пов'язано з тим, що інформуючи про певний спосіб вчинення злочину, ЗМІ одночасно і пропагують їх. Концепція щодо комбінованого впливу не сприймається певними з огляду на те, що вона не може існувати у чистому вигляді, її не можна виокремити і зазвичай переважає певний аспект впливу.

Цікаву точку зору з цього приводу висловила О.С. Осіпова. Вона зазначила, що одним із найважливіших завдань ЗМІ для ефективної профілактики злочинності — є надання ціленаправленої соціальної інформації, наприклад, привернення уваги суспільства до нагальних проблем, стимулювання його участі у цих процесах. Для того щоб вони могли ефективно здійснювати таку функцію, державним органам необхідно тісно співпрацювати зі ЗМІ, щоб здійснювати системну, стабільну та послідовну інформаційну політику. Тому Вирішення задачі підвищення ефективності спільної діяльності, попередження злочинів потребує детальнішого кримінологічного вивчення, щоб створити основу вдосконалення системи попередження злочинності [3; с. 4-5].

Отже, з вищесказаного випливає, що ЗМІ здійснюють одночасно криміногенний та анти криміногенний вплив. Саме тому треба обмежувати негативний вплив на підлітків з допомогою розробки інституційного, організаційного, комплексного та правового механізму, який би виключив негативний вплив ЗМІ на ще не сформовані особистості, до настання повноліття, коли засвоюються всі необхідні знання і правила поведінки в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Байлов, А. В. Криміногенний потенціал діяльності засобів масової інформації / А. В. Байлов, П. В. Сахута // Вісник Кримінологічної асоціації України. — 2016. — № 1 (12). — С. 143-153.

2. Бугера І.О. Проблеми використання засобів масової інформації для запобігання злочинів серед неповнолітніх : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / О.І. Бугера ; Акад. адвокатури України. — Київ, 2006. — 20 с.
3. Осіпова О.С. Засоби масової інформації у системі попередження злочинності : автореф. дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.08 / О.С. Осіпова. — М., 2014. — 27 с.

Ключові слова: підліткова злочинність; ЗМІ; попередження злочинності; кримінологічний феномен; комбінований вплив.

Науковий керівник: доц., к. ю. н. Дикий О. В.

***Бойко Марія Геннадіївна,
Шапалова Аліна Євгенівна***

студентки 4-го курсу факультету підготовки слідчих
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ ЗЛОЧИННОСТІ НА ТЕРИТОРІЇ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

Вже досить тривалий час Україна знаходиться в умовах збройного конфлікту через діяльність незаконних збройних формувань на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей, де на теперішній час триває проведення антитерористичної операції (АТО). Суттєве зростання злочинності як на цих, так і на прифронтових територіях викликає потребу в негайному вирішенні та пошуку найоптимальніших шляхів запобігання цим деструктивним явищам.

Якщо казати про злочинність в районі проведення АТО, то вона є не лише складовою загальної злочинності в Україні, а й постає специфічним феноменом, досі невідомим українському суспільству, зважаючи на наявність «гібридної війни».

Дослідження стану злочинності на цих територіях має здійснюватись з метою як своєчасного прогнозування його можливих негативних змін та корегування напрямів, так і ймовірних форм превенції та протидії певним видам. Це залежить перш за все від раціонального використання своїх владних повноважень правоохоронними органами.

Сама по собі проблема злочинності на територіях АТО не поставала предметом детальних кримінологічних досліджень, її поява не відбулась зненацька, а була спровокована війною з РФ та соціальним середовищем (іноземні найманці, зрадники національних інтересів, ображені на владу, безробітні, ситуативні злочинці, раніше засуджені, психічно хворі), тобто це випадки, які вийшли з-під контролю держави.

Аналізуючи злочинність в районі проведення АТО можна визначити її як певний фактор внутрішньодержавного характеру в особливих умовах бойового протистояння військових частин нашої держави і силових підрозділів РФ та окреслити коло проблем, які мають суттєвий вплив на її стан, динаміку та рівень.

Інформаційна або як її ще називають — «гібридна» війна РФ проти України, призвела до негативної налаштованості не лише з боку багатьох росіян до українців, але й великої кількості українського населення один до одного. Цей чинник є найбільш дестабілізуючим і саме він передусім обумовив появу специфічних форм злочинності на територіях проведення АТО.

Особливістю злочинності в районі проведення АТО є її терористична спрямованість та безліч форм і проявів: використання інформаційної зброї, вибухів, підпалів, захоплення заручників і цілих територій. Такі проблеми, є ситуативними, і передбачають можливість вирішення дипломатичним шляхом, але затяжними, розв'язання яких потребує чималої кількості часу та зусиль.

Як зазначає С. Р. Тагієв, вчинення злочинів на ґрунті тероризму мають певні особливості, виражені характером злочинних задумів терористів, організованістю та жорстокістю протидій, латентністю, високою мобільністю, оснащенням та інтернаціоналізацією власних дій, достатнім фінансуванням тощо [1, с. 436–437].

Крім обстрілів населених пунктів, головною небезпекою для мешканців цього регіону стали викрадення та пограбування, які вчиняються як незаконними збройними формуваннями так званих «ЛНР» та «ДНР», так і представники місцевого криміналітету.

Суттєво зросла кількість незаконних перевезень зброї, бойових припасів, вибухових речовин і пристроїв на територіях АТО. Завдяки цій зброї зловмисники вчиняють тяжкі та особливо тяжкі злочини.

Відбувається постійна криміналізація економічних структур, легалізація тіньового капіталу, зловживання владою і шахрайство, неконтрольованість різних видів зброї. Вітчизняні вчені О. М. Джужа та А. В. Гаркуша з цього приводу зазначають, що бойові дії (зокрема АТО) є екстремальною ситуацією для населення, і саме тому злочинність в екстремальних ситуаціях полягає в порушенні звичного способу життя, дезорганізації систем забезпечення життєдіяльності цілих регіонів. Протидія злочинності, підтримання правопорядку в цих умовах практично неможливі [2, с. 28–29].

Для розв'язання військового конфлікту та контролю за ситуацією було залучено багато міжнародних спостерігачів з ОБСЄ, Червоного хреста і т.д.

Тим не менш, з початку АТО на сході України, терористи неодноразово викрадали міжнародних представників, здійснювали обстріли їхніх місій та не допускали до моніторингу.

В таких умовах надзвичайно складно паралельно здійснювати боротьбу зі злочинністю. Адже на непідконтрольних територіях відсутні діючі правоохоронні органи, що призводить до неможливості реєстрації злочинів та проведення будь-яких слідчих дій, а у прифронтових містах, не зважаючи на наявність контролю з боку української влади, постають зовсім інші проблеми — брак кваліфікованих кадрів та їх належної мотивації, специфічних методик розслідування та досвіду роботи в умовах так званої «гібридної війни».

Отже, злочинність в районі проведення АТО має більш детально досліджуватись вченими, державним органам, громадськістю. Ми маємо зосередити увагу і зусилля не лише на її детермінантах, але й на локалізації та нейтралізації наслідків.

Список використаних джерел

1. Штогрі І. Називай агресією «захистом»: принципи інформаційної війни проти України / І. Штогрі // Свобода. — 2015. — 6 травня.
2. Джу́жа О. М. Актуальність кримінологічного дослідження екстремальних умов (ситуацій), що сприяють злочинності підчас проведення антитерористичної операції / О. М. Джу́жа, А. В. Гаркуша // Юридичний часопис НАВС. — 2014. — № 2. — С. 28–29.

Ключові слова: злочинність, АТО, детермінанти, протидія, гібридна війна

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Мандріченко Ж. В.

Бойко Марія Геннадіївна

студентка 4-го курсу факультету підготовки слідчих
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОСІБ, ЯКІ ВІДБУВАЮТЬ ПОКАРАННЯ В РАЙОНІ ПРОВЕДЕННЯ АТО ЧИ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Вже понад 4 роки наша країна знаходиться в стані «гібридної війни» з РФ. Саме такий стан речей і обумовлює необхідність детального вивчення правового статусу осіб, які відбувають покарання в районі проведення АТО чи на тимчасово окупованих територіях.

Відповідно до Указу Президента України №875/2014 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 04.11.2014 «Про невідкладні заходи щодо стабілізації соціально-економічної ситуації в Донецькій та Луганській областях», найвищим органом, відповідаль-

ним за врегулювання статусу осіб, які відбувають покарання на окупованих територіях Криму та Донбасу, є Міністерство юстиції України [1].

З метою законодавчого врегулювання статусу цих засуджених, Міністерством юстиції розроблений законопроект «Про правовий статус засуджених, які відбували покарання на тимчасово окупованій території або території населених пунктів, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, на території населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення, а також на території держави-агресора» [2].

Відповідно до нього, головний статус таких засуджених осіб – громадяни України. Окрім цього, вони, на час їх виявлення, мають статус засуджених, щодо яких порушено порядок виконання вироку суду [3].

Як відомо, у 2014-му Росія автоматично «подарувала» своє громадянство мешканцям окупованого Криму. Відмовитися від нього можна було лише у письмовій формі. Багато засуджених не могли скористатися цим правом і стали «громадянами РФ» без своєї згоди.

Якщо територія Криму офіційно визнана окупованою, то окремі райони Донецької та Луганської областей – наразі просто «непідконтрольні».

Тут ув'язнені не можуть відбувати покарання відповідно до українського законодавства, скористатися умовно-достроковим звільненням, скаржитися в українські органи влади на порушення своїх прав, бачитися з родичами, які мешкають на підконтрольній території, писати й отримувати листи, посилки.

Дуже часто здійснюється перешкоджання з боку працівників колоній при написанні клопотань про переведення їх на підконтрольну Україні територію. У засуджених під різними приводами не приймали заяви або ж не давали цим заявам руху в подальші інстанції. Неодноразово колонії опинялися в епіцентрі бойових дій.

Всі судові справи залишаються на непідконтрольній території. Тому після відбуття людиною покарання обов'язково необхідно з'ясувати легітимність її звільнення за українським законодавством [4].

Українські органи державної влади та громадянське суспільство мають розробити стратегію вирішення цих проблем і чітко визначити, що вони можуть запропонувати цим особам. Можливо, це будуть певні амністійні пільги через ті умови, в яких вони перебували впродовж цих років (відсутність меддопомоги, погане харчування, обстріли, психологічний тиск тощо). Ми маємо розглядати цих осіб як своїх громадян, які повертаються, інтегруються. Має бути максимальне сприяння у зменшенні всіх перешкод на шляху до цього повернення, створення відповідних умов для спрощення процесу отримання всіх необхідних документів, адже, звільняючись з місць виконання

покарань, вони мають на руках лише довідку, видану нелегітимними органами, і в українських правоохоронців виникає багато запитань.

Отже, можна сказати, що правовий статус осіб, які відбувають покарання в районі проведення АТО чи на тимчасово окупованих територіях, досі є невизначеним на законодавчому рівні і має бути якнайшвидше врегламентованим, оскільки в подальшому це допоможе максимально ефективно вирішувати вищевказані проблеми.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України №875/2014 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 04.11.2014 «Про невідкладні заходи щодо стабілізації соціально-економічної ситуації в Донецькій та Луганській областях» [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/875/2014>
2. Про правовий статус засуджених, які відбували покарання на тимчасово окупованій території або території населених пунктів, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, на території населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення, а також на території держави-агресора : Законопроект від 21.04.2017 (Неофіційний текст) / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT3340.html
3. Чабарай Г. Як Україні не забути своїх в'язнів в окупації / Г. Чабарай [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Society/202492>
4. Городецький А. МінЮст працює: статус засуджених осіб, які відбувають покарання в окупованих Криму та на Донбасі / А. Городецький [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.donbasssos.org/22022018-2/>

Ключові слова: засуджені, правовий статус, АТО, тимчасово окуповані території.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри Черкасов С. В.

Бондаренко Регіна Юріївна

студентка 5 курсу Інституту кримінальної юстиції
Національний університет «Одеська юридична академія»

КРИМІНАЛОГІЧНІ ПІДСТАВИ РЕФОРМАЦІЇ ІНСТИТУТУ ЗЛОЧИНІВ В СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Україна позиціонує себе як країна з європейськими цінностями, тобто як країна з сукупністю аксіологічних максим, основних принципів розбудови суспільства та держави, політико-економічних, культурних, правових та інших норм, направлені на

підтримку та удосконалення ліберально-демократичних інститутів. [1, с. 106]. Однією з цінностей є право на ефективний правовий захист, який закріплюється в Розділі 6, а саме ст. 47–50 Хартія основних прав Європейського Союзу, що передбачає створення державою ефективних засобів та сприятливих умов для захисту прав, свобод та інтересів всіх учасників суспільних відносин. Саме регламентація і підтримка цих умов становить одну з вирішальних ролей при формуванні соціальних практик. Соціальні практики виступають базисом для формування загально прийнятої поведінку та типового алгоритму дій. На жаль, не всі соціальні практики направлені на підтримку інтересів соціуму, а, скоріш, на задоволення власних потреб в рамках «дозвільної системи».

В більшості випадків, через наявність достатньої регламентації, що виступає факторами стримування, дії індивідуума не виходять за рамки дозволеної законодавством діяльності, однак, все ж наявність прогалин в регулюванні окремих соціальних інститутів детермінує формування негативної, а саме кримінальної практики. Під кримінальною практикою, у даному контексті розуміється вид соціальної практики, що виступає специфічним соціальним досвідом, який проявляється в поведінці, що заборонена кримінальним законом. [2, с. 398]. В ніякому разі не можна зазначати, що лише наявність колізій або прогалин формує кримінальну практику в суспільстві. Дана теза є істинною лише щодо окремих видів злочинності. Яскравим прикладом є злочинність в сфері підприємництва. Факт, що Україна досі спираємось на основи господарювання, закладені ще в радянські часи, що не дозволяє розвиватися в ритм динаміки економіки суспільство, формує у суб'єктів господарювання негативну практику ведення бізнесу, що не рідко переходить в кримінальну. Через відсутність реальних ефективних моделей управління та контролю за суб'єктами господарювання, зокрема, в вигляді кримінальної відповідальності, підприємці, відчуваючи безкарність та реальну можливість примноження своїх прибутків, все частіше вчиняють злочини в даній сфері.

Окремі оцінки ефективності кримінального-правового впливу на економічні злочини та їх види надані у роботах визнаних вчених як, Андрушко П.П., Борисов В.І., Бойко А. М., Волобуєв А.Ф., Гуртовенко О.Л., Дудоров О.О., Киричко В.М., Павлик Л.В., Стрельцов Є.Л., втім проблема досі не вирішена, що негативно позначається на захисті, в межах системи кримінальної юстиції, економіки держави в цілому та, зокрема, знижує результативність протидії даним злочинів. Однією з проблем наявності полеміки серед науковців є визначення кола злочинів, що становлять злочини в сфері економіки, господарювання та підприємництва. На жаль, законодавець також не вирішив даного

питання, оскільки при групуванні злочинів до Розділу VII КК знехтував принципом одноманітності. Деякі злочини мають об'єкт посягання, що виходить за рамки господарської діяльності визначеної ст. 3 Господарського кодексу України (далі — ГК). Наприклад, це ст. 200, 210, 211 КК, однак, незважаючи на наявні недоліки, у даному розділі все ж вбачається чітко виражена група злочинів «Злочини в сфері підприємництва».

Для виділення та більш детального аналізу проблем протидії злочинності в сфері підприємства, а також обґрунтованості підстав для виокремлення даного інституту, підвередимо наявність всіх обов'язкових ознак правового інституту. Першою ознакою є однорідність фактичного змісту. Злочини в сфері підприємництва об'єднують спільні: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт та суб'єктивна сторона. Об'єкт, відповідно до загальної кримінально-правової теорії — конкретні суспільні відносини, що порушуються в разі вчинення злочину [2, с. 43], отже в загальному вигляді об'єкт злочинів в сфері підприємництва — суспільні відносини, що виникають в ході здійснення підприємницької діяльності. Виходячи з визначеного об'єкту злочинів в сфері підприємництва, пропонуємо дефініцію злочинів в сфері підприємництва : *«Злочини в сфері підприємництва — це суспільно небезпечні діяння, об'єктом посягання яких є суспільні відносини, що виникають у процесі самостійної, ініціативної, систематичної на власний ризик господарської діяльності з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку, порядок якої визначений господарським та цивільним законодавством України.»*

Спільною ознакою для всіх злочинів в сфері підприємництва є наявність специфічного засобу вчинення злочину, в широкому трактуванні, а саме використання господарсько-правових інструментів. Також притаманною особливістю виступає і спеціальний суб'єкт, а саме, особа що фактично здійснює господарську діяльність з легітимізацією цієї діяльності, або без такої. І останньою, але не менш важливою спільною ознакою виступає мета вчинення злочину — отримання позитивного економічного результату. Економічний результат може проявляється в отриманні блага: майна, прибутку, привілеїв на ринку, тощо, або ж надання нелегальному прибутку легальний характер. Таким чином, ми можемо спостерігати наявність однорідного змісту даних злочинів, що вирізняє їх з поміж інших.

Оскільки для виокремлення інституту права необхідно визначити його структуру, пропонуємо класифікацію злочинів в сфері підприємництва в основі якої лежить критерій — об'єкт посягання, а саме «принцип здійснення підприємницької діяльності». Таким чином при комплексному підході аналізу норм господарсь-

кого та кримінального законодавства можна сформувати таксономію злочинів в сфері підприємництва:

1 ГРУПА – Діяння, що порушують принцип свободи підприємницької діяльності: *1.1. Злочини у сфері організації порядку зайняття підприємницької діяльністю; 1.2. Злочини у сфері спеціально забороненої підприємницької діяльності.*

2 ГРУППА – Діяння, що порушують принцип економічної конкуренції: *2.1. Злочини в сфері захисту добросовісної конкуренції; 2.2. Злочини в сфері протидії законній діяльності суб'єктів господарювання.*

3 ГРУППА – Діяння, що порушують принцип захисту споживача.

Проаналізувавши доктринальний та практичний масив інформації щодо злочинів в сфері підприємства, ми дійшли до висновку, що в правовій реальності існують тісно пов'язані між собою проблеми: *нестабільність регуляторного законодавства в сфері господарювання; значний ступінь латентності злочинів в сфері підприємництва; проблеми безпосередньо кваліфікаційного процесу злочинів в сфері підприємництва.* Визначені проблеми зумовлюють необхідність виокремлення кримінально-правового інституту для подальшого систематичного реформування кримінального та кримінально-процесуального права, зокрема формування спеціальних механізмів пеналізації та протидії даної групи злочинів [4, с. 276].

Нестабільність регуляторного законодавства в сфері господарювання зумовлює формування колізій та прогалин в кримінальному законодавстві, а також фактично ускладнює правозастосовний процес кваліфікації. Як наслідок, дана проблема зумовлює погіршення стану ефективності захисту прав та інтересів в сфері підприємництва кримінальним законодавством, зокрема, підвищуючи рівень латентності даних злочинів. Для досягнення даної проблеми пропонуємо розглянути статистичну довідку щодо окремих кримінологічних показників (табл. 1).

Через складність застосування господарських норм формується негативна практика закриття кримінальних проваджень за відсутності складу події та фактично призводить до безкарності винних осіб. Такі тенденції сповільнюють процес удосконалення норм, оскільки через відсутність практики ані суди, ані законодавець не можуть розробити обґрунтовані стратегії реформації норм, що визначають злочини в сфері підприємництва, тим самим знижуючи стан захищеності економіки держави в цілому.

Таблиця 1

Криміналогічна характеристика злочинів в сфері підприємництва

Рік	Всього зареєстр. злочинів	Кільк. зареєстр. проваджень в злочинів сфері підприємництва	Питома вага	Доля крим. проваджень з повідомленням про підозру	Доля крим. проваджень, що були направлені в суд	Доля крим. проваджень в яких особу було звільн. від відповідальності	Співвіднош. зареєстр. проваджень з закритими	Співвіднош. зареєстр. з провадженням в яких не винесено проц. рішення
2013	563560	4368	0,78	46,8	43,5	1,2	1:2	2:1
2014	529139	3914	0,74	39,6	33,9	1,8	3:2	2:1
2015	565182	2932	0,52	36,7	33,1	2	4:3	5:3
2016	592604	2193	0,37	23,6	20,8	1,3	3:2	3:2
2017	857571	1727	0,2	41,3	36,9	1,7	5:3	5:3

*Дані офіційного сайту Генеральної прокуратури України

Окрім проблем правозастосовчого характеру на даний момент існує проблема «несправедливості», що виникає при притягненні винних до кримінальної відповідальності. Першою є дисбаланс прав і обов'язків юридичних осіб. Відповідно до ст. 18 КК України суб'єктом злочину є лише фізична осудна особа, у той час як потерпілим, відповідно до ст. 55 КПК України, може виступати як фізична особа, так і юридична особа. Отже складається ситуація, що збитки завдані кримінальним правопорушенням юридичній особі мають бути відшкодовані, у той час як збитки завдані юридичною особою, що, зауважимо, має свій власний капітал, підлягають відшкодуванню особою, яка діяла в інтересах юридичної особи і яку притягнуто до кримінальної відповідальності. Другою проблемою виступає незахищеність інтересів в здійсненні кримінального провадження в формі приватного обвинувачення. Так без заяви потерпілого не можливо розпочати розслідування щодо злочинів передбачених ст. 203-1 та 229 КК, однак це є нерациональним, оскільки на практиці основними суб'єктами виявлення даних злочинів є споживачі, а не суб'єкти авторських прав, таке обмеження зменшує ефективність протидії даних злочинів.

На даний час, правова реальність демонструє необхідність введення системи нових методів протидії злочинам в сфері підприємництва [5, ст. 277]. Дані методи можна розподілити на такі групи: 1) усунення наявних прогалин в регулюванні кримінального законодавства, гармонізація його з нормами господарського права; 2) створення ефективних механізмів відновлення соціальної справедливості; 3) організацію результативної взаємодії державних органів 4) розробка теоретичні та законодавчих роз'яснень для ефективного вирішення ряду проблем, пов'язаних з інститутом злочинів в сфері підприємництва, що зумовить створення сприятливих умов для здійснення уповноваженими органами належного захисту суб'єктів господарювання в сфері підприємництва кримінально-правовими засобами та забезпечити економічну стабільність в державі.

Список використаних джерел

1. Сакало, О.Є. Європейські цінності: сутнісні основи та практичне втілення// Збірник наукових статей учасників Четвертої Всеукраїнської науково-практичної конференції. — Полтава: Скайтек, 2015. — С. 106-109.
2. Дрьомін В.М. Інституціональна концепція злочинності// Вісник Асоціації кримінального права України, — 2013. — № 1(1). — С. 388-408.
3. Туляков В.О., Мирошніченко Н.А, Балобанова Д.О. Кримінальне право України. Загальна частина: текст лекцій: Закон. Злочин. Відповідальність / В. О. Туляков, Н. А. Мирошніченко, Д. О. Балобанова; НУ ОЮА. — Одеса: Юридична література, 2014. — 128 с.
4. Чернишов Г. М. Теоретико-методологічні основи кримінологічного дослідження фінансового шахрайства в інвестиційно-будівельній сфері /

- Г. М. Чернишов // Науковий вісник публічного та приватного права: збірник наукових праць. — 2016. — № 5. — С. 293-297.
5. Чернишов Г. М. Нормативно-правове забезпечення протидії фінансовому шахрайству в інвестиційно-будівельній сфері [Електронний ресурс] / Г. М. Чернишов // Порівняльно-аналітичне право: Електронне наукове фахове видання. — 2016. — № 5. — Режим доступу: http://www.pap.in.ua/5_2016/83.pdf

Ключові слова: детермінація злочинності, злочини в сфері підприємництва, підстави виокремлення інституту, проблеми інституту.

Науковий керівник : к. ю. н., доцент Чернишов Г. М.

Вдовиченко Вікторія Олександрівна

студентка 5-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОМУ НАРКОБІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Поширення наркоманії в Україні — це одна з причин активного формування та діяльності транснаціонального наркобізнесу. Вигідне геополітичне розташування України, що обумовлює використання її території як артерії для перевезення наркотиків, формує новий ринок збуту.

Транснаціональний наркобізнес — це окремий вид організованої транснаціональної злочинності, що характеризується структурованою системою високоорганізованих і ретельно законспірованих злочинних угруповань, які займаються міжрегіональною, у ряді випадків міжнародною злочинною діяльністю у вигляді промислу, що спрямована на незаконний обіг наркотиків, чи пов'язаним з ним іншим видом такої діяльності, з метою систематичного отримання максимальних прибутків та надприбутків, використовуючи в своїх інтересах як державні структури, так і інститути громадянського суспільства [1, с. 16].

Обіг наркотичних засобів і психотропних речовин — сукупність операцій та інших дій, предметом яких є наркотичні засоби і психотропні речовини.

Оскільки законний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин та їх прекурсорів — дозволений і контрольований відповідно до національного законодавства держави вид діяльності, незаконним вважається оборот наркотичних засобів, здійснюваний з порушенням законодавства України.

Отже, незаконний обіг наркотичних засобів включає в себе ряд відповідних правопорушень, тоді як сукупність злочинів, предметом яких є наркотичні засоби, становить злочинний обіг наркотичних засобів. Незважаючи на постійне ототожнення термінів «незаконний» і «злочинний» обіг наркотичних засобів в спеціальній літературі, їх слід розглядати в співвідношенні як більш широке (сукупність правопорушень), що поглинає більш вузьке (сукупність злочинів). Таким чином, злочинний обіг наркотиків — це сукупність (система) злочинів, що виражаються в культивуванні рослин, що містять наркотичні речовини, розробці, виробництві, виготовленні, переробці, зберіганні, переміщенні (перевезенні і пересилці, в тому числі ввезення та вивезення), відпустці, реалізації, збуті, розподілі, придбання, використання, а також в знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і їх аналогів, і сукупність осіб, які їх вчинили. Незаконний обіг наркотиків обумовлює виникнення наркобізнесу, він є не лише суспільно небезпечним проявом злочинної активності, але й загрожує здоров'ю нації. А зростаючий попит на наркотики породжує їх пропозицію. Все більше осіб долучаються до незаконного обігу наркотиків, адже сприймають дану діяльність як легкий та швидкий спосіб отримання максимальних прибутків.

В Україні наркотики потрапляють контрабандним шляхом: основна частка з країн ближнього зарубіжжя, а також з держав Латинської Америки, регіонів «Золотого півмісяця» (Афганістан, Пакистан, Іран) та «Золотого трикутника» (М'янга, Таїланд, Лаос).

Вивчення особи, що причетна до наркобізнесу, вказує на їх корисливу установку, що підкріплюється систематичною, тривалою і безкарною злочинною діяльністю. Така діяльність беззаперечно впливає на спосіб їх життя та поведінку даних осіб, які в процесі незаконної діяльності вдосконалюють свої навички.

Дослідження особливостей злочинців, що займаються наркотиками, демонструє, що найбільшу частину складають чоловіки (75%). Проте все частіше стали використовувати жінок у якості кур'єрів. Більшість наркокур'єрів — це безробітні, а також водії, пенсіонери, домогосподарки, особи, які навчаються. Найчисленнішу групу складають особи віком до 30 років (66,5%).

Щодо місць приховування наркотиків, які використовуються перевізниками на територію України, то це: транспортні засоби — 38,3%, багаж — 33,9%, тіло людини — 10,7%, особисті речі — 10%, поштові відправлення — 3,8%, ручна поклажа — 3,3%.

Організатори транснаціонального наркобізнесу зазвичай мають легальний бізнес, за допомогою якого здійснюють «відмивання» грошових коштів, які отримали від незаконного обігу наркотиків. Переважно це особи 18-24 (36%) або 30-39 (40%), з середньою професійною (36%) або повною загальною середньою (42%) освітою, як правило, без постійного джерела доходу (87%). Можна виділити такі

основні функції лідера злочинної групи: організаторська, інформаційна, стратегічна, нормативно-цілісна, дисциплінарна [2, с. 20].

Однією із світових тенденцій в розвитку наркобізнесу є його індустріалізація. Незаконне виробництво наркотиків набуває характеру добре налаштованої індустрії, спричиняє появу підпільних нарколабораторій (кустарних, промислових, мобільних). Потужність мобільної лабораторії, що була виявлена в Колумбії 70 кг. кокаїну на добу [3]. Офіційні статистичні дані не дають реальної картини наркобізнесу. Але навіть ті дані, які опубліковані свідчать про великий виробничий потенціал лабораторій, які виготовляють синтетичні наркотики.

На сьогодні в Україні вбачається сплеск наркоманії, який, очевидно, найближчим часом буде зростати. Спостерігається така небезпечна тенденція, як збільшення кількості споживачів наркотиків серед підлітків, що спричиняє зростання їх криміналізації. Тому виникає необхідність створення ефективної медичної допомоги наркохворим, використання сучасних програм психо-соціальної реабілітації наркохворих та адаптації в суспільстві.

Вирішення проблеми наркоманії потребує розробки інноваційної системно-попереджувальної стратегії і на її основі економічних, соціальних, культурних, виховних, правових заходах, спрямованих на виявлення й усунення факторів, причин і умов, що детермінують споживання наркотиків і пов'язаних з ними правопорушень. Основним напрямом діяльності правоохоронних органів має бути профілактична робота, адже репресивні заходи не будуть ефективними в повній мірі.

Необхідно здійснювати постійне вдосконалення державного механізму у боротьбі з наркоманією, покращувати діяльність правоохоронних органів із врахуванням світової практики; створювати спецпідрозділи у боротьбі з незаконним обігом наркотиків; розвивати участь неурядових громадських організацій, благодійних фондів, релігійних осередків у сприянні боротьби з незаконним обігом наркотиків. Правильна організація попереджувальної роботи серед молоді, висвітлення проблемних питань поширення наркоманії в ЗМІ, а також оприлюднення результатів протидії поширенню наркотиків правоохоронними органами, це першочергові завдання, які, беззаперечно, будуть мати результат.

Список використаних джерел

1. Расюк Е.В. Кримінологічна характеристика та запобігання транснаціональному наркобізнесу в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Е.В. Расюк; Нац. акад. внутрішніх справ України. — К., 2005. — 16 с.
2. Расюк Е.В. Кримінологічна характеристика та запобігання транснаціональному наркобізнесу в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Е.В. Расюк; Нац. акад. внутрішніх справ України. — К., 2005. — 20 с.

3. Транснаціональний наркобізнес // Эл. учебник “Теневая экономика и экономическая преступность” [Эл. ресурс]. — Режим доступа: <http://kiev-security.org.ua/b/232/ch6p4.shtml>.

Ключові слова: транснаціональний наркобізнес, незаконний обіг наркотиків, наркоманія.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Федчун Н. О.

Віхоцька Владислава Володимирівна

студентка 5-го курсу інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ТОРГІВЛЯ ЛЮДСЬКИМИ ОРГАНАМИ ТА ТКАНИНАМИ ЯК ВИД ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Хоч і не новим, але, на жаль, мало дослідженим через свою багатоаспектність є такий напрям злочинної діяльності у сфері транснаціональної злочинності, як торгівля людськими органами та тканинами. Незаконний обіг людських органів і тканин, що виник у результаті розвитку трансплантології, створює одну з форм транснаціональної та транскордонної організованої злочинності. Таке явище швидко набуло ознак прибуткового кримінального бізнесу, і з кожним днем виникають нові схеми його реалізації.

На сьогодні актуальності набуває питання вдосконалення законодавства України в даній сфері для мінімізації поширення «чорної трансплантології», адже прогалин та недоопрацювань у цьому напрямку злочинної діяльності більш ніж достатньо. Для прикладу, у ст. 12 ЗУ «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів» зазначається, що «взяття анатомічних матеріалів у неживого донора допускається у випадках, коли реципієнт і донор перебувають у шлюбі або є близькими родичами» [1]. Тож одразу виникає чимало запитань, як бути тим особам, які не мають рідних? Як діяти, коли рахунок іде на дні та навіть на години й немає часу чекати на те, що потрібний анатомічний матеріал буде (і чи буде взагалі), а є добровільна згода сторонньої особи? Такі питання практично не врегульовані на законодавчому рівні. Зрозуміло, що в цій сфері все не так просто, є багато морально-етичних аспектів, що ускладнює її регулювання, адже недоцільно виводити це на прагматичний рівень угод та договорів, але, безперечно, усі питання, пов'язані з трансплантацією органів та тканин людини, мають бути чітко визначені законодавством. Досить часто через безвихідь людям доводиться-таки шукати нелегальні

шляхи, а, як відомо, попит породжує пропозицію, тому й відбувається процвітання такої форми кримінального бізнесу.

Дуже тісно «чорна трансплантологія» пов'язана з торгівлею людьми та набуває міжнародних масштабів, адже те, що не дозволено в одних країнах, є часто абсолютно нормальним і легальним в інших. Операції з пересадки донорських органів проводяться в багатьох країнах Азії, Близького Сходу, Східної Європи, у Південній та Центральній Азії, Латинській Америці й США. Цьому сприяють місцеві кримінальні угруповання, але заправляють таким бізнесом глобальні синдикати організованої злочинності, які вкрай небезпечні, мобільні та досить поширені. У дану систему входить ціла мережа торговців донорськими органами, що включає мобільних хірургів, посередників, пацієнтів і продавців, які збираються для проведення таємних операцій. Найчастіше подібні угоди укладаються під загрозою застосування насильства [3]. Висока латентність таких дій обумовлена, як вважають вітчизняні вчені, перш за все корупційними зв'язками, бо проведення медичних маніпуляцій є доволі складними, затратними, ризиковими для здоров'я діями, які перш за все потребують відповідних медичних знань, спеціального обладнання для здійснення таких операцій та перевезення вже готового матеріалу. Тісно сфера «чорної трансплантології» співпрацює з торговцями людьми, адже часто людей, завербованих для трудової, сексуальної експлуатації тощо, перепродають для донорства анатомічних матеріалів. Більшість розвинених країни має доволі чіткий нормативний порядок урегулювання даного питання, що зменшує (а інколи навіть унеможливує) проведення даної злочинної діяльності, до чого варто прагнути й нашій державі.

Додатковий Протокол до Конвенції Ради Європи «Про права людини та біомедицину, який стосується трансплантації органів і тканин людського походження» **24.01.2002 року № ETS N 186, ратифікований Україною 26.06.2006 року, зазначає, що трансплантація анатомічних матеріалів можлива лише за письмовою згодою особи [2]. В українському законодавстві це підтверджується ст. 16 ЗУ «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів», де затверджено, що «кожна повнолітня дієздатна особа може дати письмову згоду або незгоду стати донором анатомічних матеріалів у разі своєї смерті. За відсутності такої заяви анатомічні матеріали в померлої повнолітньої дієздатної особи можуть бути взяті за згодою подружжя або родичів, які проживали з нею до смерті. У померлих неповнолітніх, обмежено дієздатних або недієздатних осіб анатомічні матеріали можуть бути взяті за згодою їх законних представників»[1]. Хоча це й виконує вимоги Конвенції, але, на жаль, питання не врегульоване до кінця, бо немає однозначно юридично визначеної форми такої згоди, не зрозуміло, де така згода має зберігатися, якщо особа її оформила, і що створює реальні юридичні проблеми в подальшому. Натомість в**

інших країнах подібне підтвердження або відмова заноситься до медичних карток, медичних страхових полісів, до бази потенційних донорів тощо, чим самим спрощує процедуру трансплантації анатомічних матеріалів та зменшує потребу пошуку «інших варіантів» вирішення ситуації, чим значно знижує попит на «чорному ринку органів».

Безперечно, протидіяти торгівлі людськими органами та тканинами — важливе завдання як на міжнародному, так і перш за все на національному рівні, адже з року в рік велика кількість осіб стає жертвами даного виду злочинного бізнесу. Тому необхідні як теоретичні, так і практичні напрацювання з даного питання, так як на сьогодні ще існує чимало питань у цій сфері, і їх необхідно вирішувати якнайшвидше.

Список використаних джерел

1. Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини Верховна Рада України; Закон від 16.07.1999 № 1007-XIV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://goo.gl/7gZsFd>
2. Додатковий Протокол до Конвенції Ради Європи «Про права людини та біомедицину, який стосується трансплантації органів і тканин людського походження» 24.01.2002 року № ETS N 186 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://goo.gl/7gZsFd>
3. Nancy Scheper-Hughes Organ trafficking: a protected crime [Electronic resource] / Nancy Scheper-Hughes // The Conversation. 2013. — 3 Sept. — Mode of access : <https://theconversation.com/organ-trafficking-a-protected-crime-16178>

Ключові слова: «чорна трансплантологія», трансплантація органів, транснаціональна та транскордонна злочинність, торгівля людьми.

Науковий керівник: к.ю.н, доцент Федчун Н. О.

***Гедіков Владислав Васильович,
Готманова Анастасія Володимирівна***

студенти 4-го курсу факультету Цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

СУЧАСНИЙ СТАН ЖІНОЧОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день жіноча злочинність є важливою кримінологічною проблемою. Її актуальність визначається особливим статусом жінок у суспільстві, важливими функціями, якими вони наділені, а також несприятливими наслідками їхньої кримінальної поведінки. Дослідження жіночої злочинності є необхідним через її інтенсивне

зростання в Україні та негативний вплив на суспільні відносини і морально-психологічний стан суспільства в цілому.

Тема жіночої злочинності досліджувалася в наукових роботах Ю.В. Александрова, Ю.М. Антоняна, І.С. Басенко, Б.М. Головкина, А.Ф. Зелінського, Я.О. Кондратьєва, І.З. Корзуна, Ч. Ломброзо, Г.С. Семакова.

Жіноча злочинність — це система злочинів, які здійснюються жінками на території держави за певний час. Хоча вона є структурним елементом всієї злочинності, проте характеризується особливостями, що випливають із соціально-психологічних і біологічних факторів [5, с. 123].

В історичному аспекті цікавою є думка Ч. Ломброзо щодо жіночої злочинності і причин її виникнення. Вчений приділяв багато уваги анатомічним і фізіологічним властивостям організму жінки в механізмі злочинної поведінки. Він намагався пізнати причини і мотиви скоєння злочинів жінками, які він називав «злочинним імпульсом». Так, у своїй праці «Жінка — злодійка і повія» Ч. Ломброзо писав: «Дуже часто злочини, вчинені жінками, мають дуже складну передісторію. Жінки незвичайно легко піддаються почуттю ненависті, і незначна перешкода чи невдача в їх житті збуджують у них лютість, яка штовхає їх до злочину. Вони викликають в їх душі страшну злість і заздрість до тих, хто більше влаштований у житті, особливо, якщо ці невдачі залежать від їх власної нездатності» [6, с. 62].

Сучасна жіноча злочинність має якісно новий характер. Часто жінка не тільки очолює злочинну групу, але і організовує, і скоює найбільш жорстокі і витончені злочини. Порівняно із чоловічою злочинністю, яка є домінуючою майже за всіма показниками загальної злочинності, жіноча — наділена яскравими ознаками. Вона відрізняється кількісними та якісними характеристиками, структурою і характером злочинів, способами і знаряддями скоєння злочинів. При вчиненні злочину, жінки більш емоційні, оскільки вони більш чутливі до умов життя та до характеру взаємин з оточуючими. Беручи до уваги ці особливості, жінкам складніше пристосуватися до умов відбування покарання.

Жіноча злочинність вважається чимось вторинним, на відміну від чоловічої. Згідно зі статистикою Генеральної прокуратури України, за 2016 рік кількість жінок, що вчинили злочин, становить 70 462 особи, чоловіків — 526 192. За даними 2017 року, кількість жінок зросла до 81 217 особи, чоловіків — 614 628. Тому, простежується закономірне співвідношення кількості жінок до кількості чоловіків, що становить 1:7,5. За перші три місяці 2018 жінок, що вчинили злочин, нараховується 5 462 особи, чоловіків — 35 087, що є більшим показником, ніж за аналогічний період 2016 і 2017 року. У даному випадку співвідношення становить 1:6,4. Найбільше жінки скоюють злочини саме наприкінці року (жовтень-грудень), найменше — на початку (січень-

лютий) [1]. Враховуючи ці статистичні дані, простежується тенденція до збільшення динаміки жіночої злочинності і загалом кількості осіб жіночої статі, що скоїли злочин.

Специфічні риси жіночої злочинності простежуються і щодо якісних показників. Виділяють дві головні області суспільних відносин, де жінки здійснюють злочини. Перша область – побутові відносини, де причинами вчинення злочинів є несприятливий вплив соціальних зв'язків (шлюбний, родинний, сусідський вплив). Частіше за все, у даних ситуаціях жінки здійснюють насильницькі злочини [4, с. 7]. Друга область – професійна зайнятість жінок, де матеріальні цінності перебувають у вільному доступі. Для цієї сфери характерні корисливі злочини.

Варто зазначити, що соціально-психологічні, демографічні, біологічні та інші фактори мають вплив на характер і структурованість жіночої злочинності. Попри це, не передбачено офіційних даних про ці компоненти жіночої злочинності. Актуальними є соціологічні дослідження. Відповідно до цих досліджень, доля крадіжок становить близько 33%, умисних вбивств та тяжких тілесних ушкоджень – 22%, злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних речовин – 18%, грабежів і розбоїв – 13%, економічних злочинів – 14%. Також необхідно брати до уваги агресивність, адже 35% жінок засуджені до покарання за насильницькі злочини [2, с. 152].

Вік жінок, що відбувають покарання, переважно становить від двадцяти до сорока років. Причинами цього є зміна соціального статусу жінки, її вразливість у суспільстві, великий рівень безробіття, посадове положення та роль у відносинах з сім'єю. Проте останнім часом в Україні відбувається зменшення віку жіночої злочинності. Найявне збільшення жіночої злочинності у молодих дівчат. Серед судової практики є приклади жорстоких вбивств, вчинених групами неповнолітніх дівчат, віком від чотирнадцяти до п'ятнадцяти років. Однак вік значної кількості жінок становить більше тридцяти п'яти років.

За статистичною інформацією, приблизно 26% жінок, які засуджені до позбавлення волі, мають різноманітні психічні відхилення. До них відносяться алкоголічна залежність, психопатія, олігофренія. Приблизно 34% жінок у період слідства проходили судово-психіатричну експертизу; близько 8% були госпіталізовані у психіатричні стаціонарні відділення після призначення покарання.

Для жінок характерний такий злочин як умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини. Порівняно з іншими видами вбивства, позбавлення життя новонародженої дитини дуже поширене у сільській місцевості. Цей злочин здійснюють переважно молоді жінки, що погано адаптовані, тобто ті, у яких відсутнє достатнє матеріальне забезпечення, власне житло, сім'я. Як правило, для цього злочину

характерною ознакою є наявність чоловіка, який має вплив на психологію жінки [3, с. 44].

Отже, проблема жіночої злочинності є однією із найважливіших в Україні. Її прояви є найбільшими у тих галузях, до яких жінка найбільше залучена – у сімейно-побутовій сфері та серед професій, які вважаються традиційними для жінок, де вони мають доступ до матеріальних цінностей.

Проаналізувавши загальну статистику, слід зазначити, що питома вага жіночої злочинності є невеликою відносно чоловічої. У структурі жіночої злочинності переважну більшість становлять крадіжки та насильницькі злочини. За останні роки простежується тенденція до швидких темпів зростання жіночої злочинності, причому і серед неповнолітніх дівчат, що повинно занепокоїти суспільство і державу. Виходячи з цього, правоохоронним органам необхідно створити належні умови і вжити комплекс заходів для профілактики і попередження жіночої злочинності. Це допоможе зменшити рівень злочинності серед жінок, дозволить зміцнити законність і правопорядок в нашій державі, а також поліпшить виховання підростаючого покоління.

Список використаних джерел

1. Генеральна прокуратура України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://www.gp.gov.ua>.
2. Александров Ю.В., Гель А.П., Семаков Г.С.: курс лекцій. – К.: МАУП, 2002. – 295 с.
3. Блага А.Б. Про жіночу злочинність // Право України. – 1999, № 9. – 89 с.
4. Головкін Б.М. Сімейно-побутові конфлікти в системі детермінації умисних вбивств і тяжких тілесних ушкоджень: автореф.дис. на здобуття наук.ступеня канд.юрид.наук. – Х., 2003. – 20 с.
5. Даньшин І.М., Голіна В.В., Валуйська М.Ю. – Кримінологія: Загальна та Особлива частини: підручник / 2-ге вид. перероб. і доп. – Х.: Право, 2009. – 288 с.
6. Ломброзо Ч. Женщина преступница и проститутка. – С., 1991. – 224 с.

Ключові слова: жінка, жіноча злочинність, показники злочинності, області жіночої злочинності, соціологічні дослідження.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Дикий О. В.

РОЛЬ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИХ УСТАНОВ У ДЕТЕРМІНАЦІЇ РЕЦИДИВНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

В Україні розвиваються та створюється нова система державних установ, шляхом реформування старих, їх удосконалення та перетворення у більш ефективні. Серед них чільне місце посідають кримінально-виконавчі установи.

За інформацією на сайті Державної кримінально-виконавчої служби станом на 1 вересня 2016 року, в Україні налічувалось 148 установ Державної кримінально-виконавчої служби та 589 підрозділів кримінально-виконавчої інспекції. Ще 29 установ знаходяться на території Донецької та Луганської областей. На той час в кримінально-виконавчих установах всього трималося приблизно 60771 особа, з них 1552 особи відбувають покарання у вигляді довічного позбавлення волі.

Загальна мета таких закладів — це виправлення особи, яка вчинила кримінально-протиправне діяння. На сьогодні існує проблема із досягненням такої мети. В даному контексті можна поставити також питання і про ефективність їх функціонування, про досягнення цілей визначених у КВК. Саму ж рецидивну злочинність можна розглядати як різновид вторинної злочинної діяльності [4, с. 320].

Г.М. Чернишов в рамках свого дослідження проаналізував дані майже за 8 років і прийшов до наступних висновків: у період з 2005 р. по 2009 р. рівень злочинів, вчинених особами, що раніше вчиняли злочин, мав сталий характер, а питома вага коливалась у межах 24-26,6%. З 2010 р. спостерігалось суттєво збільшення рівня цих злочинів: у 2010 р. — 96 830 злочинів (29,8%); 2011 р. — 147 585 (46,2%); 2012 р. — 138 310 (48,8%). Якщо порівняти 2005 р. та 2011 р., то абсолютне число злочинів збільшилось більше, ніж у двічі: з 72 940 до 147 585 злочинів. Приблизно вдвічі збільшився і їх відносний показник: з 24% до 46,2%.

У середньому майже кожен другий серед виявлених осіб, які раніше вже вчиняли злочин, на момент учинення нового злочину мав не зняту або непогашену судимість: 2005 р. — 24 784 особи (19,4% до всіх осіб, що вчинили злочин); 2006 р. — 22 983 (10,7%); 2007 р. — 24 086 (11,25%); 2008 р. — 24 140 (11,6%); 2009 р. — 25 140 (11,85%); 2010 р. — 27 706 (12,2%); 2011 р. — 35 828 (15,9%); 2012 р. — 34 003 (17,4%) [3, с. 158].

Самі ж злочинці, які вчиняють дії, які є заборонені законом, після проходження різного роду установ виконання покарань повинні

ступити на шлях виправлення і після цього не вчиняти нових правопорушень. Проте, незважаючи на це, такі особи і в подальшому вчиняють злочини після відбуття покарання, а в багатьох випадках і під час виконання покарань. Згодом, виходячи на свободу, особи також і несуть певну кримінальну субкультуру у суспільство, схиляючи таким чином інших громадян до неналежної поведінки. Отож, існує ряд проблем в даній сфері. До таких можна віднести: неналежне матеріально-технічне забезпечення, адже всім відомо, що умови в таких закладах є невідповідними згідно із встановленими нормативами. Це полягає і у невідповідності кількості осіб у камерах, і у не якісному харчуванні, відсутності нормального кондиціонування повітря, відсутність відповідної кількості засобів гігієни і т.д. [2, с. 215].

Як часто зазначається у кримінологічній літературі в ув'язнених осіб є проблеми психологічного характеру, оскільки особа, яка потрапляє зі звичного йому середовища в досить закритий простір, це безумовно впливає на психологію, часто таким людям потрібна допомога психолога, який не лише б проводив психологічну підтримку, але й доводив до даних осіб їхню протиправну поведінку, та вказував на морально-етичні засади суспільства.

Сукупність всіх цих проблем в кримінально-виконавчих установах і породжує рецидивну злочинність. Слід зауважити про проблеми працевлаштування таких осіб, адже це теж зумовлює вчинення нових злочинів.

Внаслідок цього у місцях позбавлення волі, як уже було зазначено, з'явилася своєрідна субкультура, яка і докорінно змінює осіб, які потрапляють у такі місця. Особи починають спілкуватися відповідними жаргонними висловами, переймають кримінальний досвід у інших засуджених та психологічно налаштовуються на вчинення нових злочинів не лише після відбування покарання, але й під час нього.

КВК передбачає ресоціалізацію особи, залучення до оплачуваної трудової діяльності, дотримання відповідного режиму та інше [1]. Проте на практиці трудова діяльність в таких установах є низькооплачуваною, таким чином особа немає можливості для задоволення своїх потреб.

Покращення умов існування даних осіб, зміна їх побуту, надання відповідного харчування та проведення соціально-адаптивної роботи, позитивно вплинуло б не лише на зменшення злочинності у самих установах, але і за їх межами.

Існують також і загальносоціальні фактори, які також мають вплив на місця позбавлення волі. До прикладу: війна в країні, зниження рівня заробітних плат, соціальних стандартів та інші негативні чинники впливають на рівень рецидивної злочинності, в тому числі й у кримінально-виконавчих установах. Негативними є також явища поширення наркотичних засобів у таких установах, недотримання порядку визначеного інструкцією, існування певних «зон», які є

непідконтрольні адміністрації установ, а контролюються кримінальними авторитетами, лідерами. Негативним є високий рівень латентності злочинів, приховування реальної кількості злочинів у таких установах, не достатність адміністративного впливу і ресурсу для вирішення цих проблем.

Проблемним залишається також питання адаптації даних осіб у суспільство, адже несучи своєрідну субкультуру знижується рівень загальної освіченості громадян та рівень правосвідомості.

Слід зазначити також про право на правову допомогу засуджених, які не завжди мають можливість скористатися ним, а в деяких випадках особи — не до кінця розуміють суспільну небезпечність своїх діянь. Отож, для засуджених необхідно, мати можливість вивчати правові норми, і це б сприяло зміні в позитивну сторону поведінки особи та запобігання вчиненню нових злочинів підвищенню правової культури, правосвідомості. Якщо вести мову про рівень освіти в таких осіб, то слід відзначити, що він є низьким. У більшості засуджених немає базової освіти, інколи вони у таких установах навчаються, їм проводяться відповідні заняття, і це відіграє дуже позитивну роль на вихованню і розвитку таких людей.

Отже, важливе місце в попередженні злочинності в системі державних установ займають кримінально-виконавчі органи. Проте враховуючи умови в місцях позбавлення волі можна зробити висновок, що вони й є одним із факторів рецидивної злочинності.

Список використаних джерел

1. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003р. № 1129-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>
2. Батиргареева В. С. Рецидивна злочинність в Україні: соціально-правові та кримінологічні проблеми : монографія / В. С. Батиргареева. — Х. : Право, 2009. — 215 с.
3. Чернишов Г. М. Кримінологічна характеристика рецидивної злочинності в Україні: аналіз сучасного стану / Г. М. Чернишов // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції: науковий збірник. — 2017. — № 6. — Т. 1. — С. 156-160.
4. Чернишов Г. М. Вторинна злочинна діяльність: можливі напрямки кримінологічного дослідження / Г. М. Чернишов // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 19 травня 2017 р.) у 2-х т. Т. 2 / відп. ред. Г. О. Ульянова. — Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. — С. 319-322.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Чернишов Г. М.

***Глуценко Тетяна Анатоліївна,
Тимошенко Єлизавета Анатоліївна***

студентки 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

**ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО РИНКУ
ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ**

Ринок нерухомості має важливе значення для розвитку і функціонування економіки країни. На сьогодні він досяг високого рівня розвитку та складає значну частку національного валового доходу України, адже для людини житло — це одна з головних потреб та найбільша економічна цінність.

Приватна власність на житло гарантується Конституцією України і, відповідно до ст. 150 Житлового кодексу України, власник має право на свій власний розсуд відчужувати, дарувати, продавати, заповідати житло, а також укладати інші угоди, не заборонені законом. Водночас, багато з них укладається через обман та зловживання довірою, що завдає шкоди майновим інтересам громадян, нормальному функціонуванню обігу житла і порушує встановлений порядок здійснення правочинів.

Злочинність у сфері ринку житлової нерухомості в рамках інституціональної теорії криміналізації суспільства, методологічні засади якої обґрунтував В. М. Дрьомін, розглядається як різновид кримінальної практики — соціальна протиправна практика. Тобто вона проявляє себе як соціальний інститут і реалізується як сукупність стійких і масових соціальних дій (взаємодій), пов'язаних із порушенням різних норм права [2, с. 28-29]. У цьому випадку — у злочинній діяльності в сфері ринку житлової нерухомості.

Найбільш поширеними злочинами, предметом яких є житлова нерухомість, є злочини у сфері службової діяльності, проти власності, у сфері господарської діяльності, а також проти життя та здоров'я особи. Тобто вони можуть здійснюватися різними способами і охоплюють широкий спектр розділів і статей Кримінального кодексу України.

Нерухомість не є предметом «традиційних» викрадень — крадіжки, грабежу та розбою, так як саме по собі захоплення нерухомості без оформлення права власності на неї не може розглядатись як викрадення. Нерухоме майно є об'єктом вимагання та шахрайства, з чого слідує що складом цих злочинів є не лише заволодіння правом на майно, а і зобов'язальних прав [3, с. 7].

Щодо того, яким чином здійснюються злочини у цій сфері, то існує кілька напрямків. Перший — це махінації з ринком первинного житла, до якого входять, наприклад, подвійні продажі майнових прав.

Другий – вторинний ринок – продаж квартир за дорученнями, підробленими документами та дублікатами. Також останнім часом популярним стало шахрайство в мережі Інтернет – це продажі квартир в результаті фіктивних лотерей, де «переможцям» необхідно сплатити лише державне мито від вартості квартири. Тобто з кожним днем виникають все нові схеми, і щоб не стати їх жертвою, необхідно дуже виважено обирати об'єкти для придбання, перевіряти надійність інформації забудовників, покупця, продавця, уважно ознайомлюватись з оригіналами усіх документів тощо.

Ринок житлової нерухомості в Україні станом на 2018 характеризується недосконалістю законодавчої бази, низькою платоспроможністю громадян, невеликим, але досить стабільним, відкладеним попитом на житло, підвищеною пропозицією. Питання покупки житла досить актуальне для українців, незважаючи на війну на сході України, економічну нестабільність та інші ризики. Залишається велика кількість невирішених проблем, пов'язаних із здійсненням операцій з нерухомим майном та захистом прав громадян, законодавчим регулюванням цієї сфери тощо.

Тобто ринок житлової нерухомості фактично залишається неврегульованим та некерованим у зв'язку з тим, що необхідно обирати більш ефективні та сучасні способи боротьби з новими злочинами. Великі обсяги готівкових коштів притягують значну кількість різноманітних шахраїв та злочинців, які використовують все новіші, більш витончені схеми, користуючись тими чи іншими прогалинами чинного законодавства, відсутністю єдиної скоординованої системної державної політики протидії такій діяльності.

Злочинність з житловою нерухомістю є найбільш небезпечною тому, що групи осіб, які їх здійснюють, стійкі, мають достатньо повну інформацію про осіб, вимушених у силу багатьох обставин змінювати свої житлові умови, і їм притаманні всі ознаки організованих злочинних груп: внутрішня структурованість, ієрархічність, чіткий розподіл функцій. Також вони приховують свою діяльність, що є дуже небезпечним у зв'язку з тим, що жертви не можуть відновити свої права, а також можуть залишитись без засобів до виживання. Разом з цим, злочини у сфері ринку житла вчиняються й представниками інших, зовні благополучних прошарків суспільства, що дає підстави стверджувати, що злочинність у сфері житлової нерухомості в нашій країні стала свого роду способом життя [1, с. 590].

Отже, проблеми на ринку житлової нерухомості можливо вирішити, але для цього необхідно запроваджувати ефективніші засоби протидії та контролю сучасним способом злочинних посягань і діяльності злочинних груп, а також створити такі можливості державного захисту, які б гарантували захист прав громадян, стабільність цього ринку. Впровадження єдиної скоординованої системної державної політики та покращення законодавчої підтримки цієї сфери дозволить досягти

позитивних результатів та змін ситуації на кримінальному ринку житлової нерухомості. Такі зміни необхідно впровадити щоб забезпечити захист інтересів громадян та держави.

Список використаних джерел

1. Дикий О. В. До питання вивчення злочинності на сучасному ринку житлової нерухомості в Україні / О. В. Дикий // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. / редкол. : С. В. Ківалов (голов. ред.), В. М. Дрьомін (заст. голов. ред.), Ю. П. Аленін [та ін.] ; відп. за вип. В. М. Дрьомін ; МОНмолодьспорт України, НУ ОЮА. — Одеса : Юрид. л-ра, 2012. — Вип. 64. — С. 586-593.
2. Дрьомін В. М. Злочинність як соціальна практика: інституціональна теорія криміналізації суспільства : монографія / В. М. Дрьомін. — О. : Юрид. л-ра, 2009. — 616 с.
3. Клепицький І. А. Нерухомість як предмет викрадення та вимагання. // Держава і право. — 2000. — №3. — С. 50-56.

Ключові слова: злочинність, ринок житлової нерухомості, кримінальна практика, проблеми, причини злочинності.

Науковий керівник: доц., к.ю.н. Дикий О. В.

Гончаренко Аліна Олександрівна

студентка 1-го курсу магістратури Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАХОДИ НЕОБХІДНІ ДЛЯ СИСТЕМ БОРОТЬБИ З ВІДМИВАННЯМ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ

Протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, набула сьогодні особливої актуальності. Глобалізація світових господарських зв'язків та впровадження у фінансову сферу новітніх технологій підвищують уразливість фінансової системи, що надає можливість легалізувати доходи, одержані злочинним шляхом. Підвищений інтерес до цієї проблематики пояснюється, насамперед, транснаціональним характером розглядуваного виду злочину, що обумовлює його підвищений ступінь суспільної небезпеки і високу поширеність одночасно. Тому актуальним залишається питання впровадження заходів, які були б ефективними у боротьбі з відмиванням грошей.

Окремими теоретичними та практичними аспектами щодо даного питання займалися такі науковці як: Баліна С. Н., Бірюков Г. М.,

Джиги М. В., Доля Л. М., Дрьомін В. М., Каївець О. Ф., Кротюк В. Л., Маслій І. В., Павліченко Є. В., Погорелов О. В. та ін.

Одним із пріоритетних напрямків протидії легалізації доходів одержаних злочинним шляхом є інституційне забезпечення боротьби з легалізацією доходів. В українській науці інституційна протидія зазвичай ототожнюється із системою органів та організацій (інституцій), уповноважених на протидію злочинності в цілому або окремим її видам, із визначеними правами та обов'язками [3, с. 47].

О. В. Погорелов, досліджуючи легалізацію доходів у межах інституційного підходу до економічної злочинності, пише: «Інституційне середовище міжнародної протидії легалізації кримінальних доходів має багаторівневу структуру: міжнародні документи та діяльність міжнародних інституцій доповнюються регіональними документами та спеціалізованими інституціями, які в рамках глобальних стратегічних напрямів боротьби з легалізацією кримінальних доходів створюють умови для підвищення ефективності боротьби з цим явищем на регіональному рівні, враховуючи регіональні особливості кримінальної, правоохоронної діяльності» [3, с. 48].

А. І. Мокій, М. І. Флейчук та О. А. Радіца використовують більш розширене трактування інституційної протидії, яке включає в себе заходи протидії та їх політико-правове забезпечення [3, с. 48].

З метою вдосконалення та розвитку системи протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, а також активізації участі України в розвитку міжнародного співробітництва у цій сфері було здійснено впровадження Сорока рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), які нині вважаються основою механізму з недопущення відмивання коштів, визначають ідентифікацію діючих суб'єктів банківських операцій, ведення обліку, який дозволяє державним органам відстежувати такі операції, а також правовий захист при повідомленнях про підозрілі операції [2, с. 25].

Баліна С. Н. вважає, що вирішення проблеми протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом в Україні потребує посилення міжнародної взаємодії фінансових інститутів, насамперед банків, за такими напрямками: вдосконалення інструментарію, що використовується банками для боротьби з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, насамперед процедури ідентифікації клієнтів. Перспективним є здійснення процедури ідентифікації клієнта на підставі унікальних біометричних характеристик людини: відбитків пальців, сітківки ока, тембру голосу тощо; використання узгоджених уніфікованих підходів до регулювання і моніторингу проходження фінансових потоків; створення системи міжнародних банків даних, зокрема: по фінансових установах, що містять у собі не тільки основні відомості про установу, а й інформацію про те, які заходи здійснюються нею щодо протидії легалізації доходів, одержаних злочинним

шляхом; по клієнтах фінансових установ (юридичних та фізичних осіб), які містять поряд із загальними даними такі відомості, як інформація про випадки порушення стосовно них кримінальних справ, пов'язаних з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом; взаємодія з питань уніфікації способів та форматів передачі інформації від банків до уповноважених органів [1, с. 75].

Необхідно встановити процедури, які повинні забезпечувати чесність персоналу, а також забезпечити компетентним органам можливість оцінки ефективності їхніх систем боротьби з відмиванням грошей шляхом ведення всеохоплюючої статистики з питань, які стосуються ефективності таких систем [4].

Відповідно до п.18 Сорока рекомендацій FATF не повинно дозволятися створення або продовження роботи банків-оболонки. Фінансові установи мають відмовлятися вступати або продовжувати кореспондентські банківські відносини з банками-оболонками. Фінансові установи мають також вживати запобіжних заходів, щоб уникати встановлення кореспондентських банківських відносин з іноземними фінансовими установами, які дозволяють використання своїх рахунків банками-оболонками [4].

Застосування і корисність системи, за якої банки та інші фінансові установи і посередники повідомляли б про всі внутрішні та міжнародні валютні операції, сума яких перевищує певний фіксований поріг, національному центральному органу з комп'ютеризованою базою даних, яка може надаватися при розслідуванні справ, пов'язаних з відмиванням грошей, у розпорядження компетентних органів, за умови виконання жорстких правил щодо належного використання інформації.

Також важливим є сприяння подальшому розвитку сучасних і надійних методів регулювання грошових операцій, що менш піддаються відмиванню грошей [4].

Отже, враховуючи вищевикладене, зазначимо, що стратегічним напрямом у боротьбі з легалізацією доходів є забезпечення ефективності інституційного механізму протидії основними складовими частинами якого є: належна організація і функціонування органів і інститутів, що забезпечують комплексне запобігання й протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, а також сукупність способів і методів протидії; наявність системи внутрішнього контролю, яка полягає в тому, що суб'єктами цілеспрямовано здійснюється запобігання злочинності; вони координаційно та субординаційно пов'язані між собою; вибудовують свою діяльність; мають можливість вибору лінії поведінки залежно від стану об'єкта запобіжного впливу.

Список використаних джерел

1. Баліна С.Н. Боротьба з відмиванням коштів як необхідна умова підриву економічних засад організованої злочинності та тероризму // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – № 4. – 2001. С. 66-76.
2. Задворних С.С. Етапи вдосконалення механізму боротьби з відмиванням «брудних грошей» в Україні. – «Молодий вчений», № 2 (17), лютий, 2015. С. 76-81.
3. Маслій І.В. Інституційний механізм протидії криміналізації економіки: кримінологічне дослідження : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / Ігор Володимирович Маслій . – Одеса, 2015. – С. 229.
4. Сорок Рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) FATF // Кабінет Міністрів України; Рекомендації, Міжнародний документ від 25.09.2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/835_001

Ключові слова: легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом;; глобалізація; Сорок рекомендацій FATF; заходи протидії; інституційні заходи.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Ізвіта А. М.

***Гошко Оксана Ігорівна,
Осійк Діана Петрівна***

студенток 4-го курсу цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ФРУСТРАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ОСОБИСТІСТЬ

На сьогоднішній день життя людини в суспільстві наповнене різного роду перепонами, обмеженнями та складнощами. На шляху до задоволення своїх базових потреб людина стикається з ними і це викликає у неї певні емоційні реакції та стани, які отримали назву фрустрації. Соціальна дезадаптованість та психологічна нестійкість в дискурсі сучасних реалій життя виводить на новий рівень проблему фрустрації та її впливу на розвиток особистості, що і зумовило актуальність даної теми.

Джерела перших наукових праць з дослідження фрустрації ведуть до психоаналітичної теорії З. Фрейда, який розглядав фрустрацію в рамках внутрішньоособистісного конфлікту, як боротьбу двох складових психіки людини «їд» і «суперего», своєрідну реакцію на вимушену відмову від несвідомих потягів «їд» на користь суспільних норм та цінностей. В ранніх роботах З. Фрейда, який зазначав, що

якщо об'єкт є джерелом неприємних відчуттів — це в кінцевому рахунку може призвести до агресивних нахилів проти об'єкта [2, с. 112-113]. Так сформулувалася теза про те, що поява агресії завжди передбачає існування фрустрації і, навпаки, що існування фрустрації завжди призводить до певної форми агресії.

Поява стану фрустрації й тієї чи іншої форми реагування залежить від особистісних якостей людини. Так, психологи використовують термін «фрустраційної толерантності», тобто стійкості до фрустраторів.

Варто зауважити думку Л. Берковіц, який вказує на те, що фрустрація провокує тенденцію до агресії. Відповідно до традиційної схеми біхевіоризму «S — R», фрустрація розглядається як причина, агресія — наслідок, причому однозначний і неминучий [1, с. 45-47]. Як відомо, яскравіше фрустраційна теорія агресії сформульована Джоном Доллардом. Згідно цій теорії, агресія не є наслідком внутрішніх потреб, а є наслідком фрустрації, тобто, перепон, що виникають на шляху цілеспрямованих дій суб'єкта або ненастання очікуваного стану, якого прагне суб'єкт. Тому Д. Доллардом висувалось два положення: 1) агресія завжди є наслідком фрустрації; 2) фрустрація завжди тягне за собою агресію. Однак, ця теорія не підтвердилась. Як пише Ганс Хекхаузен: «Не будь-яка агресія виникає внаслідок фрустрації (зокрема, з фрустрацією не пов'язана жодна з форм інструментальної агресії) [3, с. 234-236].

Варто зазначити думку дослідника Л. Берковіца, який вказував на те, що фрустрація пов'язана з очікуваннями мети, а не з її фактичним досягненням. Тобто, якщо мета є недосяжною, то фрустрація напряму пов'язана з крахом надій на її досягнення і в результаті тільки створює загальне емоційне збудження та провокує тенденцію до агресії лише в тій мірі, в якій несе негативний вплив. Він додає дві важливі змінні до вже відомого рівняння: гнів, як збуджуючий компонент і пусковий подразник, що запускають агресивну реакцію. Наявність останніх вважається обов'язковою і на думку А. Коена, який зазначає, що тільки наявність відповідних умов і обставин зробить реакцію на фрустрацію агресивною.

Прояв реакцій агресивного характеру, які спровоковані фрустрацією, частіше спостерігаються у осіб, недостатньо вихованих, нестримних у прояві емоцій, грубих в обігу з оточуючими. Депресивні реакції при фрустрації більш поширені у осіб невротичного складу, тривожно-недовірливих, невпевнених у собі. Крім агресивної фрустрації, спрямованої на зовнішні об'єкти, перешкоди, інших людей, може виявлятися регресивна фрустрація, спрямована на самого себе (людина звинувачує сам себе за невдачі, за нездатність подолати труднощі). Якщо людина тривалий час не виходить з фрустраційного стану, то можуть виникнути неусвідомлювані мотиви поведінки та сформуватися спотворені риси особистості (заздрисність по відношенню до інших людей або надмірно занижена самооцінка, комплекс неповноцінності). Цікавими досить

виявилися дослідження негативних станів, які були проведені Центром освіти та соціальних проблем Росії . На питання про те, що ж допомагає впоратися зі складними психічними станами, особи відповіли: спілкування з друзями (63%), музика (59%), розслаблення та відпочинок (38%), підтримка рідних (27%), сигарета (22%), алкоголь (22%).

Варто зазначити що стан фрустрації виникає також в посткримінальний період, коли особа вчинила злочин або є потерпілим. Вона не бачить виходу з ситуації, що склалася, схильна до суїцидальної поведінки. Крім того вона може бути своєрідним емоційним каталізатором, що сприяє розвитку афекту. Під час дослідження осіб, які знаходилися у стані фрустрації на момент вчинення злочину, психологами було виявлено у них певні особистісні і поведінкові характеристики, які можуть сприяти злочину. Це насамперед глибока емоційна залученість до ситуації, недостатня адекватність поведінки, звичка ставити задоволення своїх потреб – найвищою ціллю. Підвищена емоційна залученість до ситуації виявляються в них в емоційному відгуку на будь-які стимули, що навіть не існують. Важливим є і той факт, що фрустрація може проявляти себе не тільки в агресивних формах поведінки, а й у деяких випадках спостерігається емоційне замикання з метою ослаблення емоційного дискомфорту.

Тенденція до того, щоб ставити свої потреби як найважливіші та пріоритетні в особи обумовлена як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками. Внутрішній чинник визначається інтелектуальними й особистісними характеристиками тих, хто знаходиться під слідством. Дослідження показали, що в таких осіб слабкі комунікативні навички, егоцентризм, завищена або занижена самооцінка. Причому, якщо при фізіологічному афекті і стресовому стані визначальну роль у розвитку динаміки цих станів відіграє зовнішній чинник, то стан фрустрації може сприяти виникненню сильного душевного хвилювання і його можна розглядати як пом'якшуючу обставину.

З усього вищесказаного можна зробити висновок, що комплекс неповноцінності є одним з факторів, який впливає на прояв агресії у індивіда. Так причиною почуття неповноцінності є незадоволення потреб чи домагань людини, причиною якого є несприятливі зовнішні, соціальні умови, які внаслідок цього фруструють людину. Зрозуміло фрустрація не впливає значною мірою на звільнення винного від відповідальності за вчинений злочин. Проте знання психологічних передумов виникнення фрустрації допомагає зрозуміти причини, мотиви небезпечних насильницьких злочинів.

Список використаних джерел

1. Берковиц Л. Агрессия: причины, последствия и контроль / Л. Берковиц. – СПб. : прайм–ЕВРОЗНАК, 2001. – 512 с.

2. Фрейд З. Психология бессознательного / З. Фрейд. — СПб. : Питер, 2010. — 400 с.
3. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность : В 2-х т. [Текст] / Хекхаузен Х. — Т. 1. — М. : Педагогика, 1986. — 408 с.

Ключові слова: фрустрація, агресія, негативні стани, особистість.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Дикий О.В.

**Григорчак Діана Володимирівна,
Куля Володимир Сергійович**

студенти 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

КРИМІНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИ КІБЕРЗЛОЧИНЦЯ

На сьогоднішній день багато праць вчених присвячено дослідженню кіберзлочинності, але питання щодо кримінологічної характеристики особистості кіберзлочинця залишається відкритим та дискусійним. Актуальність даного дослідження обумовлюється тим, що в ХХІ столітті активно розвиваються комп'ютерні технології та поширюється комп'ютеризація в світі. Це зумовило проєкцію майже всіх сфер суспільного життя в мережу Інтернет та заповнення життя людини різною електронною технікою. Окрім позитивних наслідків, це породило й певні негативні, а саме — появу злочинців, що вчиняють злочини за допомогою використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж електрозв'язку. Ключовим елементом кримінологічної характеристики кіберзлочинності є особи, котрі вчиняють дані злочини, саме тому їм повинна приділятися значна увага. Дослідженням даного питання в кримінально-правовому, кримінологічному та криміналістичному аспектах займалися такі вчені: П. Д. Біленчук, Б. С. Волков, А. І. Журба, Н. С. Козак, О. В. Козаченко, М. О. Кравцова, Р. В. Лук'янчук, В. В. Марков, О. І. Мотлях, М. В. Плугатир, О. І. Сіренко та інші.

Під кіберзлочинністю варто розуміти сукупність злочинів, які вчиняються у віртуальному просторі за допомогою комп'ютерних систем або шляхом використання комп'ютерних мереж та інших засобів доступу до віртуального простору, в межах комп'ютерних мереж, а також проти комп'ютерних систем, комп'ютерних мереж і комп'ютерних даних [1, с. 293].

О. Копатін та Є. Скулишин надають наступне визначення поняття «кіберзлочин». Кіберзлочин — злочин, пов'язаний із використанням

кібернетичних комп'ютерних систем, та злочин у кіберпросторі. Вчені вважають, що на відміну від комп'ютерного злочину, поняття якого пов'язане з використанням будь-якої комп'ютерної техніки, кіберзлочин є більш вузьким поняттям, пов'язаним із функціонуванням саме кібернетичних комп'ютерних систем [2, с. 6-7].

В кримінальному праві не використовується поняття «кіберзлочин», натомість законодавством України передбачена кримінальна відповідальність за злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку, що на практиці ототожнюється з кіберзлочинами. До такої групи злочинів Кримінальний кодекс України відносить наступні види суспільно небезпечних діянь: несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку; створення з метою використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут; несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації; несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї; порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них оброблюється; перешкоджання роботі електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку шляхом масового розповсюдження повідомлень електрозв'язку.

В структурі особистості кіберзлочинця виділяються так групи ознак, як соціально-демографічні, морально-психологічні, соціально-рольові та кримінально-правові [1, с. 87].

Кримінологічні дослідження, проведені Іванченком О. Ю. в 2015 році, показують, що переважно кіберзлочини вчиняють чоловіки (близько 87,5 %). Це зумовлено тим, що на чоловіків припадає більша кількість технічних спеціальностей, ніж на жінок. Проте в наш час питома вага жінок-кіберзлочинців зростає, що обґрунтовується підвищенням інтересу жінок до сучасних інформаційних технологій [3, с. 174]. Наприклад, у 2017 році з 472 осіб, що вчинили кіберзлочини, 142 особи були жінками (30 %) [4].

Кримінологами виділяються такі вікові групи кіберзлочинців: від 16 до 17 років, від 18 до 28, від 29 до 39, від 40 до 54, та особи віком від 55 і старше. За статистикою Генеральної прокуратури України в 2017 році всього було виявлено 472 особи, які вчинили кіберзлочини.

З них віком від 16 до 17 років було 8 осіб (менше 2 %), віком 18-39 років – 184 особи (39 %), 29-39 років – 185 осіб (39,2 %), 44-54 роки – 93 особи (19,7 %), 55 років і старше – 8 осіб (менше 2%) [4].

За даними Державної судової адміністрації України 5,1 % засуджених за вчинення кіберзлочинів мали судимість, 18,4 % засудженим за кіберзлочин було призначено покарання за сукупністю злочинів [5].

Щодо сімейного стану злочинців, то 58% кіберзлочинців були неодруженими, 16 % – розлучені, 26 % – одружені. Такі дані зумовлені тим, що більшість кіберзлочинців є особами молодого віку, які ще не створили сім'ї.

Переважає більшість кіберзлочинців, за даними 2017 року, мають повну вищу освіту – 65,3 % (308 осіб), професійно-технічну освіту – 10,3 % (49 осіб), повну загальну середню освіту – 24,4 % (115 осіб). Наявність повної вищої освіти та професійно-технічної освіти в кіберзлочинця пояснюється специфікою використання комп'ютерної техніки [4].

Станом на 2017 рік за ознакою зайнятості кіберзлочини вчиняють працездатні особи – 55 % (259 осіб), ті, хто ніде не працює і не навчається – 36,6% (173 особи), та безробітні – 8,4 % (40 осіб) [4].

Однак, зазначені статистичні дані стосуються лише виявлених злочинів, оскільки цей вид злочинності характеризується високим рівнем латентності.

Проте збиток, який завдає кіберзлочинність, сьогодні значно перевищує розмір збитків від традиційних видів злочинів. Кількість протиправних посягань на інформаційні ресурси держави зростає. Саме тому кіберзлочинність набуває постійного, стійкого характеру та ознак професійної злочинності.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок про те, що виявлення сталих та найпоширеніших соціально-демографічних рис кіберзлочинця сприяє побудові кримінологічного портрету особи злочинця, а також попередженню та протидії кіберзлочинності.

Список використаних джерел

1. Кримінологія: підручник / В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуйська та ін.; за ред. В. В. Голіни, Б. М. Головкіна. – Х.: Право, 2014. – 440 с.
2. Амелін О. Визначення кіберзлочинів у національному законодавстві / О. Амелін // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2016. – № 3. – С. 1–10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/11-2016/amelin.pdf>
3. Іванченко О. Ю. Кримінологічна характеристика кіберзлочинності, запобігання кіберзлочинності на національному рівні // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції, – К.: № 2016. – С. 172-177
4. Статистичні дані Генеральної прокуратури України // Офіційний сайт Генеральної прокуратури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113281&libid=100820&c=edit&_c=fo

5. Статистичні дані Державної судової адміністрації України // Офіційний сайт Державної судової адміністрації України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dsa.court.gov.ua/dsa/>

Ключові слова: кіберзлочинність, кіберзлочинець, особистість злочинця, структура особистості кіберзлочинця, професійна злочинність.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Чернишов Г. М.

Григорчак Діана Володимирівна

студентка 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСВІТА ЯК ЗАСІБ ВИПРАВЛЕННЯ ТА РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСУДЖЕНОГО

У наш час показники злочинності невинно збільшуються, до того ж, статистика свідчить, що найчастіше злочини вчиняють особи з низьким рівнем освіти. Власне, майбутнє держави безпосередньо залежить від рівня розвитку, здібностей та свідомості громадян, від їх ціннісних орієнтирів, розуміння та сприйняття суспільних норм поведінки, культурних цінностей та традицій. Багаторічний досвід багатьох держав показує, що процес відбування покарання в місцях позбавлення волі характеризується моральними, психологічними та матеріальними збитками для засудженого, у зв'язку з чим знижується його соціальна цінність, підвищується відчуження від суспільства, і, як наслідок, це створює умови для рецидивної злочинності, перетворює більшість з таких осіб на найнебезпечніших злочинців. Саме тому кожна держава намагається докладати величезних зусиль для вдосконалення режиму виконання й відбування покарання засудженими, що сприяє їх виправленню та ресоціалізації, і характеризується позитивним впливом на таких осіб.

Конституція України в ст. 53 передбачає, що кожен має право на освіту, при цьому повна загальна середня освіта є обов'язковою. В юридичній літературі зазначається, що в об'єктивному значенні право на освіту – це правовий інститут, система конституційно-правових норм, які забезпечуються державою в інтересах людини і громадянина, регулюють суспільні відносини щодо здобуття визначеної суми знань, умінь, навичок та детермінують постійний розвиток особистості, її підготовку до трудової діяльності, участі в управлінні справами суспільства і держави [2, с. 69]. Створення в місцях позбавлення волі умов для навчання засуджених дозволяє їм реалізувати конституційне право громадянина України на освіту та

відповідає міжнародним стандартам поводження із в'язнями. Зокрема, Європейські пенітенціарні правила, зобов'язання дотримуватися яких узяла на себе Україна 1995 року, вступивши до Ради Європи, передбачають, що кожен виправний заклад повинен прагнути надати всім ув'язненим доступ до освітніх програм, які мають бути максимально всебічними й відповідати індивідуальним потребам та прагненням ув'язнених.

Відповідно до Кримінально-виконавчого кодексу України, загально-освітнє та професійно-технічне навчання засуджених є одним з основних заходів виправлення та перевиховання засуджених [1].

Організація загальноосвітнього і професійно-технічного навчання засуджених, у тому числі професійно-технічного навчання на виробництві, здійснюється відповідно до законів України "Про освіту", "Про загальну середню освіту" і "Про професійно-технічну освіту" в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Загальноосвітнє навчання є основним елементом навчально-виховного процесу неповнолітніх засуджених. Статистика свідчить, що щорічно з числа засуджених, які потрапляють до виховних колоній, близько 15 % не мають повної загальної середньої освіти, лише кожен п'ятий володіє українською мовою, більш як 500 засуджених (0,4 %) — неписьменні. У кожній з 10 виховних колоній функціонує середня загальноосвітня школа, а також професійно-технічне училище або його філія.

Законодавство передбачає, що засудженим, які бажають підвищувати свій загальноосвітній рівень, незалежно від віку створюються умови для самоосвіти, надається можливість навчання в загальноосвітніх навчальних закладах колоній, які створюються місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування відповідно до потреб у них і за наявності необхідної матеріально-технічної та науково-методичної бази, педагогічних кадрів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. при цьому, у виховних колоніях утворюються середні загальноосвітні школи трьох ступенів. Засуджені, які навчаються в них, підручниками, зошитами та письмовим приладдям забезпечуються безоплатно [1]. А засудженим, які не мають робітничої професії, за якою вони можуть бути працевлаштовані в даній колонії, надається можливість підготовки на курсах професійного навчання робітників на виробництві.

В установах виконання покарань створені умови лише для здобуття загальної середньої та професійно-технічної освіти, задовольнити ж потребу в здобутті вищої освіти в місцях позбавлення волі засуджені не мають можливості через фізичну ізоляцію від суспільства й неможливість здобувати освіту на денній, вечірній чи заочній формах навчання у вищих навчальних закладах України.

Тому останнім часом досить поширеним явищем стало застосування дистанційного навчання. Дистанційна технологія дає змогу вчитися на денній формі навчання, заочно й екстерном, відповідно

до соціально-психологічного стану та морально-правового становища студентів-засуджених. Навчання засуджених до позбавлення волі здійснюють за дистанційною формою, відповідно до Положення про дистанційне навчання, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 21.01.2004 р. № 40. Дистанційне навчання сприяє поліпшенню дисципліни, а прагнення до отримання знань є важливою умовою ефективності адаптації на волі. Як свідчить статистика й ряд психолого-педагогічних досліджень, такий спосіб організації навчального процесу є дуже корисним та пізнавальним, з першого заняття створює сильну мотивацію до продовження навчання. Саме завдяки перевагам телекомунікаційної системи навчання можливе швидке вироблення в засуджених тих якостей і соціальних навичок, які будуть потрібні у нормальному житті після відбування покарання [3, с. 53].

Заслугує уваги також той факт, що загальноосвітнє і професійно-технічне навчання засуджених заохочується і враховується при визначенні ступеня їхнього виправлення.

Таким чином, освіта як засіб виправлення та ресоціалізації засуджених — це нормативно врегульований, контрольований, спеціально організований активний процес навчання та виховання, що спрямований на нейтралізацію негативних рис характеру, подальшу соціальну адаптацію та створює готовність у засудженого до самокерованої правослухняної поведінки.

Аналіз вищевикладеного дозволяє зробити висновок про те, що здобуття освіти засудженими є одним із важливих факторів зниження криміногенності в суспільстві, запобігання рецидиву злочинів, сприяння ресоціалізації та адаптації засуджених у суспільстві після відбування покарання. Держава відіграє велику роль у забезпеченні реалізації права на освіту засуджених до позбавлення волі, а саме — дає можливість навчатись, як заочно так і стаціонарно. До того ж, в Україні протягом останніх років значно збільшилась кількість приватних навчальних закладів, що при правильній організації навчання може забезпечити можливість отримання засудженими освіти на платній основі шляхом здійснення відрахувань від заробітку осіб, які відбувають покарання у вигляді позбавлення волі. Тому саме освіту можна вважати основою розвитку та становлення громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Кримінально-виконавчий кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВРУ). — 2003. — № 1129-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>.
2. Боняк В. О. Конституційне право людини і громадянина на освіту та його забезпечення в Україні : дис. канд. юрид. наук : 12.00.02 / Боняк Валентина Олексіївна. — К. — 2005. — 205 с.

3. Градецький А. В. Освіта як засіб виправлення засуджених // Право. Держава та регіони. — 2015. — с. 51-55 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBNPDF/drpf_2015_1_12.pdf

Ключові слова: право на освіту, освіта, загальноосвітнє навчання, професійно-технічне навчання, дистанційне навчання.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Марчук Альона Ігорівна

Демчишин Ірина Ігорівна

студентка 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного Університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ З НЕПОВНОЛІТНІМИ ЗАСУДЖЕНИМИ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Соціально-виховна робота є одним із провідних засобів досягнення мети пенітенціарного процесу — виправлення і ресоціалізації засуджених. Особливого значення соціально-виховна робота набуває в контексті її застосування до засуджених неповнолітніх.

Проблематика соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими є об'єктом досліджень таких вчених, як: І. Богатирьов, А. Галай, Т. Гончар, О. Джу́жа, І. Іванов, К. Ігошев, Р. Калюжний, Ю. Кричун та ін. Однак, незважаючи на внесок зазначених науковців, особливості соціально-виховної роботи щодо неповнолітніх засуджених втілюються на практиці не повною мірою та потребують подальшого дослідження.

Відповідно до чинного кримінально-виконавчого законодавства, основними напрямками соціально-виховної роботи із засудженими є:

- спеціально організоване всебічне моральне, правове, трудове, естетичне, фізичне, санітарно-гігієнічне виховання засуджених, а також інші його види, що сприяють становленню на життєву позицію, яка відповідає правовим нормам і вимогам суспільно корисної діяльності [1, с. 65];

- участь засуджених у програмах диференційованого виховного впливу з урахуванням соціально-демографічних особливостей, ступеня соціально-педагогічної занедбаності та потреб засуджених: „Освіта”, „Професія”, „Правова просвіта”, „Духовне відродження”, „Творчість”, „Фізкультура і спорт”, „Подолання алкогольної та наркотичної залежності”, „Підготовка до звільнення” [2].

Втім, неабияке значення має не лише декларування основних напрямків соціально-виховної роботи, але і створення розгалуженого механізму їх реалізації саме щодо неповнолітніх засуджених. У зв'язку з цим цікавою є позиція Караман О. Л., яка на основі узагальнення теоретичних здобутків щодо різних класифікацій форм і методів соціально-педагогічної роботи, наводить найбільш доцільні форми соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими в межах її складників – виховної (правової, моральної, трудової, естетичної, фізичної, санітарно-гігієнічної) та соціальної роботи. До форм виховної роботи в залежності від напрямку автор визначає наступні:

1) правового виховання: лекції, бесіди, диспути, конференції, тренінги; організація роботи юридичних консультацій; наочна інформація на правову тематику; оформлення куточків правових знань; розгляд заяв, пропозицій та скарг засуджених; прийом засуджених з особистих питань; вечори запитань та відповідей; відкриті судові засідання; прослуховування (перегляд) перегляд спецпрограм та кінофільмів по радіо, телебаченню; дотримання режиму тощо;

2) трудового виховання: трудове змагання; конкурс „Кращий за професією”; школа передового досвіду; гуртки технічної творчості; навчально-продуктивна праця, суспільно-корисна праця, праця з господарського обслуговування та самообслуговування;

3) морально-етичного виховання: лекції, бесіди, диспути, конференції, тренінги, рольові ігри, аналіз учинків;

4) художньо-естетичного виховання: лекції, бесіди, диспути, конференції, тематичні вечори, конкурси, концерти, виставки; підтримка традицій щодо благоустрою за естетичними нормами; гуртки за інтересами; художня самодіяльність; культурно-масові заходи; наочна агітація; прослуховування (перегляд) радіо, музики, телебачення, кіно тощо.

5) фізичного виховання: фізична зарядка, змагання, турніри, спартакіади; спортивні секції та оздоровчі гуртки тощо;

6) санітарно-гігієнічного виховання: бесіди, дотримання санітарно-гігієнічних норм та правил;

7) релігійного виховання: лекції, бесіди, зустрічі з представниками релігійних конфесій, богослужіння, проповіді, обряди, користування релігійною літературою, іншими предметами і матеріалами релігійного призначення тощо[3, с. 60].

Реалізація зазначених форм соціально-виховної роботи сприятиме ресоціалізації неповнолітнього засудженого. Втім, слід також звернути увагу на те, що автор в жодному з напрямків не відносить до форм вказаної роботи діяльність з використанням мережі Інтернет. У той же час, стрімкий розвиток інформаційного суспільства в нашій державі тягне за собою необхідність мати відповідні вміння щодо користування глобальною мережею.

Незважаючи на обмеженість доступу до Інтернету в установах виконання і відбування покарань, вважається за необхідне залучення неповнолітніх до роботи з глобальною мережею. Перелік сайтів, доступ до яких можуть мати засуджені, відкриває широкі можливості. Наприклад, засуджені можуть відвідувати сайти музеїв, що іноді пропонують онлайн-екскурсії, сайти з інформацією, ідеями щодо програми культурно-масових заходів, а також онлайн-бібліотеки тощо. Це неодмінно сприятиме покращенню якості соціально-виховної роботи.

Отже, соціально-виховна робота з неповнолітніми засудженими є важливою умовою виправлення і ресоціалізації засуджених. Кримінально-виконавче законодавство визначає напрями та програми щодо такої роботи. Втім, практична реалізація програм соціально-виховної роботи потребує розгалуженого механізму форм і засобів, а також врахування швидкого зростання інформаційних технологій та використання в соціально-виховній роботі з неповнолітніми засудженими ресурсів мережі Інтернет.

Список використаних джерел

1. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 № 1129-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — №3 (ст. 21).
2. Про затвердження положень про програми диференційованого виховного впливу на засуджених: Наказ Міністерства юстиції від 03.06.2016 // Офіційний вісник України. — 2016. — № 41 (ст. 1574).
3. Караман О. Л. Поняття, сутність і зміст соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими у спеціальних виховних установах / О. Л. Караман. // Вісник Ужгородського національного університету. — 2014. — №28. — С. 59–64.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Черкасов С. В.

Довбнюк Тетяна Ваисилівна

студентка 1-го курсу магістратури Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДОПОМОГА ЖЕРТВАМ ВІД ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УКРАЇНІ

Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми від 16.05.2005 передбачає, що кожна держава-учасниця Конвенції належним чином урахує потреби жертви в безпеці та захисті; надає необхідну медичну або іншу допомогу жертвам, які на законних

підставах проживають на її території, не мають адекватних ресурсів і потребують такої допомоги; запроваджує правила, за якими жертвам, які на законних підставах проживають на її території, дозволяється доступ до професійної підготовки, освіти й ринку праці; вживає таких законодавчих або інших заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення допомоги жертві без висунання умови стосовно її готовності виступати в ролі свідка [1].

За статистикою Міжнародної організації з міграції (див. Табл. 1), наприклад, у 2013 році кількість злочинів – 130, кількість осіб, які набули відповідного статусу жертви – 41. У 2017 році ситуація залишається подібною: кількість злочинів – 346, а кількість офіційних жертв – 198. Тобто, ми бачимо, що кількість осіб, які набули статусу офіційної жертви від торгівлі людьми, не становить в середньому навіть половини кількості злочинів, які є зареєстровані [4].

Протокол передбачає, що кожна Держава-учасниця відповідним чином враховує гуманітарні міркування і проявляє співчуття [2].

Тобто, гарантування Конвенцією проявлення співчуття доводить той факт, що допомога жертвам від торгівлі людьми потребує не лише закріплення правових інструментів, а й забезпечення втілення таких правових інструментів допомоги таким чином, щоб в центрі такої допомоги була постраждала особа та її психологічний стан, а не процедура отримання такої допомоги. Хоча наш законодавець йде шляхом більш формалізованим.

Таблиця 1

Кількість злочинів, що були зареєстровані МВС України та кількість осіб, які набули офіційного статусу жертви від торгівлі людьми (за даними МОМ)

Рік	2012	2013	2014	2015	2016	2017
К-сть зареєстрованих злочинів	162	130	109	111	115	346
К-сть офіційних статусів жертв	13	41	27	83	110	198

Згідно Закону України «Про протидію торгівлі людьми» від 20.09.2011 р. (далі – Закон) особа, яка постраждала від торгівлі людьми, – будь-яка фізична особа, яка стала об'єктом торгівлі людьми і визнана такою відповідно до положень цього Закону.

Основними принципами протидії торгівлі людьми Закон називає наступні:

1) забезпечення прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на повагу до гідності, особисте життя, правову допомогу, відшкодування матеріальної та моральної шкоди у встановленому законом порядку;

2) поваги і неупередженого ставлення до осіб, які постраждали від торгівлі людьми;

3) конфіденційності інформації про осіб, які постраждали від торгівлі людьми;

4) добровільності отримання допомоги особами, які постраждали від торгівлі людьми, та їх недискримінації за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками;

5) взаємодії органів виконавчої влади між собою, з відповідними органами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, та з громадськими і міжнародними організаціями [3].

Тобто, загалом, можна зробити висновок, що в центрі уваги гідність особи, її особисте життя, та відповідно, повага до вищевказаних цінностей. Законодавець підкреслюючи їх першочерговість, ставить їх на перше місце в системі даних принципів.

Водночас, Закон передбачає, що особа, яка вважає себе постраждалою від торгівлі людьми, має право звернутися до місцевої державної адміністрації із заявою про встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, та до органів Національної поліції щодо захисту прав і свобод. Дане положення узгоджується з положеннями вищевказаних міжнародно-правових актів, на перший погляд. Але, в чому полягає дана процедура?!

Згідно ст. 15 Закону обов'язковою складовою процедури встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, є проведення місцевою державною адміністрацією співбесіди з особою, щодо якої розглядається питання про встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, із заповненням опитувальника щодо встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми. У разі неможливості проведення співбесіди з особою через її хронічне психічне захворювання, тимчасовий розлад психічної діяльності, недомовство або інший хворобливий психічний стан чи малолітство процедура встановлення статусу такої особи проводиться на підставі інших даних.

Загальний строк проведення процедури встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, не може перевищувати місячний строк з дня проведення співбесіди з особою у місцевій державній адміністрації. У разі прийняття рішення про встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, їй видається довідка. У разі відмови у встановленні статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, заявник має право оскаржити таке рішення у судовому порядку. Статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, встановлюється на строк до

двох років. Строк дії статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, може бути продовжено за обґрунтованим поданням місцевої державної адміністрації не більш як на один рік [3].

Тобто, процедура є дещо обтяжливою для постраждалих осіб. Тому що, торгівля людьми – це один з небагатьох злочинів, який тягне дуже тяжкі наслідки, в багатьох випадках – незворотні.

В залежності від виду насильства, настають відповідні наслідки для здоров'я (див. Табл. 2) [5].

Таблиця 2

Наслідки для постраждалих осіб

Види насильства	Наслідки для здоров'я
1	2
Фізичне насильство	
Вбивство	Позбавлення життя
Тортури	Каліцтво
Побої	Тілесні ушкодження
Позбавлення їжі, сну, медичного огляду	Загострення існуючих захворювань, поява нових
Сексуальне насильство	
Зґвалтування	Зараження інфекційними захворюваннями, що передаються статевим шляхом
1	2
Примусова проституція	Зараження ВІЛ, СНІД
Небажана вагітність	Ушкодження статевих органів
Примусовий аборт	Пошкодження репродуктивної функції
Психологічне насильство	
Ізоляція – мовна та соціальна	Схильність до самогубства
Неможливість отримати допомогу	Тяжкі депресії
Позбавлення свободи	Почуття самотності та недовіри
Загроза насильством	Провали в пам'яті
Емоційна маніпуляція	Емоційна самотність
	Почуття провини та сорому
	Нездатність налагоджувати стосунки

Проаналізувавши наслідки для постраждалих осіб, можна говорити про те, що даним особам дуже непросто навіть звернутися до правоохоронних органів за допомогою, не говорячи про те, аби звертатися до відповідних установ для набуття офіційного статусу

жертви, проходити так звані «співбесіди» та заповнювати так звані «опитувальники».

На нашу думку, слід передбачити відповідні установи, які будуть посередниками між постраждалими особами та органами державної влади. До структури даних установ входили б особи, які мають юридичну та психологічну освіти, адже, жертві краще поспілкуватися з психологом, який її підтримає, ніж «стояти в черзі до кабінету». Тим більше, якщо вести мову про жертв, які отримали внаслідок такого злочину каліцтво, або тілесні ушкодження, які фізично унеможливають самостійну участь такої особи в даній процедурі. Навіть якщо особа залучить представника, то яким чином він зможе допомогти в даній процедурі?! Логічно, що він не зможе проходити співбесіду замість такої особи та заповнювати опитувальники.

Також необхідно передбачити гарантоване Конвенцією Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми положення забезпечення допомоги жертві без висування умови стосовно її готовності виступати в ролі свідка. Адже в більшості випадків такі особи не звертаються до органів, або відмовляються набувати офіційного статусу жертви через небажання розголошувати таку інформацію, побоюючись реакції суспільства, через почуття сорому та провини тощо. Тобто, чим більша конфіденційність, тим менше страху особи щодо звернення за допомогою.

Список використаних джерел

1. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_858/para097#097.
2. Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_791
3. Закон України «Про протидію торгівлі людьми» [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3739-17/paran127#n127>
4. Протидія торгівлі людьми в Україні: Статистика МОМ станом на 31 грудня 2017 р. [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: http://iom.org.ua/sites/default/files/iom_vot_statistics_ukrdec2017.pdf.
5. Протидія торгівлі людьми: посібник [Електронний ресурс] // Київ/ — 2012. — Організація з безпеки та співробітництва в Європі. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.osce.org/ukraine/93272?download=true>.

Ключові слова: торгівля людьми, жертва від торгівлі людьми, наслідки для постраждалих осіб, допомога жертвам, процедура набуття статусу жертви.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Федчун Н. О.

*Додонова Дар'я Миколаївна,
Зверева Тетяна Валеріївна*

студентки 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ З ПСИХІЧНИМИ АНОМАЛІЯМИ

Взагалі аналіз злочинної поведінки неможливий без звернення до її суб'єктивної сторони, тобто до психологічної та психічної складових. Важливо зрозуміти їхню роль у процесі реалізації особою того чи іншого виду злочинного діяння. В дослідженні впливу психічних аномалій на злочинність кримінології допомагають психологія та психіатрія. Зазвичай, цей вплив виражається в формуванні особистості злочинця, сприйнятті ним ситуації, в його злочинній поведінці, в мотивації і, відповідно, в діяльності по профілактиці злочинів.

Актуальність вивчення та аналізу психічних аномалій і їх ролі в механізмі злочинної поведінки військовослужбовців зумовлена недостатнім станом розробленості даної теми в літературі.

Перш за все, необхідно з'ясувати що таке психічні аномалії. Ю.М. Антонян пропонує під психічними аномаліями розуміти розлади психічної діяльності, що не досягли психотичного рівня (статусу психічної хвороби) і такі, що не виключають осудності, але тягнуть особистісні зміни, які можуть сприяти злочинній поведінці. До психічних аномалій він відносить наслідки черепно-мозкових травм, алкоголізм, наркоманію, психопатію, олігофренію у ступені легкої дебільності, органічні ураження центральної нервової системи [1, с. 19].

Психічні аномалії мають значний вплив на вчинення ухилень від військової служби. Однак, констатація впливу психічних аномалій на злочинність не означає біологізації її причин у відриві від соціальних умов. Визнаючи залежність злочинної поведінки від психіки, її індивідуальних особливостей, слід виходити саме з соціальної обумовленості самої психіки. У психіатрії є дані, що свідчать про те, що соціальні умови мають багатофакторний вплив на психічне здоров'я. Тому молодий хлопець, потрапляючи в особливі складні для нього психологічні умови, які диктуються характером військової служби, майже не може уникнути цього впливу. Зокрема, цими умовами можуть бути замкнута однорідна соціальна група, обмежене та незмінне коло міжособистісного спілкування, жорстка регламентація повсякденного буття, ієрархічна будова взаємостосунків між начальником та підлеглим, обмеження вільного часу. Тому не можна не погодитися з А.А. Меграбяном, що «тривалі, інтенсивно виражені

афективні переживання можуть призвести до патологічного розвитку особистості» [2, с. 49].

Військова служба з психофізичними навантаженнями, побутовою нестійкістю, обмеженнями прав особистості є екстремальною ситуацією, особливо для новобранця. Період служби збігається з періодом статевого дозрівання, коли молодь гранично асоціальна. У цих умовах миттєво провокуються нервові і психічні зриви, ці умови викликають стреси. Відповідно розповсюдженою аномалією серед таких правопорушників є психопатія. У віці 18-24 років (основний призовний вік) число психопатів серед злочинців у порівнянні з віком групи 14-17 років, збільшується вдвічі, а потім знижується. Мабуть, в молодому віці деякі форми психопатії носять тимчасовий характер і в той же час проявляються найбільш яскраво [3, с. 81].

Разом з тим, серед військовослужбовців є поширеним і алкоголізм, оскільки такі екстремальні умови потребують пошуку «виходу», яким часто і стає алкоголь. Однак, психічні аномалії не призводять до злочинів безумовно. Одним з необхідних суб'єктивних факторів, що сприяють вчиненню злочину, є стан психічної дезадаптації, який найчастіше зустрічається в осіб саме з аномальною психікою. Оскільки дезадаптація призводить до порушення роботи захисних механізмів, а звідси й до їх підвищеної чутливості до впливів середовища, порушення взаємодії з оточенням, то такий стан сприймається цими особами як вкрай дискомфортний, який треба змінити будь-яким способом. Це викликано тим, що попереднє положення є занадто психотравмуючим і подальше перебування в такій ситуації стає неможливим, тому військовослужбовець в подібних умовах може віддати перевагу чому завгодно, тільки не колишньому положенню, і у зв'язку з цим він здійснює правопорушення. Однак, криміногенна значимість психічних аномалій не припускає неминучість скоєння злочину особами з такими аномаліями. Вони виступають одним з допоміжних факторів окремих видів злочинності й індивідуального злочинного акту [4, с. 96].

Типологічний огляд особистості і поведінки злочинця з психічними аномаліями являє особливий кримінологічний тип. Серед військовослужбовців, які мають психічні аномалії, чітко проглядаються такі характерні особливості їхньої поведінки, як емоційна нестійкість, крайня збудливість, неадекватність реакцій, імпульсивність [3, с. 81-82].

Таким чином, не психічні аномалії самі по собі активно сприяють злочинній поведінці, а ті психологічні особливості особистості військовослужбовців, які формуються під їх впливом. Тобто психічні розлади не ведуть безпосередньо до злочину без заломлення через психологію суб'єкта в силу його потрапляння в екстремальну ситуацію. Однак, психічні аномалії все ж можуть призвести до спотворення внутрішнього світу особистості військовослужбовця, викривлення в його свідомості значимості певних цінностей і мотиваційних установок, що і може факультативно детермінувати злочинну поведінку.

Список використаних джерел

1. Антонян Ю.М. Преступное поведение, психические аномалии — М., 1998.— 96 с.
2. Меграбян А.А. Общая психопатология. — М. : Медицина, 1972. — 288 с.
3. Туркот М.С. Кримінологічна характеристика особистості суб'єкта військових злочинів // Вісник Національної прокуратури України. — 2015. — №2. — С. 76-82.
4. Антонян Ю.М. Личность преступника : криминологическое исследование. — М. : Норма, 2014. — 368 с.

Ключові слова: особа злочинця, військовослужбовець, екстремальна ситуація, психічні аномалії, психіатрія.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Дикий О. В.

***Дробязко Анастасия Вячеславовна,
Позюмко Ирина Станиславовна***

студентки 4-го курса факультета адвокатуры
Национального университета «Одесская юридическая академия»

О НЕКОТОРЫХ АСПЕКТАХ ПРЕСТУПНОСТИ ЖЕНЩИН

Особенности преступности женщин в большей мере определяются спецификой жизни женщин, своеобразием их деятельности, социальными позициями и ролями. В связи с этим, эта преступность как особое явление. рассматривается в качестве самостоятельного вида или подсистемы общей преступности. Одним из первых ученых, кто поднял вопрос о специфике преступности женщин и начал исследования этой проблемы был представитель классической школы криминологии Ч. Ломброзо, в своем труде «Женщина преступница и проститутка». Необходимость изучения преступности женщин обуславливается масштабами и опасными последствиями от таких деяний (так, преступное поведение женщин прежде всего негативно сказывается как на семье, так и на обществе в целом). Проблеме преступности женщин посвящены труды таких ученых как Ю.М. Антонян, М.И. Бажанов, А.Н., Блага, А.А., Габиани, В.А. Глушков, В.В. Голина, Б. Головкин, М.М. Голоднюк, И.М. Даньшин, А.Н. Джужа, А.Ф. Зелинский, В. С., Зеленецкий, В.А. Меркуловой и других.

Преступность женщин — это совокупность преступлений, совершаемых лицами женского пола на определенной территории за определенный промежуток времени. Интересно то, что действующий Уголовный кодекс Украины предусматривает только один состав преступления (ст. 117), специальным субъектом которого является

только женщина (убийство матерью своего новорожденного ребенка). [1] Преступность женщин является составной частью общей преступности и подчиняется ее общим закономерностям и изменениям. Традиционное выделение и изучение преступности женщин обусловлено тем, что она имеет определенные особенности, связанные с биологическими и социальными факторами. Эти факторы определяют место женщины в обществе, отражаются на формировании ее сознания, ограничивающие круг ее внешних связей и жизненную активность, тип реагирования на криминогенные проявления внешней среды [3, с. 89]. Хотим отметить, что преступность женщин отличается от преступности мужчин качественными и количественными характеристиками, а именно: масштабом преступления, характером, целью, последствием содеянного, способом и средствами осуществления преступного намерения, сферой преступления, ролью, которую исполняют женщины, выбором жертвы преступного посягательства и так далее. Согласно исследованиям, нам известно, что чаще всего женщин толкает на преступление определенная кризисная жизненная ситуация. Учитывая, что женщина по анатомо-физиологическим особенностям биологически слабое существо, ограниченное в своих физических возможностях, это приводит к приобретению определенных привычек, стремлений, интересов, которые сказываются на возможных вариантах выбора поведения, способах, мотивах действий, делает ее уязвимой в конфликтных ситуациях [4, с. 116]. Чему также способствуют такие явления как феминизация, ослабления основных социальных институтов, возрастающие социальные противоречия, наркотизация, алкоголизация, проституция и бродяжничество.

Наиболее распространенными преступлениями, которые совершаются женщинами, являются преступления, которые имеют корыстную направленность.

Следует выделить две основные сферы общественной жизни, где женщины совершают преступления:

1) сфера быта, в которой женщин в основном толкают на преступление разного рода негативные обстоятельства семейных и соседских отношений, что влияет на специфику мотивации [2, с. 108]. Женщины чаще сосредотачиваются на болезненных состояниях, связанных с личными отношениями. Основными мотивами этих преступлений является решение длительных семейных конфликтов, стремление «вырваться» из семьи, ревность, корысть.

2) сфера, где работает женщина, то есть выполняет профессиональные функции, связанные с возможностью свободного доступа к материальным ценностям. Большую часть в этой сфере занимают такие корыстные преступления, как присвоение, кража чужого имущества, обман покупателей и заказчиков, мошенничество, растрата имущества или завладение им путем злоупотребления служебным положением [2, с. 57].

Однако, необходимо отметить негативную тенденцию относительно трансформации характера преступлений, совершаемых женщинами. В последнее время женщины все чаще совершают не типичные для них преступления, в частности, связанные с незаконным оборотом наркотиков и торговлей людьми, преступления в кредитно-банковской сфере, вымогательство и т.п.

Несомненно, одним из самых важных вопросов преступности и преступности женщин, в частности, является поиск альтернативных путей по предупреждению таковой. Проанализировав законодательство, судебную практику, а так же научные исследования, можно выделить общесоциальные меры предупреждения преступности женщин (разработка законов, национальных программ, направленных на улучшения уровня жизни, укрепления морально-этических и правовых основ общества, материально-ресурсное обеспечение, направленное на общее улучшение всех сфер жизнедеятельности женщин; оказание помощи семьям (финансовой, материальной и др.) преодоление существенного различия в заработках мужчин и женщин). А также специально-криминологические меры (меры по реабилитации женщин и возвращение их в жизнь общества; выявление неблагополучных семей, установление в них источников негативного влияния на женщин; организация работы телефонов доверия; создание специальных помещений для приема на временное проживание женщин, подвергнувшихся насилию; своевременное лечение лиц с психическими отклонениями) [3, с. 78].

Список использованных источников

1. Уголовный кодекс Украины: по состоянию на 2018: соответствует офиц. текста / сост. В. И. Тютюгин. — Х.: Право, 2018. — 232 с.
2. Александров Ю. В. Криминология: курс лекций / Ю. В. Александров, А. П. Гель, Г. С. СЕМА-ков. — М.: МАУП, 2002. — 295 с.
3. Голина В. В. Криминология Украины: учеб. пособие. / В. Голина. — Х., 2011. — 120 с.
4. Колинько А. А. Виктимологическая характеристика доведение до самоубийства: монография / А. А. Колинько. — Нежин: НГУ им. Гоголя, 2016. — 193 с.

Ключові слова: соціальна роль, сфери суспільного життя, якісні та кількісні показники жіночої злочинності, наслідки злочинного посягання, заходи попередження жіночої злочинності.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Федчун Н. О.

**Євтушенко Сергій Вікторович,
Зима Дмитро Сергійович**

студенти 4 курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

НЕЗАКОННИЙ ОБІГ ЗБРОЇ В УМОВАХ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

Із початком проведення АТО на сході України, незаконний трафік зброї почав набувати значних масштабів, поліція постійно звітує про велику кількість вилученої стрілецької зброї та боєприпасів із обігу. За даними аналітичного центру Small Arms Survey (організація, яка досліджує поширення нелегальної вогнепальної зброї), до початку АТО в Україні нараховувалося близько 3 млн одиниць незаконних "вогне-стрілів". З того часу, як припускають, цей показник міг вирости до 5 млн одиниць — від пістолетів Макарова і ТТ до автоматів Калашникова різних модифікацій. І це йдеться лише про вогнепальну зброю. А на чорному ринку чи не більшим попитом користуються гранати та вибухівка, а також різноманітні гранатомети. Якщо взяти за основу що в Україні 4 мільйони одиниць незаконної зброї, то без урахування тимчасово окупованих територій Криму та ОРДЛО, це від 11 до 14 одиниць на 100 чоловік населення, або в 6-8 разів більше, ніж легальної зброї тобто, кожен шостий може мати зброю.

Дане явище є однією з причин напруження кримінального стану на території держави та породжує безліч негативних наслідків. Так лише у 2014 році зареєстровано 2523 кримінальних правопорушень із зактосуванням вогнепальної зброї, з яких 320 вбивств та 411 розбійних нападів [2].

Експертні дослідження показують що великий відсоток власників нелегальної зброї становлять колишні, а також діючі бійці АТО. «Є практика, коли зброя є предметом подарунків від тих, хто повертається із зони АТО. Статистику фіксувати практично неможливо, тому що врешті-решт немає реального кордону на шляху поширення вогнепальної зброї звідти вглиб України. Це зафіксувати фізично неможливо», — констатує директор Інституту дослідження екстремізму Олег Зарубінський.

З кожним роком статистика нелегальної зброї і поводження з нею (будь то погрози чи пряме застосування) збільшується. Якщо поглянути на дані за 2014 рік, то ми можемо побачити що таких порушень було зафіксовано 2900, за 2015 — 3200, 2016 — 5133 і в 2017 — 7110 випадків незаконного обігу зброї, за 9 місяців роботи у 2017 році поліцією було встановлено 515 осіб причетних до обігу зброї, вилучено 2200 одиниць вогнепальної зброї, а саме: 866 пістолетів, 281 карабінів,

1604 гвинтівки, 51 гранатомет, 163 одиниці саморобної зброї, 80 вибухових пристроїв, 204 обрізи, 104 автомати, 26527 набоїв.

Сьогодні основний метод вилучення зброї у населення — місячники добровільної здачі зброї, але однозначно цього недостатньо для ефективної протидії даному явищу. «Здача зброї не приносить людині ніякої вигоди. Простіше викинути незаконну зброю. Вкуп зброї приносить набагато більший результат. Людина повинна розуміти, що держава її винагороджує за те, що вона не тільки не використовує, а й не ховає зброю до завтрашнього дня», — зазначає Старовойтенко [1, с. 1].

В 2017 році МВС виділило близько 3 000 000 000 гривень з для скуповування нелегальної зброї але якщо поррахувати кількість незаконної зброї і її ціну (приблизна ціна автомата на чорному ринку АКС-74У, АК-74 — 15 000 грн — в Україні зафіксовано близько 114 000 тис нарізної зброї, з якої близько 80 000 тис це АК-74, АКС-74У) отримуємо 1 200 000 000 грн. з чого стає зрозуміло, що виділених державою коштів бракує.

Відштовхуючись від наведеної вище інформації, можна впевнено стверджувати, що за роки проведення АТО в Україні, незаконний обіг вогнепальної зброї на території нашої країни зріс у рази, така проблема появляється у всіх країнах на території яких відбувалися збройні конфлікти. Враховуючи те, що лише за останні десятиліття у світі відбулося понад 50 війн, стає можливим зрозуміти наскільки ця проблема глобальна та небезпечна. Зокрема за період з 1990р. у світі загинуло понад 4 млн. людей вбитих зі стрілецької зброї, більшість яких це цивільні особи, сьогодні в обігу по всьому світі перебуває не менше 640 млн. одиниць такої зброї, саме тому 7-й Генеральний секретар ООН К. Аннан назвав її «зброєю масового знищення», а світове співтовариство посилено працює над подоланням даного явища.

Список використаних джерел

1. До зброї готові! Українці стали стріляти один в одного втричі частіше. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://glavcom.ua/publications/133012-do-zbroji-gotovi-ukrajintsi-stali-striljati-odin-v-odnogo-vtrichi-chastishe.html>
2. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування (2014 р.): статистична інформація Генеральної прокуратури України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/>

Ключові слова: АТО, обіг зброї, вилучення зброї, здача зброї

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Дикий О. В.

Задорожная Елена Александровна

Студентка 4 курса Института уголовной юстиции
Национального университета «Одесская юридическая академия»

ВЛИЯНИЕ ЛИЧНОСТНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ ОСУЖДЕННОГО К ЛИШЕНИЮ СВОБОДЫ НА СОВЕРШЕНИЕ ПРЕСТУПЛЕНИЙ В УГОЛОВНО-ИСПРАВИТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ

Изучение лиц, отбывающих наказание в виде лишения свободы в уголовно-исправительных учреждениях, — традиционно сложная проблема для исследования. Личность осужденного включает в себя совокупность криминологически значимых свойств. Если соотносить характеристики личности осужденного с научным понятием личности преступника, то можно отметить, что наиболее выражено многие черты проявляются у лиц, осужденных к лишению свободы.

Наказание в виде лишения свободы связана с изоляцией лица от общества, которая заключается в ограничении жизненного пространства, свободы передвижения, свободного общения с другими членами общества, многих аспектов свободы поведения.

Это наказание, с одной стороны, призвано выступить неким «катализатором» положительных изменений в личности осужденного, который становится на путь исправления, самовоспитания и осознания своей вины, а впоследствии — ресоциализации. С другой стороны, наказание в виде лишения свободы содержит большое количество отрицательных рисков: длительное заключение может привести к усилению отчуждения человека от социума. В большинстве случаев заключение психологически травмирует лицо, зачастую осужденный теряет многие конструктивные социальные связи, и что важно, — это может привести к агрессии, негативному отношению к отбыванию наказания и требованиям администрации исправительных учреждений.

Согласно данным официальной статистики, ежегодно в учреждениях исполнения наказаний регистрируется 400-600 преступлений (с некоторой тенденцией к снижению в последние годы). В среднем около 8% уголовных производств были нарушены в исправительных колониях максимального уровня безопасности, 47% — в исправительных колониях среднего уровня безопасности, 7,1% — в минимального уровня безопасности с общими условиями содержания, 1,9% — в колониях минимального уровня безопасности с облегченными условиями содержания, 2,3 — в исправительных центрах, другие — в СИЗО. В структуре преступности в УВП пальму первенства удерживают такие преступления как злостное неповиновение требованиям администрации УИН (43%) и преступления в сфере оборота наркоти-

ческих средств, психотропных веществ, их прекурсоров и аналогов (51%) [1, с. 156].

Принудительное объединение посторонних друг другу лиц, которые вынуждены в связи с примененным наказанием долгое время быть вовлеченными в нежелательные для них отношения, чувство незащищенности, враждебность окружения, противоречивость нормативных ожиданий администрации и коллектива осужденных, постоянное ожидание обиды, насмешек, нападения и насилия может детерминировать совершение осужденными различных по мотивам и целям преступления [2, с. 98-99].

Нормы и представления криминальной субкультуры, насмешки, прозвища и другие проявления унижения, раздоры между отдельными группами осужденных могут порождать атмосферу незащищенности и неуверенности, бессилия отдельного лица над сложившимися обстоятельствами, что ведет к взаимному недоверию и подозрительности. В свою очередь, это может вызвать обострение отношений, конфликты, порождать новые преступления [3, с. 43].

В то же время, как отмечают исследователи, многим осужденным, отбывающим наказание в местах лишения свободы, присущи специфические черты, такие как примитивность потребностей, эмоциональная неуравновешенность, несдержанность, ограничение возможности самоконтроля в экстремальных условиях, преобладание возбуждения, эмоций над разумом, инфантилизм. Кроме этого, повышенное самомнение, упрямство, а у особо опасных преступников в колонии — повышенный самоконтроль, вместе с организаторскими навыками могут способствовать формированию неформального лидерства. В свою очередь, это может приводить к совершению тщательно подготовленных преступлений в условиях изоляции, которые, как правило, трудно раскрываются [4, с. 732].

Особенностью психики многих осужденных является быстрый переход от состояния надежды, уверенности в своем будущем в состоянии полной безнадежности. В таком состоянии многие осужденные часто идут на самые тяжкие преступления. Стихийно-импульсивный и ситуативный характер агрессии и преступлений, которые совершают преимущественно по мотивам, болезненно и деструктивно касаются личности осужденного, существенно тормозит просоциальный вектор исправления и психореабилитации [5, с. 155].

В местах лишения свободы насильственные действия осуществляются не только преступниками с прямым умыслом на совершение правонарушения, но и безвольными исполнителями, попавшими в зависимость от другой сильной личности или оказавшимися в сложной жизненной ситуации. Исследования показывают, что насилие в местах лишения свободы чаще всего совершается осужденными не по своей воле, а по распоряжению авторитетного осужденного или в связи с требованиями преступных традиций, правил, установок. Целью такого

«послушания» может быть стремление присоединения к влиятельной группе осужденных или страх негативных последствий, связанных с отторжением и преследованием [6, с. 128-129].

Таким образом, можно сделать вывод о том, что личность осужденного, отбывающего наказание в уголовно-исправительных учреждениях, является сложной системой, которая отличается целостностью социально приобретенных, относительно устойчивых криминогенных свойств, основным среди которых является несоответствие их сознания и деятельности правовым нормам. Изучение личности осужденного даст возможность определить причины совершения преступлений, что будет иметь решающее значение для предотвращения и профилактики преступлений.

Список использованных источников

1. Конопельський В. Я. Диференціація та індивідуалізація виконання покарання: кримінальні та кримінально-виконавчі аспекти / В. Я. Конопельський // Південноукраїнський правничий часопис. — 2013. — № 1. — С. 155-158.
2. Кримінологія. Особлива частина : навч. посіб. / І. М. Даньшин, В. В. Голіна, О. Г. Кальман ; за ред. І. М. Даньшина. — Х., 1999.
3. Глоточкин А. Д., Пирожков В. Ф. Эмоции и чувства человека, лишенного свободы / Глоточкин А. Д., Пирожков В. Ф. — М., 1970.
4. Криминология : учебник для вузов / под общ. ред. д.ю.н., проф. А. И. Долговой. — 2-е изд. перераб. и доп. — М., 2002.
5. Мудрак І. А. Психологічне вивчення феномену пенітенціарної дезадаптації особистості в умовах позбавлення волі / І. А. Мудрак // Психологічні перспективи. — 2014. — №21. — С. 154-164.
6. Сердюк Л. В. Насилие: криминологическое и уголовно-правовое исследование / под ред. Засл. деятеля науки РФ, докт. юрид. наук, проф. Щербы С. П. — М., 2002.

Ключевые слова: личность преступника, детерминанты совершения преступлений в местах лишения свободы, особенность пенитенциарных преступлений.

Научный руководитель: старший преподаватель кафедры Илько С. А.

*Задорожная Елена Александровна,
Ковалев Виктор Олегович*

студенты 4 курса Института уголовной юстиции
Национального университета «Одесская юридическая академия»

СПОСОБЫ СОВЕРШЕНИЯ МОШЕННИЧЕСТВА В СФЕРЕ ИНВЕСТИРОВАНИЯ СТРОИТЕЛЬСТВА КАК ЭЛЕМЕНТ КРИМИНАЛИСТИЧЕСКОЙ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Одним из проявлений криминальной деятельности в строительной отрасли является финансовое мошенничество в инвестиционно-строительной сфере.

Строительная отрасль — одна из приоритетных отраслей экономики, которая имеет значительное социальное значение. Большой денежный оборот, несовершенство правового регулирования, отсутствие эффективного контроля со стороны компетентных субъектов, правовая неосведомленность частных инвесторов и другие факторы привели к быстрой криминализации инвестиционно-строительных отношений.

Правонарушения в строительстве происходят на всех стадиях технологического цикла — от выделения органами власти земельных участков под застройку до сдачи объектов в эксплуатацию.

Отдельной проблемой является криминализация отношений по финансированию строительства объектов жилой недвижимости. Для большинства граждан Украины жилье — самое ценное и дорогое имущество, находящееся в собственности. Учитывая среднестатистические доходы в стране, мошенничества в строительной сфере имеют последствия не только в виде фактических материальных убытков, но и вообще могут лишить пострадавших любых сбережений и собственного жилья. Такие потери являются большим потрясением для многих частных инвесторов [1].

Анализ способов совершения данного преступления дает возможность выделить две типичные группы мошенничества.

Первая группа — так называемые мошенничества в чистом виде, когда мошенники или вообще не имеют цели ведения строительства («денежные средства» приобщаются фактически на нулевом этапе строительства, ведение которого планируется) или когда строительство ведется только для вида (как правило, на начальных стадиях строительства без цели его окончания). Несмотря на такое дерзкое проявление обмана, этот вид мошенничества не имеет особых отличий от любого другого аналогичного обмана и вариаций мошенничества. Разница заключается лишь в предмете обещания:

строительство объекта недвижимости, установления новых окон в доме, возврата денежного долга и тому подобное.

Такой вид мошенничества, как правило, характеризуется агрессивной маркетинговой компанией застройщика в начале строительства и привлекательными ценовыми предложениями для инвесторов. Строительные работы ведутся на площадке не очень быстро, готовность такого объекта редко бывает больше 10-15%. Привлечение средств под такие проекты осуществляются без получения застройщиком всей необходимой для строительства разрешительной документации. Непосредственное общение с инвестором осуществляют риелторы.

С.А. Теньков справедливо замечает, что с целью придания своим действиям извне легального характера мошенники используют поддельные инвестиционные контракты, а не собранные средства инвесторов, ставят забор, нанимают охрану, тщательно разрывают и перекапывают строительную площадку, имитируя, таким образом, ход строительных работ [2].

Вторая группа — это мошенничество, при которых реально ведется строительство обещанных объектов недвижимости, окончания, которого невозможно из-за частичного нецелевого использования денежных средств, привлеченных на финансирование строительства или из-за взятия на себя застройщиком обязательств, которые он заведомо не мог выполнить. Так строительство обычно останавливается на неопределенный срок под различными предлогами [3].

Механизм финансового мошенничества в инвестиционно-строительной сфере является интеллектуально продуманной системой противоправных действий, что характеризуется визуальной легальностью. Изучение способов совершения преступления дает следователю возможность понять и поймать преступника, предотвратить незаконные действия и могут стать залогом повышения эффективности работы следователя при условии их соотношения с особенностями различного рода уголовных производств.

Список использованных источников

1. Чернишов Г. М. Финансове шахрайство в інвестиційно-будівельній сфері: кримінологічне дослідження [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5684/%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B8%D1%88%D0%BE%D0%B2%20%D0%93..pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. Теньков С.О. «Пригоди Київського інвестора або як не втрапити в будівельну халепу» [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: http://www.yurincom.com/ua/yuridichniy_visnyk_ukrayiny/overview/?id=5703

3. Чернишов Г. М. Кримінологічна характеристика шахрайств в інвестиційно-будівельній сфері [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc10-1/part_2/27.pdf

Ключевые слова: мошенничество, инвестиционно-строительная сфера, способы мошенничества, финансовое мошенничество.

Научный руководитель: к.ю.н., доцент кафедры Паляничко Д. Г.

***Зверева Тетяна Валеріївна,
Додонова Дар'я Миколаївна***

студентки 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

РЕФОРМА СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Діючий механізм оподаткування сільськогосподарських товаровиробників не відповідає сучасним потребам розвитку вітчизняного АПК. Нині назріла потреба законодавчих змін у механізмі оподаткування аграрного сектору.

Проблема оподаткування сільськогосподарських товаровиробників є досить актуальною серед широкого кола вітчизняних та зарубіжних науковців. Серед наукових доробків вітчизняних учених, присвячених даній проблемі, можна виділити праці П. Гайдуцького, М. Дем'яненка, В. Жука, П. Лайка, Н. Прокопенко, П. Саблука, В. Синчака, Л. Тулуша. Значна увага ними відводиться стану та розвитку спеціальних механізмів оподаткування АПК, які одночасно захищали б інтереси держави та сільгоспвиробників [1, с. 34].

Визначити концептуальні напрями вдосконалення механізму оподаткування сільськогосподарської діяльності у контексті новітніх законодавчих змін.

Найголовніше питання, яке турбує аграріїв – стан спецрежиму ПДВ. До 2015 року включно на спецрахунок аграріїв поверталось 100% податку. Із 2016 року система, попри протести аграріїв, змінилася. Відповідно до Закону України від 24 грудня 2015 року № 909-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» з 1 січня 2016 року до 1 січня 2017 року обсяг зарахування коштів на спеціальні рахунки сільськогосподарських підприємств став диференційованим залежно від виду діяльності: за операціями при постачанні зернових і технічних культур – 15%, продукції тваринництва – 80%, інших с/г товарів і

послуг — 50%. Відповідні суми коштів вносяться на спеціальні рахунки та залишаються в розпорядженні с/г підприємства для використання у виробництві с/г товарів та послуг. Із 1 січня 2017 року втратили чинність норми ст. 209 Податкового кодексу, які регулюють застосування спеціального режиму з ПДВ для сільськогосподарських товаровиробників. Таким чином, всі суб'єкти спецрежиму переходять на загальну систему оподаткування ПДВ [4].

На думку президента Асоціації платників податків Грігола Катамадзе, зміна спецрежиму ПДВ для с/г підприємств «призвела не тільки до значного зменшення державної підтримки сільськогосподарських підприємств, а й до значного ускладнення адміністрування цього податку та неможливості чіткого розподілу податкового кредиту між трьома напрямками сільськогосподарського виробництва: за операціями із зерновими й технічними культурами, з продукцією тваринництва та за іншими операціями».

Як повідомила Державна фіскальна служба України, за 2016 рік галузь перерахувала до бюджету 14,392 млрд грн, а за перший квартал 2017 року — 12,116 млрд грн. Тож, попри податкові нововведення останніх двох років, аграрії залишаються ледве не ключовим платником податків в Україні [2, с. 83]. Це підтверджують і нещодавні цифри. Так, за перше півріччя 2017 року аграрії сплатили 9,9 млрд грн податків до бюджетів всіх рівнів. Ця цифра становить 4% від усіх надходжень за перше півріччя (238,3 млрд грн), тобто платежі аграріїв до бюджету перевищили показники надходжень від операцій із нерухомим майном, сфери інформації та комунікацій, будівництва тощо.

Основна мета зміни системи оподаткування — зробити її оптимальною та прийнятною як для держави, так і для аграріїв, спростити систему адміністрування, зберегти прогнозованість на наступні роки. Механізм оподаткування сільськогосподарських товаровиробників повинен передбачати диференційований підхід до оподаткування доходів окремих їх категорій, згрупованих на основі науково обґрунтованих критеріїв. Серед останніх варто виділити форму власності й господарювання, правовий статус, обсяг одержаного доходу, рівень товарності та виробничу спеціалізацію, площу власних чи орендованих сільськогосподарських угідь. Наприклад, для дрібних виробників прописати в законодавстві простий єдиний земельний податок, який включає в себе усі податки, включно з ПДВ, така система спрощує звітність і бухгалтерський облік — вони зведені до мінімуму [2, с. 86]. Для фермерських господарств і середніх с/г підприємств потрібно зберегти стару систему оподаткування, яка діяла до 01.01.2016 і включала в себе пільгу з ПДВ і фіксований податок. Третю категорію — агрохолдинги — потрібно перевести на загальну систему оподаткування. Окремо потрібно розвивати програму для підтримки фермерства та розвитку кооперації. Один з найкращих інструментів — це довгострокові кредити під низькі відсотки [5, с. 48].

Реалізація таких кроків до формування суб'єктного складу платників податків та регулювання у сфері аграрного сектору дозволить забезпечити регульовальний вплив оподаткування на економічні процеси в аграрній галузі країни.

Список використаних джерел

1. Жук В. М. Стан та розвиток спеціальних режимів оподаткування аграрного бізнесу / В.М. Жук // Фінанси України. — 2016. — №7. — С. 33-42.
2. Опря Є. А. Спеціальне оподаткування фермерських господарств: методичний підхід до вирішення питання / Є. А. Опря // АгроІнКом. — 2017. — № 7-8. — С. 81-88.
3. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Закон від 02.12.2010 №2755. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році [Електронний ресурс] : Закон №909 від 24 грудня 2015. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/909-19>.
5. Тулуш Л.Д. Режим ПДВ-аккумуляції як інструмент фіскального стимулювання розвитку агропромислового виробництва / Л.Д. Тулуш // Економіка АПК. — 2017. — № 8. — С. 44-55.

Ключові слова: аграрний сектор, аграрний потенціал, режим оподаткування, адміністрування податків, збалансованість надходжень.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Годованюк А. Й.

Ковалевич Ігор Ігорович

студент 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

СПЕЦІАЛЬНО-КРИМІНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

В Україні сучасний стан злочинності в сфері інтелектуальної власності характеризується цілою низкою несприятливих тенденцій. Дослідження останніх років у сфері інтелектуальної власності продемонстрували, що вжиті заходи протидії вчиненню цих злочинів не повною мірою відповідають кримінальній ситуації, що склалась в країні. Тому наразі, на жаль, не слід говорити про істотні успіхи по протидії злочинності у сфері інтелектуальної власності.

Однак, незважаючи на значну кількість робіт в даній темі, можна констатувати, що вивчення злочинності у сфері інтелектуальної

власності залишається одним із актуальних напрямків, адже знання про її сутність та тенденції розвитку і трансформації є не до кінця дослідженими. Злочинності у сфері інтелектуальної власності притаманний високий рівень латентності, а використання нових технологій надає можливість провopорушникам одержати значні прибутки, що значно актуалізує потребу вдосконалення правового регулювання кримінально-правової охорони інтелектуальної власності.

Спеціально-кримінологічні заходи протидії злочинам у сфері інтелектуальної власності реалізуються через систему спеціальних суб'єктів кримінологічної протидії злочинам проти інтелектуальної власності, які можна розділити на декілька груп в залежності від виконуваних ними функцій.

Державні органи, для яких основною функцією є протидія зазначеним злочинним діянням (Департамент захисту економіки Національної поліції України (ДЗЕНПУ) і Департамент кіберполіції Національної поліції України (ДКНПУ). Державні органи, для яких протидія злочинам проти інтелектуальної власності є одним із напрямків діяльності (Міністерство економічного розвитку та торгівлі України (далі – Мінекономрозвитку), Міністерство внутрішніх справ України, Державна фіскальна служба України, Міністерство аграрної політики та продовольства України, Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України, Державне агентство земельних ресурсів України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство культури України, Державне агентство України з питань кіно, Міністерство екології та природних ресурсів України, Фонд державного майна України, судові органи). Державні органи зі спеціальним статусом (Рада національної безпеки і оборони України, Генеральна прокуратура України, Служба безпеки України, Антимонопольний комітет України). Недержавні організації у сфері охорони прав інтелектуальної власності, наприклад організації колективного управління майновими правами суб'єктів авторського права і/або суміжних прав.

Одночасно з прийняттям Кабінетом Міністрів України постанови про оптимізацію діяльності центральних органів виконавчої влади державної системи правової охорони інтелектуальної власності від 23 серпня 2016 р. №585 якою ліквідовано Державну службу інтелектуальної власності до сфери управління Мінекономрозвитку також було віднесено: Державне підприємство "Український інститут інтелектуальної власності", що здійснює експертизу заявок на об'єкти промислової власності; Державна організація "Українське агентство з авторських і суміжних прав", що здійснює управління правами авторів; Державне підприємство "Інтелзахист", що виконує функцію видачі контрольних марок для маркування примірників окремих об'єктів авторського права та суміжних прав.

Діюча система спеціальних суб'єктів кримінологічної протидії злочинам проти інтелектуальної власності є малоефективною, у зв'язку

з низьким рівнем кооперації між усіма ланками системи в результаті чого між ними неодноразово виникають конфлікти і протиріччя під час прийняття будь-яких рішень щодо протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності.

Підвищити ефективність діяльності зазначених суб'єктів можна шляхом виконання ряду завдань. По-перше, для ефективного функціонування системи протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності необхідне чітке визначення для всіх учасників цього механізму об'єкта впливу, мети й задач роботи (їх функції не повинні дублюватися), забезпечення їх взаємодії, коло повноважень повинні мати як правову, так і методологічну регламентацію. Реалізація протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності повинна здійснюватися професійно підготовленими в зазначеній сфері спеціалістами, тому варто підвищити якість кадрового забезпечення підрозділів ДЗЕНПУ і ДКНПУ та здійснювати систематичне підвищення кваліфікації співробітників у питаннях протидії злочинам у сфері інтелектуальної власності.

По-друге, необхідно ліквідувати структурні перекоси в спеціалізованих державних органах протидії злочинам проти інтелектуальної власності за допомогою чіткого розмежування компетенції суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, а також виокремити спеціалізовані відділи по протидії злочинам проти інтелектуальної власності [1, с. 97–98].

Також варто звернути увагу на протидію організованим формам злочинів проти інтелектуальної власності, які можна побороти комплексом запобіжних заходів із залученням зусиль правоохоронних органів України та іноземних країн. Вагоме місце по протидії злочинності в цій сфері відіграє діяльність з виявлення осіб, схильних до вчинення злочинів проти інтелектуальної власності.

Вищевикладене дозволяє зробити висновок, що протидія злочинній діяльності у сфері інтелектуальної власності покликана сприяти забезпеченню прав громадян країни на створення об'єктів інтелектуальної власності, захисту їх власних прав на ці об'єкти та нейтралізацію злочинних проявів у всіх сферах суспільного життя.

Список використаних джерел

1. Волошук А. М. Діяльність органів внутрішніх справ щодо протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності : монографія / А. М. Волошук, Х. П. Ярмакі, О. О. Чернишова. — Одеса : Одес. держ. ун-т внутр. справ, 2013. — 175 с.

Ключові слова: злочини у сфері інтелектуальної власності, удосконалення, спеціально-кримінологічні засади, злочинність, протидія.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Дикий О. В.

ПОНЯТТЯ ТА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРИЧИНИ КОРУПЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Однією з найдавніших проблем світу в цілому і для кожної країни окремо вже багато віків є такий злочин як корупція. І на превеликий жаль до сих пір цю «хворобу» суспільства і держави не вдалося «вилікувати». Не оминуло це і Україну адже рівень корупції в нашій державі дуже високий. Так, згідно з доповіддю міжнародної організації Transparency International, яка була опублікована 26 жовтні 2017 року, Україна посіла за рівню корумпованості 134-е місце з 178 країн світу. І для того щоб зрозуміти всю важливість цієї проблеми і подальше її вирішення треба дати відповіді на багато питань і першими з них це: що таке корупція та які причини корупційної злочинності в Україні [1].

Почали вживати термін «корупція» ще в Стародавній Греції у V столітті до нашої ери. Греки використовували термін *corruptere* (від лат. — псувати) як зіпсованість моралі, розлад порядку в полісі. На практиці існує два основні підходи до формування наукового поняття. Доктринальний — мається на увазі думки різних вчених в певній галузі. Легальний — тобто, що знаходить своє відображення в нормативних актах, міжнародних документах та інших джерел, що мають юридичну силу [2].

Так, Закалюка А. П. зазначав, що корупція — є виявом суспільно неприйнятної та переважно суспільно небезпечної діяльнісної активності людей, наділених владними або іншими публічними повноваженнями та пов'язаними з ними можливостями, або тих, що прагнуть скористатися останніми з метою одержання будь-яких благ для себе чи інших осіб [3].

Мельник М.І. дав диференційовану класифікацію основних підходів до розуміння «корупція». Так він вважав, що корупцію повинні розуміти як: 1) підкуп і продажність державних чи інших службовців; 2) зловживання владою чи службовим становищем, учинене з елементом особистої зацікавленості; 3) елемент або різновид організованої злочинності [4].

Невмержицький Є. В. розглядає корупцію як політичними, економічними і психологічними чинниками, системою негативних поглядів, переконань, установок і діянь окремих громадян, посадових осіб владних інститутів, державних, громадських і приватних організацій, політичних партій, спрямованих на задоволення особистих

корисливих, групових, кооперативних інтересів шляхом підкупу, зловживання владою, хабарництвом, надання пільг і переваг усупереч суспільним відносинам [5].

Що стосується офіційного (легального) визначення поняття корупції то воно зустрічається в нормативних актах держави, а також і в різних міжнародних документах. Так, у Кодексі поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку, прийнятому на 34-й сесії Генеральної Асамблеї ООН 17 грудня 1979 р., зазначено, що корупція «...передбачає здійснення або нездійснення будь-якої дії під час виконання обов'язків або через ці обов'язки внаслідок подарунків, які вимагають або приймають, обіцянок і стимулів, або їх незаконне отримання щоразу, коли наявна така діяльність або бездіяльність» [6].

У резолюції «Практичні заходи боротьби з корупцією», поширеній на VIII Конгресі ООН із запобігання злочинності (Гавана, 1990 р.), корупцію визначено як «порушення етичного (морального), дисциплінарного, адміністративного, кримінального характеру, що виявляється в протизаконному використанні свого службового становища суб'єктом корупційної діяльності».

Страсбурзька конвенція про цивільно-правову відповідальність за корупцію від 4 листопада 1999 р. тлумачить корупцію як «прямі чи опосередковані вимагання, пропонування, дачу або одержання хабара чи будь-якої іншої неправомірної вигоди або можливості її отримання, що порушують належне виконання будь-якого обов'язку особою, яка отримує хабара, неправомірну вигоду чи можливість мати таку вигоду, або поведінку такої особи» [7].

На законодавчому рівні в Україні, легальне визначення поняття корупції міститься в Законі України «Про запобігання корупції». В законі зазначено, що корупція — це використання особою, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [8].

Отже, корупція — це протизаконна, антидержавна, злочинна поведінка особи, що має владні повноваження та використовує їх задля власного збагачення або для інших особистих потреб для себе чи іншої особи, та карається законом.

Наступний аспект до розуміння корупції є те, що саме спонукає осіб до здійснення корупційних злочинів. Можна назвати наступні причини корупції:

1. Економічна. Одна з головних причин здійснення особами корупційних злочинів. Матеріальна незабезпеченість, низька заробітна

плата, підштовхує осіб, що мають владні повноваження до поборів і хабарів. Велика різниця між високою верствою населення і низьким прошарком населення. Нестабільна економічна ситуація в цілому. Інфляційні процеси.

2. Психологічна. Мається на увазі, відношення окремої людини до даного питання і розуміння, що корупція є злочином. К даній категорії також слід віднести виховання окремо і менталітет суспільства в загалі. Традиційна відсутність солідарності населення с законами, які забороняють корупцію. Для деяких людей є досить спокусливим є те, що багато посад і професій стають бажаними тільки тому, що відкривається можливість для поборів і хабарництва.

Психологічна причина проявляються і в іншому. Як показують окремі дослідження, особами які здійснюють корупційні злочини може рухати не тільки користь але і несвідоме бажання взяти участь у гострій, захоплюючій «грі», так звана ігрова мотивація.

3. Законодавча. Під цією причиною слід розуміти, прогалини в законодавстві і неефективні законодавчі ініціативи. Відсутність рішучих дій, а також небажання самої влади до вирішення цієї проблеми. Прикладом цього може слугувати гальмування та небажання прийняття Закону України «Про антикорупційний суд», який вже давно мав би був прийнятий Верховною Радою України.

4. Політична. Нестабільна політична ситуація в середині країни протягом багатьох років не дало владі зосередитись на вирішення найважливіших проблем нашої країни, однією з яких є корупція. Незмінність політичної еліти, також загальмовувало реформацію України [9].

5. Відомча. Досить нова причина існуючого рівня корупції в Україні. У зв'язку з невдалої спроби влади здійснення антикорупційних заходів, було створено декілька відомств, що мають на меті запобігання, протидія і зупинення корупційних злочинів. В слід чого виникли протиріччя і безкоординаційна діяльність між цими відомствами, що призвело до гальмування процесу зниження рівня корупції.

Досить слушну думку про ситуацію, що склалася в Україні дав колишній Федеральний прокурор Міністерства юстиції США Богдан Вітвіцький, що четверть століття спеціалізувався саме на розслідування фінансових злочинів. Він зазначає, що проблемою є також те, що дуже мало корупційних справ доходять до суду і навіть якщо справа все ж таки дійшла до суду, то дуже невеликий відсоток вироків є по цим справам. Він переконаний що найбільш ефективним засобом для вирішення цієї проблеми є запровадження суду присяжних, яка повністю складатиметься з пересічних членів громади. Це дасть додаткову довіру до процесу і тим самим переконає суспільство в справедливому, законному рішенні по справі [10].

Підсумовуючи вищевикладене, факт того, що корупція є злочином який шкодить державі і суспільство є доведеним. Тепер, головним

завданням держави є ефективна протидія та запобігання цим злочинам. Шлях України до повної інтеграції в Європейський Союз не можливий коли в країні такий високий рівень корупції, а змінити це можливо вже найближчі роки, якщо всі органи державної влади, суспільство дійсно почнуть боротьбу за Україну без корупції. Покращення рівня життя населення, збільшення заробітних плат державним службовцям, стабілізація економічної і політичної ситуації в країні, виховування в людей повагу до закону, все це повинно бути пріоритетом для влади на сьогодні та в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Рейтинг корумпованості країн світу [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://news.bigmir.net/world/341648> © News.bigmir.net
2. Історичні прояви корупції та особливості боротьби з нею [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://mego.info/material/11-історичні-прояви-корупції-та-особливості-боротьби-з-нею?page=3>.
3. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : [у 3 кн.] / А. П. Закалюк. – Київ : Ін Юре, 2007.
4. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії : [монографія] / М. І. Мельник. – Київ : Атіка, 2001. – 304 с.
5. Невмержинський Є. В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії: [монографія] / Є. В. Невмержинський. – К., 2008. – 368 с.
6. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку: прийнятий 34-ю сесією Генеральної асамблеї ООН 17 груд. 1979 р. // Документ ООН А/34/46, ООН, 1980. – С. 208–240.
7. Рамкове рішення Ради про боротьбу з корупцією в приватному секторі [Електронний ресурс] : міжнародний документ від 22 лип. 2003 р. № 2003/568/ПВД. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_945. – Назва з екрана.
8. Про запобігання корупції [Електронний ресурс]: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
9. Причини корупційної злочинності [Електронний ресурс]: – Режим доступу: http://stud.com.ua/46170/pravo/prichini_koruptsiynoyi_zlochinnosti.
10. Я. Полянська «Не має «хороших» та «поганих» хабарів – це все корупція – американський екс-прокурор» [Електронний ресурс]: – Режим доступу: www.radiosvoboda.org/a/27142261.html.

Ключові слова: корупція, злочинність, причини, держава, законодавство.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Дикий О. В.

РОЛЬ ДЕПАРТАМЕНТА ПРОТИДІЇ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ НП УКРАЇНИ У СФЕРІ БОРОТЬБИ З НАРКОБІЗНЕСОМ

Наркобізнес, як одна з найнебезпечніших форм організованої злочинності, який здійснюється у вигляді наркопромислу та якому притаманна низка ознак, зв'язків, які успішно реалізуються та взаємодіють, завдає виняткової та суттєвої шкоди, порівняно з іншими наркозлочинами, окремим особам, суспільству та державі в цілому. Цей нелегальний промисел знижує рівень нормального розвитку генофонду, негативно впливаючи на рівень фізичного та психічного розвитку населення, підриває нормальне функціонування державних, комунальних та приватних структур, сприяє деградації моральних засад суспільства, тягне за собою вчинення інших злочинів, не лише у сфері незаконного обігу наркотиків, а також підвищення рівня вчинюваних наркозлочинів в Україні.

Тому боротьба з наркобізнесом є проблемою назрілою та реальною, яку потрібно присікти та попередити спільними зусиллями, на всіх рівнях, як на державному так і на регіональному, шляхом втілення, розроблення, вдосконалення дієвих заходів боротьби з цим негативним явищем.

На даний час ситуація з масовим розповсюдженням наркотиків в Україні викликає серйозні побоювання як вчених, так і в експертів-спеціалістів та правоохоронців. Адже з кожним роком кількість виготовлених, проданих, а також поява все нових різновидів наркотиків тільки зростає. Вся ця негативна ситуація назрівала роками через відсутню досконалу законодавчу базу та практичних проблем, яка б ефективно боролася б з наркомафією.

Аналіз внутрішнього наркоринку країни дозволяє зробити висновок щодо наявності його трансформації у бік збільшення кількості потраплянь на її територію психотропних речовин. Так, на тлі загального зменшення внутрішніх вилучень традиційних видів наркотичних засобів (марихуана, героїн, рідше – кокаїн), спостерігається майже 83,2-відсотковий зріст вилучень так званих “клубних” наркотиків. Офіційна статистика ГПУ свідчить про те, що протягом 2017 року з незаконного обігу було вилучено 10,234 кг психотропних речовин, тоді як у 2016 році – 8,586 кг відповідно [1, с. 78-92].

Проте на сьогоднішній момент, в Україні все ж таки існує хоча й незначна, але досить дієва система органів, які здійснюють боротьбу з наркобізнесом. Одним з таких органів як раз і являється Департамент

протидії наркозлочинності Національної поліції України (далі Департамент). Даний орган забезпечує реалізацію державної політики у сфері боротьби з незаконним виготовленням, зберіганням, продажем та розповсюдженням серед населення наркотичних засобів та психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, превенцію правопорушень, пов'язаних з обігом шкідливого «зілля», а також зменшення наркозалежності серед населення України [2, с. 97-134].

Крім того, Департамент, з метою виконання поставлених перед ним завдань здійснює ряд функцій, до яких слід віднести: моніторинг ситуації у сфері боротьби з наркозлочинністю та наявної інформації про джерела і шляхи надходження в незаконний обіг наркотичних засобів; забезпечення взаємодії з населенням та державними, громадськими і міжнародними організаціями у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів та запобігання поширенню наркоманії; здійснення заходів із забезпечення контролю за виробництвом, виготовленням, зберіганням, обліком, відпуском, розподілом, торгівлею, перевезенням, пересиланням чи використанням наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, призначених для виробництва або виготовлення цих засобів і речовин, а також за дотриманням установлених правил посіву або вирощування маку та конопель для промислових цілей; забезпечення оперативного вирішення завдань у сфері боротьби з наркозлочинністю; проведення оперативно-розшукових заходів з виявлення і документування тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, насамперед учинених злочинними групами наркоділків, які мають міжрегіональні та міждержавні зв'язки, особливо в їх організованих формах; проведення на території України спеціальних операцій щодо виявлення осіб, які займаються розповсюдженням наркотиків у навчальних закладах країни та в місцях масового проведення дозвілля молоді, а також інших комплексних заходів, спрямованих на перекриття джерел та каналів незаконного виготовлення і розповсюдження наркотиків; висвітлення в засобах масової інформації результатів роботи органів внутрішніх справ з протидії наркозлочинності; участь у міжнародному співробітництві з питань організації протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та проблем поширення наркоманії та ряд інших функцій, необхідних для зменшення шкідливого впливу від обороту наркотиків на економіку країни.

Проте задля ефективного виконання поставлених задач та вимог, Департамент потребує суттєвого оновлення та негайного впровадження сучасних інформаційних систем і технологій, а також результатів наукових досліджень у сфері протидії організованій злочинності, підвищення рівня фахової кваліфікації працівників зазначеного підрозділу Національної

поліції України, а також підвищити рівень взаємодії правоохоронних та інших державних органів з питань боротьби з наркобізнесом, поліпшити міжвідомче співробітництво контролюючих і правоохоронних органів, запровадити дієвий механізм заохочення фізичних і юридичних осіб до співпраці з Департаментом, посилити заходи щодо виявлення та припинення функціонування організованих злочинних угруповань та індивідів, які безпосередньо причетні до наркодіяльності, удосконалити системи моніторингу криміногенної ситуації в частині наркоситуації по всій країні та в окремих її регіонах, формувати громадську думку з метою сприяння ефективній реалізації державної політики у сфері боротьби з наркобізнесом.

Однак базисом для боротьби з наркобізнесом все ж таки повинно стати формування таких політичних, соціально-економічних, морально-духовних, психолого-особистісних основ розвитку та існування суспільства, які сприятимуть створенню в нашому суспільстві стійких начал для протидії наркобізнесу та стриманню його агресивних проявів, пліч-о-пліч з класичною активною силовою боротьбою стосовно незаконного наркообігу з боку діяльності правоохоронних органів та проведенням профілактичних бесід серед осіб, які вже вживають наркотики, з метою недопущення скоєння злочинів, які можуть вчинити особи через їх залежність від наркотиків, чи можуть стати або бути представниками наркомафії для зайняття наркобізнесом.

Список використаних джерел

1. Національний звіт за 2017 рік (за даними 2016) щодо наркотичної ситуації в Україні // Поглиблений огляд наркоситуації в Україні для Європейського моніторингового центру з наркотиків та наркотичної залежності. — К., 2017 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://aph.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/National-report-2017.pdf>
2. Бабій А. Ю. Правові аспекти запобігання наркозлочинності в Україні / А. Ю. Бабій // Вісник Чернівецького факультету Національного університету “Одеська юридична академія”. — 2015. — Вип. 3. — С. 153.

Ключові слова: Департамент протидії наркозлочинності Національної поліції України, наркобізнес, наркотики, завдання, функції.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Федчун Н. О.

КРИМІНОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ ЗЛОЧИНІВ НА ҐРУНТІ НЕНАВИСТІ (HATE CRIMES)

Ми живемо в 21 столітті, в сферу розвитку інформаційних технологій, де також процвітає захист прав людини, в тому числі свобода думки, слова. Проте дуже часто люди зловживають дозволеним та перетинають межу, що знаходить своє вираження в інтернеті або ЗМІ. І як наслідок перетікає в поняття hate speech — мову ворожнечі або навіть у hate crimes з побоями чи гірше — з вбивством. Джерелом цього є негативні стереотипи, або ж забобони, які нерідко продукуються для того, щоб виправдати дискримінацію та приниження — найчастіше етнічні або "расові" та ці дії мають тягнути за собою відповідальність.

Звичайно, в Кримінальному кодексі (далі — КК) України передбачено покарання за дискримінацію на расовому чи етнічному ґрунті в статті 161, але через відсутність практики і чіткості понять, її рідко застосовують. А це призводить до безкарності і зростання злочинів, адже зазвичай потерпілі самі не хочуть звертатись за допомогою до відповідних органів, оскільки не вірять в ефективність дій правоохоронців щодо розслідування таких злочинів. Підтвердженням є статистичні дані поліції: за 2016 році було зареєстровано 144 відповідних злочини, серед яких на 76 — заведено кримінальне провадження і лише по двом був винесений вирок. Порівнюючи з 2014 — кількість злочинів за статтею 161 була менша — 33 зареєстровані і розслідувані [1]. Для виявлення та розкриття злочинів ключеву роль відіграє правильна кваліфікація — з усіма елементами складу злочину. В основі злочинів на ґрунті ненависті лежать упередження. Вони можуть бути не особисто до конкретної жертви, а до певної групи осіб, яка викривлено асоціюється у злочинця. В Україні від злочинів на ґрунті ненависті найчастіше потерпають: іноземці та члени різних етнічних громад; члени релігійних меншин та їхнє майно (церкви, синагоги, мечеті, кладовища), а також приватна власність; роми; геї, лесбійки, бісексуали і трансгендери. Одним з яскравих прикладів відбувся влітку 2017 року, коли активісти одеського відділення ВОО «Сокол» (молодіжне відділення ВО «Свобода») провели в районі залізничного вокзалу «Агітаційний рейд», спрямований проти ромів. В ході цього на вулицях міста були розклеєні листівки з заголовком «Осторожно, цыгане», в яких закликали жителів уникати спілкування з представниками ромської національності [2]. Ще одним прикладом може слугувати злочин проти виходця з Республіки Чад, який ішов

вулицею Корольова в Одесі і до нього наблизилися шестеро осіб і почали обзивати «мавпою» і «чорнюком», вигукуючи «Україна для українців!», після чого почали атакували чоловіка і завдали йому ударів руками і ногами [1]. Це є злочином на ґрунті ненависті, а ксенофобські висловлювання та расистські образи, які передували нападу і супроводжували його, свідчать про упередження як мотив злочину.

Тому для боротьби та запобігання таких злочинів важливо знати генезис мотивів злочинної поведінки як свідомих та і безсвідомих, а останні починаються формуватися ще в дитячому віці [3, с. 137]. Як вважав Карл Юнг, безсвідомість відіграє велику роль у вчиненні злочинів, проте має кілька шарів та граней, як особиста та колективна несвідомість. За допомогою цього він визначав генетичний код людства, його установки, розумово-комплексні образи, світосприйняття, яке визначається народно-національними звичаями і способом життя, моральністю, що сьогодні ми розуміємо під поняттям «менталіт». На мою думку, саме менталітет є однією з причини виникнення і розвитку мови ворожнечі, нетерпимості до певної групи суспільства, расизмі, тощо.

Що стосується свідомості, то на її формування впливають зовнішні фактори – політика держави, поведінка суспільства навколо, включаючи сім'ю. Особливу роль в цьому відіграють і ЗМІ, які через свої матеріали транслюють у масову свідомість інформацію з негативним або суб'єктивно-емоційним забарвленням, тим самим формуючи певні стереотипи. Одним з нещодавніх прикладів пропаганди стала антиромська інформаційна кампанія у серпні-вересні 2016 року після трагічного інциденту в селі Лощинівка Ізмаїльського району Одеської області. Низка загальнонаціональних та регіональних ЗМІ висвітлювали цей інцидент через позиції прихованого або відкритого співчуття учасникам погрому, поширюючи неперевірену інформацію та оперуючи стереотипами щодо однієї сторони протистояння (вказували на приналежність підозрюваного до ромської національності та посилялись на неперевірену інформацію щодо наявності в селі наркопритону, організованого місцевою ромською спільнотою) [4,5]. Такі дії журналістів можна віднести до проявів hate speech – мови ворожнечі.

До речі, єдиного визначення терміну "мова ненависті" як в міжнародному так і національному законодавстві не існує. Однак низка міжнародних правових документів визначає критерії розпізнавання "hate speech" – зокрема: Конвенція про захист національних меншин, Додатковий протокол до Конвенції про кіберзлочинність, присвячений протидії расизму і ксенофобії в Інтернеті, Рекомендація Ради Європи щодо "мови ненависті" №97 (20) та інші. У Рекомендації "мова ненависті" визначається як "усі види висловлювань, які поширюють... расову ненависть, ксенофобію, антисемітизм та інші форми ненависті, викликані нетерпимістю, в тому числі...у формі агресивного націоналізму і етноцентризму, дискримінації меншин і ворожого ставлення до

них, а також іммігрантів" [6]. У цьому сенсі поняття "мова ненависті" поширюється на всі висловлювання, спрямовані проти особи або групи осіб. Водночас, існує думка, що під категорію "hate speech" має потрапляти не лише агресивна лексика, що закликає до дискримінації чи принижує, а й створення негативних стереотипів щодо певних соціальних груп населення. А це свою чергу, може стати мотивом скоєння злочинів як порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії.

Задля боротьби та запобігання таких видів злочинів, необхідне вчасне й рішуче реагування властей. Наприклад, швидке видалення образливих графіті або моніторинг ЗМІ щодо використання мови hate speech в своїх публікаціях. Також належне виконання своїх обов'язків працівниками правоохоронної та судової систем потребує проходження ними спеціалізованої підготовки, завдяки чому вони краще знатимуться на глибинних суспільних явищах, розпізнаватимуть злочини на ґрунті ненависті та опанують навички ефективного реагування на них. Громадянське суспільство відіграє незамінну роль у підвищенні рівня обізнаності про злочини на ґрунті ненависті, в підтримці потерпілих, тощо. Не треба забувати про важливість внеску окремої людини щодо виявлення та звернення у відповідні органи з порушенням прав на ґрунті ненависті, нетерпимості чи дискримінації.

Список використаних джерел

1. OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR): - Electronic mode: <http://hatecrime.osce.org/ukraine>
2. Ксенофобия: ультраправые призвали одесситов бороться с «чумазой чумой» — романами: — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://timer-odessa.net/news/sokol_390.html
3. Ю.М. Антоян: «Почему люди совершают преступления». — М.: ИД «Камерон», 2005. — 304с
4. Вбивство 9-річної дитини в Лошинівці: завтра за циганами приїдуть вантажівки [Електронний ресурс] // ICTV. — Режим доступу: <http://fakty.ictv.ua/ua/proisshestvija/20160828-1593013/> 16
5. В Лошинівці, де вбили дівчинку, знаходиться наркопритон [Електронний ресурс] // odesa.depo. — Режим доступу: <http://odesa.depo.ua/ukr/odesa/v-loshchynivtsi-de-vbili-divchinku-znahoditsya-narkopriton--29082016094300>
6. Рекомендация (97) 20 Комитета министров Совета Европы государствам-участникам по вопросам "разжигания ненависти": — [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_093

Ключові слова: Кримінологія, мова ворожнечі, hate crimes, запобігання злочинності, ксенофобські висловлювання.

Науковий керівник: к.ю.н, доцент Цитряк В. Я.

СУЧАСНІ ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ КОНТРАБАНДИ ТА ТРАНЗИТУ НАРКОТИКІВ В УКРАЇНІ

Масштаби та обсяг вживання наркотиків, що знаходяться у незаконному обігу, перебувають у прямій залежності від незаконної торгівлі ними, яку вже давно прибрали до рук міжнародні «синдикати» і ведуть широкий наступ на всі країни з метою заволодіння ринками збуту.

Глобальна проблема збільшення масштабів незаконного обігу наркотиків викликає занепокоєння у більшості цивілізованих держав світу. Виключення не становить і наша країна. Проте, найбільшою загрозою є збільшення контрабанди наркотиків і зростання ролі України як транзитної території для їх переміщення, що впливає і на загальний рівень наркозалежних українців, та здоров'я суспільства [1, с. 113].

Проблемою контрабанди, транзиту, способами, методами та сучасними засобами протидії контрабанді наркотиків займалися такі вчені як: Федоров Ю.А., Сорока С.О., Чувирін Д.Е., Пашко П., Смирнова І.В., Федотов О.П., Литвак О.М., Кириченко Г.В. Разом з тим, технічне оснащення підрозділів правоохоронних органів є низьким, що обумовлює актуальність даної теми.

Основною причиною предметної уваги території нашої держави, з боку міжнародних злочинних угруповань наркобізнесу, є вигідне географічне розташування (спільний кордон з ЄС, вихід до Чорного і Азовського морів), розвинута інфраструктура морських та повітряних портів. Територію України використовують переважно як транзитну зону, зокрема, для контрабанди кокаїну з країн Латинської Америки та Європи, героїну — з країн Азії, синтетичних психотропних речовин — з Китаю, метадону — з Білорусії та Росії [1, с. 113]. Так, за статистикою протягом минулого року митницями ДФС виявлено 1122 факти незаконного переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Найбільша кількість випадків затримань припадає на автомобільний вид транспорту — 540, залізничний — 106, авіаційний — 31, морський — 23, поштовий зв'язок — 383, пішки — 39 випадків. Виявлено випадків незаконного переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів на кордоні з Російською Федерацією — 221, з Молдовою — 182, з Республікою Білорусь — 132, з Угорщиною — 85, з Польщею — 72, з Румунією — 15 та з Словаччиною — 10 [2].

Спеціально-кримінологічні заходи протидії контрабанді та транзиту наркотиків включають: правові, економічні, інституційні, організаційно-управлінські, технічні. Сьогодні, особливого значення набувають технічні заходи, як ефективний метод боротьби з контрабандою та транзитом наркотичних засобів.

Виявлення фактів контрабанди наркотиків на кордоні нашої держави було б меншим, якби не було спеціальних новітніх технічних засобів виявлення наркотиків. Донедавна виявляти контрабанду можна було лише за допомогою досвіду митників і прикордонників та наявності відповідної своєчасно отриманої оперативно-розшукової інформації під час проведення контрольованих поставок. Останнім часом митні органи почали використовувати засоби таємного технічного контролю, створені за допомогою сучасних наукових досягнень. В основі технології новітнього обладнання – спектрометрія іонної рухливості. Прилади використовуються для експрес-виявлення слідових кількостей наркотичних або вибухових речовин. “Іонскан” здатен лише за декілька секунд виявити та ідентифікувати більше 40 видів наркотиків та вибухових речовин [3, с. 6]. Для перевірки великотоннажних багажів, в яких може перевозитися наркотична речовина і які доволі часто використовують для переміщення великих партій наркотиків, застосовують рентгенівські прилади, засновані на реєстрації зміни інтенсивності рентгенівського випромінювання після проходження крізь об’єкт перевірки. Такі установки можуть бути як стаціонарними, так і пересувними і мають можливості комп’ютерної обробки сигналу, що дає змогу оператору з високим рівнем вірогідності розпізнавати наркотики врізноманітних предметах. Окремим видом інструментальних засобів пошуку і виявлення наркотиків є так звані детектори запахів. В основу їхньої дії покладено хроматографічні методи поділу речовин на окремі компоненти та їх аналіз [4, с. 121].

Окрім сучасних технічних засобів виявлення наркотичних засобів які використовуються на кордоні нашої країни для виявлення контрабанди наркотиків, оперативні підрозділи починають використовувати спеціальні дрони (квадрокоптери), які обладнанні камерами та спеціальними електронними приладами аналізу місцевості для виявлення незаконних насаджень наркотичних рослин, які приховані в полях серед сільськогосподарських культур або лісистій місцевості. Але такі сучасні засоби боротьби та виявлення наркотиків є не достатньо розвиненими в нашій країні, та використовуються лише деякими підрозділами в окремих прикордонних регіонах

Використання сучасних технічних засобів для виявлення контрабандних перевезень наркотичних засобів яке, виправдало себе у багатьох країнах світу, може сприяти ефективному виявленню наркокур’єрів, що може дати позитивний ефект в боротьбі з наркотрафіком та контрабандою. З розвитком технічних засобів по виявленню наркотиків зменшується рівень контрабанди наркотичних засобів та

транзиту наркотиків через країну, цим самим вдасться зменшити рівень обігу наркотичних речовин та кількості наркозалежних осіб, що позитивно вплине на загальний рівень благополуччя та здоров'я суспільства, економіки країни. Для ще більш ефективної боротьби з контрабандою та транзитом наркотиків потрібно не лише застосовувати відомі технічні засоби виявлення наркотичних засобів, а й запроваджувати та розробляти нові.

Список використаних джерел

1. «Національний звіт за 2017 рік щодо наркотичної ситуації в Україні (за даними 2016 року). Поглиблений огляд наркоситуації в Україні» 8.1. Моніторинг наркоситуації [с. 113].
2. Стаття Прес – служби Державної фіскальної служби за 08.02.2017 р. <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/284880.html>
3. Чувирін Дмитро Едуардович – “Протидія незаконному переміщенню наркотичних засобів через державний кордон України вимагає нових підходів.” [с. 6].
4. Павлишина А. “Техніко-криміналістичні засоби й методи, що використовуються для збирання доказів у кримінальних провадженнях про злочини в сфері наркобізнесу.” 27 березня 2015 року, Київ, [с. 121].

Ключові слова: контрабанда наркотиків, транзит наркотичних засобів, наркобізнес, технічні засоби виявлення наркотиків.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Ізвіта А. М.

***Коцюба Тетяна Миколаївна,
Олефіренко Владислав Юрійович***

студенти 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ФЕНОМЕН ДИФУЗІЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Існування дифузії відповідальності у ХХІ столітті займає чільне місце серед проблем сучасності. Насамперед необхідно зазначити, що відповідальності медиків за професійні правопорушення в аспекті дифузії відповідальності варто приділити значно більше уваги ніж просто дифузії відповідальності пересічного громадянина, з огляду на те, що медична професія ставить підвищені вимоги до морального рівня медичних працівників, а також на те, що дифузія відповідальності медиків – це є протиставлення їх дій суті медичної професії, а тому дана тема є актуальним науковий пошуком сьогодення.

Взагалі вперше категорію «дифузія відповідальності» ввів С. Шварц, який досліджував відповідальність як мотив надання допомоги або підтримки людині, він визначав дане поняття як зменшення особистісної відповідальності за наявності інших людей у ситуації, яка вимагає надання допомоги.

Варто зазначити, що кримінальна відповідальність медичних працівників у випадку дифузії відповідальності передбачена ст. 139 КК України – ненадання без поважних причин допомоги хворому медичним працівником, який зобов'язаний, надати таку допомогу, якщо йому завідомо відомо, що це може мати тяжкі наслідки для хворого. Обставинами, які виключають злочинність діяння в даному випадку виступатимуть: хвороба самого медичного працівника; непереборна сила; відсутність для надання конкретного виду допомоги кваліфікації; стан крайньої необхідності; відсутність необхідних ліків для надання медичної допомоги.

Як свідчить зміст українського законодавства, кримінальна відповідальність медичних працівників за вчинення професійних злочинів, в тому числі дифузії відповідальності, віднайшла своє нормативне закріплення, а детальна законодавча регламентація даної категорії злочинів зумовлена тим, що медичні злочини мають найбільше суспільне значення порівняно з іншими видами правопорушень, а також в процесі їх розслідування виникають труднощі в представників судово-слідчих органів через відсутність чіткого уявлення про специфіку професійних злочинів медичних працівників.

Що стосується безпосередньо феномену дифузії відповідальності у медиків, на наш погляд, вона проявляється у тому, що, зважаючи на те, що суспільство ставить підвищені вимоги не тільки до професійного, але й до морального рівня медиків (наочно про це свідчить складання «клятви Гіппократа») при дифузії відповідальності мова йде не лише про нівелювання концепції медицини як професії, мова йде про професійний злочин, причиною чому є професійна деформація, тобто зміна властивостей людини: характеру, поведінки, стилю спілкування, стереотипів сприймання, ціннісних орієнтацій, які настають внаслідок тривалої професійної діяльності.

Саме у феномені професійної деформації знаходить своє відображення фундаментальний принцип вітчизняної психології – принцип нерозривної єдності свідомості, особистості та діяльності [2, с. 155].

Причини професійних деформацій медиків, які зумовлюють зниження моральних якостей, що в результаті призводить до дифузії відповідальності, на наш погляд, можна поділити на дві групи: об'єктивні причини – фактори, які не залежать від самого працівника: незадовільна організація професійної підготовки; детальна регламентація діяльності, що призводить до її формалізації з

елементами бюрократизму; в частих випадках — відсутність нормальних умов для здійснення службової діяльності; психічні і фізичні перенавантаження, пов'язані з нестабільним графіком роботи; екстремальність діяльності; та суб'єктивні причини — фактори, що відображають у першу чергу ставлення медика до виконуваної ним роботи: низький рівень професійних знань; відсутність відповідних ціннісних орієнтацій; неадекватна професійна мотивація; низький рівень морального розвитку; в частих випадках — нерозвиненість професійнозначущих рис (уважності, комунікабельності, гуманності); потреба самоствердження; соціальна фасилітація (тенденція, що спонукає краще працювати в присутності інших); необхідність у процесі професійної діяльності контактувати з представниками різних верств населення, що може призводити до засвоєння елементів певної субкультури.

Взаємодія цих двох груп факторів (причин та умов) і призводить до нехтування правил, порушень дисципліни та законності і врешті-решт дифузії відповідальності медичних працівників.

Цікавим також є те, що відповідно до Листа Міністерства юстиції України від 20.06.2011 «Відповідальність медичних працівників» на практиці існують проблеми недостатньої поінформованості про кримінальну відповідальність керівників закладів охорони здоров'я в цій сфері. Разом з тим доцільно зазначити, що відповідно до статистичної інформації Генеральної прокуратури України відповідно Єдиному звіту про кримінальні правопорушення по державі за ст. 139 КК України було обліковано кримінальних правопорушень у звітному періоді за березень 2016 року — 15, березень 2017 року — 9, березень 2018 року — 7, відповідно, тому і про правовий нігілізм медичних працівників стверджувати не варто.

Тому, підсумовуючи, все-таки варто зазначити, якби стрімко не розвивалося суспільство, поняття «дифузії відповідальності», на наш погляд, залишається морально-правовим явищем, яке, безумовно, у ХХІ столітті зазнало значних відхилень, незважаючи на закріплення правових норм та проінформованості про них, як для звичайних громадян, так і для спеціальних суб'єктів — медиків, адже мета, яка переслідується при дослідженні питань юридичної відповідальності останніх полягає не лише в підвищенні рівня правової культури, але і шляхом комплексного висвітлення — створення умов для попередження нових медичних правопорушень.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст. 131

2. Основи медичної етики / Назар П. С., Віденський Ю. Г., Грандо О. А. — К.: Здоров'я, 2002. — 344 с.

Ключові слова: дифузія, кримінальна відповідальність, залишення в небезпеці, медичний працівник, професійний злочин.

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Дикий О. В.

Кучерявенко Вікторія Сергіївна

студентка 1-го курсу магістратури Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДЕСТРУКТИВНИЙ ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ПРАВОСВІДОМІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ПРИ ВИСВІТЛЕННІ ПИТАНЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ

Засоби масової інформації (надалі — ЗМІ) будучи загальнодоступними джерелами інформації, виступають вагомою рушійною силою у формуванні індивідуальної позиції кожного громадянина. Якість журналістських матеріалів, в яких безпосереднім об'єктом висвітлення стають ті процеси, які відбуваються навколо, знаходяться в прямій залежності із якісними характеристиками їх розуміння громадськістю.

Питання ролі ЗМІ, як інструменту соціальних перетворень, соціалізації, а також світоглядного, психологічного, інформативного впливу ставало об'єктом дослідження таких вчених як: Ч. Ломброзо, А. Корре, Л. Проаль, Г. М. Ярош, Е.В. Асанов, Ф.К. Рябікін, В.Т. Томін, В.М. Дрьомін, Н.С. Юзікова О.І. Бугера, О.І. Напиральська, В.І. Галаган.

Однак, слід наголосити на відсутності спеціальних досліджень присвячених інформаційному впливу ЗМІ на правосвідомість суспільства при висвітленні питань діяльності органів правосуддя. Вектори прояву неналежного інформування населення про діяльність судової системи держави обумовлюють актуальність даної теми.

Ключовими категоріями в діяльності ЗМІ є «соціальна правда», введена в обіг Е.Ламбет, під якою слід розуміти інформацію, яка «потрібна суспільству для самоуправління» [1] та категорія «суспільно значима інформація», яка в свою чергу охоплює такі сфери як: злочини, що сталися або можуть статися; несправедливість; відомості, що дають змогу ухвалювати обґрунтовані рішення із суспільно вагомих питань; некомпетентність і недбалість; антигромадська поведінка; здоров'я і безпека людей [2]. Вагомість інформації, яка доводиться до

відома невизначеного кола осіб, відносно тих чи інших процесів, що мають місце в суспільстві обумовлює підвищену увагу до якості журналістських матеріалів. Наведене в повній мірі стосується і інформування населення з питань функціонування судової системи.

Недотримання стандартів журналістики при висвітленні питання надання компетентної оцінки від імені Держави фактам протиправної поведінки окремих осіб, призводить до настання ряду негативних наслідків, серед яких вагоме місце посідає: зниження рівня довіри до органів правосуддя; формування хибного твердження, щодо безкарності за вчинення діянь, які не відповідають нормам законодавства; формування стану незахищеності від свавільної, протиправної поведінки; вплив на основоположні засади здійснення правосуддя.

Аналіз стрічки новин за відповідною тематикою надає підстави узагальнити та визначити основні порушення, які допускають журналісти при висвітленні судових новин та які мають негативний вплив на рівень правосвідомості суспільства.

Стигматизація без доведеності вини у встановленому законом порядку. Наведене, зокрема, стосується «кричущих» заголовків про несправедливість судового розгляду, наприклад «вбивці обрали запобіжний захід», «суд відпустив крадія». Здебільш дане порушення зустрічається в стрічці новин інтернет-видань і пов'язане із необхідністю збільшення переглядів. На нашу думку, дане порушення є найсуттєвішим, оскільки завдає безпосередньо шкоду не тільки відносинам належного функціонування судової системи, рівню правосвідомості населення, але й правам окремих осіб, які підозрюються/обвинувачуються у вчиненні злочину, адже підозра чи навіть обвинувачення за своєю природою не є остаточною оцінкою діяння, визнання вчинення злочину відповідною особою, а є лише попередньою оцінкою слідчого, прокурора сформованою на підставі зібраних доказів. На момент дії принципу презумпції невинуватості, визнання особи винною є не тільки не коректним, але є й таким, що суперечить основним правам гарантованих Конституцією України і фактично створює ефект «клеювання особи» за відсутності обвинувального вироку, а у випадку постановлення виправдувального вироку відновлення власної честі та гідності шляхом спростування недостовірної інформації поданою попередньо ЗМІ залишається правом самої особи, яка реалізуючи надане їй законодавством право, в порядку цивільного судочинства, зобов'язується довести факт завдання їй немайнової шкоди у зв'язку з поширенням ЗМІ недостовірної інформації відносно неї.

Наступними не менш поширеними порушеннями, які стосуються в більшій мірі компетентності працівників ЗМІ, є відсутність подання повноти інформації та відсутність у матеріалах ЗМІ юридичного наповнення.

Розглянемо більш детально кожне з наведених вище порушень. Стандарт повноти передбачає врахування в тексті всіх важливих

позицій, уникнення обмеження власними спостереженнями журналіста, уникнення опори на єдине джерело інформації, наявність у журналістському матеріалі балансу думок та права на відповідь. Нажаль, стандарт повноти зустрічається в судових новинах доволі рідко. Журналісти нехтують «контрольним списком повноти» (хто? що зробив? де? коли? як? чому?) [3, с. 120], що призводить до одностороннього, суб'єктивного висвітлення новин.

Аналіз прикладу недотримання стандарту повноти журналістського матеріалу розміщений на сайті інтернет-видання *«Новитарня»* із заголовком *«Справа “податкових майданчиків”: Печерський суд відпускає затриманих податківців під заставу»*, свідчить про повну констатацію у матеріалі фактів, відносно питання обрання запобіжних заходів, відсутність конкретизованих позицій сторін кримінального провадження, щодо результату реалізації інституту запобіжних заходів, що безумовно слід визнати порушенням стандарту повноти журналістського матеріалу та визнати можливий негативний прояв на свідомість читача, адже останній має справу із суб'єктивним викладом обставин розгляду питання, щодо застосування до осіб запобіжного заходу, що саме по собі має загрозу перейняття позиції автора читачем та формування у свідомості останнього фактів незаконності рішення суду, хоча достеменно, виходячи із поданого матеріалу, про це не можливо вести мову.

Наступним порушення, яке простежується у матеріалах ЗМІ є відсутність «юридичного наповнення», зокрема юридичної термінології, правильного розуміння та подання авторами сутності тих чи інших інститутів права. Дане порушення обумовлено відсутністю спеціалізації журналістської діяльності.

Відносно термінології, слід уточнити, найбільш поширеною помилкою є ототожнення термінів, різних за своєю природою. Наприклад, замість використання словосполучення «обрав запобіжний захід, не пов'язаний з позбавленням волі», з наведенням підстав такого обрання, використовується «відпустив». Аналогічною є ситуація з поданням інформації про обрану судом міру покарання із застосуванням статті 75 Кримінального кодексу України, журналістика допускає ототожнення термінів «умовно-дострокове звільнення» та «відпустив».

Також на увагу заслуговує, той аспект, що в ряді прикладів, де зазначається про застосування судом положень статті 75 КК України, не конкретизуються обов'язки, які були покладені на особу. За таких умов, вживання автором матеріалу терміну «відпустив» на ряду з «поклав на особу певні обов'язки» підсилює можливість формування у читача, який не володіє на належному рівні знаннями кримінально процесуального законодавства, помилкового твердження відносно «свавілля» з боку органів правосуддя та безкарності осіб, які вчиняють суспільно-небезпечні діяння, які містять склад злочину.

Вищенаведене обумовлює необхідність вжиття ряду заходів організаційного та нормативного характеру спрямованих на підвищення якості публіцистичних матеріалів відносно діяльності органів правосуддя. Варто зауважити, що першочергові ідеї в даному напрямку мають місце.

Зокрема, в судах введена посада головного спеціаліста із забезпечення зв'язків із ЗМІ (прес-секретаря), здійснюється впровадження інституту судді-спікера, проводиться ряд заходів (у формі прес-брифінгів, конференцій) з питань налагодження взаємодії органів правосуддя та ЗМІ.

Досить перспективною та необхідною, на нашу думку, є ініціатива відносно впровадження юридичної спеціалізації представників ЗМІ, адже тематична «універсальність» унеможливує інформування суспільства відносно тих процесів, які відбуваються у юридичній сфері на засадах об'єктивності, збалансованості думок. Матеріали юридичного спрямування позбавленні компетентності, наповнені суб'єктивізмом та хибними твердженнями автора відносно питань застосування норм матеріального, процесуального права. Враховуючи суспільну значимість діяльності ЗМІ у сфері інформування про функціонування органів правосуддя, на нашу думку, необхідним є запровадження відповідних заходів правового характеру направлених на стимулювання журналістів та редакцій відповідних видань належного відношення до гарантованих законодавством України прав та свобод людини і громадянина при висвітленні правових новин.

Таким чином, системне вжиття заходів спрямованих на налагодження належної взаємодії між органами судової системи та ЗМІ, в частині інформування останніми про хід діяльності органів правосуддя, матиме своїм позитивним результатом – висвітлення судових новин об'єктивно та дозволить уникнути хибних тверджень відносно діяльності органів судової системи.

Список використаних джерел

1. Ламбет Э. Приверженность журналистскому долгу : Об этическом подходе в журналистской профессии / Э. Ламбет. — М. : Нац. ин-т прессы : ВИОЛАНТА, 1998.
2. Редакційні настанови Бі-Бі-Сі [Електронний ресурс]. — 2005. — Режим доступу до ресурсу: http://journalib.univ.kiev.ua/BBC_Guidelines_Ukr.pdf.
3. Стеблина Н. О. Етика у сфері соціальних комунікацій (професійні стандарти у журналістиці, рекламі та PR) : Навчально-методичний посібник / Н. О. Стеблина. — Львів: ПАІС, 2014. — 228 с.

Ключові слова: правові новини, судові новини, правова журналістика, діяльність органів правосуддя, правосвідомість.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Ізовіта А. М.

КОНТРАБАНДА ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ В УКРАЇНІ ЯК КРИМІНОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Проблема контрабанди тютюнових виробів особливо гостро постала в Україні в зв'язку з проведенням реформ у всіх сферах життя, боротьба з цим негативним явищем є одним із першочергових завдань держави у сфері захисту її економічних інтересів. Значна частина експортних товаропотоків тютюнових виробів із України має контрабандне походження, що негативно впливає на стан розвитку вітчизняної економіки, дестабілізує внутрішній ринок та є основою для вчинення корупційних дій в державних та місцевих органах влади.

Серед основних чинників, які обумовлюють існування контрабандної діяльності в даній сфері можна виділити:

1) низький рівень забезпеченості населення, високий рівень безробіття в країні та прикордонних регіонах, де контрабанда для значної частини мешканців перетворилася на основне джерело доходів;

2) недосконалість митного законодавства (покарання у вигляді штрафу у розмірі 100% вартості контрабандних сигарет і конфіскація товару, а також транспорту для його перевезення. У разі повторного порушення протягом року – штраф 200%) [1];

3) висока прибутковість цього виду злочинного бізнесу (для старту даного «бізнесу» потрібен невеликий мікроавтобус, та близько 10тисяч доларів, при цьому рентабельність складає близько 300%) [2];

4) низькі ціни в Україні на тютюнові вироби у порівнянні з іншими країнами (Експерти Українського центру контролю над тютюном проаналізували ціну на пачку сигарет середнього цінового сегменту в державах-сусідах і отримали наступні результати: Україна – 19 грн., Угорщина – 80 грн., Польща – 76 грн., Румунія – 74 грн., Словаччина – 73 грн., Росія – 31 грн., Білорусь – 25 грн., Молдова – 18 грн.) [3] .

5) корумпованість посадових осіб митних органів, органів охорони державного кордону, а також інших контролюючих органів.

Звертаючи увагу на кримінологічну характеристику особистості злочинця можна сказати наступне – переважно суб'єктом вчинення даного правопорушення виступають чоловіки у віці 23-60 років, які проживають в прикордонних регіонах, та характеризуються регулярним вчиненням даного правопорушення.

В основному правопорушники намагаються незаконно перемістити сигарети через західний кордон України з метою їх збуту в країнах ЄС.

Сигарети приховуються як у товарах, вивантаження яких ускладнено (це торф у мішках, пряники в ящиках, меблі тощо), так і в конструктивних порожнинах спеціально виготовлених сховищ, доступ до яких стає можливим після вивантаження товару та демонтажу сховищ.[4]

Суб'єктами запобігання контрабанді тютюнових виробів в Україні є Державна прикордонна служба України та Державна митна служба України.

Відповідно до статистичних даних Держприкордонслужби у 2017 році прикордонниками виявлено 8,3 мільйонів пачок контрабандних сигарет, а це на 43% більше ніж попереднього року. [5]

Відповідно до останніх даних Держмитслужби у 2015 році в 970 випадках були затримані 2 мільйони пачок сигарет, а в 2016 в 1083 випадках – на 400 тисяч пачок більше. Збільшення – на 19 відсотків [6].

Таким чином, аналізуючи вищевикладене, можемо зробити наступні висновки:

1. Дії контрабандистів тютюнових виробів в Україні є широкомасштабними, а наслідки цих дій негативно впливають на економіку держави.

2. Сучасна контрабанда тютюнових виробів в Україні давно “переросла” свої ранні класичні форми і нині є однією зі складових організованої злочинності у сфері економіки.

3. Контрабанда тютюнових виробів набуває все більш витончених та організованих форм. Наявні матеріали та звітні дані щодо протидії контрабанді дають підстави припустити наявність налагоджених каналів контрабанди та стійких способів її вчинення. Разом з тим, схеми контрабанди є доволі гнучкими, правопорушники постійно корегують механізми і тактику протиправної діяльності відповідно до зміни правил оформлення ввезення на територію України.

4. Більшість злочинів, пов'язаних з незаконним переміщенням тютюнових виробів через державний кордон України вчиняються з використанням корумпованих зв'язків переважно за участю посадових осіб митних органів, органів охорони державного кордону, а також інших контролюючих органів. Крім того, контрабанда нерозривно пов'язана з корупцією в органах влади та управління, а також в судових органах України.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України ст.483 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
2. Контрабанда сигарет // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://focus.ua/long/338768/>

3. Мінфін закликають підвищити тютюнові акцизи згідно угоди про асоціацію з ЄС // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tobaccocontrol.org.ua/resource/zmi-pro-tiutun/minfin-zaklikaiut-pidvishchiti-tiutiunovi-aktsizi-zghidno-ughodi-pro-asotsiatsiiu-z-ies>
4. Ложкін В. Ю. – Стан боротьби з контрабандою та порушенням митних правил в Україні // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2008_18_5
5. Винахідливість та креативність тютюнових контрабандистів 2017 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dpsu.gov.ua/ua/news/Vinahidlivist-ta-kreativnist-tyutyunovih-kontrabandistiv-2017-roku/>
6. Контрабанда сигарет через польську границу // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://strana.ua/articles/rassledovania/67725-kontrabanda-sigaret-chernye-dohody-vzleteli-do-milliardov-dollarov.html>

Ключові слова: контрабанда; кримінологія; тютюнові; вироби; сигарети;

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Федчун Н. О.

Лешковят Анастасія Вячеславівна

студентка 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЛЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У ВИПРАВЛЕННІ ТА РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ

Відповідно до основних конституційних положень, саме народ є безпосереднім носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування [2]. А значить, він активно бере участь і в соціальних процесах, в тому числі – ресоціалізації засуджених осіб. Україна стала на шлях європейської інтеграції і намагається вдосконалити свою правову систему. Саме європейське законодавство ставить на перше місце виправлення і ресоціалізацію як головне завдання виправної системи. Саме цей інститут виконавчого права стає актуальним в нашій державі. Тому, вивчаючи кримінально-виконавче законодавство України, постало питання про роль громадськості у виправленні і ресоціалізації засуджених осіб, у яких формах це проявляється і чи є громадськість ефективним способом виправлення та ресоціалізації засуджених.

Значний науковий внесок у сфері досліджуваної теми зробили науковці О.М. Бандурка, Є.Ю. Бараш, М.М. Бедрій, О.М. Джужа, В.М. Дрьомін, З.В. Журавська, А.І. Марчук, О.М. Литвинов, С.Ю. Лукашевич, В.Б. Писарев, І.С. Яковець та інші.

Систематизувавши отриману інформацію з вищезгаданих джерел виконавчого права та правової доктрини, ми можемо виокремити коло суб'єктів, що представляють громадськість у сфері ресоціалізації засуджених осіб. До них належать: окремі особи, громадські об'єднання (благодійна, правозахисна, релігійна організації), творчі спілки, церква, волонтери пробації, спостережні комісії, піклувальні ради та засоби масової інформації.

Що ж до форм здійснення громадського впливу на процес виправлення і ресоціалізації засуджених, слід зазначити, що кожний суб'єкт визначає свої. Наприклад, громадські організації здійснюють вплив на засуджених у таких формах як: надання правової допомоги, проведення консультацій на тему соціальної адаптації після відбування покарання, психологічних тренінгів, які надають допомогу у налагодженні сімейних стосунків, розшуку родичів, вступу до навчальних закладів тощо, пошуку роботи, а також, деякі організації допомагають боротися із наркотичною, алкогольною та тютюною залежністю. Так із 2003 року Благодійна організація «Світло надії» працює у місцях позбавлення волі. Відтоді кількість рецидивів помітно зменшилася. Для засуджених тут, зокрема, проводять курси ресоціалізації, тобто — готують до звільнення. Соціальні працівники розповідають та на практиці показують, як законно заробити, економити, що таке життєві цінності та як повернутися до повноцінного життя. У контексті реформування Державної пенітенціарної служби України, обов'язок даної організації — запровадити інноваційні методи роботи із засудженими, налагодити взаємодію працівників установ виконання покарань та інспекторів органів Пробації [5]. Але, попри такий позитивний приклад, слід зазначити деякі недоліки такої діяльності. По-перше, це відсутність заохочувально-стимулюючого механізму діяльності громадських організацій, а по-друге, відсутність фінансування таких організацій зі сторони держави та її органів.

Утворення спостережних комісій виконками та держадміністраціями з одночасним обов'язковим включенням до них представників громадських організацій представляє собою за задумом законодавця оптимальну форму поєднання зусиль влади та громадськості. Крім цього, спостережні комісії є своєрідною зв'язувальною ланкою між владою, суспільством та засудженим (звільненим). Вони сприяють адміністрації установ виконання покарань у таких формах: проведення соціально-виховної роботи із засудженими особами, організація їх загальноосвітнього, професійно-технічного навчання; залучення громадських організацій, органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та громадян до надання допомоги у створенні належних умов для тримання засуджених осіб; створення додаткових робочих місць для залучення засуджених осіб до суспільно корисної праці; розвивають мережу центрів соціальної адаптації, діяльність яких

спрямована на надання таким особам допомоги у соціальній адаптації. Влада має реальну можливість надати фінансування та організаційно-технічне забезпечення здійснюваних заходів, надати форму владних приписів рішенням спостережної комісії, а громадські організації мають для цього не тільки фінансові можливості, а і вільний час та бажання. Але брак бюджетних коштів не дозволяє реалізувати задум законодавця в повній мірі, тим самим робить даний інститут неефективним.

Роль церкви також відобразилась у процесах ресоціалізації засуджених та закріпилась в національному законодавстві. Так, 5 липня 2017 року Міністерством юстиції України наказом було затверджено Положення « Про Душпастирську раду з питань релігійної опіки у пенітенціарній системі України» [3]. Душпастирська рада з питань релігійної опіки у пенітенціарній системі України (далі – Рада) є постійно діючим представницьким міжконфесійним дорадчим органом при Міністерстві юстиції України, що працює на громадських засадах. Основними завданнями Ради є: координація заходів душпастирської опіки засуджених та осіб, узятих під варту, душпастирської опіки персоналу органів і установ, а також внесення у зазначених питаннях пропозицій керівництву Мін'юсту; плекання толерантних доброзичливих відносин, взаємної поваги, профілактика та усунення причин можливих протиріч; моніторинг стану дотримання в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах права на свободу світогляду і віросповідання. У своїй діяльності Душпастирська рада співпрацює зі структурним підрозділом Мін'юсту, на який покладено завдання з організації соціально-виховної роботи із засудженими[3]. У даній сфері незрозумілим є саме втручання в діяльність державних органів релігійних організацій. Адже, відповідно до частини 3 статті 35 Конституції України «церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а школа – від церкви. Жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова» [2]. Тож, у даній ситуації існує деяка неузгодженість між даними нормами законодавства, і немає аргументованої на це відповіді уповноваженого органу державної влади.

Дослідивши інститут громадськості і його роль у сфері виправлення та ресоціалізації засуджених осіб, ми доходимо висновку, що даний інститут працює, але на нашу думку потребує додаткової правової регламентації та підвищення ефективності роботи громадськості із застосуванням вітчизняних напрацювань та зарубіжних практик, а саме:

- розроблення заохочувально-стимулюючих програм діяльності громадських організацій, що ґрунтуються на відповідному законодавстві, до прикладу, звернемося до досвіду Уельсу. У 2007 році, з прийняттям «Закону про управління правопорушником», держава стала фактичним замовником у громадських організаціях послуг щодо

ресоціалізації та виправлення на умовах контракту. У результаті, держава обирає найбільш перспективні умови реабілітації і фінансування даних послуг, а виконавець даних послуг ефективно та якісно їх здійснює, тим самим ефективно здійснює державні завдання щодо виправлення та ресоціалізації засуджених осіб [1].

- виділення коштів із державного бюджету на застосування заходів ресоціалізації засуджених осіб громадськими організаціями, як запропоновано вище;

- оновлення нормативної бази щодо діяльності громадськості у ресоціалізації засуджених осіб і створення спеціальних комітетів, що регулюватимуть дану діяльність.

Тому, на наш погляд, таке удосконалення було б доречним і зацікавило б громадськість у ще більш ефективній програмі виправлення засуджених осіб.

Список використаних джерел

1. Актуальні проблеми європейської інтеграції: збірник статей з питань європейської інтеграції та права. Випуск дев'ятий / за редакцією Дмитра Ягунова. — Одеса : Фенікс, 2012. — 174-181 с.
2. Конституція України [Електронний ресурс]: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
3. Наказ Міністерства юстиції України, Положення «Про Душпастирську раду з питань релігійної опіки у пенітенціарній системі України»: станом на 5 лип. 2017 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — Київ — Електронний ресурс — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
4. Турчина О.С. Громадський вплив, як один з основних засобів виправлення і ресоціалізації засуджених: автореф. дис. канд. юр. наук; Харків, 2018. — 9-11 с.
5. lightofhope.com.ua / [Електронний ресурс] : [Інтернет-портал]. — Електронні дані. — Режим доступу: <http://www.lightofhope.com.ua> / (дата звернення 26.03.2017).

Ключові слова: громадськість, засуджені особи, форми діяльності, роль церкви, громадські організації.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Ізовіта А. М.

Мандрик Т. О., Процюк С. О.

студентки 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРОСТИТУЦІЇ ЯК СОЦІАЛЬНО-КРИМІНОЛОГІЧНОГО ЯВИЩА

На сьогоднішній день проституція є досить негативним явищем, яке з давніх часів поширене в багатьох країнах світу. Проституція існувала раніше, існує зараз, і буде існувати рівно стільки, скільки буде існувати попит на цей вид діяльності. Секс за гроші широко і давно відомий як найдавніша професія. Одним із найперших дослідників проституції, а саме, її видів, був Чезаре Ломброзо, також дослідженню цього явища присвячені роботи таких науковців як: Іншаков С. М., Короленко Ц. П., Євсєєва І. П. та інші.

На думку А. Бляшко проституція є діянням, що практикується будь-якою особою (зазвичай, жінкою) з використанням власного тіла для статевих стосунків з метою заробітку [1, с. 64]. Оскільки проституція є антисуспільним проявом, тому їй притаманні такі негативні наслідки, як: сприяє деградації та підриває суспільну моральність і культуру; обумовлює поширення в країні венеричних та інших інфекційних захворювань; спотворює місце жінки в суспільстві та призводить до її гноблення; до неї залучаються неповнолітні; зумовлює зростання алкоголізму та наркоманії; сприяє вчиненню різноманітних злочинів.

Зокрема, взаємозв'язок проституції та злочинності проявляється в тому, що: особи, які цим займаються, починають викрадати гроші та цінності у клієнтів, нерідко використовуючи для цього алкоголь або снодійні препарати; повії є активними розповсюджувачами наркотиків; проституцію як засіб наживи широко використовують злочинці, які створюють цілу мережу секс-бізнесу — зі звідниками, утримувачами будинків розпусти, сутенерами, водіями, охоронцями тощо; повії часто самі стають потерпілими від корисливих і насильницьких злочинів; повії використовують як співучасниць крадії, грабіжники, вимагачі, шахраї [2, с. 332-334].

Варто зазначити, що в законодавстві передбачено адміністративну відповідальність за заняття проституцією, зокрема в ст. 181-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення зазначено, що заняття проституцією тягне за собою попередження або накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а в ст. 303 КК України закріплено відповідальність осіб, які займаються сутенерством або втягують осіб в заняття проституцією.

Також, на разі дискусійним є питання як серед населення, так і серед науковців та законотворців, щодо легалізації даного виду діяльності. В цілому в Україні переважає негативне ставлення до проблеми легалізації проституції. Слід звернути увагу, що 23 вересня 2015 року було зареєстровано законопроект номер 3139, який мав назву «Про регулювання проституції та діяльність секс-закладів», він мав на меті узаконити проституцію в Україні і відносити повій до фізичних осіб-підприємців, які надають послуги інтимного характеру на оплатній основі. Законопроект був вдалим кроком до регулювання таких послуг шляхом встановлення правових обмежень до осіб, які бажають займатися проституцією, зокрема встановленням чіткої системи оподаткування в цій сфері. На жаль, через деякий час законопроект було відкликано і його так і не було прийнято. Адже вказаний документ порушив багато проблемних питань, і більша частина суспільства не була готова до такого, оскільки вважає, що даний процес легалізації проституції призведе до негативної трансформації суспільної моралі.

На нашу думку, проституція є негативним явищем, яке підриває суспільну мораль та культуру, проте, якби цю діяльність було б легалізовано, то варто сказати, що вона мала б і деякі позитивні аспекти, а саме: вона сприяла би зменшенню ризиків захворювань, що передаються статевим шляхом, завдяки встановленню медичного бар'єру; перешкождала би втягненню в цю діяльність неповнолітніх шляхом встановлення вікового критерію.

Таким чином, боротися з проституцією як із соціальним явищем марно, але необхідно звести до мінімуму її негативні наслідки. Необхідним є посилення державного контролю за цією сферою, який буде направлений на забезпечення дотримання прав людини, також треба виробити нові підходи до сексуального виховання підростаючого покоління. На засоби масової інформації, а також на всіх, хто займається вихованням, потрібно покласти обов'язок поступово пропагувати розвінчування образу повії як привабливого. Також досить важливим кроком щодо спроби подолання цього негативного явища є закріплення на законодавчому рівні чіткої відповідальності за заняття цим видом діяльності. А з точки зору кримінології необхідно детально вивчити та дослідити саме причини виникнення проституції, оскільки це явище дедалі частіше стає передумовою для вчинення найрізноманітніших злочинів.

Список використаних джерел

1. Бляшко А. Гигиена проституции и венерических болезней. — М., 1909. — 540 с.

2. Курс кримінології: Особлива частина : Підручник: У 2 кн. / М.В. Корнієнко, Б.В. Романюк, І.М. Мельник та ін.; За заг.ред. О.М. Джузи. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 480 с.

Ключові слова: проституція, повії, легалізація, злочинність, послуги інтимного характеру.

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Дикий О. В.

Матюшенко Катерина Олегівна

студентка 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОРОТКОСТРОКОВИХ ВИЇЗДІВ З МІСЦЬ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В УКРАЇНІ

Короткострокові виїзди за межі місць позбавлення волі є одним із загальновідомих заходів заохочення, який застосовується до засуджених осіб. Проте, даний інститут не має чіткої нормативно-правової бази та визнається вченими недостатньо врегульованим, оскільки у науковій доктрині відсутній єдиний підхід до визначення його правової природи.

У науковій літературі сталою є думка, за якою під виїздами засуджених до позбавлення волі за межі колонії слід розуміти тимчасове перебування засудженого за її межами, що дозволяється адміністрацією установи та є складовою частиною кримінального покарання, з наділенням засудженого деякими елементами правового статусу громадянина, пов'язаними з відсутністю ізоляції від суспільства. Виїзди надаються з метою посилення виховного впливу і необхідності спілкування засудженого з зовнішнім світом, сприяють його виправленню та включає у себе: а) переміщення (проїзд) по шляху проходження від місця дислокації установи до місця проведення виїзду (шлях туди); б) тимчасове перебування в місці проведення виїзду; в) переміщення (проїзд) від місця проведення виїзду до місця дислокації колонії (шлях назад) [3, с. 100].

Питання надання засудженим короткострокових виїздів за межі місць позбавлення волі регулюється Кримінально-виконавчим кодексом України, який встановлює підстави та певні елементи порядку надання таких виїздів. Але його норми переважно мають бланкетний характер та відсилають до відомчого нормативно-правового акту Інструкції про порядок надання засудженим короткочасних виїздів за межі установ виконання покарань, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 22.11.2011 р. № 3361/5 [2].

Засудженим, які тримаються у виправних колоніях мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами тримання, дільницях соціальної реабілітації виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання і виправних колоніях середнього рівня безпеки та виховних колоніях, дозволяються короткочасні виїзди за межі колонії на території України на строк не більше семи діб, не включаючи часу, необхідного для проїзду в обидва кінці (не більше трьох діб), у зв'язку з такими винятковими особистими обставинами: а) смерть або тяжка хвороба близького родича, що загрожує життю хворого; б) стихійне лихо, що спричинило значну матеріальну шкоду засудженому або його сім'ї; в) одержання медичної допомоги, якщо така допомога не може бути надана на території відповідного місця позбавлення волі [1].

Також інструкція містить перелік суб'єктів, які приймають рішення щодо надання засудженим права на короткочасний виїзд, які документи для цього необхідні, описується процедура звернення засудженого для надання такого дозволу, визначається ряд обов'язків, які покладаються на засуджених під час перебування за межами установи тощо.

Однак недостатньо врегульованими залишаються питання забезпечення безпеки осіб, які постраждали від вчиненого злочину. Зокрема, вважаємо доцільним повідомлення потерпілого чи його родичів про перебування засудженого за межами виправної установи із обов'язковим зазначенням строків.

Також пропонуємо розширити перелік обставин, які адміністрація установи братиме до уваги при розгляді питання щодо доцільності надання виїзду. При цьому необхідно враховувати тяжкість злочину, міру покарання, відбутий строк. Це в свою чергу сприятиме їх більш широкому застосуванню у практичній діяльності установ виконання покарання та їх безпосередньої реалізації як засобу стимулювання правослукняної поведінки засуджених.

Нарешті збільшити строк перебування за межами виправної установи для осіб, що працюють у виправних установах, що в свою чергу може стати стимулюючим елементом для засуджених осіб.

Деякі науковці звертають увагу законодавця на те, що особа, яка перебуває в СІЗО, не має права на короткочасний виїзд за межі СІЗО за жодних обставин. Тобто, вони наголошують на тому, аби виокремити обставини та підстави, за яких така особа матиме право на короткочасний виїзд.

Підводячи підсумок вищевикладеного, можна впевнено стверджувати, що даний інститут є надзвичайно важливим, оскільки певним чином готує засудженого до вибуття з виправного закладу, є одним із способів підтримання соціальних зв'язків, що витікає з відсутністю повної ізоляції від суспільства. Це, в свою чергу, свідчить про соціальну спрямованість короткочасних виїздів. На нашу думку, законодавцеві слід приділити більшу увагу нормативному закріпленню

порядку надання дозволу, підстав та умов, за якими засудженим надаватиметься право на короткострокові виїзди за територію місць позбавлення волі.

Список використаних джерел

1. Кримінально-виконавчий кодекс України //Відомості Верховної Ради України (ВВР) від 23.01.2004. — № 3, стаття 111.
2. Інструкція про порядок надання засудженим короткочасних виїздів за межі установ виконання покарань [Електронний ресурс]: наказ Міністерства юстиції України від 22.11.2011 р. № 3361/5 — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1372-11>
3. Щербакова М. В. Право осужденных на выезд за пределы исправительного учреждения / М. В. Щербакова // Вестник Челябинского государственного университета. Научный журнал. — 2007. — № 9. — С. 99-102.

Ключові слова: короткострокові виїзди, засуджених, тимчасове перебування, позбавлення волі, установи виконання покарання.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Черкасов С. В.

Мироненко Катерина Олександрівна

студентка 4 курсу Інституту кримінальної юстиції

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ ПАРЕТО ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ОСОБИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗЛОЧИНЦЯ

Для країн європейського простору, досить гостро та неодноразово піднімається теми викорінення проблем корупції у рядах всіх сфер будівництва прогресивного суспільства в індустріальному просторі. Наша країна не є виключенням. Викорінення та протидія злочинів у сфері економіки є досить актуальною та невирішеною проблемою сьогодення. Важливим аспектом кримінологічного аналізу економічної злочинності є кримінологічна характеристика особистості економічного злочинця. Кримінологічний підхід до вивчення особи економічного злочинця є комплексним, оскільки, зокрема, охоплює соціологічні, кримінально-правові, психологічні, педагогічні аспекти наукового аналізу. Тому, опираючись на аналіз злочинця, сфери здійснення кримінальних злочинів у сфері економіки ми дізнаємося загадковість поняття принципу про який зазначено у темі статті.

Метою дослідження: розглянути з різної точки зору, через призму внутрішнього бачення та світовідчуття за допомогою Принципу Паретто 20% елітних злочинців, які вчиняють 80% гучних та про-

фесійно витончених злочинів. Зрозуміти хто такі ці люди та чому, про метод їх діяльності знають одиниці.

Досліджують окремі аспекти економічної злочинності у своїх працях, зокрема, такі учені А. Ф. Волобуєв, А. М. Бойко, В. О. Глушков, О. М. Городиський, О. М. Джужа, А. І. Долгова, О. Г. Кальман, В. В. Коваленко, В. Є. Емінов, В. М. Кудрявцев, Н. Ф. Кузнєцова, О. Г. Кулик, В. В. Лисенко, О. М. Литвак, О. М. Литвинов, Н. О. Лопашенко, В. О. Мандибура, В. С. Мацишин, М. І. Мельник, С. В. Мочерний, О. І. Перепелиця, В. М. Попович, А. В. Савченко, Є. Л. Стрельцов, В. Я. Тацій, А. М. Яковлев, П. С. Яні та інші.

Світ будується за принципом, «перемагає сильніший», з цим досить складно сперечатися, адже наше життя суцільна боротьба з страхами, вадами, спокусами. Треба вбачати той факт що, світ своєрідно будується на відповідному балансі, який створює вірогідність розділення однієї частини соціуму на іншу створюючи гармонійний баланс між взаємодією різних сфер. В цій платформі існує багато проблем, які протиставляються одна одній втілюючи у життя принцип заснований відомим італійським економістом Вільфредо Парето в 1897 році. Дана структура виявлена більше 100 років тому. Основна ідея концепції виявляється в тому, що світ будується на суцільному дисбалансі ресурсів, норм, порядку. Тобто, більшість дій, приблизно 80 %, втілюється у життя 20% соціуму. Це досить складно збагнути, проте це є непорушна істина. Це є гіпотеза на якій будуть прогнозуватися мої твердження у сфері економічної злочинності.

Чи відомий вам термін «білокомірцева злочинність» або «елітна каста»? Поговоримо про це докладніше, щоб збагнути як діє Принцип Вільфредо Паретто на практиці, необхідно докладніше розглянути особистість даного типу злочинців. Особи, які вчиняють економічні злочини, як особливий тип злочинця, вирізняються з-поміж інших такими характерологічними ознаками: вищий освітній та інтелектуальний рівень, краще матеріальне становище, комунікабельність, хороші організаційні здібності, стриманість у взаєминах з оточенням, емоційна стійкість [1, с. 47–49]. У зарубіжній кримінології їх, зазвичай, називають злочинцями «у білих комірцях». За даними американської корпорації з досліджень у галузі бізнесу, зокрема, у США так звані «білокомірцеві злочинці» завдають суспільству збитків у 17 разів більше, аніж крадії та грабіжники, разом узяті [2, с. 33].

Напевно, в тому, є справді істина. Адже злочини, які вчиняють ці злочинці є дуже масштабними та вражаючими. Статусно-рольовий комплекс економічних злочинців відзначається домінуванням службових, професійних статусів та ролей над гендерними. Тобто, це актуальне бачення світогляду через призму професійних якостей. Вони характеризуються так званою «роздвоєною аномічною свідомістю» (поєднання релігійних уявлень і забобонів, матеріалістичних та

ідеалістичних настанов, традиційної моралі та кримінальних “понять”), а також відсутність генералізуючої лінії, якій би підпорядковувалися всі інші компоненти особистості [3, с. 94]. Особистості економічного злочинця притаманні: гіпертрофована цільова життєва настанова на збагачення та користування владою за будь-яку ціну, незважаючи на засоби; налаштованість на значний ризик (йти “ва-банк”); гармонізація законних і незаконних шляхів ведення господарства; поєднання егоцентризму з екстравагантністю; гіпертрофовані енергійність, цинізм у ставленні до інших людей, схильність до блефу; атрибути зовнішньої респектабельності та добропорядності; підкресленість високого статусу, що має покращувати загальний імідж [4, с. 341–342]. Їх моральні деформації, зазвичай, проявляються у кар’єризмі, прислужницькому й авторитарному стилі управління, корисливому споживацькому ставленні до займаної посади, соціального статусу, в прагненні з усього одержувати максимальну матеріальну вигоду. Під маскою ділків, державних діячів, політичних функціонерів виявляються мерзенніші психологічні риси, ніж за скромною “зовнішністю” дрібного злодія чи безхатченка [5, с. 111–112]. Дуже цікавий тип злочинців, який зазвичай не перед чим не зупиняється. Ці люди завжди отримують бажане, адже це їх кредо життя. Тому, ці люди отримують значно більше ніж інші і їх дуже маленька кількість. Тобто, їх елітна кількість, приблизно 20% зі 100% можливих, відносно до суспільства і злочинців в цілому.

Взагалі, в умовах сьогодення корупція є початком всього і його кінцем. Беручи економічний простір України, вдуваючись в історію, наші витоки, процес адаптації нас як єдиного народу, сфера відкритої конфронтації совісті і честі існувала з дня признання себе «людиною розумною».

Ментальність, неподільний інтерес до благ, які запозичує світ, не можуть обійти наш зацікавлений погляд. Це інстинкти, які закарбувалися ще досить давно. Наша країна багата на талановитих, розумних, неординарних особистостей, які справді вбачають сенс у існуванні в стані невідворотної лінії, проте, хочу зазначити, що насправді лінь — сприяє прогресу. Досить неординарний дисонанс, проте він має місце для існування. Процес боротьби з корумпованим світоглядом нашого суспільства став аксіомою, яку навряд чи треба доказувати, проте в практичному застосуванні її ніхто не бачив. Слушно зазначити, в нас є дещо інше — це свобода слова, яка дозволяє нам об’єктивно сказати про проблеми не лякаючись образливих слів інших «завуальованих країн».

Економічні злочини справді загрожують нашому індустріальному розвитку, правопорядку, демократії, правам людини, руйнують державне управління, чесність та соціальну справедливість, перешкоджають конкуренції та економічному розвитку, загрожують стабільності демократичних інститутів і моральним засадам суспільства. Вони

безпосередньо пов'язані з великими обсягами активів, які можуть становити значну частку ресурсів держави та які ставлять під загрозу політичну стабільність і сталий розвиток цих держав.

Опираючись на вищезазначене, можна підтвердити думку, що злочини у сфері економіки перетворилися на транснаціональне явище, що вимагає вжиття різноманітних заходів запобігання, контролю та протидії з нею. Для багатьох держав світу, у тому числі й для України, економічні злочини стали проблемою номер один. 26 балів зі 100 можливих і 142 місце зі 175 позицій – такі показники України в 2014 році складають сучасний Індекс сприйняття економічної злочинності [6].

Україна в черговий раз опинилась на одному шаблі з Угандою та Коморськими островами як одна з найбільш економічно відсталих країн світу. За даними Міністерства юстиції України, щорічні суми матеріальних збитків від економічних правопорушень сягають кількох сотень мільйонів гривень (наприклад, у 2013 р. – 268,8) [7].

За даними четвертого всесвітнього огляду економічних злочинів, наймасштабніші економічні злочини вчиняють треті особи (замовники, ділові партнери) – майже 80 %, з яких 20 % перебували за кордоном. Проте все частіше головним учасником злочинних махінацій стають працівники кампаній, проти яких вчинено злочини (до 38 %). За даними опитування в країнах Центральної та Східної Європи, а також у Росії 40 % співробітників, які вчинили злочин, займали керівні посади у кампанії, де працювали. Зокрема, вище керівництво кампанії причетне до 50 % випадків шахрайств з фінансовими ресурсами. Це пояснюється тим, що, по-перше, керівники вищої ланки високо-освічені, а тому здатні розробити складніші схеми шахрайства з фінансовими ресурсами; по-друге, недостатністю корпоративного управління, коли виникають ситуації, за яких власники бізнесу чи акціонери мають можливість лише частково контролювати вище керівництво [8].

До основних видів економічних злочинів необхідно віднести:

- злочинну діяльність в кредитно-розрахунковій сфері;
- правопорушення у сфері використання бюджетних коштів;
- злочини в сфері оподаткування;
- службові злочини;
- злочини в сфері зовнішньоекономічної діяльності;
- інші протиправні діяння в сфері економіки [9].

Це говорить про те, що ці люди є в основних сферах будівництва країни. Вони є там, де є великі капітали, безперечно, вони є в фундаменті формування нашої країни. Проте ці люди, поодинокі, адже вони виділяються серед інших. Вони більш прагматичні, в них ширший кругозір та безумовна аналітична пам'ять. Це еліта економічної верхівки, а їх приблизно 20%. Тому ми можемо впевнено казати,

що насправді 20% злочинців вчиняють 80% злочинів у сфері економіки, і про це добре відомо навіть «роззяві».

Насправді, з розвитком методів, форм реалізації шахрайства в кіберпросторі, створення безкінечних офшор, розвитком самої стратегії створення корумпованих злочинних зв'язків, ми бачимо, що насправді відкривається картина реальної капіталістичної пірві. Більшість капіталу нашої країни узурповано у 20 % людей. Це «коло обраних», які знають як, де і за яких обставин змінити стрій будь-якої злочинності. Звертаючись до особистості такого типу злочинців, про них можна сказати, що це: сильні, аналітичні, з високим рівнем інтелекту, впевненості, з витонченими психологічними навиками, політологи та оратори. Вони, насправді, можуть змінити все до кращого, як і розв'alити систему вщент. Це люди на кшталт, революціонерів і споглядачів одночасно. Це люди, які знають, «як», «чому» і «при яких обставинах».

Ні один тип злочинців, не зможе мати у своїх руках 80% всього капіталу країни. Цей тип – однозначно. Вони існують в кожній країні, вони ніби тіні, та сталінні рицарі зі шпагою, які в будь-який момент можуть всунути в спину економічної незалежності нашої країни, яка по факту тримається на їх участі.

Список використаних джерел

1. Антонян Ю. М. Личность корыстного преступника / Антонян Ю. М., Голубев В. П., Кудряков Ю. Н. – Томск.: Изд-во Томского ун-та, 1989. – 160 с.
2. Анікіна Т. М. Стан злочинності та її профілактика в деяких країнах в сучасних умовах / Т. М. Анікіна // Матеріали 3-ї студентської конференції з кримінології: Проблеми попередження злочинності в сучасних умовах, 25 листопада 2003 р. – Харків: ХЮА, 2003. – С. 32–37.
3. Коваленко В. В. Профілактика економічної злочинності в Україні: Концептуальні засади, організаційно-правові основи, проблеми управління: [монографія] / В. В. Коваленко. – Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. – 420 с.
4. Иншаков С. М. Зарубежная криминология: учеб. пособ. для вузов. – 2-е изд. / С. М. Иншаков. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2003. – 383 с.
5. Лихолоб В.Г. Правопорушення: моральна і правова оцінка: навч. посіб. / В. Г. Лихолоб. – К.: Українська академія внутрішніх справ, 1994. – 172 с.; Кайзер Г. Криминология. Введение в основы; [пер. с нем.] / Г. Кайзер. – М.: Юрид. лит., 1979. – 319 с.
6. І через рік після Майдану Україна лишається найкорумпованішою країною Європи (Transparency International Україна) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ti-ukraine.org/corruption-perceptions-index-2014>.
7. Мін'юст оприлюднив звіт по боротьбі з корупцією [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.vsk.kiev.ua/index.php?option=com_k2&view=

item&id=464:min-yust-oprylyudnyv-zvit-po-borotbi-izkoruptsiyeyu&Itemid=192&lang=ua.

8. Экономические преступления: люди, культура и механизмы контроля. Четвертый всемирный обзор экономических преступлений: Форензик – финансовые расследования Россия. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа. – http://www.pwc.ru/ru_RU/ru/forensic-services/assets/gesc_russian_supplement_rus.pdf.
9. Економічна злочинність в Україні – Кравчук С.Й. – 1.3. Основні види економічної злочинності та її відмінність від традиційної злочинності [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://westudents.com.ua/glavy/16793-13-osnovn-vidi-ekonomichno-zlochinnost-ta-vidmnst-td-traditsynozlochinnost.html>

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Мельничук Т. В.

Мироненко Катерина Олександрівна

студентка 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В СВІТЛІ ПРОФЕСІЙНИХ ТА МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ

Опираючись на нормативно-правові джерела та конкретні визначення наукових написів, визначене поняття «персонал органів та установ виконання покарання» та зазначені основні напрямки реалізації діяльності в контексті виправлення та ресоціалізації засуджених, що складають основні професійні та морально-етичні характеристики суб'єкта дослідження. Дуалізм понять, різноплановість джерел. Такі підходи загалом затрудняють завдання по тлумаченню понять та основних характеристик об'єкта дослідження. Такі підходи не тільки впливають на загальну оцінку ефективності діяльності зазначеного суб'єкта, але й не дозволить на теоретико-прикладному рівні удосконалити його правовий статус та ті суспільні відносини, учасником яких він є.

Дана тема була, є і буде актуальною, адже проблематикою даного питання займалися багато вчених в різні епохи розвитку кримінально-виконавчої системи. Із них можна виділити: В.М. Дрьомін, А.І. Марчук, Ю.М. Антонян, О.М. Бандурка, І.Г. Богатирьов, О.І. Богатирьова, Т.А. Денисова, О.М. Джужа, А.В. Кирилюк, М.В. Климов, І.О. Колб, І.М. Михайленко, та інші, які дають гарну

підоснову для майбутніх досліджень, виявлення прогалин, можливість введення новацій тощо.

Новітні пенітенціарні реформи, що відбуваються в Україні, мають передумовою внутрішньодержавну політику в межах соціальної переорієнтації процесу виконання кримінальних покарань із урахуванням вимог сьогодення, а також у межах дотримання міжнародних стандартів, принципів законності, гуманізму, демократизму і справедливості, сучасної світової пенітенціарної доктрини [4, с. 4].

В нашій країні існує ряд навчальних закладів, де є можливість підготувати майбутніх якісних працівників установ виконання покарання. Цими місцями є: Академія Державної пенітенціарної служби, Інститут кримінально-виконавчої служби, Білоцерківський центр ПКП ДКВС, Дніродзержинський центр ПКП ДКВС, Хмельницький центр ПКП ДКВС. Проте, ми потребуємо слушної та якісної модернізації методів та форм підготовки якісних кадрів.

Перш за все, необхідно звернутися до міжнародної практики, яка зазначає, що беручи до увагу на Конвенцію 1950 року «Про захист прав людини та основних свобод» і прецедентне право Європейського суду з прав людини також діяльність Європейського комітету із запобігання катувань та нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження або покарання та, зокрема, стандарти, що розроблені ним та викладені в його загальних доповідях. Це буде змістовною основою для реалізації політики Державної кримінально-виконавчої служби України. Міжнародні стандарти являють собою впевнене підґрунтя для будівництва якісного «будинку» системи установ виконання покарання.

Звертаючись до сучасного стану установ виконання покарань в Україні. На жаль, ситуація доволі невтішна. Існує перелік суттєвих причин, які впливають на обставини існування прогалин в даній системі:

- по-перше, низький рівень заробітної плати, що особливо відчувається в міжрегіональних центрах, де розташовані установи виконання покарань;
- по-друге, проблеми у застосуванні норм права та соціального захисту;
- по-третє, медичне обслуговування;
- по-четверте, забезпечення житлом працівників системи;
- по-п'яте, немає основної мотивуючої сили, знань, які сприяли покращенню роботи працівників виправних установ.

Проанлізавши великий блок нормативно-правових актів, можна дійти висновку, що основа для реальної якісної праці робітників різних рівнів державної кримінально-виконавчої служби є і їх стала кількість, проте «як» вони функціонують та функціонують на практиці — це вже інше питання. Проте, вирішення проблеми існує

біля нас та в самих нас. Все починається від нашого відношення до праці. Вважаю, що особа, яка вбачає свою майбутню професію в покращенні майбутнього та правильно суспільства повинна завжди починати з себе. Той рівень персональних якостей, креативних думок щодо бачення різних прагматичних питань був би гарним взірцем для початку реформування.

По-перш, до працівників стоїть досить високий рівень вимог, проте, чи є мотивація до них дослуховуватися, прагнути до їх реалізації, адже в країні практично не врегульоване питання заробітної плати для працівників кримінально-виконавчих служб. Будь яка робота повинна бути побудована на принципі «кнута та пряника», це повинно проявлятися в високій планці для професійних, морально-етичних якостей для працівника, проте бути забезпеченим виділенням житла, належною оплатою праці, високими гарантіями захисту та якісним рівнем життя.

По-друге, необхідно ввести якісні курси підготовки працівників до майбутньої професії. Є досить добра алегорія для розуміння напрямку роботи по прикладу «щоб зрозуміти людину, необхідно стати цією людиною». Відомий психолог, психіатр Філіп Зімбардо провів гучний експеримент, який в теорії існує під назвою «Стенфордський тюремний експеримент». Суть цього експерименту в тому, що він представляє собою психологічне дослідження реакції людини на обмеження свободи, на умови тюремного життя і на вплив нав'язаної соціальної ролі на поведінку.

Я вважаю доцільним проводити подібні експерименти з майбутніми працівниками, проводити відеозаписи цієї роботи, а потім демонструвати майбутнім працівникам, де їх помилки і над чим необхідно попрацювати. Також, це є актуальним для того, щоб як можна більше змінити ставлення людини до слова «в'язень», яке в силу нашого менталітету існує як окрема категорія осіб, які не мають другого шансу.

По-третє, вводити нові методики роботи з ув'язненими. Брати приклад зарубіжних країн. Досить актуальним є приклад Норвегії де в'язні, які б злочини вони не вчинили, залишаються для суспільства «людьми», а персонал є «рукою допомоги» на шляху до виправлення. Вважаю, за неохідне запрошувати спеціалістів з даної галузі провідних Європейських країн для впровадження нових правил в державну кримінально-виконавчу службу. Запрошувати провідних психологів та психоаналітиків для розуміння психіки засуджених, введення нових тестувань та демонстрації відео проектів. Тільки тісна співпраця, поглиблена робота може змінити ставлення на закоренілі речі [5].

По-четверте, створювати умов для реальної взаємодії персоналу та в'язнів. Створювати співпрацю у вигляді окремих груп за головуєчим окремих команд в'язнів та працівника. Створити заохочувальні конкурси, де людина самовдосконалюється та стає на шлях виправ-

лення. Мати дозвілля та вбачати нове бачення буденних речей. На мою думку, музика є найкращим поручнем прогресу. Працівники повинні бути розвиненими в різних сферах та допомагати розвиватися ув'язненим. Спільне дозвілля не «нав'язане» правилами, а викарбовано бажанням, яке захоплюється працівниками установ виконання покарання. Адже, покарання то не є самоціль, то є підтекст, і напрям для зміни особи до кращого себе.

По-п'яте, підвищувати рівень освіти як працівників установ виконання покарання, так і для осіб які відбувають покарання. Освіта – наше все, якщо правильно вводити процес навчання, змінити викладачів, та їх метод навчання в не системну монотонну форму, а в нове бачення банальних речей. Відтворення практики та допомоги в пошуку себе, як особистості. Розгляд психологічних проблем ув'язнених, реалізації їх потенціалу в більш вірному руслі.

По-шосте, на прикладі Норвегії, вводити активно на рівних правах, без зміщення гендерної рівності до персоналу установ виконання покарання. Як зазначає практика, персонал жіночої статі в місцях позбавлення волі, де відбувають свій строк чоловіки, пом'якшують загальну атмосферу та зменшує спектр конфліктних ситуацій [6].

Установи виконання покарання і досі залишається в невіданні, хоча потребує максимальної уваги, адже в нашій країні, ця сфера близька до прогресивних змін, якщо розглянути зі всіх можливих ракурсів. Вона просить підтримки, запровадження нових систем, моделей, поліпшення загальних умов медицини, соціального розвитку. Без кваліфікованих, креативних, розумних, дисциплінованих кадрів – ми втратимо частину суспільства, яка вже побула за тією стороною барикад. В цьому випадку, доцільно було б застосування методу «справедливості», де за складну роботу був належний рівень оплати праці, проте, працівник був справді прикладом, а не «частиною того свиту» де про ресоціалізацію і мови йти не може.

Список використаних джерел

1. Про Державну кримінально-виконавчу службу України: Закон України від 23 черв. 2005 р. // Офіційний вісник України. –2005. – № 30. – С. 4-10.
2. Булыко А.Н. Большой словарь иностранных слов 35 тысяч слов / А.Н. Булыко. – Изд. 3-е, испр., перераб. – М.: Мартин, 2010. – 704 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укл. О. Єрошенко. – Донецьк: ТОВ «Глорія Трейд». 2012. – 864 с.
4. Ягунов Д. В. Пенітенціарна система України: історичний розвиток, сучасні проблеми та перспективи реформування : [моногр.] / Д. В. Ягунов. – 4-те вид., переробл. та допов. – О. : Фенікс, 2011. – 446 с.
5. Тюрмы Норвегии: «Добро пожаловать в тюрьму Осло» // URL: prisonlife.ru/mesta-lishenya-svobod/2766-tyurmy-norvegii-dobropozhalovat-v-tyurmu-oslo.html.

Ключові слова: кримінально-виконавча служба; установи виконання покарань; персонал установ; робота установ виконання покарань; завдання; професійність; морально-етичні аспекти

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Ізовіта А. М.

Мудра Аліна Андріївна

студентка 1-го курсу магістратури Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВИКОРИСТАННЯ ДОСЯГНЕНЬ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ В ДІЯЛЬНОСТІ НАРКОСИНДИКАТІВ

Наркотики знайомі людям упродовж декількох тисячоліть. Їх вживали люди різних культур і з різною метою: під час релігійних обрядів, для відновлення сил, для зміни свідомості, для зняття болю чи неприємних відчуттів. Відомості про те, що люди знали та використовували психоактивні речовини, існують ще з дописемного періоду. Археологічні дослідження на території сучасного Перу вказують, що вже 8 тисяч років тому індіанці регіону Анд вживали листя коки [1, с. 939–940]. Зображення ж людей, що жують таке листя, датуються серединою третього тисячоліття до нашої ери. До початку XX століття практично не існувало обмежень на виробництво та споживання наркотиків. Окремі спроби обмежити чи заборонити вживання певних речовин були нетривалими і невдалими. Але саме із введенням заборон та обмежень на обіг наркотиків, пов'язують появу наркобізнесу у сучасному його виді. У зв'язку з «мегаефективністю» наркобізнесу з економічної точки зору, організовані злочинні угруповання виявили інтерес до зазначеного виду кримінальної діяльності.

З початком XXI століття бурхливі процеси глобалізації, що охопили різні сфери людської життєдіяльності, в цілому носять позитивний характер і надають людству безпрецедентні можливості. Але, на жаль, зміни, що відбуваються, мають і тіньову сторону, дозволяючи таким бідам сучасного світу, як організована злочинність, міжнародний тероризм, наркобізнес придбати транснаціональний характер, перетворитися в "проблеми без паспортів".

Транснаціоналізація наркобізнесу, його наступальна стратегія на порозі двох тисячоліть багато в чому пов'язані з тим, що до традиційних причин, що породжують це зло (бідність, політична безвихідь, соціальна невлаштованість, відчуження мільйонів людей), в 90-х роках

додалися нові чинники, що супроводжують глобалізацію фінансової, банківської, торговельної, технологічної, інформаційної та інших сфер людської діяльності. Ці фактори, з одного боку, відображаються на способі життя людини, а з іншого — відкривають нові можливості для ділків наркобізнесу [2, с. 6]. І ці нові можливості відображаються як на структурі та способах виробництва наркотиків, так і на способах доставки, торгівлі, споживанні.

Операції з наркотиками приносять від 300 до 2000% прибутку, що робить їх привабливими і для транснаціональних злочинних організацій, і для окремих груп злочинців, чиєю метою є отримання максимального прибутку за короткий термін. При цьому наркоіндустрія неухильно вдосконалюється, підвищуючи технічний, фінансовий потенціал, адаптуючи новітні досягнення науково-технічного прогресу до своїх потреб.

Транснаціональні наркосиндикати в злочинній діяльності використовують найсучасніші засоби озброєння і боєприпаси, системи електронного оснащення, новітні методи забезпечення власної безпеки. Частина прибутку, одержаного від торгівлі наркотиками, наркоділки направляють на придбання апаратури зв'язку, шифрувальних пристроїв, радіо з використанням швидкісного вимірювання частоти, приймачів для виявлення радарів. За оцінками фахівців, наркобізнес щорічно вкладає близько 125 млн. доларів в закупівлю нової "техніки сигнальної розвідки". Наркокартелі мають якісно озброєну охорону, у розпорядженні якої знаходиться найсучасніша зброя, включаючи переносні ракетно-зенітні комплекси. У 2000 році по світових інформаційних каналах пройшло повідомлення про виявлення в Колумбії в робочому передмісті Факататіва (18 км від Боготи) верфі з практично зібраним тридцятиметровим підводним човном, на якому наркоділки збиралися вивозити свою продукцію [3].

Розвиток наркобізнесу тісно пов'язаний із розвитком торгівлі зброєю. Щорічно у наркозлочинців з усіх регіонів світу вилучається близько 100 тис. одиниць вогнепальної зброї; виявляється понад 500 таємних злітних смуг і майданчиків, приблизно така ж кількість літальних апаратів, які використовуються наркосиндикатами.

Транснаціональний розмах злочинної діяльності дозволяє злочинцям використовувати канали швидкого і відносно надійного аудіо- та відеоконтакту. Так, найбільшого поширення набувають випадки використання глобальної інформаційної мережі Internet для укладення безконтактних угод. Наркоторговці та їх клієнти все частіше укладають угоди в "private-room" (закритих кімнатах) чат-каналів, захищених від стороннього втручання програмно-апаратними засобами. Відстежити подібні угоди практично неможливо. Internet-аптеки видають без рецепта психоактивні препарати. І, нарешті, голландські та канадські компанії через всесвітню мережу торгують по всьому світу насінням канабісу, трав'яним екстазі, ефедріном.

Використання потужної комп'ютерної техніки, підключеної до міжнародної банківської електронної мережі, сприяє поширенню в міжнародному масштабі процесу легалізації злочинних доходів. Все частіше наркодилери "відмивають гроші" через Internet-банки.

Однією з найважливіших загальносвітових тенденцій у розвитку наркобізнесу також є його індустріалізація. Незаконне виробництво наркотичних засобів набуває характеру добре налагодженої індустрії. Залежно від технологічної складності організації незаконних виробництв, підпільні нарколабораторії можна умовно поділити на кустарні, які, як правило, володіють низькою продуктивністю і виробництво в яких здійснюється без складних хімічних реакцій, і промислові, що відрізняються високою продуктивністю і використовуються для виробництва синтетичних наркотиків за допомогою складного хімічного синтезу.

Якщо говорити про країни, які активно займаються виробництвом наркотичних засобів, то до них застосовуються суворі економічні санкції. Однак, кількість нарколабораторій на територіях скорочується дуже повільно.

Незаконне виробництво і торгівля наркотиками підкоряються загальним економічним законам ринку і діють, орієнтуючись на прибуток в тій же мірі, що і легальні галузі виробництва і торгівлі. Як і легальне підприємство, незаконна наркоторгівля стимулюється попитом. Крім того, наркотик, як специфічний товар, здатний стимулювати попит. І нанести вирішальний удар по наркоринку можливо тільки при руйнуванні системи відносин "попит-пропозиція". Каральні заходи, боротьба з виробництвом і торгівлею наркотиками повинні підкріплюватися заходами із запобігання зловживанню наркотиками, зниження попиту. Комплекс цих заходів повинен робитися на всіх рівнях — міжнародному, регіональному, державному.

При цьому треба не забувати про те, що людство вживає речовини, що змінюють свідомість, не одну тисячу років, і щоб відлучити людей від цієї згубної звички потрібно, можливо, не менше часу. Та й чи вдасться зробити це? Мрії про суспільство, яке повністю звільниться від наркотиків, навряд чи досяжні з огляду на майбутнє. Завдання міжнародного співтовариства, скоріше, полягає в тому, щоб, використовуючи вже напрацьовані методи і засоби, звести до мінімуму негативний вплив наркотиків на людське суспільство. Для цього буде потрібна мобілізація економічних, фінансових і інтелектуальних ресурсів всіх членів міжнародного співтовариства, зацікавлених у викоріненні наркотизму і наркобізнесу. І, перш за все, наявність у правлячих колах відповідних держав твердої політичної рішучості вести безкомпромісну боротьбу з незаконним обігом наркотиків. Успіхи в цій боротьбі могли б докорінно надломити організовану злочинність в цілому.

Список використаних джерел

1. Dillehay T. Early Holocene coca chewing in northern Peru / Tom D. Dillehay, Jack Rossen, Donald Ugent, Anathasios Karathanasis, Victor V6squez and Patricia J. Netherly. — Antiquity 2010. — Volume : 84. — Number : 326. — P. 939–953.
2. Глинкин А. Н., Лавут А. А., Булавин В. И. и др. Глобализация наркобизнеса: угрозы для России и других стран с переходной экономикой, М., 1999.
3. Тропинина Т. Наркоситуация в мире и транснациональный наркобизнес [Електронний ресурс] / Татьяна Тропинина // Владивостокский центр исследования организованной преступности. — 2002. — Режим доступа до ресурсу: <http://www.crime.vl.ru/index.php?p=1351&more=1&c=1&tb=1&pb=1>.

Ключові слова: наркотики, наркобизнес, науково-технічний прогрес, наркосиндикати, глобалізація.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Федчун Н. О.

Муравенко Карина Володимирівна

студентка 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ НЕПОВНОЛІТНІХ ЗАСУДЖЕНИХ

Злочинна поведінка неповнолітніх — одна з актуальних проблем українського суспільства, яка набуває глобального характеру. Одним з соціальних інститутів, що забезпечує соціально-педагогічну роботу з дітьми, які скоїли злочин і відбувають покарання у виді позбавлення волі, є виховні колонії, метою діяльності якої є ресоціалізація неповнолітніх засуджених та повернення їх у суспільство повноправними законотворчими громадянами.

Соціально-психологічні проблеми, пов'язані з ізоляцією, надзвичайно складно долати навіть дорослій людині, а тим більше дитині. У підлітків, які перебувають за ґратами, відмічається високий рівень тривожності, виснаження нервової системи, знижуються пізнавальні процеси, негативні емоції переважають над позитивними, втрачається активність і настрої. Провівши значну частину свого життя в місцях позбавлення волі, незважаючи на навчальну діяльність, неповнолітній засуджений або частково втрачає здатність до адаптації в тій чи іншій сфері соціальних відносин.

Проблеми ресоціалізації неповнолітніх засуджених постійно привертати увагу вітчизняних і зарубіжних вчених та юристів. Серед них можна виділити роботи: О.Зубкова, М.Стурова, Л.Ростомова,

В.Наливайко, В.Синьова, В.Кривуша, Г.Радова, О.Беца, С.Харченко, С.Горенко, А.Гусака, І.Ярмиша, Е.Овсянникова, Ю.Штурхецького, О.Пилипенка, Н.Стручкова, М. Садовнікова, Ю. Швабла та інших. Проте питання ресоціалізації неповнолітніх засуджених є однією з актуальних проблем українського суспільства, що потребує нагального розв'язання.

Так на думку М. Садовнікова найважливішою умовою ресоціалізації є індивідуалізація покарання. Індивідуалізація покарання передбачає призначення неповнолітньому злочинцю конкретної міри покарання в повній відповідності з характером і ступенем суспільної небезпеки скоєного злочину, особливостями особисті правапорушника, умовами його життя і виховання, рівнем психічного розвитку, з усіма обставинами справи [1].

Ю. Швалб наголошує, що ресоціалізація здійснюється тільки як мотивована і вольова дія самого індивіда. Людину не можна ресоціалізувати "зовні", їй можна тільки надати соціальну або психологічну допомогу в прийнятті рішення змінити своє життя. Ресоціалізація здійснюється як процес зміни індивідом своєї власної системи соціальних установок, соціальних зв'язків і соціальних взаємодій. Така зміна, безумовно, є надзвичайно складною в психологічному плані і настільки ж важкою в діяльнісному плані. Тому, психологічна допомога та соціальна підтримка у процесі ресоціалізації, повинні здійснюватися за двома основними напрямками. Перший напрямок пов'язаний із формуванням і підтримкою мотивації на зміну соціального статусу особистості. Другий напрямок пов'язаний із підтримкою індивіда при реалізації прийнятого рішення [2].

Також у процесі ресоціалізації неповнолітніх засуджених важливою є корекційна практика з метою підвищення самооцінки, формування навичок адекватної поведінки в різних ситуаціях для надання адресної соціальної та психологічної допомоги, особливо на початку відбування покарання і безпосередньо перед звільненням. зміст корекційної роботи з неповнолітніми засудженими направлено на:

- 1) психокорекцію особистісних та поведінкових вад, акцентуацій, психопатій, надмірного звикання до умов ізоляції від суспільства;
- 2) глибинну особистісну перебудову на всіх рівнях;
- 3) ціннісну переорієнтацію [3].

Тому будь-які психологічні впливи зі сторони адміністрації колонії повинні реалізовуватися без тиску на особистість неповнолітнього. Серед заходів впливу на вихованців повинні переважати терапевтичні бесіди, а серед заходів соціально- психологічного плану – групове консультування в рамках груп проживання, а також використання тренінгових програм, засвоєння суспільних норм, усвідомлення засудженими почуття вини, розвиток соціально-психологічної компетентності.

Системи ресоціалізації неповнолітніх засуджених різні, незважаючи на те, що результатом роботи повинно стати повернення підлітків, що

перебувають в місцях позбавлення волі, до нормального життя в суспільстві. Як правило, процес ресоціалізації вихованців організований у спеціальних закритих установах, як приклад – колонії для неповнолітніх у США та Франції. Однак у деяких європейських країнах відмовляються від такої практики, як то у Швеції, Норвегії, Данії. Їх замінюють будинками денного перебування, службою пробачії, організацією педагогічної допомоги сім'ям правопорушників тощо.

Досить ефективними практиками щодо ресоціалізації неповнолітніх засуджених визнаються реінтеграційна модель пенітенціарних установ, вперше започаткована в 1980 р. у штаті Каліфорнія (США), а також соціально-терапевтична модель, в рамках якої перші установи були створені ще в 1930 р. у Голландії та Данії. Згідно з поглядами прихильників цих моделей, існує нагальна потреба створення "гуманно ресоціалізаційного середовища", яке можливе лише як відмова від режиму насильства і забезпечення нормальних для людини умов життєдіяльності (безпека, якісне здорове харчування, забезпечення медичною допомогою, комфортними побутовими умовами, справедливим ставленням з боку персоналу закладу, чітка організація режиму тощо) [4].

Таким чином, було б доцільно впровадити нові умови для ресоціалізації неповнолітнього засудженого, які вбачалися в висококваліфікованому персоналі, який зміг би на належному рівні забезпечити якісне підґрунтя для адаптації неповнолітнього до умов кримінально-виконавчих установ, запровадити методи співбесіди, психологічні тренінги, розробити психокорекційні та терапевтичні програми, вести активне спілкування із зовнішнім світом(участь у програмах громадських організацій, частіше бачити рідних).

Список використаних джерел

1. Садовникова М.Н. Ресоциализация несовершеннолетних осужденных (по материалам восточной Сибири): автореф. дис. канд. юр.наук: 12.00.08 / М.Н. Садовникова. – Владивосток, 2011. – 32 с.
2. Швалб Ю. М. Ресоціалізація особистості як завдання соціально-психологічної практики / Ю. М. Швалб // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Випуск 6. – Психологія. Педагогіка. Соціальна робота. – К., 2013. – С. 78-81.
3. Караман О. Л. Ресоціалізація особистості неповнолітнього засудженого в контексті соціалізаційного процесу / О. Л. Караман // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2011. – № 4. – С. 65–71. – Бібліогр.: с. 70–71.
4. Гошовський Ярослав Олександрович. Ресоціалізація депривованої особистості [Текст] : [монографія] / Я. О. Гошовський. – Дрогобич : Коло, 2008. – 480 с.

Ключові слова: ресоціалізація, неповнолітній, засуджений, персонал, тренінгові програми.

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Ізовіта А. М.

Нагорняк Анастасія Володимирівна

студентка 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ

Корупція як інтернаціональне глобальне явище притаманне усім країнам незалежно від політичного устрою і рівня економічного розвитку. Справа лише в масштабах і в формах участі у корупції урядових структур.

Відомо, що корупція завжди зростає, коли країна знаходиться на стадії трансформації. Оскільки Україна проходить не просто стадію демократизації державного устрою, а здійснює докорінну трансформацію економічного і політичного устрою, правової і соціальної систем, то зростання рівня корупції є об'єктивною обумовленим фактором [2, с. 138].

Але визнання зростання рівня корупції об'єктивно обумовленим фактором зовсім не означає, що з нею треба примиритись. Корупція занадто дорого коштує нашій державі і народу як в матеріальному, так і в духовному вимірах. І справа не тільки у прямих втратах від корупції, які досягають за приблизними підрахунками аналітиків декількох десятків мільярдів доларів за рік. Не менш небезпечно те, що в суспільній свідомості вкорінюється стереотип про корупцію як етично прийнятну форму дій і «відновлення соціальної справедливості», розмивається розуміння суспільної небезпеки цього явища. Тому вивчення причин і наслідків розповсюдження корупції, систем боротьби з нею сьогодні — нагальна проблема суспільних наук, в першу чергу юридичних.

Отже, аналіз чинного законодавства про відповідальність за корупційні правопорушення дає підстави стверджувати, що в Україні створена в цілому достатня законодавча база для ефективної боротьби з корупцією. Вона передбачає цілий комплекс кримінально-, адміністративно-, цивільно-правових, дисциплінарних та інших заходів, який дозволяє притягнути до того чи іншого виду відповідальності практично будь-яку посадову особу органів державної влади, що допустила те чи інше зловживання владою чи посадовим становищем [2, с. 140].

Боротьба з корупцією має базуватися на таких принципах: не повинні обмежуватися законні права та свободи людини та громадянина; ефективність протидії корупції може бути забезпечена тільки узгодженими діями державних органів, громадських організацій та громадян; державна система боротьби з корупцією передбачає здійснення державної політики, спрямованої на усунення та нейтралізацію чинників, які сприяють розвитку корупційних дій; правова база

боротьби з корупцією має враховувати зміни соціально-економічної та політичної ситуації в державі; головна увага в протидії корупції повинна надаватися запобіжним заходам, оснований на аналізі та прогнозуванні тенденцій поширення корупційних діянь; основні практичні заходи щодо запобігання та виявлення корупційних діянь здійснюють органи, які ведуть боротьбу з корупцією.

Важливим фактором запобігання проявам корупції є вдосконалення діяльності органів по боротьбі з корупцією. Необхідно більше уваги приділяти своєчасному реагуванню на повідомлення громадян, засобів масової інформації, результати соціологічних досліджень про корупційні діяння та інші протиправні дії посадових осіб, поширеність корупції в окремих відомствах.

Одним із головних напрямів має бути створення умов, які б обмежували безпосередній контакт з клієнтом і таким чином унеможлилювали скоєння корупційних діянь державними службовцями. Одним із головних напрямів має бути створення умов, які б обмежували безпосередній контакт з клієнтом і таким чином унеможлилювали скоєння корупційних діянь державними службовцями [3].

Єдина мета зусиль усіх державних органів у цьому напрямі – це забезпечення дотримання прав і свобод громадян, як найповнішої реалізації їхніх законних інтересів, адже єдиним чинником ефективності роботи у цьому випадку є те, наскільки громадяни задоволені виконанням зобов'язань, які бере на себе держава.

Отже, на сьогоднішній день існує складність подолання корупції, яка пов'язана ще з тим, що у таких протиправних діяннях зацікавлені не тільки представники органів влади, а й бізнесмени та пересічні громадяни. Люди схильні дати «хабаря», навіть коли в них не вимагають, з метою мати державне рішення на свою користь у найкоротші терміни. Необхідність вирішення цих та інших проблем обумовлюють подальші дослідження щодо вироблення ефективної антикорупційної політики.

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII // Голос України. – 2014. – № 206.
2. Білінська Н. В. Корупція як соціальне, психологічне і моральне явище. – Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – Сер.: Юриспруденція. – 2013. – № 6-1. – том 1. – С. 138-141.
3. Тимків Н. І. Корупція в Україні та шляхи її подолання. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bit.ly/2EcErwe>

Ключові слова: корупція, зростання рівня корупції, корупційні правопорушення, боротьба з корупцією, подолання корупції

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Березовський А. А.

Новіков Іван Русланович

студент 1-го курсу магістратури Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ШЛЯХИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ГРУПИ З РОЗРОБКИ ФІНАНСОВИХ ЗАХОДІВ БОРОТЬБИ З ВІДМИВАННЯМ КОШТІВ (FATF)

В умовах глобалізації проблема боротьби з «відмивання» коштів, отриманих злочинним шляхом, набула особливої важливості. Вищезазначена діяльність деструктивно впливає як на стан всесвітньої економіки, так і на економіку України. Беручи до уваги те, що економіка нашої держави — одна із складових національної безпеки, «відмивання» коштів, отриманих злочинним шляхом — процес, який ставить під загрозу національну безпеку України.

Науковим дослідженням проблеми протидії легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом, займалися багато вітчизняних та закордонних вчених, серед яких варто виділити наступних: Барановський О., Бекряшев А., Білоус В., Дмитрова С., Дрьомін В.М., Коваленко В., Мельничук Т.В., Римарук А., Робінсон Дж. Разом з тим, активне функціонування в умовах глобалізації системи легалізації незаконних коштів, робить дану тему і досі актуальною.

Серед найбільш відомих та ефективних міжнародних організацій направлених на боротьбу з процесами легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом є FATF (Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням коштів) — міжурядова організація, основним завданням якої є розробка та забезпечення ефективної системи боротьби з легалізацією коштів, отриманих злочинним шляхом, як на національному рівні країн — учасниць, так і на міжнародному рівні. Діяльність FATF реалізується у таких основних документах, серед яких варто виокремити: «Сорок рекомендацій» FATF, Рекомендації щодо тісної співпраці FATF з регіональними групами по типу FATF, організаціями — спостерігачами, Міжнародним Валютним Фондом, Світовим Банком Організацією Об'єднаних Націй.

Важливий державний інститут, який створюється в державах згідно з рекомендаціями FATF — підрозділ фінансової розвідки [1, с. 10]. Основне завдання даної установи — ідентифікація, аналіз та фіксація інформації у межах відповідної країни, стосовно виявлення потоків фінансових коштів отриманих злочинним шляхом.

Щодо співпраці України з FATF, слід зазначити, що наша держава закріпила ряд основних принципів, які знаходять своє відображення у «Сорока Рекомендаціях FATF», однак через тривале зволікання, щодо імплементації вищевказаних норм у 2002 році та в 2010 році Україні

було включено до «чорного списку» FATF [1, с. 6]. Слід наголосити на тому, що віднесення до «чорного списку» не призводить до впровадження певних санкцій з боку міжурядової організації, скоріш це відображається на міжнародному іміджі нашої держави, та знижує довіру з боку зарубіжних інвесторів, що негативно позначається на розвитку економіки України. Після того, як Україна впровадила ряд нормативно – правових актів, направлених на боротьбу з відмиванням коштів, отриманих злочинним шляхом в 2011 році її було виключено із «чорного списку».

Центральною інституцією протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом в Україні є Державна служба фінансового моніторингу. Вищезазначений орган здійснює активну співпрацю з FATF. Делегати від Держфінмоніторингу беруть участь у засіданнях та роботі FATF, у засіданнях Регіональної контрольної групи FATF для Європи/Євразії. У ході даних зустрічей розглядаються наступні питання: перевіряються практики імплементації країнами рекомендацій стосовно протидії легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом, стратегії FATF щодо взаємодії з приватним сектором та іншими зацікавленими сторонами. Однак на цьому співпраця України з FATF призупиняється, наша держава лише виконує функцію спостерігача. Це можна *обґрунтувати* тим, що в українському політикумі та фінансовому секторі нині рідше згадують про FATF. Проте, вісім років тому FATF була на вустах у багатьох українців через запровадження низкою найбільших економік світу фінансових санкцій щодо України і тривале перебування України в „чорному списку” FATF.

Проаналізувавши «Мандат FATF 2012 – 2020» зазначимо, що процедура вступу країни – кандидата до міжнародної організації наступна: до отримання статусу повноправного члена FATF, країни – кандидати за підсумками попередньої оцінки запрошуються взяти участь у роботі FATF як спостерігачі, остаточне ж рішення, стосовно членства у FATF приймається на пленумом засіданні міжнародної організації, після успішного проходження відповідної перевірки. Під час перевірки країна – кандидат повинна відповідати наступним критеріям: 1) наявність політичної волі для виконання Рекомендацій 1996 року протягом обґрунтованого терміну (три роки) і проведення щорічних самоперевірок і проходження двох раундів перевірок, здійснюваних членами організації по відношенню один до одного; 2) повноправне членство і активна участь в роботі відповідного регіонального органу типу FATF (якщо він існує), готовність до співпраці з FATF та готовність, при необхідності, прийняти на себе керівництво роботою міжнародної організації; 3) визнання кримінальними злочинів, пов'язаних з відмиванням доходів, отриманих від торгівлі наркотиками, а також в результаті вчинення інших серйозних злочинів; 4) введення обов'язкової вимоги, що передбачає ідентифіка-

цію фінансовими установами своїх клієнтів та надання звітності про незвичайні або підозрілі угоди. Останнім етапом перед вступом до FATF є прийняття рішення на пленарному засіданні – всі рішення приймаються на основі консенсусу, тобто через процедуру узгодження позицій всіх членів з оголошенням рішення головою без проведення голосування, якщо немає заперечень хоча б однієї країни – учасниці.

Станом на сьогодні Україна не входить до 36 країн – учасниць FATF. Виникає логічне запитання, що потрібно зробити задля того, щоб стати 37 країною – учасницею?

На підставі зауважень, що були виражені міжнародною спільнотою, стосовно української системи боротьби з незаконною легалізацією коштів, запропонуємо наступний план реформування: 1) усунення недоліків, зазначених Комітетом експертів Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню коштів (MONEYVAL) у 2018 році [3, с. 10].

FATF виокремила 2 основні недоліки: перший це – неефективна система первинного виявлення підозрілих фінансових операцій (українська система первинного фінансового моніторингу базується на формально визначеному в законодавстві переліку ризиків, а повинна базуватися на ідентифікації Держфінмоніторингом інформації відносно джерел походження грошей. Механізм встановлення ризикових фінансових операцій є негнучким та повільним, не дивлячись на те, що порівняно з 2015 роком перелік операцій, що підлягають моніторингу збільшився в 4 рази, однак лише 9 із 100 операцій отримують негативну оцінку Держфінмоніторингу); другий це – низький рівень технологічного забезпечення Держфінмоніторингу, адже останній раз ІТ – система оновлювалася в 2009 році. З урахуванням того, що транснаціональна організована злочинність, активно використовує розробки НТП, Україні, банально, важко конкурувати з останніми розробками техніки, використовуючи застаріле обладнання. Даний факт, створює сприятливе середовище для відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом.

Список використаних джерел

1. Милинчук Т.В. Влияние различных тенденций глобализации на международное сотрудничество в сфере контроля за преступностью / Т. В. Милинчук. – 2012. – № 1. – 9 с.
2. Про боротьбу з «відмиванням» коштів, отриманих злочинним шляхом [Текст] // Матеріали центру правової реформи – К., 2015 р. – 13 с.
3. FINANCIAL ACTION TASK FORCE MANDATE (2012-2020) 20 April 2012 Washington, DC. – 14 p.

Ключові слова: легалізація коштів, отриманих злочинним шляхом, FATF, Україна, Державна служба фінансового моніторингу України.

Науковий керівник: к. ю. н, доцент Ізвіта А. М.

Овчар Алла Сергіївна

студентка 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ: КРИМІНОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ ТА ДЕТЕРМІНАЦІЯ

Стрімке проникнення в повсякденне життя комп'ютерної техніки та комп'ютерних технологій, що сприяє розвитку інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних мереж, поставили перед суспільством питання про необхідність захисту від протиправних посягань як особистої інформації, так і найбільш важливих сегментів національної безпеки — фінансового, економічного та інформаційного. Сьогодні складно собі уявити сферу діяльності, в якій не використовується комп'ютерна техніка, комп'ютерні та телекомунікаційні мережі. Жоден складний технологічний процес не може існувати без високих (інформаційних) технологій, соціальні мережі з кожним роком залучають мільйони користувачів, кожен з яких довіряє мережі частину свого особистого життя. Однак і ця сфера «віртуальних» суспільних відносин не позбавлена вразливості. У ній, за рахунок знеособленості користувачів, часто знаходять відображення найбільш негативні прояви особистості, внаслідок необізнаності користувачів про існуючі можливості мережі, вона проста і доступна для злочинних посягань. Це, перш за все, викликано тим, що глобальні цифрові технології відкривають нові можливості для діяльності злочинців, сприяють поширенню злочинів у сфері порушення прав інтелектуальної власності, створюють умови для поширення продукції порнографічного характеру, матеріалів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість і дискримінацію, спрощують можливість придбання і збуту наркотичних і психотропних засобів, зброї тощо.

Під кіберзлочинністю слід розуміти відносно масове соціально-правове явище, яке охоплює сукупність суспільно небезпечних діянь, передбачених КК України, Конвенцією про кіберзлочинність та Додатковим протоколом до неї з урахуванням застережень, зроблених Верховною Радою України, в яких інформаційно-телекомунікаційна система або її елементи є засобом вчинення злочину.

Соціальна обумовленість кіберзлочинності детермінується політико-правовими, економічними, організаційно-управлінськими, ідеологічними та соціально-психологічними факторами. Розглядаючи політико-правові чинники, слід визнати, що її поява і стрімке зростання більшою мірою обумовлені відсутністю адміністративно-територіальних та інших кордонів (особливо в глобальних мережах), а також єдиного

підходу до розгляду питань поширення інформації та захисту прав і свобод окремих громадян, різними поглядами національного законодавця про те, які дії є кіберзлочинами і вимагають кримінально-правової заборони. Економічні чинники детермінації кіберзлочинності пов'язані перш за все з процесом глобалізації світової економіки і глобалізації в цілому. Група організаційно-управлінських факторів пов'язана, перш за все, з недоліками соціального контролю: ігнорування користувачами елементарних вимог інформаційної безпеки, низька підготовленість правоохоронних органів до боротьби з кіберзлочинністю і неналежна їх технічна оснащеність, відсутність кваліфікованих кадрів.

Істотний вплив на поширеність кіберзлочинів справляють і соціально-психологічні чинники. В умовах кіберпростору істотно змінюється психологічний зміст взаємозв'язків злочинець – предмет злочину, а також злочинець – потерпілий, які з прямих перетворюються в непрямі: злочинець – електронний пристрій (мережа) – потерпілий (предмет злочину), що веде до усунення матеріальної складової, як дій людини, так і соціальної взаємодії.

Щодо масовості кіберзлочинів слід зазначити, що кіберзлочинність має свою специфіку, пов'язану, перш за все, з латентністю даного злочину і відсутністю відокремленого статистичного обліку злочинів, віднесених до категорії кіберзлочинів Конвенцією про кіберзлочинність. Так, відповідно до статистичних даних, розміщених на офіційному сайті Генеральної прокуратури України, кількість врахованих правопорушень, що мають ознаки злочинів у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку (Розділ XVI КК України) становив лише 0,1% в 2016 р. і 0,08% в 2017 році. Разом з цим, статистичні показники не відображають реальної картини кіберзлочинності, так як не враховують: комп'ютерне шахрайство (ст. 8 Конвенції), злочини, пов'язані з дитячою порнографією (ст. 9 Конвенції), порушення, пов'язані з порушеннями авторського права і суміжних прав (ст. 10 Конвенції), а також можливість здійснення «традиційних» злочинів з використанням інформаційно-телекомунікаційних мереж. Згідно з дослідженнями, проведеними в липні 2013 р американським Центром стратегічних і міжнародних досліджень та компанією McAfee, щорічні втрати світової економіки від кіберзлочинів досягли вже 500 мільярдів доларів [1].

Вищевказане дозволяє зробити висновок про те, що кіберзлочинність являє собою особливий вид злочинності, являє масове соціально-правове явище, що охоплює сукупність суспільно небезпечних діянь, передбачених КК України, Конвенцією про кіберзлочинність та Додатковим протоколом до неї з урахуванням застережень, зроблених Верховною Радою України, в яких інформаційно-телекомунікаційна система або її елементи є засобом вчинення злочину. При цьому їй притаманні всі ознаки «традиційної» злочинності (соціальна обумовле-

ність, відносна масовість, негативний кримінально-правовий характер і ін.), які мають свою специфіку. З огляду на існуючі особливості, пов'язані з протидією кіберзлочинності на національному рівні, комплексність проблеми, яка зачіпає сферу спеціальних знань, необхідно направляти нормотворчість законодавця на імплементацію норм міжнародного права в практику протидії цим злочинним проявам.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 №2341-III. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/card6#Public>.
2. Конвенція про кіберзлочинність // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 5-6. – Ст. 71. Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_575.
3. Кримінологія : підручник / В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуйська та ін. ; за ред. В. В. Голіни, Б. М. Головкіна. – Х. : Право, 2014. – 440 с.
4. Скулиш Є. Д. Міжнародно-правове співробітництво у сфері подолання кіберзлочинності / Є. Д. Скулиш // Інформація і право. – 2014. – № 1. – С. 93-100.
5. Гринчак І. В. Кіберзлочинність як злочин міжнародного характеру / І. В. Гринчак // Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. – 2015. – № 12. – С. 93-98.
6. Марков В. В. Щодо питання стосовно зарубіжного досвіду протидії кіберзлочинності / В. В. Марков Національний юридичний журнал: теорія і практика. – 2015. – С. 187-191.
7. Коліса Я. Ю. Взаємодія служб у боротьбі з кіберзлочинністю / Я. Ю. Коліса // Криміналістичний вісник. – 2015. – № 1. – С. 99-8.
8. Номоконов В. А. Киберпреступность: угрозы, прогнозы, проблемы борьбы / В. А. Номоконов, Т. Л. Тропина // Information Technology and Security. – 2013. – № 1 (3). – С. 88.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Чернишов Г. М.

Панасюк В. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»
студент 4 курсу Інституту кримінальної юстиції

ПРОБЛЕМИ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ЩОДО ПОРЯДКУ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

Останнім часом спостерігається стрімка зміна законодавства у правоохоронній сфері. Органи прокуратури, без сумніву, найбільш піддалися реформуванню. Спостерігається відхід функцій, які були

властиві радянській моделі, та імплементація кращих напрацювань світових практик у національне законодавство. Але, поряд з цим, виникають певні проблеми, і насамперед це пов'язано із забезпечення законності в діяльності установ та органів виконання покарань.

Аналізуючи нормативно-правове регулювання забезпечення функції нагляду прокуратури у сфері виконання покарань, потрібно відмітити, що положення статті 121 Конституції України, яким передбачалося, що на прокуратуру, покладається функція нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян [1], виключено, однак, знайшло своє відображення у новому Законі України «Про прокуратуру» від 14.10.2014. У цьому законі передбачено позбавлення прокуратури функції загального нагляду. Одночасно, у статті 26 збережено положення про повноваження прокурорів щодо здійснення нагляду в сфері виконання судових рішень. Процесуальні аспекти здійснення заходів щодо наглядової діяльності передбачені наказом Генерального прокурора України від 20.04.2016 № 161 [3].

Однак, вищезгаданими змінами створено деякі колізії, що становлять проблематику щодо їх практичного застосування. У зв'язку з цим запропоновано проект закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» в частині забезпечення реалізації функцій прокуратури» (реєстр. № 5177). Даним законопроектом пропонується виключити певні статті з ЗУ «Про прокуратуру» та Кримінально-виконавчого кодексу щодо нагляду прокуратури за порядком виконанням покарань, та внести зміни до їх перехідних положень, а саме вказавши, що прокуратура буде продовжувати тимчасово здійснювати нагляд за порядком виконання покарань до набрання чинності законом про створення подвійної системи регулярних пенітенціарних інспекцій. Але цей законопроект рекомендований профільним комітетом відправити на доопрацювання, і на цій же стадії він залишається і до нині [4].

Якщо коротко проаналізувати новий закон «Про прокуратуру», то можна виділити наступне: у порівнянні із попередніми положеннями у новому законі основну увагу приділено характеристиці прав прокурорів при здійсненні нагляду щодо виконання покарань. Передбачено, що прокурор, здійснюючи нагляд, має право у будь-який час за посвідченням, що підтверджує займану посаду, відвідувати місця тримання затриманих; перевіряти законність наказів, розпоряджень, інших актів відповідних органів; а також скасовувати незаконні акти індивідуальної дії тощо; прямо передбачене право прокурора звертатися до суду з позовом (заявою) у визначених випадках; вказано, що нагляд здійснюється шляхом проведення регулярних перевірок та у зв'язку з необхідністю належного реагування на відомості про можливі

порушення законодавства, що містяться у скаргах, зверненнях чи будь-яких інших джерелах; більш чітко роз'яснено випадки, коли прокурор зобов'язаний негайно звільнити особу, яка незаконно перебуває у місці тримання затриманих, попереднього ув'язнення, обмеження чи позбавлення волі, установі для виконання заходів примусового характеру, іншому місці, в якому особа примусово тримається згідно з судовим рішенням або рішенням адміністративного органу.

Беручи до уваги позитивні моменти ухваленого закону, потрібно звернути увагу на певні його неточності. Зокрема, у п. 3 ч. 1 ст. 26 передбачено можливість прокурора скасовувати незаконні акти індивідуальної дії. Водночас, правовий механізм реалізації такого права у статті не передбачений. Також у статті 26 сформульоване визначення категорії «адміністративний орган», яке не передбачене законодавством і має виключно теоретичний зміст, що уможливило оціночні судження щодо суб'єктів, які можуть застосовувати примусові заходи [2].

Щодо необхідності існування прокурорсько-наглядової діяльності у сфері виконання покарань то, по-перше, досвід організації та функціонування органів прокуратури у різних країнах світу свідчить про наявність двох основних моделей. Перша модель – прокуратури, які здійснюють функцію кримінального переслідування й в рамках цієї функції здійснюють інші наглядові та контролюючі функції. Друга – прокуратури, які здійснюють функцію кримінального переслідування й інші функції поза межами кримінального процесу. Обидві моделі передбачають наявність функції із нагляду за законністю при виконанні судових рішень (наприклад, Болгарія, Греція, Латвія, Литва, Люксембург, Польща тощо). Такий же нагляд, як певна частина функцій прокуратури, передбачено законодавством у половині (25 із 47) держав-членів Ради Європи. По-друге, згідно пункту 103 спільного висновку Венеціанської комісії, Директорату з прав людини, Генерального директорату з прав людини та верховенства закону «Щодо проекту закону України про прокуратуру» від 14.10.2013 зміст норм про забезпечення цієї функції визнано прийнятним. По-третє, у сучасних умовах зламу традиційної системи виконання покарань щотижнево фіксуються групові випадки правопорушень як з боку засуджених, так і неефективного керівництва й залагодження конфліктних ситуацій з боку адміністрації установ виконання покарань. Усунення функції нагляду за виконанням судових рішень у діяльності прокуратури призведе до масових порушень прав засуджених та безкарності персоналу установ виконання покарань.

У підсумку слід зазначити, що питання нагляду за виконанням судових рішень у діяльності прокуратури, безсумнівно, потрібно ґрунтовно реформувати, усунути формалізм та поверховість, запровадити форми антикорупційного контролю. Проте, втрата системи професійних прокурорів з нагляду за виконанням судових рішень буде

надто дорогою фінансово та невиправданою з позицій ризиків щодо прав засуджених для української держави.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року [Текст] // ВВР. — 1996. — № 30 — Ст. 141.
2. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.14 № 3541 // Голос України від 25.10.2014 — №206.
3. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян: наказ Генерального прокурора України від 20 квітня 2014 року №161. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html94102>
4. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» (в частині реформування прокуратури відповідно до європейських стандартів) №5177 від 06.10.2016. — [Електронний ресурс] : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5177-17>

Ключові слова: прокурорський нагляд, проблеми нагляду, виконання покарання.

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Черкасов С. В.

Поліщук Дмитро Олексійович

студента 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

В Україні вже давно існує нагальна потреба розробки дієвої стратегії у сфері запобігання і протидії організованій злочинності з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду і загальноєвропейської політики протидії організованій злочинності. Прагнення України до набуття членства в Європейському Союзі потребує наближення й узгодження законодавства, правозастосовної діяльності в цій сфері до норм і стандартів ЄС. Особливістю сучасного етапу, який розпочався в новому столітті, є посилення міжвідомчої співпраці правоохоронних та судових органів країн-членів ЄС, утворення спеціальних структур (Європол, Євроюст), а також налагодження зв'язків між ними та країнами-членами.

Основою численних міжнародно-правових документів, а також практичних дій органів кримінальної юстиції, фінансових інституцій багатьох розвинутих країн світу є збільшення ризиків для злочинців бути спійманими і покараними, а також позбавлення їх можливостей використовувати злочинні доходи.

У протидії організованої злочинності надзвичайно важливою є активна співпраця українських компетентних органів із Європолем та Євроюстом. Наприклад, кількість справ, у яких держави-члени звертались за допомогою до Євроюста. щодо злочинів, які належать до його компетенції, збільшилася на 14,5 %, від 1576 випадків у 2013 р. до 1804 в 2014 р. [5]. У Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю (2011 р.) передбачено удосконалення правових механізмів та організаційних засад протидії організованої злочинності. Однак до цього часу окремі положення нормативно-правових актів України не приведені у відповідність із нормами міжнародного законодавства.

Звернувши увагу на 2009 р. те, що частини 3 і 4 ст. 28 КК України потребують узгодження із ратифікованою Верховною Радою України Конвенцією ООН проти транснаціональної ОЗ. Замість мети – вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів – слід визначити, що кінцевою метою організованої групи і злочинної організації є спільна діяльність групи осіб, спрямована на одержання прямо чи опосередковано фінансової або іншої матеріальної вигоди, як це й передбачено в Конвенції [2].

Якщо оцінювати ефективність діяльності правоохоронних органів України із виявлення злочинів, учинених у рамках організованої злочинної діяльності, то можна констатувати їх абсолютну нездатність ефективно виявляти, розслідувати, притягати до кримінальної відповідальності винних осіб, повертати злочинні доходи до державного бюджету. Згідно даних офіційної звітності починаючи з 2001 р. і до теперішнього час спостерігається неухильна тенденція до зменшення загального числа виявлених організованих груп і злочинних організацій, кількості вчинених ними злочинів, а також чисельності осіб, які брали участь у цих злочинах.

Кількість виявлених організованих груп і злочинних організацій в Україні в 2015 р. у порівнянні з 2006 р. зменшилась у 3,5 рази, кількість виявлених осіб скоротилась втричі. Кількість знешкоджених злочинних організацій взагалі є мінімальною: у 2013 р. в Україні їх було виявлено сім; у 2014 р. тільки одна; а. у 2015 р. – чотири; у 2016 р. – дві; у 2017 р. – три; у 2018 – три [2].

Проте за відсутності систематичних і надійних досліджень латентності злочинів, учинених стійкими злочинними об'єднаннями, ми поки що навіть приблизно не знаємо обсягів фактичної організованої злочинної діяльності. Відповідно і заходи протидії не можуть бути адекватними й ефективними [4].

У цьому зв'язку нагадаємо про дослідження, проведене під егідою ООН, яке підтвердило: у країнах із високим рівнем організованої злочинності органи кримінальної юстиції неспроможні адекватно протидіяти їй, а тому офіційна статистика не відбиває реальних масштабів відповідних злочинів. Низькі рівні зареєстрованої злочинності, зокрема фактів арешту за серйозні злочини у сфері незаконного обігу наркотиків, свідчать про слабку ефективність роботи органів кримінальної юстиції і високий рівень організованої злочинності [2].

Деякі вчені вважають, що індикатором дійсного рівня організованої злочинності є тіньова економіка, яка нерозривно з нею пов'язана і є її своєрідною інфраструктурою. За рівнем, динамікою зростання тіньової економіки можна визначити і стан організованої злочинності в конкретний період часу [3, с. 102].

У зв'язку з цим убачається вкрай важливим проведення на державному рівні комплексних досліджень латентності організованої злочинності в Україні, які б будувались на альтернативних джерелах інформації. Тільки після цього слід розробляти і впроваджувати заходи протидії цьому явищу.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Плану заходів щодо реалізації Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю : розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.01.2012 р. № 53-р // Урядовий кур'єр. – 2012. – 11 лютого (№ 27). – С. 20.
2. Шостко О. Ю. Протидія організованим злочинностям в європейських країнах / О. Ю. Шостко. – Харків: [б. в.] 2009.
3. Подольный Н. Теневая экономика и организованная преступность: проблемы определения размеров и динамики развития / Н. Подольный, Н. Подольная // Уголовное право. – 2006. – № 1. – С. 102-103.
4. Buscaglia E. Controlling Organized Crime and Corruption in the Public Sector [Електронний ресурс] / E. Buscaglia, J. van Dijk. // Forum of Crime and Society. – 2003. – Vol. 3, December. – Режим доступу: <https://bit.ly/2uZSNZu>
5. Eurojust Annual Report 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bit.ly/26glngn>

Науковий керівник: к.ю.н. доц. Дикий О. В.

***Приходько Юлія Едуардівна,
Асатрян Крістіна Суренівна***

студенти 4 курсу цивільної та господарської юстиції
Національного університету “Одеська юридична академія”

**КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ НАЙБІЛЬШ
ПРОГРЕСИВНИХ ВИДІВ СУЧАСНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ**

Свого часу Білл Гейтс зазначав, що в майбутньому на ринку будуть присутні тільки два види компаній: ті, хто в Інтернеті і ті, хто вийшов з бізнесу [1].

Варто сказати, що це майбутнє вже настало, оскільки бізнес масово починає переносити свою діяльність у Всесвітню павутину, розуміючи те, що мережа Інтернет допомагає суттєво мінімізувати значний обсяг витрат на ведення господарської діяльності, розширити клієнтську базу та значно збільшити прибутки в ході своєї діяльності.

Однак, поряд із цим виникає і масово розвивається кіберзлочинність у зв'язку із величезним обігом коштів у даній сфері суспільних відносин.

Відповідно до п. 14 Доповіді Комітету II Десятого Конгресу ООН 2000 р. кіберзлочини у вузькому та широкому сенсі. Кіберзлочини у вузькому сенсі («комп'ютерні злочини») — будь-яке протиправне діяння, здійснюване шляхом електронних операцій, метою якого є подолання захисту комп'ютерних систем і оброблюваних ними даних, кіберзлочини в широкому розумінні (злочини, пов'язані з використанням комп'ютерів) — будь-яке протиправне діяння, що вчинюється шляхом або в зв'язку з комп'ютерною системою або мережею, включаючи такі злочини, як незаконне зберігання, пропонування або розповсюдження інформації через комп'ютерні системи або мережі [2].

Станом на сьогодні кіберзлочинність є одним з найбільш активно прогресуючих видів злочинності. Великими темпами розвиваються нові види кіберзлочинів, а також суттєво збільшується їх кількісне значення та територія поширення. Для прикладу, Н. Мішук зазначає, що за даними фахівців США, розмір збитків від кіберзлочинності кожного року зростає в середньому на 35% порівняно з попереднім. Однією з причин такого стрімкого розвитку є саме кількість коштів, яку можна отримати при вчиненні кіберзлочину. Середня кількість збитків від кіберзлочину у світі становить приблизно 560 тисяч доларів, тоді як при звичному пограбуванні банку — приблизно 20 тисяч доларів [3, с. 174].

Щодо особи потерпілого, то у звіті компанії Norton щодо статистики стану кіберзлочинності та кібербезпеки у 2017 році зазначається, що існує загальна тенденція, при якій особи занадто впевнені в тому, що вони перебувають у безпеці знаходячись у мережі Інтернет, але хакери

демонструють зворотнє. Так лише за 2017 рік було отримано злочинним шляхом 172 мільярди доларів із 978 мільйонів споживачів з 20 різних країн.

В усьому світі жертви кіберзлочинів характеризуються зазвичай тим, що вони використовують безліч пристроїв як вдома, так і поза ним, але не дотримуються елементарних правил безпеки при користуванні мережею Інтернет.

Серед основних помилок користувачів виокремлюються такі як: використання одного і того ж паролю у кількох облікових записах, надсилання паролів чи даних банківських карток незахищеними каналами зв'язку, невикористання Проху-сервісів або VPN-сервісів у момент підключення до спільних безкоштовних точок WiFi-доступу до мережі Інтернет, в ході якої особисті дані користувача можуть вилучені сторонніми особами тощо.

Тільки у 2017 році у США 143 мільйони споживачів стали жертвами кіберзлочинів — це більше половини дорослого населення цієї країни. Втрати склали приблизно 20 мільярдів доларів [4].

З огляду на це, можемо підсумувати, що кіберзлочинність є одним із найбільш прогресивних видів злочинності на сучасному етапі розвитку суспільства, що породжено значним поширенням використання мережі Інтернет у різних сферах суспільного життя та низькою захищеністю персональних даних користувачів Всесвітньої павутини. Саме тому, якщо будь-яка особа бажає вберегти власний бізнес, свої персональні дані та персональні дані компанії, мінімізувати можливості несанкціонованого стягнення своїх активів сторонніми особами, то така особа має докласти усіх зусиль щоб попередити та зупинити такі дії. На нашу думку, основними засобами захисту особи можуть стати різні перевірені сервіси зберігання інформації, які допоможуть зберігати дані щодо ключів та паролів (наприклад, додаток Wallet від компанії Apple Inc.), а також VPN-сервіси (наприклад, додаток VPN Unlimited від компанії KeepSolid Inc.), які надають змогу використання іншого сервера для підключення до мережі Інтернет, що мінімізує ризики вилучення інформації сторонніми особами при підключенні через точки WiFi-доступу, особливо через безкоштовні громадські точки доступу.

Список використаних джерел

1. Гейтс Б. Бизнес со скоростью мысли / Билл Гейтс. — Изд. 2-е, испр. — М. : ЭКСМО-Пресс, 2001. — 480 с.
2. A/CONF.187/15 // Доповідь Десятого конгресу ООН із запобігання злочинності й поводженню з правопорушниками (Відень, 10–17 квіт. 2000 р.). — Режим доступу: <http://undocs.org/A/CONF.187/15>.
3. Мішук Н. Кіберзлочинність як загроза інформаційному суспільству / Н. Мішук // Вісник Львівського університету. — Серія економічна. — 2014. — Випуск 51. — С. 173–179.

4. Consumers' Overconfidence Helps Hackers Up the Ante and Steal \$172 Billion in 2017 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.symantec.com/about/newsroom/press-releases/2018/symantec_0122_01.

Ключові слова: кіберзлочинність, кіберзлочини, транснаціональні злочини, інформаційні технології, мережа Інтернет.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Дикий О. В.

Рибчук Анастасія Сергіївна

студентка 1-го курсу магістратури Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ «ЛЕГКИХ» НАРКОТИКІВ ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОМУ НАРКОБІЗНЕСУ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Наркоманія являє собою глобальну проблему, якій притаманний міжнародний характер. Підвищення попиту на наркотики, надвисокі прибутки від їх виготовлення і розповсюдження, корупція державних службовців і розширення організованої злочинності створюють умови для розвитку наркобізнесу, як різновиду транснаціональної злочинності.

Суттєве погіршення ситуації у сфері обігу наркотиків в Україні, помітне зростання пов'язаної з цим злочинності, а також посилення зв'язків вітчизняних наркототорговців з зарубіжним наркотичним бізнесом значно актуалізували проблему боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів та психотропних речовин [1]. Зважаючи на це в Україні все частіше постає питання про можливу легалізацію так званих «легких» наркотиків. Спроба впровадити такий підхід спирається на досвід таких держав, як Польща, Німеччина, Голландія, які використовують ліберальний метод протидії наркоманії [2, с. 163–165].

Прихильники легалізації наркотичних засобів в Україні аргументують свою позицію тим, що залежна особа стає злочинцем лише в тому випадку, якщо йому наркотик недоступний, і в результаті він змушений йти на злочин, щоб його добути. Таким чином легалізація наркотиків знизить рівень злочинності, що пов'язана з їх споживанням. Проте, як свідчить практика, будь-яке короткочасне скорочення кількості арештів після скасування законів про споживання наркотиків швидко сходить нанівець, у міру того, як збільшується їх споживання.

Міністерство юстиції США встановило, що злочинці під впливом наркотиків здійснюють в шість разів більше вбивств, в чотири рази більше нападів і майже в півтора рази більше пограбувань в порівнянні

з тими, хто скоює злочини заради того, щоб дістати гроші для покупки наркотиків. Витрати на охорону здоров'я, соціальне забезпечення і правосуддя в Європі миттєво зростають, якщо споживання наркотиків буде легалізовано.

Деякі експерти стверджують, що «чисті» наркотики менш небезпечні, ніж кустарні, які ще й приймаються в нестерильних умовах. Насправді ж дані статистики вказуються на те, що передозування трапляється від використання чистого наркотику, наприклад, героїну, і з використанням кустарних наркотиків ніяк не пов'язана. Так що сама по собі доступність героїну спровокує велику смертність, а щодо кустарних наркотиків, то наркомани, які не зможуть дістати дорогий наркотик, неминуче будуть шукати альтернативу в кустарному [3].

Багато вчених аргументують свою позицію спираючись на досвід Нідерландів, вказуючи на те, що вони вельми вдало проводять політику легалізації наркотиків. Та якщо звернутись до звітів даної держави, можна стверджувати зворотне. Наркоситуація в Нідерландах після легалізації так званих «легких» наркотиків, досить серйозна, має тенденції до подальшого погіршення. Така політика не зменшила рівень наркотизації населення, а лише полегшила контроль за наркозалежними, держава отримала реальну статистику тих, хто вживає наркотики але відбулося наростаюче споживання марихуани підлітками і зростання злочинності. Голландська влада визнає, що злочинність, пов'язана зі споживанням наркотиків, в останнє десятиліття безперервно зростала. Статистика показує, що майже 40% ув'язнених у в'язницях Голландії засуджені за злочини, так чи інакше пов'язані зі споживанням наркотиків.

З огляду на це можна стверджувати, що легалізація наркотиків – це крок від свободи вибору до вседозволеності, оскільки наркотики, немов вірус, швидко проникають у суспільство, особливо у сферу життя молоді.

Прикладом невдалого проведення експерименту є Швеція. Вважалося, що наркоманія – це медична проблема і відповідно вирішуватись вона повинна також лікарями. Тобто лікар, прописуючи особі, яка хвора на наркоманію, наркотики, поступово зменшуватиме дозу для того, щоб ця особа могла потроху відвикнути від наркотиків. На практиці Швеція отримала сумний досвід, і офіційне прописування наркотиків було зупинено через два роки. Це було пов'язано зі смертельними випадками внаслідок передозування. Крім того, з'ясувалося, що наркоманам у деяких випадках прописували великі дози і вони мали змогу продавати надлишок. Це призвело до стрімкого поширення наркотиків у Стокгольмі. За 12 місяців кількість наркоманів зросла вдвоє. А в наймолодшій віковій групі від 15 до 18 років спостерігалось збільшення кількості наркоманів у 10 разів [4, с. 82–86]. Шведська влада визнала своїм обов'язком попередити інші країни про можливі наслідки подібних експериментів і висунула ідею

про встановлення міжнародного контролю за поширенням наркотиків [5, с. 191].

Таких прикладів можна наводити безліч, але жоден з них не переконує в ефективності і доцільності легалізації «легких» наркотиків в Україні. Навіть навпаки, на сьогоднішній день наркоіндустрія стрімко розвивається і з'являються нові види наркотичних речовин. Тому поширення наркоманії обумовлює необхідність застосування у боротьбі з нею новітніх засобів організаційного, правового, економічного, психолого-педагогічного та медичного характеру.

Список використаних джерел

1. Штанько Д. О. Організаційно-правові засади протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин серед молоді : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук / Д. О. Штанько. — Харків, 2003.
2. Штанько Д. А. К вопросу легализации и употребления наркотиков на территории Украины / Д. А. Штанько / Право і безпека. — 2002. — №4. — С. 163–165.
3. Волошук А.М. Державно-правова політика в сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів: зарубіжний досвід / А.М. Волошук // Митна справа (Митний комплект). — 2011. — № 1.
4. Сорока Л. В. Становлення антинаркотичної політики: досвід Швеції / Л. В. Сорока, А. Ю. Ковальчук. // Наукові праці МАУП. — 2014. — №2. — С. 82–86.
5. Золотарьова Н. І. Проведення в справах про адміністративні правопорушення, що посягають на правові відносини обігу наркотичних засобів та психотропних речовин: Київ. ін-т внутрішніх справ. — К., 2000. — 191 с.

Ключові слова: наркотичні засоби, наркоманія, незаконний наркообіг, наркозалежність, легалізація.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Чернишов Г. М.

Риндя Н. А., Леоненко Ю. А.

студентки 4 курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОФЕСІЙНА ВІКТИМНІСТЬ ЖУРНАЛІСТІВ В УКРАЇНІ

Конституцією України, як демократичної держави, а саме статтею 34, кожному громадянину України незалежно від його професії гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати,

зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір. Дане право може бути обмежено виключно у випадках передбачених законодавством України [1, ст. 34].

За період незалежності України, дедалі частіше з'являється інформація про вбивства журналістів у зв'язку з їх професійною діяльністю, що переважно є прикладом вбивств на замовлення. Однак, значна кількість цих злочинів і досі залишається нерозкритою.

Журналіст – творчий працівник, який професійно збирає, одержує, створює і займається підготовкою інформації для засобів масової інформації, виконує редакційно-посадові службові обов'язки в засобі масової інформації (в штаті або на позаштатних засадах) відповідно до професійних назв посад (роботи) журналіста, які зазначаються в державному класифікаторі професій України [2, ст. 1].

Тож виникає питання, яким чином журналіст може виконувати свої професійні функції, неупереджено висвітлюючи ту чи іншу проблему, при цьому, не стаючи потенційною жертвою. Тому характеристика професійної віктимності журналістів дає змогу проаналізувати причини виникнення у особи, що вчиняє злочин (є його замовником), впевненості в безкарності такого діяння.

Метою статті є аналіз професійної віктимності журналістів та чинники професійної деформації журналістів, що впливають на їх віктимність.

За В.О. Туляковим, віктимність – це відхилення від норм безпечної поведінки, що реалізується в сукупності соціальних (статусні характеристики рольових жертв та відхилення від норм індивідуальної та соціальної безпеки), психічних (патологічна віктимність, страх перед злочинністю та іншими аномаліями) та моральних (інтеріоризація віктимогенних норм, правил поведінки віктимної та злочинної субкультури, віктимні внутрішньособистісні конфлікти) проявів.

Віктимність можна розглядати у двох аспектах:

1. Евентуальна віктимність – можливість у певних випадках за певних обставин та певної ситуації стати жертвою злочину.

2. Децедивна віктимність – стадія підготовки та прийняття віктимогенного рішення, а також віктимогенна активність особи [5, с. 38].

Також слід зазначити, що виділяється і професійна віктимність особистості, що становить собою певну об'єктивну характеристику тієї соціальної ролі, що пов'язана з виконанням професійних обов'язків та завдань, та не залежить від її індивідуальних характеристик.

Акцентуючи увагу на віктимності журналістів, необхідно звернути увагу на те, що на сьогоднішній день ЗМІ називають «четвертою гілкою влади», що безперечно підвищує їх роль у житті суспільства та, в першу чергу, на формування думок та настроїв великих соціальних мас. Саме тому, журналістів відносять до ініціативних потерпілих, поведінка яких хоча і є правомірною, однак часто провокує виникнення конфліктних ситуацій під час контактування з особами, що

остерігаються «витоку інформації» у зв'язку з журналістським розслідуванням.

Відповідно до статті «Вбивство за правду», опублікованої до Дня пам'яті українських журналістів, є достатні підстави вважати, що на сьогоднішній день в Україні було вбито 68 журналістів саме через їх професійну діяльність [4, с. 9].

Напрямок журналістських розслідувань:

- розкрадання державного, комунального майна
- незаконна торгівля зброєю, військовим майном
- здійснення підприємницької діяльності з порушенням законодавства України (в тому числі незаконно забудова)
- резонансні кримінальні справи (в тому числі корупційні злочини) та публічні конфлікти
- політичні новини (в тому числі і виборчий процес)
- зловживання правоохоронних органів і їх зв'язок з криміналітетом
- компрометуюча інформація про вищих посадових осіб
- зухвале порушення екологічних норм великими підприємствами
- події пов'язані з Євромайданом та зоною АТО.

В той же час, необхідно зазначити, що найчастіше потенційними замовниками вбивств журналістів є вищі посадові особи / військові чини / політики, керівники великих підприємств, «кримінальні авторитети», учасники резонансних кримінальних справ. Наприклад, справи Гонгадзе та Веремія.

Доцільно виділити та охарактеризувати основні чинники професійної деформації журналістів, що впливають на їх віктимність.

По-перше, це наділення таких осіб достатньо широкими професійними повноваженнями. Це зумовлено тим, що професія зобов'язує журналіста першим опинитися в гуштині подій, досягти глибинний зміст явищ, причини і наслідки і витлумачувати їх для загалу. Тому під час виконання професійних обов'язків відповідно до Закону України "Про інформацію" журналіст має право здійснювати письмові, аудіо- та відеозаписи із застосуванням необхідних технічних засобів, має право безперешкодно відвідувати приміщення суб'єктів владних повноважень, відкриті заходи, та бути особисто прийнятим у розумні терміни їх посадовими і службовими особами, отримувати доступ до документів і матеріалів, за винятком їх фрагментів, що містять відомості, що становлять державну, комерційну або іншу спеціально охоронювану законом таємницю та інші. З одного боку, користування відповідними правами, недоступними для інших громадян, сприяють більш повному та об'єктивному збору інформації та професійному виконанню обов'язків, а з іншого, створюють можливості для зловживання ними.

По-друге, це можливі екстремальні умови здійснення журналістської діяльності, за яких журналісти опиняються у зоні підвищеного ризику завдання шкоди їх життю та здоров'ю. Екстремальність умов зумовлює високу цінність помилки у поведінці, зниження уваги та

зосередженості. Ситуація, яка стала об'єктом уваги журналіста, зазвичай має непередбачуваний характер. Нерідко службові розслідування журналістів пов'язано з очікуванням небезпеки, напругою, певним ризиком та спілкування з різноманітним контингентом громадян.

По-третє, необхідність прийняття журналістами оперативних рішень у максимально обмежений проміжок часу. Особливість виконання професійних обов'язків такими особами полягає у тому, що вони позбавлені можливості врахувати всі обставини можливого конфлікту, зважати на його позитивні та негативні наслідки. Зазвичай оперативні рішення вони приймають миттєво після виникнення конфлікту. Тому питому вагу при навчанні журналістів слід приділяти вирішенню практичних ситуацій.

По-четверте, значні фізичні та психоемоційні перевантаження, які обумовлені характером професійної діяльності журналістів. Такі перевантаження можуть бути викликані нестабільним графіком роботи, тривалим недосипанням, високим рівнем активності. Як результат — організм не встигає адаптуватися до умов виконання професійних обов'язків, що, у свою чергу, знижує продуктивність праці і послаблює належну увагу та пильність, що збільшує ризик спричинення шкоди життю та здоров'ю людини. Звичайна втома може призвести до зниження адаптивності, погіршення мускульної та рефлексорної реакції тощо.

Для того аби зменшити віктимність журналістів, окрім боротьби з їх професійною деформацією, необхідно звернути увагу на проблеми розслідування злочинів проти журналістів, а саме вбивство на замовлення у зв'язку з професійною діяльністю.

Згадуючи вищенаведену статтю, можна відмітити, що у більшості випадків вбивство журналістів на замовлення намагаються замаскувати іншим злочином або нещасним випадком (вбивство при невизначених обставинах — 11, пожежа — з використанням холодної зброї (ножові поранення) — 5, нанесення тілесних ушкоджень — 19, використання вибухових пристроїв — 5, отруєння — 3, інсценування нещасного випадку — 5, з використанням вогнепальної зброї — 8, інсценування ДТП — 5, удушення — 3).

Варто зазначити, що вирок по даним справам нерідко постановляється через багато років після вчинення злочину, що підтверджує складність розслідування такої категорії справ. Наприклад, у справі вбитого у 2000 році Георгія Гонгадзе вирок, яким було засуджено виконавця, був постановлений Печерським судом м. Києва тільки 29 січня 2013 року, а ймовірні замовники і досі не притягнуті до відповідальності [4, с. 9].

Таким чином, журналіст має дотримуватися певних меж поведінки і інколи хоча б частково намагатися уникнути конфлікту, а також обов'язково повідомляти правоохоронні органи та висвітлювати у ЗМІ

будь-які погрози що надходять на його адресу чи адресу його родини. Суспільство є має адекватно реагувати на вчинення таких злочинів і вимагати проведення своєчасного, повного та незалежного розслідування та судового процесу у таких справах, що також буде грати превентивну роль.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. – Офіц. вид. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів: Закон України від 23.09.1997 р. // Відомості Верховної Ради України – Офіц. вид. – 1997. – № 50. – Ст. 302.
3. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – Офіц. вид. – 1992. – № 48. – Ст. 651.
4. Вбивство за правду. Журналісти, яких втратила незалежна Україна [Електронний ресурс] // Аргумент. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://argumentua.com>.
5. Туляков В.А. Виктимология: моногр. / В.А. Туляков. – К., 2003. – 148 с.

Ключові слова: віктимність, професійна віктимність, журналіст, чинники професійної деформації, вбивства журналістів на замовлення.
Науковий керівник: к.н.ю., доцент Дикий О. В.

Салін Дмитро Андрійович

студент I курсу магістратури Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ТОТАЛІТАРНА СЕКТА, ЯК ОСЕРЕДОК РЕЛІГІЙНОГО ЕКСТРЕМІЗМУ ТА ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Релігійний екстремізм може стати рушієм для поширення транснаціональної злочинності. Транснаціональні злочини – це один із найяскравіших виявів злочинного впливу екстремістських ідей. Одним із суб'єктів вчинення таких злочинів є тоталітарні секти. Вони небезпечні не тільки тим, що можуть вчиняти злочини, а й ще тим, що вони являються реципієнтами злочинних послуг, таких як зброя, наркотики, вибухові речовини. Свідомством небезпечності релігійного екстремізму є надання Аль-Каїді статусу терористичної організації

Актуальність досліджуваної проблеми підтверджується постійною загрозою суспільним відносинам та громадській безпеці що зумовлено терактами на релігійному ґрунті в багатьох містах світу в тому числі у Нью-Йорку, Парижі, Александрії, що сталися у 2017 році.

Вивченням діяльності релігійного фанатизму і тоталітарних сект займалися такі вчені, як Антонян Ю.М., Арзуманов І.А., Верхогляд В.О., Вівбен А., Ключ В.В., Крилов А.Б., Леоненко Т.Є.

Релігійні вірування – це одна із важливих частин людської особистості, і вплив на неї може спричинити значні наслідки.

Одним із таких наслідків є релігійний екстремізм – крайня ступінь релігійних поглядів, що проявляється у нав'язуванні своїх переконань жорсткими, часто насильницькими методами з метою досягнення своїх релігійних цілей, поширення свого віровчення та нетерпимості до інших релігій та поглядів [1, с.15]. Саме така модель розповсюдження поглядів та нетерпимість, стають однією із причин розвитку транснаціональної злочинності.

Культивуванням релігійного фанатизму займаються у відокремлених сектах, де застосовуються авторитарні методи управління, що мають на меті отримати повний контроль над свідомістю учасника. Таке угруповання має назву «тоталітарна секта».

Тоталітарна секта – це відокремлена група осіб, що має вигляд релігійної або псевдорелігійної організації, де має місце деструктивний вплив на учасника [4, с. 40]. Тоталітарна секта використовує маніпулятивні прийоми задля експлуатації своїх членів. Вона може нанести психологічну, фінансову та фізичну шкоду. Вона у значній ступені контролює поведінку, мислення та емоції своїх членів. Така організація використовує авторитет лідера та методи фізичного та психологічного насильства у своїй діяльності, та може існувати у якості громадської, оздоровчої, наукової організації [3, с. 251-252]. Українські сектознавці, користуються визначеннями деструктивної секти, наявними в різній науковій документації й західній правовій практиці [7, с. 278]. Одними із ознак деструктивної секти є релігійна практика, яка порушує чинне законодавство або спонукає громадян до протиправних чи асоціальних дій, псевдорелігійна практика, спрямована на обов'язкове, а не за власним розсудом, стягнення матеріальних засобів і цінностей із громадян на користь організації чи її керівництва, використання статусу релігійної організації для прикриття інших, не релігійних, видів діяльності [2, с. 192].

Саме наявність такої практики є ключовим у створенні релігійного екстреміста. Ідеологія вказує та обґрунтовує виключність вірувань секти, їх домінуючу роль та правоту, змушуючи людину перейти до активних дій щодо ствердження своєї релігії. [5, с. 89]. Екстремізм не дозволяє існувати різноманітним ідеям та світоглядам, особливо світогляду протилежному лінії секти. У таких випадках складно здійснювати правовий або соціальний вплив на члена транснаціональної злочинної організації. Психологія екстреміста-одинака відрізняється від психології екстреміста – члена тоталітарної секти. Це пов'язано з тим, що середовище секти стає криміногенним фактором, коли окремі особи або групи осіб на ґрунті релігійності утворюють власну

антисоціальну та кримінальну релігійну культуру. Можливим є також розширення секти, та трансформація її у релігійний рух.

Тотальний контроль над життям сектантів дозволяє залучати їх самих та їхнє майно для вчинення злочинів у якості виконавців, або пособників. Широкий спектр професійних навиків сектантів, велика кількість осіб, дозволяє вчиняти різноманітний спектр злочинної діяльності.

Однак, не лише тероризмом небезпечні секти. Сектанти можуть стати кінцевими споживачами незаконних товарів, таких як наркотичні засоби, зброя, раби для «сакральної проституції». Секта може використовуватися для легалізації доходів. Продаж сектантам незаконно отриманого майна, отриманого на території іншої держави, благодійні вклади «брудних» коштів у діяльність секти, задля обертання їх у різних національних грошових системах, дарування викрадених ікон або пам'яток культури та історії [6, с. 179].

Яскравим прикладом діяльності таких сект можуть слугувати серія терористичних атак, скоєних рухом Аль-Каїда в місті Угадугу у 2016 році, вчинені Ісламською державою теракти 9 квітня у Александрії та 31 жовтня 2017 року у Нью-Йорку, вибухи у місті Джелалабад 10 січня 2017 року, відповідальність за які взяло на себе угруповання «Талібан».

У висновку можна сказати, що у світі є ще багато інших тоталітарних сект, що можуть приймати участь у транснаціональному наркотрафіку, торгівлею зброєю, легалізації доходів, торгівлі людьми або незаконному донорстві. Небезпека таких організацій полягає у їх впливі на свідомість людини через їх духовність та слабкий психічний стан. Такі секти підривають основи моралі та духовності особи задля вчинення злочинів, що можуть мати транснаціональний характер.

Вчинювані навколо нас транснаціональні злочини терористичного характеру у більшості випадків мають релігійне підґрунтя, що дозволяє сказати, що численні секти розкидані по всьому світу, можуть стати загрозою державної безпеки багатьох країн.

Список використаних джерел

1. Арестов В. Н. Религиозный экстремизм: содержание, причины и формы проявления, пути преодоления / дис. ... канд. филос. наук: 09.00.06. — К.: Институт философии АН УССР, 1984. — 188 с.
2. Верховгляд В. Неокульты: об'єкт діяльності чи суб'єкт взаємодії органів СБУ? / В. Верховгляд // Форум права. — 2011. — № 1. — С. 190—193. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11vvovoc.pdf>.
3. Дворкін А.Л. "Сектознавства. Тоталітарні секти. Досвід Систематичного дослідження" Нижній Новгород.: Християнська бібліотека, 2006. — ISBN 5-88213-050-6. Електронний ресурс <https://goo.gl/F5UZRa>

4. Леоненко Т. Злочинність на релігійному ґрунті: феномен, детермінація, запобігання : дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.08 / Т. Леоненко. — Запоріжжя, 2015. — 538 с
5. Леоненко Т.Є. “Нові релігійні групи” (тоталітарні секти) як структурна основа поширення релігійного кримінального фанатизму / ISSN 1813-338X. Держава та регіони, Серія: Право, 2014 р., № 2 (44), с.88-92.
6. Рязанов Д. С. Религиозный экстремизм, религиозно-политический экстремизм и религиозный фундаментализм: общее, особенное, единичное // Известия Иркутского государственного университета. Серия «Политология. Религиоведение». — 2014. — Т. 7. — С. 177-184.
7. Сергій Павленко Нормативно-правові засади протидії діяльності деструктивних релігійних організацій: вітчизняні реалії та зарубіжний досвід/ Підприємництво, господарство і право 2/2017 с. 278-282.

Ключові слова: транснаціональна злочинність, релігійний екстремізм, тоталітарні секти, тероризм, психологія фанатика.

Науковий керівник: к.ю.н, доцент Ізівіта А. М.

Самокіш Ірина Ігорівна

студентка 4 курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ ДЕТЕРМІНАЦІЇ ЗЛОЧИННОСТІ В СФЕРІ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ

Сучасний стан формування та розвитку ринку житлової нерухомості в Україні відбувається в складних умовах багатогранних правових, економічних та політичних реформ, що, як правило, не сприяє у цілому стабільності суспільних відносин, у тому числі у сфері ринку житла. Недосконалість та незбалансованість чинного законодавства, відсутність системи та координації у роботі державних органів, недосвідченість учасників правовідносин є факторами, що сприяють стрімкій криміналізації сфери обігу житла в Україні [1, с. 3]. Забезпечення правопорядку у сфері господарювання та стабільного функціонування фінансової системи є одними з першочергових завдань для розвитку національної економіки, покращення інвестиційного клімату. Враховуючи ці негативні обставини, необхідно дослідити особливості детермінації злочинності в сфері житлової нерухомості, оскільки дослідження причин та умов вчинення злочинів є запорукою їх попередження та припинення.

Як зазначає О. В. Дикий, всю сукупність факторів, що детермінують сучасний стан злочинності в сфері обороту житлової нерухомості можна розділити на такі групи: соціально-економічні, організаційні,

правові та інші [2, с. 41]. Розглянемо вищезазначені детермінуючі фактори більш детально.

Так, зокрема, соціально-економічні фактори є визначальними під час дослідження загально-кримінальної корисливої та корисливо-насиленої злочинності, до яких відноситься злочинність у сфері обороту житлової нерухомості, тому що вони є детермінантами не тільки окремого злочину, а й злочинності у вказаній сфері загалом. До вищезазначеної групи факторів віднесено високу вартість об'єктів житлової нерухомості (з однієї сторони — це високі прибутки для злочинців, з іншої — складність придбання громадянами власного житла внаслідок низьких доходів), високу вартість послуг приватних ріелторів або агентств нерухомості, високий рівень безробіття тощо. Безпосередньо до соціально-виховних детермінант злочинності в сфері обороту житлової нерухомості віднесено дисфункцію базових соціальних інститутів, які пов'язані з виховною роботою, недоліки у правовому вихованні та юридичну неосвіченість потерпілих щодо порядку укладення договорів стосовно відчуження або придбання об'єктів житлової нерухомості та захисту своїх прав.

Організаційні (інституційні) фактори, що сприяють вчиненню злочинів у сфері обороту нерухомості, пов'язані з прорахунками правоохоронних органів щодо попередження та профілактики злочинності в сфері обороту житлової нерухомості, а також інших органів, що зобов'язані стежити за законністю укладення договорів у сфері обороту житлової нерухомості (Державна реєстраційна служба, органи нотаріату тощо).

В свою чергу, до правових факторів злочинності в сфері обороту житлової нерухомості варто віднести: недоліки законодавчого регулювання правового режиму житлової нерухомості; відсутність належного законодавчого закріплення правового статусу ріелторських фірм; надання нелегальних ріелторських послуг; недосконалість кримінального та кримінально-процесуального законодавства [1, с. 11-12].

Отже, можемо констатувати, що всі детермінуючі фактори об'єднуються в ці три групи. При чому, зауважимо, що вони можуть функціонувати як одночасно, так і окремо. Але в будь-якому випадку кожен з цих факторів є детермінантами вчинення злочинів в сфері житлової нерухомості.

В свою чергу, на думку Г. М. Чернишова, до системи факторів, що прямо чи опосередковано детермінують злочинність у сфері фінансування будівництва житла, можна зарахувати такі:

- 1) недоліки ціноутворення на первинному ринку нерухомості.
- 2) недосконалість законодавства у сфері будівельної діяльності та фінансування будівництва житла;
- 3) корумпованість державних органів і посадових осіб;
- 4) недоліки діяльності правоохоронних органів;

5) слабка обізнаність населення з механізмами фінансового обману, віктимна поведінка тощо [3, с. 211].

Тобто, можемо констатувати, що на сьогодні дуже багато детермінуючих факторів у сфері житлової нерухомості.

Таким чином, дійшли висновку, що в даній галузі господарювання може бути надзвичайно багато різноманітних факторів, що детермінують злочинність і сприяють вчиненню все нових і нових злочинів, особливо це стосується шахрайств з житловою нерухомістю, а тому дослідження детермінантів злочинності в сфері житлової нерухомості має важливе практичне значення для запобігання злочинності в даній сфері в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Дикий О. В. Кримінологічні засади вивчення і попередження злочинів у сфері обороту житлової нерухомості в Україні [Текст] : автореферат... канд. юрид. наук, спец.: 12.00.08 — кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право / Дикий О. В. — Одеса : Нац. ун-т "Одеська юридична академія", 2015. — 20 с.
2. Дикий О. В. Недосконалість законодавчого регулювання відносин у сфері обороту житлової нерухомості в Україні як фактор породження і самовідтворення злочинності у вказаній сфері / О. В. Дикий // Молодий вчений. — 2016. — № 1(2). — С. 40-43.
3. Чернишов Г.М. Особливості детермінації шахрайства у сфері фінансування будівництва житла / Г.М. Чернишов // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Юридичні науки". — Випуск 6-1, Т. 3. — Херсон. — 2014. — С. 209-213.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Дикий О. В.

Свічка Валерія Валеріївна

студентка 4 курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

COMMUNITY POLICING: НОВА КОНЦЕПЦІЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Гострим питанням сьогодення залишається реформування діяльності органів охорони правопорядку. Одним із найважливіших напрямків у реформуванні правоохоронних органів є розвиток партнерських відносин між Національною поліцією України та населенням на засадах довіри, прозорості, взаєморозуміння і взаємодопомоги у протидії злочинності. Таку взаємодію називають англійським

терміном Community Policing (CoP). Community Policing – це постійна співпраця поліції з населенням та місцевою владою. А головна мета такої взаємодії – створення спільного безпечного простору. Тому сьогодні досить актуальним є аналіз ефективності дії Концепції CoP з протидії злочинності в Україні.

Деякі аспекти дослідження взаємодії правоохоронних органів з населенням як протидію злочинності вивчали такі науковці та практики як В.М. Бесчастний, О.С. Проневич, О. І. Безпалова.

У XX-XXI століттях, на зміну традиційній професійній моделі правоохоронної діяльності, з'явилася модель правоохоронної діяльності, заснованої на принципі постійної комунікації, де: поліція та населення разом відповідають за безпеку; поліція реагує на місцеві потреби й допомоги, які визначає громада; спілкування між населенням і поліцією є ефективним, яке приносить відповідні результати; підхід до вирішення кожної з місцевих проблем є індивідуальним; співпраця спрямована на попередження правопорушень і створення плану запобіжної діяльності.

Ядром моделі Community Policing виступають партнерські відносини між поліцією та громадою. Тому Community Policing являє собою модель «проактивної поліцейської діяльності», орієнтованої на превенцію правопорушень у співпраці з місцевою громадою, на відміну від «реактивної поліцейської діяльності», яка орієнтована виключно на реагування на вже вчинені правопорушення [3, с. 600-606].

Згідно ст. 11 Закону України «Про національну поліцію», критерієм оцінки роботи Національної поліції є рівень довіри населення. Адже саме при встановленні партнерських і заснованих на довірі відносин поліцейський може належним чином виконувати свої завдання й надавати поліцейські послуги щодо: забезпечення публічної безпеки й порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства й держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [1].

Важливим кроком у реформуванні правоохоронних органів є ухвалення Стратегії розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22.10.2014 р. № 1118-р. Реалізація цієї Стратегії заснована на принципах Community Policing, а саме: – забезпечення дотримання прав людини і основних свобод як головної цінності в діяльності органів системи МВС та реалізації органами системи МВС своїх функцій, керуючись потребами людини, удосконалення форм і способів демократичного суспільного контролю над органами системи МВС, відкритість і прозорість процесів підготовки й прийняття публічних рішень у системі МВС, тісна співпраця з територіальними громадами і суспільством у цілому, створення механізмів партнерства з інститутами громадянського суспільства та

розвиток соціальної компетентності і системи зворотного зв'язку з населенням. Безсумнівно, головний очікуваний результат реалізації цієї Стратегії полягає у підвищенні спроможностей органів системи МВС у протидії злочинності [2].

Сьогодні, громадське суспільство в Україні, на відміну від країн східної Європи, виступає в ролі пасивного споживача по забезпеченню його безпеки, але настав час для переходу від споживання до активного соціального партнерства з правоохоронними органами. Таким чином, населення має не просто спостерігати за роботою поліції, а відкликатися на пропозиції поліції, відчувати приналежність до загальнонаціональної справи — створення безпечних умов життя.

Також, для налагодження відповідного взаємозв'язку громади та поліції, вживається низка заходів. Поліцейські проводять індивідуальні та загальні виховні й правові бесіди, відкриті лекції та прес-конференції на зборах міської або селищної ради. Під час таких заходів поліцейські здійснюють інформування населення про стан боротьби зі злочинністю, пропагують правові знання, налагоджують живий діалог для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією своїх функцій. Тобто, можна виділити основні форми реалізації концепції Community Policing: соціологічні дослідження з приводу довіри до поліції; діалогові групи за участю поліції, представників органів місцевого самоврядування, шкіл, ЗМІ, громадських організацій, адміністративних установ; тренінги, лекції для працівників відділу поліції та представників громади; просвітницькі заходи, що стосуються співпраці поліції та мешканців громади, профілактики злочинів, забезпечення особистої безпеки та збереження майна; друкована продукція та ін. Все це максимізує можливості щодо налагодження взаємозв'язку між конкретними мешканцями території та поліцейськими з метою протидії злочинності.

Проте, значною проблемою нашої країни залишається завоювання довіри суспільства поліцією. Оскільки довіра сприяє контакту із суспільством, а він є основою взаємодії суспільства та поліції у сфері протидії злочинності, існує необхідність формування авторитету поліції. Для цього працівники поліції повинні ставитись до громадян з повагою, дотримуватися правил етики, обов'язково підтримувати позитивний імідж правоохоронних органів, тобто підвищувати рівень професійної компетентності, вивчати провідний зарубіжний досвід участі громадськості в поліцейській діяльності та адаптувати його в Україні, а найголовніше вчасне сповіщення громадян про тенденції злочинності та найбільш серйозні ризики.

В світлі реформ, які мають місце в Україні, Community Policing є надзвичайно важливим напрямом, розвиток і реалізація якого позитивно позначиться на усіх сферах життя суспільства. Впровадження превентивних методів роботи поліції є можливими лише за співпраці різних

груп суспільства з поліцією. Співпраця з населенням щодо виявлення і вирішення місцевих проблем та здійснення охорони громадського порядку є необхідною умовою протидії злочинності. Здійснення поліцією функції соціального обслуговування та протидії правопорушень є пріоритетом діяльності поліції. Слід максимально запровадити принцип партнерської взаємодії, що передбачає не тільки інформування населення, а і налагодження ефективного зворотного зв'язку, проведення відповідної роз'яснювальної роботи, встановлення громадського контролю за діяльністю Національної поліції. Отже, в важких умовах, які склалися для України, втілення й дотримання на практиці партнерських відносин між громадськістю та поліцією стане ефективним інструментом протидії злочинності, та як наслідок покращення рівня життя населення й іміджу держави на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію: закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
2. Стратегія розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року // Міністерство внутрішніх справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mvs.gov.ua/ua/pages/strategiya_2020.htm
3. Проневич О.С. Німецька та польська моделі партнерської взаємодії поліції та населення на локальному рівні / О.С. Проневич // Форум права. – 2011. – № 4. – С. 600–606.

Ключові слова: Community Policing, протидія злочинності, правоохоронна діяльність, СоР.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Дикий О. В.

***Силко Катерина Володимирівна,
Артьомов Олександр Сергійович***

студенти 4 курсу, 1 потоку, 3 групи
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДИФУЗИЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Поняття дифузії відповідальності є одним із мало розроблених питань в кримінології. Підґрунтям для дослідження дифузії відповідальності можна вважати так званий «ефект свідка» або

«синдром Дженовезе». Вперше він був описаний в зв'язку з убивством Кітті Дженовезе в 1964 році в Квінсі (м. Нью-Йорк). Кітті Дженовезе було нанесено велику кількість поранень, від яких вона померла, жертва була вбита особливо жорстоким шляхом о третій годині ночі. При цьому більше 10 свідків бачили ті, чи інші епізоди нападу, але ніхто з них не викликав поліцію до тих пір, поки злочинець не зник. Цей випадок став яскравою ілюстрацією ефекту свідка, коли кожен з очевидців вважає, що допомогти постраждалому повинен не він, а хтось інший.

Одним із факторів, які пояснюють описаний вище ефект, є саме дифузія відповідальності. Л. Блекман визначав дифузію відповідальності як явище суб'єктивного розподілу відповідальності за будь-який вчинок між декількома членами групи, в результаті чого рівень відповідальності кожного члена стає значно нижче початкового. Явище дифузії відповідальності виникає за умови вчинення дії або протидії групою людей і при цьому складно встановити, хто конкретно повинен нести за нього відповідальність. Дифузія відповідальності зазвичай спостерігається в групі або в натовпі людей [1, с. 439].

Таким чином, чим більше людей, тим нижче кожен з них оцінює рівень власної відповідальності за свої дії або бездіяльність. В результаті, цей психологічний феномен проявляється в повній бездіяльності людей, які стали свідками надзвичайної ситуації, в тому числі злочинних дій.

Необхідно згадати експеримент Джона Дарлі з Нью-Йоркського університету і Бібба Латане з Колумбійського університету. В ході експерименту студенти підготовчого курсу психології Нью-Йоркського університету приймали участь в обговоренні адаптації до університетського життя і говорили один з одним про проблеми, які в них виникають. Всі учасники знаходилися в окремих кімнатах і могли спілкуватися виключно по телефону, причому тільки з однією людиною за раз. Всі студенти були поділені на три групи. Перша група вважала, що говорить тільки з однією людиною, друга — що з двома, а третя група думала, що спілкується з п'ятьма людьми. Насправді всі голоси були записані на плівку і досліджувані розмовляли з вигаданими співрозмовниками. На початку дослідження перший учасник повідомив, що він не може адаптуватися до життя в Нью-Йорку і що у нього через стрес іноді трапляються випадки епілепсії. Далі слово передавалось наступному, після чого, коли всі висловилися по черзі, слово знову було надано першому студенту, і той симулював епілептичний приступ.

Дослідники чекали чотири хвилини і фіксували, скільки учасників допоможе студенту у критичній ситуації (тобто, хто з них покине кімнату і викличе експериментаторів). Як наслідок, вони помітили, що чим більше було число умовної групи, тим менше студентів приходило на допомогу. В групі, де було дві людини, майже всі 100% учасників

закликали на допомогу і затримка складала менше хвилини. В групі, де було три людини, процент знизився до 85 і час затримки досяг трьох хвилини. У третій групі з шести чоловік допомагали 60% студентів і затримка склала близько чотирьох хвилин.

Таким чином, вчені змогли підтвердити свою гіпотезу про те, що в основі такої поведінки лежить дифузія відповідальності. Так само психологи відзначили, що розподіляється не тільки відповідальність, але й вина та осудження [2, с. 881].

В іншому експерименті взяли участь студенти-волонтери, які погодились обговорити університетські проблеми. Спочатку їх просили заповнити анкету. Через кілька хвилин в кімнату, в якій сиділи студенти, через вентиляційний отвір подавався дим. Експериментатори фіксували проміжок часу, протягом якого досліджувані повідомляли про це. Учасники опинилися в різних умовах: на одинці, з двома помічниками експериментатора — основними учасниками, з трьома такими «учасниками». 55% учасників, які були наодинці, повідомили експериментатора про дим протягом перших двох хвилин. Із других груп так діяли тільки 12% учасників. Через 4 хвилини 75% учасників, які перебували в кімнаті одні повідомили про небезпеку. В других експериментальних групах кількість учасників, які почали діяти, не змінилися. Як бачимо, спрацював процес соціального порівняння, коли ніхто не хотів виділитися.

Пояснення причин виникнення описаної поведінки відноситься в більшій мірі до сфери психології. Проте, із вище викладеного можна зробити висновок, що в наслідок дифузії відповідальності особа, не бажаючи виділитися з натовпу та перекладаючи відповідальність на оточуючих, просто не реагує на те що відбувається. Виникає питання, чи повинні такі особи нести відповідальність за свої дії чи бездіяльність. Кримінальний кодекс України встановлює відповідальність за дії або бездіяльність осіб, які пояснюються дифузією відповідальності. Наприклад ст. 136 закріплює відповідальність за ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, при можливості надати таку допомогу або ж за неповідомлення належним установам чи особам про знаходження іншої особи в небезпечному для життя стані.

Як висновок, слід зазначити, що отримані в ході описаних експериментів результати допомогли в розробці заходів, які можуть змінити соціальну поведінку людей в критичних ситуаціях. Знання про дифузію відповідальності дозволяє людині зрозуміти свою особисту відповідальність за власні дії чи бездіяльність. Так, експерименти Артура Бімана, в яких брали участь його студенти, показують, що, як тільки люди усвідомлюють, що означає «дифузія відповідальності», вони стають більш чуйними в будь-якій ситуації, незалежно від кількості сторонніх очей. Тож, на думку авторів, одним із основних напрямів протидії описаному явищу є проведення навчальної роботи з

населенням щодо роз'яснення таких феноменів, як ефект свідка та дифузія відповідальності.

Список використаних джерел

1. Bickman, L. (1975). Social influence and diffusion of responsibility in an emergency. // Journal of Experimental Social Psychology, 8, 438-445.
2. Mathes, E. W. & Kahn, A. (1975). Diffusion of responsibility and extreme behavior. Journal of Personality and Social Psychology, 31, 881-886.

Ключові слова: дифузія відповідальності, ефект свідка, ненадання допомоги, синдром Дженовезе, розподіл відповідальності.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Дикий О. В.

Слободянюк Тетяна Миколаївна

студентка 4 курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДЕПАРТАМЕНТ ЗАХИСТУ ЕКОНОМІКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ

Одним із найпоширеніших видів злочинності у сучасному світі є економічна злочинність. Злочини у сфері економіки як відкрито, так і латентно, протистоять суспільству й державі, а процес протидії тягне за собою певні складнощі та проблеми. Підвищення рівня злочинності в Україні посприяло прийняттю низки нормативно-правових актів та утворенню системи відповідних органів діяльності яких спрямована на боротьбу із злочинністю. Одним із таких органів є Департамент захисту економіки Національної поліції України. Актуальним питанням на даному етапі є проблематика його діяльності на сучасному етапі.

Постановою Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2015 р. було утворено юридичну особу публічного права – Департамент захисту економіки Національної поліції України (Далі – ДЗЕ НПУ) як міжрегіональний територіальний орган Національної поліції з вертикальним підпорядкуванням, на який покладено функції протидії злочинності у сфері економіки [1]. Цей орган бере участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері боротьби із злочинністю, захисту економіки та об'єктів права власності. Виявлення, запобігання та припинення злочинів у сфері економіки – основна мета діяльності даного органу. Основним напрямом діяльності є протидія корупційним проявам серед органів державної влади та органів місцевого самоврядування, протидія розкрадання коштів

бюджету та виявлення і припинення правопорушень у сфері державних закупівель та вжиття заходів щодо їх попередження [2].

Так як Департамент є новим органом влади, який створений при Національній поліції, існують відповідні проблеми, пов'язані із його діяльністю. Одними із основних таких проблем є:

1. Відсутність відповідного нормативно-правового регулювання ДЕБ НПУ, яким би повністю врегульовувалось питання компетенції даного органу та відмежування його компетенції від компетенції інших органів влади, які здійснюють подібні функції до його функції;

2. Недостатньо чітка організація діяльності Департаменту, яка стосується безпосередньої діяльності керівництва та працівників даного підрозділу, а також не визначеність єдиної державної стратегії і тактики боротьби зі злочинами у сфері економіки держави;

3. Легітимність утворення даного органу та його правоздатність, зокрема під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, а також виконання письмових доручень слідчого (прокурора) щодо проведення негласних слідчих дій у кримінальному провадженні. Тут необхідно додати, що у Законі України «Про Національну поліцію» взагалі не передбачається виконання Департаментом оперативно-розшукової діяльності;

4. Дублювання повноважень інших органів влади, що здійснюють протидію економічній злочинності (наприклад, повноважень Національного агентства з питань запобігання корупції, основна мета діяльності якого полягає в запобіганні та виявленні корупції у державних органах та органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях);

5. Проблема налагодження взаємодії підрозділів Національної поліції та інших органів влади (зі Службою безпеки України, Спеціальною антикорупційною прокуратурою, Національним агентством з питань запобігання корупції, Національним антикорупційним бюро України та ін.) з метою виявлення та протидії економічній злочинності [3];

6. Недостатність досвіду у працівників Департаменту щодо виконання покладених на них завдань. Аналіз діяльності перших місяців роботи доводить, що проблеми під час застосування теоретичних норм на практиці існують, проте бажання навчатися, постійно вдосконалювати свої знання, уміння й навички дають змогу мислити на перспективу.

7. Недостатня інформаційна, наукова, матеріально-технічна підтримка органу з боку держави. Наслідком даної проблеми є неефективність роботи даного органу, адже ця проблема викликає відповідні труднощі у працівників при виконанні ними своїх обов'язків;

8. Недостатній механізм заохочень працівників департаменту, а також низький рівень заробітної плати, що має наслідком відмову кваліфікованих спеціалістів від покладених на них завдань;

9. Відмова участі всього суспільства, включаючи громадськість, в політиці боротьби зі злочинністю, для того, щоб попередження злочинності було ефективним. Заходи із запобігання злочинності, які здійснює поліція, інші органи та громадськість, мають бути скоординованими, хоча в більшості держав Європейських країн відповідальність за політику із запобігання злочинності не покладається безпосередньо на поліцію та її структурні підрозділи;

10. Недостатність досліджень рівня криміналізації окремих сфер суспільного життя у державі в цілому та у галузях національної економіки, зокрема виявлення чинників, що сприяють криміналізації та зростанню латентної злочинності, формування громадської думки з метою сприяння ефективній реалізації державної політики у сфері боротьби з економічною злочинністю тощо [4].

Згідно всього вищевикладеного, можна зробити висновки, що основними проблемами діяльності Департаменту захисту економіки Національної поліції України є: недостатня правова регламентація, недостатня підтримка держави у діяльності даного органу та проблема взаємодії органів влади по боротьбі зі злочинністю, низький рівень заробітної плати працівників Департаменту, а також відмова громадян у співпраці з даним органом для покращення економічного становища України. Тому, на мою думку, необхідне, перш за все, чітке нормативне закріплення даного органу в системі органів державної влади і, відповідно, його матеріальна та організаційна підтримка з боку держави.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Національну поліцію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
2. Про затвердження Положення про Департамент захисту економіки Національної поліції України»: наказ Національної поліції України від 07.11.2015 № 81 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/>
3. Вязмікін С. А. Завдання та повноваження Департаменту захисту економіки Національної поліції України / С. А. Вязмікін. // Юридичний часопис. – 2016. – № 11. – С. 133.
4. Дмитрієв А. А. Роль органів Національної поліції України у сфері протидії злочинності / А. А. Дмитрієв. // Форум права. – 2016. – № 477. – С. 86.

Ключові слова: департамент, захист економіки, проблеми діяльності, економічна злочинність, неефективність органу.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Дикий О. В.

Слухай Лілія Юрїївна

студентка 4 курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

МОЖЛИВІ РИЗИКИ ПРИ РЕОРГАНІЗАЦІЇ ВИПРАВНИХ КОЛОНІЙ В УКРАЇНІ

Внаслідок законодавчих змін, в установах відбування покарання останніми роками число засуджених зменшується, однак, кількість самих установ залишається сталою. У зв'язку з цим виникає багато запитань щодо утримання місць позбавлення волі, долі самих засуджених та інших можливих ризиків.

За ініціативою Міністерства юстиції України у 2016 році проведена реформа пенітенціарної системи України, однак, через недостатнє опрацювання механізму її реалізації допущені значні помилки. Так, із виділених Мін'юстом у 2016 році – I кварталі 2017 року на забезпечення функцій у сфері виконання кримінальних покарань та пробації 4,2 млрд грн. лише незначна частина – 1,6 % (66 млн. грн) – використана на розвиток Державної кримінально-виконавчої служби України (придбання обладнання, капітальний ремонт, будівництво та реконструкцію приміщень тощо). За таких обставин, більшість проблем у сфері виконання кримінальних покарань не розв'язана [2].

Тому зрозумілим є рішення Кабінету Міністрів України консервувати значну кількість установ виконання покарання. Завдяки цьому вбачається можливим й оптимізувати діяльність центральних органів виконавчої влади системи юстиції. Порядок оптимізації діяльності слідчих ізоляторів, установ виконання покарань та підприємств установ виконання покарань, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 07.06.2017 №396, визначає, що оптимізація діяльності слідчих ізоляторів, установ виконання покарань та підприємств установ виконання покарань здійснюється шляхом їх консервації (розконсервації), ліквідації, а також зміни виду установи виконання покарань. Консервація слідчих ізоляторів, установ виконання покарань та підприємств установ виконання покарань проводиться шляхом здійснення комплексу заходів, спрямованих на довгострокове зберігання основних фондів вказаних закладів [1]. Однак, питання як забезпечити зберігання, якщо фінансування таких установ з Державного бюджету повністю припиняється, та кого визначити відповідальним за можливе знищення цих основних фондів, залишається відкритим.

Оскільки фактично консервують установи, які є затратними для держави, а також ті, де кількість ув'язнених є в рази меншою від передбаченої, більшість закладів, які консервуються, залишають за

собою фінансові борги. Відносно позитивним є варіант, якщо виправна колонія знаходиться дійсно віддалено від жилих територій та її комунальне забезпечення не пов'язане з наданням таких послуг звичайним громадянам. Але бувають ситуації прямо протилежні. Так, територія державної установи «Березанська виправна колонія (№ 95)» знаходиться на відстані приблизно 500 м від міських багатоповерхових будинків, а її комунальне забезпечення здійснювалося разом з прилеглою територією міста. В грудні 2017 року Березанську виправну колонію №95 законсервовано [3], із залишенням боргу понад 3 млн грн. за використані енергоресурси (газ, світло, вода). Ускладнюється ситуація тим, що об'єкти постачання комунальних послуг знаходяться саме на території та є власністю колонії, у зв'язку з чим, борг тільки збільшується, адже у людей немає реальної можливості спалити кошти підприємству, що не функціонує.

Таким чином, вирішенням вказаної проблеми можливе передання державної установи в комунальну власність. В такому випадку, міська рада зможе виплатити борг, а головне – громадяни зможуть користуватися ресурсами не на усній домовленості, як це відбувається нині.

Окрім цього, можливі виникнення проблем у зв'язку з адаптацією ув'язненого до нового місця відбування покарання, його комунікацією з оточенням. Крім того, відбувається застій великої промислової території, яка відноситься до установ, що консервуються, тобто заводи, промислові цехи, на яких працювали ув'язнені, залишаються без працівників, тому і без об'єктів виробництва, внаслідок чого відбувається занепад таких підприємств, в населених пунктах зменшується кількість робочих місць тощо.

Враховуючи вищевказане, наслідками оптимізації слідчих ізоляторів, установ виконання покарань та підприємств установ виконання покарань буде не лише економія державних коштів та зменшення частки амортизаційних відрахувань у собівартості продукції, що виробляється на підприємствах установ виконання покарань, а й можливість виникнення проблем економічного, соціального та психологічного характеру. Тому законодавцю слід передбачити можливі ризики, врахувати їх та попередити. Це можливо досягти шляхом встановлення достатнього фінансування для збереження основних фондів підприємств та установ з Державного бюджету, або ж залученням органів місцевого самоврядування чи приватних підприємств населеного пункту, в якому знаходиться організація, до вирішення питань, що виникають в окремих установах виконання покарання.

Список використаних джерел

1. Про порядок оптимізації діяльності слідчих ізоляторів, установ виконання покарання та підприємств установ виконання покарання: постанова Кабінету

- ту Міністрів України від 07.06.2017 №396. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/396-2017-%D0%BF>
2. Про результати аудиту ефективності виконання Міністерством юстиції України бюджетних коштів, виділених на забезпечення функцій у сфері виконання кримінальних покарань та пробачії: рішення Рахункової палати України від 27.06.2017 №13-3. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.acrada.gov.ua/doccatalog/document/16752487/R_RP_13-3_2017.pdf?subportal=main
 3. Про оптимізацію установ виконання покарань: наказ Міністерства юстиції України від 13.09.2017 № 2865/5. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/kyiv/uk/publish/printable_article/86259

Ключові слова: реорганізація виправних колоній, ризики, оптимізація діяльності установ виконання покарання, наслідки оптимізації.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Черкасов С. В.

**Слюсарчук Діана Дмитрівна,
Милимука Людмила Романівна**

студентки 4 курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ МАРГІНАЛЬНОСТІ

Маргіналіність як поняття та основні його визначення, незважаючи на високий прояв у суспільстві, все-таки залишається досить непомітним у роботах науковців. Процес маргіналізації сучасного суспільства наразі є потужним фактором злочинності. Маргінальний стан окремих груп населення є підґрунтям для втягнення їх у злочинну активність.

Одне з перших кримінологічних досліджень маргінальності здійснив бельгійський вчений Адольф Прінс у кінці ХХ століття. Наприклад, криміногенним виявився масовий вихід селян із сіл в міста, де злидні (Прінс зазначив, що бюджет робочого великого міста нижче бюджету тюремного працівника) усуває страх перед в'язницею і штовхає знедолених на злочини. Варто зазначити, що дане явище пов'язане з урбанізацією, тобто пришвидшеним зростанням значення міст в розвитку суспільства, яке супроводжується розвитком міських поселень. У зв'язку з чим виникли люмпени: декласовані, соціально деморалізовані, злиденні верстви населення, які, як правило, живуть на випадкові доходи. Як аргумент він наводить цікавий фрагмент з книги Адама Сміта «Про багатство народів»: «Поки людина, що належить до нижчого суспільного прошарку, живе в селі, за ним можна спостерігати, і сам він повинен стежити за собою. Йому

необхідно охороняти свою репутацію. З переселенням ж до великого міста, він потрапляє в повну безвість, перестає стежити за собою і віддається пороку і розпусті».

Під маргіальністю розуміють тимчасове, не визначене за будовою соціальне становище суб'єкта, яке проявляється через несприйняття індивідом суспільства і навпаки, при чому особа не може виконувати ту соціальну роль, яку від неї вимагає соціум. Тому, маргіальна особистість («проміжна») — це тип особистості, який виробляється на межі різних соціальних середовищ, що зумовлює її суперечливу свідомість та поведінку. Головна ознака маргіналізації — розрив соціальних зв'язків, причому в «класичному» випадку послідовно розриваються економічні, соціальні і духовні зв'язки. При включенні маргінала в нову соціальну спільноту ці зв'язки в тій же послідовності і встановлюються, причому встановлення соціальних і духовних зв'язків сильно відстає від встановлення економічних.

Роберт Парк один із засновників та лідерів Чиказької школи емпіричної психології вперше сформулював визначення маргіальності у статті «Людська міграція і маргіальна людина» (1928 р.) як стан людських індивідів, які знаходяться на межі двох різних конфліктних між собою устроїв, способів життя, культур, рас. Висновки були зроблені при вивченні життя і побуту мігрантів, вихідців з Італії, які проживали в Чикаго. Тому мігрант, ставши робітником і пристосувавшись до нових умов, ще тривалий час не може злитися з новими «правилами та традиціями» аборигенів.

Доречно виділити групи осіб, які є маргіналами за соціальним станом: безпритульні неповнолітні; неповнолітні, що є членами неформальних об'єднань антисоціальної спрямованості; особи, що займаються бродяжництвом або жебрацтвом; особи без певного місця проживання; особи, що не мають постійного місця роботи, зокрема офіційно визнані безробітними і що ухиляються від працевлаштування; нелегальні мігранти; також за фізіологічними і психологічними особливостями: особи, хворі на хронічний алкоголізм, наркоманію або токсикоманію; ВІЛ-інфіковані, хворі на СНІД; особи з венеричними захворюваннями, які ухиляються від лікування[1].

Неможливо не згадати категорію «нові» маргінали, яка утворилась до початку ХХІ ст. Більшість злочинних спільнот було створено вихідцями з таких соціальних груп: колишні «тіньовики» — досвідчені ділки, що займаються незаконним бізнесом вже не перший рік; колишні комсомольські та партійні співробітники. Особливої уваги заслуговують військовослужбовці, що брали участь у бойових діях. Як зазначають М.А. Костенко, Н.Б. Костенко, А.В. Урезков: «За всіх часів військова служба супроводжувалася комплексом досить специфічних психотравмуючих впливів. На противагу цьому протягом століть сформувався комплекс соціальних емоційно-позитивних для військово-службовця факторів, що активно підтримуються суспільством.

Усвідомлення високої мети військової служби, її героїзація дозволяли солдатам долати багато складностей. При цьому відношення суспільства до своїх захисників формувало в них почуття гордості за обраний життєвий шлях і впевненість у своїй соціальній значимості. При всіх так званих «непопулярних» у суспільстві війнах, як свідчать наукові дані, в арміях різних країн миру зростало число психічних розладів». Таким чином, для недопущення маргіналізації військовослужбовців, що брали участь у бойових діях, і як наслідок – зниження ризику їх залучення до організованої злочинної діяльності, необхідно надати їм підтримку для успішного процесу ресоціалізації [2].

Аналізуючи таке суспільне дезорієнтуюче явище як маргінальність, можна зазначити, що українська держава теж потерпає від процесу маргіналізації. Основними причинами її виникнення є економічна та соціальна криза українського народу, занепад середнього класу населення, зростання замкнутості субкультур, зростання рівня злочинності, наркоманії та ін.

Список використаних джерел

1. Стрелковська Ю.О. Маргінальні групи в структурі організованої злочинності: кримінологічне до-слідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец.12.00.08 / Ю.О. Стрелковська ; Одес. нац. юрид. акад. — О., 2008. — 20 с.
2. Дрьомін, В. М. Криміногенність соціальної стратифікації: «нові» маргінали у структурі організованої злочинності /В.М. Дрьомін, Ю. О. Стрелковська // Право України. — 2013. — N 3/4. — С. 405-413. — Бібліогр.: с. 412-413.

Ключові слова: маргінальність, маргінальна особистість, люмпени, соціальна криза, соціальні зв'язки.

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Федчун Н. О.

Собко Олександр Анатолійович

студент 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ СЛУЖБИ ПРОБАЦІЇ УКРАЇНИ

Україна взяла курс інтеграції у європейський простір та наближення до міжнародних стандартів у багатьох сферах життєдіяльності. Не є виключенням і процес гуманізації пенітенціарної системи України, впровадження принципово нових заходів кримінально-правового

характеру, притаманних демократичному суспільству. Прийняття Закону України «Про пробачення» – є першим результатом на шляху до впровадження європейської моделі роботи з правопорушниками. На сьогоднішній день пробачення є невід'ємною частиною системи кримінальної юстиції багатьох країн [2, с. 150].

Цінність пробачення полягає в тому, що вона намагається «усунути» колонії як центральний елемент покарання. Для того, щоб в першу чергу застосовувались заходи, не пов'язані із позбавленням волі. Акцент робиться на те, що ізоляція особи від суспільства зменшує шанси його успішного виправлення. Застосовуючи заходи, що не пов'язані з поміщенням особи до кримінально-виконавчих установ, можна зберегти корисні соціальні зв'язки засуджених, їх роботу та уникнути негативного впливу кримінального середовища з боку інших засуджених [3].

Від пробачення очікують суттєвої економії коштів. Наприклад держава не буде надавати клієнтам пробачення безкоштовне харчування й проживання. В Європі співвідношення вартості пробачення до витрат на тюремне ув'язнення коливається між 1:10 і 1:25 на день [2, с. 160].

Отже, пробачення – система наглядових та соціально-виховних заходів, що застосовуються за рішенням суду та відповідно до закону до засуджених, виконання певних видів кримінальних покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого [1].

Що ж змінилось із впровадженням пробачення? По-перше, утворився зовсім новий орган, який наділений ширшими повноваженнями, порівняно із кримінально-виконавчою інспекцією, яка в основному виконувала контрольну функцію. До таких повноважень відносяться: забезпечення суду досудовими доповідями щодо обвинувачених, реалізація пробачення програм стосовно осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, соціально-виховна робота із засудженими, підготовка до звільнення засуджених, які відбувають покарання у виді обмеження волі та позбавлення волі на певний строк. Раніше особистість обвинуваченого, засудженого вивчалась лише для ідентифікації та контролю [3].

Із впровадженням пробачення, робота із правопорушниками починається на етапі обвинувачення. Орган пробачення на запит суду повинен подати досудову доповідь, що містить висновки незалежного соціального дослідження обвинуваченого. Таке дослідження допомагає суду прийняти справедливе рішення у справі, адже у висновку вказано про ризик вчинення повторного злочину та чи можливе виправлення особи без позбавлення чи обмеження волі. Також, за засудженими здійснюється пробачення нагляд. Цей нагляд передбачає як контроль за поведінкою, так й індивідуальний план соціальної, психологічної допомоги, профілактичних і виховних заходів.

Ще одним видом пробації є пенітенціарна пробація. Основна мета — це сприяти соціалізації особи, зокрема, допомогти повернутися засудженому до нормального життя. Основними напрямками є працевлаштування, визначення місця проживання, госпіталізації до закладів охорони здоров'я осіб, які потребують медичної допомоги.

Проте, прийняття закону «Про пробацію» поставило нові питання перед науковцями, що виникли під час реорганізації кримінально-виконавчих інспекцій й створення на їх базі служби пробації. Виникає багато дискусій щодо нормативно-правового забезпечення, підготовки фахового персоналу пробації та матеріально-технічної бази для нормальної роботи нового інституту.

Досить тривалий час чекали прийняття Постанови КМУ «Про затвердження Порядку розроблення та реалізації пробаційних програм», яка набрала чинності лише із 01.01.2018, враховуючи, що Закон «Про пробацію» прийнятий на початку 2015 року. Можна зробити висновок, що повноцінна розробка пробаційних програм почнеться лише у поточному році. З огляду на це, порядок складання досудової доповіді затверджується центральним органом виконавчої влади, що формує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, а спеціалісти з психології, педагогіки та соціальної роботи складають цю доповідь. На нашу думку, ефективно виконати зазначені вимоги може лише фахівець, який знає психологію, педагогіку, має базові знання з психопатології і психіатрії.

Розбудова служби пробації в Україні гальмується тим, що працівники цих служб не мають відповідної підготовки. Річ в тім, що в більшості країн, офіцерами служби пробації є особи, які мають освіту з фаху «соціальна робота». Тож потрібно повністю змінити кадрове забезпечення органу пробації.

На даний момент варто визнати, що Україна тільки на початку реформування системи кримінальної юстиції. Потрібно повністю відійти від традиційних, але вже застарілих поглядів щодо кримінально-виконавчої системи, оскільки наше законодавство направлено саме на виправлення людини, а не лише кару. В цьому допоможе саме інститут пробації.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про пробацію» від 05.02.2015. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/160-19>
2. Ягунов Д.В. Що стоїть на заваді створення служби пробації в Україні? (до питання про створення національної моделі пробації) // Актуальні проблеми європейської інтеграції: збірник наукових праць з питань європейської інтеграції та права за ред. Д.В. Ягунова. — Вип. 6. — Одеса : Фенікс, 2015. — С. 150-162.

3. Янчук О.Б. Довідкова інформація офіційного сайту Державної пенітенціарної служби України від 18.02.2015 [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://kvs.gov.ua/zmi/KVI_Yanchuk_dorovid_18022015.pdf.

Ключові слова: система кримінальної юстиції; служба пробачії України; пробачійні програми

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Черкасов С. В.

Спільна Анна Іванівна

студент 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національний університет «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ЖІНОК, ЗВІЛЬНЕНИХ З МІСЦЬ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

В сучасних умовах економіки України допомога жінкам, звільненим із місць позбавлення волі, набуває особливої актуальності. Після відбудовання покарання засуджені жінки майже не можуть відновитися як особистість у суспільстві. Для злочинця як під час відбудовання покарання, так і в період адаптації родина є важливим фактором. Якщо у більшості чоловіків за таких обставин сім'я зберігається, то у жінок руйнується. Розлучені чоловіки укладають повторний шлюб частіше ніж жінки на 10%. Таким чином, жінкам, які пройшли через місця позбавлення волі, складніше дається процес адаптації. Тому засуджена жінка є особливим об'єктом адаптації.

Сутність та зміст соціальної адаптації засуджених жінок розглядалися в працях таких учених: О.М. Жука, О.В. Беци, І.Г. Богатирьова, О.О. Шкута. Але дана проблема залишається актуальною і в наш час.

Слово “адаптація” у перекладі з латинської означає “приспосовування”, його широко застосовують у різних науках на позначення шляху моральної, психологічної та організаційної підготовки до життя на волі. Соціальна адаптація жінок – це комплекс заходів, спрямованих на відновлення зв'язків колишньої засудженої та її соціальну реабілітацію після звільнення на волю. Соціальна адаптація тісно пов'язана з ресоціалізацією, її здійснюють після звільнення засудженого, коли він знову проходить процес адаптації – шукає роботу, житло, установлює соціальні зв'язки, а також навчається в освітніх закладах. Ресоціалізація – ширше поняття, ніж соціальна адаптація, оскільки охоплює й пенітенціарний період.

Однією з важливих проблем, пов'язаних із соціальною адаптацією жінок, є їх працевлаштування після звільнення. За даними дослідженнями звільнених осіб, основними проблемами соціальної та трудової

реабілітації є: – проблема працевлаштування (42,8 %); – житлова проблема (19,6 %); – проблема із здоров'ям (14,4 %); – сімейні стосунки та взаємовідносини з близькими та родичами (9,7 %); – проблеми соціальної адаптації в сучасних умовах життя (9,2 %); – взаємовідносини в колективі та в суспільстві (4,5 %). Бесіди із засудженими жінками свідчить про те, що основними проблемами звільнення з УВП буде збереження відносин в сім'ї, забезпечення житлом, працевлаштування. Він має право на безкоштовний проїзд у міському транспорті. Для цього перед звільненням необхідно більше дозволити побачення з рідними, сім'єю, родичами та близькими для вивчення питання про підготовку до звільнення. Відомо, що серед засуджених жінок за час перебування у в'язниці зберігалася сім'я лише у 25,5% і тільки 1,6 % відбуваючих покарання знову створили сім'ю або вступили у шлюб [1, с. 137].

Проблему працевлаштування жінок можна розв'язати шляхом створення при місцевих органах влади регіональних центрів зайнятості для засуджених. Тому є необхідність об'єднання зусиль у цьому напрямі різних державних органів, громадських, релігійних організацій, а також створення єдиного органу, який вирішував питання соціальної адаптації засуджених у масштабі всієї держави. Для цього слід створити Центр ресоціалізації засуджених в Україні та його філії. Крім питань працевлаштування та ресоціалізації засуджених, доцільно покласти на нього вирішення питань житлового, трудового й побутового влаштування жінок, які вже відбули покарання й готуються до звільнення. Ми можемо спостерігати тільки започаткування розвитку соціальної адаптації засуджених жінок. В Україні почалась здійснюватися діяльність спостережних комісій, проте тільки, у Чернігівській, Кіровоградській, Донецькій областях. Ініціаторами активності були представники громадських організацій. В рамках виконання проекту «Реалізація програми соціальної адаптації та соціального супроводу осіб, які звільняються з місць позбавлення волі у Чернігівській області». У зв'язку з даною програмою було створено три притулка один із них-Чернігівський міський притулок для тимчасового проживання та реабілітації бездомних осіб, має належні соціально-побутові умови для проживання громадян. Притулок підтримує постійний зв'язок з Управлінням Державної пенітенціарної служби в Чернігівській області, з СІЗО та виправними колоніями області, які направляють до притулку звільнених осіб [2, с. 39]. При таких центрах доцільно ще б створити спеціалізоване жіноче відділення, у яких засудженим жінкам надавали б допомогу щодо влаштування дітей у дитячі установи, оформлення опіки над ними, організації кваліфікованого медичного та юридичного консультативного обслуговування, надання матеріальної допомоги в необхідних випадках по всій Україні.

Аналіз Закону України “Про соціальну адаптацію осіб, які відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк” свідчить, що окремі його положення мають формальний характер, містять тільки директивні вказівки, однак не визначають конкретних виконавців, за рахунок яких джерел має фінансуватися утримання центрів соціальної адаптації, будинків для інвалідів, тимчасового перебування, надання медичної, психологічної допомоги. Крім того, цей закон не передбачає забезпечення житлом [3, с. 14-22].

Окремої уваги заслуговує зарубіжний досвід у цій сфері. Наприклад в Афганістані, для того щоб допомогти жінкам повернутися родини, юристи та соціальні працівники таких організацій як «Всесвітня медицина», «Освітній центр допомоги афганським жінкам» виступають в ролі посередників між засудженими і їхніми сім'ями, що часто допомагає звільненій жінці повернутися у родину. Застосування аналогічних методів роботи із засудженими жінками можна запровадити і в установах виконання покарань України.

На підставі вищевикладеного, можна зробити такі висновки: потребує вирішення питання державного фінансування програми соціальної адаптації осіб, звільнених із місць позбавлення волі; необхідно чітко регламентувати надання правової, соціальної, медичної, психологічної допомоги, соціального контролю в період соціальної адаптації; слід розв'язати проблему працевлаштування та надання житлової допомоги, що передбачено Житловим кодексом України. Жінкам, які не мають житла в обраному місті проживання, після прибуття на період до його отримання місцевими органами виконавчої влади надають можливість тимчасово мешкати в гуртожитках або центрах соціальної адаптації, які мають бути створені цими місцевими органами виконавчої влади; у регіонах за допомогою міських державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування за рахунок місцевих бюджетних і позабюджетних коштів, благодійних і релігійних організацій створити притулки, будинки нічного й тимчасового перебування осіб, які не мають житла, будинки-інтернати для осіб похилого віку та інвалідів I–II груп, а також для осіб, які втратили соціальні зв'язки із сім'єю і не мають постійного місця проживання; необхідність об'єднання зусиль у цьому напрямі різних державних органів, громадських, релігійних організацій, залучення іноземних держав, а також створення єдиного органу, який вирішував питання соціальної адаптації засуджених у масштабі всієї держави.

Список використаних джерел

1. Резніченко Г.С. Особливості відбування покарання засудженими жінками відповідно до вікових особливостей. – 2007. – №3. – С. 137.
2. Богатирьов І.Г. Про створення системи ресоціалізації засуджених / / Проблеми пенітенціарної теорії і практики: Щорічний бюлетень Київського ін-ту внутр. справ. – 1998. – К. 5. – С. 39.

3. Бондарчук Я. Г. Соціально-виховна робота соціального педагога з ув'язненими жінками в пенітенціарних закладах / Я. Г. Бондарчук // Соціальна педагогіка: виклики XXI століття : матеріали Всеукр. студ. наук.-пр. конф. — Луганськ, -2014. — Т. 155, кн. 1. — С. 14–22.

Ключові слова: соціальна адаптація, жінок, звільнених з місця позбавлення волі.

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Ізовіта А. М.

Степанова Анна Леонідівна

студентка 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ПРИЧИН СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА ПРОТИ ЖІНОК

Сексуальне насильство є доволі поширеним негативним явищем як у світі, так і конкретно в Україні. Досить тривалий час теми сексуальних домагань та зґвалтувань були табуйовані та про них не говорили у публічному просторі. Наразі у світі відбувається підйом інтересу до цієї теми та звертається увага на проблеми сексуального насильства над жінками. Проте через сталість уявлення про те, що говорити про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи соромно та непристойно в Україні не приділяють увагу вивченню, статистиці та протидії таких злочинів.

Для того, щоб боротися з сексуальним насильством, як і з будь-яким злочином, потрібно знати його причини. Багато з детермінантів, які наводяться є невпевненими, неаргументованими та зазнають критики. Саме тому у суспільстві панують міфологічні уявлення про причини сексуального насильства, що породжує такі явища: стереотипне уявлення про гвалтівника (образ «гвалтівника з кушів», хоча за статистикою частіше насильство чинять знайомі жертви), поширення віктимблеймінгу («victim blaming» — звинувачення жінок, які пережили сексуальне насильство), думка про те, що сексуального насильства зазнають тільки певні категорії жінок та інше [1].

У кримінології існують декілька теорій, які намагаються пояснити причини зґвалтування. На окремих із них ми коротко зупинимось. *Теорія символічного інтеракціонізму виходить з того, що соціальна взаємодія здійснюється за допомогою знаків, символів, гри очей та слів. Люди спостерігають один за одним, інтерпретують дії кожного та потім реагують — поводять себе згідно зі своєю інтерпретацією. До таких реакцій і зараховується зґвалтування.* Іншими словами це теорія

«жертви, що провокує». Ця теорія спирається на позицію гвалтівника та його фрази: «вона бажала цього», «вона недостатньо пручалась», «її поведінка була провокуюча» і т.д. При цьому не враховується факт подальшої зміни поведінки жертви та пряма відмова, тому що гвалтівник може вважати відмову жінки маскою, прихованим бажанням та діє так, ніби жінка дала свою згоду.

Значна кількість психоаналітичних теорій визначають, що більшість гвалтівників має сильну ненависть до жінок ще з раннього дитинства (проблеми з батьком та слабка модель матері) або пережили події, котрі змусили їх сумніватися у своїй мужності. У такому випадку, згідно з теорією, насильство мотивоване саме бажанням утвердитися у своїй мужності. Найбільш вдалим з цієї теорії є положення про те, що насильством до іншої жінки чоловік показує, що її етична цінність значно менша, аніж у його образа жінки, або, наприклад, дружини.

Теорія структурної можливості базується на тому, що чоловіки розцінюють жінку як власниць оплачуваних сексуальних послуг. Тобто чоловік бачить жіночу сексуальність як товар, котрий потрібно купувати, завойовувати та контролювати [2, с.30–31]. Чоловіки негативно оцінюють жінок як власниць того, що вони вважають необхідним та своїм. Якщо у суспільстві жінкам вішають ярлик вартості, неминуче, що деякі будуть коштувати для окремих чоловіків дорого, проте останні будуть прагнути до того, що не можуть собі дозволити. Проте ця теорія зазнає критики через доволі прості питання: чому зґвалтування здійснюються і чоловіками з великим достатком та високим соціальним становищем?

Однією з найбільш ранніх та укорінених ідей є те, що зґвалтування відбувається через призму ситуації: якщо чоловік у результаті сексуальної деривації або гіперсексуальності, то він втратить контроль в присутності незахищеної жінки. Проте, якщо сексуальне бажання провокує зґвалтування, то, відповідно до цієї теорії, жінка може викликати таке бажання, що навіть «хороший» чоловік не зможе себе контролювати. Таким чином, жертва стає злочинцем в очах суспільства. Ця ідея була позитивно сприйнята фрейдистами в середині ХХ століття. Вони вважали, що жертва не тільки провокує насильство над собою, але і підсвідомо бажає цього. Проте ця теорія була розкритикована у сучасних наукових роботах через не аргументованість та вузький підхід до причин сексуального насильства.

Найбільш вдалою та доречною є позиція, яку висловила Сюзан Браунмільлер у кінці 1970-х років. Вона наголосила на тому, що зґвалтування є свідомим процесом залякування, за допомогою якого чоловіки тримають жінок у стані страху [3]. Браунмільлер спростувала ідею про те, що зґвалтування є наслідком сексуального бажання, вона розглядала зґвалтування як політичний злочин. Відповідно до цього мотивом такого злочину є не секс, а саме влада чоловіка над жінкою.

Отже, попри те, що за останні сто років ставлення суспільства та держави до зґвалтування змінилося, наявні проблеми, які потребують вирішення. Жінки стали більш захищені у юридичному плані, змінюються стереотипні тенденції щодо сексуального насильства, проте вони все одно живуть під загрозою. Можливо, треба наголосити увагу не тільки тому, як жінкам слід поводитися, щоб не стати жертвою сексуального насильства, а й на детальному вивченню причин сексуального насильства. Наукові дослідження повинні допомогти у запобіганні та розслідуванні насильницьких сексуальних злочинів. Їх головною метою є виявлення відмінних рис злочинця та витоків таких посягань, розробка на цій основі пропозицій та рекомендацій для правоохоронних органів. Необхідно, щоб культура зґвалтування, яка існує наразі у світі, не вважала зґвалтування допустимою ситуативною поведінкою. Потрібно вивчати соціальні, психологічні та інші аспекти поведінки для вирішення проблеми поширення сексуального насильства.

Список використаних джерел

1. genderindetail.org.ua // Зґвалтування по-українськи: аналіз випадків сексуального насильства щодо українок [Електронний ресурс]. – 14.02.2017. – Режим доступу: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/genderne-nasilstvo/z-valtuvannya-po-ukrainski-134051.html>
2. Антонян Ю.М. Быть жертвой. Природа сексуального насилия / Ю.М. Антонян. – М.: Алгоритм, 2017. – С. 27-30.
3. update.com.ua // Почему мужчины насилуют: от мифов к реальности [Електронний ресурс]. – 10.04.17. – http://update.com.ua/istorii_tag924/pochemu-muzhchiny-nasiluiut-ot-mifov-k-realnosti_n3490

Ключові слова: сексуальне насильство, причини, детермінація, жертва, злочин

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Дикий О. В.

Степанчук Валерія Віталіївна

студентка 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

DARKNET: КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

На даний час Інтернет все масштабніше використовується для доступу до різного роду інформації. Його активне використання обумовлено наявністю суттєвих переваг перед звичайними засобами і технологіями: оперативність, економічність, доступність інформації, скритність джерела впливу, масштабність можливих наслідків,

комплексність подачі інформації та її сприйняття, а також дистанційний характер впливу на комп'ютерні системи в різних регіонах світу.

Однак, звичайні користувачі Інтернету навіть не здогадуються, що мають доступ не більше ніж до 16% «Всесвітнього павутиння». Саме таку частку становить, так званий, «clearnet» — дозволений та перевірений Інтернет.

Іншу частину займає Deep Web (глибока мережа або глибоке павутиння) — сегмент Інтернету, що не індексується пошуковими роботами. Там можливо знайти застарілі не обслуговувані веб-сторінки, урядові бази та інші речі, що мають бути приховані від звичайних людей.

І ось на дні Deep Web знаходиться та частина Інтернету, у якій немає заборон — Darknet [1]. Серед усього там вільно можна знайти та використовувати: заборонені речовини, зброю, підроблені гроші, клоновані кредитні картки, дитячу порнографію та послуги кілера та ескорту. Darknet — загальна назва анонімних мереж, що використовують власні зашифровані протоколи зв'язку. Для доступу до такого сегмента Інтернету потрібне спеціальне програмне забезпечення. Найбільш популярною анонімною системою для входу в Darknet є браузер TOR.

Зрозуміло, що для звичайної людини Darknet не буде корисним, оскільки більшості осіб не потрібні такі запропоновані послуги. До того ж і в clearnet можливо знайти такі «темні» послуги — потрібно лише знати де шукати. Але користувачі Darknet легко дадуть відповідь — повна анонімність. Сам браузер TOR захищає дані завдяки тришаровій шифровці: трафік проходить через три сервери, що знаходяться у різних точках світу. Зрозуміло, що таке шифрування захищає користувача від стеження за його кожною дією. Однак, не можна бути впевненим, що натиснув та чергову кнопку «придбати» наркотики або зброю — по той бік екрану не сидить поліція і не шукає таким способом злочинців.

Щодо кримінологічної характеристики такого поняття як Darknet — то це може визвати деякі питання. Оскільки обсяг поняття кримінологічної характеристики злочинності (злочинів) повинен містити сукупність значущих кількісно-якісних показників, а також особистості тих, хто їх вчиняє [3, с. 70-78].

Проте, саме використання даної мережі не є злочином. Люди можуть використовувати TOR для відвідування різного роду сайтів, доступ до яких колись був заблокований. Там не обов'язково міститься аморальний заборонений контент. Деякі як раз використовують такий засіб задля анонімності. Оскільки в тих чи інших країнах існує деяке політичне переслідування або іншого роду обмеження, що може суперечити Загальній декларації ООН з прав людини, проте є прийнятними в тій державі. Зокрема КНР — у цій державі через цензуру блокується Інтернет, для цього існує проект «Великий

китайський фаєрвол»: веб-сторінки фільтруються за ключовими словами, а також існує великий «чорний список» заборонених адресів сайтів (наприклад Вікіпедія у Китаї використовується з обмеженим поступом) [2, с. 25-28]. Тож цілком зрозуміло людям, які обходять заборони уряду та використовують браузер TOR для того, щоб, хоча б, дізнатися новини у світі. До того ж, багато людей використовують вже зазначений браузер для пошуку правдивої не фільтрованої інформації і в інших кутках світу, оскільки у Darknet у наявності цілий арсенал сайтів з новинами й електронними бібліотеками.

Щодо іншого способу використання зазначеної мережі — то там можливо займатися як економічною злочинністю, так і торгівлею людей. Darknet надає безліч варіацій. Однак, перш за все, TOR є анонімною мережею, тому відповісти на питання, які саме злочини там вчиняються буде вкрай важко. Зокрема, вона може використовуватися наркотоговцями, торговцями зброєю, педофілами, терористами, кілерами та іншими особами, які замовляють такого роду послуги. До того ж, людина, яка використовує Darknet мимоволі може стати співучасником масштабних злочинів та діяльності хакерів, оскільки використаний комп'ютер може стати частиною мережі, яка використовується іншими користувачами.

Отже, використання Darknet не можна назвати суто негативним. Так, він дійсно може сприяти збільшенню злочинності, оселити у людей відчуття всюдозволеності та безкарності. Але вже готується відповідь: DARPA. Агентство міністерства оборони США розробило програму Metex, що може розкрити секретні зашифровані та анонімні веб-сторінки. Однак важливо, щоб ця програма не була використана задля шпигунства за звичайними користувачами, які використовують Darknet для доступу до незабороненої світовою спільнотою, але чомусь обмеженої інформації.

Список використаних джерел

1. Answit.com // Что такое Deep Web и Dark Web [Електронний ресурс]. — 26.09.2015. — Режим доступу: <http://answit.com/chto-takoe-deep-web-i-dark-web/>
2. Аджемов А. С. // Международная информационная безопасность: проблемы и решения. — М.: Наука, 2011. — С. 25-28.
3. Кримінологічна характеристика вимог, поєднаних з насильством [Електронний ресурс] / М. Г. Колодяжний // Борьба с организованной злочинністю і корупцією (теорія і практика). — 2007. — Вип. 16.— С. 70-78.— Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2007_16_6

Ключові слова: Darknet, Інтернет, кримінологічна характеристика, TOR, анонімність.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Дикий О. В.

ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНОЙ АДАПТАЦИИ ЛИЦ, ОСВОБОЖДЕННЫХ ИЗ МЕСТ ЛИШЕНИЯ СВОБОДЫ

В условиях формирования Украины как правового государства, одним из главных заданий государственных органов является решение проблем социальной адаптации лиц, которые освободились из мест лишения свободы.

Законом Украины «О социальной адаптации лиц, которые отбывали или отбыли наказание в виде ограничения свободы или лишения свободы на определенный срок» социальная адаптация определяется как комплекс правовых, экономических, организационных, социально-психологических и других мероприятий, осуществляемых в отношении освобожденных лиц с целью приспособления к условиям социальной среды, защиты их прав и законных интересов [1].

Большинство осужденных, прежде всего в случае долгосрочных наказаний, не имеют жилья, профессии, связи с семьей, родственниками, знакомыми и близкими, нуждаются в материальной, медицинской и психологической помощи. Известно, что изоляция от общества, в особенности на длительный срок, влечет за собой потерю социально полезных связей и лишает самостоятельности в решении бытовых проблем.

Обеспечение работой является важным фактором в процессе социальной адаптации осужденных после освобождения и формирует у них положительные установки, поэтому обязанность органов государственной власти и местного самоуправления — помочь в трудоустройстве, что предусмотрено Законом Украины «О занятости населения» [2]. Одной из самых главных проблем социальной адаптации осужденных является низкий уровень трудоустройства. Ежегодно из исправительных учреждений освобождается около 30–40 тысяч человек. Из общего количества освобождённых примерно 72 % прописаны, а 30 % — трудоустроены. В условиях безработицы даже высококвалифицированные специалисты не востребованы. И хотя законодательством Украины предусмотрено содействие трудовому устройству на работу трудоспособных осужденных, очевидно, что приоритет им не предоставляется. Проблему трудоустройства осужденных можно решить путем создания при местных органах власти региональных центров занятости осужденных [3, с. 66].

Важным условием достижения положительного результата в вопросах социальной адаптации лиц, освобожденных из мест лишения

свободы, является восстановление документов, отсутствие которых является первым препятствием в получении ими социальных услуг, на которые можно рассчитывать после выхода на свободу. По результатам обобщения данных, почти у каждого пятого освобожденного (17,9%) на момент проведения исследования не было документов, удостоверяющих личность. В то же время, несмотря на многовариантность возможностей восстановления паспортов [4, с. 97], целесообразно было бы эту процедуру начинать еще во время отбывания лицом наказания и выдавать их при освобождении. В связи с этим, необходимо внести соответствующие дополнения в Порядок оформления и выдачи паспорта гражданина Украины. Такое решение проблемы способствовало бы тому, что к моменту регистрации лица по избранному месту жительства уже был бы документ, который максимально ускорил бы и процесс регистрации, тем более, что такой вариант фактически предусмотрен в действующем законодательстве как один из возможных путей получения паспорта.

Таким образом, можно утверждать, что нормативная база для сопровождения процесса социальной адаптации лиц, освобожденных из мест лишения свободы, создана и направлена на улучшение правового статуса этих лиц. Безусловно, она требует дальнейшего развития. К тому же, существует ряд проблем по разработке и выполнению мероприятий по социальной адаптации указанных лиц, что должно стать предметом дальнейших научных исследований.

Список использованных источников

1. Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк: Закон України від 17.03.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
2. Про зайнятість населення. Закон України від 20.01.2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
3. Богатирьов І. Г. Проблеми соціальної адаптації жінок, звільнених з місць позбавлення волі / І. Г. Богатирьов, О. М. Неживець // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ . – 2012. – № 1(3). – С. 65-70.
4. Батиргареева В.С. Соціальна адаптація осіб, звільнених із місць позбавлення волі, – найважливіша умова запобігання рецидивній злочинності // Юридична Україна. – 2009. – № 11-12. – С. 94-101.

Ключевые слова: социальная адаптация, проблема трудоустройства, восстановление документов, освобожденные с мест лишения свободы.

Научный руководитель: к.ю.н., доцент кафедры Черкасов С. В.

***Трофимчук Олександр Вікторович,
Сваричевський Михайло Михайлович***

студенти 4 курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національно університету «Одеська юридична академія»

**ДО ПИТАННЯ ФЕНОМЕНУ
ЗЛОЧИННОСТІ СПОРТСМЕНІВ**

На сьогоднішній день злочинність охоплює майже кожен сферу суспільного життя. Поширення суспільно небезпечних діянь у сфері фізичної культури та спорту не стало виключенням.

Варто зазначити, що в науковій доктрині виникло поняття спортивна кримінологія. Під спортивною кримінологією М.П. Клеймьонов розумів спеціальну кримінологічну теорію, що досліджує кримінологічні аспекти спорту, виникнення і розвиток злочинності в сфері спортивної діяльності, процеси криміналізації суспільних відносин у сфері спорту, їх причини та умови, особистість злочинця- спортсмена, особливості віктимізації та віктимності при здійсненні спортивних заходів, а також кримінологічну політику в сфері спорту [2, с. 21-27].

Саме злочинність спортсменів є центральною категорією, яка становить предмет спортивної кримінології. Відповідно до ст. 1 ЗУ «Про фізичну культуру і спорт» спортсмен — це фізична особа, яка систематично займається певним видом (видами) спорту та бере участь у спортивних змаганнях. Тобто під дане визначення підпадають спортсмени-аматори, спортсмени- професіонали та спортсмени високого класу. Що ж стосується різниці між спортсменами-аматорами та спортсменами-професіоналами, то тут відіграє головну роль принцип, що можна виразити таким чином: спорт для професійного спортсмена є основним видом його діяльності, що приносить йому постійний дохід, тоді як для спортсмена-аматора спортивна діяльність не є основною та оплатною [1, с. 77].

Особи, які займаються (займалися) спортом, активно беруть участь в здійсненні ряду злочинів та становлять значну частину криміналітету (правопорушників, які професійно здійснюють злочинну діяльність). Володіючи фізичною силою, достатніми прикладними навичками, підготовкою, організаційними здібностями, вони нерідко вчинюють небезпечні злочини, що характеризуються зухвалістю та жорстокістю. Чимало осіб із спортивним минулим серед лідерів злочинних організацій, лідерські якості яких відточувалися та удосконалювалися протягом багаторічної змагальної спортивної діяльності.

Крім того, спортсмени найчастіше становлять й кістяк бойових груп злочинних формувань, яким доручається виконання таких

функцій, як вимагання боргів, безпосередня участь у конфліктах, що виникають між різними кримінальними формуваннями [3, с. 17].

Однак середовищем, що породжує злочинців-спортсменів, є не лише організована злочинність. Ураховуючи певні психологічні особливості, набуті в процесі багаторічної змагальної діяльності, що звичайно носять негативний характер (зухвалість, уседозволеність, «зіркова хвороба»), а у деяких випадках зароблені значні матеріальні статки, спортсмени часто вчиняють ДТП, зґвалтування, напади на журналістів, ухилення від сплати аліментів, злочини, пов'язані із наркотиками, тощо.

Спортсменами також вчинюються й суспільно небезпечні діяння, які безпосередньо посягають на відносини у сфері фізичної культури й спорту. Більшість із них не визнані кримінальними правопорушеннями та не знайшли свого закріплення в чинному КК України, однак повсякчас мають місце.

До таких правопорушень можна віднести, наприклад: використання допінгу, отримання незаконної винагороди за викривлення результатів матчу (гри) або змагань, неспортивна поведінка, що спричинила тяжкі наслідки та інші.

Характеризуючи злочинність серед спортсменів за кордоном, М.П. Клеймьонов зазначає, що остання характеризується як в цілому, так і по окремим спортивним корпораціям. Найпоширенішими злочинами серед спортсменів за кордоном є насильницькі посягання. Друге місце — розповсюдження або споживання наркотиків, третє — використання допінгу. Досить часто відбуваються сексуальні злочини, а також крадіжки, шахрайства.

Таким чином, злочинність спортсменів є досить складним багаторівневим явищем. Спортсмени — особи, які протягом свого спортивного шляху набувають особливих «життєвих» навичок — можуть вчиняти як загальнокримінальні злочини, що пов'язані із сферою фізичної культури та спорту тільки лише через статус суб'єкта, який їх вчинив, так і злочини, які посягаючи, наприклад, на власність, громадський порядок, життя та здоров'я населення, як додатковий об'єкт посягання мають сферу фізкультури та спорту. Очевидно, єдиним кримінальним правопорушенням, що прямо зачіпає зазначену сферу, є злочин, передбачений ст. 323 КК України «Спонування неповнолітніх до застосування допінгу». Особливої уваги заслуговують вчинені спортсменами суспільно небезпечні діяння в сфері спорту, які не передбачені чинним КК України, за вчинення яких можуть слідувати лише дисциплінарні санкції. Останні потребують більш конкретної систематизації та аналізу.

Список використаних джерел

1. Арапов А.М. Спортивне право України: навч. посіб. / А.М. Арапов. — К.: Істина, 2012. — 520 с.

2. Клейменов М.П. Спортивная криминология / М.П. Клейменов // Уголовно- правовые аспекты борьбы с преступностью в сфере спорта: мат-лы всерос. науч.-практ. конф. (18 марта 2011 г.). – Омск: Омская академия МВД России, 2011. – 34 с.
3. Спирев М.В. Криминологическая характеристика преступности в среде спортсменов: автореф. дис. на соискание научн. степени канд. юрид. наук: / М.В. Спирев; Ставропольский государственный университет. – Ставрополь, 2000. – 24 с.

Ключові слова: злочинність; спортивна кримінологія; спортсмен; спорт; злочин.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Дикий О. В.

Феденко Єлизавета Михайлівна

студентка 4 курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПИТАННЯ АНАЛІЗУ ЗАСТОСУВАННЯ УМОВНО-ДОСТРОКОВОГО ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИГЛЯДІ ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Орієнтування національної політики у сфері виконання кримінальних покарань спрямоване на імплементацію європейських стандартів. Зокрема, йдеться мова і про застосування умовно-дострокового звільнення та заміну невідбутої частини покарання на більш м'яке, а також покарання у виді довічного позбавлення волі.

Особливу зацікавленість викликає проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування покарання у виді довічного позбавлення волі» (реєстр. № 1218 від 3.12.2014 р.), який було розроблено з метою захисту прав та законних інтересів засуджених до довічного позбавлення волі шляхом гуманізації порядку призначення та виконання покарання по цьому виду [1]. Основне його положення, що цікавить нас у аспекті даної статті, зводиться до такої позиції: розширення кола осіб, до яких можливе застосування умовно- дострокового звільнення від відбування покарання шляхом віднесення до вказаної категорії осіб тих, що відбувають довічне позбавлення волі (зміни до ст. 81 КК); вказівка на можливість заміни невідбутої частини покарання більш м'яким після фактичного відбуття засудженим не менше 10 років покарання у виді довічного позбавлення волі [2].

Помилювання довічно засуджених застосовується в багатьох розвинених країнах, однак, особливістю є те, що звільнені особи живуть під наглядом відповідних органів, а за невиконання ряду встановлених до них вимог (порушення порядку чи вчинення злочину) можуть бути знову направлені до місць позбавлення волі, де будуть знаходитись до кінця свого життя. Середня кількість років, яку засуджені до довічного позбавлення волі відбувають в установах виконання покарань за кордоном, становить: у США – 7 років, у Швеції – 9, Великобританії – 14-15, Франції – 17-18, Італії – 21, Польщі – 25.

На основі рішення Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) у справі Вінтера (Vinter) та інших проти Сполученого Королівства було доведено, що у випадку, якщо відсутня перспектива звільнення, порушується ст. 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а саме, заборона катувань та інших видів неналежного поводження чи покарання. Саме право на розгляд виступає шансом змінити свій статус у випадку, якщо відбулися значні зміни у поведінці та більше «немає обґрунтованих пенологічних підстав для його подальшого тримання за ґратами», – то його має бути звільнено (§ 119 рішення у справі Вінтера) [3].

Однак, Президент України ветоував проект Закону України «Про внесення змін у деякі законодавчі акти України щодо заміни довічного позбавлення волі більш м'яким покаранням» (№ 2292). «Введення умовного звільнення від відбування покарання засуджених, які відбувають покарання у вигляді довічного позбавлення волі, після відбуття ними не менше 20 років позбавлення волі нівелює значення правового інституту помилювання таких осіб», – йдеться в пропозиціях Президента.

Проте, даний законопроект має і низку негативних факторів: викликає заперечення ініціатива законодавчого органу про виключення можливості застосування довічного позбавлення волі до жінок, які були в стані вагітності під час вчинення злочину або на момент постановлення вироку. Також викликає заперечення пропонується проектом редакція ч. 5 ст. 68 КК, згідно з якою «організатору, підбурювачу та пособнику не може призначатися максимальний строк або розмір найбільш суворого виду покарання.

Отже, проблема з відбуванням довічного позбавлення волі є. Але, в першу чергу, варто зменшити кількісні показники щорічного призначення даного виду покарання, ще раз переглянути коло злочинів, за вчинення яких можливе його призначення, більш глибоко вивчати осіб, які є «претендентами» на застосування даного виду покарання, звертаючи увагу на нові дослідження в галузі кримінального права і результати таких досліджень. Тому досягнення мети, про яку йдеться в законопроекті, виглядає досить реальним за умови плідної співпраці

законодавчого органу з науковцями та практичними співробітниками правоохоронних органів.

Список використаних джерел

- 1 Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування покарання у виді довічного позбавлення волі» (реєстр. № 1218 від 3.12.2014р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52660
- 2 Проект закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування покарання у виді довічного позбавлення волі» (реєстр. № 1218 від 3.12.2014р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52660
- 3 CASE OF VINTER AND OTHERS v. THE UNITED KINGDOM (Applications nos. 66069/09, 130/10 and 3896/10) .) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:\[%22\%22CASE%20OF%20VINTER%20%20AND%20OTHERS%20v.%20THE%20UNITED%20KINGDOM\%22%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22SCHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-122664%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%22\%22CASE%20OF%20VINTER%20%20AND%20OTHERS%20v.%20THE%20UNITED%20KINGDOM\%22%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22SCHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-122664%22]})

Ключові слова: довічне позбавлення волі, законопроект, дострокове звільнення, відбування покарання, помилування.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Черкасов С. В.

Фольтин Анна Степанівна

студентка 4 курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСВІТА ЯК ЗАСІБ ВИПРАВЛЕННЯ І РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ

Нестабільність економічного та політичного становища в Україні спричиняє зростання злочинності. За роки незалежності в Україні за вчинення злочинів засуджено майже 2,5 млн осіб, серед них понад 1,1 млн – до покарання у виді позбавлення волі. В умовах виконання покарань та слідчих ізоляторах, розташованих на території, що контролюється українською владою, тримається усього **60 771 особи** [5].

Проблема виконання кримінальних покарань, при всій її різноманітності й складності, – це проблема соціально-педагогічна, адже ресоціалізація засуджених виступає важливою соціальною метою. Кримінально-виконавчий кодекс України зараховує навчання засуджених до основних засобів їх ресоціалізації та виправлення. Так, у

ст. 6 зазначено: “...Основними засобами виправлення і ресоціалізації засуджених є ... загальноосвітнє і професійно-технічне навчання, громадський вплив”. Згідно зі ст. 107 засуджені, які відбувають покарання у вигляді позбавлення волі, мають право одержувати освіту, відповідно до законодавства про освіту [1] . Відповідно, під ресоціалізацією слід розуміти повторне засвоєння культури людських стосунків, формування певних соціальних норм, ролей і функцій, надбання умінь і навичок, необхідних для їх успішної реалізації. Це, по суті, перебудова особистості у зв'язку зі зміною обставин.

Загальноосвітнє навчання засуджених до покарання у вигляді позбавлення волі підвищує рівень інтелекту і цивілізованості, перешкоджаючи таким чином вчиненню рецидивних злочинів. Завдяки набуттю певного рівня освіти засуджені відчують, що вони мають шанс на виправлення, та після звільнення займають гідне місце у суспільстві. Це і є головною метою щодо забезпечення можливості засудженим отримати освіту у місцях позбавлення волі.

При 75 установах виконання покарань функціонують професійно-технічні навчальні заклади. Загальноосвітнє навчання засуджених та осіб, узятих під варту, забезпечують 124 загальноосвітні навчальні заклади.[5]

Засудженим, які бажають підвищувати свій загальноосвітній рівень, незалежно від віку створюються умови для самоосвіти, надається можливість навчання в загальноосвітніх навчальних закладах колоній, які створюються місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування відповідно до потреб у них і за наявності необхідної матеріально-технічної та науково-методичної бази, педагогічних кадрів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Організація загальноосвітнього і професійно-технічного навчання засуджених, у тому числі професійно-технічного навчання на виробництві, здійснюється відповідно до законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту» і «Про професійно-технічну освіту» в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. На період проходження державної підсумкової атестації засуджені, які навчаються, звільняються від роботи на строк, передбачений законодавством. Заробітна плата їм за цей період не нараховується, харчування надається безоплатно [2].

Адміністрація установи виконання покарань створює необхідні умови для занять у вільний від роботи час для тих засуджених, які займаються самоосвітою. Загальноосвітнє і професійно-технічне навчання засуджених заохочується і враховується під час визначення ступеня їхнього виправлення. Педагогічні працівники можуть надавати допомогу адміністрації установи в соціально-виховній роботі із засудженими.

Нині основною освітньою установою для ув'язнених є загально-освітня школа, розташована на території виправної установи. Заняття зазвичай відбуваються увечері, оскільки в денний час учні працюють. Проте, останніми роками спектр послуг почав поступово розширюватися у напрямі додаткової професійної освіти. Мають особливий попит професії, які можуть знадобитися після звільнення з місць покарання.

Якщо у 2014 році в загальноосвітніх навчальних закладах при установах виконання покарань навчалися 8,5 тисяч осіб, то у 2015 – понад 13 тисяч. За 2016-2017 роки охоплено 16,8 тисяч засуджених, які не мають повної загальної середньої освіти, з них 79% – віком до 35 років. Загальноосвітнім навчанням охоплено 11778 осіб віком до 35 років (84,4%) Загалом по системі навчального року розпочався для 15028 осіб. За підсумками 2014/2015 навчального року у виховних колоніях за парти сіло 1067 засуджених, документи про середню освіту державного зразка отримали 4593 особи, з них 485 осіб у виховних колоніях. Участь у зовнішньому незалежному оцінюванні навчальних досягнень взяли 278 засуджених, з них 70 вихованців виховних колоній; 82 особи подали документи до вищих навчальних закладів, 28 осіб стали студентами за дистанційною (заочною) формою навчання. Загалом 70 осіб навчаються у вищих навчальних закладах за дистанційною (заочною) формою навчання, з них особи, які утримуються у виховних колоніях [4, с. 90-94].

На даний час професійно-технічні навчальні заклади функціонують при 90 установах виконання покарань, з них: 75 навчальних центрів, 7 професійно-технічних училищ та 8 філіях професійно-технічних училищ. Професійна підготовка проводиться за різними профілями та формами навчання на виробництві установ та у професійно-технічних навчальних закладах при установах. Станом на 15 вересня 2014 року 13,8 тисяч осіб завершили навчання, отримали професії та підвищили свою кваліфікацію, з них у професійно-технічних навчальних закладах – 9,8 тисяч осіб. За підсумками навчання 9,8 тисяч осіб отримали документи (свідectво) про набуття професії [3, с. 94-95].

На підставі вищевикладеного, слід зробити ряд висновків. По-перше, здобуття освіти засудженими – один із найважливіших факторів зниження рівню криміногенності в суспільстві, запобігання рецидиву злочинів, сприяння ресоціалізації та адаптації засуджених у суспільстві після їх звільнення. По-друге, якщо виникнуть труднощі в забезпеченні засуджених роботою у виправних установах – здобуття вищої освіти буде альтернативою праці і матиме позитивний виправний вплив. По-третє, здобута під час позбавлення волі вища та професійно-технічна освіта може дуже спростити засудженому працевлаштування після звільнення.

Список використаних джерел

1. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2003 року № 1129-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.com.ua/>
2. Про освіту: Закон від 23.05.1991 року № 1060-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12/page3>
3. Вакуленко О. В. Освіта як чинник ресоціалізації осіб, які звільняються з місць позбавлення волі / О. В. Вакуленко // Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету : зб. наук. праць звітно-наук. конф. викладачів ун-ту за 2011 рік (9–10 лютого 2012 р.) / укл.: Г. І. Волинка, О. В. Уваркіна, О. П. Симоненко, О. П. Ємельянова. – Київ : Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова, 2016. – Ч. 1. – С. 94–95
4. Караман О. Л. Вища освіта в процесі ресоціалізації засуджених у пенітенціарних закладах / О. Л. Караман // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2016. – № 3. – С. 90–94.
5. Державна кримінально-виконавча служба України [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані.- Режим доступу: <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/628075>

Ключові слова: освіта, виправлення, ресоціалізація, засуджені, адаптація.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Черкасов С. В.

Чиж Людмила Андріївна

студентка 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАЦЯ ЗАСУДЖЕНИХ: ПРАВО ЧИ ОBOB'ЯЗОК

Праця – основна умова людського існування і, безумовно, серед заходів виправного впливу на засуджених вона посідає особливе місце [5, с. 152]. Для засуджених вона має важливе значення, оскільки запобігає деградації особистості, яка можлива внаслідок позбавлення волі, і є засобом ресоціалізації особи за умови прагнення набуття перспектив на майбутнє у свідомості засуджених.

У зв'язку із гуманізацією українського законодавства та приведенням його до норм міжнародних положень, внесено багато змін до кримінально-виконавчого законодавства. Зокрема, Закон України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів» від 08.04.2014 № 1186-VII [3] значно змінив правовий статус осіб, засуджених до позбавлення волі, передбачивши труд засуджених в якості права, а не обов'язку. Виникає

питання, чи доцільно було перетворювати обов'язок праці засуджених на право?

Безсумнівно, суспільно корисна праця є одним із основних засобів виправлення і ресоціалізації. Виправлення засудженого — це, насамперед, психологічна категорія, яку практично неможливо виміряти тестами чи іншими способами. Якщо засудженому не давати права вибору, а примусово нав'язувати суспільно корисну працю (наприклад, застосовуючи санкції за невиконання обов'язку), то як зрозуміти, чи стала особа на шлях виправлення? Чи працює засуджений тому, що усвідомив необхідність праці для власного соціального розвитку, набуття професійних навичок, бажання реалізуватися, що є шляхом до виправлення і правослукняної поведінки в майбутньому? Чи, можливо, особа працює тому, що не має альтернативи? [4, с. 79] Виходячи з базових закономірностей людської психології, праця має виправний характер тільки при її добровільності, інакше вона є каральним засобом, що не викликає в засудженого поважного до неї ставлення, а відповідно і прагнення до праці в майбутньому.

Надаючи особам, що відбувають покарання саме право (а не обов'язок) на працю, можна прослідкувати, як змінюється світогляд і цінності засудженого. У випадку, коли праця є правом, спостерігаючи за ставленням засудженого до неї, можна робити висновки, чи прагне така особа до виправлення. Сучасна система покарань надає особі, яка стала на шлях виправлення ряд покращень — від переведення в межах однієї установи до умовно-дострокового звільнення. Саме праця засудженого є важливим елементом та обов'язковою умовою при застосуванні до засудженого певних пом'якшень і має враховуватися судом при застосуванні умовно-дострокового звільнення.

У ст. 43 Конституції України вказано, що кожен має саме право (а не обов'язок) на працю і використання примусової праці забороняється. Але в цій же статті прямо зазначено, що робота, яка виконується за вироком чи іншим рішенням суду, примусовою працею не вважається [1]. Отже, правова основа раніше закріпленого обов'язку праці засудженого не суперечила Основному Закону.

Особи, які відбувають покарання у виправних колоніях, із нарахуваної їм заробітної плати, пенсії та іншого доходу мають відшкодовувати вартість харчування, одягу, взуття, білизни, комунально-побутових та інших наданих послуг, крім вартості спецодягу і спецхарчування. У випадку, якщо засуджений не працює, ці витрати можуть стягуватися з коштів, що містяться на їх особових рахунках. За відсутності на особовому рахунку коштів (а в більшості випадків засуджені їх не мають) їхнє утримання здійснюється за рахунок установи. Це є несправедливим по відношенню до тих осіб, які працюють.

Відповідно до ч.2 ст. 121 КВК України відшкодування засудженими витрат на послуги, передбачені ч.1 цієї ж статті, здійснюється після відрахування прибуткового податку і аліментів. Отже, якщо засуджений не працюватиме, то коштів не отримає ні держава, ні особи, які мають право на аліменти. Оскільки відрахування за виконавчими листами та іншими виконавчими документами провадяться за законом (тобто після першочергових відрахувань і виплат), обмежуються також і права осіб, що мають отримувати кошти за виконавчими листами [5, с. 149]

Також, слід звернути увагу на те, що згідно зі ст. 1 КВК України метою кримінально-виконавчого законодавства є захист інтересів особи, суспільства і держави шляхом створення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених [2]. Ресоціалізація є важливою умовою виправлення засудженого. Одним із основних засобів виправлення є суспільно корисна праця. Тому, замінивши обов'язкову працю засуджених на відповідне право, законодавець нівелював один із заходів, спрямованих на виправлення засуджених.

Ще одним аргументом на користь праці як обов'язку є розвиток особистості засудженого. Потрапляючи до кримінально-виконавчих установ, деякі особи не мають жодних професійних навичок. І хоча спочатку обов'язок працювати може викликати в засудженого протест чи відразу, здобуті вміння дадуть можливість реалізувати себе після відбування покарання.

Отже, намагання законодавця удосконалити нормативну базу та привести у відповідність до європейських норм, поки що є досить суперечливими, а зміни, що були внесені до КВК України, вбачаються дещо передчасними та такими, що потребують доопрацювання. Є доцільним обмежити суб'єктивне право засуджених до позбавлення волі «працювати чи не працювати», принаймні щодо тих осіб, які мають виконавчі листи — задля забезпечення виконання судових рішень.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/506342456963949>
2. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1129-15/page>
3. Закон України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів» від 08.04.2014 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1186-18>
4. Лисенко М.І. Забезпечення права на працю засуджених в умовах ізоляції // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. — 2015. — №13. — Т.2 — С. 78-80.

5. Северин О.О. Праця осіб, засуджених до позбавлення волі: право чи обов'язок, що має допомогти виправленню та ресоціалізації засуджених // Актуальні проблеми кримінально-виконавчого права. – Х., 2014. – С. 148 -152.

Ключові слова: засуджені до позбавлення волі, праця засуджених, право на працю, обов'язок працювати, суспільно-корисна праця.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Черкасов С. В.

Чилікін Дмитро Вадимович

студент 1-го курсу магістратури Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМІВ ВІДМИВАННЯ КОШТІВ, ОТРИМАНИХ ВІД НАРКОБІЗНЕСУ

Незаконний обіг наркотичних засобів і психотропних речовин та зловживання ними – проблема глобального характеру, яка набуває усе більш значних масштабів і становить актуальну загрозу економічному процвітання, політичному ладу і національній безпеці України. Наркобізнес випереджає за обігом світовий нафтовий ринок і поступається першістю тільки міжнародній торгівлі зброєю. Висока рентабельність такого «підприємництва» є величезним стимулом для подальшої діяльності організованих груп и злочинних угруповань.

Дослідження механізмів відмивання коштів, отриманих від наркобізнесу, вивчалось такими вченими як О.М. Бандурка, М.І. Бажанов, А.С. Беніцький, Ф.Г. Бурчак, О.Ю. Якімова та ін.

Перш ніж перейти до висвітлення основного матеріалу, важливо визначитись з головним терміном: «відмивання» коштів. На нашу думку найбільш вдале тлумачення було дано у 1984 р. президентською комісією США з протидії організованим злочинності. «Відмивання» грошей – процес, за допомогою якого приховується існування, незаконне походження чи незаконне використання доходів, ці доходи маскуються так, аби вони здавалися такими, що мають законне походження [1, с. 423].

За допомогою складних операцій із коштами злочинці скривають справжні джерела походження своїх доходів. Прийомів «відмивання» коштів стільки, скільки їх здатний винайти людський розум. Проте їх різноманітність – це не більш ніж як варіації аналогічних алгоритмів.

Механізм відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом – це операція, в процесі якої приховуються походження, призначення грошового платежу за допомогою дій, як правило, маючих законне

підгрунтя. Головна ідея процесу: надати прибутку від злочинної діяльності легального виду надходження [2].

Найбільш популярні механізми відмивання коштів, отриманих від наркобізнесу:

- контрабанда валюти — простий і поширений спосіб. Кур'єри перевозять гроші, переважно у вигляді американських доларів, в іншу країну, де на цю валюту існує великий попит на «чорному ринку». Таким чином кошти транспортуються в зарубіжну країну, серед яких перевага віддається тим, де не провадиться валютний контроль або існує законодавство, що охороняє банківську таємницю. Готівка кладеться на депозитний рахунок в банку або в іншому фінансовому закладі, звідки згодом кошти можуть бути переведені в будь-якому напрямку за бажанням клієнта. Вже після проведення цієї операції гроші «відмиваються»;

- структурування — штучне роздріблення масштабної фінансової угоди на множину маленьких одиничних операцій з невеликими сумами. Наприклад: здійснення невеликих переказів (600\$) до комерційних банків в Еквадорі. Таким чином за кілька місяців було проведено більш як 40 тисяч таких фінансових операцій і «відмито» \$29 мільйонів [3, с. 223];

- використання «коралових» компаній — це структура, яка створена за подібністю з коралами, складних за своєю формою і порожніх всередині.

Найбільш популярними методами «відмивання» грошей з використанням «коралових» та офшорних компаній є:

- метод зворотної позики — «відмита» готівка повертається і використовується у прихованій формі: позика, інвестиції, зарплата, хабарі, дарування тощо;

- маскування під прибуток — наприклад, повернення «відмитих» грошей через акції компаній, нерухомість або зароблену ким-небудь валюту в успішній закордонній діловій фінансовій операції.

Також казино широко використовується представниками наркобізнесу. На «брудні» гроші вони купують велику кількість гральних чіпів або посилаючись на майбутню ігрову діяльність в казино, вкладають гроші на його депозитний рахунок в одному з банків. Згодом суб'єкти повертають чіпи в казино або закривають рахунок в банку і отримують чеки на визначену суму, виписані на їхнє ім'я або третіх осіб. Потім чекова сума депозитується на рахунок в банку [4].

Таким чином, механізмів «відмивання» грошей, отриманих від наркобізнесу — декілька, але чимало їх різноманітних форм. Дослідження злочинних схем дозволяє вивчити їх алгоритм, щоб у майбутньому розробити ефективні засоби по їх виявленню. З часом з'являються нові технології, і вкрай важливо детально аналізувати механізми «відмивання» ресурсів, враховуючи те, що вони знаходяться у постійній динаміці. У процесі «відмивання» коштів нерідко торговці

наркотиками користуються послугами бухгалтерів, юристів, брокерів – які спокусилися на неймовірні прибутки. Це також потрібно врахувати під час аналізу та викриття злочинних схем.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія банківської справи / за ред. В. Ющенко. – К.: Атіка, 2001. – 640 с.
2. Зубков В. А., Осипов С. К. Міжнародні стандарти у сфері протидії відмиванню злочинних доходів і фінансуванню тероризму: навч. посібник. М.: Юриспруденція, 2010.
3. Виявлення та розкриття злочинів у сфері незаконного обігу наркотичних засобів: навч. посіб. / А. М. Волощук, С. А. Буткевич, В. О. Біляєв та ін. – Одеса: ОДУВС, 2011. – 342 с.
4. Гасиджак Г. Методи і прийоми відмивання грошей в казино: 2011 ЛІБС УБС НБУ, 501-Фм.

Ключові слова: механізм «відмивання» коштів, наркобізнес, контрабанда валюти, «коралові» компанії, маскуванню прибутку.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Ізвіта А. М.

Шаповалова Аліна Євгенівна

студентка 4-го курсу факультету підготовки слідчих
Національного університету «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПОКАРАННЯ У ВИГЛЯДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Особистість засуджених досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники, зокрема: Г. Ф. Хоряков, І. С. Яковець, О. М. Джужа, А. В. Гаркуша, О. В. Беца, Д. М. Ягунов.

До соціально-психологічних наслідків позбавлення волі варто, в першу чергу, віднести: відрив засуджених від сім'ї, родичів і близьких, трудових колективів, інколи – розпад сімей, відсутність в УВП роботи за спеціальністю, яку вони мали до засудження, перебування в середовищі злочинців тощо.

Однією з найбільш складних проблем, що виникають у процесі виконання покарання у вигляді позбавлення волі, є проблема соціальної адаптації звільнених з місць позбавлення волі. У засуджених немає можливості, знаходячись у місцях позбавлення волі, заробити необхідні кошти для себе, не говорячи вже про те, щоб підтримати заробленими грошима родину, що залишилася без годувальника і внаслідок цього без матеріальної підтримки.

У 2015 р. звільнено 88 тис. осіб і лише 34% із загальної кількості працевлаштувалися [1, с. 436-437]. Прийняття і набуття чинності Закону України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» не змогло розв'язати зазначеної проблеми, і положення цього закону залишаються фактично нереалізованими.

Більшості осіб, що звільнилися з місць позбавлення волі, важко пристосуватися до нового життя у нинішній час. В результаті вони нерідко попадають до маргінальної частини населення, не можуть знайти свого місця в житті, найчастіше поповнюють число осіб без певного місця проживання, нерідко знову вчиняють злочини і потрапляють до місць позбавлення волі. Так, за даними досліджень, рецидив серед осіб, звільнених з місць позбавлення волі, складає 45-54% [2, с. 28-29].

Серед негативних соціальних наслідків варто назвати колосальне число осіб, що мають клеймо судимості. Ураженість людей клеймом «сидів», «був під слідством чи судом», «був засуджений» тягнеться негативним шлейфом протягом усього життя людини і є перешкодою для роботи у багатьох галузях життєдіяльності суспільства і держави. У широкому соціальному плані це явище формує ушербність значної частини суспільства, її своєрідну неповноцінність із усіма наслідками, що звідси випливають, впливаючи деякою мірою і на генофонд нації.

Така міра покарання, як позбавлення волі, пропускає через виправні установи величезну кількість громадян. В основному це громадяни України, що повертаються в наше суспільство і негативно впливають на суспільну свідомість, суспільну мораль і моральність — адже кожен, хто побував у місцях позбавлення волі, повертаючись в наше суспільство, привносить із собою частку тюремних традицій і законів, фольклор, «культуру», спосіб життя, тюремну психологію і філософію. Проведені вибіркові дослідження контингенту місць позбавлення волі показують, що значна частина цієї категорії засуджених не представляє значної суспільної небезпеки і могла б відбувати інші, не пов'язані з позбавленням волі, покарання.

Науковцями відзначається, що з самого початку відбування терміну покарання слід думати про майбутнє, яке чекає в'язня після його звільнення. Тому треба допомагати йому зміцнювати і підтримувати зв'язки з особами та установами, що знаходяться за стінами закладу, які здатні захистити інтереси його сім'ї і сприяти включенню його в життя суспільства після звільнення [3, с. 10-11].

Аналіз причин, умов та факторів негативного проходження процесу ресоціалізації дозволяє виявити як загальносоціальні негаразди (політична, економічна нестабільність, безробіття), так і проблеми в самій системі відбування покарань.

До останніх слід віднести: 1) нестачу кваліфікованих працівників, зокрема психологів, на плечі котрих значною мірою лягає завдання з

ресоціалізації; 2) низьку поінформованість засуджених про суспільні інститути, спричинену недостатнім рівнем діяльності працівників УВП у даному напрямку; 3) відсутність співпраці між органами пробації та центрами соціальної реабілітації.

Для покращення ситуації доцільно здійснити такі заходи: 1) розробити програми підготовки засуджених до звільнення з місць позбавлення волі з використанням закордонного досвіду; 2) розробити план поширеного впровадження принципу гласності в роботі пенітенціарної системи.

Таким чином, поставлене завдання створення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених потребує напруженої роботи по вдосконаленню всієї системи.

Список використаних джерел

1. Скіць А. В. Виправлення та ресоціалізація засуджених у місцях позбавлення волі як соціально-педагогічна проблема: науково-історичний аналіз Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. 20016 – № 21. – С. 429-440.
2. Хохряков Г. Ф. Парадоксы тюрьмы / Г. Ф. Хохряков. – М. : Юрид. лит., 1991. 224 с.
3. Яковець І.С. Проблеми визначення виду режиму установи виконання покарань // Право України. – 2003. – № 11. – С. 7-12.

Ключові слова: засуджені, соціальні проблеми, психологічні проблеми, ресоціалізація, позбавлення волі, виправлення
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Черкасов С. В.

Шейко Дмитро Петрович

студент V курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

У ХХІ столітті глобальні виклики міжнародній безпеці і розвитку вимагають комплексної відповіді з боку міжнародного співтовариства, вибудовування системи зв'язків і взаємодій, як держав, так і недержавних акторів для консолідації світового співтовариства з метою ефективного вирішення глобальних проблем сучасного світу. Процеси глобалізації політичного регулювання вже стали фактом сучасної

дійсності, доповнюючи процеси економічної глобалізації. Формування глобального правового простору стало логічним продовженням універсалізації життя світового співтовариства в цілому, що організує і регулює багато сфер міжнародного життя. На сучасному етапі розвитку глобалізованого інформаційного суспільства транснаціональна злочинність набуває більш масових масштабів і становить загрозу національній безпеці та національним інтересам багатьох держав світу, а підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів щодо протидії організованим злочинностям вимагає подальшого вдосконалення методів протидії на основі використання сучасних інформаційних технологій та подальшої розробки й впровадження новітніх автоматизованих систем, або, інакше кажучи, інформаційного забезпечення [1, с. 84].

Дослідженням сутності інформаційної підтримки протидії транснаціональній злочинності займалися такі вчені: О. М. Бандурка, В. М. Бутузов, В. Д. Гавловський, О. Г. Кальман, В. А. Ліпкан, А. І. Марущак, Є. Л. Стрельцов, В. Я. Тацій та інші.

Перш за все, вважається доцільним надати визначення інформаційної підтримки. Її можна визначити як автоматизовану систему даних і способів їх обробки, що дають змогу виявити реальний стан організованої злочинності в державі чи на території конкретної адміністративно-територіальної одиниці, а також визначити причини та умови, що сприяють проявам даного виду злочинності з метою визначення її тенденцій для ефективного здійснення необхідних заходів щодо її попередження чи протидії.

Інформаційна підтримка міжнародного співробітництва протидії транснаціональній злочинності дає змогу: 1) постійно підвищувати рівень ефективності керівництва підрозділами правоохоронних органів, що здійснюють боротьбу з транснаціональною злочинністю; 2) знижувати вплив суб'єктивних факторів на процес прийняття рішень щодо заходів протидії даному виду злочинності; 3) здійснювати контроль за дотриманням працівниками правоохоронних органів законодавства під час проведення оперативно-розшукових заходів; 4) повніше використовувати електронні фонди і джерела інформації з метою протидії транснаціональним кримінальним правопорушенням, швидше розшукувати небезпечних злочинців; 5) здійснювати раціональну розстановку сил і засобів правоохоронних органів у процесі протидії транснаціональній злочинності; 6) ефективніше взаємодіяти у процесі розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями; 7) підвищувати якість розроблення відомчих підзаконних нормативно-правових актів [1, с. 85].

Визначивши поняття та основні функції інформаційної підтримки міжнародного співробітництва протидії транснаціональній злочинності вважаємо за необхідне пояснити, чим саме представлена дана сфера.

Інформаційна підтримка протидії транснаціональній злочинності включає в себе: 1) проведення постійного системного аналізу та багатовимірного комплексного оцінювання причин та умов, що впливають на виникнення, розвиток і діяльність організованих злочинних угруповань; 2) виявлення організованих злочинних угруповань, викриття їх структури, механізму та обсягів злочинної діяльності, встановлення контролю над ними з метою ліквідації; 3) запровадження кримінологічної експертизи проєктів нормативно-правових актів з метою виявлення в них положень, реалізація яких може сприяти поширенню організованої злочинності або знижувати ефективність заходів щодо боротьби з організованою злочинністю; 4) проведення наукових досліджень з метою аналізу ефективності законодавства та заходів, які здійснюються у сфері боротьби з організованою злочинністю; 5) додержання міжнародних стандартів щодо збирання і аналізу даних стосовно злочинів, які вчиняються організованими злочинними угрупованнями; 6) удосконалення системи моніторингу криміногенної ситуації в частині діяльності організованих злочинних угруповань; 7) дослідження рівня криміналізації окремих сфер суспільного життя, виявлення чинників, що сприяють криміналізації, зростанню латентної злочинності; 8) формування громадської думки з метою сприяння ефективній реалізації політики у сфері боротьби з організованою злочинністю; 9) надання засобам масової інформації відомостей для об'єктивного інформування населення про проблеми боротьби з організованою злочинністю; 10) створення умов для залучення громадських та інших організацій, засобів масової інформації до поширення інформації про діяльність організованих злочинних угруповань, обміну інформацією, що стосується боротьби з організованою злочинністю, на міжвідомчому та міждержавному рівнях [2, с. 167-168].

Важливим компонентом інформаційної підтримки протидії транснаціональній злочинності також є автоматизовані банки даних. Ці банки даних виконують наступні функції: збирання, накопичення, зберігання, актуалізація та обробка інформації, що необхідна для реалізації заходів протидії транснаціональній організованій злочинності. Головною особливістю автоматизованих банків даних є підвищення ефективності використання інформаційних технологій [1, с. 88].

Наприклад, відповідно до ст. 26 Статуту Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерполу одними із основних завдань Генерального секретаріату Інтерполу є те, що він: 1) виступає в якості міжнародного центру по боротьбі зі злочинністю; 2) діє як спеціалізований та інформаційний центр [3]. З даних положень випливає те, що однією з головних функцій Генерального секретаріату Інтерполу є створення та забезпечення роботи міжнародних автоматизованих банків інформації, що має суттєве значення для проведення розслідування.

Це дає підстави розглядати банки даних Інтерполу як глобальний інструмент з протидії транснаціональній злочинності, зокрема, для попередження, розкриття та розслідування злочинів [4].

Отже, враховуючи вищесказане, можна дійти висновку, що інформаційна підтримка міжнародного співробітництва протидії транснаціональній злочинності відіграє важливу роль, адже дає можливість здійснювати систематизований збір, обробку та зберігання важливої для розслідування злочинів інформації. За допомогою правильної та налагодженої інформаційної підтримки здійснюються раціональні та ефективні заходи з протидії транснаціональній злочинності.

Список використаних джерел

1. Юрченко О. М. Засоби інформаційного забезпечення протидії організованій злочинності // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). — Київ, 2013. — С. 84–92.
2. Мицишин Н. В. Проблемні питання правового регулювання інформаційно-аналітичного забезпечення протидії організованій злочинності і корупції // Всеукраїнський науковий журнал «Право і суспільство». — Дніпро, 2016. — С. 163–171.
3. Статут Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерполу / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_142 — Заголовок з екрану.
4. Банки даних Генерального секретаріату Інтерполу [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://interpol.np.gov.ua/?page_id=40.

Ключові слова: транснаціональна злочинність, міжнародне співробітництво, інформаційна підтримка, протидія злочинності, Інтерпол.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Ізвіта А. М.

Шидловская Ирина Юрьевна

студентка 4 курса Института уголовной юстиции
Национального университета «Одесская юридическая академия»

ХАРАКТЕРИСТИКА ЕВРОПЕЙСКИХ ПЕНИТЕНЦИАРНЫХ ПРАВИЛ 2006 Г. И ИХ ВНЕДРЕНИЕ В УКРАИНЕ

Важным направлением современной уголовно-исполнительной политики Украины является приведение законодательства и практики исполнения наказаний в соответствие с международными стандартами обращения с осужденными.

Принятые в январе 2006 г. Европейские пенитенциарные правила (далее — ЕПП) рекомендуют государствам обеспечивать правопорядок

док при исполнении наказания не только мерами принуждения, но и стимулированием правопослушного поведения осужденных, в том числе нашедшим отражение в поощрительных институтах уголовно-исполнительного права. Структурно ЕПП состоят из 108 статей и их подробного комментария. Статьей 108-а предполагается, что правила в дальнейшем будут обновляться [2].

Освещение вопросов определения и имплементации международно-правовых стандартов свободы в уголовно-исполнительном законодательстве Украины образует сложную теоретическую и практическую проблему, которая еще не получила основательной научной разработки в современной отечественной теории уголовно-исполнительного права. Но следует сказать, что исследованием теоретической базы внедрения ЕПП занимались такие отечественные и зарубежные ученые: В. Н. Дремин, И. Г. Богатырев, И. В. Боднар, Е. М. Бодюл, В. В. Василевич, А. Б. Пташинский, Г. А. Радов, Н. Н. Яцышин и др.

ЕПП являются максимально всеобъемлющими, но при этом на государства-члены Совета Европы не возлагаются невыполнимые задачи. Правила предполагают, что для внедрения в национальные законы некоторым странам Совета Европы придётся приложить серьезные усилия. Эти правила носят рекомендационный характер, хотя и могут быть использованы Европейским судом по правам человека для аргументации своих замечаний пенитенциарным службам.

Несмотря на большое внимание ученых к проблемам соблюдения прав и свод человека, международным стандартам исполнения наказания в Украине не уделено должного внимания. ЕПП указывают на гуманное отношение при обращении со всеми лицами, лишенными свободы, и в первую очередь придерживаться их законных прав. Также ограничения заключенных должны соответствовать цели для которой они назначались. Отсутствие ресурсов не оправдывает содержание заключенных в условиях, которые нарушают их права. Направленность на возвращение человека после заключения в общество, является одним из обязательных пунктов ЕПП.

Особенностью ЕПП представляется «управленческая» направленность. Они допускают процесс реализации этих правил через эффективное управление местами лишения свободы. Правила подчеркивают ответственность руководителя и сотрудников пенитенциарных органов в формировании и поддержании управления тюрьмами, защиту прав и интересов заключенных [3].

ЕПП впервые указывают на безопасность и обеспечение минимально необходимой материальной базы для надежного содержания заключенных. Пенитенциарные учреждения должны руководствоваться нормативно-правовой базой по охране здоровья и безопасности. Также подчеркивается необходимость инспектирования и независимого мониторинга всех пенитенциарных учреждений.

В связи с несоответствием условий содержания заключенных нормам национального законодательства и международным рекомендациям, Указом Президента Украины от 08.11.2012 каким была одобрена концепция реформирования уголовно-исполнительной службы Украины [4], с целью приведения к европейским стандартам.

В отношении международных стандартов обращения с осужденными был принят Закон Украины «О внесении изменений в Уголовно-исполнительный кодекс Украины» от 08.04.2014 [1], где была обнародована тактика государственной политики и стратегия реформирования органов и учреждений исполнения наказаний. В течении последних лет с целью приведения к европейским стандартам, Министерство юстиции Украины разработало сопровождение целого ряда нормативно-правых актов, направленных на реформирование отечественной пенитенциарной системы.

Вследствие изменений следственные изоляторы признаются учреждением исполнения уголовных наказаний и усовершенствуется порядок посещения учреждений исполнения наказаний контролирующими органами; а также порядок и условия исполнения наказания в виде ареста. Также уточняется порядок и условия отбывания наказания в виде ограничения свободы (право иметь при себе портативные персональные компьютеры и аксессуары к ним). Нововведения конкретизируют права осужденных (на труд, отдых, пенсионное обеспечение, гуманное отношение) и обязанности осужденного.

Список использованных источников

1. Закон Украины «О внесении изменений в Уголовно-исполнительный кодекс Украины относительно адаптации правового статуса осужденного к европейским стандартам» №1186-VII (от 27.03.2014) [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50363.
2. Міжнародні стандарти, принципи і рекомендації в галузі виконання покарань та діяльності органів і установ виконання покарань: методичні рекомендації/ [уклад. О.В. Романюк, В.О. Човган]; – Біла Церква, 2016. – 131 с.
3. Рекомендация N Rec (2006) 2 Комитета министров Совета Европы «Европейские пенитенциарные правила» [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <http://docs.cntd.ru/document/420361984>.
4. Указ Президента «Про Концепцію державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби» від 08.11.2012 № 631/ 2012 [Электронный ресурс]–Режим доступа до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/631/2012>.

Ключевые слова: Европейские пенитенциарные правила, уголовно-исполнительная политика, пенитенциарная система, заключенные.

Научный руководитель: к.ю.н., доцент Черкасов С. В.

**Шидловська Ірина Юріївна,
Матюшенко Катерина Олегівна**

студентки 4 курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОФАЙЛІНГУ В УКРАЇНІ

Процес складання пошукового психологічного портрета (профілю) невідомого злочинця по слідах на місці злочину, є новітнім напрямом діяльності слідчих у правоохоронних органах. Повнота профілю залежить від інформації, отриманої на місці злочину, постраждалих та свідків. Освітлюючи цю точку зору ми кажемо про використання профайлінгу в криміналістиці, але це не суперечить його широкому використанню в кримінології. Особливо, в аспекті особи злочинця та проблемах детермінації їх злочинної поведінки. Кримінологія у цьому питанні приділяє увагу особистості злочинця, типізації його поведінки, шляхах і засобах попередження злочину, на відміну від криміналістики, що займається збиранням, дослідженням, оцінкою і використанням слідів та доказів. Питання законності використання профайлінгу правоохоронними органами України і досі є дуже актуальним. Деякі автори вважають, цей спосіб ідентифікації особи злочинця апriorі незаконним. Але дійова практика використання профілів, що базуються на статистично обґрунтованих, об'єктивних фактах та інформації про індивіда, доводить його законність та доцільність.

Термін «профайлінг» не має точного перекладу із англійської мови. Дане слово відноситься до сленгової термінології та бере початок від англійського «profile» – профіль. В кримінології термін «профіль» є неологізмом, що прийшов із західних країн. Під профайлінгом ми будемо розуміти „практику поліції, згідно якої визначений набір характеристик (профілів) використовується для пошуку та затримання особи, яка вчинила злочин (кримінальний профайлінг), або для виявлення осіб, які вірогідно мають відношення до злочинної діяльності (поведінковий профайлінг)” [3, с. 8]. Дослідженням профайлінгу займаються такі науковці: В. А. Лабунська, М Цукерман, В. Фрізен, П. Екман, Б. де Пауло, О. Фрай, К. Шерер, аспектами особистості займаються Ю. М. Антонян, О. І. Анфіногенов.

Вчені вважають, що проблемою застосування профайлінгу в Україні є застарілі, шаблонні, сформовані освітою, методи розслідування злочинів, коли слідчі концентрують свою увагу на тому, що сталося на місці злочину, збиранні доказів. В той час, як професійні іноземні профайлери приділяють більшу увагу тому, як стався злочин. Концентруючись на особливостях, що розкривають поведінку людини, та як

наслідок визначають особистісні характеристики злочинця, і доходять до висновку щодо типу злочинця. Це допомагає звузити коло підозрюваних, скорегувати версію слідства щодо особи злочинця, підвищити ефективність та точність роботи.

Спеціаліст-профайлер, за загальним правилом, працює з матеріалами кримінальної справи. Головною метою його роботи є створення документа, що містить психологічний портрет підозрюваного. Гарним прикладом психологічного профілю слугує психологічний і антропологічний портрет Андрія Чикатило, який створив професор А.О. Бухановський, працюючи з матеріалами справи.

Технології профайлінгу в кримінальному провадженні в Україні майже не застосовуються через відсутність розвинутої інструментально методичної бази та правової неврегульованості. Натомість, в світі активно розробляються все нові методики портретування особи в практичній діяльності правоохоронних органів. Як результат, ми бачимо такі самостійні моделі (профілі): географічна модель Д. Россмо(Канада), модель Д. Кантера (Великобританія), модель ФБР (США) [2, с. 61].

Відсутність кваліфікованих спеціалістів, що володіють комплексом знань, методів і технологій в області профайлінга, негативно позначається на службовій діяльності правоохоронних органів. Ми вважаємо, що потрібно включити до програми підвищення кваліфікації співробітників Національної поліції, СБУ та навіть прокуратури елементи псих технології профайлінгу, як методу невербальних профілів емоційних станів потенційно небезпечних суб'єктів (підозрюваних в скоєнні злочинів, які вчинили злочини, в тому числі терористичного характеру і ін.). Перехоплюючи досвід світових лідерів, вважаємо, що залучення психологів які мають спеціальну підготовку в області поведінкового аналізу (профайлінга) на етапі досудового слідства по найбільш складних кримінальних справах (пошук серійних убивць, розслідування ритуальних вбивств, статеви злочинів (зґвалтувань), кіберзлочинів) є необхідним рішенням.

Ми можемо спостерігати широке використання профайлінгу, як в Україні так і в світі, в аспектах спостереження за пасажирами в ході перед польотного огляду, що має на меті виявлення потенційно небезпечних осіб при перельотах, а також запобігання терактам на авіа транспорті [1, с. 107-111].

Отже, підводячи підсумки, маємо сказати, що профайлінг вчить спостерігати та аналізувати оточення та поведінку осіб, бути в пошуку підозрілих ознак та встановлювати причинно наслідковий зв'язок . Спеціаліст-профайлер повинен мати велику кількість знань у різних областях, а також вміння встановлювати причинно наслідкові зв'язки, невід'ємною складовою має бути емпатія, тобто здатність ставити себе на місце іншої особи. Перспективи профайлінга пов'язані з використанням в більш масових форматах. Наприклад, із залученням технічних пристроїв і

програм забезпечення безпеки, а також розширенням використання профайлінга в різних напрямках правоохоронної діяльності. Профайлінг, як спосіб запобігання протиправних дій може і повинен застосовуватися на всіх етапах, місцях і заходах щодо забезпечення безпеки у всіх підрозділах, що формують правоохоронну структуру.

Список використаних джерел

1. Кузнецова И.В. Анализ невербальных признаков потенциально опасных пассажиров на объектах гражданской авиации // Вестник НЦ БЖД. — 2013. — №3 (17). — С.107-111.
2. Canter D., Heritage R. A Multivariate Model of Sexual Offence Behavior // The Journal of Forensic Psychiatry. 1989. Vol. 1., с. 61.
3. Черкасова Е. С. Криминальный профайлинг как ориентирующий метод поиска преступника при совершении преступления в ситуации неочевидности / Е. С. Черкасова // Профайлинг и медиация. — Калуга : НОЦ, 2016. — 290 с, с. 8, 12-16.

Ключові слова: застосування кримінального профайлінгу, профайлінг, профайлер, протиправні наміри, технології профайлінгу.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Цитрак В. Я.

Шрамко Маргарита Олегівна, Феденко Єлизавета Михайлівна

студентки 4 курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПИТАННЯ ПРОФІЛАКТИКИ РОЗВИТКУ КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Сьогодні в світі йде процес формування інформаційного суспільства, а тому все більше розвиваються обчислювальні та інформаційні мережі — унікальний симбіоз комп'ютерів та комунікацій. Проблема комп'ютерної злочинності займає сьогодні важливе місце серед злочинів на планеті.

Експерти говорять про тривожну тенденцію: за останні роки кіберзлочинність стала більш організованою і почала мати форму бізнесу. Дії хакерів орієнтовані на отримання довгострокового доходу. Більше того, до збитків компаній можна віднести не лише пряму втрату від дій хакерів, але і витрати на оборону від кібератак.

Згідно з єдиним звітом про кримінальні правопорушення по державі, за офіційними даними Генеральної прокуратури України, кількість

облікованих кримінальних правопорушень у сфері використання електронних-обчислюваних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку за 2016 рік – 865 злочинів, за 2017рік вже 2573 злочинів, а за 4 перших місяці 2018 року кількість злочинів у даній сфері сягає 982 облікованих кримінальних правопорушень [3].

Яскравим прикладом цього може слугувати події квітня 2014 року, коли за оцінками International Data Corporation (IDC) внаслідок втрати Криму, війни на Донбасі, банківської кризи, жорстких вимог МВФ та, особливо, різкого падіння гривні, сумарний ІТ-бюджет ключового бізнесу впав в Україні на 40 %, а за рівнем споживання програмного забезпечення та ІТ-послуг наша держава опинилася далеко в аутсайде-рах і посіла місце на одному рівні з Пакистаном і Нігерією [2].

За версією CERT-UA (спеціалізований структурний підрозділ Державного центру кіберзахисту та протидії кіберзагрозам Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України) дієвими способами ліквідації кіберзагроз є: реагування на кіберінциденти (їх дослідження), накопичення та аналіз даних про кіберзагрози, сприяння підвищенню рівня обізнаності, дієві правові основи діяльності, взаємодія в рамках участі у Форумі команд реагування на інциденти інформаційної безпеки FIRST.

Тому, краще почати змінювати систему не використовуючи метод жорстких заборон, а за допомогою рекламування, заохочення до використання та розвитку зручності легальних серверів.

Проблема профілактики і стимулювання кіберзлочинності в Україні – це комплексна проблема. Сьогодні закони повинні відповідати вимогам, що пред'являються сучасним рівнем розвитку технологій. Пріоритетним напрямком є також організація взаємодії і координація зусиль правоохоронних органів, спецслужб, судової системи, забезпечення їх необхідною матеріально-технічною базою.

Список використаних джерел

1. Бернатович А. Украина опять «Пират № 1»? [Электронный ре- сурс] Режим доступа : <http://itexpert.org.ua/gubrikator/item/22739-ukraina-opyat-pirat-%E2%84%961.html>.
2. ЕС грозит кадровый коллапс в сфере IT [Электронный ресурс] // FINANCE.UA : [веб-сайт]. – Режим доступа : <http://news.finance.ua/news/~/305585>
3. Єдиним звітом про кримінальні правопорушення по державі (2016 2018рік): статистична інформація Генеральної прокуратури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>

Ключові слова: кіберзлочинність, інформаційна безпека, CERT-UA, кіберзахист, профілактика.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Цитряк В. Я.

Щеглова О. В.

студентка 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ РЕЦИДИВНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Рецидивна злочинність є однією з найбільш небезпечних форм прояву злочинної поведінки. Стійкий рівень і самовідтворення рецидивної злочинності значно підвищують її суспільну небезпечність. Збереженню зазначених властивостей рецидивної злочинності та їх негативного впливу на суспільство сприяє ряд несприятливих тенденцій.

Рецидивна злочинність являє собою один з найбільш небезпечних видів злочинності. Її підвищена суспільна небезпека обумовлена перш за все тим, що вчинення особою більше одного злочину свідчить про наполегливе прагнення продовжувати злочинну поведінку, про зміцнення в свідомості злочинних навичок, стійких антигромадських поглядів і переконань. Крім того, рецидивна злочинність є свідченням невміння держави і суспільства виправляти своїх громадян і допомагати їм у міру необхідності.

Питання рецидиву в Україні, його причини виникнення, запобігання були предметом наукового дослідження таких вчених як Ю. І. Битко, В. С. Батиргараєва, В. В. Голіна, А. П. Закалюк, В. Г. Лихолоб та інші. Проте не всі аспекти рецидиву злочинів і покарання за нього вивчені достатньо повно. Існує необхідність їх аналізу з урахуванням сучасного рівня наукових знань.

Рівень рецидивної злочинності серед раніше засуджених осіб продовжує зростати. На сьогоднішній день значна частина обвинувальних вироків виноситься відносно раніше судимих осіб. Причиною є насамперед низький рівень ефективності роботи кримінально-виконавчої системи. Вплив недосконалості судової системи дещо менший, але він також проявляється. Засудженим як і раніше дуже складно досягти оскарження дій виправних установ в судових інстанціях [4].

Одним із чинників розвитку рецидиву злочинів є недосконалість законодавства. Так, Законом України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання)» було передбачено формулу зарахування ув'язнення в СІЗО у строк позбавлення волі з розрахунку «один день попереднього ув'язнення за два дні позбавлення волі» [2]. Після прийняття вказаного Закону в державі, в якій існує збройний конфлікт та перенасиченість зброєю, під час

економічної кризи і зниженості соціальної підтримки громадян, достроково звільнили з колоній понад 10 тисяч осіб.

Так, з 10,2 тис. достроково звільнених більше 1,5 тисячі були піддані заходам кримінально-правового характеру. З них у 1447 випадках особами були вчинені крадіжки, у 53 – умисні вбивства, у 35 – нанесення тяжких тілесних ушкоджень [4].

Також варто звернути увагу на наступні цифри: за 2016 рік було виявлено 6047 осіб, які раніше вчиняли злочини та 4362 осіб, які мають не зняту та непогашену судимість; за цей же період в 2017 році – 7023 осіб, які раніше вчиняли злочини та 4729 – особи, які мають не зняту чи непогашену судимість [7]. При цьому збільшився й рівень кримінальних правопорушень на 10 тисяч населення: якщо в 2013 та 2014 роках цей показник становив – 123, то в 2015-му – 132, а в 2016 – вже 138,6, що підтверджує факт загострення криміногенної обстановки та зростаючого рівня розгулу злочинців [5].

21 червня 2017 року набув чинності Закон України «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення» № 2046-VIII. На думку як науковців так і практиків саме дані зміни скасовують трагічну статистику рецидивної злочинності, яка зазначена вище [3].

Однак, існування рецидивної злочинності, на нашу думку, обумовлено також і наступними групами чинників.

По-перше, необхідно враховувати суперечність покарання як доволі специфічного засобу соціально-педагогічного впливу, а також той факт, що бажані позитивні наслідки покарання, для досягнення яких воно застосовувалося, діалектично пов'язані з негативними, небажаними наслідками. Багато в чому проблема рецидивної злочинності пов'язана з не вирішеним завданням по трудовій адаптації колишніх ув'язнених [6, с. 204].

По-друге, недостатня ефективність покарання, що стимулюючи впливає на рецидив злочинів [6, с. 204].

По-третє, недостатня ефективність покарання залежить від помилок у практиці його застосування, що також призводить до рецидивної злочинності. Для успішної реалізації мети покарання не лише в законодавстві, а й у судовій практиці повинно забезпечуватися розумне співвідношення видів покарань, їх мінімального та максимального строків, змісту в них елементів кари та виправлення [6, с. 205].

Незважаючи на зростання державного фінансування, рівень рецидивної злочинності продовжує зростати. Це дозволяє зробити висновок про те, що проблема полягає не в нестачі фінансування, а в тому, що в нинішньому вигляді кримінально-виконавча система остаточно перестала виконувати свою основну функцію виправлення злочинців і забезпечення їх підготовки до подальшого нормального життя в суспільстві.

Ефективні механізми контролю за діяльністю кримінально-виконавчої системи також не з'явилися. Оскаржити дії пенітенціарного відомства засудженому вкрай важко — система закрита від суспільного контролю, прокуратура з наглядом за виправними установами часто не реагує на звернення ув'язнених.

Судова система, яка могла б виправляти недоліки в роботі кримінально-виконавчих установ, фактично самоусунулася від вирішення цих питань, найчастіше стаючи на бік адміністрації установи, а не засудженого, в тому числі і щодо умовно-дострокового звільнення з місць позбавлення волі.

Дослідники підкреслюють, що значна частина засуджених має більш ніж одну судимість, а кількість молодих осіб, які засуджені повторно, в період від одного до трьох років після першої судимості становить близько 23%. Питома вага молодіжної злочинності від загальних показників злочинності складає майже 58% [5].

Так, рецидивні злочини як правило спрямовані проти власності (56,3%), 80% рецидивістів — мають вимушену потребу у вчиненні нових злочинів, із них 45,4% вчинені на першому році перебування на обліку в кримінально-виконавчій інспекції [5].

На момент вчинення злочину (рецидиву) працювали 32,5 %, непрацюючих осіб було більше вдвічі (67,5 %). Розглядаючи категорію непрацюючих осіб, з'ясовується, що не працевлаштовувались 87,2 % і з них лише 12,8 % не працювали з поважних причин. Саме тому, що високий рівень безробіття та відсутність загальнодержавних програм соціальної адаптації осіб, що вчинили злочини, є головною проблемою сьогодення. Встановлено, що в переважній більшості рецидивні злочини, вчинені засудженими, мають корисливу спрямованість, тобто злочини проти власності — 56,6 %. Друга за величиною група — це злочини у сфері обігу наркотичних речовин (19 %) і третя група — злочини проти життя та здоров'я (15,5%). Злочини проти громадського порядку — 4,9% [5].

На сьогодні склалася ситуація за якої особливості рецидивної злочинності, специфіка певних обставин, що її обумовлюють, передбачають необхідність здійснення низки заходів правового, організаційного, педагогічного та іншого характеру, спрямованих на недопущення повернення на злочинний шлях тих, хто вже піддавався покаранню, попередження та поступове викорінення повторних злочинів.

Отже, проаналізувавши стан рецидивної злочинності можна дійти висновку щодо тенденції її зростання, а також негативного впливу такої злочинності на криміногенну ситуацію загалом.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
2. Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання: Закон України від 26.11.2015 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2016. – № 2. – Ст. 18.
3. Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення: Закон України від 18.05.2017 року // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 27-28. – Ст. 313.
4. Зупинена трагічна статистика! – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.google.com.ua/amp/s/espreso.tv/news/2017/05/18/quotzupynena_tragichna_statystykaquot_avakov_prokomentuvav_skasuvannya_quotzakonu_savchenkoquot%3Famp
5. Криміногенна ситуація в Україні: як змінився стан протягом 2016 року (в порівнянні з минулими роками) – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://yvu.com.ua/kryminogenna-sytuatsiya-v-ukrayini-yak-zminyvsya-yiyi-stan-protyagom-2016-roku-v-porivnyanni-z-mynulymy-rokamy/>
6. Телефонко Б. Щодо норми про рецидив злочинів [Електронний ресурс] / Б. Телефонко // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 1. – С. 203-206.
7. Сайт Генеральної прокуратури України [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=112755&libid=100820

Науковий керівник: к.н.ю., доцент Ізовіта А. М.

СЕКЦІЯ 17.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

Voznyuk Anastasiia Volodymyrivna

3rd year Student of Faculty of Social Law
National University «Odesa Law Academy»

TESTIMONIES AS A SOURCE OF EVIDENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS

During the reform of the criminal procedure legislation, the goal of Ukraine is to create the necessary conditions for the functioning of the legal, social state and to ensure the observance of the procedural rights of the participants in the criminal proceedings. The institute of gathering evidence and obtaining testimony in particular takes an important role in this reform.

There are many theorists who made a significant contribution to the development of the theory of evidence and testimonies, among whom V. D. Arseniev, M. I. Bazhanov, R. S. Belkin, V. Y. Dorokhov, U. M. Grosheva, A. M. Larin, P. A. Lupinskaya, G. M. Minkovsky, I. L. Petrukhin, P. S. Elkind and others [1].

The significance of testimonies for solving tasks of criminal justice is determined by the fact that they can be used as a basis for establishment of crucial circumstances, and can be applied in particular cases in criminal proceedings.

Testimonies refer to oral or written reports given in the course of interrogation by the suspect, accused, witness, victim, and expert on circumstances they know and which are of importance for the criminal proceedings concerned [2].

To testify during a pre-trial investigation and trial before an investigator, prosecutor, investigating judge and court:

- for a suspect, accused, victim – is a right;
- for a witness, an expert – is a duty.

It should be noted that the court can justify its conclusions only on testimonies that were directly received during the court session or received in the manner provided by the Article 225 of the CCP. Court cannot justify judicial decisions on testimonies that were provided only to the investigator, prosecutor, or refer to them.

A person must testify only about facts that she experienced herself. There is an exception to this rule provided by the Article 97 of the CPC. A person may give hearsay testimonies from other people, which is an oral, written or other formulation, concerning a particular fact based on the explanation of another person.

Testimonies can be divided into several groups: 1) depending on the participants by whom they were provided (suspect, accused, witness, victim, expert); 2) depending on the sequence (initial and subsequent testimonies); 3) depending on their mediation (provided directly in the court session, hearsay testimonies, testimony received in accordance with the Article 225 of the CPC); 4) depending on the age of the person who provided them (testimony of a minor, etc.) [3, p. 72].

During establishing decisions, the court must take into account (Part 2 of Article 97 of the CPC):

- the meaning testimonies, their truthfulness, their importance for understanding other information;
- other evidence, which were filed or may be submitted;
- circumstances of providing primary explanations about their reliability;
- persuasiveness of information on the fact of providing primary explanations;
- the complexity of refuting explanations, testimonies from other people for parties against whom they are directed;
- the correlation of testimonies from other people with the interests of the person who provided testimonies;
- the possibility of interrogating the person who provided the original explanation or the reasons for impossibility of such interrogation.

The court may recognize testimonies as evidence only if they: a) are relevant ; b) are admissible; c) were opened to the opposite party in accordance with the Article 290 of the CPC; d) were provided directly to the court or in accordance with Articles 225, 232 of the CPC; e) the person who was the source of these testimonies was not discredited in accordance with Articles 88, 352-354 of the CPC.

Testimonies of suspect, accused, victim should be carefully checked and assessed in conjunction with all circumstances established in the case. The accusation can not be substantiated by contradictory statements of the victim, questionable facts, or wasn't supported by other evidences, as well as testimonies could be the result of mistaken perception of victims of events and facts, in particular, if he was in a state of intoxication. Such evidence will be deemed inadmissible.

Therefore, testimonies as a source of evidence is essential for solving the problems of criminal justice, because on their basis main circumstances of criminal could be established.

References

1. Острійчук О.П. Місце показань в системі процесуальних джерел доказів / О.П. Острійчук // Часопис Київського університету права. — 2013. — № 3. — С. 319-322.
2. Кримінально-процесуальний кодекс від 13 квітня 2012 року № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 9-10. — № 11-12. — № 13. — Ст. 88.
3. Блажівський Є.М. Актуальні питання кримінального процесу України : навч. посіб./ Є.М. Блажівський, Ш.М. Козьяков, О.М. Толочко, С.С. Мірошніченко, Г.П. Власова та ін. ; за заг. ред. Є.М. Блажівського. — К. : Національна академія прокуратури України ; Центр учбової літератури, 2013. — 304 с.

Key words: institute of evidence, testimonies, criminal proceedings, establishment of circumstances, authenticity.

Scientific adviser: PhD in Law, Associate Professor Torbas O. O.

Григорчак Діана Володимирівна

студентка 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО КПК УКРАЇНИ ЩОДО ОТРИМАННЯ ДОЗВОЛУ СЛІДЧОГО СУДДІ НА ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ

Основним завданням кримінального процесуального законодавства є забезпечення кримінального провадження відповідними законодавчими нормами, що сприяють ефективному захисту особи, суспільства і держави від кримінальних правопорушень, а також забезпечують охорону прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження. Звичайно, вчинення кримінальних правопорушень стосується різних сфер суспільного життя, і тому дослідження обставин їх вчинення вимагає використання та застосування знань у різних галузях науки, що здійснюється через судову експертизу.

До Кримінального процесуального кодексу України були внесені зміни ЗУ «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 р., і зокрема, зазнав змін і порядок залучення експерта та проведення судової експертизи. Відповідно до ст. 243 КПК у редакції зазначеного Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 р. експерт залучається за наявності підстав для проведення експертизи за

дорученням слідчого судді чи суду, наданим за клопотанням сторони кримінального провадження [2]. Проте у зв'язку з внесенням змін спостерігається поява певних організаційних труднощів, зокрема — зміна стану об'єктів експертного дослідження (наприклад, якщо йдеться про об'єкти, які швидко псуються, об'єкти судово-медичної експертизи). Тому видаються цікавими наступні питання, що і зумовлює актуальність даного дослідження: якою буде дієвість й ефективність цієї новели і чи виконуватиме ця новела свою регулятивну мету — перевірку законності та обґрунтованості обмеження конституційних прав і свобод осіб у кримінальному провадженні та недопущення їх порушень внаслідок проведення експертизи?

Залучення експерта та проведення судової експертизи — це слідча дія, яка являє собою особливу, передбачену законом форму одержання нових знань, що мають значення для кримінального провадження, за допомогою проведення досліджень особами, які володіють спеціальними знаннями в галузі науки, техніки, мистецтві, ремеслі [3, с. 410].

Раніше в практиці залучення експерта сторонами самостійно не виникало проблемних питань, проте певна частина експертиз виконувалась значний проміжок часу (три і більше місяці) або експертів залучали на завершальній стадії розслідування, у зв'язку з чим необхідним було продовження строків розслідування. До внесення змін в КПК України ч. 1 ст. 242 КПК України передбачала, що приводом для проведення експертизи експертом було звернення сторони кримінального провадження, в тому числі сторони захисту, або доручення слідчого судді чи суду, а підставою — необхідність застосування спеціальних знань у ході з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження.

Новий порядок, зокрема, не зобов'язує сторону, яка звертається з клопотанням про залучення експерта, надавати слідчому судді наступну інформацію: 1) які експертизи у провадженні вже проведено, із якими висновками експерта; з яких питань надано експертний висновок, а з яких не надано, щодо яких запитань було відмовлено у надаванні висновку; 2) які експертизи перебувають на виконанні; 3) як здійснювався хід розслідування, зокрема, чи продовжувались його строки та з яких підстав; 4) чи застосовувався до підозрюваного запобіжний захід або захід процесуального примусу (в тому числі до інших осіб), чи продовжувались їх строки.

Проблема постає також і в тому, що слідчий суддя не має можливості отримати, а також проаналізувати суперечливі або взаємодоповнюючі доводи іншої сторони процесу щодо питання проведення експертизи, що не сприяє всебічному і повному контролю підстав проведення експертизи, переліку запитань. Більше того, слідчий суддя не має ні реальної змоги, ні відповідного процесуального повноваження перевірити правильність вилучення, упакуван-

ня, зберігання речових доказів, порівняльних зразків — об'єктів експертного дослідження.

Нововведення не передбачають можливості з'єднаного змагального розгляду клопотання про залучення експерта за участю обох сторін, однак у протилежної сторони відповідно до ч. 1 ст. 244 КПК є право звертатись із клопотанням про залучення навіть тієї ж однойменної (альтернативної) експертизи за тим самим або подібним предметом і щодо тих самих об'єктів. Тому кожна зі сторін може звертатись з клопотанням про залучення експертизи ізольовано та процесуально незалежно одна від одної, в тому числі й щодо альтернативної [1].

Таким чином, нововведення в Кримінальний процесуальний кодекс України передбачають зовсім інший порядок залучення експерта для проведення експертизи. Аналіз вищевикладеного дозволяє зробити висновок про те, що не дивлячись на певні недоліки, новий порядок не порушує конституційних прав учасників процесу та сприяє ефективному захисту особи, суспільства і держави від кримінальних правопорушень, що є доволі позитивним явищем.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВРУ). — 2012. — № 4651-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/paran2265#n2265>
2. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 03.10.2017 р. № 2147- VIII // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>
3. Кримінальний процес: підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, В. П. Пшонка та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки. — Х.: Право, 2013. — 824 с.

Ключові слова: кримінальне провадження, судова експертиза, дозвіл слідчого судді на проведення експертизи, клопотання про залучення експерта.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Пожар В. Г.

Гуменюк Аліна Сергіївна

студентка 3-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗАСТАВА ЯК ЗАПОБІЖНИЙ ЗАХІД У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) зазначено, що завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до кримінальної відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура [1]. На даний час існуючі положення даного нормативно-правового акту щодо такого запобіжного заходу як застава не повністю відповідають вказаним завданням, зокрема в частині забезпечення прав, свобод та законних інтересів особи. Цим і зумовлюється актуальність даної тематики.

Відповідно до ст. 182 КПК України застава полягає у внесенні коштів у грошовій одиниці України на спеціальний рахунок, визначений в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, з метою забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього обов'язків, під умовою звернення внесених коштів у дохід держави в разі невиконання обов'язків [1].

Чинним законодавством встановлено, що застава може застосовуватись і як самостійний запобіжний захід і як альтернатива тримання під вартою (ч.3 ст. 183 КПК України). При визначенні слідчим суддею, судом розміру застави повинні враховуватися обставини кримінального провадження, майновий та сімейний стану підозрюваного, обвинуваченого. Встановлений розмір застави повинен гарантувати виконання покладених на таких осіб обов'язків та не повинен бути завідомо непомірним для них [1].

Варто зазначити, що при застосуванні будь-якого запобіжного заходу потрібно враховувати майновий та сімейний стан підозрюваного чи обвинуваченого. Проте, формулюючи підстави застосування застави, законодавець наголошує на необхідності їх з'ясування окремо. Застосування такого прийому юридичної техніки є не випадковим, зважаючи на особливу мету застави як запобіжного заходу – попере-

дження можливої протиправної поведінки особи або перешкоджання її виникненню за допомогою загрози застосування фінансової санкції [2, с. 52]. Також, в контексті вирішення питання про обрання застави, ці фактичні обставини мають відзначатися більшою конкретизацією. Відсутність останньої у положеннях ч. 4 ст. 182 КПК України на практиці призводить до неповного з'ясування та формального врахування майнового або сімейного стану особи при застосуванні застави [3, с. 82].

Чіткого визначення поняття «майновий стан», ні кримінальне ні цивільне законодавство України не містить. Зокрема, про це зазначено у Наказі Міністерства юстиції від 23.03.2009 № 525/5 «Про затвердження Методичних рекомендацій стосовно суб'єктів, які мають право на отримання інформації з Реєстру прав власності на нерухоме майно». Однак, у нормативно-правовому акті вказується, що здійснивши аналіз юридичної природи цього поняття, можна зробити висновок, що під поняттям «майновий стан» слід розуміти сукупність належних особі майнових прав та обов'язків [4]. Тут також доцільно звернутися до положень Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» у якому зазначається, що майном, яке може оцінюватися, вважаються об'єкти в матеріальній формі, будівлі та споруди (включаючи їх невід'ємні частини), машини, обладнання, транспортні засоби тощо; паї, цінні папери; нематеріальні активи, в тому числі об'єкти права інтелектуальної власності; цілісні майнові комплекси всіх форм власності, а майновими правами визначено будь-які права, пов'язані з майном, відмінні від права власності, у тому числі права, які є складовими частинами права власності (права володіння, розпорядження, користування), а також інші специфічні права (права на провадження діяльності, використання природних ресурсів тощо) та права вимоги [5]. Спираючись на викладені положення можна сказати, що при призначенні розміру застави варто враховувати не лише наявні у підозрюваного чи потерпілого грошові кошти, але й вартість рухомого та нерухомого майна, яке перебуває у власності вказаних осіб.

Існують думки, що розмір застави повинен також бути співрозмірним з розміром завданої шкоди. З таким положенням важко погодитися, оскільки по-перше, положення КПК України не містять будь-яких вказівок на це, по-друге, розмір завданої шкоди може бути в рази більшим ніж той, який підозрюваний чи обвинувачений можуть реально відшкодувати.

Також потрібно вказати на те, що визначення розміру застави, спираючись тільки на майновий стан підозрюваного чи обвинуваченого здається не зовсім виправданим. Відповідно до ч. 2 ст. 182 КПК України застава може бути внесена як самим підозрюваним, обвинуваченим, так і іншою фізичною або юридичною особою (заставадавець) [1]. Спираючись на вказане положення доцільно було

б передбачити і положення про те, що при призначенні застави, якщо вона вноситься не підозрюваним чи обвинуваченим, потрібно також враховувати майновий стан іншої особи, яка вносить заставу, адже можливі випадки, коли особа, яка вносить заставу (особливо, якщо це близький родич підозрюваного чи обвинуваченого) ладна віддати все своє майно в рахунок внесення застави. Фактично виходить, що суд ставить таку особу у скрутне матеріальне становище.

Визначення розміру застави належить до виключної компетенції суду. Тобто, інші суб'єкти кримінального провадження не уповноважені на прийняття подібних рішень. Визначаючи її розмір суд повинен досліджувати і спиратися лише на обставини, встановлені законодавством. У практиці є випадки, коли слідчий суддя чи суд, отримуючи клопотання слідчого, прокурора про призначення щодо підозрюваного, потерпілого запобіжного заходу у вигляді застави, не аналізуючи і не посилаючись на вказані у КПК України вимоги до розміру застави, призначав розмір останньої, який був вказаний у клопотанні. Вважаємо, що така поведінка слідчого судді чи суду є неприпустимою, адже це порушення основних засад кримінального провадження.

Враховуючи вищевикладене можна зробити висновки, що процедура призначення такого запобіжного засобу як застава і визначення її розмірів потребує вдосконалення. Вважаємо, що врахування вказаних пропозицій дозволить забезпечити дотримання засад кримінального провадження і належним чином виконати завдання кримінального процесу.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 // Відомості Верховної Ради України, 2013. № 9-10, ст. 88.
2. Бабіч Л. М. Застава як вид запобіжного заходу у кримінальному судочинстві України: дис. канд. юрид. наук: 12.00.09. Луганськ, 2014. 250 с.
3. Завтур В. А. Особливості доказування при розгляді та вирішенні слідчим суддею та судом клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження: дис. канд. юрид. наук.:12.00.09. Одеса, 2017. 251 с.
4. Про затвердження Методичних рекомендацій стосовно суб'єктів, які мають право на отримання інформації з Реєстру прав власності на нерухоме майно: Наказ Міністерства юстиції від 23.09.2009 р. № 525/5. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v525_323-09.
5. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 // Відомості Верховної Ради України, 2001. № 47, ст. 251.

Ключові слова: застава, запобіжні заходи, розмір, майновий стан, уповноважений суб'єкт.

Науковий керівник: к.ю.н., старший викладач Степаненко А. С.

**Куля Володимир Сергійович,
Оленюк Таїсія Іванівна**

студенти 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

**ПОДАННЯ ЯК ОКРЕМЕ СУДОВЕ РІШЕННЯ
В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ**

На сьогоднішній день багато праць вчених присвячено дослідженню видів судових рішень в кримінальну провадження України. Актуальність цього питання обумовлюється тим, що на даному етапі чинний КПК України не містить роз'яснень такого поняття, як «подання», однак ч. 2 ст. 34 КПК України передбачається можливість місцевого суду сформулювати подання суду апеляційної інстанції про направлення кримінального провадження з одного суду до іншого, а у ч. 3 ст. 34 КПК України передбачається можливість направлення кримінального провадження з одного суду до іншого в межах юрисдикції різних апеляційних судів. Тобто норми передбачені ч. 2 та ч. 3 ст. 34 КПК України дають можливість говорити про такий окремий вид судових рішень, як подання, хоча у ст. 110 КПК України, що передбачає такі процесуальні рішення, як ухвала, вирок та постановова, не визначено подання як процесуальне рішення.

Вивченням даного питання та питання судових рішень у кримінальному процесі займалися: М.І. Бажанов, Н.В. Глинська, Ю.М. Грошевий, Л.М. Гуртієва, В.С. Зеленецький, Р.О. Куйбіда, Т.В. Лукашкіна, В.Т. Маляренко, П.А. Лупинська, О.Ф. Шминдрук та інші вчені.

Судове рішення — у широкому значенні — акт судового розгляду справи будь-якого виду провадження [2, с. 707]. Судове рішення визначається як вид правозастосовного акту слідчого судді, суду, судді (у тому числі судді-доповідача), суду присяжних який має державно-владний, владно-розпорядчий та зальнообов'язковий характер, прийнято у встановленій законом формі (ухали, постанови, вирок, подання), пов'язаний з вирішенням правових питань, що виникають у судовій діяльності та містить владні приписи, щодо вчинення певних правових дій чи настання певних правових наслідків [3, с. 18].

О.Ф. Шминдрук пропонує рішення суду про направлення обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру для визначення підсудності (п. 4 ч. 3 ст. 314 КПК України) оформлювати не поданням, а ухвалою [4, с. 5]. Хоча такий підхід і відповідає положенням ч. 2 ст. 110 КПК України та позиції вчених (Н.В. Глинської [5, с. 60–61] та інших) щодо уніфікації судових рішень, однак суперечить положенням ст. 34

КПК України та є дискусійним, оскільки в поданні про визначення підсудності остаточно не вирішується питання про підсудність, а лише констатується необхідність його вирішення.

Для визнання подання одним із видів судових рішень потрібно визначити ознаки судових рішень та визначити, чи співпадають вони з ознаками подання. Л.М. Гуртієва та Т.В. Лукашкіна вказують на такі ознаки судових рішень: може бути прийнято лише уповноваженим суб'єктами кримінального провадження, які реалізують свої владні повноваження у межах компетенції; має державно-владний та загальнообов'язковий характер (тобто виражає державно-владний припис) та ухвалюється іменем України; є юридичним фактом, який породжує, змінює або припиняє кримінально-процесуальні відносини; підтверджує існування або відсутність матеріально-правових відносин; має пізнавально-засвідчувальний характер, оскільки містить встановлені (або невстановлені) фактичні обставини кримінального провадження та докази, які підтверджують їх існування або відсутність на момент його ухвалення; має бути прийнятим у встановленій законом формі [2, с. 18-19].

Отже, подання можна вважати як вид судового рішення так як воно має усі ознаки судового рішення. По-перше, подання приймається лише судом (уповноваженим суб'єктом кримінального провадження). По-друге, приймається у відповідній до ухвали формі, яка передбачена ст. 372 КПК України тобто має вступну, мотивувальну та резолютивну частину. По-третє, воно є юридичним фактом, що породжує чи змінює кримінально- процесуальні відносини в процесі руху кримінального провадження. Також, відповідно до п. 4 ч. 3 ст. 314 КПК України подання є правозастосовчим актом, а саме проміжним судовим рішенням на стадії підготовчого провадження. Поданню притаманні і інші ознаки такі, як наявність державно-владного та загальнообов'язкового характеру, має пізнавально-засвідчувальний характер та підтверджує наявність (або відсутність) матеріально-правових відносин. Так як ознаки подання та судового рішення співпадають, то можна вважати подання судовим рішенням, тому ми погоджуємося з думкою Л.М. Гуртієвої, що подання суду про визначення підсудності цілком можна розглядати як вид судового рішення.

Однак виникає питання, якщо вирок ухвалюється, а ухвала поставляється (ст. 371 КПК України), то що варто вказувати в резолютивній частині подання. На даний момент суди оформлюють подання ухвалою, а в резолютивній вказується, що суд «Постановив», наприклад 21.07.2014 року Голосіївський районний суд м. Києва у справі № 752/6679/14-к своєю ухвалою направив обвинувальний акт для визначення підсудності [7]. Так як подання не може ні ухвалюватися, ні постановлятися, хоча є одним із судових рішень, ми вважаємо, доцільно писати «Вирішив».

Таким чином, на основі вищевикладеного можемо надати визначення «терміну» подання. Подання — це окремий вид проміжних судових рішень, яким вирішується питання про направлення кримінального провадження з одного суду до іншого з метою визначення підсудності. На нашу думку, слід закріпити у КПК України такий вид окремого судового рішення як подання шляхом внесення змін до статей 110, 314 та 371 КПК України. Закріплення подання та визначення його судовим рішенням має формальний характер та спростить роботу суддів, учасників судового розгляду та спростить користування Єдиним державним реєстром судових рішень.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Штефан М.Й., Шишкін В.І. Судове рішення // Юридична енциклопедія. В 6-ти тт. — К.: Українська енциклопедія, 2003. — Т. 5: П — С. — С. 707.
3. Гуртієва Л.М., Лукашкіна Т.В. Судові рішення у кримінальному провадженні України: навч.-метод. посібник. — Одеса: Фенікс — 2017. — 112 с.
4. Шминдрук О.Ф. Підготовче провадження в кримінальному процесі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / О.Ф. Шминдрук. — Київ, 2016. — 19 с.
5. Глинська Н.В. Концептуальні засади визначення та забезпечення стандартів доброякісності кримінальних процесуальних рішень : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.09 / Н. В. Глинська. — Харків, 2015. — 462 с.
6. Гуртієва Л.М. Види судових рішень за формою їх прийняття в кримінальному провадженні України — 24 листопада 2017 року, [Електронний ресурс]. — Режим доступу <http://elar.naiau.kiev.ua/jspui/handle/123456789/3588>
7. Ухвала Голосіївського районного суду м. Києва у справі № 752/6679/14-к від 21.07.2014 року — [Електронний ресурс]. — Режим доступу <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/39915855>

Ключові слова: подання, судове рішення, підсудність, ознаки подання, ознаки судових рішень.

Науковий керівник: к.ю.н., ст. викладач Мурзановська А. В.

*Довбняк Єлизавета Юріївна,
Матюшенко Катерина Олегівна*

студентки 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

СУТНІСТЬ ЗАСАДИ ВІДКРИТОСТІ В СУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Принцип відкритості судового провадження в першу чергу регламентований в п. 6 ст. 129 Конституції України [1].

Зміст такої засади як відкритість судового провадження полягає у забезпеченні можливості:

- будь-якій особі, що досягла вісімнадцятирічного віку, бути присутньою у залі судового засідання під час розгляду справи;
- повідомлення населення про хід та результат судового провадження шляхом розміщення в засобах масової інформації цих відомостей, що характеризує зовнішню гласність судового процесу [4, с. 39].

Відповідно до ч. 2 ст. 328 КПК України працівники засобів масової інформації, близькі родичі та члени сім'ї потерпілого та обвинуваченого мають переважне право бути присутніми протягом відкритого судового засідання [2, с. 170].

Усі учасники кримінального провадження, а також особи, що не брали участі у судовому процесі, якщо суд вирішив питання про права, свободи, інтереси чи обов'язки, що безпосередньо їх стосуються, мають право на:

- 1) одержання інформації про перебіг та результати судового розгляду;
- 2) ознайомлення з прийнятими судом процесуальними рішеннями та отримання їх копій.

Ці права не можуть бути обмежені. Також необхідно зазначити, що про дату, час та місце судового засідання сторони повинні бути повідомлені у належній процесуальній формі.

При цьому ніхто не може бути обмежений у праві на отримання в суді такої інформації, крім випадків, передбачених законом. Відповідно до пп. 3-5 ст. 412 КПК України здійснення судового провадження за відсутності представників сторін визнається істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону і є підставою для зміни або скасування судового рішення (п. 3 ч. 1 ст. 409; п. 1 ч. 1 ст. 438 КПК України).

Зазвичай судові засідання у кримінальному провадженні в судах усіх інстанцій здійснюються у відкритій формі, але необхідно зазначити, що існують випадки проведення закритого судового засідання, це рішення обов'язково повинне бути викладене у письмовій формі та у вмотивованій ухвалі. Існує вичерпний перелік виняткових випадків, які

дозволяють провести судові засідання у закритій формі та вони ні в якому разі не підлягають розширювальному тлумаченню:

- 1) якщо неповнолітній є обвинуваченим;
- 2) якщо розглядається справа про злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості особи;
- 3) при необхідності запобігти розголошенню певної інформації про сімейне та особисте життя чи обставини, що можуть принизити гідність та честь особи;
- 4) якщо охоронювана законом таємниця може бути розголошена під час відкритого судового засідання;
- 5) якщо особи, що беруть участь у кримінальному провадженні, потребують захисту від протиправних посягань на їх життя та здоров'я. Це рішення суд приймає у підготовчому судовому засіданні.

Особисті записи, листи, зміст особистих телефонних розмов, поштових, телеграфних повідомлень та іншої кореспонденції можуть бути оголошені у відкритому судовому засіданні. З метою дотримання положень статей 31 і 32 Конституції України щодо таємниці спілкування та невтручання у приватне життя слідчий суддя, суд вправі прийняти рішення про їх дослідження у закритому судовому засіданні при необхідності запобігти розголошенню відомостей про особисте та сімейне життя чи обставин, які принижують гідність особи (п. 3 ч. 2 ст. 27 КПК України). Дане правило застосовується і при дослідженні матеріалів фотографування, аудіо-, відеозаписів, кінозйомки, що мають особистий характер.

Також з метою дотримання засади відкритості судового процесу та створення необхідних умов для повного, всебічного й об'єктивного дослідження обставин кримінального правопорушення суд вправі ухвалити рішення про здійснення судового провадження у режимі відео конференції (дистанційне судові провадження), наприклад, у разі необхідності забезпечення безпеки осіб; проведення допиту малолітнього чи неповнолітнього свідка, потерпілого тощо (статті 336, 354 КПК України).

Суттєвим аспектом гласності і відкритості кримінального судочинства є публікація судових рішень. Закон України «Про доступ до судових рішень» визначає порядок доступу до судових рішень з метою забезпечення відкритості діяльності судів загальної юрисдикції, прогнозованості судових рішень та сприяння однаковому застосуванню законодавства [3]. Цим Законом регулюються відносини щодо забезпечення доступу до судових рішень (рішень, судових наказів, постанов, вироків, ухвал), ухвалених судами загальної юрисдикції, та ведення Єдиного державного реєстру судових рішень (ст. 1 Закону).

Отже, враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що у Кримінальному процесуальному кодексі України зазначений такий принцип як відкритість кримінального провадження, що дозволяє будь-якій повнолітній особі дізнатися про хід судового засідання. Але

також необхідно зазначити, що на противагу відкритості судові засідання може відбуватися у закритій формі в окремих виняткових випадках. Даний принцип підвищує авторитет судової влади та покликаний сприяти розвитку принципу гласності кримінального провадження.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 9-10, № 11-12, № 13. — Ст. 88.
3. Про доступ до судових рішень: Закон України від 22.12.2005 р. № 3262-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 15. — Ст. 128.
4. Городовенко В.В. Принцип гласності та відкритості у вітчизняному судочинстві: проблеми реалізації // Вісник Верховного Суду України. — 2011. — № 9. — С. 38-43.

Ключові слова: відкритість, судові засідання, кримінальне провадження, гласність, принцип.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Шилін Д. В.

Овчар Алла Сергіївна

студентка 4-го курсу Інститут кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ КОНФІСКАЦІЇ В УКРАЇНІ

Питання правової природи заходів правового примусу досліджуються або в рамках кримінального права, або в рамках кримінального процесуального права України. Слід зазначити, що часто такі дослідження між собою не узгоджені. Це свідчить про відсутність сьогодні в кримінальному і кримінальному процесуальному праві єдиної доктрини розуміння заходів правового примусу і їх системи. Тому в науці кримінального права представлені численні і в той же час суперечливі концепції розуміння даних заходів.

Слід зазначити, що, на відміну від загальної (повної) конфіскації, спеціальна конфіскація передбачається кримінальним законодавством більшості країн світу. Так, в кримінальному праві Австрії, Англії, Боснії і Герцеговини, Німеччини, Парагваю, США, Швейцарії та ряду

інших країн різняться два види цього заходу: конфіскація майна (матеріальної вигоди, отриманої в результаті злочину) і конфіскація (вилучення) засобів і знарядь скоєння злочину.

До недавнього часу в більшості країн Співдружності Незалежних Держав (далі – СНД) спеціальна конфіскація визнавалася інститутом не кримінального, а кримінального процесуального права. Однак протягом кількох останніх років ситуація змінилася: норми, присвячені спеціальній конфіскації, з'явилися в кримінальних кодексах більшості цих країн.

В цілому законодавство країн СНД рухається шляхом заміни конфіскації як виду покарання конфіскацією як іншою мірою кримінально-правового характеру (заходом безпеки і т. д.), яка застосовується тільки щодо майна, отриманого злочинним шляхом, доходів від цього майна і майна, яке використовується як засіб (знаряддя) вчинення злочину. І лише в кримінальному законодавстві України, Білорусі, Казахстану продовжують існувати положення, присвячені як звичайній конфіскації (як виду покарання), так і спеціальній конфіскації (як іншій мірі кримінально-правового характеру) [1, с. 290].

Законодавче закріплення норм, присвячених спеціальній конфіскації, в нормах кримінального законодавства України є результатом ратифікації Україною ряду міжнародних конвенцій, в яких конфіскація майна розглядається як засіб протидії найбільш суспільно небезпечним злочинам – наркоторгівлі, корупції, організованої злочинності і т. д. В ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 20.03.1952 (ратифікована ВР України 17.07.1997) закріплений принцип мирного володіння власністю, який передбачає, що позбавлення майна має бути обумовлено цілим рядом умов, а також визнано, що держави-учасниці мають право, серед іншого, контролювати використання власності відповідно до інтересів суспільства, приймаючи такі закони, які вони вважають необхідними для реалізації цієї мети [8]. Зазначене положення свідчить про те, що конфіскація встановлюється з метою здійснення контролю за використанням майна, а не для реалізації кари, яка виражається в позбавленні особи такого майна (тобто в правообмеженнях), як це передбачено в ч. 2 ст. 50 КК України. В цьому випадку слід виходити з того, що мова йде не про конфіскацію як додатковий вид кримінального покарання, а про спеціальну конфіскацію, при якій вилучається майно, отримане в результаті вчиненого злочину або такого, яке мало безпосередній зв'язок зі злочином, тобто вилучається майно, яким особа володіє не на законних підставах.

Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо виконання рекомендацій, що містяться в шостій доповіді Європейської комісії про виконання Україною Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України, щодо удосконалення процедури

арешту майна і інституту спеціальної конфіскації» від 18.02.2016 № 1019-УШ (далі — Закон України від 18.02.2016) спеціальна конфіскація вперше закріплена в Загальній частині КК України і виключена з санкцій норм Особливої частини КК України. Той факт, що вказаний захід передбачений в рамках розділу XIV Загальної частини, який так само був змінений, але Законом України від 18.04.2013, і називається «Інші заходи кримінально-правового характеру», свідчить про те, що законодавець поступово розширює кількість кримінально правових заходів впливу, хоча при цьому він не змінив зміст ч. 2 ст. 1 КК України, в якій передбачено, що для реалізації завдань КК України визначає, які суспільно небезпечні діяння є злочинами та які покарання призначаються особам, які їх вчинили. З іншого боку, в системі покарань — ст. 51 КК України — продовжує своє існування такий вид додаткового кримінального покарання, як конфіскація майна, що, на нашу думку, порушує принцип системності побудови заходів кримінально-правового впливу [9, с. 136].

Таким чином, визначення правової природи такої міри правового примусу, як спеціальна конфіскація, повністю залежить від того, з якою метою законодавець закріпив такий захід в чинному законодавстві України. Якщо основна мета таких змін законодавства — покарати злочинця, то немає необхідності в існуванні спеціальної конфіскації ні в КК України, ні в КПК України. Такий додатковий вид покарання, як загальна конфіскація, в повному обсязі справляється з поставленою метою. Якщо метою закріплення спеціальної конфіскації є попередження злочинів або попередження порушень прав громадян в майбутньому, то ця мета, на нашу думку, може розглядатися як додаткова, а не основна, оскільки всі заходи правового примусу переслідують якісь свої основні цілі, а попередження злочинів завжди виступає лише додатковою метою по відношенню до основної.

Список використаних джерел

1. Михайлов В.И. Институт конфискации имущества в международном праве и некоторые тенденции его развития в законодательстве государств СНГ / В.И. Михайлов II Питання боротьби зі злочинністю / ред. кол. Ю.В. Баулін та ін. — Вип. 15. — Х. : Кроссрод, 2008. — С. 274-290.
2. Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин від 20.12.1988 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakonO.rada.gov.ua/laws/show/995_096.
3. Міжнародна Конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму від 09.12.1999 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_518.
4. Конвенція ООН проти корупції від 31.10.2003 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.

5. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму від 16.05.2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_948.
6. Протокол № 1 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 20.03.1952 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_535
7. Павлова Т.О. Види конфіскації за чинним Кримінальним кодексом України / Т.О. Павлова // Правова держава. – 2016. – № 23. – С. 135-140.

Ключові слова: спеціальна конфіскація, заходи примусу, інші заходи кримінально-правового характеру.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Степаненко О. С.

**Слухай Лілія Юрївна,
Чиж Людмила Андріївна**

студентки 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВИЙ СТАТУС ІНШОЇ ОСОБИ, ПРАВА ЧИ ЗАКОННІ ІНТЕРЕСИ ЯКОЇ ОБМЕЖУЮТЬСЯ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

16 листопада 2017 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення дотримання прав учасників кримінального провадження та інших осіб правоохоронними органами під час здійснення досудового розслідування» № 2213-VIII [2]. Однією з новел стало введення нового учасника кримінального провадження, такого як, інша особа, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування.

До запровадження змін в кримінальних провадженнях проводилися слідчі (розшукові) дії відносно майна осіб, статус яких не закріплювався на законодавчому рівні, і відповідно не був визначений обсяг їх прав. Тому такі особи не мали реальної можливості оскаржити рішення органів досудового розслідування. В абз. 4 п. 2 пояснювальної записки до проекту вищевказаного закону зазначається, що особа, по відношенню до якої (в тому числі її майна) здійснюються процесуальні дії, та яка не є стороною кримінального провадження, має право заявляти клопотання про здійснення кримінального провадження у розумні строки та оскаржувати, зокрема, порушення таких строків [3].

КПК України доповнений п. 16¹ у ч. 1 ст. 3, де вказується, що інша особа, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового

розслідування, — особа, стосовно якої (в т.ч. щодо її майна) здійснюються процесуальні дії. Також п. 25 ч. 1 ст. 3, ч. 6 ст. 28, ч. 1 ст. 303 та ч. 1 ст. 308 доповнено новим учасником — інша особа, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування. До таких осіб можуть відноситися статисти під час пред'явлення особи для впізнання; особи, щодо яких здійснюється досудове розслідування, проте про підозру їм ще не повідомлено; особи, в яких проводиться обшук; інші особи, які беруть участь в кримінальному провадженні.

Також з'являється спеціальний предмет оскарження — рішення прокурора про відмову в задоволенні скарги на недотримання розумних строків слідчим, прокурором під час досудового розслідування. Однак, об'єктивно чинним КПК України не передбачено та чітко не встановлено, які наслідки для органу досудового розслідування та кримінального провадження в цілому несе ухвала слідчого судді щодо визнання бездіяльності слідчого/прокурора про недодержання розумних строків незаконною [5]. Тому відкритим залишається питання щодо встановлення слідчим суддею строку для розслідування, та які дії має вчинити орган досудового розслідування та прокурор, після спливу цих строків.

Безумовно, ці зміни є вагомим внеском у національне кримінальне процесуальне законодавство, адже з моменту набрання Законом чинності, якщо стосовно особи або її майна було проведено бодай одну процесуальну дію, тобто дію, передбачену КПК України, і це дає підстави вважати, що цим були обмежені її права чи законні інтереси, вона автоматично є учасником кримінального провадження [6].

Однак доповнення кримінального процесуального закону виключно поняттям «інша особа, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування» є недостатнім для повного гарантування права на захист від незаконного кримінального переслідування. Оскільки новому учаснику кримінального провадження прямо не надано ні право заявляти клопотання (ст. 220 КПК України), ні право на ознайомлення з матеріалами кримінального провадження (ст. 221 КПК України), які прямо стосуються його прав та обов'язків. Тому необхідно конкретизувати перелік прав та обов'язків інших осіб, права чи законні інтереси яких обмежуються під час досудового розслідування. Вбачається два шляхи вирішення цього питання, зокрема: 1) ухвалення роз'яснення Верховним Судом щодо прав та обов'язків інших осіб, права чи законні інтереси яких обмежуються під час досудового розслідування; 2) доповнити КПК України статтею із зазначенням вичерпного переліку прав та обов'язків інших осіб, права чи законні інтереси яких обмежуються під час досудового розслідування, а також передбачити відповідальність за їх порушення.

Виходячи з вищевикладеного, було б доцільно визначити вичерпний перелік прав та обов'язків за аналогією ст. ст. 56, 57

КПК України, адже інша особа, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування є учасником кримінального провадження. Зокрема доречно передбачити такі права: 1) бути повідомленим про свої права та обов'язки; 2) заявляти відводи та клопотання; 3) за наявності відповідних підстав – на забезпечення безпеки щодо себе, близьких родичів чи членів своєї сім'ї, майна та житла; 4) давати пояснення, показання або відмовитися їх давати; 5) оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді, суду; 6) мати представника та в будь-який момент кримінального провадження відмовитися від його послуг; 7) давати пояснення, показання рідною або іншою мовою, якою він вільно володіє, безоплатно за рахунок держави користуватися послугами перекладача в разі, якщо він не володіє державною мовою чи мовою, якою ведеться кримінальне провадження; 8) знайомитися з матеріалами, які безпосередньо стосуються слідчих дій, які проводяться стосовно зазначених осіб; 9) застосовувати технічні засоби при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь, відповідно до вимог чинного законодавства; 10) одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення; 11) користуватися іншими процесуальними правами. Та такі обов'язки: 1) не перешкоджати встановленню обставин вини кримінального правопорушення; 2) не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які стали йому відомі у зв'язку з участю у кримінальному провадженні і які становлять охоронювану законом таємницю.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення дотримання прав учасників кримінального провадження та інших осіб правоохоронними органами під час здійснення досудового розслідування: Закон України від 16.11.2017 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2213-19>
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення дотримання прав учасників кримінального провадження та інших осіб правоохоронними органами під час здійснення досудового розслідування: пояснювальна записка до проекту закону від 09.11.2017 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62853
4. Гловюк І.В. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення дотримання прав учасників кримінального провадження та інших осіб правоохоронними органами під час здійснення досудового розслідування»: Quo vadis? // Національна асоціація адвокатів України. – 07.12.2017. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://unba.org.ua/publications/print/2840-zakon-ukraini-pro-vnesennya-zmin->

do-deyakih-zakonodavchih-aktiv-shodo-zabezpechennya-dotrimannya-prav-uchasnikiv-kriminal-nogo-provazhennya-ta-inshih-osib-pravoohoronnimi-organami-pid-chas-zdiysnennya-dosudovogo-rozsliduvannya-quo-vadis.html

5. Аналіз змін до кримінального процесуального кодексу України (практичний аспект) // Адвокатське об'єднання «Правова та економічна держава». – 21.02.2018 [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://protokol.com.ua/ua/analiz_zmin_do_kriminalnogo_protsealnogo_kodeksu_ukraini_\(praktichnyi_a_spekt\)/](http://protokol.com.ua/ua/analiz_zmin_do_kriminalnogo_protsealnogo_kodeksu_ukraini_(praktichnyi_a_spekt)/)
6. Іванець А. Довгоочікувані зміни до КПК // Взгляд юриста юр. блог к-нии Jurimex 16.11.2017 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://jurblog.com.ua/2017/11/dovgoochikuvani-zmini-do-kpk/>

Ключові слова: інша особа, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, права, обов'язки та законні інтереси, оскарження, досудове розслідування, новела КПК.

Науковий керівник: к.ю.н., ст. викладач Мурзановська А. В.

**Шидловська Ірина Юріївна,
Гавенко Анастасія Олексіївна**

студентки 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПІДТРИМКА ДЕРЖАВНОГО ОБВИНУВАННЯ ПРОКУРОРОМ В СУДІ

Згідно з п. 3 ч. 1 ст. 3 КПК України державним обвинуваченням є процесуальна діяльність прокурора, що полягає в доведенні перед судом обвинувачення з метою забезпечення кримінальної відповідальності особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Підтримання публічного обвинувачення в суді прокурором згідно п. 4 статті 129 Конституції України визначено конституційною функцією прокуратури. Відповідно до ч. 3 статті 36 Кримінально процесуального кодексу України участь прокурора в суді є обов'язковою. Саме підтримання прокурором державного обвинувачення в суді є найбільш публічним виявом діяльності органів прокуратури, що потребує високого професіоналізму та самовідданості. За поведінкою прокурора в суді громадськість досить часто оцінює роботу прокуратури.

Державне обвинувачення у суді має право підтримувати лише одна посадова особа – прокурор. При цьому потрібно враховувати, що у кримінальному провадженні до сторони обвинувачення законодавцем також віднесені слідчий, керівник органу досудового розслідування,

оперативні підрозділи, а також потерпілий, його представник та законний представник у випадках, передбачених у КПК України.

Судовий процес, який відбувається в умовах гласності, вимагає від прокурора – державного обвинувача стриманості, коректного і ввічливого ставлення до кожного, хто постає перед судом і дає показання.

Стаття 4 Кодексу професійної етики та поведінки працівників прокуратури (Кодекс професійної етики) встановлює основні принципи на яких має ґрунтуватися професійна поведінка прокурора.

Професійність прокурора відповідно до ст. 14 Кодексу професійної етики характеризується тим, що працівник прокуратури повинен постійно підвищувати свій загальноосвітній та професійний рівень, культуру спілкування, виявляти ініціативу, відповідальне ставлення та творчий підхід до виконання своїх службових обов'язків, фахово орієнтуватися у чинному законодавстві, удосконалювати свої знання, передавати власний досвід колегам.

Прокурор, який зобов'язаний забезпечити належну якість державного обвинувачення, повинен добре підготуватися до участі в розгляді провадження. Підготовка прокурора до підтримання державного обвинувачення складається з:

- 1) аналізу й оцінки доказів;

- 2) ознайомлення із законодавством, судовою практикою, методичними рекомендаціями, які стосуються особливостей розслідування та розгляду проваджень окремих категорій;

- 3) розроблення плану участі у судовому розгляді, особливо при допиті обвинуваченого, свідків, експертів, проведенні експертиз, виконанні інших судових дій;

- 4) складання тез або тексту обвинувальної промови.

Крім того, до прокурорів – державних обвинувачів висуваються додаткові вимоги щодо їх професійної поведінки, зовнішнього вигляду та взаємовідносин з іншими учасниками процесу.

З метою забезпечення справедливого й об'єктивного судочинства прокурор має діяти в рамках процесуального закону, з повагою ставитися до суддів, уникати у судовому засіданні та за його межами висловлень щодо їхньої професійності, незалежності та справедливості. Оцінка дій суддів та законності судових рішень може публічно надаватися прокурорам лише в межах та порядку, визначених процесуальним законодавством, за відповідного реагування на неправомірні рішення.

У взаємовідносинах прокурорам з іншими учасниками судочинства у публічному судовому процесі прокурор повинен додержуватися офіційного ділового стилю, проявляти принциповість. Прокурор не має права не реагувати на поведінку інших учасників процесу, включаючи головуєчого у судовому засіданні, що, на його думку,

суперечить закону, порушує права і свободи громадян. Має належно реагувати на таку поведінку у порядку, передбаченому законодавством.

Також прокурор обов'язково має діяти в межах Кримінального процесуального кодексу України, а саме статті 337 в якій сказано, що: «Судовий розгляд проводиться лише стосовно особи, якій висунуте обвинувачення, і лише в межах висунутого обвинувачення відповідно до обвинувального акта, крім випадків, передбачених цією статтею. Під час судового розгляду прокурор може змінити обвинувачення, висунути додаткове обвинувачення, відмовитися від підтримання державного обвинувачення, розпочати провадження щодо юридичної особи. З метою ухвалення справедливого судового рішення та захисту прав людини і її основоположних свобод суд має право вийти за межі висунутого обвинувачення, зазначеного в обвинувальному акті, лише в частині зміни правової кваліфікації кримінального правопорушення, якщо це покращує становище особи, стосовно якої здійснюється кримінальне провадження.»

Ще однією особливістю участі прокурора в кримінальному провадженні є те, що у разі відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення кримінальне провадження перетворюється на приватне обвинувачення, в якому сам потерпілий буде представляти в собі сторону обвинувачення, згідно ст. 338 КПК України.

У ході розгляду кримінального провадження прокурор також може дійти висновку, що необхідна додаткова кваліфікація діянь обвинуваченого у випадках передбачених законом, зокрема; у разі отримання відомостей про можливе вчинення обвинуваченим іншого кримінального правопорушення, щодо якого обвинувачення не висувалось і яке тісно зв'язане з первісним та їх окремих розгляд неможливий, а так само встановлення наявності підстав для застосування кримінально-правових заходів до юридичної особи. В такому випадку, згідно ст. 339 КПК України прокурор, після виконання вимог статті 341 КПК України, а саме погодити свої дії з вищестоящим прокурором, має право звернутися до суду з вмотивованим клопотанням про розгляд додаткового обвинувачення в одному провадженні з первісним обвинуваченням та/або про початок провадження щодо юридичної особи.

Таким чином, підсумовуюче вище зазначене слід наголосити, що функція підтримки державного (публічного) обвинувачення є одним з головних механізмів захисту прав людини і громадянина від порушення його прав і обов'язків. Виконання даної функції покладено на органи прокуратури та слідства, однак з цієї функції впливає ще одна функція прокуратури це нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність і досудове слідство. Саме тому, прокурор є одним з важливих факторів захисту прав і свобод людини і громадянина.

Список використаних джерел

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 26 червня 1996 року від 01.10.2010 – 2010 р. / № 72/1 Спеціальний випуск, стор. 15, стаття 2598.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 25.05.2012 – 2012 р., № 37, стор. 11, стаття 1370, код акта 61601/2012
3. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів, затверджений 27 квітня 2017 року № 1387-IV // ВВР. – 2017 – № 4-5. – Ст. 121.

Ключові слова: державне обвинувачення, прокурор, межі судового розгляду, приватне обвинувачення, відносини прокурора з іншими учасниками кримінального провадження.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Шилін Д.В.

Шишацька Юлія Олегівна

студентка 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВИЯВЛЕННЯ ДОКАЗІВ КІБЕРЗЛОЧИНУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Сучасний прогресивний розвиток інформаційних технологій, призводить до зростання ролі мережевих технологій у житті кожної людини, і, як наслідок, значна частина соціальних комунікацій, економічних інституцій тощо переміщується у віртуальне середовище – кіберпростір, тобто інтерактивне інформаційне середовище, яке функціонує на базі електронних інформаційних систем. Сьогодні, усі сфери суспільного життя активно включенні у інтернет-простір, зокрема: банкінг, інтернет-магазини, онлайн консультації фахівців, служба доставки, соціальні мережі спілкування і знайомств та інше. Пропорційно до зростання рівня інтересу та популяризації Веб-ресурсів, зростає та розвивається злочинність у цій сфері. З'являються так звані «кіберзлочини» – передбачене кримінальним законом суспільно небезпечне винне діяння, що полягає в протиправному використанні інформаційних та комунікативних технологій, відповідальність за яке встановлена законодавством про кримінальну відповідальність [2, с. 434].

Враховуючи значні обсяги інформації, які циркулюють у мережі Інтернет, її цінності для вирішення завдань протидії злочинності та досудового розслідування злочинів, безперечної актуальності набуває проблематики вироблення уніфікованих моделей та методик виявлення

та фіксації цифрової інформації для подальшого її використання у доказуванні, на що звертають увагу й інші дослідники [4].

Безумовно, для працівників правоохоронних органів та правозахисників, означена проблематика не є новою, зокрема усталеним у юридичній практиці відповідний понятійно-категоріальний апарат, який використовується на рівні контрактів, а подекуди і у законодавстві. Водночас, відсутність чіткої моделі правового регулювання мережі Інтернет, а також безпечальних методик виявлення та фіксації цифрової інформації, створює нові юридичні проблеми процесуального характеру щодо виявлення комп'ютерних злочинів, вилучення даних з інформаційних систем та електронно-обчислювальних машин, кваліфікація діянь і доказування такої злочинної діяльності.

Саме тому слідом за розвитком електронних інформаційних систем та девайсів, також повинна розвиватись і правоохоронна діяльність. Усвідомлюючи особливість «інтерактивних» злочинів, в Україні були реформовані підрозділи боротьби з кіберзлочинністю МВС в Департамент кіберполіції Національної поліції України [3]. Такі позитивні кроки для боротьби з особливою групою злочинів є очікуваними, проте вивчення практики роботи таких підрозділів свідчить про недостатність у працівників необхідного досвіду та навичок, а також недосконале структурування, відсутність розмежування компетенцій підрозділів Департаменту, неясність у нормативно-правовій базі, відсутність методик розслідування кіберзлочинів, що створює значні проблеми під час розкриття кримінальних правопорушень, які вчиненні із використанням високих інформаційних технологій.

Також акцентуємо увагу на одну із найголовніших проблем – виявлення доказів кіберзлочинів. Майже усі кіберзлочини являються діяннями із високою латентністю. Іноді можна дізнатись про злочин у визначений час або коли вже настануть незворотні кримінальні наслідки. Тому питання визначення місця злочину та використання девайсів – знаряддя злочину, як ніколи актуальне. У деяких випадках такі злочини мають транснаціональний характер, а саме: кіберзлочин вчинений за кордоном, об'єктом якого є інформація вилучена із комп'ютера в Україні.

Крім цього, якщо спеціалісти в сфері IT-технологій виявили злочинця та встановили IP-адресу (англ. Internet Protokol address – ідентифікатор мережевого рівня, який використовується для адресації комп'ютерів чи пристроїв у мережах [2, с. 427], тоді можливо тимчасово вилучити електронну інформаційну систему або електронно-обчислювальну машину під час обшуку. Відповідно до ст. 234 ч. 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) обшук проводиться на підставі ухвали слідчого судді. Важливо зазначити, що за цей час, поки буде отримана ухвала слідчого судді, є можливість знищити усю інформацію, що є фактом вчинення противоправного діяння. Тому потрібне уточнення щодо процесуаль-

них дій відносно кібернетичних засобів збереження інформації у кримінальному провадженні, а саме розширення можливості проведення знання інформації з електронних інформаційних систем не лише у кримінальних провадженнях стосовно тяжких та особливо тяжких злочинів, зокрема, у випадках, коли доступ до електронних інформаційних систем чи їх частин обмежується її власником, володільцем або утримувачем або пов'язаний з подоланням системи логічного захисту. Таким чином, буде забезпечен збереження необхідних для розслідування фактичних даних.

Друге питання, що є досить відкритим сьогодні – це строки тимчасового вилучення майна. Відповідно до розділу 16 КПК України тимчасового вилучення майна, а саме вилучення електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів) чи пристроїв не має чітких визначених часових меж для повернення володільцям. Практика показує, що технічні засоби можуть бути вилучені, поки триває досудове розслідування.

З огляду на вищезазначене, подальший процес реформування кримінального процесуального законодавства України повинен здійснюватися з урахуванням інноваційного розвитку інформаційних технічних засобів використання Інтернет-простору. Тільки у таких умовах можлива продуктивна діяльність правоохоронних органів в рамках кримінального провадження щодо кіберзлочинів.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. IT-право: теорія та практика : навч. посіб. / авт. кол. ; за ред. Є.О.Харитоновна, О.І. Харитонові. – Одеса : Фенікс, 2017. – 472 с.
3. Департамент кіберполіції Національної поліції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1816252>
4. Малахова О.В. До питання огляду сторонами кримінального провадження змісту інтернет-сторінок: Вісник кримінального судочинства. – 2017. – № 2. – С. 64-69. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vkslaw.knu.ua/images/verstka/2_2017_Malahova.pdf

Ключові слова: кіберзлочинність, кіберзлочин, обшук.

Науковий керівник: д.ю.н., професор Гловюк І. В.

**Шрамко Маргарита Олегівна,
Феденко Єлизавета Михайлівна**

студентки 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ ПРОКУРАТУРИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Європейська комісія «За демократію через право» (Венеціанська комісія) висловила критичні зауваження до Закону України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 р., вважаючи, що функції прокуратури виходять за межі тих повноважень, які повинні мати прокурори в демократичному суспільстві, зокрема функції загального нагляду. Комісія також неодноразово нагадувала про необхідність виконання зобов'язань державними органами України щодо зміни ролі прокуратури, узгодження її діяльності з європейськими стандартами.

Хоч європейські стандарти мають і рекомендаційний характер, функції і повноваження прокуратури були узгоджені з рекомендаціями Ради Європи. Отож, 14 жовтня 2014 року Верховна Рада України ухвалила новий закон України «Про прокуратуру», яким позбавила органи прокуратури функції загального нагляду та усіх пов'язаних з цією функцією повноважень [2, с. 315].

Обмеження повноважень прокуратури в Україні повинні були дати змогу позбавитися старої моделі прокуратури та дати поштовх її реформування. Спочатку воно відбулось в сфері оптимізації персоналу і структури органів. Реформа прокуратури в Україні передбачала ліквідацію районних і міжрайонних прокуратур. На їх базі створено місцеві прокуратури, що в свою чергу скорочує кількість органів прокуратури в Україні майже в чотири рази.

Також планувалось зменшити кількість прокурорів до 10 тисяч співробітників, але розуміючи надмірну завантаженість прокурорів (в районах Києва на прокурора більше 300 кримінальних проваджень) Петро Порошенко підписав закон, який відміняє положення про зменшення кількості прокурорів.

В листопаді 2017 року з'явились зміни в ст. 27 КПК, яка передбачає, що слідчі судді повинні проводити аудіо та відео фіксацію розглядаючи абсолютно всі клопотання слідчих та прокурорів, що призвело до формування величезних черг біля кабінетів слідчих суддів [1].

Раніше, слідчі судді могли зі згоди сторони не здійснювати аудіо фіксацію, так як не всі кабінети суддів мають потрібні технічні засоби. Більшість клопотань про обшуки, тимчасовий доступ до документів, НСРД тощо розглядались в кабінеті слідчого судді, що економило час, але все рівно судді ледве встигали.

Зараз не розглянуті клопотання накопичуються і слідчі судді не мають часу проводити судовий розгляд справи по суті, так виконувати свої обов'язки, як звичайний суддя.

В жовтні 2017 року були внесені зміни до ч.2 ст. 242, яка передбачає, що слідчий або прокурор зобов'язані звернутися з клопотанням до слідчого судді для проведення експертиз. Раніше слідчий чи прокурор могли призначати експертизу постановою, що значно спрощувало і пришвидшувало процес. Зараз звертаючись з таким клопотанням прокурор чи слідчий можуть чекати на рішення до п'яти днів, якщо в клопотанні не буде виявлено помилок, бо тоді суддя має право йому це клопотання повернути [1].

Отже, метою позбавлення прокуратури функцій загального нагляду повинно було бути, в першу чергу, зменшення навантаження на правоохоронні органи. Таким чином, вважалось, що прокурори зосередяться на підтримці обвинувачення в кримінальних провадженнях, але натомість, внесені зміни суттєво додають роботи і слідчим, і прокурорам і слідчим суддям. Збільшення навантаження на органи прокуратури може значно нашкодити реалізації завдань кримінального судочинства — забезпеченню швидкого, повного і неупередженого розслідування.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Котирло О.О Основні проблеми адаптації функцій прокуратури України до європейських стандартів // Порівняльно-анітичне право № 5. — 2016. — С. 314-317.

Ключові слова: прокуратура, реформи, навантаження, зміни, експертизи.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Шилін Д. В.

СЕКЦІЯ 18.

СУЧАСНІ НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В СФЕРІ КРИМІНАЛІСТИКИ

Гевчук Анастасія Ігорівна

студентка 4-го курсу факультету підготовки слідчих
Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДЕЯКІ АСПЕКТИ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ЖОРСТОКОГО ПОВОДЖЕННЯ З ТВАРИНАМИ

Незважаючи на величезну кількість випадків жорстокого поводження з тваринами (стаття 299 Кримінального кодексу України), величезна кількість таких злочинів є нерозкритими і таким чином особа залишається непокараною. Адже одне лише криміналізація жорстокого поводження з тваринами і визначення санкції за такий злочин саме по собі не може принести ніякого результату. Жорстокість по відношенню до тварин майже у всі випадках є початком і вектором злочинної діяльності особи, що чітко виражають приклади серійних вбивць.

Найважливіша велика кількість кримінально-правових досліджень на дану тематику, а ще більше кримінологічних, але на жаль майже відсутні дослідження криміналістичні. На мою думку для ефективності даної норми Кримінального Кодексу України необхідне конкретніше визначення методики розслідування жорстокого поводження з тваринами. Бо без ефективної діяльності правоохоронних органів неможлива і превенція таких злочинів. А тому вважаю зазначену тему актуальною. Мета статті полягає у частковому визначенні криміналістичної методики розслідування жорстокого поводження з тваринами, задля повного збирання слідів злочину і підвищення ефективності розслідування вказаних злочинів

Досліджені праці зарубіжних науковців: статті К.Ю. Гаєвської, В.Н. Китаєвої і вітчизняних науковців В.В. Александренко, І.А. Головки, О. Кондратьєвої, В. Копиляна були присвячені переважно розгляду кримінально-правових і кримінологічних питань жорстокого поводження з тваринами, і написані багатьох років тому.

У ст. 1 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» зазначено, що таким поводженням вважається знущання над

тваринами, вчинене із застосуванням жорстоких методів або з хуліганських мотивів, а також нацькування тварин одна на одну, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів [1, с. 1]. Вказаний закон не містить ані визначення наведених у статті першій понять, ані приблизного переліку тих діянь, які б можна було до них віднести.

Відносно того, щодо якої тварини було здійснено жорстоке поводження, що має значення для визначення кола підозрюваних, зазначений злочин можна поділити на здійснення щодо: 1) тварини, у якої є власник; 2) щодо безпритульної тварини; 3) тварин у зоопарках, заповідниках; 4) тварин, над якими проводяться досліді; 5) тварин, які використовуються у сфері розваг; 6) щодо тварин, що знаходяться у живій природі. За кожним видом злочину можна окреслити певне коло підозрюваних а також визначитися з порядком проведення слідчих дій.

Велика кількість злочинів пов'язаних із жорстоким поводженням з домашніми та безпритульними тваринами вчиняється підлітками. Останнім часом в Україні та закордоном поширюється масові рухи підлітків, де вчинення злочину записується і поширюється в мережі інтернет. Набуває поширення поняття «догхантери», тобто «мисливці на собак». У цьому русі присутні як підлітки так і дорослі. Відштовхуючись від особи злочинця, за рахунок масового поширення в мережі руху «догхантерів» та взагалі активності підлітків у соціальних мережах з'являються шляхи отримання інформації про вчинений злочин або ж можливо про майбутнє вчинення злочину а також можливість отримання доказів, шляхом проведення негласних слідчих дій а також взаємодії з оперативними підрозділами у цій сфері.

Способи вчинення, підготовки і приховування такого злочину дуже різноманітні. У багатьох випадках а особливо у разі пасивної жорстокості (тривале позбавлення їжі та води тварини, тугі нашийники тощо) відсутня підготовка до вчинення злочину як така. Жорстокість по відношенні до тварин взагалі не усвідомлюється суспільством як злочин і часто вчиняється зухвало або з хуліганських мотивів.

Способи вчинення злочину можуть бути різноманітними, але можна виділити основні:

1. Нацькування тварин із корисливих мотивів або ж з хуліганських мотивів.

2. Активні жорстокі дії щодо тварини. Ці в сою чергу можна поділити на: 2.1. Спричинення тварині сильного болю та надзвичайно уразливих страждань. Це спалювання тварини живцем, обливання її кислотою чи лугом, застосування до неї отрути, моріння голодом чи спрагою протягом тривалого часу тощо. Способи, що носять характер мордування або катування, полягають у безжальному поводженні, тривалому впливі на тварину з метою отримання хворобливого самозадоволення від спостереження за її стражданнями. Ними можуть бути: нанесення тварині ударів, заподіяння фізичних ушкоджень, каліцтво (травматична ампутація частин тіла в різний спосіб),

розчленування, розтин живої тварини, підпалювання шкіри, кінцівок, спалювання живцем, скидання з висоти, утоплення, закапування; всі інші способи, що підпадають під прояви садизму. Вивчення судової практики показало, що у 25 % випадків жорстоке поводження з тваринами було вчинено із застосуванням садистських методів [6, с. 89]. Проте, оцінюючи наведені цифри, можна припустити, що до них потрапили лише випадки, які пройшли стадію судового розгляду з винесенням відповідного рішення. Насправді, ця цифра може бути набагато більшою, враховуючи конструкцію складу даного злочину.

2.2. Спосіб, який свідчить про відсутність будь-якого жалю до тварини. Наприклад, особа неодноразово проколює шкіру тварини невеличкою голкою, з усмішкою спостерігаючи за тим, як тварина мучиться, хизуючись цим перед іншими особами тощо

3. Пасивні жорстокі дії щодо тварини. Ознаками пасивної жорстокості можуть бути: — носіння тугих нашийників, що спричиняють тварині незручності, з часом викликають біль і спричиняють фізичні ушкодження; — довгі кігті; — хронічні інфекції ротової порожнини, очей; — необроблені і відкриті рани, сліди від переломів кісток, що свідчить про ненадання ветеринарної допомоги; — часткова чи повна відсутність волосяного покриву, гнійники, рани шкіри; — схуднення і знесилення тварини, та ін. [4, с. 1]. За окремими з наведених ознак не слід робити остаточних висновків щодо характеру поводження з тваринами. Проте, наявність декількох ознак вже може переконливо свідчити, що з твариною поводитися неналежним чином. Способами пасивної жорстокості у формі бездіяльності можуть бути: позбавлення тварини їжі, води, допомоги, у т.ч. ветеринарної, утримання тварини у непридатних приміщеннях, що не враховують характер місцевості, погодні умови (залишення на вулиці, під дощем, снігом, на морозі чи у спеку. Слід уважно зважати на ознаки, а потім шукати їм підтвердження у вигляді слідів відповідного поводження. Наприклад, кульгавість при огляді лікарем ветеринарної медицини може свідчити про ненадання тварині своєчасної і кваліфікованої медичної допомоги; забруднені миски із залишками їжі [2, с. 119].

Слід зазначити, що способи приховування злочину також можуть бути відсутні у багатьох випадках. Жорстоке поводження з тваринами є високо латентним злочином і часто самими злочинцями не усвідомлюються як злочин і тому приховувати немає що. Приховування присутнє при жорстокому поводженні з тваринами у зоопарку. Приховування здійснюється шляхом вчинення інших злочинів таких як підrobка документів наприклад санітарно епідеміологічної документації, технічної документації про утримання тварин тощо.

Розглянути всі існуючі злочинні дії відносно тварин у рамках однієї публікації видається неможливим, оскільки вони залежать від багатьох чинників об'єктивного і суб'єктивного (найчастіше) характеру: місця, часу, оточуючої обстановки, характерологічних і психічних особливо-

стей суб'єктів злочину. Жорстоке поводження з тваринами потребує більш глибокого дослідження і розроблення кримінологічної методики. На сьогодні правоохоронна система і суспільство загалом не вбачає шкоди, яку завдає такий злочин. Хоча дані статистики доводять, що жорстоке поводження з тваринами майже у всіх випадках переростає у вчинення насильницьких злочинів. Специфіку проблеми жорстокого поводження із тваринами обумовлює розрізнений характер інформації про відповідні факти злочинної поведінки. Цьому виду злочинів притаманна висока латентність. Порівнюючи повідомлення у ЗМІ із даними правової статистики, можна стверджувати, що реальний стан речей невтішний, таких злочинних проявів у рази більше, ніж тих, що враховані офіційною статистикою.

Список використаних джерел

1. Про захист тварин від жорстокого поводження: Закон України від 21.02.2006 № 3447-IV // Відомості Верховної ради України. — 2006. — № 27. — Ст. 230.
2. Александренко В.В. Поняття та способи жорстокого поводження з тваринами / В. В. Александренко // Юридична наука. — 2015. — № 6. — С. 116-120. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2015_6_16.
3. Китаева В.Н. Животные и преступления: уголовно-правовое и криминалистическое исследование / В.Н. Китаева. — Иркутск : Изд-во БГУЭП, 2010. — 284 с.
4. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://www.sobakadrug.ru/stati/aktivnaja-i-passivnaja-zhestokost.html>].

Ключові слова: криміналістична методика, жорстоке поводження з тваринами, способи вчинення, види способів, проблеми розслідування.

Науковий керівник: к.ю.н. Гресь Ю. О.

Гель Інна Валентинівна

студентка 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ І РОЗКРИТТІ ЗЛОЧИНІВ

На сьогоднішній день, в період розвитку інформаційних технологій, питання використання соціальних мереж як джерела важливої криміналістичної інформації при організації розслідування різних злочинів стає досить актуальною. Незважаючи на значну зацікавленість науковців цим питанням, єдині теоретичні і практичні засади

використання соціальних мереж відсутні. З розвитком інформаційних технологій не лише полегшився процес обміну інформацією між людьми, але і з'явилося нове середовище для вчинення «традиційних злочинів» і злочинів у сфері високих технологій.

Щодо поняття соціальної мережі, то під нею розуміють, перш за все, онлайн-сервіси в мережі Інтернет, призначені для формування, відображення та впорядкування соціальних відносин, побудови соціальних зв'язків [1, с. 272]. Для них характерна відсутність належного і достатнього правового регулювання, що має наслідком значну поширеність злочинів у мережі Інтернет і низький рівень їх розкриття.

Для кращого розуміння соціальний мереж слід звернути увагу на їх класифікацію. За характером доступу до мереж виділяють: закриті, відкриті, змішані. На сьогоднішній день, більшість з них є саме мережами відкритого типу, що є позитивним, з погляду на безперешкодність доступу слідчого до цієї інформації у процесі розслідування злочинів. За типом контенту мережі поділяють на універсальні, професійні, загальноосвітні та дослідницькі і авторські. Універсальні мережі не мають конкретної тематики, а створені для спілкування між особами (Facebook, MySpace). Метою професійних мереж є обмін інформацією професійного характеру, можливість рекламувати свої товари і послуги, отримувати консультації від професіоналів (Konnets, LinkedIn). Загальноосвітні та дослідницькі створені для студентів та школярів для того, щоб дати можливість швидко знайти необхідну навчальну літературу, проводити наукові дослідження, обмінюватись досвідом (LiveLib, wikipedia.org). В мережах авторського типу розміщують текстову інформацію у форматі блогу (Twitter, Blogger).

Одним із способів використання мереж є створення спеціальних сторінок для збору оперативної інформації. Це будуть відомості громадян про скоєні злочини, про можливу особу злочинця, можливих співучасників [2, с. 122]. Під час виконання завдань працівники правоохоронних органів можуть використовувати інформацію, викладену на Інтернет сторінках про обставини вчинення злочину, можливих свідків, фотоматеріали, особу правопорушника (місце роботи, навчання, особи з якими спілкується, інтереси).

Для того щоб отримати інформацію у ході розслідування кримінального правопорушення з комп'ютерної мережі, слідчому, перш за все, слід провести огляд веб-сторінки. Якщо слідчий не володіє достатніми спеціальними знаннями може бути залучений спеціаліст. У процесі огляду слідчий повинен зібрати якнайбільше відомостей про особу злочинця. Однією з проблем використання інформації викладеної в соціальних мережах є те, що вона може мати неправдивий характер, і тоді це навпаки ускладнить розслідування вчиненого кримінального правопорушення.

Досить часто особи самі виставляють фото- та відеоматеріали, які підтверджують вчинення ними злочину. Останнім часом загрозливої

тенденції набуло демонстративне поширення ісламськими бойовиками через мережу Інтернет відеозаписів страти американських журналістів Дж. Фоулі та С. Сотлоффа, шотландського волонтера Д. Хейнса та британського таксиста А. Хеннінга з публічними погрозами на адресу країн Заходу від імені так званої Ісламської держави Іраку й Леванту [3, с. 7].

Важливо звернути увагу на досвід іноземних країн у використанні соціальних мереж при розслідуванні злочинів. Наприклад, у Великій Британії правоохоронні органи застосовують соціальні мережі як спосіб зв'язків із громадськістю. Так, поліція графства Великий Манчестер створила обліковий запис мережі Twitter. У мікроблозі даного ресурсу опубліковують важливі повідомлення, кримінальні відомості, дані про осіб, оголошених у розшук. При цьому офіційно визнається значна роль соціальних мереж у попередженні та розкритті злочинів і відповідний курс включили у програму підготовки молодих співробітників. Правоохоронці переконані, що вони будуть особливо корисними для розслідування злочинів, пов'язаних із вимаганням і насильством у сім'ї [1, с. 277].

Отже, соціальні мережі слід безпосередньо застосовувати як засіб розкриття і розслідування злочинів, детально вивчати інформацію яка у них міститься. Для втілення в життя даного завдання слід: забезпечити належне нормативне регулювання можливості отримання інформації з цих мереж, створити спеціальні сайти для отримання криміналістично значущої інформації від громадян і здійснювати заходи, направлені на попередження деструктивної поведінки у соціальних мережах шляхом проведення оперативного моніторингу.

Список використаних джерел

1. Гавловський В.Д. Щодо використання соціальних мереж для виявлення, розкриття та попередження злочинів / В.Д. Гавловський // *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. – Київ: Міжвідом. наук. – дослід. центр з проблеми боротьби з організ. злочинністю. – 2012. – № 2 (28). – С. 271–282.
2. Ишин А.М. Современные проблемы использования сети Интернет в расследовании преступлений / А.М. Ишин // *Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта*. – 2013. – № 9. – С. 116–123.
3. Шепітько В. Ю. Роль сучасних інформаційних технологій у встановленні особи злочинця / В. Ю. Шепітько, В. В. Білоус // *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. – 2014. – Вип. 14. – С. 5-11.

Ключові слова: соціальні мережі, розслідування злочинів, Інтернет, зарубіжний досвід, інформаційне забезпечення.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри криміналістики Палянничко Д. Г.

Гурінчук Олена Володимирівна

студентка 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ КИШЕНЬКОВИХ КРАДІЖОК

У сучасному суспільстві серед корисливих злочинів досить поширеними є крадіжки, серед яких особливе місце займають саме кишенькові крадіжки, які постійно вчиняються кожного дня в переповненому громадському транспорті, в магазинах, в метро, на базарах, ярмарках, та в інших місцях, де спостерігається велике скупчення людей.

Окремі аспекти, пов'язані з розкриттям, розслідуванням та попередженням крадіжок, висвітлювали у своїх працях Ю.П. Алєнін, П.Д. Біленчук, А.Ф. Волобуєв, Т.В. Варфоломєєва, В.Г. Гончаренко, В.А. Журавель, В.С. Зеленецький, А.В. Іщенко, Н.І. Клименко, І.І. Когутич, В.П. Колмаков, Є.І. Макаренко, М.Я. Сегай, В.Ю. Шепітько та інші. Однак внаслідок удосконалення способів вчинення кишенькових крадіжок, зміни предметів злочинного посягання, особливостей обстановки вчинення злочинів, відсутності свідків-очевидців проблема розслідування кишенькових крадіжок потребує свого подальшого наукового дослідження.

Поширеність кишенькових крадіжок пояснюється багатьма чинниками, зокрема: не потребують ретельного готування до вчинення злочину та використання особливих знарядь, носять часто ситуативний характер, досить важко встановити місце вчинення злочину, не характеризуються яскраво вираженою «слідовою картиною», примітивні способи приховання вчинення злочину, низький рівень розкриття та недовіра шляхів протидії.

Нині в криміналістиці кишенькових злодіїв поділяють більше ніж на 50 видів. Серед них такі групи: «писарі», «ширмачі», «трясуни», «щипачі», «дубили». За місцем «роботи» кишенькарів поділяють на «кротів», колесників або гумовиків, базарників чи магазинників, вуличників, барсетників, театралів і марвіхерів (спеціалізуються тільки на багатіях) [1, с. 346-347].

Важливе значення серед криміналістичної характеристики кишенькових крадіжок відіграє саме особа злочинця. Для кишенькових крадіїв характерний високий ступінь професіоналізму. На сьогоднішній день більшість із них є знавцями психології, вони ретельно обирають жертву, переважно серед неуважних або зайнятих людей. Кишеньковий злодій не дивиться задумливо у вікно, не читає, він спостерігає за пасажирами, видивляється відповідну жертву. Він легко може

прикинутися сліпим, кульгавим, глухим, а також особою, яка «випадково» натикається на пасажирів, спотикатися, тощо.

Крім цього, «професія» кишенькаря потребує швидкої реакції, залізної витримки, гострого зору, що поєднується із внутрішнім спокоєм. Зустрічаються серед кишенькових злодіїв навіть професійні фокусники або ілюзійністи.

Особа кишенькового злодія характеризується не тільки внутрішніми, а і зовнішніми, в тому числі фізіологічними особливостями. Щодо зовнішності, то карманників досить важко відрізнити від звичайних людей. Переважно це особи невисокого зросту, не примітної фізіологічної будови, відсутність алкогольної та наркотичної залежності, багато з них виглядають респектабельно і позитивно. Специфічність кишенькових злодіїв полягає і в їхніх чутливих пальцях рук. Вони, як правило, тонкі, довгі, дуже гнучкі, сприйнятливі до зовнішніх подразників (предметів).

Предмети злочинного посягання є різноманітними, до них традиційно відносять гроші, гаманці, мобільні телефони, документи, дорожчінності. Саме предмет злочину також впливає на результативність розслідування. Дуже часто карманники гаманці, документи та інші речі, які для них не становлять ніякої цінності, просто викидають. Якщо предметом злочину є мобільний телефон, то можна встановити його місцезнаходження за допомогою слідчих дій, в тому числі більшість сучасних телефонів оснащені спеціальними програмами, які дають змогу потерпілому самостійно встановити місце знаходження телефону. Деякі маніпуляції можливі із банківськими картками, зокрема можна встановити останні місця, де відбувалися спроби здійснення розрахунків. Дещо складніше, якщо предметом злочину є гроші.

Однією із найефективніших слідчих дій, є огляд місця події (якщо його можливо встановити), в тому числі перевіряються місця збуту викраденого, проводиться допит потерпілого, допит свідків, використання криміналістичних обліків з відбитками пальців зареєстрованих злочинців, відбувається перевірка за способом вчинення злочину, розміщення оголошень в соціальних мережах.

На сьогоднішній день довести винуватість кишенькового злодія досить важко, завдяки високому рівню їхнього професіоналізму, якщо він не був на момент вчинення крадіжки схоплений за руку, що зустрічається досить рідко. Саме тому повинна бути розроблена ефективна система слідчих (розшукових) дій, які будуть спрямовані саме на розслідування кишенькових крадіжок, а також сукупність засобів та методів протидії даному виду злочинів.

Список використаних джерел

1. Пряхін Є.В. Кишенькові крадіжки: криміналістична характеристика// Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична / головний редактор М.М. Цимбалюк. — Львів: ЛьвДУВС, 2012. — Вип. 1. — С. 560.

Ключові слова: кишенькові крадіжки, криміналістична характеристика, карманники, особа злочинця, особа кишенькового злодія, розслідування кишенькових крадіжок.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри криміналістики Паляничко Д. Г.

***Задорожня Елена Александровна,
Ковалев Виктор Олегович***

студенты 4 курса Института уголовной юстиции
Национального университета «Одесская юридическая академия»

СПОСОБЫ СОВЕРШЕНИЯ МОШЕННИЧЕСТВА В СФЕРЕ ИНВЕСТИРОВАНИЯ СТРОИТЕЛЬСТВА КАК ЭЛЕМЕНТ КРИМИНАЛИСТИЧЕСКОЙ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Одним из проявлений криминальной деятельности в строительной отрасли является финансовое мошенничество в инвестиционно-строительной сфере.

Строительная отрасль — одна из приоритетных отраслей экономики, которая имеет значительное социальное значение. Большой денежный оборот, несовершенство правового регулирования, отсутствие эффективного контроля со стороны компетентных субъектов, правовая неосведомленность частных инвесторов и другие факторы привели к быстрой криминализации инвестиционно-строительных отношений.

Правонарушения в строительстве происходят на всех стадиях технологического цикла — от выделения органами власти земельных участков под застройку до сдачи объектов в эксплуатацию.

Отдельной проблемой является криминализация отношений по финансированию строительства объектов жилой недвижимости. Для большинства граждан Украины жилье — самое ценное и дорогое имущество, находящееся в собственности. Учитывая среднестатистические доходы в стране, мошенничества в строительной сфере имеют последствия не только в виде фактических материальных убытков, но

и вообще могут лишить пострадавших любых сбережений и собственного жилья. Такие потери являются большим потрясением для многих частных инвесторов [1].

Анализ способов совершения данного преступления дает возможность выделить две типичные группы мошенничества.

Первая группа — так называемые мошенничества в чистом виде, когда мошенники или вообще не имеют цели ведения строительства («денежные средства» приобщаются фактически на нулевом этапе строительства, ведение которого планируется) или когда строительство ведется только для вида (как правило, на начальных стадиях строительства без цели его окончания). Несмотря на такое дерзкое проявление обмана, этот вид мошенничества не имеет особых отличий от любого другого аналогичного обмана и вариаций мошенничества. Разница заключается лишь в предмете обещания: строительство объекта недвижимости, установления новых окон в доме, возврата денежного долга и тому подобное.

Такой вид мошенничества, как правило, характеризуется агрессивной маркетинговой компанией застройщика в начале строительства и привлекательными ценовыми предложениями для инвесторов. Строительные работы ведутся на площадке не очень быстро, готовность такого объекта редко бывает больше 10-15%. Привлечение средств под такие проекты осуществляются без получения застройщиком всей необходимой для строительства разрешительной документации. Непосредственное общение с инвестором осуществляют риелторы.

С.А. Теньков справедливо замечает, что с целью придания своими действиями извне легального характера мошенники используют поддельные инвестиционные контракты, а не собранные средства инвесторов, ставят забор, нанимают охрану, тщательно разрывают и перекапывают строительную площадку, имитируя, таким образом, ход строительных работ [2].

Вторая группа — это мошенничество, при которых реально ведется строительство обещанных объектов недвижимости, окончания, которого невозможно из-за частичного нецелевого использования денежных средств, привлеченных на финансирование строительства или из-за взятия на себя застройщиком обязательств, которые он заведомо не мог выполнить. Так строительство обычно останавливается на неопределенный срок под различными предлогами [3].

Механизм финансового мошенничества в инвестиционно-строительной сфере является интеллектуально продуманной системой противоправных действий, что характеризуется визуальной легальностью. Изучение способов совершения преступления дает следователю возможность понять и поймать преступника, предотвратить незаконные действия и могут стать залогом повышения эффективности работы следователя при условии их соотношения с особенностями различного рода уголовных производств.

Список использованных источников

4. Чернишов Г. М. Фінансове шахрайство в інвестиційно-будівельній сфері: кримінологічне дослідження [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5684/%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B8%D1%88%D0%BE%D0%B2%20%D0%93..pdf?sequence=1&isAllowed=y>
5. Теньков С.О. «Пригоди Київського інвестора або як не втрапити в будівельну халепу» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.yurincom.com/ua/yuridichniy_visnyk_ukrayiny/overview/?id=5703
6. Чернишов Г. М. Кримінологічна характеристика шахрайств в інвестиційно-будівельній сфері [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc10-1/part_2/27.pdf

Ключевые слова: мошенничество, инвестиционно-строительная сфера, способы мошенничества, финансовое мошенничество.

Научный руководитель: к.ю.н., доцент кафедры Паляничко Д. Г.

Івахова Ольга Михайлівна

студентка 4-го курсу факультету підготовки слідчих
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБА ПОТЕРПІЛОГО ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КАТУВАННЯ

На початку дослідження необхідно звернутися до законодавчого визначення поняття потерпілого.

Так, стаття 55 КПК України визначає, що потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди [1, ст. 88].

Отже, в загальному сенсі потерпілий – це особа, якій кримінальним правопорушенням завдано один або декілька видів шкоди. Як правова наука загалом, так і законодавець зокрема розділяють моральну шкоду, завдану суспільно-небезпечним діянням, на три види: моральну, фізичну та матеріальну.

У свою чергу статтею 127 КК України визначено катування як умисне заподіяння сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання шляхом нанесення побоїв, мучення або інших насильницьких дій з метою примусити потерпілого чи іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі, у тому числі отримати від нього або іншої особи відомості чи визнання, або з метою покарати його чи іншу

особу за дії, скоєні ним або іншою особою чи у скоєнні яких він або інша особа підозрюється, а також з метою залякування чи дискримінації його або інших осіб [2, ст. 131].

Тож, враховуючи вище сказане, очевидно, що потерпілим від катування може бути лише фізична особа, якій завдано фізичної, психологічної, чи/та моральної шкоди шляхом нанесення побоїв, мучення або вчинення інших насильницьких дій з метою примусити потерпілого чи іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі, у тому числі отримати від нього або іншої особи відомості чи визнання, або з метою покарати його чи іншу особу, а також з метою залякування чи дискримінації його або інших осіб. Звісно потерпілим від вказаного виду злочину може стати будь-яка людина, однак, як свідчать наукові джерела та досвід практики, таким людям притаманні певні ознаки: фізіологічні, особистісні риси, їх поведінка, соціальний статус, взаємовідносини зі злочинцем, віктимність, тощо.

Слід сказати, що частою причиною катування є поведінка потерпілого, який мимоволі провокує на вчинення злочину. Така поведінка називається віктимною. Опираючись на кримінологічні дослідження Л. В. Франка можна судити про те, що провина потерпілого і вина обвинуваченого певною мірою пов'язані між собою [3, ст. 34]. Провокаційна поведінка потерпілого може проявлятися у вигляді зухвалості, ігнорування спілкування, образливих слів та жестах, що приводить до люті злочинця.

Важливе значення має і класифікація потерпілих, бо саме їх класифікація відіграє важливу роль, оскільки дозволяє судити в повному обсязі про поведінку потерпілого, ситуацію, що передувала злочину, взаємовідносини із злочинцем, роль потерпілого в механізмі здійснення злочину, про шляхи і способи захисту жертви злочину, про способи запобігання злочину.

К.В. Катеринчук класифікує потерпілих від катування з урахуванням класифікації особи злочинця: перша група — особи, затримані правоохоронними органами, друга група — особи, які відбувають покарання в пенітенціарних установах, третя група — військовослужбовці, четверта група — пацієнти лікарняних закладів, п'ята група — інші особи. Найчастіше катуванню піддаються особи, які підозрюються у вчиненні протиправних дій [4, ст. 239].

Узагальнений аналіз матеріалів судової практики у справах про катування дозволяє стверджувати, що в більшості випадків потерпілими від вказаного злочину стають чоловіки, їх частка складає близько 86%. У тих випадках коли жертвою катування ставала жінка (14%), то мотивами злочину були, зокрема ревності, помста та корисливі спонукання. Близько 7% потерпілих мали тривалий та близький зв'язок зі злочинцем. 33% були знайомі і 43% були не знайомі.

Отже, із наведеного можна скласти узагальнену характеристику особи потерпілого від катування. Це здебільшого особа чоловічої статі

у працездатному віці, якій притаманна девіантна поведінка і зловживає алкогольними напоями. Здебільшого вказана особа має певний соціальний зв'язок зі злочинцем або спільних друзів чи знайомих.

Зважаючи на викладене, можна зробити висновок, що елемент «особа потерпілого» тісно пов'язаний з особою злочинця.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон від 12.04.2012 р. № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України — 2013. № 9-13 ст. 88. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/page3>
2. Кримінальний кодекс України : закон від 05.04.2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. — 2001. № 25-26, ст.131 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
3. Франк Л. В. Виктимология и виктимность / Л. В. Франк. — Душанбе : Ирфон, 1972. — С. 34.
4. Катеринчук К. В. Кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання катуванням: дис. ...канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / К. В. Катеринчук. — К., 2009. — 239 с.

Ключові слова: катування, особа потерпілого, віктимність, елемент криміналістичної характеристики, особа злочинця.

Науковий керівник: к.ю.н., Гресь Ю. О.

Максимчук Юлія Вікторівна

студентка 4 курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ КІБЕРЗЛОЧИНІВ ТА ПРОТИДІЇ ЇХ ВЧИНЕННЯ

На сьогодні проблема боротьби з кіберзлочинністю є надзвичайно актуальною. Це передусім пов'язано з розвитком і вдосконаленням комп'ютерних систем, електронно-обчислювальних машин, автоматизованих систем, а також поширенням використання комп'ютерних технологій, мережі Інтернет у всіх сферах діяльності людини. До кіберзлочинів може бути віднесено будь-який злочин, вчинений в електронному середовищі.

Кіберзлочинність не обмежується рамками злочинів вчинених у глобальній інформаційній мережі Інтернет, вона поширюється на всі види злочинів, вчинених в інформаційно-телекомунікаційній сфері, де інформація, інформаційні ресурси, інформаційна техніка можуть виступати предметом злочинних посягань, середовищем, в якому

відбуваються правопорушення і засобом або знаряддям злочину. Це і створення з метою використання, збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, перешкоджання роботі комп'ютерних систем, несанкціоноване втручання в роботу комп'ютерних і телекомунікаційних мереж, викрадення даних з обмеженим доступом, електронне вимагання та інші.

Розслідування таких злочинів ускладнюється їх підвищеною латентністю. У злочинців є можливість змінити, приховати комп'ютерні дані, що можуть бути доказами. Існує проблема огляду комп'ютерних систем, технічних пристроїв, на яких міститься інформація. Також ускладненою є процедура вилучення, дослідження та фіксації слідів вчинення кіберзлочинів. Цьому сприяє недостатнє технічне забезпечення органів досудового розслідування, оперативних підрозділів. Для розкриття подібних правопорушень обов'язковим є залучення спеціалістів та експертів, що мають спеціальні знання у комп'ютерно-технічній сфері [2, с. 102-103].

При розслідуванні такого виду злочинів слідчий має звертати особливу увагу на особу злочинця. Важливо підкреслити, що особам, які вчиняють злочини у комп'ютерній сфері, притаманний високий рівень інтелектуального розвитку, професіоналізм, висока зацікавленість новими комп'ютерними технологіями. Більшість таких осіб знають декілька мов програмування, мають значний досвід роботи на комп'ютері, в минулому до кримінальної відповідальності не притягувався. мають розвинене формально-логічне мислення, можуть використовувати комп'ютерний жаргон. Також суб'єктом злочину можуть бути «білокомірцеві злочинці», які вчиняють злочини, пов'язані безпосередньо з їх службовою діяльністю, шляхом використання доступу до певних комп'ютерних інформаційних систем та електронних баз даних. Такі особи зазвичай керуються корисливими мотивами.

Проведенню слідчих дій має обов'язково передувати ретельна підготовка, що включає: визначення часу, місця проведення; підготовку комп'ютерно-технічних засобів, в тому числі технічних засобів фіксації результатів проведення слідчої дії, вивчення матеріалів кримінального провадження.

Першочерговим завданням слідчого на початковому етапі розслідування кіберзлочинів є аналіз інформаційного середовища вчинення злочину:

- визначення типу електронно-обчислювальної машини (носія), де зберігалася або оброблялася комп'ютерна інформація, до якої здійснено неправомірний доступ (Web-сервер, персональний комп'ютер, мобільний телефон, електронна кредитна карта), що визначить напрямок всього подальшого розслідування;

- встановлення типу операційної системи комп'ютера (сервера), до якого здійснено неправомірний доступ (Unix, Linux, Netware, Windows), а також використаного для вчинення злочину програмного

забезпечення, що значною мірою допоможе звужити коло можливих підозрюваних;

— визначення апаратного та програмного забезпечення, яке піддалося впливу в ході неправомірного доступу, а також інформації про засоби і знаряддя вчинення такого доступу, що дозволить скласти об'єктивну картину слідів злочину [1, с. 181-182].

Зростання кількості кіберзлочинів вимагає вжиття заходів щодо їх запобігання та протидії вчинення. Необхідним є належне законодавче закріплення такого виду правопорушень. У Кримінальному кодексі України зазначені види злочинів визначаються розділом XVI «Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку». Також у жовтні 2017 року був прийнятий ЗУ «Про основні засади забезпечення кібербезпеки в Україні», який набирає чинності 09.05.2018.

Ефективними способами протидії кіберзлочинності можуть бути: вдосконалення методів та прийомів розслідування, розробка нових способів виявлення та дослідження обставин вчинення таких злочинів, забезпечення технічної оснащеності органів досудового розслідування. Важливою умовою боротьби з кіберзлочинністю є підготовка фахівців належної кваліфікації для збільшення ефективності розслідування та розкриття злочинів даної специфіки.

Список використаних джерел

1. Бурбело Б.А. Криміналістичні основи протидії кіберзлочинності//Актуальні питання розслідування кіберзлочинів: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 10 грудня 2013р. — Харків : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2013. — С.179-182.
2. Організаційно-правові та тактичні основи протидії злочинності у сфері високих інформаційних технологій: [навч. посіб] / В.М. Бутузов, В.Д. Гавловський, Л.П. Скалозуб та ін. - К. : Нац. акад. СБУ України, 2011. — 404 с.
3. Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2011 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 25-26, с. 197.
4. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон від 05.10.2017 № 2163-VIII // Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 45 // набирає чинності 09.05.2018.

Ключові слова: кіберзлочинність, кіберзлочин, мережа Інтернет, електронно-обчислювальна машина, операційна система, програмне забезпечення.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри криміналістики Паляничко Д. Г.

**Матвєєва Вероніка Валеріївна,
Зарицька Марія Анатоліївна**

студентки 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗГВАЛТУВАНЬ

Згвалтування є тяжким злочином проти статевої свободи та недоторканості особи, що посягає на здоров'я, честь та гідність людини.

Досліджуючи статистичні данні Генеральної Прокуратури України за останні три роки, з 2015 по 2017 роки, кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень даного виду злочину зросла у 20 разів. Це демонструє те, що методика розслідування даних злочинів та профілактика їх попередження є не досить ефективною, що і породжує актуальність теми дослідження.

На сьогоднішній день, одним із важливих елементів криміналістичної характеристики згвалтувань є особа злочинця, адже його поведінка та дії дають змогу визначити основні ознаки його особи, які слугують створенню типової моделі насильника досліджуваного злочину.

Криміналістичні ознаки особи злочинця характеризується такими факторами:

1. Біологічні – характеризують статеві, вікові, фізіологічні та інші показники.
2. Психологічні – які відображають емоційні та вольові властивості особи та свідчать про її інтелект.
3. Соціальні – характеризують особу злочинця з точки зору його сімейного життя, місця проживання, відносин з іншими людьми, суспільного статусу, професії тощо.

Як відзначає В.М. Шевчук, типові відомості про особу злочинця у провадженнях про згвалтування характеризуються різноманітними віковими, соціальними, освітніми та іншими даними. Найчастіше згвалтування вчиняють молоді люди у віці від 17 до 26 років (приблизно 60% від загального числа цієї категорії злочинів). На осіб старше 35 років припадає близько 11% від загального числа виявлених гвалтівників [1, с. 245].

Слід сказати і про негативні фактори, що впливають на особу злочинця. До них варто віднести:

1. Спадковість, спосіб життя (психопатологія у батьків; зловживання алкоголем, наркотиками тощо);
2. Відсутність належного виховання, психічне та сексуальне становлення особи (сексуальна пригніченість, низька самооцінка, ранні дитячі конфлікти тощо);

3. Відсутність морально – статевого виховання (культ насильства, поширення сексуальних міфів).

92% даної групи злочинів вчиняють особи чоловічої статі. Жінки найчастіше здійснюють зґвалтування у складі групи, в якості пособника, організатора або підбурювача. Нерідко ці злочини вчиняються неповнолітніми особами, здебільшого у складі організованої групи. Якщо ці злочини вчиняються групою осіб, то зазвичай об'єкт нападу обирається завчасно, складається план скоєння зґвалтування [2, с. 153].

Особа злочинця зазвичай має невисокий інтелектуальний рівень (більшість злочинців не мають середньої освіти), однак незважаючи на це вона може розробляти доволі складні плани злочинів та шляхи їх маскування. Їх спосіб життя характеризується короткочасними шлюбними стосунками, недовготривалим проживанням з жінками, не мають постійної роботи або взагалі не працюють, ведуть аморальне життя. Приблизно 85% злочинців вчиняють зґвалтування в межах місця свого проживання, 10% – спеціально приїжджають з інших міст для вчення таких злочинів та лише 5% (які мають злочинний досвід) вчиняють злочини за межами свого місця проживання [2, с. 155].

Криміналістична наука виділяє два типи гвалтівників:

1. Першу групу становлять психічно хворі(різні аномалії психіки), які мають патологічний статевий потяг, наприклад садизм, фетишизм;

2. Другу групу становлять особи, яким не притаманні психічні розлади:

- наркомани,алкоголіки, рецидивісти(раніше вчиняли корисливо-насильницькі злочини)тощо. Характерною ознакою їхньої поведінки є особлива жорстокість до оточуючих, використання неприродних методів для статевого задоволення;

- особи, які не мають алкогольної, наркотичної залежності, але відзначаються особливим цинізмом до жінок;

- неповнолітні, жертвами при зґвалтуванні яких є малолітні, неповнолітні, особи похилого віку, дорослі жінки [3, с. 176].

Ураховуючи, що зґвалтування вчиняють як психічно здорові, так і такі, що страждають на різні розлади психіки, подібну класифікацію подає В.М. Шевчук, а також Є.Є. Центров: 1. особи, які раніше мали взаємостосунки з потерпілою і вчинили насильницький статевий акт; 2. особи, які характеризуються цинічним ставленням до жінок; 3. особи, які мають патологічні прояви статевої зацікавленості; 4. особи, які мають різні аномалії психіки; 5. неповнолітні [4, с. 287-288; 4, с. 308].

Тип особи злочинця можна також окреслити залежно від його відношення до своєї жертви. Класифікують на такі групи:

1. Агресивно-ситуативний (особливо жорстокі до жінки при зґвалтуванні).

2. Ситуативний (діють в залежні від ситуації, цинічні у ставленні до жінок).

3. Агресивно-патологічний (мають певні психічні розлади) [5, с. 283].

Отже, особа злочинця має важливе значення для правильного спрямування діяльності правоохоронних органів під час розслідування даного виду злочину. Особливі ознаки кожного із гвалтівників проявляються у матеріальних слідах та способах вчинення ними кримінального правопорушення. Подальше дослідження особи злочинця при розслідуванні зґвалтувань сприятиме кращій систематизації вчень про кожний тип особи гвалтівника та удосконалив методику розслідування даного злочину.

Список використаних джерел

1. Настільна книга слідчого : [наук.-практ. видання для слідчих і дізнавачів] / М. І. Панов, В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова та ін. – 2-ге вид. перероб. і доп. – К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2008. – 728 с.
2. Тищенко В.В. Корыстно-насильственные преступления: криминалистический анализ. – Одесса: Юрид. л-ра, 2002. – 360 с.
3. Криминалистика / Под ред. Н. П. Яблокова. – М. : Юристъ, 1999. – 718 с.
4. Криміналістика: [підручник] / Кол. авт. : В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін. ; за ред. проф. В. Ю. Шепітька. – 4-те вид., перероб. і доп. – Х. : Право, 2010. – 464 с.
5. Лісова А.Ю. Особа злочинця як структурний елемент криміналістичної характеристики зґвалтувань / А.Ю. Лісова // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 4. – С. 282–286.

Ключові слова: зґвалтування, особа злочинця, злочини проти статевих свобод і недоторканості.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри криміналістики Паляничко Д. Г.

***Гавенко Анастасія Олексіївна,
Матюшенко Катерина Олегівна***

студентки 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ТА СЛІДЧІ ВЕРСІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ДИТОВБИВСТВА

Дітовбивство — це застосування матір'ю активних дій, засобів з метою вбивства своєї дитини відразу після її народження.

Актуальність даної теми пов'язана із тим, що залишається певна невизначеність стосовно цілої групи практичних питань, пов'язаних із

слідчими ситуаціями і побудованих на їх основі слідчих версій при розслідуванні дітовбивства матір'ю новонародженої дитини. Тому необхідно визначити основні слідчі ситуації та висунуті на їх основі слідчі версії щодо зазначеної категорії злочинів.

Щоб якнайшвидше розкрити злочин, необхідно дотримуватись певної програми розслідування вбивства матір'ю новонародженої дитини. Дотримання такої програми розслідування залежить від слідчої ситуації, яка складається на момент злочину і відкриття кримінального провадження. Дотримуючись програми розслідування, слідчий повинен аналізувати наявну інформацію, оцінювати слідчу ситуацію, висувати слідчі версії, планувати розслідування, проводити окремі гласні слідчі розшукові дії а також негласні слідчі розшукові дії, перевіряти слідчі версії, а також проводити тактичні операції. Варто зазначити, що порядок відкриття та розслідування кримінальних проваджень про вбивство матір'ю новонародженої дитини має свою специфіку, що зумовлена обставинами, певними умовами провадження окремих гласних та негласних слідчих розшукових дій і джерелами отримання значущої інформації про цей злочин.

Згідно статті 214 Кримінального процесуального кодексу України початком досудового розслідування є прийняття рішенням слідчим, прокурором невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне провадження або після самостійного виявлення ним з будь — якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинене кримінальне правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування.

Слід зазначити, що слідча версія як криміналістична категорія має важливе практичне значення стосовно методики розслідування та полягає у тому, що визначення слідчих ситуації (класифікації, аналізу та оцінки) створюють умови для можливості обґрунтування вибору варіантів методики розслідування окремих видів злочинів. Це стосується насамперед початкового етапу розслідування.

Можна підтримати позицію вчених, які виділяють наступні слідчі ситуації при розслідуванні злочину дітовбивства матір'ю новонародженої дитини:

- офіційна заява про зникнення в жінки вагітності або новонародженої дитини;
- слідчо-оперативні дані про зникнення в жінки останніх місяців вагітності або новонародженої дитини;
- офіційна заява матері про смерть новонародженої дитини або ж заява про визнання дітовбивства;
- виявлення мертвої дитини при тому, що причина смерті не встановлена [3, с. 121].

На ґрунті зазначених вище *слідчих ситуацій* при розслідуванні дітовбивства матір'ю новонародженої дитини виникає можливість сформулювати типові слідчі версії, які мають допомогти слідчому з'ясувати ті обставини, які необхідно встановити.

Перша ситуація: надійшла заява свідка про відомі йому обставини вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини, яке вчинене конкретною особою, підозрювана не затримана, інформація про жертву злочину встановлена. Як правило, така заява може надійти від особи, яка бачила безпосередньо подію злочину або якій стало відомо про подію зі слів його учасників або від свідків-очевидців. Безперечно, що така слідча ситуація найбільш сприятлива для розкриття вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини, її відносять до категорії злочинів, скоєних в умовах очевидності. Звичайно, що розкриття та встановлення винних досягається якістю проведених гласних та негласних слідчих розшукових дій та оперативно-розшукових заходів на початковому етапі розслідування, а також складанням повноцінного плану розслідування. Основою планування роботи у кримінальному провадженні і є загальні й типові версії про подію, що відбулася, і її окремі елементи й обставини.

Типові версії при дітовбивстві висуваються і перевіряються слідчим найчастіше на обмежених, недостатньо вивчених матеріалах справи. Для даної слідчої ситуації *типові версії* будуються залежно від особи, яка вчинила дітовбивство:

- дітовбивство скоєно особою, на яку вказав заявник;
- дітовбивство скоєно іншою особою.

Для того, щоб встановити особу, яка скоїла даний злочин, і тим самим перевірити слідчі версії, слідчий на початковому етапі розслідування ставить перед собою такі тактичні завдання: встановити місцезнаходження трупа дитини за повідомленням свідка-заявника і перевірити його повідомлення; виявити інших свідків; виявити і вилучити сліди злочину та інші предмети, що мають значення для справи і будуть в подальшому слугувати речовими доказами; встановити місцезнаходження підозрюваного; виявити дані, які підтверджують або виключають вину підозрюваного.

Друга ситуація: знайдено труп дитини зі слідами насильницької смерті, інформація про жертву злочину встановлена, відомості про злочинця відсутні. Як правило, в таких ситуаціях даний злочин скоєно мати дитини безпосередньо після пологів. Мати боїться бути запідозреною у вбивстві своєї дитини, тому прагне якнайшвидше позбутися трупа. В переважній більшості випадків трупи новонароджених виявляють в смітєвих баках, на смітєвих звалищах. При цьому, як правило, дані місця знаходяться неподалік від місця вбивства. Типовими для даної слідчої ситуації є *версії*, які висуваються щодо мотивів вбивства, кола підозрюваних осіб, причин знаходження

потерпілого в даному місці. У ході перевірки версій слідчий вирішує такі тактичні задачі: встановлює обставини події злочину (спосіб вчинення злочину, використанні знаряддя, місце, час); з'ясовує мотиви; виявляє свідків; збирає відомості, що стосуються дитини, труп якої виявлено; встановлює ознаки, що вказують на особу злочинця.

Третя ситуація: виявлено труп дитини зі слідами насильницької смерті, а інформація про нього і про особу злочинця відсутня. Така ситуація викликає значні труднощі у слідчих та оперативних працівників при встановленні всіх обставин скоєного вбивства. *Версії* висуваються стосовно: місця проживання дитини (даний район, інша місцевість); причин знаходження трупа дитини в місці його виявлення; мотивів вбивства; способу вчинення вбивства дитини; особи злочинця.

Таким чином, можна дійти висновку, що на початковому етапі розслідування дітовбивства матір'ю новонародженої дитини, слідчий повинен дотримуватись певного алгоритму розслідування та здійснення відповідних засобів вирішення тактичних завдань. Такий алгоритм в свою чергу залежить від окремого типу слідчої ситуації, відповідно до якого слідчий обирає ті, чи інші засоби вирішення завдань щодо розслідування злочину.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 25.05.2012 – 2012 р., № 37, стор. 11, стаття 1370, код акта 61601/2012.
2. Белкин Р.С. Курс советской криминалистики: В 3 т.: Пособие. – М., 1977-1979. – Т. 3: Криминалистические средства, приемы и рекомендации. – 1979. С. 119-123.
3. Ларин А.М. От следственной версии к истине. – М., 1976. М.: Юрид. лит., 1976. – С. 13-20.
4. Белкин Криминалистика: проблемы, тенденции, перспективы от теории к практике. – М., 1988. М.: Юрид, лит., 1988. – С. 31-35.

Ключові слова: дітовбивство, початковий етап розслідування, планування розслідування, слідча версія, слідча ситуація.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри криміналістики Паляничко Д. Г.

**Новікова Валерія Валеріївна,
Філатов Владислав Владиславович**

студенти 4-го курсу Факультету підготовки слідчих
Національного університету «Одеська юридична академія»

**ЩОДО ПРОБЛЕМИ РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ
«ПО ГАРЯЧИХ СЛІДАХ»**

Розкриття злочинів «по гарячих слідах» — це діяльність правоохоронних органів, що характеризується використанням великої кількості спеціальних прийомів та методів, за допомогою яких можна об'єктивно, повно та у найкоротші строки дослідити обставини злочину, розкрити його та притягнути винних до відповідальності. Якщо ж за певних обставин злочин не було одразу виявлено та розкрито протягом найближчого часу, то важливі для слідства докази можуть бути втрачені, а їх пошук може бути не таким результативним та займатиме певний час. Саме тому особливості методики розслідування злочинів «по гарячих слідах» потребують ретельного дослідження, з метою ефективного її використання на практиці працівниками правоохоронних органів.

Методика розкриття злочинів «по гарячих слідах» має суттєві ознаки, серед яких встановлення за короткий час сутності події злочину та притягнення до відповідальності винних — основна мета даної методики, та реалізація функціональних обов'язків правоохоронних підрозділів задля досягнення визначеної мети. «Гарячі сліди» — умовне поняття, яке використовується у слідчій та оперативній практиці. Часова характеристика, яка вказує на відрізок часу, протягом якого можна використати певні відомості про фактичні обставини конкретної події та отримати бажану інформацію, — є однією із основних ознак вищезазначеного поняття. Для правоохоронних органів даний проміжок часу є вкрай важливим, адже після його закінчення обсяг інформації, яка допомагає швидко встановити подію вчиненого, може значно зменшитись [1, с. 432].

У сучасній криміналістичній доктрині не визначено, протягом якого часу злочин вважається розкритим «по гарячих слідах». Такі вчені, як В.П. Бахін, П.Д. Біленчук, В.О. Коросташова зазначають що, якщо слідству вдається встановити події вчиненого та притягнути винних до відповідальності протягом 3 — 4 днів з моменту вчинення злочину, то дана методика була ефективно використана. Якщо ж використовується більше часу, то злочин було розкрито на загальних підставах. Інші вчені, такі як А.В. Кофанов, В.П. Лаврова, В.М. Глібко наголошують на тому, що розкриті протягом 7-8 днів злочини слід уважати такими, що розкриті за «гарячими слідами». Тобто і у

першому, і у другому випадку це оціночне поняття пояснюється вимогами обліку й характером показників статистичної звітності, що не може бути визнано обґрунтованим.

Для практики розслідування й у науковому аспекті часова характеристика не має особливого значення, адже діяльність слідчого та оперативних підрозділів в цей період має невідкладний характер. Отже оперативно-розшукові заходи й слідчі дії повинні проводитись негайно після виявлення ознак злочину. На підставі цього можна стверджувати, що злочини, розкриті під час проведення невідкладних слідчих розшукових дій, допустимо вважати розкритими за «гарячими слідами». Але необхідно чітко відокремлювати особливості вживання поняття «по гарячих слідах». Тут можна виокремити два напрямки:

1) Для статистичного обліку в правоохоронних органах. Строк встановлення фактичних обставин конкретного кримінального провадження на підставі практичних показників повинен складати 3 дні.

2) Для оцінки діяльності окремих осіб і підрозділів його вживання треба диференціювати, наприклад, для чергової частини – доба, для карного розшуку – три доби, для слідчого – десять, або навіть не встановлювати абсолютний час.

Результативність застосування положень методики розслідування злочинів «по гарячих слідах» залежить від ряду чинників, серед яких можна визначити наступні:

- 1) швидкість прибуття СОГ на місце вчинення злочину;
- 2) наявність всіх учасників СОГ;
- 3) забезпечення групи усіма необхідними криміналістичними засобами;
- 4) високий професіоналізм та наявність спеціальних знань у учасників СОГ [2, с. 132].

Основна проблема складності використання даної методики проявляється у тому, що розкриття злочинів проходить в специфічних умовах, що потребує від слідчого неабиякого досвіду та використання певного комплексу послідовних дій. Серед основних проблем можна виокремити: 1) раптовість виникнення ситуації, яка потребує розслідування; 2) брак часу для обдумування та прийняття процесуально і тактично правильних рішень, адже ситуація вимагає негайних та правильних дій; 3) підвищена динамічність, зміна ситуації та обстановки, раптовість; 4) необхідність негайного аналізу усього масиву інформації, яка надходить при встановленні фактичних обставин та співставлення і дослідження оперативної та орієнтуючої інформації [3, с. 34].

Отже, розкриття злочинів «по гарячих слідах» має свою специфіку, яка зумовлена особливостями часового проміжку, необхідністю максимально ефективно використовувати певні сили та ресурси та виражається підвищеною пошуковою інтенсивністю. Тому викорис-

тання комплексних тактичних настанов, досвіду, інтуїції слідчого при розслідуванні злочину — запорука швидкого та повного встановлення усіх обставин злочинної події та притягнення винних до відповідальності.

Список використаних джерел

1. Абрамова В.М. Криміналістика : [навч. посіб. для дистанційного навчання] / [В.М. Абрамова, А.О. Ляш]; за наук. ред. А.В. Ішенка. — К. : Університет «Україна», 2007. — 589 с.
2. Алексеев О.О. Розслідування окремих видів злочинів : навч. посіб. 2-ге вид. перероб. та доп. / О.О. Алексеев, В.К. Весельський, В.В. Пясковський — К. : «Центр учбової літератури», 2014. — 412 с.
3. Бахін В.П. Взаємодія слідчого з фахівцями під час огляду місця події (збір інформації про особу, що скоїла злочин) : Науково-практичні рекомендації / В.П. Бахін, О.О. Волобуєва. — Донецьк : ДЮІ, 2005. — 302 с.

Ключові слова: «по гарячих слідах», розкриття злочину, методика, правоохоронні органи, проміжок часу.

Науковий керівник: асистент Гресь Ю. О.

***Овчар Алла Сергіївна,
Назар Світлана Михайлівна***

студентки 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДЕТЕКТОР БРЕХНІ ЯК ЗАСІБ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТЕХНІКИ

Проблемно-дискусійним на сучасному етапі є застосування в криміналістичній техніці за допомогою поліграфа психофізіологічного способу одержання інформації від певної людини в результаті оцінки її ставлення до фактів, які їй повідомляють.

Питання доцільності використання детектора брехні у кримінальному провадженні досліджувалося в Україні: В. І. Василичуком, В. П. Захаровим, О. І. Козаченком, В. В. Матвійчуком, Д. Й. Никифорчуком, С. І. Ніколаюком, Ю. Ю. Орловим та іншими науковцями, однак однозначної відповіді так і не було дано.

Криміналістична техніка — це розділ криміналістики, що об'єднує систему теоретичних положень і розроблених на їх основі технічних засобів і методів збирання та подавання криміналістичної інформації з метою розкриття та розслідування злочинів. За своїм сенсом

поліграф — це багатоцільовий пристрій, призначений для одночасної реєстрації декількох фізіологічних процесів людини, пов'язаних із виникненням емоцій під впливом зовнішніх подразників (вербальних, наочних). Доцільно зазначити, що поліграф фіксує не винність особи, не надання нею неправдивих свідчень тощо, а специфічну реакцію організму людини на певну озвучену або продемонстровану інформацію.

Криміналістика активно розвивається і використовує все нові та нетрадиційні методи дослідження слідів злочину, метод максимально вдосконалився за рахунок:

1) використання цінних наукових знань, здобутих в результаті досліджень в сфері біології та анатомії;

2) застосування комп'ютерної та іншої сучасної апаратури, яка дозволяє максимально точно фіксувати показники фізіологічного стану особи та аналізувати їх.

Допит із використанням поліграфа — це не стільки бесіда слідчого з учасником процесу, скільки результат тестування допитуваного (В. Комісаров). Зазначений спосіб одержання інформації базується на об'єктивно наявному зв'язку між процесами, які приховано відбуваються в психіці людини, і фізіологічними проявами життєдіяльності організму, які спостерігаються апаратно.

З аналізу чинного законодавства України вбачається, що нормативного закріплення, яке дає змогу використовувати поліграф при розслідуванні тих чи інших видів злочинів немає, але правова основа для запровадження та реалізації результатів використання приладу вже частково складена та набуває свого поширення та розвитку. Так, відносно нещодавно, Верховною Радою України прийнято Закон України «Про Національну поліцію», ч. 2 ст. 50 якого передбачає застосування поліграфа до осіб, які виявили бажання вступити на службу до поліції, за їх згодою. Хоча цей Закон в цілому набирав чинності 07 листопада 2015 року, проте його положення вже застосовувались у містах, де здійснювався набір до патрульної поліції.

Варто, також, згадати про окремі інструкції, які носять локальний характер застосування та прямо дозволяють використовувати поліграф у вузькому професійному колі. Перше, про що йде мова, це про Інструкцію по використанню комп'ютерних поліграфів у роботі з персоналом органів внутрішніх справ України. Незважаючи на триваючий процес реформування системи органів внутрішніх справ (далі — ОВС), ліквідацію їх територіальних одиниць, підрозділів тощо, вказана інструкція не втратила своєї чинності, що говорить про її актуальність та важливість у відборі, атестації та розстановки кадрів ОВС, шляхом використання детектора брехні.

Положення про використання поліграфа у системі Міністерства доходів і зборів, з метою попередження виявлення корупційних правопорушень, ефективної діяльності оперативно-розшукових

органів, покращення роботи з персоналом містяться, також, у Інструкції «Про використання поліграфів у діяльності Міністерства доходів і зборів України та його територіальних органів» затвердженій наказом Міністерства доходів і зборів.

Якщо ж говорити про проблематику у проведенні криміналістичного дослідження із використанням детектора брехні, то слід сказати про наступне:

1) недосконалість апаратури, яка використовується українськими експертами; 2) висока залежність якості проведеного дослідження від кваліфікації поліграфолога; 3) наявність великої кількості чинників, які ускладнюють проведення дослідження та ставлять запитання про істинність висновку.

Також потрібно враховувати такі практичні аспекти, які ускладнюють проведення криміналістичного дослідження з використанням поліграфа в Україні:

– Особа може навмисно відволікатися, абстрагуватися від запитань і, не зосереджуючись на них, відповідати «так» або «ні». За таких умов поліграф фіксуватиме емоційний стан людини, який не зумовлений запитаннями, а спричинений іншими факторами.

– Людина може в умі ставити собі протилежні почуті питання і свідомо відповідати саме на свої запитання, в результаті чого поліграф показуватиме протилежні істинним показники.

– Людина, в силу особливостей свого психоемоційного стану, характеру, темпераменту, здатності керувати своїми почуттями, може настільки контролювати або навпаки – надто емоційно реагувати на запитання, що показники поліграфа будуть суперечливими, через що їхній аналіз яких буде ускладнений.

Підсумовуючи, важливо сказати, що не зважаючи на те, що законодавство непрямо дозволяє проводити криміналістичні дослідження з використанням поліграфа, український суд не схильний до використання детектора брехні у кримінальному провадженні та не вважає висновок поліграфолога доказом. Такий стан речей зумовлений тим, що в Україні криміналістичні дослідження із використанням поліграфа наповнені проблематикою: неналежна технічна та нормативна база, недостатня кількість висококваліфікованих спеціалістів, відсутність методики такого виду дослідження. Слід прогнозувати, що ситуація ніяким чином не зміниться, оскільки навіть у законопроекті «Про поліграфологічну діяльність» сконцентовано увагу на ймовірності висновків поліграфологів, а в статті 31 зазначено, що висновок не може бути підставою для ініціювання кримінального провадження або провадження у справі про адміністративне правопорушення, а також підставою для визнання особи винною у вчиненні таких правопорушень.

Список використаних джерел

1. Використання поліграфа у криміналістичному судочинстві України / О. М. Скрябін, Н. Д. Тонне // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – С. 189–194.
2. Криміналістика (криміналістична техніка) / П. Д. Біленчук, А. П. Гель, М. В. Салтевський, Г. С. Семаков. – Київ: МАУП, 2001. – 216 с. – Бібліогр.: С. 211–212.
3. Поліграф як нетрадиційний криміналістичний засіб і можливості його використання в кримінально-процесуальному доказуванні. // Актуальні проблеми криміналістики. – Донецьк, 2001. – С. 92–100.
4. Про національну поліцію [Електронний ресурс] : Закон України від 02 лип. 2015 р. № 580–VIII. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
5. Про оперативно-розшукову діяльність [Електронний ресурс] // Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII в ред. від 07.11.2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Тихоненко В. М.

Редька Д. О.

студентка 4 курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФА ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ

Останнім часом правоохоронні органи активно впроваджують в слідчу та оперативно-розшукову діяльність нетрадиційні криміналістичні засоби, які можна було б використовувати для ефективного виявлення, фіксації, вилучення, дослідження та використання доказів при розслідуванні злочинів. Саме розроблення таких засобів або їх пристосування до вирішення завдань кримінального судочинства, а також рекомендацій щодо їх використання є одним із завдань науки криміналістики.

В останні роки слідчі та оперативні працівники окремих іноземних держав усе частіше стали звертатися до можливостей поліграфа (детектора брехні) при розслідуванні злочинів. Поліграф – технічний засіб, який використовується при проведенні інструментального психофізіологічного дослідження, для синхронної реєстрації в аналоговій чи цифровій формі фізіологічних параметрів людини (дихання, серцево-судинної активності, електричного опору шкіри та ін.) й інформації, яка повідомляється (запитання і відповіді на запитання) [1, с. 110]. У особи, яка вчинила злочин, через страх бути

викритим, відбуваються певні зміни фізіологічних функцій. Саме це дає змогу використовувати даний технічний засіб, для швидкого виявлення осіб, які причетні до вчинення злочину або володіють певною інформацією про нього.

Проте, слід мати на увазі, що використання поліграфа пов'язане з втручанням у внутрішній світ людини, для чого, перш за все повинні бути достатні підстави, а по-друге — добровільна згода особи. Досвід використання даного технічного засобу (наприклад в США) свідчить, що достовірність результатів не перевищує 70%. Крім того, на сьогоднішній день, в мережі Інтернет розміщена велика кількість публікацій в якій висвітлюються прийоми обману поліграфа (вживання алкогольних напоїв напередодні, недосипання тощо).

Необхідно зазначити, що разом з позитивними можливостями використання поліграфа при розслідуванні злочинів, існує також небезпека неправильного трактування результатів його застосування. Тому слід врахувати такі особливості:

1. поліграф фіксує не брехню, а реакцію людини на поставлені їй питання у зв'язку з обставинами розслідуваного кримінального провадження, фіксуючи її психофізіологічні процеси;

2. реакції організму відображають не істинність інформації, а всього лише віру особи, яка проходить перевірку в її істинність або хибність (особа може думати, що її знання правдиві, хоча вони можуть бути навіяні або нав'язані);

3. методика застосування детектора повинна бути науково обґрунтована (описана в науковій літературі та апробована в реальній дослідницькій практиці)) [1, с. 110-113].

Використовувати поліграф доцільно під час проведення окремих (слідчих) дій, таких як: допит, пред'явлення для впізнання, слідчий експеримент та ін. Даний технічний засіб дає змогу об'єктивно відобразити суб'єктивну значущість того чи іншого факту дійсності для особи, яку перевіряють.

Накопичений досвід застосування поліграфа повинен використовуватися для визначення його потенційних можливостей як інструментарію одержання інформації, а з іншого боку — необхідно забезпечити учасникам кримінального процесу належний захист від зловживань з боку працівників правоохоронних органів [3, с. 37]. Застосування детектора при розслідуванні злочинів можливе лише за умови дотримання процесуальної форми та принципів кримінального процесу. Наприклад, у слідчо-судовій практиці Російської Федерації сформувалася й успішно застосовується судова психофізіологічна експертиза з використанням поліграфа) [3, с. 8-12]. Така експертиза призначається коли наявні певні протиріччя у показаннях учасників процесу (свідків, потерпілих, обвинувачених, підозрюваних) або у випадку суперечності між показаннями та іншими доказами у справі. Її

основною метою є встановлення факту приховування досліджуваною особою певної інформації, яка має значення для справи.

Крім того, у більшості зарубіжних країн результати психіко фізіологічних досліджень, отриманих за допомогою використання поліграфа, долучаються до справи як докази. Проте в Україні, на законодавчому рівні це питання не врегульовано. Активному застосуванню поліграфа перешкоджають також такі обставини, як відсутність у правоохоронних органів достатнього обсягу відповідної інформації про цей метод; дефіцит кваліфікованих кадрів; наявність наукових дискусій про надійність методик психофізіологічного дослідження тощо.

Отже, на мою думку, в Україні необхідно запровадити декілька державних навчальних закладів, які будуть здійснювати підготовку поліграфологів, потрібен закон, який би врегулював проведення поліграфного опитування під час кримінального провадження та відповідні зміни до Кримінального процесуального кодексу.

Список використаних джерел

1. Волобуєв А. Ф. Про використання поліграфа при розслідуванні злочинів / А. Ф. Волобуєв // Криміналістика XXI століття : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 25–26 листоп. 2010 р.). – Х. : Право, 2010. – С. 110–113.
2. Пунда О. О. Право на особисту недоторканність та перспективи використання поліграфа в кримінальному провадженні / О. Пунда // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 3. – С. 36–40.
3. Судебная психофизиологическая экспертиза с использованием полиграфа // Информ. бюл. следств. ком. при МВД России. – 2006. – № 2 (128). – С. 8–12.

Ключові слова: поліграф, детектор брехні, психофізіологічне дослідження, експертиза, криміналістичні засоби

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри криміналістики Паляничко Д. Г.

Харчук Юлія Олександрівна

студентка 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ У ЗЛОЧИНАХ, ВЧИНЕНИХ НА ЗАМОВЛЕННЯ

Сучасний стан криміногенної ситуації в Україні характеризується не стільки збільшенням кількості злочинів, скільки зростанням та вдосконаленням їх способів та засобів вчинення. Особливий резонанс

становлять вбивства на замовлення, які значно поширилися за останні 5-10 років.

Вбивством на замовлення є умисне позбавлення життя потерпілого, яке вчиняється особою (виконавцем) за дорученням іншої особи (замовника).

В історії людства це не новий вид злочину. Згадки про вбивства на замовлення або знищення містяться ще у пам'ятках Стародавнього Сходу. Як спеціальність вбивство на замовлення вперше з'явилося на теренах Сицилії і проявлялось в діяльності сицилійської мафії під назвою «Товариство честі». Засудженого до смерті заздалегідь попереджали про вбивство, тобто не вбивали «всліпу». У США у рамках функціонування мафіозних кланів на початку 30-х рр. XX ст. була створена організація професійних кілерів під назвою «Корпорація вбивць». Для того, щоб знищити ту чи іншу людину спочатку необхідно було подати «заяву» до корпорації, після чого оплатити «послугу» і чекати виконання вироку. Щодо вітчизняної історії, то першим проявом даного виду злочину стало знищення Святополком своїх братів Бориса і Гліба у XI ст. [1, с. 105-106].

Такий вид вбивства існував і в радянський період, проте не мав такого масового поширення як нині. Найчастіше такі вбивства вчинялися на побутовому рівні через ревності, помсту або отримання спадщини. Замовниками таких вбивств найчастіше були жінки у віці від 20 до 60 років, а виконавцями виступали дилетанти з нижчого прошарку кримінального середовища. У ці часи жертвами вбивств були кооператори і лідери злочинного середовища.

Сьогодні ж в Україні «роботою» з боржниками, усуненням конкурентів займаються спеціально створені для цього відділи у впливових банківських, довірчих або страхових товариствах чи фірмах. Досить поширеними та надзвичайно популярними є оголошення у пресі на кшталт «виконую будь-які конфіденційні доручення», «конфіденційні послуги за високу оплату», «колишній спортсмен шукає можливість заробити 2000 доларів».

Статистика свідчить, що кількість убивств на замовлення щороку збільшується, змінюється особа жертви і, відповідно, особа самого злочинця.

Про особу злочинця як одну із складових криміналістичної характеристики вбивств на замовлення необхідно говорити тоді, коли йдеться про певну систему злочинних дій, здійснення яких викликає цілий ряд змін у психологічній структурі останнього. Це зміни ціннісних орієнтацій, потреб, переконань та схильностей. Як наслідок, виникають такі негативні риси характеру як жорстокість, озлобленість, жадібність, бязгузтво та ряд інших.

У криміналістиці традиційно існує два напрями вивчення особистості злочинця. У межах першого напрямку отримання і подальше опрацювання даних здійснюється на основі залишених на місці

вчинення злочину слідах. Тобто, в даному випадку відбувається вивчення імовірного злочинця. Другий передбачає вивчення особистості підозрюваного (обвинувачуваного) вже у процесі здійснення досудового розслідування, припускаючи, що злочин вчинено саме цією особою [2, с. 27].

Для даного виду вбивства найбільш характерною є така система учасників: замовник — виконавець або замовник — посередник (декілька посередників) — виконавець.

Здебільшого, жертвами таких вбивств стають лідери та члени злочинних угруповань, працівники правоохоронної та правозастосовної сфер, представники органів державної влади та особи, які займають керівні посади у бізнесі (президенти акціонерних товариств, керівники фінансово-кредитних установ, директори великих торговельних чи інших комплексів).

Людину, по суті, вбивають не за зроблене, а за те, що вона могла б зробити, або ж вона просто якимось чином перешкоджає здійсненню намірів замовника. Такими ж найчастіше виступають бізнесмени, авторитети кримінального світу, корумповані посадові особи, які, здебільшого, є комерційними партнерами особи, на вбивство якої здійснюється замовлення. Посередниками можуть бути особи з оточення організатора, підлеглі йому по службі, члени злочинних угруповань. Крім того, посередник виступає додатковим засобом захисту самого замовника. Тому, ані виконавець, ані замовник не знають один одного.

Виконавців умовно поділяють на два типи: кілери-дилетанти та кілери-професіонали. Для дилетантів характерна низька вартість послуг, їх використання не виключає помилок: дилетант може вбити не ту людину або лише поранити її, а може навіть залишити докази причетності. Найчастіше, це звичайні безробітні, що втратили надію знайти високооплачувану роботу, а також особи, які мають борги, котрі не можуть повернути [3, с. 163].

Професіонал же має достатньо високі та професійно «відточені» навички, використовує найсучаснішу техніку спостереження за жертвою, завжди здійснює заходи щодо підготовки до безпосереднього вчинення вбивства. Він йде на справу, коли відчуває майже повну гарантію власної безпеки. Професіонал повинен мати надійну легенду, щоб ніхто і ніколи не запідозрив у ньому ліквідатора. Це досить непомітна особа, яка вміє «розчинятися» у натовпі. Професійного кілера нерідко запрошують з іншого регіону, далекого зарубіжжя чи з країн СНД.

Існує ще один поділ виконавців злочинів, вчинених на замовлення — це кілери-одинаки, які виконують замовлення від випадку до випадку, та кілери, які перебувають на постійному утриманні того чи іншого злочинного угруповання.

Серед останніх них можна виокремити чотири підгрупи:

а) «легіонери» (особи, які пройшли армійську службу, працювали у МВС, брали участь у бойових діях; вік до 25-27 років);

б) «відставники» (переважно добре підготовлені 30-40-річні колишні офіцери або прапорщики, які після звільнення з армії працюють в різних охоронних фірмах, приватних службах безпеки; самі планують і відпрацьовують деталі вчинення майбутніх вбивств);

в) елітні підрозділи (як правило, такі особи працюють у службах безпеки великих фінансово-промислових концернів, активно задіяні у кримінальному бізнесі і мають значні фінансові можливості; у минулому колишні офіцери-десантники, офіцери спецпідрозділів систем МВС, КДБ);

г) одинаки (особи, які підтримують зв'язок із посередниками, не входять ні до яких структур; ентузіасти, які зробили вбивства своєю професією) [3, с. 164].

Психологічні особливості особистості виконавця замовного вбивства полягають в тому, що для останнього основний мотив діяльності — не лише користь, а й досягнення професійного результату.

Їх умовно можна позначити як:

1) «соціопатичних», до яких відносяться особистості з явними дефектами психічної діяльності, в межах станах;

2) «осіб інфернального досвіду» — це ветерани бойових дій, колишні засуджені особи з низьким соціальним статусом [3, с. 165].

Останнім часом у вчиненні вбивств на замовлення намітилися нові тенденції: до таких вбивств стали залучати жінок.

Донедавна, діяльність професійних вбивць не користувалася «повагою» у злочинному середовищі. Сьогодні ж кримінальний світ стає все більш жорстокішим, і, без сумніву, можна говорити навіть про існування такого виду професії як кілер, тобто професійний вбивця. І не секрет, що вона перетворилася на одну з «престижних» і високооплачуваних.

Список використаних джерел

1. Бережний С. Умисні вбивства на замовлення: історично-правовий аспект / С. Бережний // Слово Національної школи суддів України. — 2013. — № 3. — С. 105-107.
2. Мальхина Н. И. Личность преступника как объект исследования в криминалистике / Н. И. Мальхина // Следователь. — 2004. — № 8. — С. 27.
3. Костенко М. В. Вбивства на замовлення: криміналістична характеристика: Монографія // За ред. проф. Коновалої В. О. — Х.: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2006. — С. 163-165.

Ключові слова: криміналістична характеристика, особа злочинця, професійний злочинець, злочин, вчинений на замовлення, тенденції.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри криміналістики Паляничко Д. Г.

***Шрамко Маргарита Олегівна,
Феденко Єлизавета Михайлівна***

студентки 4 курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

**ЛИСТ З ПОГРОЗАМИ:
ЗНАРЯДДЯ ЧИ ЗАСІБ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ?**

Проводячи аналіз статей Кримінального кодексу України, а саме ст. 129 (погроза вбивством) та ст. 346 (погроза або насильство щодо державного чи громадського діяча), ми дійшли висновку, що в жодному з розглянутих нами українських джерел немає роз'яснення чим потрібно вважати лист з погрозами – «засобом» чи «знаряддям» вчинення злочину. Саме цим зумовлена актуальність нашої теми [1].

Поняття «знаряддя» і «засіб» вчинення злочину намагалися розмежувати та витлумачити багато науковців: М.В. Тельпіс, С.М. Сирков, В.І. Гуров, В.С. Комисарова, А.І. Рарога, А.Н. Трайнін тощо. Спираючись на їх праці, можна дійти висновку, що під знаряддям вчинення злочину потрібно розуміти предмети матеріального світу якими особа вчиняє фізичний вплив на матеріальні об'єкти заподіюючи їм шкоди.

Філософське поняття «засобів» багатоаспектне, але частіше за інші зустрічається визначення, що засобами вчинення злочину називаються ті предмети, речі, за допомогою яких злочин було вчинено, які використовувались для полегшення вчинення злочину, але безпосереднього фізичного впливу не заподіювали (підроблені документи, формений одяг). Все те, що використовується суб'єктом для досягнення мети, є засобом. Крім матеріальних об'єктів, до засобів належить також інформація, навички, досвід тощо [2, с. 89].

В свою чергу, «погрози» являють собою інформацію (явну або приховану), яка сигналізує про можливі шкідливі наслідки для іншої особи, якщо вона не виконає певних умов. Існують і безумовні погрози, які мають реально лише одну функцію – функцію сигналу про потенційну деструкцію. За формою погрози можуть бути виражені в усній чи письмовій формі та у вигляді жестів. За формою прояву: листом, електронним листом, телефонним дзвінком тощо [3, с. 15].

З наведених вище тлумачень можна зробити висновок, що лист з погрозами, як предмет матеріального світу не вчиняє ніякого негативного фізичного впливу на особу потерпілого, а значить не може вважатися знаряддям вчинення злочину. Натомість, оскільки до засобів може відноситись інформація, а саме через неї проявляється об'єктивна сторона злочинів, передбачених ст. 129 і ст. 346 (залякування потерпілого позбавленням його життя), буде коректно вважати

«лист з погрозами» — засобом вчинення злочину в письмовій формі, а сам «лист» — його матеріальним проявом.

Аналізуючи коментар до ст. 119 Кримінального кодексу РФ (погроза вбивством або заподіянням тяжкої шкоди здоров'ю), виявилось, що «погрозу» в даній країні тлумачать також як засіб тиску на волю потерпілого з наміром викликати у нього почуття страху, дискомфорту, а отже — засобом вчинення злочину.

Враховуючи вище сказане, ми дійшли висновку, що лист з погрозами — це засіб вчинення злочину.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради. України: кодекс від 05.04.2001, редакція від 01.05.2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Тельпіс М.В. Знаряддя та засоби вчинення злочину: поняття та значення // Юридичні науки. — Випуск 6 — Т. 3. — 2016. — С. 88-90.
3. Бойко О.В. Насильство у сім'ї: соціологічний аналіз явища / Автореферат дисертації на здобуття ступеня к. соц.н. — Національний університет внутрішніх справ, 2003. — 211 с.

Ключові слова: засіб вчинення злочину, знаряддя вчинення злочину, погроза вбивства, лист з погрозами, ст. 129 ККУ

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Паляничко Д. Г.

СЕКЦІЯ 19.

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Halytska Anastasiia

Student of 2nd course of Law College of National University «Odessa Law Academy»

SHADOW ECONOMY IN UKRAINE AND METHODS OF COMBATING IT

The shadow economy (hidden, informal) is an economic activity that is hidden from society and the state, which is outside of state control and registration [1]. It is an unobservable, informal part of the economy, but does not cover it all, since it can't include activities that are not hidden specifically from society and the state, for example, home or communal economies. It also includes illegal, criminal types of economy, but isn't limited to them.

The shadow economy shows the economic relations that develop spontaneously, by passing existing state laws and social rules, usually by means of hidden incomes and not taxable economic activities. In fact, any business, the result of which is the concealment of revenues from state bodies, or tax evasion, can be considered as a shadow economic activity. The shadow economy can also be described as a combination of different types of economic relations and unaccounted, unregulated and illegal types of economic activity. But, first of all, the shadow economy is hidden production, distribution, exchange and consumption of commodity-material values, money and services. In this case, we are dealing with a very complex economic phenomenon, which is more or less inherent in any type of social systems. The level of shadow economy in Ukraine is significant nowadays and make about 40% of the official GDP [2]. Although the degree of accuracy of this figure is arbitrary, this does not detract the necessity of reduction of the shadow sector.

The state influences the shadow economy in the following ways:

1) The state strategy of socio-economic development of the country determines the main parameters of the national economic model. This model is a system within which the shadow economy will function. The specificity of national economic model imposes a significant imprint on the scale and forms of the shadow economy. Important elements of the state strategy of social and economic development in relation to the shadow economy are:

minimizing the shadow economy is one of the strategic goals; formation of the basic macroeconomic parameters of the national economy on the basis of fair competition; effective antimonopoly regulation; fixing the maximum acceptable scale of the shadow economy.

2) Commercial legislation outlines the field of legitimate business activities. It creates certain incentives for the development of good business practices and implies sanctions for violations of existing norms. Important elements of commercial legislation are: acceptable level of taxes and customs duties; transparency of financial activities of economic entities; simplified forms of registration and reporting; responsibility of banks to depositors.

3) Social policy is aimed at improving the living standards of citizens and supporting the poor, which allows us to reduce the enabling environment for the shadow economy. Since the second half of the twentieth century, many states have recorded in their constitutions that from now on they are social states. Important elements of the social policy of the state are: formation of a social state; establishing decent living wage; avoiding deep social differentiation of society; minimization of shadow operations in the system of labor relations, youth employment.

4) Business relations mean observance of the basic principles of interaction of the government and private business. These principles suggest creation of equal competition conditions for all market participants and supporting the most vulnerable economic entities. The most important principles of business relations are: equivalence of business and power and state support of small and medium business.

5) The punitive function of the state is aimed at combating the criminal economy that is most dangerous for society. The implementation of the punitive function implies toughening of punitive measures in the case of: traditional crime; the corrupt bureaucracy and shadow operations of oligarchic structures.

6) The educational function of the state is associated with profound cultural changes that hinder the spread of the shadow economy. It is implemented through the education system and the media. The important elements of this function are: formation of a culture of orderliness; discussing the cult of violence, permissiveness, drug trafficking, prostitution; formation of a national idea based on the moral principles of society.

7) Cooperation with civil society institutions allows attracting the most active social forces to influence the shadow economy. Elements of civil society were formed long time ago, but only now it is possible to talk about its definite maturity and significant ascending of its role. Civil society is a combination of associations and unions, not connected by vertical hierarchical dependencies, but mainly by horizontal-network relationships. Important ways of cooperation with its elements are: coordination of the activities of local government and law enforcement agencies; using materials of independent investigations in economic crime conducted by the media; cooperation within the framework of the system of social partnership with

organizations of entrepreneurs and trade unions of workers on social policy issues, formation of entrepreneurial corporate ethics; cooperation with public and religious organizations in the sphere of spiritual education of society; cooperation with public chambers.

8) Cooperation with international organizations allows for a coherent policy towards the shadow economy on a global scale. First of all, official (interstate) organizations should be listed: United Nations, International Monetary Fund, World Bank, Interpol and others. The main elements of international cooperation to overcome shadow economy include: development of general principles for combating money laundering, corruption, fraud; exchange of operational information on economic crime, joint investigations; exchange of experience in the framework of international conferences, seminars, exercises; consideration of the opinion of authoritative international organizations on the state of the shadow economy.

The state impact on the shadow economy should be carried out in a differentiated way. The forced illegal economy should be mainly indirectly affected (through the creation of a favorable market environment), while the criminal economy is mainly influenced by administrative methods on the basis of constitutional law (in the form of decrees, programs, orders) with the active participation of law enforcement agencies.

References

1. International Encyclopedia of the Social sciences, [Electronic Resource]. – Mode of access: URL: http://elibrary.bsu.az/books_163/N_117.pdf
2. «Рейтинг економік – Doing business» [Electronic Resource]. – Mode of access: URL: <http://doingbusiness.org/rankings>.

Key words: shadow economy, state strategy, cooperation, tax reform, socio-economic development

Research advisor : PhD, associate professor Redina E. V.

***Horsunenکو Alexandr Olegovich,
Malyarchuk Yevgeniy Vyacheslavovich***

Students of the 1-st course of the Faculty of International Legal Relations,
National University "Odessa Law Academy"

**THE IMPACT OF CORRUPTION ON SOCIETY
AND ECONOMIC DEVELOPMENT**

The problem of corruption is common in many countries, and Ukraine is not an exception. To date, the extent of shadow economy reaches 45%. This problem concerns different branches of economics of the country. The main reasons which lead to the problem of corruption are the following: lack of necessary verification of professional and ethical values of individuals which are in managerial positions; shadow economy; frequent changes of legislation in the sphere of regulation of entrepreneurship.

According to the study of the international non-governmental organization Transparency International, police is considered to be the most corrupted structure, the courts takes the second place, the customs – the third accordingly [1]. The most common reasons are signing of papers for land use, sale of property at low prices. Almost 40% of Ukrainians stated that they and their family members had to pay bribes [2]. It is interesting, that on these purposes, the country's population is spending much more money today than on paying taxes. Obviously, it affects Government reputation significantly, but, unfortunately, the problem stays the same.

There are two existing anti-corruption main models. The first one is Singaporean. The main place in this scheme is tight control of the state over the activities of officials, multiplied by a serious tightening of punishment for corruption. This model is effective for developing countries, and it could also change the situation in Ukraine. However, we need strong governmental support to implement such model.

The second model is acceptable for more developed countries and it is called – Scandinavian. It emphasizes the elimination of the very possibility of corruption. This is achieved through liberalization of the economy, publicity in the activities of state bodies and high ethical standards, which the state sets before state employees.

This year Ukraine received 30 points out of 100 possible, improving the entire result compared to 2017 by only 1 point. Therefore, on the map of Europe, Ukraine and Russia (which has 29 points) are the most corrupted countries [3].

Experts note that a slight increase in the rating of Ukraine was achieved due to the fact that in 2017 the Ukrainian anti-corruption bodies (SAP and NABU) sent to court the first cases on suspicion of corruption of high-

ranking officials. Also among the reasons for the slight improvement are gas market reform and the appropriate electronic declarations register.

When talking about corruption we always tend to think that it is impossible to get rid of it, indeed, if we look at corruption – it is spread all over the world even if we take the most advanced governments. There are many theories on ways of preventing corruption.

The most interesting theory of preventing corruption is proclaimed by R. Klitgaard, he postulates that corruption will occur if the corrupt gain is greater than the penalty multiplied by the likelihood of being caught and prosecuted:

Corrupt gain > Penalty \times Likelihood of being caught and prosecuted

The degree of corruption then will be a function of the degree of monopoly and discretion in deciding who should get how much on the one hand and the degree to which this activity is accountable and transparent on the other hand. Still, these equations (which should be understood in a qualitative rather than a quantitative manner) seem to be lacking one aspect: a high degree of monopoly and discretion accompanied by a low degree of transparency does not automatically lead to corruption without any moral weakness or insufficient integrity. Also, low penalties in combination with a low probability of being caught will only lead to corruption if people tend to neglect ethics and moral commitment.

Corruption should always be stopped since it is one of the most destructive "parasites" in the world. Globally, the World Economic Forum has estimated that the cost of corruption is about US\$2.6 trillion a year. The impacts of corruption disproportionately affect the most vulnerable people in society. Widespread corruption ruins investments, makes economic growth weak and destroys the rule of law. It might be a very high mountain to climb, but if we start fighting corruption in our surrounding, the world will become corruption-free in no time at all.

References

1. Коррупция в Украине: сущность, масштабы и влияние [Electronic Resource]. – Mode of access: URL: http://old.razumkov.org.ua/ukr/article.php?news_id=200
2. Коррупция в Украине, противодействие коррупции [Electronic Resource]. – Mode of access: URL: <https://europa.com/ukraine/corruption>
3. Transparency International [Electronic Resource]. – Mode of access: URL: <https://www.transparency.org/country/UKR>

Keywords: corruption, authority, corrupt gain, monopoly, anti-corruption models.

Research advisor : PhD, associate professor Redina E. V.

Андрющенко Анастасія Олександрівна

студентка 1-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ

Міжнародні економічні відносини на сьогодні є ефективним засобом прискорення економічного розвитку, прискорення науково-технічного прогресу та за допомогою яких розвиток локальних економічних систем прогресує. Взагалі, міжнародні відносини — система господарських зв'язків між різними державами, яка ґрунтується на основі міжнародного розподілу праці, продуктивних сил та обміну товарами у міжнародних масштабах. Налагодження зв'язків з іншими державами позитивно впливає та сприяє підвищенню розвитку національної економіки. Це дає змогу залучати досвід ведення господарства сусідніх країн, бути сповіщеними про досягнення науково-технічного прогресу, користуватися новітніми технологіями. Враховуючи трансформаційні зміни в геополітичному та економічному житті України, прагнення нашої країни вступити до Європейського союзу наштовхує на розробку загальної концепції та стратегії щодо розвитку міжнародних економічних відносин України. Це означає інтеграцію України у світове господарство як самостійного суб'єкта. Оскільки України залежить як від експорту, так і від імпорту, то визначення напрямку розвитку зовнішньоекономічної політики є важливим [1].

На сучасному етапі поглиблюються процеси глобалізації та інтеграції, світ інтернаціоналізується, всі країни світу прагнуть до створення єдиного світового ринку. Національна економіка має відповідати світовим тенденціям та має стати базисом для визначення подальших інтеграційних перспектив країни[2]. Співробітництво з країнами ЄС та поглиблення співпраці зі світовим економічним співробітництвом визначені як зовнішньоекономічний пріоритет нашої країни, тому орієнтація на перспективи розвитку зміцнить позиції України у системи міжнародних відносин. Розвиток міжнародного бізнесу в умовах глобальної економіки та інтернаціоналізації створює умови для розвитку всіх його форм, а також необхідним є поглиблення міжнародних зв'язків у сфері виробництва, обміну, споживання, руху основних виробничих факторів та фінансового забезпечення даних процесів на основні міжнародних інвестиційних ресурсів.

Державна незалежність України обумовила вихід нашої країни на міжнародну арену як самостійного суб'єкту, проте вона не мала достатнього досвіду самореалізації у сфері міжнародних економічних відносин. Ця проблема полягає в недосвідченості щодо ведення роботи

самостійно на зовнішніх ринках, відсутність цивілізаційної нормативно-правової бази на основі міжнародних стандартів. Гармонізацію співпраці з міжнародними партнерами Україні забезпечить визначеність на шляху входження в систему світового економічного простору. Тісна співпраця з Європейським Союзом націлює нашу країну на значні структурні перетворення економічної системи, поліпшення інвестиційного клімату, створення конкурентоздатного експортноорієнтованого виробництва, перебудову освітньої системи та підвищення кваліфікації кадрового потенціалу України.

Говорячи про сучасні міжнародні економічні відносини зараз: в європейському вимірі Україна має досить потужний економічний потенціал. Це визначається насамперед розмірами її території (604 тис. км²), що займає друге місце в Європі [3]. Економічний потенціал України, в першу чергу, залежить від таких чинників, як: природні, трудові ресурси та науково-технічна база. Україна має значний природно-ресурсний потенціал та сприятливі агрокліматичні умови, що дає змогу перетворення на великий регіон сільськогосподарського виробництва. Також Україна використовує значні трудові ресурси та широкий ринок збуту споживчих товарів. Взагалі, економіко-географічне положення України дуже вигідне для міжнародного територіального поділу праці.

Сьогодні Україна є учасником багатьох міжнародних організацій, насамперед вона є учасником ООН. Україна була однією з 51 країн-засновників, які в 1945 році підписали Статус цієї організації. Важливого значення набувають відносини з кредитно-фінансовими організаціями (це МВФ, Всесвітній банк та Світова організація торгівлі) [4]. Набуття статусу члена СОТ надає Україні більшого залучення до міжнародного поділу праці, зовнішньоторговельна діяльність характеризуватиметься прискореною динамікою. Також Україна співпрацює з іноземними комерційними банками та залучає іноземні інвестиції в економіку країни.

Тобто економічна політика українського уряду повинна бути спрямована на розкриття та ефективне використання значного ресурсного, виробничого та інтелектуального потенціалу країни, має бути здійснено реформування соціальної політики та формування дієвого ринку праці, реформи в галузі житлово-комунального господарства, створення конкурентного середовища, сприятливого для соціально-економічного розвитку, підвищення енергоефективності української економіки та розширення зовнішньоторговельних відносин.

Список використаних джерел

1. Григорова-Беренда Л.І. Аналіз основних положень державної програми підтримки експортної діяльності підприємств / Л.І. Григорова-Беренда // Бізнес Інформ. – 2011. - № 11. - С. 18-21 8. 3.

2. Голиков А.П. Економіка України: навч. посіб. / А.П. Голиков, Н.А. Казакова, О.А. Шуба. — К.: Знання, 2009. — 286 с. 5.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт. — Режим доступу: [http:// www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua). — Назва з екрану.
4. Мировое хозяйство и международные экономические отношения: Учебное пособие / [Артеменко Г.П., Багров Н.В., Голиков А.П. и др.]; под ред. А.П. Голикова. — Симферополь: СОНАТ, 2003. — 432 с.

Ключові слова: міжнародні відносини, світове господарство, національна економіка, інтеграція, глобалізація.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Штуца В. М.

Біденко Олександр Віталійович

студент 1-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЕКОНОМІЧНО-ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ

В умовах глобалізації світового господарства, коли поступово згладжуються економічні кордони між країнами, особливого значення для розвитку вітчизняних підприємств набуває зовнішньоекономічна діяльність підприємства у контексті здійснення експортних операцій. Адже просування вітчизняних товарів на світовий ринок дає можливість розширити ринки збуту для українського товаровиробника та збільшити його дохід, що матиме позитивні зміни як для самого суб'єкту господарювання, так і для держави в цілому.

Характерною особливістю сучасного стану розвитку експортної діяльності в Україні є глибокі зміни у співвідношенні динаміки можливостей загальнодержавного, регіонального та локального рівнів експортної діяльності і відповідно посилення експортної активності підприємств. Формування якісно нового рівня взаємовідносин України із світовим співтовариством потребує глибокого вивчення об'єктивних основ та обґрунтування практичних шляхів розгортання більш активної участі її в експортній діяльності, розширення їх повноважень в організації і розвитку цього процесу, дослідження економіко-правових основ такої діяльності.

Основними організаційно-функціональними варіантами забезпечення експортних операцій підприємства в Україні є: прямий спосіб здійснення експортних операцій; непрямий спосіб здійснення експортних операцій. Кожен з них має переваги та недоліки. Вважаємо

за доцільне закріпити ці варіанти в законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність».

Сьогодні у експортній діяльності досягнути вітчизняним підприємствам таких обсягів господарської діяльності, від яких підприємство мало б змогу функціонувати не лише безбитково, але і підвищувати рівень ефективності експортної діяльності та зміцнювати власні позиції на зарубіжних ринках може допомогти використання фінансово-економічних інструментів. Шляхом опанування сучасних фінансово-економічних інструментів міжнародного бізнесу на основі вивчення й адаптації прогресивного зарубіжного досвіду, а також через більш якісне використання наявних інструментів можна значно активізувати зовнішньоекономічну діяльність підприємств, розширити її масштаби, диверсифікувати галузеву і географічну структуру. Доцільно в Україні створити експортне кредитне агентство, яке б здійснювало кредитування експортних операцій. Це дозволить одержати доступ до світових ринків збуту середнім та малим підприємствам, значно покращити торговельний баланс України загалом, підвищити рейтинг вітчизняний підприємств.

Для удосконалення експортної діяльності на рівні підприємств пропонуємо залучити посередників, які дозволять підвищити оперативність операцій та підвищити прибутковість. Крім того, в умовах економічної кризи необхідно вживати всі можливі способи щодо удосконалення експортної діяльності. Удосконалення організації експортних операцій на рівні підприємства необхідно починати з: правильного підбору менеджера з продаж, адже від його кваліфікації залежить правильна організація експортних операцій; правильного вибору маркетингової політики; правильного підбору агентів з пошуку ринків збуту; дослідження цін на продукцію; пошуку шляхів мінімізації витрат на організацію експортних операцій та їх здійснення.

На сьогодні в Україні створено правову базу, яка регулює експортні операції. Головне місце в ній займає Конституція України [1] та закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [6], які встановлюють принципи, коло суб'єктів, особливості правовідносини в сфері експорту. Важливу роль відіграють Господарський [2], Цивільний [3], Податковий [4] та Митний [5] кодекси України. На наступному рівні знаходяться нормативно-правові акти, які врегулюють особливості валютних операцій, пов'язаних з експортною діяльністю, та режими вкотовування і ліцензування товарів, які експортуються.

Система нормативно-правових актів в сфері регулювання експортних операцій в Україні характеризується рядом недоліків: недостатня системність нормативно-правових актів; наявність великого масиву нормативно-правових актів, що регулюють подібну сферу правовідносин; надмірна деталізація змісту зовнішньоекономічного законодавства, неузгодженість правових норм основних нормативно-правових актів у сфері зовнішньоекономічної діяльності; численні прогалини та колізії правових норм.

Політика створення нормативно-правового поля експортних операцій має враховувати намагання нашої країни інтегруватися у світовий соціально-економічний простір і необхідність підвищення стабільності й сприятливості вітчизняного законодавства для розвитку відповідних зв'язків. Йдеться не про необхідність нехтування національними інтересами в цьому процесі, а про необхідність побудови стабільної, продуманої, узгодженої нормативно-правової бази регулювання експортних операцій. Це вимагає й узгодження вітчизняної законодавчої бази зовнішньоекономічної діяльності з відповідними нормами законодавства інших країн. Напрямом удосконалення правового регулювання експортних операцій є створення єдиного кодифікованого акту — Кодексу зовнішньоекономічних операцій, який би чітко визначив: 1) принципи і напрями нетарифного регулювання; 2) його форми і методи; 3) загальні привила нетарифного провадження; 4) правила і принципи взаємодії між собою органів, які здійснюють заходи нетарифного регулювання (тобто загальні стандарти нетарифного регулювання). Доцільною видається також гармонізація в транспортній галузі, яка передбачає уніфікацію національних процедур, операцій та документів з міжнародними конвенціями, стандартами та практиками; подолання термінологічних протиріч в різних нормативно-правових актах; відхід від тенденції до прийняття законів, що регулюють окремі вузько направлені аспекти експортної діяльності, оскільки нормативно-правова база, що регулює цей сектор зовнішньоекономічних правовідносин, перетворюється із зібрання загальних правил поведінки на казуїстичні правила, які розраховані лише на ті чи інші казуси, випадки.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Основний Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Господарський кодекс: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18, 19-20, 21-22. — Ст. 356.
3. Цивільний кодекс: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40-44. — Ст. 356.
4. Податковий кодекс: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 13-14, 15-16, 17. — Ст. 112.
5. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2012. — № 44-45, № 46-47, № 48. — Ст. 552.
6. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1991. — N 29. — Ст. 377.

Ключові слова: експорт, експортна діяльність, зовнішньоекономічна діяльність, Кодекс зовнішньоекономічних операцій, експортне кредитне агентство.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Штуца В. М.

Білобородова Валерія Василівна

студентка 1-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ ФРІЛАНСУ

Сьогодні суспільство переживає нову глобальну трансформацію – становлення постіндустріального (інформаційного) суспільства. Багато його теоретиків малюють картину оновлення трудового світу: нас чекає більш кваліфікована цікава і творча робота. Проте критично настроєні футурологи попереджають, що сама праця поступово зникає із знайомого нам соціально-економічного простору [1, с. 492].

В останні п'ять-шість років досить швидкими темпами розвивається нове явище – фріланс, тобто особливий вид зайнятості без укладення довготривалого трудового договору, поза штатом організації. Фріланс – це вид трудової діяльності (зайнятості) на ринку товарів і послуг, що характеризується самостійністю вибору форми та місця її реалізації і низькою мірою залежності від роботодавця. Дослідження фрілансу слід починати з визначення місця даного явища в безлічі видів і форм зайнятості та розкриття його структури [2, с. 442].

Популярність фріланса продикувана, перш за все, економічними причинами, коли можна працювати відразу на декількох замовників, є більше можливостей для самореалізації. Одна з причин попиту підприємств на позаштатних працівників полягає в їх прагненні економити витрати, зокрема витрати на працю. Фрілансера не потрібно офіційно оформляти на роботу, забезпечувати його соціальними гарантіями, які необхідно надавати для штатних працівників, виділяти йому робоче місце і контролювати його роботу [1, с. 494].

Світова практика показує, що такий вид діяльності, як фрілансерство дає змогу скоротити витрати підприємств, які співпрацюють із фрілансерами, а також дозволяє фрілансерам працювати в кращих для них умовах, дає свободу вибору сфери діяльності, робочого графіка тощо. Завдяки розвитку Інтернет-комунікацій постійно зростає кількість таких працівників. Однак такий вид діяльності постійно змушує підвищувати кваліфікацію згідно з потребами ринку, оскільки конкуренція посилюється з боку іноземних фрілансерів, що, у свою чергу, позитивно впливає на рівень кваліфікації працівників [3].

Ринок фріланс-послуг на сьогоднішній день вже достатньо розвинений в Європі та Америці, а також активно розвивається в Росії та Україні, тому необхідно дослідити сутність цього поняття та запровадити методи управління фрілансовою діяльністю. [4]. В Європі кількість фрілансерів перевищила 60 млн осіб і вже в найближчому майбутньому, за прогнозами експертів, дистанційну роботу оберуть вже

100 млн [5]. У США, наприклад, фрілансери в середньому заробляють більше, ніж спеціалісти в тій же сфері, що працюють в офісі повний робочий день. Отже, «вільними художниками» зазвичай стають професіонали високого класу. В Україні до дистанційного співробітництва поки що ставляться з обережністю, хоча для невеликих компаній з обмеженим бюджетом це найкращий вихід — можна зекономити і час, і гроші на «бюрократію».

Розглядаючи фрілансерство, варто також зосередити увагу на його перевагах і недоліках. Переваги фрілансу:

- вільний графік, який дозволяє фрілансеру працювати у будь-який зручний для нього час та дозволяє паралельно працювати на звичайній роботі чи навчатися;

- можливість працювати над проектами вдома, що дозволяє облаштувати своє робоче місце на свій смак і працювати в домашній атмосфері, а також не потребує жодного дрес-коду;

- економія часу та грошей на дорогу з дому на роботу і з роботи додому;

- можливість вибирати ту роботу, яка цікава;

- за результати роботи несе відповідальність тільки сам фрілансер, що є перевагою, оскільки не потрібно відповідати за чужі помилки;

- немає прив'язаності до постійного робочого місця, тобто можна працювати будь-де, де є твій комп'ютер і доступ до інтернету;

- відсутні будь-які корпоративні правила та обмеження;

- відсутність керівництва, фрілансер є сам собі начальником, що дає повну свободу дій;

- відносно високий рівень оплати праці, оскільки не потрібно ділитися з начальниками та персоналом на підприємстві, тому що заробив, те й отримав в повному обсязі.

Недоліки фрілансу:

- нестабільність доходів, оскільки неможливо передбачити кількість замовлених проєктів на майбутнє;

- велика можливість бути обманутих та не отримати плату за виконану роботу, оскільки часто виконавець та замовник ніколи не бачили один одного і будь-хто з них може не виконати домовленості;

- необхідність постійно шукати нові замовлення та проєкти;

- відсутність будь-яких соціальних гарантій;

- відсутність спілкування з спеціалістами у рідній сфері, що ускладнює підвищення рівня професійності шляхом обміну досвідом;

- відсутність постійного заробітку;

- необхідність високого рівня самоорганізації, оскільки начальства немає, яке б заставляло зранку вставати і працювати;

- необхідність працювати вдома, що часто не дозволяє налаштуватися на робочий процес;

- необхідність облаштовувати робоче місце за власний рахунок [7].

Отже, фріланс має багато позитивних та негативних сторін. Однак в світі з кожним днем все більше працівників стають фрілансерами, обсяги заробітків яких постійно зростають. А також дозволяє компаніям, які користуються послугами фрілансерів не витратити кошти на облаштування робочого місця, забезпечення відпусток та інших соціальних гарантій для кожного нового працівника в штаті. Особливо, якщо виконання певних проектів є явищем тимчасовим чи періодичним, то не потрібно утримувати в штаті додаткових працівників. Тому такий вид діяльності вигідний для обох сторін.

Список використаних джерел

1. Гук Л. П. Фрілансери на ринку праці України: гнучкі моделі зайнятості / Л. П. Гук // Формування ринкової економіки : зб. наук. праць / М-во освіти і науки України, ДВНЗ "Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана" ; [відп. ред. О. О. Беляєв]. Спец. вип., т. 3 : Соціально-трудові відносини: теорія та практика : у 3 т., 2010. — С. 492-500
2. Добрянский Ф. Управление фрилансерами: Методы и практика организации отдаленной работы / Ф. Добрянский. — К. : Скайдрок, 2010. — 442 с.
3. Кузьмін О.Є., Солярчук Н.Ю. Фріланс та загальна характеристика фрілансу [Електронний ресурс] // Науковий вісник НЛТУ України. — 2012. — Вип. 22.7. — С. 375—380. Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlut/22_7/375_Kuz.pdf
4. Иконникова Т. Б. Отбор персонала на предприятии / Т. Б. Иконникова // Сахалинская молодежи и наука : межвузовский сборник научных статей / Сост. и отв. ред. Л. Н. Конюхова. — Южно-Сахалинск: СахГУ, 2009. — С. 63-65
5. Переваги фрілансу та як правильно заробляти у міжнародній компанії GlobalFreelance.ua [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.globalfreelance.ua/ru.>
6. Ящишина І. В. Інноваційно-інформаційна економіка: зміни у трудових відносинах Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» № 2, 2015

Ключові слова: *недоліки фрілансу, фріланс, глобальна трансформація, популярність фріланса, переваги фріланса.*

Науковий керівник к.ю.н доцент Штуца В. М.

**Бугаєнко Каріна Вікторівна,
Зінченко Наталія Станіславівна**

студентки 1-го курсу факультету міжнародно–правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ РІЧКОВОГО ТРАНСПОРТУ

Територією України пролягає близько 4 тис. км внутрішніх водних шляхів, якими здійснюються перевезення вантажів. До основних судноплавних шляхів відносяться річки Дунай, Дніпро та Південний Буг. Річковий транспорт має певні переваги перед сухопутним: відносно маловартісне утримання водних шляхів, перевезення водним транспортом є дешевшим. За інформацією Державної служби статистики, 90 % водних транспортних перевезень припадає саме на р. Дніпро. Проте, обсяги річкових перевезень знизились з 1990 р. із 60 млн. т до 12 млн. т – в 2006, до 5 млн. т – в 2016 р. У 2017 р. обсяг річних перевезень був на рівні 4-5 млн. т. Річками, переважно, здійснюються перевезення с/г продукції, металопрокату, піску, деревини. За даними Державної програми розвитку внутрішнього водного транспорту на період 2014 – 2021 рр., перевезення річковим транспортом є у п'ять разів економнішими за залізничні та вдесятеро – за автомобільні [1]. Відсоток перевезення внутрішнім водним шляхом в Україні та європейських країнах кардинально відрізняється. Якщо в Україні це 0,2 – 0,8 загального обсягу перевезень, то, наприклад, у Німеччині – 12,6 % [1].

Основною проблемою експерти вважають відсутність чіткої і доцільної законодавчої бази, яка б регулювала здійснення річкових перевезень. Правовими документами, які регулюють питання функціонування річкових портів, є Закон України «Про транспорт», «Статут внутрішнього водного транспорту СРСР» 1963 р. [2]. Спроби прийняти Закон, який би регулював судноплавство на внутрішніх водних шляхах України, були ще в 2010 р., коли Кабінет Міністрів України ініціював ухвалення Закону «Про внутрішній водний транспорт». Законопроект був спрямований на визначення правових, економічних та організаційних засад діяльності внутрішнього водного транспорту, але не був прийнятий.

У 2015 р. Міністерство інфраструктури України розробило законопроект «Про внутрішній водний транспорт» № 2475а, який було подано до Верховної Ради України. Він містить новації, які націлені на суттєве спрощення умов ведення бізнесу на річці, а також зменшення витрат судновласників. Зокрема, проект Закону скасовує плату за шлюзування, плату за проходження розвідних мостів. Законопроектом передбачено можливість приватного інвестування у стратегічні об'єкти інфра-

структури, монополізації лоцманських послуг та роботи на річці суднам під іноземним прапором.

У 2016 р. був зареєстрований альтернативний варіант законопроекту «Про внутрішній водний транспорт» № 2475а-3. Основними відмінностями альтернативного проекту є такі: сплата судновласниками акцизного збору до спеціального фонду бюджету в ціні палива, заборона доступу флоту з іноземним прапором, ліквідація плати за лоцманську проводку тощо.

На даний час Верховна Рада України не прийняла в першому читанні законопроект «Про внутрішній водний транспорт» № 2475а і альтернативний йому № 2475а-3, відправивши їх на доопрацювання.

Обидва законопроекти неодноразово критикувались фахівцями. Так основним недоліком законопроекту «Про внутрішній водний транспорт» № 2475а фахівці вважають існування ризиків неринкової плати за лоцманську проводку та корупційні ризики в новоствореній структурі Адміністрації внутрішнього водного транспорту. Основними недоліками законопроекту «Про внутрішній водний транспорт» № 2475а-3 фахівці вважають недопущення іноземного флоту, проте визначають доцільним введення 5 річного допуску всіх прапорів з метою створення тоннажу, спроможного задовільнити існуючий обсяг попиту на річкові перевезення [3].

Загалом, для розвитку внутрішнього водного транспорту потрібно знизити тарифи на перевезення, оновити застарілий флот, провести днопоглиблення Дніпра, врегулювати нормативну базу перевезень. Сьогодні головною ініціативою влади має бути прийняття Закону «Про внутрішній водний транспорт і поглиблення дна Дніпра», підготовка і обговорення якого активізувались навесні 2015 р. Дискусійним питанням є необхідність стягнення річкового збору. В проекті закону механізм визначення та стягнення річкового збору прописаний не досить чітко, що не є передумовою оптимізації витрат на перевезення.

Можна зробити висновок, що умови для розвитку внутрішнього водного транспорту в Україні є доволі складними. Повернути річковим перевезенням колишню популярність можливо за умови швидкого вирішення існуючих проблем та втілення економічно доцільних планів.

Список використаних джерел

1. По Дніпру, по Бугу: проблеми і перспективи розвитку водного транспорту [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://agravery.com/uk/posts/show/ro-dnipro-po-bugu-problemi-i-perspektivi-rozvitku-vodnogo-transportu>.
2. Гуржій Н.М. Річковий транспорт України: проблеми та перспективи розвитку / Н.М. Гуржій, А.В. Городова, Т.Є. Одинець // Економіка та суспільство. — Вип. 3. — 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/3_ukr/11.pdf.
3. Як вплине законопроект «Про внутрішній водний транспорт» на економіку України та аграріїв [Електронний ресурс]. — Режим доступу:

Ключові слова: внутрішній водний транспорт, портова інфраструктура, річковий транспорт, водні транспортні перевезення.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Хаймінова Ю. В.

Голубович Віталіна Олегівна

студентка 1-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСНОВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Підприємництво — це діяльність, яка пов'язана з вкладання коштів та інших засобів, з метою отримання прибутку на підставі сполучення особистої вигоди з суспільною користю [1, с. 370].

Суб'єктами підприємництва можуть бути приватні особи і об'єднання партнерів. Підприємництво є однією з найважливіших форм економічної діяльності в Україні.

З цього можна зробити такий висновок, що підприємницькою є не будь-яка діяльність щодо виготовлення продукції, виконання чи надання певних послуг, а це лише та діяльність, яка може характеризуватись наступними ознаками або рисами [2, с. 174-179].

Існують такі риси підприємництва в Україні:

- Самостійна, економічна і правова свобода. Тобто будь-який підприємець незалежний у прийнятті рішення, щодо організації власної справи. Наприклад: вільно обирати види підприємницької діяльності, способи, час і місцезнаходження.

- Підприємницька діяльність вимагає жорсткої якості людини. Це через те, що діяльність підприємця пов'язана з ризиком і з великою конкуренцією.

- Власний ризик підприємця. Як ми вже знаємо, головна мета підприємницької діяльності — це отримання будь-якого прибутку, але ця мета з різних причин може бути недосягнута. Тому, підприємець повинен розуміти, що він має великий ризик у цій справі.

- Ініціативність підприємця. На мою думку, це найважливіша риса, тому що для отримання відмінного результату, підприємницька діяльність повинна бути завжди активною.

- Для підприємництва дуже важливим фактором є вміння виявляти серед запропонованих комерційних пропозицій привабливу угоду.

- Правомірність. Я вважаю, що це теж дуже важлива риса у підприємницької діяльності. Правомірною вважається тільки та діяльність, яка зареєстрована у встановленому законом порядку і відповідно здійснюється до актів законодавства суб'єктів підприємництва.

Підприємництво є основною формою господарювання.

Відповідно до ст. 3 Господарського кодексу України, господарською є та діяльність індивідів господарювання у сфері виробництва для суспільства, яка спрямована на виготовлення або реалізацію продукції, виконання певної роботи чи надання послуг, які мають вартісний характер, що, звичайно, має цінову визначеність [3, с. 2].

Господарська діяльність поділяється на такі види:

1. Некомерційна діяльність. Вона здійснюється без мети отримання будь-якого прибутку.

2. Підприємництво. Ця діяльність навпаки здійснюється для отримання прибутку.

Отже, підприємницька діяльність має важливу роль в державі. Щож до правового регулювання в державі, то вона регулюється законами і Господарським кодексом України. Після початку підприємницької діяльності важливим значенням є подальший розвиток цієї діяльності. Велике значення має розвиток підприємницької діяльності. Як вже було сказано раніше, підприємницька діяльність має великий ризик у сфері своєї діяльності, тому для ефективності цієї діяльності треба багато працювати та відповідати вимогам законодавства.

Список використаних джерел

1. Підприємництво: основи, особливості, механізми : Навч. посіб. / С. М. Злупко, О. В. Стефанишин, Л. А. Швайка; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. — Л., 2000. — 370 с.
2. Основи підприємництва: культура, технологія, відповідальність : навч. посіб. [для студ., асп., викл. вишів та всіх підприємців] / Г. М. Захарчин, О. В. Юринець. — К. : Знання, 2011. — 254, [2] с. : іл. — Бібліогр.: с. 174-179 (91 назва).
3. Господарський кодекс України//<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>, ст. 3.

Ключові слова: підприємництво; діяльність підприємства; риси підприємництва; господарська діяльність; Господарський кодекс України; підприємець.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Штуца В. М.

Данишенко Діана Ігорівна

студентка 1-го курсу міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ МОРЯКІВ

На сьогоднішній день Україна здійснює підготовку висококваліфікованих кадрів у сфері морського бізнесу. Україна займає провідне місце серед країн, що є постачальниками морських трудових ресурсів. Привабливість українських офіцерів для іноземних роботодавців визначається високим професіоналізмом, витривалістю, комунікабельністю моряків, здатністю приймати нестандартні рішення при менших витратах на заробітну плату [4].

Загальна ситуація на міжнародному морському ринку праці свідчить про певний дефіцит кваліфікованого офіцерського складу та баланс попиту і пропозиції рядового складу. За відсутності вітчизняного флоту, серед українських моряків набула широкого поширення тенденція працевлаштування на суднах іноземних судновласників. Як результат, виникає ряд проблем пов'язаних із трудовими правовідносинами та фінансової безпекою.

Варто згадати закон прапора, який полягає в застосуванні права держави, прапор якого несе судно, що використовується при здійсненні перевезень. На трудові правовідносини, залежно від обставин, розповсюджується законодавство держави прапора, держави порту заходу судна, держави реєстрації компанії-судновласника або роботодавця. Потрібно говорити про необхідність забезпечення прав моряків із застосуванням положень міжнародного морського права. На нашу думку, проблему щодо захисту прав українських моряків, які працюють на суднах поза межами нашої країни, можна частково вирішити шляхом оновлення українського флоту. Вирішення цієї проблеми створить передумови для підвищення якості умов праці, а також збільшить кількість робочих місць для моряків в Україні.

Працюючи на іноземному судні, моряки часто стикаються із рядом порушень, серед яких різні не виплати або несвоєчасні виплати заробітної плати і допомоги при хворобі. Проблема несвоєчасності виплат може бути пов'язаною із ненадійністю роботодавця, його неплатоспроможністю або наміром продати судно з метою уникнення відповідальності перед членами екіпажу.

Тенденції зменшення чисельності екіпажу, часу стоянки суден в порту сприяють зростанню фізичного та нервово-психологічного навантаження членів екіпажу, що може негативно відобразитись на безпеці людей, судна, вантажу та навколишнього середовища [4].

Тривалість контрактів, робота на застарілих, технічно несправних суднах, несвоечасне постачання комплектуючих, змішані екіпажі та інші фактори обумовлюють високий ризик роботи. На сучасних суднах часто відбуваються випадки травматизму та захворювань на суднах. Судновласник зобов'язується нести відповідальність за охорону здоров'я моряка, а в разі нещасних випадків, згідно з Конвенцією Міжнародної організації праці 2006, повинен фінансово забезпечити відповідну компенсацію. Проте, існують випадки, коли іноземні судновласники відмовляються надавати медичну допомогу, навіть за наявності всіх документів, які вимагаються. Більше того, судновласники часто не виплачують жодних виплат при втраті працездатності, а в гіршому випадку — смерті моряка. Проте, Конвенцією Міжнародної організації праці, де йдеться про працю в морському судноплаванні, та колективною угодою передбачено обов'язкову компенсацію.

До основних порушень, з якими стикаються моряки при роботі за кордоном, слід віднести затримку заробітної плати, виплату її в меншому розмірі, ніж передбачено стандартами про працю, неправильний облік робочого часу і наднормових робіт, примушення до понаднормової роботи, яка може здійснюватися в небезпечних умовах та/або не оплачується тощо. Актуальним питанням залишається забезпечення соціального захисту моряків, зокрема пенсійного забезпечення [3, 4].

Вважаємо, що було б доцільним запровадження більш глибокого викладання правових та економічних дисциплін майбутнім морякам, проведення семінарів та тренінгів для тих, хто вже працює на суднах під іноземним прапором, з метою підвищення правової обізнаності та рівня фінансової грамотності. Враховуючи все вищезазначене, можна зробити висновок, що захист прав моряків потребує комплексного підходу та врахування всіх чинників, які передували працевлаштуванню, і особливостей праці моряків, зокрема на судні.

Список використаних джерел

1. Апаров А. М. Питання захисту прав моряків України / А.М. Апаров, О. П. Єлеазаров // Водний транспорт. — 2013. — Вип. 2. — С. 159-163.
2. Ківалов С. В. Захист прав українських моряків та відродження морської галузі — головний пріоритет розвитку України як морської держави / С.В. Ківалов // Lex Portus: юрид. наук. журн. — Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. — № 4. — С. 7-21.
3. Haiyminova J.V. Social protection of seafarers at the global maritime labour market / J.V. Haiyminova, I.V. Redina // Сучасні тенденції розвитку світової економіки: матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції (22 травня, 2015 р.). — Харків. — 2015. — С. 11-12.
4. Хаймінова Ю.В. Трудовий потенціал як складова процесу забезпечення розвитку морського транспорту України / Ю.В. Хаймінова // Актуальні

проблеми держави і права: зб. наук. праць. — Одеса: Юридична література, 2012. — № 67. — С. 323-330.

Ключові слова: морська галузь, порушення прав, захист прав, права ва обізнаність моряків.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Хаймінова Ю. В.

Джабурія Олександр Олександрович

студент 1-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЗВИТОК СПОЖИВЧОГО РИНКУ ЯК НАПРЯМОК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Споживчий ринок посідає центральне місце серед інших видів ринків, оскільки він задовольняє першочергові потреби людини в засобах існування, сприяючи тим самим відтворенню головної продуктивної сили економіки, і вносить визначальний вклад у досягнення головної мети функціонування економічних господарських систем світу — задоволення постійно зростаючих потреб суспільства.

Під споживчим ринком доцільно розуміти систему взаємовідносин між виробництвом та особистим споживанням, що здійснюється безпосередньо або за участю роздрібних або оптових торговельних мереж, де знаходять своє задоволення потреби усіх учасників через відповідні товари та послуги відповідної властивості або характеристики. При цьому взаємодія виробника та споживача відбувається у відповідному зовнішньому середовищі, що об'єднує середовище економічне, інституціональне, технічне, соціально-культурне, природниче та правове, як таке що регламентує взаємовідносини всіх учасників споживчого ринку.

Окреслюючи питання значення споживчого ринку в економіці України, не можна оминати увагою його вплив на забезпечення безпеки держави, передусім, її економічної складової, а саме продовольчої та зовнішньоекономічної. Продовольча безпека визначає рівень продовольчого забезпечення країни, який гарантує соціально-економічну та політичну стабільність у суспільстві, якісний розвиток людського капіталу. Роль споживчого ринку проявляється також у забезпеченні зовнішньоекономічної безпеки, яка являє собою такий стан відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам, що забезпечує мінімізацію збитків держави від

дії негативних зовнішніх економічних чинників та створення сприятливих умов розвитку економіки завдяки її активності у світовому поділі праці.

На сьогодні споживчий ринок поєднує в собі відносини щодо просування товару (послуги) від виробника до кінцевого споживача або безпосередньо, або за участю оптових та роздрібних торговельних мереж, розглянуто правовий статус кожного з учасників цих відносин на споживчому ринку. Тому законодавство про споживчий ринок України складається з нормативно-правових актів, які регламентують діяльність на споживчому ринку виробників, оптових та роздрібних продавців.

С. Кузьміна відмічає, що роль держави у формуванні і розвитку споживчого ринку зводиться до здійснення необхідних заходів з нормативного регулювання, спрямованих на забезпечення дотримання усіма учасниками ринку економічного правопорядку і захисту їхніх економічних прав і свобод, а також інтересів суспільства. Головна мета державної політики у сфері споживчого ринку — це підтримка конкурентоспроможності вітчизняних виробників і водночас розвиток конкуренції на внутрішньому ринку, а також захист прав споживачів [6, с. 13].

На думку Л.П. Щуць регулювання процесів розвитку споживчого ринку — це система економічних, адміністративних і нормативно-законодавчих заходів, які здійснюються державними і регіональними установами та громадськими організаціями з метою забезпечення збалансованого та сталого розвитку системи регіональних ринків та їх адаптації до умов, що змінюються [7]. Особливості державного регулювання ринкових процесів на регіональному рівні визначаються, з одного боку, загальнодержавної економічної політикою і, з іншого боку, регіональної економічної політикою, яка враховує особливості розвитку регіонів різного типу.

На наш погляд, можна виділити наступні напрями законодавчого регулювання споживчого ринку:

1. Захист прав споживачів.
2. Регулювання інфраструктури споживчого ринку.
3. Регулювання конкурентного середовища споживчого ринку.
4. Регулювання торгівельної діяльності та виробничої сфери.
5. Регулювання договірних зв'язків між суб'єктами споживчого ринку.

Доцільно відмітити велику кількість нормативно-правових актів, якими врегульовано окремі моменти функціонування споживчого ринку. Так, наприклад, нормативні акти, які регулюють митні взаємовідносини на споживчому ринку, можна умовно поділяють на групи, які можна охарактеризувати у наступний спосіб:

перша — це правові норми загального характеру: Декларація про державний суверенітет України [1], яка започаткувала правову норму про самостійне створення Україною власної митної системи та Конституція

України [1], якою регламентуються положення щодо захисту суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки і встановлюється конституційна норма, згідно з якою засади зовнішніх відносин, зовнішньоекономічної діяльності, митної системи визначаються винятково законами України;

друга — це акти, в яких закріплені основні принципи організації і напрями здійснення митно-тарифної політики України. Насамперед це Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [4] та Митний кодекс України [5];

третя — це акти, що складаються із систематизованих норм, котрі регулюють окремий напрям митних відносин. Зокрема, Митний кодекс і Податковий кодекс України [4] та Закон України «Про митний тариф» [5], якими практично регламентовано реалізація тарифної політики в Україні. Ними визначено порядок, методика митного оподаткування та пов'язані з цим дії суб'єктів ЗЕД;

четверта група — це акти щодо регулювання поточних операцій у сфері митних відносин. Це найбільш чисельна група нормативних документів, які регламентують широке коло відносин, — постанови, інструктивні листи, накази, які приймаються і видаються в першу чергу Міністерством доходів і зборів України з питань митного регулювання ЗЕД, а також спільні акти Міністерства доходів і зборів та центральних і місцевих органів виконавчої влади, які ґрунтуються на положеннях про функціонування Міністерства доходів і зборів України.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Основний Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Податковий кодекс: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 13-14, 15-16, 17. — Ст. 112.
3. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2012. — № 44-45, № 46-47, № 48. — Ст. 552.
4. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1991. — N 29. — Ст. 377
5. Про Митний тариф України: Закон України від 19.09.2013 № 584-VII // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — №20-21. — Ст. 740.
6. Кузьміна С. Правове регулювання споживчого ринку України / С. Кузьміна, Л. Левчук // Економіка та держава. — 2007. — № 1. — С. 13-15.
7. Щуцька Л.П. Особливості державного регулювання розвитку споживчого ринку / Л.П. Щуцька [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Znphktei/2011_1/statti/shucka.htm

Ключові слова: споживчий ринок, національна безпека, економічна безпека, продовольча безпека, зовнішньоекономічна безпека, правове регулювання.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Штуца В. М.

**Іванкова Вікторія Олексіївна,
Гончарук Тетяна Валентинівна**

студентки 5-го курсу центру підготовки магістрів публічної служби
та професійних суддів
Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

В умовах сучасного життя міжнародне співробітництво в Україні здійснюється в різних формах: співробітництво у сфері науки і техніки; взаємовигідна міжнародна торгівля (зовнішня торгівля), надання кредитів і позик, в тому числі і безвідплатних, створення спільних підприємств; міжнародний туризм, культурні зв'язки між країнами та багато інших. Одним із найважливіших форм співпраці є міжнародний туризм. Існують країни, економіка яких повністю залежить від стану саме цієї галузі.

Слідкуючи за динамікою розвитку туристичної діяльності, необхідно звернути увагу на динаміку зростання економіки країни, в якій така діяльність є популярною. Наявні національні туристичні ресурси дозволяють розглядати Україну як важливу туристичну дестинацію Європи і констатувати її потужний конкурентний потенціал. Однак статистичні дані вражають невідповідністю економічних надходжень від туристичної діяльності та обсягу залученого туристичного потоку. Це дозволяє припустити, що туристичний потенціал України розкритий не повністю, показова вага туристичного сектору України дорівнює 2 % ВВП країни.

Досліджуючи світовий досвід розвитку туризму, ми бачимо, що у багатьох країнах туризм — пріоритетний напрям розвитку національної економіки. Основні напрямки розвитку туризму у Європі, Тихоокеанському регіоні, Америці, Японії свідчать про те, що з досвіду кожної з країн нашої держави є що запозичити. Але основною метою, на нашу думку, повинно бути розроблення свого індивідуального напрямку розвитку в сфері туризму [1].

Індустрію туризму XXI ст. можна розглядати і як окрему галузь, і як вагомий міжгалузевий комплекс. Туристичний бізнес являє собою єдину економіко-технологічну систему, яка формує та реалізує туристичний продукт з метою задоволення попиту на туристичні послуги. Він включає чотири основні елементи: виробництво туристичних послуг, комплектування туристичного продукту; реалізація туристичного продукту або окремої послуги; споживання туристичного продукту (послуги).

Місцем продажу туристичних послуг є країна, де зареєстровано підприємство, що реалізує туристичний продукт, а місцем надання

проданих послуг — країна, на території якої знаходяться туристичні об'єкти, що надають відповідні послуги.

Головним напрямком міжнародного співробітництва України у сфері туризму є облаштування національної мережі міжнародних транспортних коридорів сучасною туристичною інфраструктурою, сприяння створенню конкурентоспроможного національного туристичного продукту та забезпечення сталого розвитку національної мережі міжнародних транспортних коридорів. Якщо активно займатися приватизаційними процесами та збільшенням доходів громадян, збільшиться обсяг коштів, який витрачається громадянами на подорожі та поліпшення дорожньої інфраструктури.

Маючи вигідне геополітичне розташування, Україна володіє великим туристично-рекреаційним потенціалом, сприятливим кліматом, культурно-історичними пам'ятками світового рівня і туристичною індустрією, яка швидко розвивається.

Разом з тим залишається невирішеним питання розробки та впровадження особливих підходів до побудови оптимальної організаційної моделі управління туристичною галуззю України, яка гармонійно поєднувала б ефективну діяльність органів державного управління з урахуванням інтеграційних процесів і світовий досвід управління туристичною сферою.

Проблемним є питання правового регулювання діяльності державних органів в сфері управління туристичною діяльністю. Є нагальна потреба в удосконаленні чинних нормативно-правових актів, які суперечать один одному.

Для адаптування Закону України «Про туризм» до європейського та міжнародного права потрібно: конкретизувати посилання на цивільне та інше законодавство; передбачити суттєву відповідальність і дієвий контроль за діяльністю туристичних фірм; виправити правове становище іноземних туристів на території України.

Кабінет міністрів повинен схвалити план заходів з популяризації України, який розроблений спільною групою комунікаційних експертів і зараз перебуває на узгодженні в різних міністерствах. Також необхідно активізувати роботу групи комунікаційних експертів при Прем'єр-міністрі України, яка займається розробкою програм розвитку галузей, внутрішнього туризму, до якої входять представники МІП, Мінекономіки, МЗС, зарубіжні експерти [2].

Процес розвитку туристичного ринку в Україні у 2012-2017 рр. можна охарактеризувати швидким насиченням ринку туризму, збільшенням кількості туристичних фірм. В умовах економічної кризи має місце досить високий ступінь невизначеності ринкової ситуації на туристичному ринку України, що призводить до виникнення складних управлінських проблем.

Список використаних джерел

1. Зима А.Г. Пріоритетність розвитку туризму в Україні / А.Г. Зима // Управління розвитком. – 2011. – №4(101). – С. 232-233.
2. Туристический потенциал Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.magazine-rest.in.ua/ru/news/the_tourism_potential_of_ukraine.html.

Ключові слова: туристична діяльність, туристичний бізнес, туристичний продукт, міжнародне співробітництво.

Науковий керівник: к.е.н., доцент, Котлубай В. О.

Ковальчук Ірина Володимирівна

студентка 1-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕЗЕРВНОЇ ВАЛЮТИ

Відомим для всіх є визначення поняття резервної валюти: «Резервна валюта — це загальновизнана у світі валюта, яку використовують для створення в Центральних банках інших країн резерву грошових коштів з метою здійснення міжнародних розрахунків». Дивлячись на історію розвитку глобальної економіки, до середини минулого століття золото офіційно вважалось засобом платежу. З переходом від Бреттон-Вудської валютної системи до Ямайської золото перестало виступати в якості глобальної одиниці, не втративши резервної функції, залишаючись і до цих пір одним з головних факторів міжнародного значення для визначення вартості.

Починаючи з часів існування поняття «резервна валюта» як такою виступав англійський фунт стерлінгів. Після рішення Бреттон-Вудської конференції було введено нову «резервну» валюту долар США. Аналізуючи історію американських банків потрібно відмітити, що вони працювали над ідеєю введення долара як «резервної» валюти ХХ століття. Після проведення Ямайської конференції було засновано ряд інших резервних валют, такі як: німецька марка, японська єна, євро, та ін. Отже, іншими словами резервна валюта, це валюта тієї країни, яка має перевагу у економічному розвитку в порівнянні з іншими [1, с. 23-26].

За офіційними даними світових комерційних банків найбільш поширеною резервною валютою у світі залишається долар. Саме тому, на разі США має глобальний вплив на світову економіку та може запустити валютну кризу. Проте, такі трансформаційні процеси дуже

довготривалі, і не відбуваються за декілька років, тому економіки інших країн мають змогу приготуватися до глобальних змін. Крім того, кризи такого характеру можуть нести за собою і негативний характер країні, яка створила таку ситуацію. Стабільність долара як резервної валюти характеризується ще такими активами, як казначейства безпеки США. Проте, в наш час домінуюче становище долара як резервної валюти зараз оскаржується, оскільки все більшу популярність набуває євро та китайський юань, який в свою чергу може стати в майбутньому ключовою резервною валютою [2, с. 11-15].

Аналізуючи резерви комерційних банків світу, варто зазначити, що євро є другою за поширеність резервною валютою. Така стабільність встановилася за євро завдяки німецьким маркам, які після Другої світової війни стали другими за популярністю резервною валютою. Після запуску євро як єдиної європейської валюти (тобто він замінив німецькі марки, французький франк, та ін. європейські валюти), він автоматично став 2-ю найбільш поширеною валютою. З тих пір, всі європейські банки намагаються розширити горизонти впливу євро на світову економіку за допомогою збільшення резервів у даній валюті, крім того, не потрібно забувати, що найбільш надійними банками вважаються банки у Швейцарії, де панує євро. На разі, багато аналітиків пророкує зростання валютних резервів у євро, оскільки «євроринок» з кожним роком росте, проте завдяки кредитній кризі темпи розвитку значно зменшилися, ніж у період до неї.

У 2010 році на конференції ООН була проголошена пропозиція щодо відмови від долара як основної резервної валюти та введення різних. Мається на увазі, що світова резервна система не повинна базуватися на єдиній грошовій одиниці, а повинна відбуватися емісія різних валют, для того щоб глобальна економіка була більш гнучка та стабільна. Представники центральних банків Росії, Китаю та країн Перської затоки запропонували створити нову незалежну валюту, хоча підтримку в інших членів конференції вони не отримали. Після цих подій країни-виробники нафти домовилися вести розрахунки у власних валютах. Але не дивлячись на це, і до сьогодні на світовому ринку ціни на нафту та золото оцінюються у доларах [3, с. 237-244].

Неможливо не відмітити значний вплив китайської економіки на світову банківську систему. Аналізуючи сьогодення китайська економіка розвивається галопуючими темпами, що робить її однією із провідних у світі. Завдяки правильним урядовим діям зараз Китай можна назвати «супер-державою», яка задає ритм для розвитку усім країнам світу. Крім того, порівнюючи зростання боргу США та значний ріст ВВП Китаю можна спрогнозувати заміну резервної

валюти у майбутньому. Значною перевагою китайської валюти ще є створення на світовій арені сприятливої можливості для введення юаня як міжнародного засобу платежу. Важливим кроком до встановлення

стабільності юаня стало створення блоку країн, що прив'язали свої валюти до юаня [4, с. 30-36].

Важливе те, що вдала Китаю намагається вивести юань на міжнародний рівень за допомогою інвестицій у різні країни. Це є дуже важливим фактором для розповсюдження валюти по світу. На разі, проблемою для досягнення такої цілі є не вільна конвертація валюти та вузький внутрішній ринок облігацій, що значно обмежує вплив юаню на глобальну економіку. В даний час китайський юань не може бути використаний в якості резервної валюти до тих пір, поки китайський уряд підтримує управління капіталом і конвертації валюти. Придбання цієї грошової одиниці не буде привабливим для центральних банків, якщо Китай не розвине сильний відкритий ринок облігацій.

Якщо вести мову про можливість гривні стати однією із резервних валют, то на мою думку, на разі це неможливо. Адже для цього потрібно створити всі сприятливі умови для вливання інвестицій в економіку країни. На жаль, влада України не робить курс на закріплення гривні хоча б як стабільної валюти, не говорячи уже про закріплення її на світовій арені. Для початку потрібно вирішити проблему з девальвацією валюти. Цьому повинні бути виконані ряд дій: припинення війни на Сході (адже ніякий інвестор не захоче вкладати кошти у нестабільну економіку), підвищити загальний добробут населення, вкладати кошти у перспективні галузі економіки, такі як сільське господарство, розвивати машинобудування та інформаційні технології, для того, щоб можна було вести

діалог із розвиненими країнами світу на одній мові, та ін. Крім того, українським урядовцям потрібно провести ряд реформ для того, щоб рівень життя піднявся до рівня європейського. Після закріплення гривні та стабілізації економіки, можна буде вести уже мову про введення нової резервної валюти як гривня.

Отже, дивлячись на досвід китайської нації яка після другої Світової війни довгий час не могла вийти із депресії, варто відмітити, що економіку можливо відтворити навіть не маючи безліч ресурсів. Багато науковців роблять свої прогнози на економічний розвиток України, при виконанні всіх вимог, які на разі висуває МВФ (міжнародний валютний фонд), проте такі прогнози будуються на припущеннях щодо ефективного розподілу отриманих кредитних ресурсів. Якщо і надалі буде проводитися робота над збільшенням мінімальної зарплати, пенсій, соціальних виплат, перебудови системи оподаткування та медичного страхування, то економіка України може значно покращитися та закріпити свою позицію у світі.

Список використаних джерел

1. Диба М. Еволюція золота: історія і сучасність / М. Диба, Е. Бахтарі // Вісник НБУ. – 2008. – № 10 (187). – С. 20–28.
2. Заблоцька Г. О. Світові тенденції акумуляції та використання міжнародних золото- валютних резервів / Г. О. Заблоцька // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 2 (27). – С. 11–17.
3. Кержковська Д. Р. Проблеми і перспективи розвитку світової валютної системи в умовах глобальної економічної кризи / Д. Р. Кержковська // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 1. – С. 237–244.
4. Козюк В. В. Резервний статус валюти в глобальній економіці: проблема темпоральних конфліктів / В. В. Козюк // Вісник Національного банку України. – 2014. – № 4. – С. 30–36.

Ключові слова: резервна валюта; економіка; резервна система; комерційні банки; валюта.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Штуца В. М.

Котова Анна Ігорівна

студентка 1-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВІ ЗАСАДИ СПІВРОБІТНИЦТВА НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ ЦЕНТРАЛЬНИМ БАНКОМ

В силу останніх подій, щодо обрання Україною шляху євроінтеграції та підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (далі – ЄС) є важливим для економічного розвитку країни та для банківської системи, адже згідно з ст.1 ч.2 п. d) Угоди «Запровадити умови для посилення економічних та торговельних відносин, які вестимуть до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС» [1]. У країнах, де розвинена ринкова економіка відповідальність за опрацювання основних механізмів грошово-кредитної політики покладено на Центральний банк (в Україні – Національний Банк України, далі – НАБУ), який у має високий ступінь незалежності від органів влади щодо своєї діяльності. Застосування інструментів фінансового регулювання Центральним банком залежить від напрямів економічної політики держави, ступеня її відкритості, стану грошового ринку та національної банківської системи та інших конкретних обставин. Тож, співробітництво з Європейським центральним банком (далі – ЄЦБ) має безперечний пріоритет напрямку серед зовнішніх векторів діяльності НБУ [4].

На сучасному етапі напрацьована певна правова база, яка регламентує вказане співробітництво. В контексті поглиблення та посилення інтеграційних зв'язків України і ЄС перспективним є її розвиток і надалі [10].

Історія розвитку та етапи співпраці ЄСЦБ та НАБУ, які тісно пов'язані із процесом євроінтеграції України, розпочались на підставі Угоди про співробітництво між НБУ та ЄЦБ, що була підписана 25 травня 2004 року, згідно з основними її положеннями: «Метою цієї Угоди є створення основи для співробітництва між Сторонами у сферах, що відносяться до їхньої компетенції та регулюються їхніми відповідними нормативно-правовими актами» [2].

Варто зазначити про подвійну правову природу НБУ, адже з однієї сторони, він є юридичною особою (банком, у класичному розумінні), може укладати цивільно-правові угоди з державою і комерційними банками, також здійснювати банківські операції. З іншого боку НБУ є органом державного управління і має достатньо широких владних повноважень в управлінні банківською системою. Аналіз законодавства та низки нормативно-правових актів, (визначають конституційні основи правового статусу) дають підстави до здійснення класифікації організаційно-правового рівня системи управління, цілей і завдань, функцій, прав і обов'язків (повноваження) визначають значну роль НБУ у міжнародній діяльності [10].

У сьогоденні участь НБУ у переговорах з Європейським Союзом зосереджена на питаннях вільного руху капіталів, а також справ у фінансово – бюджетній сфері. Планується (після подання формальної заяви на вступ до ЄС) більш конкретно здійснювати зміни в організаційній структурі та принципах функціонування НБУ згідно з нормативами ЄСЦБ. Діяльність НБУ потрібно спрямувати для зміцнення співробітництва з ЄЦБ та національними центральними банками, які є членами ЄСЦБ. З метою чіткого визначення сфер, які можуть бути предметом обговорення в рамках консультацій з ЄЦБ, сформовано певний перелік конкретних проблем, які були присутні у основі досвіду Польщі та країн Балтії в аналогічній сфері:

- юридично-правові (приведення фінансового законодавства щодо відповідності з директивами ЄС – загальні питання (з приводу яких необхідно проводити консультації), з питань, які мають певну специфіку (нормативні акти про оформлення забезпечення, банківський нагляд, платіжні системи та системи для взаєморозрахунків, транскордонні перекази, система фіксації обмінних валютних курсів, а також управління валютними резервами);

- кредитно-грошова політика (встановлення проблем, які пов'язані із створенням мінімальних резервів, забезпечення безпеки позикових операцій, моніторинг і контроль за операціями з цінними паперами, а також ліквідність банківського сектору);

□ фінансова та банківська статистика (співпраця у процесі здійснення оновлення переліку фінансових установ та системи фінансової, банківської статистики, а також збирання та обробка інформації про відсоткові ставки);

□ звітність та бухгалтерський облік (принципи групування економічних подій у таблиці рахунків, яку розробив ЄЦБ, принципи, згідно яких здійснюють складання бюджетів для операцій центрального банку);

□ платіжні системи (умови та правила участі в роботі системи TAR-GET, безпека платіжних систем щодо використання електронних платіжних інструментів та розвитку системи використання електронних грошей);

□ емісія готівкових грошових знаків, що передбачає вилучення з обігу фальшивих купюр та монет (співробітництво в процесі заснування Системи моніторингу за фальшивими купюрами та монетами, а також Центру аналізу фальшивих купюр і монет, доступ до Баз даних про підроблені купюри та монети);

□ співпраця у сфері вивчення впливу нормативно-правових актів на стан кредитних установ (фінансовий аспект);

□ надання допомоги у сфері навчання персоналу та обміну досвідом, що передбачає проведення конференцій, семінарів, навчання в ЄЦБ (наприклад, у таких сферах, як правові питання, фінансова система, прогнозування інфляції та механізми кредитно-грошової політики, співробітництво між центральними банками та ЄЦБ, статистика, бухгалтерський облік, банківський нагляд, функціонування євро, тощо)[10].

Умови співпраці у сфері міжнародної економіки між Україною та ЄС регулюються в галузі конституційного права співпрацею українських структур (НБУ) та європейських (ЄЦБ, ЄБРР). Дана співпраця передбачена рядом двохсторонніх угод та національним законодавством. Головними принципами такої співпраці відповідно є врегулювання двохсторонніх відносин у фінансовій сфері. Відповідно до інтеграції України до правового простору ЄС потрібно привести національне законодавство до відповідності з Правом ЄС, що є одним із пріоритетних завдань державної політики України.

Список використаних джерел

1. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011. – (дата звернення 15.04.2018 р.).
2. Угода про співробітництво між Національним банком України та Європейським центральним банком.// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_698. – (дата звернення 15.04.2018 р.).

3. Закон України Про Національний банк України.// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/679-14/page>. – (дата звернення 15.04.2018 р.).
4. Про членство України в Європейському банку реконструкції та розвитку : Указ Президента України від 14 липня 1992 р. № 379/92.// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/379/92>. – (дата звернення 15.04.2018 р.).
5. Ukraine and the EBRD.// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ebrd.com/ukraine.html>. – (дата звернення 15.04.2018 р.).
6. Грудзевич Я.В. , Заставна З.М. Європейський Центральний банк: механізми й інструменти грошово-кредитного регулювання // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/30409/1/Vis_570_Menedgment.%20155-160.pdf. – (дата звернення 15.04.2018 р.).
7. Кадацька А. А. Міжнародно-правове врегулювання відносин між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку.// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intlwalmanac.net/v9/12.pdf>. – (дата звернення 15.04.2018 р.).

Ключові слова: Європейський Центральний Банк, Національний Банк України, Угода про асоціацію, євроінтеграція, підзвітність НБУ, співробітництво, кредитування.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Штуца В. М.

Криворученко Максим Владиславович

студент 1-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

РЕОРГАНІЗАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ЕКОНОМІЧНА ДОЦІЛЬНІСТЬ

В умовах трансформаційних перетворень, пов'язаних з переходом України до ринкової економіки, відбулися суттєві зрушення у сфері організаційно-правової побудови підприємницької діяльності, взаємовідносинах між суб'єктами господарювання та їх власниками. Роздержавлення, приватизація, акціонування, формування корпоративних відносин при об'єднанні власників були першими формами реорганізації пострадянської економіки. Проте значна кількість підприємств у післяприватизаційний період опинились у складному становищі через неефективну виробничу та інвестиційну політику, відсутність фінансових ресурсів, низьку конкурентну здатність продукції, наслідки світової фінансово-економічної кризи.

З метою виходу з кризи, запровадження ефективних методів діяльності та управління багатьох підприємств й нині зазнають реорганізацій-

них змін. Реорганізація шляхом об'єднання, поділу, перетворення виступає важливою формою фінансового оздоровлення таких суб'єктів, призводить до перепрофілювання діяльності, зміни організаційно-правових відносин, додаткового залучення капіталу у підприємство.

В процесі реорганізації вирішується важливе соціально-економічне завдання: формування приватного власника на основі перетворень державних і колективних підприємств. Реорганізація є джерелом розширення ринків сировинних та енергетичних ресурсів, збуту продукції, важливим інструментом у вирішенні конфліктних ситуацій, що виникають між власниками підприємств.

Разом з тим, процедура реорганізації суб'єктів господарювання супроводжується низкою правових проблем, що значно підвищує актуальність та необхідність їх дослідження.

Суб'єктів господарювання, що збереглися у своєму первісному вигляді в процесі здійснення господарської діяльності, зовсім небагато, так як закони ринкової економіки, економічні зміни та кризові явища, змушують багатьох з них постійно «змінюватися»: ділитися, зливатися, змінювати статuti, засновників і т.п. Такі процеси цілком нормально сприймаються навіть у високорозвинених країнах, тому вести мову про нестабільність суб'єктів господарювання в Україні не доводиться — цей процес є закономірним і стосується реорганізації підприємств, установ, організацій.

Відсутність формально-юридичного визначення реорганізації у чинному законодавстві зумовлює необхідність вироблення такого. Належне визначення поняття та юридичної сутності реорганізації та банкрутства підприємства, установи, організації має конструктивно впливати на правове регулювання відповідних процесів та сприяти захисту трудових прав, свобод та інтересів працівників.

У вітчизняній юридичній літературі під реорганізацією найчастіше розуміється припинення суб'єкта господарювання з переходом прав і обов'язків у порядку правонаступництва. Такої думки дотримуються і деякі російські учені. Зокрема, Б.А. Суханов називає реорганізацією юридичних осіб їх припинення, яке тягне за собою, проте, перехід прав і обов'язків раніше існуючих осіб до інших юридичних осіб, тобто правонаступництво [4, с. 148].

К.Т. Трофімов вважає, що реорганізація — це припинення комерційної організації, пов'язане зі зміною її майнового комплексу (або організаційно-правової форми), направлене на досягнення мети, для якої організація створювалася [5, с. 37].

На думку В.С. Мартем'янова, реорганізація означає лише припинення існування підприємства в його колишньому вигляді (шляхом злиття, поділу, приєднання, перетворення в іншу організаційно-правову форму) без припинення його справ і майна на основі правонаступництва [3, с. 37].

У наведених тлумаченнях реорганізації суб'єктів господарювання (юридичних осіб), на наш погляд, не враховано декілька важливих аспектів правової природи реорганізації:

по-перше, існує суттєва правова відмінність між процедурою реорганізації та припиненням правоздатності суб'єкта господарювання. На відміну від одномоментного припинення правоздатності суб'єкта господарювання реорганізація є особливою процедурою, яка базується на нормативно-правовому акті, дотриманні термінів, оформленні підсумкових документів, процедурі державної реєстрації (чи перереєстрації). На цій підставі здійснюється припинення прав та обов'язків такого суб'єкта господарювання, або ж перехід у порядку правонаступництва до інших суб'єктів.

по-друге, реорганізація поєднує елементи створення і припинення суб'єкта господарювання. Так, наприклад, у випадку приєднання здійснюється припинення суб'єкта, який приєднується; а у випадку виділення здійснюється створення нового суб'єкта, при цьому суб'єкт який реорганізовується не припиняється; такі форми, як злиття, поділ та перетворення містять також і припинення і створення нового суб'єкта господарювання;

по-третє, припинення діяльності суб'єкта господарювання, щодо якого здійснюється процедура реорганізації не є метою такої реорганізації.

В ході збільшення темпів економічних перетворень, становлення конкуренції, розвитку господарського законодавства позначилися головні проблеми традиційного підходу до реорганізації як до способу припинення юридичних осіб. Стали вимальовуватися чотири проблеми законодавства про реорганізацію:

- 1) неузгодженість термінів;
- 2) повна відсутність регламентації порядку здійснення реорганізації;
- 3) відсутність гарантій дотримання прав інвесторів;
- 4) слабка захищеність професійних учасників ринку.

У підсумку до законодавства почали вноситися зміни з метою удосконалення норм про реорганізацію. Сьогодні в результаті кодифікації Господарський кодекс України [2] (ГК України) зберігає традиційний для нашого законодавства термін «реорганізація» і закріплює можливість припинення діяльності суб'єкта господарювання шляхом його реорганізації (злиття, приєднання, поділ, виділення, перетворення).

Для удосконалення законодавства, яке регламентує процедуру реорганізації в Україні доцільно звернути увагу на європейське регулювання. До переліку нормативних актів, якими регламентовано форми реорганізації в ЄС відноситься: Третя директива, яка регулює злиття акціонерних товариств і включає положення щодо захисту інтересів акціонерів та кредиторів суб'єкта господарювання. В ній передбачено два види злиття: злиття через створення нового суб'єкта

при об'єднанні дві чи більше юридичних осіб; поглинання компанією однієї чи більше інших компаній. В процесі об'єднання компаній вони розформовуються та передають комплекс своїх прав та обов'язків створеній юридичній особі; Шоста директива про поділ поширюється тільки на акціонерні товариства та гармонізує процедури «національні поділи» компаній, які підпорядковуються праву однієї держави; Десята директива щодо трансграничного злиття компаній уточнює класифікацію та основні принципи злиття, які регламентовані в Третій директиві (На відміну від Третьої, Десята директива використовується при злитті компаній, які заснованих у різних державах, які є членами ЄС); Тринадцята директива про публічні оферти про придбання («Директива про поглинання») координує правові та адміністративні приписи, а також національні механізми регулювання усіх поглинань, включаючи так звані добровільні кодекси поведінки.

В національному законодавстві України доцільно передбачити нову підставу реорганізації товариства з обмеженою відповідальністю — перевищення встановленої законом кількості учасників. Також, доцільно вилучити положення щодо ліквідації товариства з обмеженою відповідальністю на підставі рішення суду у випадку перевищення межі кількості учасників, яка встановлена чинним законодавством, та у випадку, якщо воно протягом одного року не було перетворено на акціонерне товариство чи виробничий кооператив.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Основний Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Господарський кодекс: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18, 19-20, 21-22. — Ст. 356.
3. Мартемьянов В.С. Хозяйственное право. Курс лекций / В.С. Мартемьянов. — М.: БЕК, 1994. — Т. 1. — 301 с.
4. Суханов Б.А. Реорганизация акционерных обществ и других юридических лиц / Б.А. Суханов // Хозяйство и право. — 1996. — № 1. — С. 148-152.
5. Трофимов К.Т. Реорганизация и ликвидация коммерческих организаций: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.04 «Предпринимательское право; арбитражный процес»; Ин-т законодательства и сравнит. правоведения при Правительстве РФ / К.Т. Трофимов. — М., 1995. — 183 с.

Ключові слова: суб'єкт господарювання, реорганізація, припинення, злиття, приєднання, поділ, виділення, перетворення.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Штуца В. М.

Матковська Інга Олексіївна

студентка 1-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЕКОНОМІЧНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

2014–2015 рр. кардинально змінили економічну ситуацію в країні та значущі риси економічного розвитку. Анексія АР Крим та м. Севастополя, розв'язання бойових дій на Сході України з їх подальшою перманентною ескалацією спричинили процес руйнування усталених зв'язків, структури економіки України та принципів побудови виробничих відносин і розподілу доходів.

Втягнення України у геополітичний конфлікт призвело до безпосереднього ускладнення політичних та економічних відносин із Російською Федерацією, руйнування виробничих потужностей та транспортної інфраструктури на території військового конфлікту, втрати міжгалузевих та логістичних зв'язків у регіональному та зовнішньоекономічному просторі, обмеження у доступі до енергетичної сировини (вугілля). Ці негативи виявили накопичені внутрішні структурні проблеми, диспропорції та протиріччя розвитку, спричинені непослідовністю та незавершеністю попередніх спроб реформування економіки, які наприкінці 2014 – початку 2015 рр. призвели до нового витку макроекономічної дестабілізації. Як наслідок, протягом 2014 – першої половини 2015 рр. мало місце розгортання глибокої економічної кризи, що спричинила втрату частини потенціалу розвитку та різке зниження рівня життя населення [2].

За таких умов Уряд та НБУ були змушені вживати жорстких антикризових заходів: встановлення економічно обґрунтованих цін/тарифів на енергоносії; фінансова консолідація та суттєва зміна структури видатків бюджету у бік збільшення їх обсягів на оборону; заморожування соціальних стандартів; зміна принципів субсидування; введення адміністративних обмежень на валютному ринку; жорстка монетарна політика. Зазначені дії Уряду та НБУ мали позитивний ефект, та, починаючи з другої половини 2015 р., економіка України поступово перейшла до фази відновлення макроекономічної стабільності та зростання.

На початку 2016 р. перед економікою України постали нові виклики, а саме, чергове впровадження торгівельних обмежень з боку Російської Федерації, а також продовження зниження світових цін на ключових товарних ринках вітчизняного експорту на фоні жорсткої конкуренції й відносно повільного економічного розвитку основних торгівельних партнерів. Втім, економіка України протягом 2016 р. характеризувалася ознаками поступового подолання негативних

наслідків кризи. Так, завдяки виваженим крокам Уряду, поступовому оновленню зруйнованих фінансових й виробничих зв'язків, формуванню нових акцентів у напрямках економічної діяльності вдалося закріпити макроекономічну стабільність та економічне зростання з тенденцією до прискорення. На відміну від попередніх років, джерелами зростання економіки у 2016 р. виступили не зовнішні чинники, а внутрішні: інвестиційний та споживчий попит [1].

Новим випробуванням для економіки України у 2017 р. стало припинення переміщення вантажів через лінію зіткнення залізничними і автомобільними шляхами у межах Донецької та Луганської областей, що спричинило незначне скорочення реального ВВП на 0,3%. Проте, в цілому, новий виклик не зупинив започатковане економічне зростання: реальний ВВП збільшився на 2,4 відсотка. На відміну від попереднього року, у I кварталі 2017 року зростання підтримувалось не лише внутрішнім попитом, а й зовнішнім, який після звуження впродовж останніх 5 років отримав позитивний поштовх в умовах сприятливої цінової динаміки на світових товарних ринках. Внутрішній попит формувався в умовах подальшого поживлення інвестиційної діяльності на тлі покращення ділових очікувань та фінансового стану підприємств, про що свідчить висхідна динаміка показників будівництва та виробництва інвестиційних товарів, а також споживчої активності населення на тлі підвищення рівня реальної заробітної плати в економіці та послаблення інфляційного фону, що активізувало роздрібну торгівлю та розвиток харчової промисловості. Наразі зберігаються очікувано помірні темпи зростання цін внутрішнього [2].

Фактично, наразі формується кардинально нова українська економіка на принципово інших засадах, головною серед яких є злам самої системи економічних стосунків, що була побудована на корупції та олігархічних фінансово-промислових елементах структури. Змінюється зовнішнє ставлення до України і навіть зовнішньоекономічне оточення. Враховуючи вище зазначене, перед Україною постає задача подальшого поетапного приведення принципів господарювання до європейських норм, оновлення виробничих фондів, диверсифікації зовнішніх ринків, виробництва товарів з більшою доданою вартістю в умовах макророзвитку економічної стабільності.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2018-2020 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 31.05.2017 № 411 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/...PrognozEkonomichnogoISotsialnogoRozvitkuUkrainiNa2018-2020-Roki>
2. Комплексна оцінка економічної ситуації в Україні у 2014-2015 рр. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iac.org.ua/kompleksna-otsinka->

Ключові слова: економіка, розвиток, криза, бюджет, стабільність.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Штуца В. М.

Мельник Володимир Юрійович

студент 1-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

В результаті переходу української економіки на європейський рівень та становлення в державі ринкових відносин, побудова досконалої та ефективної податкової системи залишається актуальною. Слід сказати, що на даний час окремі елементи податкового механізму вимагають заміни, так як діюча податкова система не відповідає в повному обсязі вимогам нинішнього стану економіки. Саме податкова система є головним джерелом формування дохідної частини бюджету України. В умовах становлення й реформування податкової системи України роль податкової безпеки є визначальною. На даний час податкова система України потребує ефективних змін, оскільки:

- податкова політика не спрямована на оптимізацію як інтересів держави, так і платників податків. Адже на сьогодні існує велика кількість податків, яка не є зрозумілою для платників. Потрібне об'єднання деяких податків для їх оптимізації та структуризації, це полегшило б платникам роботу зі звітністю та стало б більш доступним для суспільства. Також за рахунок оптимізації податків відбувалося б стимулювання підприємництва, що і розвивало бізнес, і приносило більші доходи державі. Треба відзначити, що відсутність належного податкового стимулювання спричиняє погіршення фінансової стійкості підприємств, падіння інвестиційної активності, зменшення темпів розвитку й впровадження нових технологій та інноваційної діяльності.

- потрібна оптимізація структури податків, вона повинна бути спрямована на збільшення у бік соціального страхування та на індивідуальний прибутковий податок

- заплутаність податкового законодавства сприяє розвитку тіньової економіки та ухиленню від оподаткування [1, с. 436].

Для вирішення даних проблем необхідне реформування податкової системи, тобто створення більш раціональної, що дасть можливість

забезпечити сприятливі умови для збільшення споживчого попиту, податкових надходжень до державних цільових фондів та усіх рівнів бюджету, дозволить забезпечити сприятливі умови для ведення бізнесу та здійснення інвестицій.

Слід наголосити на тому, що на сьогодні до податкових загроз держави відносять: низький рівень податкової культури; існування податкової корупції; ухилення від оподаткування, надмірні витрати на утримання державного податкового апарату, необґрунтовані розбіжності у чинному податковому законодавстві, змінність податкової політики, зростання податкового боргу, нераціональність використання податків [2, с. 165].

Важливою ж умовою забезпечення фінансової безпеки є побудова ефективної податкової системи та забезпечення ефективного запобігання податковій та економічній злочинності. Особливістю економічної та податкової злочинності є високий ступінь латентності, що обумовлено наступним: відсутність потерпілих осіб, які зацікавлені в їх виявленні та розкритті (за виключенням держави в особі уповноважених органів); тривалий проміжок часу між скоєнням та виявленням злочину; винахідливість злочинців, використання ними недосконалості податкового законодавства для розробки напівлегальних схем уникнення оподаткування або значне заниження їхнього розміру; складність та недостатня відпрацьованість міжнародної взаємодії органів податкового контролю стосовно ухиляння від оподаткування експортно-імпортних операцій (як фіктивних, так і реальних).

Таким чином, щоб уникнути недоліків, які виникли у податковій системі, можна запропонувати наступні шляхи вирішення:

- податкові закони повинні мати мінімальну кількість особливих порядків, пільг та виключень;
- податки, які вважаються малоефективними повинні бути скасовані;
- податкове навантаження змістити в бік непрямих податків;
- збільшити роль ресурсних та екологічних платежів, місцевих податків;
- ввести рентні платежі не лише на видобуток нафти і газу, а на інші корисні копалини;
- удосконалити процедуру реєстрації та адміністрування зборів податків;
- здійснити реорганізацію органів державної податкової служби.

Слід сказати, що на сьогоднішній день Верховна Рада України ухвалила Закон «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов економічного зростання в Україні», в якому наголошується про збільшення ставок таких податків та зборів: плата за користування надрами для видобування корисних копалин, збір за користування радіочастотним ресурсом України, акцизного податку, екологічного податку. До того ж встановлена прогресивна шкала оподаткування

податком на доходи фізичних осіб, встановлено щорічне коригування бази оподаткування фіксованим сільськогосподарським податком, а також відновлені особливості оподаткування податком на додану вартість діяльності підприємств, пов'язаної з реалізацією зернових і технічних культур.

Можна зробити висновок, що за допомогою закону, поліпшиться економічна ситуація в країні, але не на довгостроковий термін, оскільки в майбутньому може виникнути економічна криза, а також зниження життєвого рівня населення, оскільки не всі будуть в змозі виплачувати високі податки. До того ж це ніяким чином не зможе вплинути на осіб, які приховують свої реальні доходи та не сплачують за ними податки, тому державі ніякої користі щодо цього не буде, а від вказаної ситуації буде страждати середній прошарок суспільства.

Але слід додати, що за допомогою використання вищезазначених методів, можна досягти підвищення життєвого рівня населення, економічного зростання в країні та сформувати досконалу, ефективну податкову систему, при цьому, щоб більш враховувались інтереси обох сторін — держави і платників податків, а також усувалась зацікавленість платників в податкових незаконних ухиляннях.

Список використаних джерел

1. Уманців Ю.В. Механізм економічної політики: навч. посібник / Ю.В. Уманців, О.І. Міняйло. — Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. — 436 с.
2. Лісовий Г.О. Податкова безпека України: загрози та ризики / Г.О. Лісовий // Форум права. — 2016. — № 1. — 165 с.

Ключові слова: податкова система, податкова безпека України, податкові загрози держави.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Штуца В. М.

Молчанова Єлизавета Сергіївна

студентка 1-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА

Тіньовий сектор економіки є складним, системним феноменом соціально-економічного життя будь-якої держави і суспільства. В даний час досить актуальна проблема оцінки масштабів тіньової економіки, так як її обсяги досягли розмірів, при яких їх недооцінки, неврахування призводять до значних помилок у визначенні макроеко-

номічних показників, економічних і фінансових пропорцій, а також в економічній політиці в цілому. Враховуючи важливість комплексного підходу до вирішення даної проблеми, виникає потреба розробки науково – обґрунтованих методик запобігання цьому негативному явищу.

Тіньова економіка – діяльність суб'єктів господарювання, яка розвивається поза державним обліку і контролю.

Це складне соціально-економічне явище, що охоплює всю систему суспільно-економічних відносин, і перш за все – неконтрольований суспільством сектор відтворення, де виробництво, розподіл, обмін і споживання економічних благ і підприємницьких здібностей ховаються від органів державного управління.

Дослідженню тіньового сектору економіки, а також розробці методів, спрямованих на вимірювання його обсягів присвячені праці таких зарубіжних дослідників: Я. Арваї, Б. Блейдс, П. Гутманн, Б. Даллаго, Л. Дель'Анно, Л. Дрекслера, В. Танзі, Е. Фейга, Ф. Шнайдера та ін. Серед багатьох українських дослідників цієї проблеми можна виділити: В. Базилевича, З. Варналія, Я. Дьяченка, В. Мандибуря, Р. Моторина, В. Поповича, А. Турчинова та ін.

Існують різноманітні види діяльності, які перешкоджають ефективному розвитку економіки, завдають шкоди суспільству і створюють тіньову економіку – економіку деформуючу і суспільно небезпечну. Виявлення подібних негативних утворень, їх блокування і подолання – неодмінна умова повноцінного розвитку суспільства.

Розуміння сутності тіньової економіки як суспільно шкідливою діяльності дозволяє в повному обсязі виявити даний сектор, побачити внутрішні зв'язки і взаємозумовленість відповідних явищ, що дає можливість розкрити умови, причини і механізми виникнення і поширення тіньового сектора економіки як соціально-економічного явища, притаманного будь-якої суспільної формації.

Тіньова економіка тісно переплетена з легальним і реальним сектором економіки і є її складовою частиною. У своїй діяльності вона також користується послугами держави, його матеріально-суспільними чинниками, робочою силою і т.д., не вступаючи при цьому в економічні відносини з державою як суб'єктом господарювання.

Тіньова економіка має два основних взаємопов'язаних ознаки:

- протиправна діяльність з метою отримання виключно у власних інтересах неконтрольованого доходу;
- отримання доходу, який повністю або частково виведений з-під фіскального контролю з метою отримання додаткових економічних вигод.

Причиною тінізації слугує недосконале державне управління економікою країни. Так, неефективна податкова політика призводить до зменшення надходжень до держбюджету через розростання тіньового сектору. Нестабільне законодавство відлякує підприємців від легалізації

їх діяльності і примушує їх йти в тінь. Але на сьогодні вже внесені зміни до чинного законодавства, враховуючи власний і міжнародний досвід. Адже велике значення має міжнародна узгодженість в законодавстві та державне регулювання економіки, тому що часто суб'єкти тіньової економіки користуються відмінностями в законодавствах країн для отримання доходу. Законодавчі акти України зобов'язують відповідальних посадових осіб інформувати правоохоронні органи про великомасштабні операції і надавати фінансово-господарські документи на вимогу правоохоронних органів.

Виникнення і функціонування тіньової економіки в Україні зумовлене низкою політичних, економічних і соціальних причин, що витікають з неналежного методологічного, законодавчого та нормативного забезпечення економічної трансформації суспільства, що створило сприятливі умови для отримання окремими групами населення надприбутків, завдання значних економічних збитків державі, призвело до послаблення державних функцій контролю та регулювання у багатьох галузях фінансово-господарської діяльності. Подолання тіньової економіки та корупції є необхідною умовою входження України до Європейського Союзу. Вирішення проблем корупції, нелегальної міграції та розширення кримінального сектору визначаються Європейською Комісією як одні з пріоритетних напрямів співробітництва між ЄС та кандидатами на членство в цій організації [10].

Формування дієвої стратегії детінізації економіки потребує насамперед визначити основні чинники тінізації. Серед них слід відзначити такі, як: відсутність повноцінного ринкового середовища; недостатність інституційного забезпечення економічної політики; неефективність управління державною власністю і захисту прав власників; системні вади податкової системи; незбалансованість державної регуляторної політики; недосконалість бюджетної політики; деформація структури зайнятості; недоліки у діяльності судової влади; корупція. Зазначені причини розвитку тіньової економіки призводять до негативних наслідків в офіційному економічному секторі, серед яких:

- втрата податкових надходжень до бюджету, і як результат – ускладнення виконання фінансових зобов'язань держави;
- недієвість управлінських рішень внаслідок відсутності повної та об'єктивної офіційної інформації про розвиток економічних процесів в Україні;
- скорочення внутрішніх інвестиційних ресурсів у країні через ускладнення відкритого витрачання тіньовими структурами прихованих від оподаткування доходів та їх вплив за кордон;
- зменшення інтересу потенційних стратегічних інвесторів до українських підприємств, що значно гальмує процеси приватизації та фінансового оздоровлення виробництва;

– негативний вплив на зростання рівня криміналізації суспільства через збільшення кількості економічних злочинів тощо [9].

Тінізація економічних відносин має специфічний вплив на економіку України. Зовнішні кризові явища швидко призводять до масштабного вилучення капіталів з офіційної економіки, що поглиблює її кризовий стан. У контексті ризиків розбалансованості світової економіки та загроз чергової економічної кризи руйнування механізмів та інструментів тінізації економічної діяльності є передумовою забезпечення стійкості економіки до кризових явищ. Високий рівень тінізації економіки України зумовлений несприятливим інституційним середовищем ведення бізнесу [1].

До найістотніших чинників тінізації національної економіки належать: суперечливість та дублювання законодавчої та нормативно-розпорядчої бази, недовіра організаційно-інституціональних механізмів антикорупційного законодавства, неефективність функціонування судової та правоохоронної системи, неефективне адміністрування податків, ускладненість доступу до земельних ресурсів, високий рівень злочинності, відсутність історичної практики дотримання норм та моральних стандартів законослухняної поведінки у суб'єктів господарювання та громадян [10]. Зниження рівня тінізації економіки є передумовою досягнення цілей та ефективності заходів, передбачених Програмою економічних реформ на 2010-2014 роки. Масштаби тінізації економічних відносин в Україні продовжують залишатися наближеними до їх критичного рівня, який за оцінками експертів дорівнює 40 %. За таких умов важелі регулювання економіки втрачають дієвість, що загрожує результативності реалізації реформ. Пріоритетами детінізації економіки у контексті реалізації програми економічних реформ є детінізація фінансових потоків, легалізація ринку праці та детінізація земельних відносин [1].

Список використаних джерел

1. Засянська О.В. Теоретичні основи боротьби з тіньовою економікою // Актуальні проблеми економіки. – 2018. – № 4. – С. 76-84.
2. Куслулакос Я., Саріогло В., Терещенко Г. Неофіційна економіка в Україні: вимірювання та оцінка впливу на доходи населення. Навчальний посібник – К. – 2016. – 136 с.
3. Мазур І. Детінізація економіки України: теорія та практика – Київ – 2013. – 239 с.
4. Огреба С.В. Статистичне оцінювання масштабів тіньової економіки України // Прикладна статистика: проблеми теорії та практики. Зб. наук. пр. Вип. 6. – 2017. – с. 353-359.
5. Рябушкин Б.Т. Чурилова Э.Ю. Методы оценки теневого и неформального секторов экономики – М. – 2012. – 143 с.
6. Теневая экономика и экономическая преступность: Электрон. Учеб. / А. К. Бекряшев, И. П. Белозеров, Н. С. Бекряшева, И. В. Леонов; Омск.

гос.Економіка. Управління. Інновації. Випуск № 2 (10), 2017 ун-т // ОГУ. Центр Інтернет. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://newasp.omskreg.ru/bekryash/contents.htm>.

7. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрями подолання: аналіт. доп. / Т. А. Тишук, Ю. М. Харазішвілі, О. В. Іванов; за заг. ред. Я. А. Жаліла. – К.: НІСД, 2018. – 96 с.

Ключові слова: Тіньова економіка, тінізація, кризові явища, детінізація, національна економіка.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Штуца В. М.

Наливайченко Валерія Олегівна

студентка 1-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

В жодній з країн світу не існує ідеальної податкової системи, яка повністю позбавлена недоліків. Всім відомо, що сплата податків викликає значне незадоволення громадян, проте ні одна держава не буде в змозі ефективно функціонувати без належного податкового механізму, тобто необхідно створити сприятливі умови для агентів. З метою досягнення економічного розвитку і запроваджуються податки, що є вирівнюванням доходів фізичних і юридичних осіб.

На сьогоднішній день Україна належить до типу країн з економікою перехідного типу, проте вона прагне до запровадження економіки ринкового типу та формування ринкових структур, які є характерними для економічно розвинених країн. А в умовах ринкових відносин податкова система значно впливає на фінансовий стан суб'єктів господарювання. Тому в нашій державі працюють над тим, щоб побудувати таку податкову систему, яка б забезпечила оптимальне конкурентне середовище для бізнесу та стала регулятором доходів та витрат держави.

Наразі існує певна кількість недоліків, які гальмують вдосконалення податкової системи та оптимізація податкового навантаження є одним з них. Надмірне оподаткування сприяє тінізації економіки та відтоку національних капіталів за кордон, а оскільки в нашій державі відсутнє стабільне податкове законодавство, то зростає тінізація економіки та знижується рівень економічного розвитку України. Вже досить довгий час Україна за показником обтяжливості поступається всім країнам, окрім Білорусії. Податкова система обтяжлива дрібними податка-

ми, витратами на облік, їхній контроль та адміністрування перевищують надходження від їх сплати. Така кількість платежів та кількість часу, що використовується на їх оформлення дуже гальмують розвиток підприємницької діяльності та стримують конкуренцію на ринку товарів та послуг [1]. Проте, обтяжливість податкової системи визначається не лише величиною податкових ставок, а й нестабільністю, заплутаністю нашої системи податкового законодавства, що є другою проблемою.

Нормативно-правова база щодо регулювання податкових відносин дуже складна та нестабільна. Це спричиняє ускладнення процедур балансу прав і відповідальності між платниками податків та податковими органами, а відсутність балансу, в свою чергу, спричиняє незахищеність, тобто ухилення від сплати податків. Станом на поточний рік, майже всі підприємства стали порушниками законів [2].

Третьою проблемою податкової системи України є нерациональний розподіл пільг. Поширеним явищем в Україні стало явище перекладання тягарю податкового тиску на підприємства, що функціонують легально та прибутково. Тобто, керівники таких компаній шукають шляхи отримання податкових пільг замість того, щоб стимулювати підвищення ефективності своїх підприємств. А ті підприємства, які потребують фінансів для освоєння нових ринків, технологій змушені платити більшу частину податків. Пільгами користуються ті підприємства, які не провокують зростання конкурентоспроможності національної економіки. Наслідком цього є поява національної олігархії.

Останньою проблемою є проблема податку на додану вартість (ПДВ). Підприємства сплачують та дуже довго чекають повернення податку на додану вартість з бюджету і знову ж таки він повертається «вибірково», що негативно впливає на конкурентоспроможність економіки України.

Отже, для усунення даних проблем та вдосконалення податкової системи України, необхідно:

- Впровадити рівність всіх платників податків, тобто не повинно бути ніякої дискримінації в цьому питанні, треба сформувати відповідальне ставлення платників до своїх зобов'язань;
- Шляхом запровадження інвестиційно-інноваційних технологій, регулюючий потенціал податкової системи підвищиться [3].

Список використаних джерел

1. Филук Г.М. Вплив бюджетно-податкової політики на трансформацію ринкових структур в Україні *Фінанси України*, №5. — 2009. — Ст. 20.
2. Ісаченкова О.Г., Шунькіна Г.О. Шляхи удосконалення податкової системи України.
3. Попова В.В. Особливості вдосконалення податкової політики України в контексті євроінтеграції: аналіз теоретичних підходів: автореф. дис. канд. наук

з держ. управл. :25.00.02 /Вікторія Вікторівна Попова; ДВНЗ «Нац. академія держ. управління при Президентіві України» — Київ, 2016 — Ст. 14.

Ключові слова: податок, податкове право, податкова система, податок на додану вартість.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Штуца В. М.

Островская Дарья Викторовна

студентка 4-го курсу социально-правового факультета
Национального университета «Одесская юридическая академия»

ПРОБЛЕМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

Наука выполняет в современных условиях роль главного экономического фактора в обществе и требует надлежащего обеспечения развития научно-технической сферы Украины. Вопрос состояния развития науки и научно-технической сферы поднимался в ходе парламентских слушаний. Был сделан вывод, что законодательство, которое было создано в этой сфере в первое десятилетие независимой Украины, создало благоприятные условия для развития отечественной науки и экономики. Но в дальнейшем утратило роль стимулирующего фактора развития науки, потому что должным образом не позволило сформировать структуру государственной поддержки инновационной деятельности в Украине как целостной системы с эффективным механизмом реализации благоприятных решений [1]. Также инновации требуют благоприятной социально-экономической среды, что предполагает наличие законодательного обеспечения функционирования национальной инновационной системы в целом, инновационных структур производства, а также внедрения наукоемкой конкурентоспособной продукции. Наиболее распространенным видом инновационной структуры организационного типа является инновационное предприятие или его объединение. Именно оно разрабатывает, производит и реализует инновационные продукты или услуги. Их объем в денежном выражении превышает 70 % общего объема продукции, услуг и может функционировать как инновационный центр (ст. 16 Закона Украины «Об инновационной деятельности» [2]).

Формирование разветвленной системы инновационных предприятий — дань времени. В частности, появление инновационных центров при высших учебных заведениях связано, прежде всего, с несовершенством действующего законодательства, которое не позволяет непосредственно заниматься реализацией собственных разработок. Поэтому

целью инновационного центра является создание среды, которая была бы ориентирована на эффективное использование научного, научно-технического и технологического потенциала учебного заведения с целью разработки, внедрения и промышленного освоения новой техники, научной продукции, технологий, материалов и других продуктов интеллектуальной деятельности. Результатом парламентских слушаний, где обсуждался вопрос несовершенства инновационного законодательства, стало предложение о предоставлении права научным учреждениям и высшим учебным заведениям выступать учредителем (соучредителем) других юридических лиц, включая и такие инновационные структуры, как опытные производства, стартапы. Это очень важно, поскольку, во-первых, сам термин «стартап» имеет несколько значений: от классического понимания компании в любой сфере деятельности (например, широко известные корпорации «Google», «Apple», «Microsoft») до проектов, развивающихся в условиях неопределенности, в рамках которых разрабатываются новые товары, осуществляется поиск оптимальных бизнес-решений, что обуславливает потребность в финансировании. Выделяют как высокотехнологичные стартапы, так и стартапы, которые не требуют «высоких» технологий [3]. Во-вторых, если такой результат останется только предложением парламентских слушаний без четкого урегулирования на уровне законодательства организационно-правовой формы такого типа инновационного предприятия как «стартап», на практике вряд ли что-то изменится в позитивную сторону.

Известно, что сегодня практическая реализация важных для экономики Украины принятых законов, среди которых «О приоритетных направлениях инновационной деятельности в Украине», «О специальном режиме инновационной деятельности технологических парков», «О научных парках», «О государственном регулировании деятельности в сфере трансфера технологий», осуществляется не в полной мере. Среди функций государства, связанных с регулированием инноваций, особое место занимает функция создания правовой базы инновационных процессов. В рамках этой функции обеспечивается формирование правовых, экономических и организационных условий инновационно-ориентированной научно-технической и инвестиционной деятельности, создание научно-инновационной инфраструктуры, которая объединяет непосредственных авторов инноваций (ученых, изобретателей) и разных по своей организационно-правовой форме юридических лиц частного и публичного права.

Нельзя оставлять без внимания и тот факт, что при финансировании инновационных проектов, реализация которых связана с высоким уровнем финансового риска и неопределенности коммерческого результата, инновационные предприятия могут использовать различные формы кооперации, включая создание фондов, а также заключение партнерских соглашений на всех стадиях разработки, освоения и

внедрення інновацій, що також потребує врегулювання на рівні законодавства.

Список использованных источников

1. О Рекомендациях парламентских слушаний на тему: «О состоянии и законодательном обеспечении развития науки и научно-технической сферы государства»: Постановление Верховной Рады Украины // Ведомости Верховной Рады Украины. – 2015. – №16. – Ст. 117.
2. Об инновационной деятельности: Закон Украины от 04.07.2002 г. №40 IV // Ведомости Верховной Рады Украины. – 2002. – №36. – Ст. 266.
3. Что такое стартап? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://fingeniy.com/chto-takoe-startap/>.

Ключевые слова: стартап, інновації, інноваційне підприємство, парламентські слухання, організаційна форма.

Научний керівник: к.е.н., доцент Котлубай В. А.

Пунченко Анастасія Яківна

студентка 2-го курсу факультету підготовки слідчих

Інституту кримінальної юстиції

Національного університету «Одеська юридична академія»

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ: ПРИЧИНИ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Проблема існування тіньового сектору економіки притаманна всім, навіть високорозвиненим країнам. Так, обсяги тіньового сектору в США, Сінгапурі, Японії, Швейцарії, Нідерландах складають 5 – 15 % [1].

Від самого початку перехідного періоду в Україні виникли проблеми з сектором тіньової економіки, який є неконтрольованим суспільством виробництвом, розподілом, обміном та споживанням товарно-матеріальних цінностей та послуг, тобто приховування від органів державного управління та громадськості соціально-економічних відносин між окремими громадянами і соціальними групами. З 1991 р., коли тіньова економіка України оцінювалася в 38,96% ВВП, показник постійно зростає до 1998 р., досягнувши критичної відмітки в 57%. Спадаюча тенденція спостерігалася до 2008 р. – показник знизився до 36,65%. Фінансова криза стала причиною регресу і протягом 2009-2014 рр. рівень тіньової економіки коливався в межах 39,2% – 43,5%. Проте, в результаті проведення ряду заходів рівень тіньової економіки за 2016 – 2017 рр. почав поступово знижуватись. Так, за попередніми

розрахунками Міністерства економічного розвитку і торгівлі, у січні-вересні 2017 р. рівень *тіньової економіки* склав 33% від офіційного ВВП, що на 3 в.п. менше, ніж показник за 9 місяців 2016 р.

За даними аналітичних досліджень Світового банку, на даний момент існують п'ять груп тіньового сектора: тіньові операції, незаконні види діяльності, операції в неформальному секторі, власне виробництво домогосподарств для домашніх потреб, частина ВВП, втрачена в процесі збору статистичних даних [1].

Існування тіньової економіки України обумовлене різноманітними факторами, визначення та оцінка яких є основою розробки та впровадження заходів, спрямованих на детінізацію економіки.

Ми згодні зі Скоруком О.В щодо причин існування та зростання обсягів тіньової економіки. Насамперед, причинами існування тіньового сектору економіки є зatoryжна соціально-економічна криза в країні, існування організованої економічної злочинності, корупції в органах державної влади та місцевого самоврядування, наявність позабанківського грошового обігу, складність та хаотичність податкового законодавства, недосконалість чинного законодавства у сфері забезпечення національної безпеки, діяльність криміногенної банківської системи, тіньова психологія та тіньова мораль нашого суспільства [2].

Недосконалий механізм державного регулювання економічних відносин є також однією з важливих причин існування тіньової економіки України, а саме ірраціональне відсторонення держави від публічно-правового регулювання економічних відносин умовах становлення ринку, правовий нігілізм у суспільстві, низька ефективність роботи контролюючих органів у сфері економічної діяльності; прорахунки у діяльності правоохоронних органів, цілеспрямована діяльність злочинного світу, яка переслідує у сфері економіки свої специфічні корпоративні інтереси [3].

Результативність процесу детінізації економіки напряму залежать від спроможності держави створювати стабільні сприятливі умови для нарощення суб'єктами господарювання економічної активності в легальній економіці завдяки дієвим, виваженим реформам, спрямованим на поліпшення інвестиційного та підприємницького клімату в країні. Неefективне державне регулювання економіки слід вважати фундаментальним чинником тiнізації економіки України. Таке державне регулювання обумовлює відповідні наслідки: низька довіра бізнесу до держави та держави до бізнесу, недосконале інституційне та законодавче забезпечення. Проблемою є часта зміна законодавчого забезпечення підприємницької діяльності, що унеможливорює ефективно планувати діяльність бізнесу та сприяє постійному пошуку шляхів тiнізації діяльності [4].

Органами державної влади вживалися заходи з дерегуляції підприємницької діяльності. Відповідно створено правові підстави для

участі України в програмі ЄС «Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу (COSME (2014-2020))», спрощено механізм державного регулювання використання печаток у господарській діяльності, покращено умови здійснення зовнішньоекономічної діяльності шляхом спрощення і прискорення проведення митних формальностей тощо [5].

Проте, існує низка проблем, яка потребує подальшого вирішення: продовження антикорупційної реформи, інституційної реформи та законодавчого забезпечення системи спеціалізованих заходів профілактики корупції, покращення ІТ-інфраструктури державного управління, підвищення рівня довіри бізнесу до держави тощо [5].

Тіньова економіка — це рефлекторні дії бізнесу і населення у відповідь на неефективні методи адміністративного і податкового управління країною. Ключовим завданням держави є поступова легалізація внаслідок реалізації заходів з дерегуляції і поліпшення умов ведення бізнесу, в першу чергу, в частині адміністративного та фіскального тиску з боку державних і квазідержавних структур.

Список використаних джерел

1. Havrylyshin O. And others. Growth Experience in Transition Countries. 1990-98-1999. — Occasional Paper 184. — Washington: International Monetary Fund.
2. Скорук О.В. Тіньова економіка: сутність, причини виникнення та шляхи подолання / О.В. Скорук // Економіка і суспільство. — 2017. — Випуск 11. — С. 127-131.
3. Теневая экономика региона: диагностика и меры нейтрализации / [В.Ф. Басаргин, В. Ф. Яковлев, А. А. Яковлев и др.]; под. ред. А. И. Татаркин, В. Ф. Яковлев. — М.: Экономика, 2004. — 280 с.
4. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрями подолання: аналіт. доп. / Т.А. Тищук, Ю.М. Харазішвілі, О.В. Іванов; за заг. ред. Я. А. Жаліла. — К. : НІСД, 2011. — 96 с.
5. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [file:///C:/Users/User/Downloads/%D0%A2%D1%96%D0%BD%D1%8C%209%20%D0%BC%D1%96%D1%81.%202017%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/%D0%A2%D1%96%D0%BD%D1%8C%209%20%D0%BC%D1%96%D1%81.%202017%20(1).pdf).

Ключові слова: тіньова економіка, причини виникнення, державне регулювання.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Хаймінова Ю. В.

Скиба Наталя Андріївна

студентка 1-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ

У статті висвітлені основні закономірності діяльності України на світовому полотні, її економічні зв'язки з країнами світу та вплив зовнішніх факторів на економіку взаємовідносин країн.

Як відомо, жодна з сучасних розвинених провідних держав не може існувати відособлено від інших країн та не приймати участь у різних процесах, які відбуваються у світі. Не одна з них, також не може бути ізольованою від впливу економічних зв'язків, проблем та їх наслідків, що відчують на собі інші країни, зокрема найрозвиненіші країни, безпосередньо, справляють вплив на інші.

Кожна територія має свої переваги, що відрізняються в залежності від географічного, політичного розташуванням, наявністю економічних ресурсів, певних потенціалів розвитку різноманітних галузей господарства, існуванням відповідного до сучасних потреб економічного законодавства. Важливим чинником є державні стратегії та ідеї щодо економіки країни. Виходячи зі всього вище зазначеного, можна стверджувати, що всі держави різняться економічним розвитком, неподібним до інших. Деякі галузі є більш розвинені, деякі — менш. Але задля повноцінного забезпечення всіх інтересів і потреб суспільства, держава змушена шукати різноманітні шляхи їх задоволення. А через те, що не всі ресурси, наявні в країні, є в достатній кількості — держава намагається вирішити цю проблему за допомогою залучення в зовнішньоекономічні зв'язки з країнами, які можуть проставити ці ресурси.

Країни та їх національні господарства взаємодіють у різних сферах, створюючи при цьому сприятливі умови для розвитку усіх суспільних, політичних, економічних галузей. Для встановлення і реалізації цих взаємовідносин між країнами встановлюються дипломатичні стосунки. Укладаються договори, угоди, що регулюють різні напрямки співробітництва. Для легшого функціонування економічних систем, країни прагнуть брати участь у міжнародних глобальних організаціях (ООН, СОТ, МВФ та ін.) або створюють міжнародні регіональні організації (економічні — ЄС, військово-політичні — НАТО) тощо [1, с. 54-63].

Множинність економічних зв'язків об'єднують країни світу в тісну систему — світове співтовариство (господарство). В свою чергу, Світове господарство — це система пов'язаних між собою взаємодіючих господарств країн світу, яка функціонує на основі міжнародного поділу праці. Міжнародні економічні зв'язки виражаються рухом

товарів, послуг, капіталів, робочої сили, інформації між країнами, регіонами й частинами світу.

Зовнішньоекономічні зв'язки у сучасних умовах стають могутнім засобом прискорення науково-технічного розвитку та інтенсифікації економіки. Тому країни інтенсивно обмінюються науковими дослідженнями, різноманітними товарами і послугами, що висвітлює нерациональне використання власних ресурсів, втрату часу і недостатній темп розвитку.

Зовнішньоекономічна діяльність України характеризується багатьма факторами. Серед них вагому роль відіграють політичне та економічно-географічне положення, природно-ресурсний потенціал, рівень економічного розвитку, галузева структура народногосподарської системи, розвиток транспортної мережі тощо. Основою зовнішньоекономічної діяльності України є розвиток і поглиблення торгово-економічного співробітництва з країнами світу. За економічним потенціалом Україна входить до десятки розвинених країн Європи поряд з найпрогресивнішими державами таких, як: Німеччина, Франція, Італія, Великобританія та ін. [2, с. 23-24].

Однією з найважливіших форм зовнішньоекономічної діяльності є міжнародна торгівля. Вона характеризується обсягом товарообігу, структурою експорту і імпорту, сальдом зовнішньоторговельного балансу, географією торгівлі. У системі міжнародного поділу праці Україна спеціалізується на виробництві машин і устаткування (тепловози, трактори, екскаватори, судна, автомобілі, сільськогосподарські машини, верстати, прилади, турбіни, обчислювальна техніка), продукції чорної металургії (залізна і марганцева руди), вугілля, зброї, харчових продуктів (цукор, олія, борошно, сіль, кондитерські вироби, м'ясо, молоко, горілка), хімікатів і т.д. В свою чергу Україна імпортує нафту, газ, руди, кольорові метали, деревину, бавовну, одяг, взуття, калійні добрива, верстати та обладнання для легкої й харчової промисловості та ін. [3, с. 10-12].

Основними експортерами є: Росія, США, Білорусія, Чехія, Китай, Туреччина, Італія, Польща. Імпорт же надходить з Росії, Туркменії, Італії, Німеччини, Польщі, Чехії, Кореї, Китаю. Економічна діяльність в багатьох країнах Азії, Африки, Латинської Америки, Австралії та Океанії недостатня, хоча є потенціал збільшення експорту в ці країни машинобудівних виробів, продукції хімічної, металургійної промисловості.

Список використаних джерел

1. Качан Є.П. Розміщення продуктивних сил України // Київ. — Вища школа — 1997 р. — С. 54-63.

2. В.В. Ковалевський. Проблеми структурної перебудови економіки України // НАН України / Рада по вивченню продуктивних сил України. Київ. — 1999 р. — С. 23-24.
3. О.В. Хадаківська, І.В. Юрченко. Журнал «Ефективна економіка» // Дніпр. — 2018. — С. 10-12.

Ключові слова: економічне зростання, імпорт, експорт, ресурси, партнери.

Науковий керівник: к.е.н. доцент Штуца В. М.

Темненко Анастасія Сергіївна

студентка 4-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СПОЖИВЧОГО КОШИКУ В УКРАЇНІ

Індикатор прожиткового мінімуму використовується як номінальна ставка для розрахунку соціальних гарантій в Україні. Основою для розрахунку прожиткового мінімуму для соціальних і демографічних груп є вартість мінімального набору продуктів харчування, послуг та непродовольчих товарів, який зазвичай називають споживчим кошиком [1].

У цьому контексті особливої уваги потребує аналіз складу споживчого кошику в Україні, його відповідність нормам споживання основних продуктів, регіональним відмінностям вартості споживчого кошику та основних показників добробуту населення.

Аналіз нового споживчого кошика, який був переглянутий у 2017 р., показав, що вартість мінімального набору товарів та послуг, встановленого Кабінетом Міністрів України, в середньому збільшилася на 16 % до 3246 грн. Це на 46 грн. більше, ніж передбачалося у 2016 р. Проте, незважаючи на збільшення мінімальної заробітної плати до 3200 грн., мінімальні потреби населення значно перевищували цей показник. Подальше збільшення мінімальної заробітної плати у 2018 р. нівелювалося підвищенням тарифів та інфляційними процесами у країні [2].

Український споживчий кошик складається з мінімального комплекту продуктів. Споживча корзина не враховує сучасні потреби людини, що пов'язані з технологічними, інтелектуальними, інформаційними змінами в сучасному суспільстві. На недостатньому рівні закладені такі витрати, як витрати на оплату комунальних послуг, вартість лікування та освіти, витрати на особистий розвиток та відпочинок.

Треба зазначити, що в розвинених країнах склад споживчого кошика більш відповідає потребам населення. Так, наприклад, до споживчого кошику Великої Британії включено шампанське, пиво, MP3-програвач із музичними записами, підключення до Інтернету, витрати на телевізор з плоским екраном, акустична гітара та інші речі. У Німеччині – цифрова камера, відеокамера, сканер і лазерний принтер, пристрій для вимірювання артеріального тиску. Споживчий кошик американців включає витрати на тютюнові та алкогольні напої, освіту, мобільний та комп'ютерний зв'язок. Крім того, французи також заклали в споживчий кошик витрати на відвідування перукарів, придбання лаків для волосся, гелів для душу та інших численних косметичних засобів, кошти для наймання дитячої няні, оплату послуг стоматології, прокату автомобілів, таксі, вартість їжі для котів та собак [3].

Світ постійно стає все складнішим і різним. Тому наповнення споживчого кошика постійно змінюється. Чим повніше кошик відображає вимоги часу, тим багатшою є країна. Тільки українці не відчувають цю динаміку і продовжують жити за стандартами минулого століття. Варто зазначити, що з такими низькими стандартами, які все ще існують, ми намагаємося стати європейською країною.

Відповідно до законодавства, споживчий кошик необхідно переглядати кожні 5 років. Отже, добробут людей в Україні буде однаковим протягом найближчих 5 років. Тож за цей час українці будуть стурбовані питанням про те, як виживати.

Уряд кардинально переглянув склад споживчого кошика та вніс зміни практично в усі набори: збільшено норми споживання деяких продуктів харчування, оновлено перелік необхідних ліків та засобів гігієни, збільшено кількість позицій взуття і одягу тощо. Проте, отримані денні норми не відповідають стандартам, прийнятим у розвинених країнах. Складається враження, що прожитковий мінімум формується не на підставі складу споживчого кошика, а навпаки – значення норм у споживчому кошику підбирається під уже прийняту суму прожиткового мінімуму, що є не прийнятним.

Аналіз закордонного досвіду підтверджує, що одним з важливих моментів у формуванні споживчого кошика є підхід, на підставі якого воно здійснюється. В інших країнах формування споживчого кошика ґрунтується на результатах опитування населення, яке відображає інформацію, на що ж витрачав гроші середньостатистичний споживач. В Україні склад кошика формує уряд, наказуючи населенню, що йому можна купити за мінімальну зарплату без урахування реальних потреб. В Україні розрахунок мінімального прожиткового мінімуму виконується за застарілою методикою, від якої відмовилися навіть в Казахстані та Росії.

Політика уряду щодо утримання низького рівня життя є неперспективною для країни з багатьох причин [3]. Низький рівень життя веде, в

першу чергу, до втрати працездатного населення, яке змушене виїжджати в інші країни на пошуки більш високооплачуваної роботи. У зв'язку з тим, що Україна обрала шлях євроінтеграції, необхідно переглянути підхід, на підставі якого формується споживчий кошик.

Для поліпшення ситуації пропонується використати практику, прийняту в США. Склад споживчого кошика необхідно переглядати раз на рік. Усі розрахунки необхідно проводити за реальними цінами на товари і послуги. За основу необхідно брати середню сім'ю з чотирьох осіб. Це призведе до зміни структури споживчого кошику, перегляду фізіологічних норм споживання (які у цей час в Україні не відповідають фізіологічним нормам і не забезпечують безлічі потреб сучасної людини) з огляду на істотне підвищення цін на товари і послуги.

Список використаних джерел

1. Про прожитковий мінімум: Закон України від 15.07.1999 № 966-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – N 38. – Ст. 348.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.org/>.
3. Потребительская корзина украинца 2016-2017: в ГУЛАГЕ порции были больше [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rian.com.ua/analytics/20161005/1017332729.html/>

Ключові слова: споживчий кошик, прожитковий мінімум, заробітна плата, працездатне населення, соціальні стандарти.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Котлубай В. А.

Урсол Анастасія Сергіївна

студентка 1-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ

Неодмінною умовою ефективного функціонування системи економічної безпеки України, яка сприяє розвитку самодостатньої, конкурентоспроможної, соціально спрямованої економіки країни, є усунення негативних чинників боргового характеру, що пов'язано зі значним рівнем ризиковості, який породжується обсягом та структурою боргів держави [1, с. 48].

Державний борг – це загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на

звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення. Державні запозичення здійснюються з метою фінансування дефіциту державного бюджету, через залучення коштів (розміщення боргових інструментів) на внутрішньому або зовнішньому фінансових ринках. Ці кошти залучаються для використання в державному секторі економіки і їх ефективного трансформування у зростання дохідної частини бюджету [3].

Слід зазначити, що в Україні, фактично, є два типи державного боргу: офіційно визнаний та заборгованість, що в його складі не враховується, проте за економічною природою є державною. Офіційно визнаний державний борг – це борг, оформлений кредитними угодами або державними цінними паперами, що передбачає погашення основної суми боргу та виплату відсотків у чітко визначений термін [7, с. 15].

Іншими словами, це прийняті державою зобов'язання без документального оформлення строків їх погашення, які формують заборгованість, що не враховується в складі офіційно визнаної, проте є державною за внутрішньою природою та економічним змістом. Державний борг можна розглядати з двох позицій: з одного боку, державне запозичення сприяє економічному зростанню країни; з іншого – борг збільшує навантаження на державний бюджет. Тому необхідно знайти оптимальне співвідношення між інвестиціями, економічним зростанням і внутрішніми та зовнішніми запозиченнями. Умови залучення нових позик мають оцінюватися з урахуванням здатності країни їх обслуговувати та ефективно використовувати.

Державний борг прямо чи опосередковано впливає майже на всі процеси соціально-економічного життя держави: економічне зростання та розподіл доходів; бюджетний дефіцит і розмір грошової маси в обігу (що тісно пов'язано з темпами інфляції); динаміку сукупного попиту та пропозиції; рівень споживання і нагромадження; кредитний рейтинг країни. Хоча держава у процесі проведення реформ не повинна категорично відмовлятися від запозичення коштів, однак при цьому варто пам'ятати, що, як і будь-який економічний інструмент, позика може здійснювати як позитивний, так і негативний вплив на національну економіку [8, с. 58].

Поточна економічна ситуація в Україні характеризується вагомим зростанням боргового навантаження, що виступає одним з базових факторів гальмування розвитку економіки країни. Основними причинами зростання обсягу державного боргу в 2014-2017 рр. стали наступні [6]:

- політична криза, анексія АР Крим та тривалий військовий конфлікт на сході країни;

- глибока економічна рецесія, викликана перегрупуванням економічних зв'язків з міжнародними партнерами та руйнуванням інфраструктури та промислових об'єктів на частині території країни;

- фінансування за рахунок державних запозичень дефіциту державного бюджету, зростання якого обумовлене в значній мірі збільшенням видатків на оборону та обслуговування державного боргу;

- необхідність потужної державної підтримки державних підприємств та банків, зокрема НАК «Нафтогаз України» тощо [6].

Таким чином, сукупний прямий і гарантований державний борг України станом на 30 червня 2017 року зріс на 0,44%, або на \$330 млн – до \$75,01 млрд. Що складає майже 80% від річного ВВП країни [2].

Загальний розмір прямого держборгу в національній валюті станом на 30 червня склав 1,65 трлн грн. При цьому прямий зовнішній борг за місяць збільшився на \$150 млн – до \$37,24 млрд, тоді як прямий внутрішній борг скоротився до 678,88 млрд грн. Гарантований державою борг на 30 червня склав 306,76 млрд грн, або \$11,75 млрд.

31 липня 2017 року офіційний курс гривні до долара за даними НБУ становив 25,91, тоді як 30 червня 2017 року – 26,09 гривні за долар.

Як повідомлялося, 13 липня Верховна Рада ухвалила внесення змін до державного бюджету України на 2017 рік, в якому граничний розмір держборгу збільшений з 1,7167 трлн гривень до 1,8237 трлн гривень в зв'язку з декапіталізацію Приватбанку [2].

Основною причиною таких змін є здійснення фінансування державного бюджету за рахунок державних запозичень, капіталізація ПАТ "Державний експортно-імпортного банк України" відповідно до Постанови КМУ від 01.02.2017 № 54, ПАТ "Державний ощадний банк України" відповідно до Постанови КМУ від 01.02.2017 № 55 та ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК" відповідно до Постанови КМУ від 22.02.2017. № 89.

За попередніми даними, доступними на дату написання огляду, сукупний обсяг державного боргу перевищує 100% від ВВП. Нагадаємо, одним з положень угод українського уряду з МВФ є досягнення відношення обсягу державного боргу на рівні 70% від ВВП у 2020 році.

Висновки. Одним з положень угод українського уряду з МВФ є досягнення відношення обсягу державного боргу на рівні 70% від ВВП у 2020 році. Згідно з попередніми даними, доступними на дату написання огляду, сукупний обсяг державного боргу, приведений до гривневого еквіваленту, перевищує 100% від ВВП у фактичних цінах за результатом 2016 року.

В минулому році, завдяки вдалій кредитній політиці, що включила в себе укладання угоди щодо реструктуризації частини заборгованості

України перед зовнішніми приватними кредиторами, обсяг державного боргу скоротився на 6 млрд. дол. США [4, с. 81].

В той же час, порівняння динаміки показників сукупного державного боргу, приведеного до доларового еквіваленту, з динамікою валютного курсу за відповідний період, дозволяє говорити, що тільки завдяки девальвації внутрішній борг скоротився відносно на 8,94 млрд. дол. США. в еквіваленті.

Список використаних джерел

1. Василик О. Д. Державні фінанси України: підручн. / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. — К. : ЦНЛ, 2004. — 608 с.
2. Інформаційна довідка щодо державного та гарантованого державою боргу України. Електронний ресурс. Режим доступу: http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/searcher?&search_param=%E3%E0%F0%E0%ED%F2%EE%E2%E0%ED%EE%E3%EE&searchPublishing=1&stind=181
3. Державний борг України станом на 31.07.2017. Сайт Мінфіну. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/news/borg>
4. Кукіна Н. В. Державний борг як фактор ризику безпеки України: макроекономічний огляд / Н. В. Кукіна, О. Г. Захарченко // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). — 2013. — № 3. — С. 116-122.
5. Основні питання управління державним боргом: Проект розвитку фінансового сектору FINREP / USAID [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.finrep.kiev.ua/download/lmote_debtmanagement_ua.pdf
6. Спеціальне дослідження стану державного боргу України за підсумком 2015 року. — НРА «Рюрік». — 2016. — Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/news/view/statystychni-materialy-shchodo-derzhavnoho-ta-garantovanoho-derzhavoiu-borhu-ukrainy-u--rotsi?category=borg&subcategory=garantovanij-derzhavoiu-borg-ukraini>
7. Терещенко В. Л. Державний борг України: сутність, соціально-економічні наслідки, перспективи оптимізації / В. Л. Терещенко // Економіка і регіон. — 2011. — № 4. — С. 59-62.
8. Терещенко В. Л. Проблема управління державним боргом України / В. Л. Терещенко. — К. : Вісник, 2016. — С. 866–872.

Ключові слова: держава, борг, криза, фінансування, дефіцит.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Штуца В. М.

СЕКЦІЯ 20.

ЛІНГВІСТИКА ПРАВА ТА ЗМІ СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Мельник Вікторія Сергіївна

студентка 1-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПОБУДОВА ПУБЛІЧНОГО МОВЛЕННЯ ЮРИСТА

Проблема публічного мовлення юриста є актуальною тому, що кожен представник юридичної професії повинен не тільки досконало володіти мовою, а ще й вміти чітко та стисло формувати свої думки для переконання опонента. Робота кожного юриста полягає в тому, щоб конструктивно вести діалог на основі знання законодавства. А основним завданням кожного представника нашої професії є юридична допомога особі, а як ми зможемо їй допомогти, не вміючи конкретно і чітко висловлювати свої думки? Це питання є також особливо актуальним для представників першого курсу юридичних навчальних закладів адже вони ще не мають досвіду виступу перед публікою. Також, потрібно зазначити, що ця тема є ще недостатньо глибоко досліджена і потребує подальшого вивчення для повного освоєння цієї проблеми.

На тему публічного мовлення юристів відомі такі праці, як «Ділова українська мова», «Судові промови адвокатів України» «Риторика» та багато інших. Найвідомішим науковцем у цій сфері є Мацько Любов Іванівна.

Згідно посібника «Ділова українська мова» В.М. Пивоварова, Л.Г. Савченко, Ю.І. Калашника публічне мовлення юриста може мати форму монологу, діалогу чи в окремих випадках – полілогу. Публічний виступ у вигляді монологу є складнішим, і відрізняється від полілогу і діалогу тим, що такий виступ є імпровізованим і зверненим до аудиторії. Діалог, у свою чергу, побудований на взаємних репліках двох співрозмовників. Полілог – це спілкування яке полягає у спілкуванні між кількома особами [1].

Для того, щоб публічне мовлення юриста мало вплив на опонента перший, має дотримуватися кількох правил побудови:

1. Процес мовлення повинен відбуватися українською літературною мовою.
2. Речення юриста мають бути влучними короткими та переконливими.
3. Потрібно виключити зі свого мовлення багатозначні терміни для уникнення непорозумінь.
4. Не варто перенасичувати виступ складною термінологією.
5. Цитування мають бути доречними та короткими.

Вміння юристів впливати на юрбу є одним з основних вмінь. Не достатньо просто знати закони, потрібно ще й так представити їх, щоб люди були абсолютно впевнені, що це не ваше трактування, а їхні власні висновки.

Яскравим прикладом публічного мовлення юриста є судова промова. Така промова має форму яка є близькою до публіцистичного стилю. Як правило, промовець виступає зі сторони захисту або обвинувачення. Для того, щоб зрозуміти суть судової промови потрібно навести приклади мовних структурних засобів. Одним з них є розчленування речення на дві частини, наприклад: *ставити таке питання значить перекручувати завдання що стоїть перед вами*. У першій частині такого розчленування *ставити таке питання* відчувається обвинувачення опонента, а в другій *значить перекручувати завдання* — підкріплення цих обвинувачень фактами, які складно заперечити.

Також доречним буде використання формули залежності та зіставлення. Основами таких формул є сполуки *якщо...то, не тільки але й*. Якщо підсудний у зазначений час перебував на робочому місці, то це означає, що він не міг скоїти вбивство в барі. Такі сполучення надають промовцю ґрунтовну основу стверджувати щось, спираючись на факти. Адже будь-які слова не підкріплені фактами будуть уважатися порожніми і не матимуть довіри.

Завершення будь-якої промови запам'ятовується слухачам найбільше. Виступ юриста — не виняток. Він є важливим елементом усієї промови захисту чи обвинувачення, адже навіть якщо протягом виступу мова йшла про закони чи факти, то висновок повинен мати таке емоційне завершення від якого адвокату заплодує навіть прокурор.

Два чинники, які, на мою думку, забезпечують блискучий виступ юриста це обізнаність законів та зацікавленість його у темі. Звісно, що жодну справу неможливо виграти, не маючи під цим законного підґрунтя. Адже хороший юрист не тільки добре знає закони, але й уміє так їх повернути на свою користь, що з будь-якого боку це не буде очевидним.

Емоційне забарвлення завжди очевидне. Зацікавленість юриста у справі призводить до того, що його бажання дійти до істини перевищує суму гонорару. Існує прекрасне порівняння юриста з актором.

Вони обидва вивчають слова, відіграють певну роль і не важливо, це сцена чи судова трибуна.

Побудова публічного мовлення юриста напряму залежить від того, для якої аудиторії ведеться дана промова. Адже аудиторія може бути прихильна, байдужа чи навіть ворожа, а іноді вона можуть змішуватися чи перебувати в одній кімнаті. І тоді на юриста покладена множинність дій: підтримати, зацікавити та заспокоїти. Тобто вміння керувати натовпом полягає не тільки на обґрунтуванні своєї думки десятками фактів та тез, а на вмінні викликати якісь певні душевні поривання в опонентів і слухачів. Таке твердження є виправданим насамперед через те, що розум є підґрунтя того, що ми відчуваємо. Та іноді ми не хочемо визнавати думку опонента тільки через те, що його слова не знаходять схвального відгуку у нашій душі.

Кожній людині властиве прагнення до ідеалу. Юристи не виняток. Ще в античні часи, коли закони публічного мовлення ще тільки зароджувалася, виникли три види риторичних ідеалів. Перший вид, який має назву Сократівський, ґрунтується на переконливості істинності та моральності. Другий має назву Платонівського та Сократівського, його засадами є переконливість та істинність. Третій вид ідеалу далекий від цього самого ідеалу, хоч і має право на існування. Він полягає в тому, що нав'язування думки масам відбувається пропагандистськими методами подібно тоталітарному режиму. Недарма найкраще, що є у світі культури, брало свій початок з античності. Так само і публічне мовлення, яке має античну основу, є найкращим для завоювання аудиторії. Мабуть, ви помітили, що переконливість у всіх трьох ідеалах стоїть перед істинністю. Кожна справа є унікальною в своєму роді, тому іноді юрист має донести не дуже правдиву інформацію для уникнення більшого зла [2].

Таким чином, ми розглянули основні норми, які слід враховувати при побудові публічного мовлення юриста, визначили на скільки важливим є не тільки фактичний, але й емоційний чинник у діяльності юриста, проаналізували судову промову як один з видів публічного мовлення юристів. Розібрали три види риторичних ідеалів та особливості кожного з них. А також зрозуміли, що кожна людина хоче бути успішною, а успіх юриста напряму залежить від вміння доводити свою точку зору.

Список використаних джерел

1. Пивоваров В. М., Савченко Л. Г., Калашник Ю. І. Ділова українська мова: Навч. посіб. — Харків: Право, ст. 30-32.
2. Мацько Л. І., Мацько О. М. МЗ6 Риторика: Навч. посіб. — К.: Вища шк., 2003 р. 45-49 ст.

Турчанінов М. М.

студент 1-го курсу 3-ї групи
факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ МОВНОЇ ЛОКАЛІЗАЦІЇ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

На сьогоднішній день у світі нараховується від 3000 до 7000 мов; серед найбільш вживаних виділяють всього 40. Такі цифри зумовлені величезною кількістю народів, що мешкають на території нашої планети. Всі вони мають свою багатовікову культуру, традиції, психологічні та фізіологічні особливості, результатом яких стала еволюція та природний відбір. Примітивні тваринні звуки, які використовували люди для комунікації, втратили свою актуальність, коли потреби перестали обмежуватись сном та їжею. З плином часу було винайдено інструмент, який став зброєю, могутнішою за будь-яку винайдену до чи після цього – мову. Саме завдяки мові стали можливі більш складні процеси життєдіяльності та подальший розвиток людства до того стану, який можна спостерігати зараз. Інтернаціональна комунікація, а точніше її генезис почався тоді, коли представник одного племені обміняв декілька мушель на шкуру тварини. Сьогоднішній стан речей, по суті, не сильно відрізняється від тогочасного. Змінилась лише одиниця виміру інтелекту, а мушлі та шкури замінили на уніфіковані гроші та, наприклад, корисні копалини.

Видатний англійський біолог-еволюціоніст з університету Редінга Марк Пейджел вважає, що мова – це частина «соціальної технології», яка надала раннім племенам доступ до могутнього знаряддя: співпраці. Варто згадати біблійну легенду про Вавилонську вежу. Чи слід нагадати, чому припинилась робота з її будови? Також Пейджел, несподівано, порівнює мову з пультом від телевізора та технологією телеметрії. Як пульт використовує принцип коливань інфрачервоного світла так і мова використовує звукові коливання для налаштування телевізора та мозку відповідно. Кожна людина володіє небезпечною силою, яка може покращити світ навколо нас або зруйнувати його дощенту. *Мова – це зброя геніїв, які отримують те, що хочуть*, – запевняє Марк. Ступінь небезпечності цієї зброї можна визначити за історичними періодами, коли заборонялась та чи інша література, за існуючою в багатьох країнах цензурою, словами, які не можна вимовляти вголос, словами, за які можуть побити чи вбити.

Проте, якщо так сталося, що мова це технологія людства, яка направлена на полегшення кооперації, тоді чому саме вона стає причиною непорозумінь, війн, тягарем руху ідей та знань? Парадокс, який людству доведеться прийняти як належне, як частину нашої

спільної праці та тисячолітньої історії самого виду. Найяскравішим прикладом цього парадоксу слугує Європейський Союз, до якого, за останніми даними, входить 28 країн та щорічно витрачається близько 300 млн. євро на один лише переклад діалогів між представниками країн-учасниць. Постійний штат перекладачів нараховує 2200-2500 співробітників, які невпинно працюють, перекладаючи інформацію з 24 офіційних мов Європейського Союзу. В 2012 році усього було перекладено 1 760 000 сторінок тексту.

Відомий американський футуролог, засновник та директор передової організації «Проект Венера» Жак Фреско, в рамках свого наукового проекту, мав ідею створити єдину, уніфіковану, систематизовану мову, яка була б основою його нової програми освіти. *Поки ми спілкуємося мовами, схильними до різноманітності у людей буде спостерігатися широкий розкид в умовиводах*, — підкреслює вчений. Мова математики або хімії універсальна. Її не потрібно перекладати, тлумачити, вона уніфікована, саме тому формулу, написану вченим однієї країни, легко зрозуміє вчений іншої, навіть якщо вони спілкуються різними мовами.

Деякі люди розуміють процес мовної локалізації, як «переклад високого класу». Проте, це не зовсім вірно. Мовна локалізація зумовлена цілим рядом аспектів, які професіонал повинен враховувати, займаючись своєю роботою. Особливості культури, наявність особливих мовних конструкцій, табу та релігійних заборон можуть змінити зміст продукту залежно від країни, в котру він потрапляє. Колір, імена, малюнки, символи, жарти, каламбури можуть стати жертвою локалізаторів. Інколи це потрібно з економічної точки зору, щоб продукт успішно вийшов на ринок або був більш конкурентоспроможним, інколи — з етичних міркувань, щоб не образити почуття представників інших народів. Продукт проходить декілька стадій, серед яких також виділяють тестування продукту, подальшу локалізацію (якщо товар відповідає вимогам клієнтів), тестування продукту на місцевому ринку. Якщо й там продукт успішно проходить тестування, його можна вважати локалізованим.

Спеціалістам доводиться вигадувати те, що автор зовсім не мав на увазі, задля того, щоб зберегти жарт або каламбур. Жарти інколи мають зовсім не той сенс, коли їх локалізують, перетворюючи одні слова на інші зовсім без перекладу. Проте це можна пояснити, адже інколи, в силу власних особливостей, менталітету, людина може просто не зрозуміти сенс жарту, та вважати його несмішним лише через це. Тут вступають в дію психологічні особливості небажання визнання своєї некомпетентності. Змінити назву фільму, щоб той був успішним у прокаті, щоб на нього пішло більше людей, чия увага була б привернута до інтригуючої афіши — звичайна справа локалізаторів. Наприклад, фільм «The Covenant», який отримав в прокаті назву «Угода з дияволом» перекладається як просто «Угода». Ніякого диявола у назві немає. Але прокатне ім'я має більш шокуючий характер, ніж мав би простий переклад.

Наприклад, у деяких країнах Сходу можуть бути заборонені ті або інші слова, вирази, навіть зовнішній вигляд героїв художнього фільму або мультфільму, можуть змінити для того, щоб прокат дозволили у тій або іншій країні. У мультфільмі «Корпорація монстрів», коли один герой хотів потоваришувати з іншим, то випік та приніс на роботу 7 кексів, на яких було написано «Be my pal», що можна перекласти як «Будь моїм другом». Але у міжнародному прокаті було вирішено замінити букви на веселі смайлики, щоб уникнути проблеми недостатнього місця для аналогічного напису іншими мовами світу. А у мультфільмі «Звірополіс», де в центрі сюжету постають антропоморфні тварини, ведучі вечірніх новин виглядають по-різному, залежно від країни у якій ви мешкаєте. Так у Австралії це коала, у Японії — енотовидна собака, а у Китаї — панда.

Гарним прикладом локалізації слугують комп'ютерні ігри, де можуть бути видалені сцени сексуального чи насильницького характеру, кров, нецензурні слова, вживання алкоголю, наркотиків, куріння тощо. У грі «Wolfenstein» художникам довелося повністю прибрати фашистську свастику з прапорів, а таке звертання до Гітлера як «Mein Fuhrer» було замінено на «Mein Kanzler».

Процес локалізації прямим чином пов'язаний з глобалізацією — процесом всесвітньої уніфікації (політичної, економічної, культурної). Відкриття нових форматів відносин, міжнародне розширення попкультури, ідей, моди, релігій, технологій тощо виділяє глобалізацію, як загалом позитивне сучасне явище. Таким чином сьогодні ми маємо змогу купити їжу, яка раніше була атрибутом іншої країни у будь-якому кафе чи ресторані (піца, суші).

Ми всі — люди — представники найбільш розвиненого біологічного виду на Землі. Обмін знаннями, досвідом, можливість розмовляти, вчитись, розвиватись дали людству все, що воно має зараз. Міжнародна комунікація, вивчення іноземних мов, а в майбутньому, можливо, винайдення нової, уніфікованої, єдиної мови — обов'язкова умова подальшого покращення суспільства.

Список використаних джерел

1. Манакін В. Н. Мова і міжкультурна комунікація / В. Н. Манакін. — Академія. — 2012. — 288 с.
2. Pagel M. Wired for Culture: Origins of the Human Social Mind / M. Pagel // W. W. Norton & Company. — 2013. — 432 pages.
3. Fresco J. The Venus Project [Електронний ресурс] / J. Fresco, R. Meadows // Press-kit. — 2012. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.thevenusproject.com/wp-content/uploads/2017/01/PressKit-2012-v2.pdf>.

СЕКЦІЯ 21.

ПОЛІТОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ ТА СУСПІЛЬСТВА

*Бахметьев Андрей Евгеньевич,
Штурмаревич Дмитрий Алексеевич*

студенты 4-го курса факультета психологии, политологии и социологии
Национальный университет «Одесская юридическая академия»

ЭВОЛЮЦИЯ СОЦИАЛЬНЫХ ПРОГРАММ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ США. XX-XXI ВЕК.

Актуальность данной темы обусловлена противоборством в американском политическом пространстве связанной с рядом реформ, направленных на улучшение медицинского сектора. Что в 20-м, что в 21-м веке, данная проблема отходила из обсуждения экономического оправдания этих программ, в политическое противостояние двух политических гегемонов США – Демократической и Республиканской партий.

На данный момент тему исследуют А. Алексеев, Дж. Гринберг, М. Марделл, Ю. Жигалкин, У. Фиске и др.

Проблема создания отлично функционирующей социальной программы в области здравоохранения США, длительный период времени оставалась и остается важным направлением не только социальной политики государства, но и национальной политики Соединенных Штатов. Как правило, жители Соединенных Штатов Америки сами оплачивают медицинское обслуживание – либо непосредственно, либо через страховку.

За последние 30 лет в Соединенных Штатах Америки необоснованно сильно выросли расходы на здравоохранение, хотя объективных предпосылок в виде улучшения качества услуг не было. За последнее десять лет стоимость страхования одного работника увеличилась более чем в два раза. Большая часть населения остаётся не застрахованной, и процент таких людей растёт. Рынок страхования, предоставляемого работодателями, чрезвычайно монополизирован, что препятствует мобильности трудовых ресурсов и создаёт условия для дискриминации пациентов как до, так и после заключения страхового договора, в том числе в виде отказа в выплатах. Постоянно растущая стоимость

Medicare и Medicaid служит одной из причин острого дефицита бюджета США.

Нынешняя медицинская система отличается проблемностью взаимодействия государственного и частного секторов экономики. Несмотря на то что государство выделяет колоссальные суммы системе здравоохранения, оно не имеет действенных рычагов контроля над ценами и издержками услуг и препаратов.

В результате практически полностью отданная в частные руки медицина хотя и отвечает американским идеалам, на деле оказывается непомерно дорогой, и многие малоимущие граждане не могут её оплачивать, при этом зачастую государство их также никак не защищает. США является одной из немногих развитых стран, не имеющих всеобщей системы медицинского страхования.

Программа «Медикэр» и программа «Медикэйд» — это программы медицинского страхования для людей в возрасте 65 лет и старше, инвалидов и людей с постоянной почечной недостаточностью, требующей диализа или трансплантации.

Программа «Медикэр» состоит из трех частей: А, В и части D.

Часть А — это больничная страховка, помогающая покрывать лечение пациентов стационара в больницах, домах престарелых, хосписах, а также лечение на дому.

Часть В — медицинская страховка, помогающая покрывать услуги, такие, как услуги врачей, амбулаторная помощь, медицинское оборудование длительного пользования.

Часть D — покрытие рецептурных лекарственных препаратов, помогающее покрыть стоимость определенных лекарств, выписываемых врачами для лечения.

Медицинское обслуживание в США одно из самых дорогих в мире, поэтому программа «Медикэр» не способна покрыть 100 % стоимости медицинских услуг. В частности, не полностью оплачивается длительное пребывание в больнице, не оплачиваются стоматологические услуги, проверка зрения, изготовление очков. Президент Барак Обама инициировал масштабную реформу здравоохранения в США, нацеленную на рост охвата населения страхованием и сокращение бюджетного дефицита.

В 2010 году была принята новая реформа, названная в честь инициатора — Обамакэр [1]. 21 марта 2010 года Конгресс США одобрил реформу здравоохранения; часть её положений была в 2012 году сочтена Верховным судом несоответствующей конституции. Главным пунктом реформы было, осуществление качественно новых изменений которые должны были начаться с октября 2013 года и являлось введение обязанности граждан США приобретать медицинское страхование, если такового не было. При этом предусматривалось введение субсидий для малоимущих. По оценке Бюджетного управления Конгресса, данной в 2012 году, в случае отмены реформы

бюджетный дефицит на протяжении 10 лет мог вырасти на 109 млрд долл. Долгосрочный характер реформы позволит пациентам, участникам рыночной экономики должным образом адаптироваться к ней.

20 января 2017 года, вступивший в должность Президент США Дональд Трамп в первый день своей работы в Белом доме подписал исполнительный указ, смягчающий действующие для государственных учреждений нормативные требования, введенные законом о доступном медицинском страховании, на основании которого работает программа Obamacare [2].

В конце июня президент США обратился к сенаторам Республиканской партии подготовить решение об отмене действующей сейчас системе медицинского страхования, принятую при Бараке Обаме. Против этого выступали все 48 представителей демократической партии в Палате Представителей США.

28 июля Палата Представителей США отклонила «урезанный» план по частичной замене реформы здравоохранения Obamacare. Решающий голос принадлежал сенатору-республиканцу Джону Маккейну.

Подводя итоги, хотелось бы отметить, что проблема реформирования системы здравоохранения в рамках социальной программы является крайне актуальной и для Украины. Сегодня почти невозможно полностью перенять американский опыт, так как экономические и социально-политические проблемы будут постоянно тормозить этот процесс. Однако, с полной уверенностью можно отметить то, что сегодня украинским политикам стоит перенять сам подход к формированию социальной политики, центральным звеном которой является гражданин. Лишь тогда Украина сможет с полной уверенностью считать себя социальным государством.

В заключении можно сказать, что проблема реформирования системы здравоохранения США остаётся актуальной по причине того, что она не справляется с сегодняшними реалиями и требует усовершенствования. Стоит также отметить, что вопросы, касаемые глобальных реформ, которые требуют достаточно весомых бюджетных расходов, неминуемо перерастают в политическое противостояние.

Список использованных источников

1. Палата представителей США одобрила реформу здравоохранения [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://lenta.ru/news/2009/11/08/bill/>
2. Американские вопросы. Трамп стирает наследие Обамы [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.svoboda.org/a/28245121.html>

Ключевые слова: реформа, политическое противостояние, медицина, страхование, Конгресс США

Научный руководитель: доцент, к.п.н. Завгородняя Ю. В.

*Близиюченко Дар'я Сергіївна,
Буханцева Дана Олександрівна*

студентки 4-го курсу факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ ВИБОРУ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Актуальність даної теми полягає у тому, що на сьогоднішній день Україна знаходиться у пошуку найбільш прийнятної моделі соціальної політики. Взагалі, соціальна політика держави спрямована на досягнення певних соціальних показників (зростання добробуту населення, розвиток людського потенціалу, зниження диференціації доходів), які відповідають цілям соціального розвитку і установкам держави і суспільства. При цьому акцент робиться на створенні умов підвищення зайнятості і визнаних державою життєвих стандартів споживання, доступності освіти, медицини тощо.

Дослідженням проблем соціальної політики займалися такі економісти як: С. Дорогунцов, У. Айзард, А. Сидорова, В. Грицьків, А. Яременко, Д. Полозенко, Т. Кірьян та ін.

Визначення пріоритетних напрямів соціальної політики ґрунтується на об'єктивній оцінці економічної ситуації, тобто це наявність тіньової економіки і незадекларованих доходів у незначній частині зайнятого населення, низький рівень оплати висококваліфікованої праці, високий рівень розшарування населення за рівнем доходів.

Зважаючи на цю специфіку та враховуючи світовий досвід, соціальна політика в Україні може бути побудована за двома моделями розвитку: демократичною та аристократичною.

Демократична модель ґрунтується на реалізації людиною своїх можливостей, поліпшенні системи розподілу в напрямку скорочення розриву у рівні життя між бідними і більш забезпеченими верствами населення, високому рівні соціальних зобов'язань держави перед своїми громадянами.

Аристократична модель передбачає глибоку соціально-економічну диференціацію у суспільстві, передачу з покоління у покоління набутого соціального статусу, нерівних можливостей громадян у користуванні державною та суспільною власністю [2, с. 31-37].

Говорячи про економічний розвиток України, то вона тяжіє до такої моделі соціального стану, для якої характерними є низький рівень оплати праці, висока частка доходів від особистого підсобного господарства, втрата високих моральних ідеалів та матеріальних стимулів до висококваліфікованої та інтелектуальної праці, засиллі у політичній та духовній сферах великих фінансових груп.

Проте можливості для демократичної моделі розвитку Україна остаточно не втратила. Але це вимагає проведення тонко викресленої економічної політики з акцентом на розвиток людського капіталу, соціальної справедливості та обмеження засилля бюрократичного державного апарату і монополістичних формувань.

Проблемою вибору моделі соціальної політики в Україні є те, що зараз Україна в процесі пошуку найбільш адекватної для себе моделі соціально орієнтованої держави і механізму реалізації соціальної політики. У статті 1 Конституції України сказано, що Україна є суверенна і незалежна демократична соціальна правова держава [1]. Це означає, що вона виконує своє суспільне призначення проводячи політику спрямовану на створення умов, що забезпечують гідне життя і вільний розвиток людини.

Іншою проблемою України є різкий перехід від максимально одержавленої соціальної політики до цілком лібералізованої демократичної. Причому цей перехід здійснюється в умовах відсутності спеціальної інфраструктури падіння життєвого рівня населення і як наслідок у ситуації значного збільшення в населення потреб і попиту на соціальні послуги держави.

На даний момент для України необхідне створення нової моделі соціальної політики, яка б у повній мірі забезпечувала потреби населення у соціальному захисті. При цьому необхідно враховувати досвід інших країн, але не повністю копіювати їх.

Визначальна лінія соціального забезпечення періоду реформування полягає в створенні системи допомоги не лише для осіб літнього віку і нездатних заявити про себе на ринку праці, а й для широких верств населення з низькими доходами, але в межах схеми, яку можливо фінансово підтримати.

Отже, недостатній рівень розвитку соціальної політики в Україні зумовлений низкою проблем – це відсутність середнього класу, велика диференціація доходів між багатим і бідним населенням. З метою вирішення проблем і досягнення пріоритетних цілей в країні розробляються соціальні програми, в таких основних напрямках як: охорона здоров'я, житлове питання, освіту і агропромисловий комплекс.

Список використаних джерел:

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості. Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – С. 141. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. О. Сергієнко. Соціальна політика в сучасному світі та в Україні // Україна: аспекти праці. – №1. – 2002. – С. 31–37.

Ключові слова: соціальна політика, демократична модель, аристократична модель, проблема вибору.

Науковий керівник: к.п.н, доцент кафедри політичних теорій Завгородня Ю. В.

Бугаєнко Каріна Вікторівна

студентка 1-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету "Одеська юридична академія"

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ФАКТОР СУЧАСНОЇ ПОЛІТИКИ

У сучасному світі актуальним є дослідження ролі інформації в політичному житті, а також питання співвідношення психологічного аспекту, обману і політики. Ці поняття є тісно пов'язаними і взаємозалежними між собою. Серед дослідників, які займалися вивченням даної проблеми були М. Вебер, Г. Ініс, М. Маклуан, Дж. Томпсон та інші.

Хто є людина? Це індивід, окремий член суспільства, носій інформації, а також суб'єкт політики. Зрозуміло, кожна окрема людина має індивідуальний характер, свідомість, душу, а відповідно – психічні особливості. І коли ми говоримо про дослідження індивіда як члена суспільства, певної каста або роду, то ми говоримо про соціальну психологію або психологію мас. Глибоко дослідив цей аспект З. Фрейд, на думку якого: «які б не були індивіди, їх характер або розум, одного їх перетворення в натовп достатньо для того, аби у них виникла єдина колективна душа»; «маса дуже легко піддається впливу, вона позбавлена критики, неможливе для неї існує, тобто маса знаходиться в стані вільного фантазування » ; «маси не потребують істини, для них важливі ілюзії, якими вони живуть і від яких не можуть відмовитися» [3, с. 165, 179, 203].

Яким же чином пов'язані індивід і обман? На думку Річарда Д. Александра «людське соціальне життя так суттєво наповнене обманом, що єдина причина говорити правду, що ми іноді робимо, може бути в тому, аби швидше поширювати в аудиторії неправдиву інформацію для власної вигоди» [1].

Більшою мірою сучасне життя людини, в тому числі політичне, пов'язане з наявністю обману. З точки зору біології людині притаманне перебільшення інформації, її зміна під себе, адже, зазвичай, так вона виглядає цікавіше і має більший вплив на інших. Вживання людини, її адаптація у суспільстві пов'язана з можливістю відхилитися від достовірної інформації, а тому можна стверджувати, що ми – природні обманщики.

Але поступово така вроджена особливість людини переходить в таку впливову сферу суспільної діяльності як політика, а потім і на ЗМІ. Політика перетворюється на арену з майстерного використання обману для здобуття влади або впливу на неї. Це особливо проявляється під час виборів, коли кандидати через ЗМІ розповсюджують свої передвиборчі програми – «широсердечні обіцянки з турботою про населення», а потім не виконують нічого. «Медіа дають престиж и підвищують

авторитет індивідів і груп, легітимізуючи їх статус. Визнання зі сторони преси, радіо, журналів, кінохроніки доводять, що дехто з'явився, що дехто настільки потрібний, що може бути виділений з великої анонімної маси, що його поведінка і точка зору настільки вагома, щоб отримати публічну увагу» [2]. Тобто, ЗМІ можуть виступати як один з механізмів реалізації політичного обману серед суспільства. А як було зазначено раніше, маси легко піддаються впливу, вони зосереджені на ілюзіях та й істина для них не має важливого значення.

Таким чином, можна стверджувати, що психологія мас, обман і політика є взаємопов'язаними. Якщо людина потрапила в масу, то вона губить здатність критично сприймати інформацію — правдиву або неправдиву — і її свідомість стає колективною. Під час впливу політики через ЗМІ або на пряму (вибори, мітигни) виробляються колективні цінності і, відповідно, підтримка свого лідера (кумира). А тому зрозуміло, що маніпулювати масою для досягнення політичних цілей буде набагато легше, ніж окремими індивідами.

Список використаних джерел

1. Александер Ричард Д. Биологическая интерпретация морального поведения / Ричард Д. Александер . — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ski23km.byethost33.com/protopor/rabms.htm>.
2. Лазарсфельд П., Мертон Р. Массовая коммуникация, массовые вкусы и организованное социальное действие / П. Лазарсфельд, Р.Мертон. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://culturca.narod.ru/Lasar.htm>.
3. Фрейд. З. .Психология.масс / З. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.magister.msk.ru/library/philos/freud001.htm>.

Ключові слова: політика, інформація, ЗМІ, політичний обман.

Науковий керівник: к. політ. н., доцент Милосердна І. М.

Вайєр Аліна Марленівна

аспірантка кафедри політичних теорій
Національного університету «Одеська юридична академія»

ГЕНЕЗИС ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Розглядаючи інтенсивність інформаційних потоків і мережу комунікаційних зв'язків, сучасні політологи історію політтехнологій розділили на три періоди: домодерністський, модерністський і постмодерністський [2, с. 138-149].

Домодерністська стадія політтехнологій характеризувалася тим, що всі дії мали найкоротшу перспективу, планів на десятки років не будувалося. Форма комунікації була прямою і міжособистісною, а її рівень локальним. Між політичним актором і соціумом перебували ЗМІ, яких було небагато і всі вони були заангажованими, тим чи іншим кандидатом. Електоральна база формувалася за рахунок політичної лояльності. В цілому виборчий процес будувався таким чином: місцева партія, вибирала кандидатів зі своїх членів, їх активісти виконували роботу по організації роботи всієї політичної системи: особисто спілкувалися з виборцями, роздавали листівки, друкували плакати, розподіляли ресурси і визначали цільову аудиторію. Розробка такої компанії була локальною. А специфіка залежала від конкретної спільноти. Основними політичними технологіями домодерністського періоду були прямі агітації, збори партійних діячів і мітинги.

Домодерністські політтехнології почали застосовуватися в XIX. коли в ряді країн з'явилося виборче право, і продовжили застосовуватися до 50-х рр XX ст., коли поширилося масове телебачення і преса, які вільно обговорювали дії політичних акторів, що зажадало від останніх змінити тактичну діяльність.

Весь спектр застосовуваних технологій в цей період визначав партійний лідер, якому допомагали наближені радники, основною опорою діяльності були політичні волонтери, незв'язані в єдину організацію. Все агітації здійснювалися безпосередньо, а не за допомогою ЗМІ. Для передачі інформації широкому колу осіб, доводилося використовувати ЗМІ, які були максимально необ'єктивні. Часто видання належали самій партії. У 1920-ті роки до друкованих видань додалося і радіо, максимальна популярність якого в багатьох країнах збігається з військовим часом — інформацію по радіо було отримати значно легше, ніж газету [1].

Модерністська стадія розвитку політичних технологій вже передбачає, що політичні рішення приймаються не в місцевих організаціях, а лідерами, які звертаються за розробкою стратегії до професійних політконсультантів. Дискусії стають доступні всьому електорату, завдяки тому, що проводяться на телебаченні і в цілому інформованість населення зростає, отже, розростаються комунікаційні мережі. Політичні актори ретельно планують свою діяльність і активність, щоб домогтися максимально вигідного часу віщання на центральних каналах, а виборці перетворюються з членів політичного життя в спостерігачів, перед якими розгортається політична гонка.

Трансформація політичних технологій та інноваційний стрибок, який стався в середині XX століття, був пов'язаний з деякими важливими змінами, крім поширення телебачення. Локальні політичні кампанії перетворилися в національні, партійні волонтери поступилися місцем оплачуваним консультантам, відбулося формування більш об'єктивного погляду виборців, партійна лояльність стала проявлятися

менше, тому як соціальний розкол перестав здаватися трагічним. Виборчі кампанії стали більш тривалими і націленими на перспективу, що виходить за межі перемоги у виборах.

У демократичних державах одною з ознак переходу до модерністської системи політики вважається поява докладних вечірніх новин, в яких аналізувалися економічні і політичні рішення різних акторів. Такі політологи як Д. Свенсон і П. Манчіні вказують що тотальне поширення телебачення, як політичної технології призвело до персоналізації політики і висунуло на передній план лідерів [3, с. 272]. Так, виборці концентрують свою увагу не на програмі партії, а на харизмі лідера і симпатії до нього. Дослідження цієї проблематики показало, що такий підхід виборців характерний не тільки для президентських, а й для парламентських виборів. Справа в тому, що репрезентація політичного лідера в газетах — це ім'я на папері, телебачення ж об'єктивізувало лідерів, дало можливість спостерігати за їхньою мовою і діями. Логічно, що в процесі телевізійного буму, найбільшу симпатію виборців мали лідери, які невимушено почували себе перед камерами.

Професійні політтехнологи знадобилися партіям саме в цей момент, коли створення іміджу лідера, грамотного маркетингу, реклами та зв'язків з громадськістю стали виходить за професійні можливості членів партії.

Сучасні політичні технології перебувають на постмодерністській стадії. Ця стадія характеризується тим, що групи політтехнологів і консультантів за своїм впливом на хід політичного процесу зрівнялися з самими політиками, а так само тим, що їх вплив на політичне середовище все більш збільшується. Так само помітні зміни в телевізійних ефірах — національні телеканали і ЗМІ, все більше поступаються конкурентну боротьбу за роль посередників між політичними партіями і суспільством, розрізненням інформаційним каналам. Створення та поширення мережі Інтернет вплинуло на цей процес колосальним чином, поведінка виборців стала менш передбачуваною, так як не вибудовується уздовж традиційних ліній політичних уподобань. Інформаційний Бум, який покликаний був наблизити хід кампанії до електорату, в результаті віддалив політиків від своїх виборців і змусив їх перейняти деякі технології домодерністської стадії — все те, що веде до інтерактивних відносин між політичним актором і суспільством.

Список використаних джерел

1. Lipset S.M., Rokkan S. Party Systems and Voter Alignments. New York: Free Press, 1967. — 554 p.
2. Norris P. A Virtuous Circle: Political Communications in Postindustrial Societies. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. — 420 p.

3. Swanson D.L., Mancini P. Patterns of Modern Campaigning and Their Consequences // Electoral Politics, Media, and Modern Democracy: An International Study of Innovations in Electoral Campaigning and Their Consequences / Ed. By D.L. Swanson, P. Mancini. Westport: Praeger Publishers, 1996. —P. 247-276.

Ключові слова: політтехнології, стадії, форма комунікації, виборці.
Науковий керівник: д.і.н., професор Кормич Л. І.

Гевелюк Діана Андріївна

студентки 1-го курсу факультету психології, політології та соціології
Національний університет «Одеська юридична академія»

ОНТОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ПОЛІТИЧНОГО

Питання про сутність політичного і політичне буття, незважаючи на свій спекулятивний характер залишається актуальним для сучасної науки. Що стосується визначення місця політичної онтології в загальній системі знання про політику, то тут можна звернутися до класифікації, запропонованої Бобом Джессоп. Джессоп говорить про виділення чотирьох секторів в проблемному полі політичної теорії: онтологічного, епістемологічного, методологічного і етичного.

Політична онтологія досліджує політичне буття як систему що розвивається, здатну до самоорганізації. Політичною онтологією політичне буття розглядається як система яка складається з двох рівнів: рівень можливості політичного буття і рівень дійсності політичного буття. Можливість політичного буття не є не буття, вона має статус політичного існування і є потенційним політичним буттям; політична дійсність — актуальне політичне буття. Ці рівні політичного буття іноді трактуються як форми політичного буття: «потенційна форма політичного буття», якою є політична свідомість, і «актуальна форма політичного буття», якою виступає політична реальність.

За способом існування політичне буття поділяється на інституційну сферу, політичні відносини і політичну свідомість. Основні політичні інститути — це держава і політичні партії, що забезпечують відтворення, стабільність і регулювання політичної діяльності, розвиток політичних процесів, а також відповідають за соціальні політичні зв'язки всередині і поза суспільством, контролюючи соціально-політичний порядок.

Політичні відносини — взаємодія суб'єктів політики з приводу володіння, виконання і надання потрібної спрямованості політичної влади. Суб'єктами політичних відносин виступають окремі індивіди, групи, шари, спільності, також організації, інститути і держава.

Виділяються політичні відносини компромісу, консенсусу, кооперації, солідарності, суперництва, конфлікту, ворожнечі, війни і т.д. До числа центральних з них належать відносини політичного управління (між пануючими і підлеглими).

Політична свідомість, одна з складових суспільної свідомості. Специфіка політичної свідомості в тому, що воно не тільки відображає політичну реальність — його функцією також є політичне цілепокладання, прогнозування та програмування політичного буття.

Сучасна філософська і політична думка ввібрала в себе не тільки різноманітні, а й часом суперечливі визначення «політики» і «політичного», причому кількість цих визначень продовжує збільшуватись. Слід зазначити, що в рамках класичної політичної думки, підстави якої були закладені ще в XVII ст., питання про природу «політичного» не викликали особливого інтересу. Одним з перших теоретиків, який спробував в XX ст. виявити підстави політики, був німецький політичний філософ Карл Шмітт. У своїй роботі "Поняття політичного" К. Шмітт наголошує, що як поняття, політичне можна визначити лише через встановлення і розкриття специфічно політичних категорій, які є фундаментальними розрізненнями. Це означає, що дане розрізнення не ґрунтується на якомусь іншому і не виводиться з якогось іншого. Політика, поряд з мораллю, економікою, естетикою становлять відносно незалежні предметні області людської думки та дії. Якщо в області моралі такими крайніми розрізненнями є добре та зло, в естетиці — красиве та потворне, в економіці корисне та шкідливе або прибуткове та неприбуткове, то для політики таким розрізненням є друг та ворог. Кожна релігійна, моральна, економічна або інша протилежність може зростати в своїй інтенсивності до політичної. Перехід відбувається тоді, коли ці протилежності починають розділяти людей на групи, боротьба між якими стає реальною можливістю. Тоді ці відмінності переходять в сферу політичного. При цьому політичне полягає не у самій боротьбі, а в поведінці, яку визначає можливість такої боротьби, в чіткому розумінні такої ситуації та завданні правильно розрізнити друзів та ворогів. Політичне протиставлення є найінтенсивнішим та крайнім протиставленням і, відповідно, кожна опозиція є настільки політичною, наскільки вона наближається до цього крайнього пункту.

Отже, нами були розглянуті обґрунтування політичної онтології, проведено аналіз сутності політичного буття та визначено поняття політичного. Такім чином можливо стверджувати що, в сучасних дослідженнях політична онтологія розгортається, в таких ракурсах: як досвід систематичного опису всього комплексу теоретичного знання про політику, де онтологічний сектор займає своє законне місце поряд з епістемологічним, методологічним і іншими секторами теоретичного знання; як відповідь на питання про природу політичного; як змістовний аналіз того чи іншого типу політичної онтології, чий

сміслові межі визначаються домінуючим напрямком філософської думки.

Список використаних джерел

1. Jessop B. Political ontology, political theory, political philosophy and the ironic contingencies of political life // Der Mensch im Zoon Politikon: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 2005. P. 189-208.
2. Шмитт К. Понятие политического // Вопр. социологии. — Т. 1. — 1992. — № 1. — С. 35-67.

Ключові слова: політичне буття, онтологія, філософія, політична свідомість

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Капустіна Н. Б.

Гевелюк Діана Андріївна

студентка 1-го курсу факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЗВИТОК ПОЛІТИЧНИХ ПОГЛЯДІВ У ПОСТКОМУНІСТИЧНИХ СУСПІЛЬСТВАХ

Посткомуністичні держави після того як вони вийшли з під контролю комуністичної влади почали процес осмислення що особливостей політичного розвитку, що давало би можливість розпізнавати ці країни за політичними структурами, процесами та цілями. Політична реальність цих країн, в яких дивно переплелася сучасне із минулим і навпаки, за відсутності помітних ознак нового зменшує, часто до мінімуму, реальне значення застосування накопиченого політологічного знання (у якому превалує якраз минуле) і, отже, — можливість точного визначення змісту вживаних понять та концептуальних засобів щодо посткомуністичних перетворень.

Перш за все для того щоб держава яка є під контролем комуністичної влади стала вільною та могла би себе назвати посткомуністичною, її було потрібно сформулювати свою форму масового самопереживання й самоусвідомлення людей (життєві уявлення та поняття), на яких тримається легітимність усього масиву їхнього колективного буття, тобто вільна визнаність соціальних інститутів і очікування певних суспільно-політичних змін та подій.

Щоб усвідомити та виносити на велике обговорювання даною проблеми треба зробити дуже багато усвідомлених та визначених кроків. Перший з яких це намагання створити політичні умови для

пробудження особистості — неспростовна ознака соціально-економічної кризи «комуністичного проекту». Також для того щоб перейти на іншу стадію, треба мати певну групу пересічних громадян які зможуть підняти латентні індивідуальні та колективні настроїв, інших людей. Щоб вони зрозуміли свої бажання змогли реалізувати дані наміри що до змін. Таким чином, коли розпадався радянський союз, то такі люди знаходилися та робили свою справу. Тому зміни, що за цей період сталися у мові, публічному дискурсі, на рівні мас-медіа мають визначальний характер, є інституціональним закріпленням сутнісних перетворень всієї політичної сфери суспільства. Так, значення у зміні системи політичної легітимації в посткомуністичну добу набуло переживання людьми власної національно-культурної ідентичності. Практика легітимації посткомуністичної влади нерозривно зв'язана із постійною увагою до питань етнічної ідентифікації, національної культури та націоналізму, що сприяла ще більшим відходом від комуністичної влади.

У XX столітті були політологи та соціологи, які розробляли концепції для модернізацій посткомуністичного суспільства. Наприклад Збігнєв Бжезінський він вважає, що цей процес тривалий, складний і передбачає три фази:

1) перша фаза (1—5 років) розпочинається після падіння комуністичної системи та передбачає політичну трансформацію вищих ешелонів влади і початкову стабілізацію економіки (лібералізацію цін і припинення дотацій, безсистемну приватизацію, стабілізацію грошової одиниці);

2) друга фаза (3—10 років) поєднує політичну стабілізацію (прийняття нової конституції, запровадження нової виборчої системи) з глибокими економічними реформами (реформуванням банківської системи, проведенням малої і середньої приватизації, демонополізацією, появою нового класу власників);

3) третя фаза (5—15 років) передбачає закріплення демократичних процесів (створення стабільних демократичних партій, встановлення демократичної політичної культури) і стабілізацію економічного зростання (здійснення великої приватизації, формування культури підприємництва).

Посткомуністичне суспільство можна поділити на чотири типи. До першого типу належать країни, що мають переважно позитивні характеристики, країни, де може статися лише щось зовсім непередбачуване і на сьогодні досить мало ймовірно, щоб вони звернули зі шляху, що прямо веде до життєздатного демократичного плюралістичного суспільства. Наприклад Польща, Чеська республіка і Угорщина також можна віднести Словенію і Естонію.

Другий тип країн— це країни, де подібні перспективи на наступні десять років мають шанс дещо більше, ніж 50 відсотків, але все-таки не можна гарантувати, що не станеться поворот на 180 градусів,

точніше, політичний або економічний провал. Як наприклад Словаччину, Хорватію, Болгарію, можливо, Румунію, Литву, Латвію, Туркменістан.

До третього типу належать країни, чії політичні і економічні характеристики найвірогідніше залишаться не визначеними протягом наступного десятиріччя. Це передовсім Росія, а потім уже Україна, Білорусь, Грузія, Вірменія, Азербайджан, Казахстан і Узбекистан.

Четвертий тип країн, що, по суті, є логічним продовженням третього типу — це країни, чії показники сьогодні і в досяжному майбутньому певно маловтішні. Сербія, Албанія, Македонія, Боснія, Молдова і Таджикистан.

Таким чином, ми можемо сказати, що після розвалу соціалістичної системи у кожній країні є своя дорога по якій вона хоче розвиватися і сама це вибирала. Україна одна із багатьох країн у якій цей вибір був зроблений і вона кропітливими кроками з маленькими чи великими помилками, але трансформується і, на мій погляд у нас є великі шанси, щоб перейти до першого типу країн. Але для цього треба час і дуже багато зусиль не лише політичних діячів, але і самих громадян даних держави, у тому числі і нашої.

Список використаних джерел

1. Рудич Ф.М. Політологія: Підручник. — К.: Либідь, 2004.

Ключові слова: посткомуністичний, розвиток, фази, країни, типи.
Науковий керівник : к.і.н., доцент Сушко А. І.

***Горіна Юлія Володимирівна,
Марусяк Аліна Сергіївна***

студентки 4-го курсу факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»

МОЛОДІЖНИЙ РУХ ЯК ФОРМА ВИЯВУ ПОЛІТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ

Розбудова сучасної української правової держави нерозривно пов'язана із політичною активністю різних прошарків населення, які беруть участь в управлінні справами державного та суспільного значення. В Загальній Декларації прав людини, яка була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року, підкреслюється, що кожна людина має право на вільне волевиявлення, беручи участь в

управлінні своєю країною безпосередньо або через вільно обраних нею представників. Значна роль тут відведена саме категорії молоді, яка відіграла значну роль в управлінні суспільними справами. Вона виступає тією рушійною силою, яка покликана вирішувати важливі соціально-економічні і політичні проблеми сьогодення, створюючи чималу кількість організацій, фондів, спілок, секцій при політичних партіях тощо [3, с. 34-35]. Актуальність теми обумовлена тим, що молодіжний рух є одним із найефективніших механізмів взаємодії органів державної влади із молодим поколінням, адже саме через нього кожна окрема молода людина проходить соціалізацію, здобуває необхідний життєвий досвід, самореалізується.

Аналіз останніх досліджень та публікацій дає змогу говорити про те, що правовий статус, особливості поширення та основні фактори розвитку молодіжного руху є досить важливим та актуальним питанням. Дослідженнями в даній галузі займалися такі видатні науковці, як вітчизняної, так і міжнародно-правової літератури, а саме: Ю.В. Волкова, М.Ф. Головатий, В.А. Головенько, В.О. Добренькова, В.Б. Долгова, І.О. Ільїнська, В.Г. Криворученко, О.А. Корнієвський, В.Н. Лукова, В.М. Шаповалова та інші.

На сьогоднішній день неможливо собі уявити не лише політичну, але й економічну чи культурну сфери життєдіяльності суспільства в ХХІ столітті поза молодіжним ракурсом. Молодіжний рух є складовою частиною загальнонаціонального руху і виступає необхідною умовою формування громадянського суспільства. Характерні особливості молодіжного руху окремо взятих країн визначаються в деякій мірі злагодженістю політичної системи та адаптацією державної політики, що проводиться відповідно до нагальних потреб молоді. Від цього безпосередньо залежить вектор діючої молодіжної ініціативи, рівень її радикальності, кількість молодіжних організацій та їх політизованість тощо [2, с. 93]. Висвітлене питання, в деякій мірі знаходить своє практичне відображення і у нашій державі. Дослідити його сутнісні характеристики можна шляхом деталізації наповнення даного концепту в певний історичний проміжок часу. Тому, на думку Д.О. Мельникова варто відзначити, що у своєму становленні молодіжний рух в Україні пройшов три стадії розвитку. Перший стадія, яка охоплює проміжок з 1985 по 1988 рік, характеризується утворенням неформальних груп молоді, в основі діяльності яких було прагнення реалізувати свої потреби через налагодження комунікацій із своїми ровесниками. Їх поява стала результатом реакції деякої частини молоді на багаторічну практику державних, партійних і комсомольських органів – недопущення створення яких би то не було нових молодіжних груп і організацій, крім існуючої на той час єдиної масової молодіжної організації – комсомолу. Друга стадія охоплює період з 1989 по 1991 рік та характеризується поширенням молодіжних дискусійних гуртків та клубів в яких молодь прагнула реалізувати свої потреби вже через

активну політичну діяльність та протистояння тим соціальним інститутам, які були невзможі по-новому організувати роботу. Третій, заключний етап, розпочався у 1991 році та триває і до сьогодні. В цей період почала активно проводитись державна молодіжна політика, де помітну роль у молодіжному русі зіграло студентство. Саме воно, глибше, ніж інші категорії молоді, почало проявляти активність в соціально-політичному житті, відчуваючи необхідність власних дій за демократичні перетворення, що відбувались в суспільстві [1, с. 47-48].

У зв'язку із політичними змінами на рубежі XX і XXI ст. та різновекторними процесами інтернаціоналізації, сформувались нові підходи до проявів взаємодії молоді та держави в міжнародному молодіжному середовищі, де зростання соціально-політичної активності молоді розглядається, як один із пріоритетних напрямів державної політики країн окремих регіонів світу. Внаслідок стрімкої інформатизації та становленню віртуального світу, як невід'ємної частини повсякденного життя сучасної молоді, змінюється характер її міжнародної діяльності, яка набуває форм мережевої, міждержавної взаємодії та співпраці.

Устаткування молодіжного руху в сучасних умовах, як форми прояву політичної активності молодого населення, особливо в суспільствах перехідного типу, до яких належить наша держава, має тісний зв'язок з формуванням і реалізацією принципово нової державної молодіжної політики, яка наразі є такою необхідною для того, щоб підтримувати та розвивати політичну участь молоді в управлінні суспільними справами шляхом консолідації їх через діяльність молодіжних громадських організацій.

Список використаних джерел

1. Буш К.А. Молодіжний рух в сучасній Україні / К.А. Буш // Нова політика. — 1998. — № 5. — С. 44-56
2. Головенько В.А. Український молодий рух : історія та сьогодення / В.А. Головенько. — К.: Фенікс, 1997. — 176 с.
3. Корнієвський О. А., Якушик В. М. Молодіжний рух та політичні об'єднання в сучасній Україні / О.А. Корнієвський, В.М. Якушик. — Київ, 1997. — 105 с.

Ключові слова: молодь, молодіжний рух, молодіжні організації, політична участь, держава, суспільство.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Завгородня Ю. В.

***Горковенко Валерія Сергіївна,
Костріков Іван Максимович***

студенти 1-го курсу інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

КРИЗА ЛЕГІТИМНОСТІ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Легітимність (від латин. *legis* — закон, законний, правомірний) — здатність того чи іншого політичного режиму досягти суспільного визнання та виправдання обраного політичного курсу, прийнятих ним політичних рішень, кадрових або функціональних змін у структурах влади [3, с. 163].

На сучасному етапі розвитку Україна має визначити шлях нового суспільно-політичного розвитку та забезпечити достатній рівень легітимності влади, тобто досягти високого рівня довіри населення держави до владної верхівки.

На жаль, владна еліта нашої країни забуває, що легітимність не можна отримати «прицепом» до влади на певний строк. Легітимність потребує постійної підтримки ефективною та своєчасною діяльністю, яка матиме підтримку з боку суспільства. Якщо говорити поетичною мовою, то вона, як цілюща вода повинна підтримувати життя у владному механізмі, а це можливо лише за постійного руху, а отже, змінах у державі.

Після здобуття Україною незалежності, вибори стали головним джерелом легітимності для влади. У демократичному суспільстві виборча легітимізація підтримується шляхом впливу суспільства на прийняття державних та суспільних рішень, а отже, і визнання правомірності та доцільності прийнятих рішень. Інша ситуація в країнах з антидемократичною формою політичного режиму, де в основному виборча легітимізація має скоріш формальний характер і може створюватись зокрема за допомогою примусу.

Важливим фактором та джерелом легітимності можуть виступати геополітичні зміни та процеси в сучасному світі. В історії державотворення України важливу роль відіграли геополітичні зміни, а саме події кінця 1980—1990-х років, руйнування «залізної завіси» та «соціалістичного табору». Це допомогло проголосити незалежність України та досягти визнання цього факту відносно у короткі терміни. На нашу думку, такий досвід можна вважати взірцем ефективності легітимізації.

Проаналізувавши реалії політичного життя нашої держави ми дійшли висновку, що поняття «легітимність» та «владна еліта» тісно пов'язані між собою.

Дійсно, еліта, зокрема політична, є найбільш впливовим та активним учасником легітимізаційного процесу. Особливого значення позиція, дії, якості політичної еліти набувають під час визначальних та кризових моментів в історії держави. Саме тоді від її професійності, толерантності, компромісності залежить доля суспільства та його майбутнє [2, с. 182].

Згідно з опитуванням за травень 2015 року, на думку 41,6% респондентів сучасну партію повинен очолювати "сильний, авторитетний лідер, який не змінюється упродовж тривалого часу". Конкурентну зміну голів партій і колективне лідерство разом підтримали тільки 29%.

Стан сучасної легітимності влади можна проаналізувати за допомогою соціальних опитувань, які проводяться на всій території України та показує середню картину дійсності.

Так, наприклад, Центром Разумкова та фондом "Демократичні ініціативи" ім. Ілька Кучерова було проведено опитування «Порошенко і попередники: чий рейтинг падав найнижче?». Відповідно до аналізу, який було проведено ВВС Україна, президент України отримав на виборах довіри майже 55% виборців, однак, на кінець травня 2017 року його рейтинг довіри впав до 22%.

Жоден із українських президентів, пройшовши середину свого строку, не зміг покращити свої рейтинги. Навпаки, на п'ятий рік керівництва країною він ще більше знижувався. Чинний президент не порушив української традиції — усі президенти мали схожі результати своєї діяльності.

Виняток становить лише друге президентство Леоніда Кучми (1999-2004 роки), коли і в середині терміну повноважень, і наприкінці рівень довіри був приблизно однаковим — близько 8,5%.

Ірина Бекешкіна пояснює: "ніхто із президентів, у тому числі і Петро Порошенко, так і не змінив систему в країні. Причини, через які президенти, знаючи про втрату довіри, не змогли її повернути до кінця своїх повноважень — це система олігархічно-монополістичної економіки, де партії і фракції у парламенті, і політичні "органи" економічно-олігархічних груп, які просувають їхні інтереси" [1].

Така динаміка, на нашу думку, створює проблему легітимізації політичної влади. Наслідком цього є протест населення, масові страйки та виступи, що і є підтвердженням делегітимізації влади в сучасній Україні.

Країні вкрай необхідний комплекс реформ, кінцевою метою яких було б саме задоволення потреб населення, зокрема підвищення рівня життя, прозорість прийняття рішень, захист та забезпечення демократії, загальний курс політики, яка б відповідала загальнонаціональним інтересам, а не окремому колу владної еліти.

Список використаних джерел

1. Порошенко і попередники: чий рейтинг падав найнижче? [Електронний ресурс] // Центр Разумкова – Режим доступу до ресурсу: <http://razumkov.org.ua/komentari/poroshenko-i-poperednyky-chyi-reitynh-padav-nainyzhche>
2. Цокур Є. Проблеми легітимності політичної влади сучасної України / Євген Цокур // Наукові записки. – №3. – С. 182.
3. Штанько В.І., Чорна Н.В., Авксентьева Т.Г., Тіхонова Л.А. П 11 Політологія: Навчальний посібник. Видання 2-е, перероблене та доповнене. – К.: Видавництво "Фірма "ІНКОС", Центр учбової літератури, 2007. – 288 с.

Ключові слова: влада, легітимність, еліта, опитування, сучасний стан
Науковий керівник: к. п. н., асистент кафедри Дзюбенко Ю. М.

Дінаковська Євгенія Валентинівна

студентка 1-го курсу факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»

СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВИ ЯК ПОЛІТИЧНОГО ІНСТИТУТУ

Актуальність проблеми ґрунтується на тому, що держава як політичний інститут виникла досить давно і на різних етапах свого розвитку змінювалася. Тому процес державотворення вимагає постійного дослідження і осмислення нових даних щодо появи державного організму.

На початку виникнення людства держава мала зовсім інше місце в свідомості людей, але першопочаткові ідеї збереглися й до сьогодні. У IV тисячолітті до н. е. в історії людства відбуваються величезні зміни в продуктивних силах. Революційною зміною стало освоєння виплавки металу.

Застосування металу в землеробстві різко збільшило виробництво. Землеробські племена змогли успішніше займатися вирощуванням і розведенням культур. Поява мідної мотики з дерев'яним рук'ям, лопати та інших знарядь дозволило створювати зрошувальні канали. Приручення осла і корови дозволило використовувати тяглову силу в землеробстві, що ще більше підвищило продуктивність праці. Поступово землеробська праця, з винаходом плуга, переходить з рук жінок в руки чоловіків. Чоловік – хлібороб і воїн – стає главою сім'ї. Сім'я стає головною економічною одиницею, майно сім'ї починає переходити у спадок від батька до дітей.

Землеробство вимагало організації управління зрошувальними роботами, ця функція потрапляє в руки племінної верхівки, а потім і в

руки рабовласницької держави. Землеробство давало найбільшу вигоду, коли як єдина система використовувалися води всієї річкової долини. В іншому випадку конкуруючі громади заважали водопостачанню один одного, а це призводило до частих руйнівних воєн.

Це, а також зростання числа рабів і бідняків, з одного боку, яких необхідно було тримати в покорі, і багатих з іншого, викликало потребу в сильній державній владі. Так з'явилися перші рабовласницькі держави. Саме таким чином і виникли перші суспільні об'єднання, що згодом розвивалися і в решті решт стали повноцінними державами.

Держава є основним інститутом політичної системи. Вона концентрує у собі владні відносини, які торкаються інтересів і потреб усіх членів суспільства.

Поняття «держава», яке виникло близько трьох тисячоліть тому, нині трактується у таких значеннях:

- як спільнота людей, яка проживає на певній території і згуртована в ціле органами державної влади;
- як система організацій, установ, інститутів, які володіють верховною владою на певній території.

Багатозначність цього поняття вимагає аналізу теорій походження держави, які з'являлися на певних історичних етапах, з розвитком різних форм організацій держави:

1) теологічна — передбачає походження держави за волею Божою. Ідеологи релігій Стародавнього Сходу, католицької церкви та ісламу були представниками цієї теорії;

2) патріархальна — бачить у державі велику родину, яка опікується своїми підданими, як батько дітьми. Відповідно до теорії вона є продовженням батьківської влади у сім'ї. Представником цієї думки був Арістотель;

3) договірна — утворення в результаті договору, укладеного між суверенним правителем і людьми. Появі передував “природний стан”, коли люди мали “природні права” (Ж.-Ж. Руссо) або коли йшла “війна всіх проти всіх” (Т. Гоббс);

4) органічна теорія — представляє державу як якусь подобу людського організму. Найбільший представник цієї теорії Г. Спенсер стверджував, що держава є суспільним організмом, що складається з окремих людей, подібно до того, як живий організм складається з клітин. Якщо організм здоровий, то клітини його функціонують нормально. Якщо клітини хворі, то вони знижують ефективність функціонування всього організму, тобто держави;

5) теорія насильства — відповідно до цієї теорії держава є результатом насильства, ворожнечі, завоювання одних племен іншими, насильство перетворюється в першооснову держави і права. Переможене плем'я перетворюється на рабів, а переможець — в панівний клас, з'являється приватна власність, переможці створюють примусовий апарат для управління переможеними, який перетворюється в державу. Прикла-

дом цієї теорії є Золота Орда. Представники: Е. Дюрінг, Л. Гумплович, К. Каутський;

6) психологічна – організація, утворена задля керівництва суспільством із боку визначених осіб. Це керівництво є необхідним, адже у людей є психологічна потреба у підпорядкуванні. Представники: Л. Петражицький, Дж. Фрезер);

7) матеріалістична (марксистська) – пов'язує виникнення держави з поділом суспільства на класи. Суть держави – фактична диктатура певного (панівного) класу. Представники: К. Маркс, Ф. Енгельс.

Функціями держави називають основні напрямки її діяльності, які розкривають її соціальну сутність і призначення.

Також держава саме як політичний інститут має свої характерні ознаки. Як було вже сказано вище: держава – організація політичної влади, що здійснює управління суспільством і забезпечує в ньому порядок і стабільність. Тобто як будь-яка організація держава має свої основні ознаки:

1) територіальна організація державної влади. Наявність певної території – юрисдикція держави визначена його територіальними межами. У цих межах влада держави поширюється на всіх членів суспільства (які володіють громадянством країни, так і не володіють їм);

2) наявність публічної влади. Публічна влада, відокремлена від суспільства і не збігається з соціальною організацією; наявність особливого шару людей, що здійснюють політичне керівництво суспільством;

3) суверенітет – верховна влада над усіма проживаючими на певній території громадянами, і організаціями. Внутрішній суверенітет держави існує в двох основних формах: економічної і політичної. Економічний суверенітет: своя національна валюта, митна служба, система збору податків, закони, правила і норми господарської діяльності. Політичний суверенітет: державні кордони, органи державної влади та управління, каральні органи, органи правосуддя, армія.

Отже, за даною науковою роботою можна зробити висновок, що держава як політичний інститут була історично сформована. Вона як і будь-який суб'єкт досліджень має свої характерні ознаки. У цій роботі були розглянуті її ознаки саме як політичного інституту.

Список використаних джерел

1. Левківський К.М., Піча В.М., Хома Н.М. Політологія: Підручник для студентів вищих закладів освіти. С. 166
2. Політологія [Текст] : підручник для студентів вузів / за ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка. – К. : Академія, 2003. – С. 406

Ключові слова: держава як політичний інститут, теорії походження держави, характерні ознаки держави.

Науковий керівник: к.і.н., доцент Сушко А. І.

*Жезу Дар'я Андріївна,
Микуліна Вікторія Сергіївна*

студентки 3-го курсу факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ В УКРАЇНІ

В Україні як у державі з перехідною політичною системою і нестабільним соціально-економічним станом, основною силою у державотворенні і формуванні громадянського суспільства виступає політична еліта та, зокрема, політичні лідери — але, на жаль, сучасна українська еліта не відповідає тим вимогам, які ставить громадянське суспільство в умовах розбудови демократичної держави.

Демократичний розвиток в сучасній Україні ключовими завданнями ставить розбудову соціально-правової держави та формування громадянського суспільства — ці складові певною мірою залежать від процесу формування та подальшого функціонування політичної еліти. Таким чином, слід відзначити, що розвиток громадянського суспільства впливає на процес ротації та рекрутування еліти.

Український дослідник В. Липинський називав еліту національною аристократією, особливо наголошуючи на тому, що вона повинна мати моральний авторитет серед людей. "Кожночасно національна аристократія, — писав В.Липинський, — мусить мати крім матеріальної сили ще й моральний авторитет в очах своєї нації. Без цих двох основних прикмет: матеріальної сили і морального авторитету — немає і не може бути національної аристократії" [1].

Сучасна політична еліта в нашій державі представлена посадовцями владних структура як на державному, так і на регіональному рівнях, бізнес-групами, які користуються своїми фінансами заради того, аби проникнути у структури влади. З часом в українському політичному середовищі стає все менше представників, що мають відношення до культурної сфери. Більш того, у політичну сферу потрапляють багато людей, що не розуміються на сутності політичних процесів і не здатні чинити реальний вплив на розробку і прийняття політичних рішень, які б співпадали з вимогами суспільства.

Можна виділити певні риси сучасної політичної еліти в Україні: показова деідеологізованість правлячої частини політичної еліти, щоб утримати владу; відсутність загально визнаної мети щодо політичного майбутнього, заради якого нібито й проводять реформи; домінування групових інтересів над громадськими з огляду на відсутність економічної та політичної консолідації українського суспільства. Звідси протистояння різних загальнодержавних, регіональних і місцевих еліт,

внутрішньогрупова політична й економічна боротьба в правлячій еліті; відсутність загальної системи пріоритетів економічної політики та механізмів її реалізації на практиці, що призводить до помилок та коригування курсу реформ; слабкий зв'язок правлячої еліти й основної маси населення, що спонукає до відчуження влади – влада починає сприйматися населенням як чужа зовнішня сила [2, с. 6-18].

Розглядаючи політичну еліту, слід приділити увагу терміну «рекрутування». Під рекрутуванням у політології розуміється процес відбору і просування людей до активного політичного життя. Суттєве місце серед різних рівнів процесу рекрутування займає рекрутування еліти. Політична еліта формується за двома механізмами: гільдій та антрепренерська.

Система гільдій характеризує закритість, відбір претендентів на високі посади головним чином робиться з низьких шарів самої еліти, а вже потім поступове просування по партійній ієрархії. Також має місце великий ступінь інституціоналізації процесу відбору, наявність численних фільтрів перед тим як особа займе ту чи іншу посаду, а також відносно закритий круг людей, що здійснює відбір кадрів.

Система гільдій була переважно у тоталітарних країнах. Номенклатурна система рекрутування політичної еліти – це один з найпоширеніших варіантів системи гільдій, де відсутня конкуренція, політикування і домінування споріднених зав'язків. Значення ієрархічної побудови номенклатури полягало в тому, що людина поступово піднімалася ієрархічною драбиною. Разом з цим ця система культивувала особисту відданість кандидата керівництву, показна активність, а тому система дуже рідко допускала до влади людей спроможних, талановитих та по більшості самостійних.

Антрепренерська система характеризується відвертістю, є широкі можливості для представників абсолютно різних суспільних груп, претендувати на місце в еліті, також немає такої великої кількості інституційних фільтрів, формальних вимог для того, щоб зайняти посаду. У відборі беруть участь широке коло осіб. Серед недоліків можна виділити часту зміну політичного курсу через зміни політичної еліти, а також неможливість завжди спрогнозувати політичне рішення.

Саме з розвитком громадянського суспільства відбувається трансформація системи рекрутування вбік антрепренерської моделі. Сьогодні в Україні бракує національно свідомої, політичної еліти, здатної мислити стратегічно, спроможної запропонувати своєму народу загальнонаціональну ідею розвитку й повести його за собою, що свідчить про нерозвинутість та неконсолідованість громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Липинський В. Листи до братів-хліборобів: Про ідею і організацію українського монархізму, писані 1919-1922 рр. / В. Липинський. — Нью-Йорк: Булава, 1954. — С. 137.
2. Сучасна управлінська еліта в Україні: якісні характеристики, шляхи та методи підготовки: монографія / В. А. Ребкало, М. І. Пірен, В. В. Тертичка. — К.: Вид-во НАДУ, 2003

Ключові слова: політична еліта, громадянське суспільство, демократичний розвиток, політичні цілі.

Науковий керівник: к.політ.н., доцент Кройтор А. В.

Зінченко Наталія Станіславівна

студентка 1-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЛЬ ВИБОРЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИБОРЧІЙ КАМПАНІЇ

Вибори як механізм формування органів влади виступають як необхідний елемент сучасної демократичної держави. Сучасна політична дійсність характеризується наявністю різних методів маніпулятивного впливу на суспільство, а разом з тим, це обумовлює збільшення можливостей для технологій, а особливо це стосується виборчого процесу. Дослідження виборчих технологій в сучасній українській державі обумовлено тим, що привнесені до її дійсності публічними політиками і які розглядаються ними як ефективний засіб легітимізації певного статусу і формування необхідної громадської думки, вони представляють все більший інтерес і для вітчизняної політичної науки.

Серед авторів, які досліджували у своїх працях сутність та особливості застосування виборчих технологій слід відзначити П. Л. Лазарсфельда, Е. Ноель-Ноймана, С. Г. Кара-Мурзу, А. О. Нальотова, О. О. Чернікова, Л. О. Кочубея, В. О. Хорошко, Ю. Є. Хохлачову та інших.

Під виборчими технологіями слід розуміти певний різновид політичних технологій, метою яких є досягнення політичних інтересів, а основною функцією виступає вплив на виборців, який за умови наявності зворотного зв'язку з кандидатом сприяє досягненню основної мети виборчої кампанії.

Так у своїй праці «Виборчі технології як чинник впливу на масову свідомість» А. Нальотов зазначає, що для застосування будь — якого маніпулювання характерна певна закритість, використання ілюзій, психологічного впливу на свідомість з метою формування у індивідів

певних уподобань чи упереджень. Також він описує методи маніпулятивних технологій. Це є метод фрагментації, метод створення фактів, метод історичних аналогій, метод закидання багном, метод семантичного маніпулювання, використання дезінформації. Далі, розглянемо деякі з них.

Метод семантичного маніпулювання, тобто, маніпулювання людською свідомістю знайшов своє відображення в спільній роботі В. О. Хорошка та Ю. Є. Хохлачової «Інформаційна війна. ЗМІ як інструмент інформаційного впливу на суспільство». Суть його полягає в ретельному відборі слів, що викликають або позитивні, або негативні асоціації і, таким чином, впливають на сприйняття інформації.

Також існує ще метод кандидатів — двійників, який на думку О. О. Чернікова полягає в реєструванні кандидата на виборах, який має таке саме прізвище, ім'я, по батькові, посада та інші дані, які майже ідентичні з даними кандидата, проти якого він висувається [4, с. 36—37]. Тобто, при здійсненні такого засобу основного кандидата легко сплутати з двійниками. Але відрізнити його не важко, так як кандидати — двійники змінюють своє прізвище саме перед виборами, не мають підтримки серед населення.

Про метод дезорієнтування у своїй праці «Методи соціально — психологічного впливу на електорат» описує Л. О. Кочубей. Вона говорить, що цей метод використовується кандидатами для зниження рівності критичності мислення виборців [2, с. 100]. При його застосуванні надається недостовірна інформація з приводу того чи іншого кандидата задля його поразки.

Отже, методи політичних технологій займають дуже важливе значення у передвиборній кампанії. Так як вони є одними з основних засобів досягнення політиками своєї мети — отримання влади. А от за допомогою доброчесних чи недоброчесних залежить від їхнього дотримання закону та совісті. Тому що часто можна прослідкувати як кандидати зловживають ЗМІ, тобто певні мас-медіа віддають перевагу так званим «обраним», хоча в Законі України «Про місцеві вибори» в ст. 57 ч. 1 зазначено, що передвиборна агітація з використанням засобів масової інформації усіх форм власності проводиться з дотриманням принципу рівних умов та можливостей у порядку, передбаченому цим Законом [1]

Отже, виборчі технології виступають як один з впливових інструментів реалізації виборчої кампанії, вони дають можливість не тільки здійснювати інформування суспільства, але маніпулювати та впливати на їх політичну свідомість.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про місцеві вибори» від 14.07.2015 № 595-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/595-19>

2. Кочубей Л. Методи соціально-психологічного впливу на електорат / Л. Кочубей // Політичний менеджмент. — 2004. — № 1. — С. 99-105.
3. Нальотов А. Вибірчі технології як чинник впливу на масову свідомість / А. Нальотов // Політичний менеджмент — 2007. — № 5. — С. 126-137.
4. Черніков О. О. Технологія кандидатів -"двійників" як форма зловживання пасивним виборчим правом / О. О. Черніков // Європейські перспективи. — 2013. — № 10. — С. 36-40.

Ключові слова: вибори, виборча кампанія, виборчі технології.

Науковий керівник: к.політ.н., доцент Милосердна І. М.

Иванкова Виктория Алексеевна

студентка 5 курса центра подготовки магистров публичной службы
и профессиональных судей

Национального университета «Одесская юридическая академия»

КАК СОХРАНИТЬ УКРАИНУ НА ПУТИ РЕФОРМ: НЕ ПУБЛИЧНЫЙ ДОКЛАД СТРАН ЕВРОПЕЙКОГО СОЮЗА

На данный момент актуальным является вопрос интеграции украинского государства в Европейский Союз. Европейский Союз выделяет два направления поддержки Украины: территориальная целостность страны, а также поддержка реформ. 19 марта 2018 года в Брюсселе состоялось заседание Совета Европейского Союза по вопросам иностранных дел. Министры иностранных дел стран-членов Евросоюза под председательством Верховного представителя Евросоюза по иностранным делам и политике безопасности Ф. Могерини обсудили процесс реформ в Украине, а также состояние выполнения Минских договоренностей.

Представители 13 стран-членов Евросоюза, среди которых Великобритания, Швеция, Дания и Латвия, подготовили для Украины позиционный документ, в котором описали свою мнение о ситуации в Украине, а также вызовы которые будут стоять перед украинской властью так называемый поп-рарег (который был опубликован 19 марта 2018 года). Издание «Европейская правда» опубликовало копию этого обращения, которое является непубличным документом [2].

Необходимо отметить, что Представители Министерства иностранных дел европейских стран, указали, что курс реформ по борьбе с коррупцией , является одним из самых важных вопросов. Украину призвали обеспечить независимость созданных антикоррупционных учреждений и довести до конца создание Антикоррупционного суда.

В ЕС отметили, что Украина движется в правильном направлении реформирования страны, однако необходимо сделать еще многое для того, чтобы эти реформы закрепить. В обращении отмечается, ответственность за изменения лежит на украинском руководстве [2].

На встрече прозвучал упрек на сторону Украины, по поводу ряда важных реформ которые на данный момент отстают от планов, а некоторые из них и вовсе замерли в начале. Также в документе указано, что украинское правительство часто не придерживается критериев, согласованных с Евросоюзом и Международным валютным фондом. Европейские эксперты предупредили Украину, что все достижения могут «откатиться» назад, а начатые, но не завершённые реформы разочаровывают украинское общество. В Евросоюзе отметили, что готовы и в дальнейшем помогать Украине менять страну к лучшему.

В документе указано, что очередным испытанием и вызовом для Евросоюза будут выборы 2019 года, ведь популисты пытаются убедить общество в том, что добиться благополучия можно и без изменений. Представители МИД отметили, что быстрых путей к успеху не бывает. Также необходимо отметить, что комитет министров Совета Европы утвердил план действий для Украины на 2018-2021 годы, об этом сообщил глава украинского Министерства иностранных дел П. Климкин. «Спасибо Комитету министров Совета Европы за принятие плана действий для Украины на 2018-2021 годы. В фокусе: права человека, верховенство права, демократия», — написал Он на своей странице в микроблоге Твиттер. Глава Министерства иностранных дел Украины отметил, что «это важный инструмент для поддержки реформ и имплементации Соглашения об ассоциации с Евросоюзом». «Настоящая синергия евроинтеграции», — добавил он [1].

Ранее Еврокомиссия назвала Украину рассадником наркоторговли, мошенничества и киберпреступности. «Украина как и раньше остается транзитной страной для различных незаконных товаров, ввозимых в Евросоюз. Героин поставляется в Евросоюз по Кавказскому маршруту, среди других стран Восточного партнерства, через Украину в больших количествах», — говорится в документе. В Евросоюзе добавили, что ждут от Украины презентации о прогресс и достижения в выполнении Плана реформ. Этот отчет Украина должна презентовать на конференции по вопросам реформ, которая состоится летом. В свою очередь представители стран-членов Евросоюза обещают и дальше поощрять украинскую власть на развитие реформ, способствовать распространению информации об успехах украинских реформ, предлагать гибкие программы помощи, расширять профессиональные обмены и поддерживать Украину в противодействии российской агрессии.

После встречи Ф. Могерини отметила, что ЕС будет продолжать поддерживать Украину в отстаивании территориальной целостности, добиваясь полной реализации минских соглашений. Также Европей-

ский союз поддерживает процесс реформ в Украине, однако желает, чтобы власть была в этом вопросе более решительной. Началось много важных реформ — пенсионная, образовательная и медицинская, но их выполнение часто отстает от планов или даже замерло на самом начале. Успех в содействии реформам как до, так и после 27 июня должно стать главным достижением конференции в Копенгагене.

Из всего выше сказанного можно сделать вывод, что Украина стремительно идёт вперед на пути к евроинтеграции украинского государства. Реформы которые затронули украинский народ не всегда воспринимаются им лояльно, а многие из и вообще даются весьма тяжело. Но путь к становлению демократического общества не может быть легким и пусть на это понадобится время, но Украина стремиться стать лучше и каждый из нас, должен что-то менять в себе, дабы реформы в нашем государстве не прошли зря. Также стоит обратить внимание на погрешности в осуществлении политики государства, но и слепо следовать указаниям тоже не стоит.

Список использованных источников

1. Владимир Федоренко [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://news.rambler.ru/person/fedorenko-vladimir/>
2. Европейская правда [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/03/19/7078931/>.

Ключевые слова: евроинтеграция, украинская власть, реформы, конференция.

Научный руководитель: д.п.н., профессор, Витман К. Н.

Іванова Анастасія В'ячеславівна

аспірантка кафедри політичних теорій 3 року навчання
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПОЛІТИЧНА ДИСКРИМІНАЦІЯ ЯК ПРОБЛЕМА ІНСТИТУТУ ТОЛЕРАНТНОСТІ

В епоху плюралізму, в особливості в політичній сфері, все гостріше стає питання співіснування політичних напрямлень в одній соціальній системі. При цьому важливим чинником ефективної політики є певна міра політичної боротьби, відстоювання політичних інтересів і позицій. Тому, балансування між прийняттям права опонента на існування і вираження поглядів та власним позиціонуванням в контексті попере-

дження дискримінацій в сфері політики та соціально-політичних відносин, складає актуальність даної проблеми.

В силу процесів демократизації актуалізується питання свободи політичних переконань. Що потребує вироблення державної політики регулювання та захисту політичних прав у внутрішніх відносинах соціальних груп, між учасниками політичного процесу та відносин державної влади з суспільством та різного роду політичними органами та формуваннями. У Міжнародному пакті про громадянські і політичні права, який Україна ратифікувала у 1973 році, у статті 26 відзначається, що «всякого роду дискримінація повинна бути заборонена законом, і закон повинен гарантувати всім особам рівний і ефективний захист проти дискримінації за будь-якою ознакою, як-от: раса, колір шкіри, стать, мова, релігія, політичні чи інші переконання, національне чи соціальне походження, майновий стан, народження чи інші обставини» [2].

Отже, заходи попередження випадків дискримінації в суспільстві складають основу інституту толерантності. Терпимість в сфері політики дає змогу бути представленими в політичній структурі всім інтересам суспільства за допомогою створення і діяльності різних політичних формувань, партій і рухів. Політичний плюралізм передбачає визнання і прийняття інших поглядів, концепцій, принципів і протилежних політичних програм представниками різних політичних сил та соціальними групами, що підтримують їх. Плюралізм і толерантність мають функціональне співвідношення. Де плюралізм представляє явище, а толерантність — механізм балансування плюралістичних відносин.

В політичному словнику дискримінація визначається як навмисне позбавлення або обмеження прав окремих громадян, певних соціальних груп або громадських організацій. Дискримінація може здійснюватися за ознаками расової, національної або державної належності, майнового стану, політичних або релігійних переконань, статі тощо [с. 169]. Політичне поле зачіпає емоційну сферу соціальних відносин. Тому, роль держави та законодавчої сили як арбітра в балансуванні різно-направлених політичних інтересів задля запобігання домінування одних сил над іншими. Та попередження переростання політичної боротьби у міжособистісне притиснення.

Політична система більшості країн світу стає все більш диференційованою. Не рідко політичні рішення, зумовлюються інтересами цілого соціуму, а іноді глобальними геополітичними інтересами. Однак, саме інтереси особистості можуть відходити на другий план при прийнятті політичних рішень. Різноманіття в політичному середовищі створює сприятливі умови для зіткнень, починаючи від боротьби ідей до реального протистояння та знищення однією системою іншої. На всіх рівнях, від наукової, політичної, законодавчої, та громадянської спільнот усвідомлюється необхідність пошуку механізмів стабілізації та балансу соціальної системи в умовах політичного плюралізму. І дана проблема очолює не тільки внутрішньодержавні відносини, а й

геополітичні зв'язки. І впровадження інституту толерантності є рішенням демократичного поєднання в одному соціальному організмі індивідуальних інтересів, поглядів, політичних переконань та переваг та загальносупільних інтересів.

Отже, проблема дискримінації складає не тільки сферу міжособистісних відносин а й геополітичних проблем сучасності. Вже на рівні відносин окремих держав можливості їх позиціонування на міжнародній арені. Тому, проблема дискримінацій окремих держав на міжнародному рівні, ігнорування позицій менш авторитетних країн формує проблему політичної дискримінації на рівні міжнародних відносин, тому існує необхідність спільного пошуку вирішення даного питання, яке представляє одне з глибинних проблем всієї міжнародної спільноти.

Список використаних джерел

1. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трошинського, Ю. П. Сурміна. — К. : НАДУ, 2010. — 820 с. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://academy.gov.ua>
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [\[zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043\]](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043)

Ключові слова: толерантність, політичний вибір, політична культура, дискримінація, плюралізм.

Науковий керівник: д.і.н., професор, Кормич Л. І.

Коваль Вікторія Миколаївна

студентка 1-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

НАСИЛЬСТВО ЯК АТРИБУТ ВЛАДИ В УМОВАХ ТОТАЛІТАРНОГО ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ

Сьогодні рідко можна зустріти будь-який інший термін, який використовувався б настільки часто, як «політичний режим». Політичний режим, що отримав настільки широке визнання в науці і практиці, в той же час продовжує залишатися одним з тих явищ, яке при найближчому розгляді виявляється не досить зрозумілим. Проблема дослідження політичного режиму в сучасних умовах викликає чимало суперечок серед політологів, соціологів, юристів та філософів.

Серед теоретиків, які досліджують феномен політичного режиму, особливості прояву тих чи інших його типів та тоталітарного режиму,

зокрема, можна відзначити Ф. Хайєка, Х. Аренда, К. Фрідріха, З. Бжезинського, А. П. Бутенко, А. А. Галкіна.

В межах даного дослідження основною метою є аналіз насильства як атрибуту влади в умовах тоталітарного політичного режиму. Актуальність теми дослідження полягає в тому, що феномен тоталітаризму не перестає привертати до себе увагу дослідників, як у нас в країні, так і за кордоном. Він залишається одним з центральних об'єктів вивчення сучасної політичної науки.

Взагалі термін «тоталітаризм» був запроваджений Б. Муссоліні для позначення фашистського руху в Італії. Саме теорія насильства виникла в 30-40-х роках ХХ ст. із появою фашизму та його різновидів. Якщо прослідити історію розвитку людства, то перші погляди стосовно тоталітаризму були згадані ще в праці Геракліта та Платона, які стверджували про необхідність загальної регуляції суспільства [3, с. 158].

Сутністю тоталітаризму є прагнення влади до повного контролю над особистістю, усіма формами її життєдіяльності. Це досягається за допомогою перетворення суспільно-політичної системи на основі соціальної утопії, ідеології, яка не залишає місця для індивідуальної свободи. Основою для створення тоталітарного режиму є індустріальна стадія розвитку суспільства і розгалужена система засобів масової інформації, могутній державний апарат, певна ідеологічна ситуація.

Якщо ми говоримо про тоталітарний політичний режим, слід згадати про політичну владу. Влада — складний суспільний феномен, який проявляється на всіх рівнях суспільної ієрархії, включаючи як психологічні, так і інституціолізовані форми впливу на людей. На думку польського соціолога Е. Вятр, влада припускає наявність у владних відносинах двох партнерів — окремих осіб, організацій тощо; наказ того, хто здійснює владу, вираз їм своєї волі щодо того, до кого застосовується влада (наказ може супроводжуватися погрозою застосувати санкції в разі непокорі) підкорення наказу; суспільні норми, які встановлюють, що той, хто дає наказ, має право, а той, кому наказують, має борг. Отже, влада — це можливість і здатність одних соціальних суб'єктів здійснювати свою волю, впливати на інших за допомогою насильства, організованого примусу, права і авторитету [2, с. 50-54].

Виникнення влади (зокрема державної) ґрунтується на насильстві; влада за допомогою армії, поліції, бюрократії та ідеології забезпечує панування експлуататорських класів над експлуатованими; в сучасних капіталістичних державах влада здебільшого забезпечує панування багатих не за допомогою "репресивного апарату" — армії, поліції, чиновництва, а з допомогою "ідеологічного апарату" — церкви, школи, засобів масової інформації; влада сучасних капіталістичних держав використовує, як правило, не фізичне, а символічне насильство (прихований примус), суть якого зводиться до таких його проявів: прийнятне насильство, коли члени суспільства виконують волю правлячих класів, не відчуючи безпосереднього тиску; приховане

насильство, коли кожен член суспільства за своїм соціальним статусом, не усвідомлюючи цього, сам бере участь у насильстві.

Взагалі значення атрибуту полягає в тому, що це є невід'ємна, необхідна властивість для забезпечення цілісності. Насильство – дії, що вживаються у відношенні людини і суспільства проти їх волі, що перешкоджають або обмежують реалізацію їх волі. Саме насильство за умов тоталітарного режиму є основним атрибутом, адже є одним із головних засобів політичного управління.

Якщо проаналізувати історію, то яскравим прикладом, який може розкрити сутність цього режиму є період правління Й.Сталіна. Він і його оточення проводили жорстоку, послідовну політику ліквідації передусім будь якої опозиції, а також всіх тих, хто міг сумніватися щодо правильності генерального курсу партії більшовиків на чолі з її вождем. Тобто використовувалися усі види насильства. Найсильнішою зброєю Сталіна як диктатора було насильство як система і її основний елемент – терор, який зумів викликати всезагальний панічний страх. «Сталін, – вказує В. Бадрак, – той, приходу до влади партії більшовиків, наказав катувати політичних в'язнів» [1, с. 207].

У сучасних вітчизняних джерелах насильство трактується як умисний фізичний чи психологічний «вплив однієї особи на іншу проти її волі, що спричиняє цій особі фізичну, моральну, майнову шкоду, або містить у собі загрозу заподіяння зазначеної шкоди зі злочинною метою». Аналізуючи сутність насильства і його соціально-політичні наслідки, К. Маркс і Ф. Енгельс зазначали, що якщо буржуазія під час революції стане застосовувати проти пролетаріату терор, то і пролетаріат має законне право застосовувати проти неї свій революційний терор. Як показала історія під час Жовтневої революції і встановлення влади диктатури пролетаріату, більшовики широко застосовували у своїй політиці і практиці насильство і терор.

Отже, можна дійти висновку що саме насильство є основним атрибутом тоталітарного режиму, оскільки завдяки йому проявляється сутність цього режиму.

Список використаних джерел

1. Бадрак В.В. Стратегии злых гениев: Апология деструктивных мотиваций В. В. Бадрак. – Харьков: Фолио, 2010. – 412 с.
2. Клімова С.В. Сущность тоталитаризма. Его основные черты. – М.: МГУТиУ, 2007. – 56 с.
3. Курс лекцій з політології . Учеб. пособие для вузов: Отв. ред. М.Н. Марченко. – Тернопіль: Магнолія плюс, 2006. – 236 с.

Ключові слова: політичний режим, тоталітаризм, влада, насильство.
Науковий керівник: к.політ.н., доцент Милосердна І. М.

*Козирська Юлія Володимирівна,
Дудар Аліна Євгенівна*

студентки 3 та 1 курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗБРОЙНИЙ КОНФЛІКТ В ДОНЕЦЬКІЙ ТА ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТЯХ: ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Забезпечення територіальної цілісності, єдності, народовладдя, охорони конституційного ладу, прав і свобод громадян є одними з основних функцій будь-якої держави [3, с.178]. Ситуація, що склалася в кінці лютого 2014 року в Автономній Республіці Крим і згодом мала своє продовження в Донецькій і Луганській областях, безумовно, найсерйознішим чином впливає на права громадян, що проживають на цих територіях, на їхні долі [2, с. 89].

Кваліфікація подій в Донецькій та Луганській областях є вкрай важливою, оскільки вона визначає, який статус мають безпосередні учасники збройного конфлікту та які норми міжнародного гуманітарного права повинні застосовуватися у кожному конкретному випадку. Особливо це питання є важливим для захисту цивільного населення і цивільних об'єктів [2, с. 89].

Слід зазначити, що окремі аспекти досліджуваної теми були розглянуті у працях Кормич Л.І., Польового М.А., Кориневич А.О., Кузьміна Е.Е., Стрельцов Є.І., Гнатовський М.М., Лисенко О.М., Мартиненка О.А. та ін.

У квітні 2014 року на території Донецької, Луганської областей почалося протистояння Збройних Сил України, підрозділів Служби безпеки України і Міністерства внутрішніх справ України проти організованих антиурядових проросійських збройних формувань, які не визнавали результатів Революції Гідності, Євромайдану і хотіли повторити на території Донецької і Луганської областей так званий «Кримський сценарій», тобто незаконне і протиправне включення територій цих областей до складу Російської Федерації [1, с. 4].

Першою фазою цього конфлікту стало зайняття і контроль антиурядовими проросійськими збройними формуваннями міста Слов'янськ Донецької області і проголошення курсу на створення так званих «суверенних і незалежних Донецької та Луганської народних республік». По суті, з того часу на території Донецької і Луганської областей йде збройне протистояння між Збройними Силами України та іншими військовими формуваннями України з одного боку та організованими антиурядовими збройними формуваннями так званих «Донецької народної республіки» і «Луганської народної республіки» з іншого. Допомогу цим антиурядовим збройним формуванням активно надає

Російська Федерація. При цьому, ця допомога включає як фінансування, постачання озброєнь та паливних матеріалів, так і пряму замасковану участь російських військовослужбовців і цілих підрозділів Збройних Сил Російської Федерації в цьому конфлікті [1, с. 4]. Зрозуміло, що такі події не можуть залишатися без оцінки з боку міжнародного права.

Основою міжнародного гуманітарного права є чотири Женевські конвенції від 12 серпня 1949 р. про захист жертв війни, а також два Додаткові протоколи до них від 8 червня 1977 р. Україна ратифікувала всі ці міжнародні договори, отже їх положення є обов'язковими для нашої держави [1, с. 4].

У застосування міжнародного гуманітарного права є один важливий момент — ця галузь міжнародного права застосовується лише до ситуацій двох видів збройних конфліктів (міжнародного і неміжнародного характеру), і не застосовується до внутрішніх заворушень та інших актів насильства, які не досягли порогу збройного конфлікту [5].

Як ми знаємо, в Україні зараз проводиться антитерористична операція (АТО), а режим воєнного стану не був введений. Проте це національне регулювання жодним чином не впливає на кваліфікацію ситуації з точки зору міжнародного гуманітарного права і саме об'єктивна кваліфікація ситуації на основі норм міжнародного гуманітарного права (при її проведенні міжнародним ад'юдикаційними (судовими) органами і міжнародними організаціями) визначатиме, яким чином ця галузь міжнародного права може захистити права мешканців Донецької і Луганської областей при наявності ситуацій міжнародного чи неміжнародного збройного конфлікту.

Єдиною підставою застосування норм міжнародного гуманітарного права є фактична наявність міжнародного або неміжнародного збройного конфлікту незалежно від причин, з яких цей збройний конфлікт розпочався. []

У справі *Тадіча* МКТЮ визначив, що неміжнародний збройний конфлікт — це тривале застосування збройної сили між державою і організованою збройною групою або між організованими збройними групами. Найскладніше неміжнародний збройний конфлікт відрізнити від ситуацій внутрішніх заворушень і безпорядків, злочинності, які під регулювання міжнародного гуманітарного права не підпадають. Критерії для проведення відмінності між неміжнародним збройним конфліктом та внутрішніми заворушеннями і безпорядками МКТЮ виклав у справі *Боскоскі*, в якій трибунал зазначив, що рисами збройного конфлікту є організованість збройних угруповань, тривалість збройних сутичок, територія, на якій проходять збройні сутички та їхня інтенсивність [6]. Очевидно, що конфлікт у деяких районах Донецької і Луганської області підпадає під всі ці критерії, а тому може вважатися неміжнародним збройним конфліктом.

До всіх неміжнародних збройних конфліктів застосовується стаття 3, спільна для всіх чотирьох Женевських конвенцій про захист жертв війни від 12 серпня 1949 р., яка містить мінімальні гарантії захисту жертв такого виду збройних конфліктів. Також до неміжнародних збройних конфліктів застосовується Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 червня 1949 р., що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру від 8 червня 1977 р. (ДП II). На відміну від статті 3, спільної для Женевських конвенцій 1949 р., ДП II застосовується не до всіх неміжнародних збройних конфліктів, а лише до тих, які відбуваються на території держави – учасниці Женевських конвенцій 1949 р. між її збройними силами і антиурядовими збройними групами або іншими організованими збройними групами, які, перебуваючи під відповідальним командуванням, контролюють частину її території, що дає їм змогу здійснювати безперервні та погоджені воєнні дії та виконувати ДП II [7]. Тобто, для свого застосування, ДП II встановлює критерії перебування організованої збройної групи під відповідальним командуванням і контролю над певною частиною території держави. Все це має місце у конфлікті на Донбасі, а тому він може бути визначений як неміжнародний збройний конфлікт між Збройними Силами України та іншими військовими формуваннями України з одного боку і організованими збройними групами, так званими «арміями Донецької і Луганської народних республік» та «ополченнями», з іншого.

Цей неміжнародний збройний конфлікт підпадає під регулювання як статті 3, спільної для чотирьох Женевських конвенцій 1949 р., так і ДП II і обидві його сторони мають виконувати їхні вимоги, зокрема, не зачіпати тих осіб, що не беруть або перестали брати участь у збройному конфлікті, захищати медичний і духовний персонал, цивільне населення, культурні цінності та ін. Крім того, обидві сторони збройного конфлікту на Донбасі повинні дотримуватися основоположних принципів міжнародного гуманітарного права, зокрема принципу розрізнення (тобто атакувати лише військові цілі та осіб, що безпосередньо беруть участь у збройному конфлікті та не атакувати цивільне населення і цивільні об'єкти) [8].

Проте, який би збройний конфлікт не мав місце, міжнародне гуманітарне право у будь-якому випадку надає захист і гарантії цивільному населенню та особам, які не беруть безпосередньої участі у збройному конфлікті та захищає права людини під час будь-якого збройного конфлікту. Саме тому сторони і безпосередні учасники збройного конфлікту мають чітко усвідомлювати свої права і обов'язки за міжнародним гуманітарним правом і неухильно його дотримуватися. Адже, як відомо з історії, кожен збройний конфлікт коли-небудь завершується, а відповідальність за злочини і порушення, здійснені під час нього, може настати у будь-який момент як на національному, так і на міжнародному рівні.

Список використаних джерел

1. Дослідження Української Гельсінської спілки з прав людини / М.М. Гнатовський, А.О. Кориневич, О.М. Лисенко; за заг. ред. А.О. Кориневича, О.А. Мартиненка — К.: КВІЦ, 2015. — 42 с.: іл.
2. Кориневич А. О., Актуальні проблеми міжнародного права, міжнародних відносин, безпеки та глобалістики // Актуальні проблеми політики. — 2014. — Вип. 53. — С.94
3. Кормич Л.І., Польовий М.А. Гібридна війна Російської Федерації проти України: загрози незалежності та цілісності української держави та принципам світоустрою, закладеним після Другої світової війни // Світовий політичний процес. Глобальний та національний виміри. — Одеса, 2017.
4. Обычное международное гуманитарное право. Нормы [Електронний ресурс].—Режимдоступу:<https://www.icrc.org/rus/assets/files/other/customary>
5. International Court of Justice. Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons. Advisory Opinion (1996) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.icj-cij.org/docket/files/95/7495.pdf>
6. International Criminal Tribunal for former Yugoslavia. Boskoski & Tarculovski (IT-04-82) [Електронний ресурс].— Режим доступу: http://www.icty.org/case/boskoski_tarculovski/4
7. Convention (I) for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field. Geneva, 12 August 1949 [Електронний ресурс]. Режимдоступу:<https://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Treaty.xsp?documentId=4825657B0C7E6BF0C12563CD002D6B0B&action=openDocument>
8. Human Rights Watch. Eastern Ukraine: Questions & Answers about the Laws of War [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.hrw.org/news/2014/09/11/eastern-ukraine-questions-and-answers-about-laws-war>

Ключові слова: кваліфікація подій, збройний конфлікт, антиурядові збройні формування, міжнародне гуманітарне право, Донецька та Луганська області

Науковий керівник: к.політ.н., доцент Полухіна А. В.

Ложко Катерини Василівни

студентка 1-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ТЕРОРИЗМ ЯК ЯВИЩЕ СУЧАСНОЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Актуальність теми обумовлена тим, що у ХХІ столітті особливого звучання набула проблема тероризму як одного з найнебезпечніших і важкопрогнозованих глобальних викликів суспільству. Останнім часом тероризм стає дедалі кривавішим, жорстокішим, цинічнішим та

різноманітнішим. Постійно зростає кількість держав, які відчули на собі жакливі наслідки терористичних актів. Тероризм — це нове в історії людства явище, серйозна загроза для миру і демократії. Він переростає в катастрофічний чинник, від якого залежить доля людства. Тому постає негайна проблема дослідження тероризму як форми політичного насилля

Тероризм, як небезпечне явище людства, стоїть в одному ряду світових загроз поряд з організованою злочинністю, наркобізнесом, ядерною та екологічною небезпекою. Це обумовлено, насамперед тим, що тероризм стає самим поширеним засобом вирішення конфліктів у різних регіонах планети. Вірус насильства уражає як високорозвинені країни, так і периферію цивілізованого світу. Основний метод тероризму — погроза застосування насильства, що переходить в збройну конфронтацію, яка не є воєнним конфліктом [1, с. 45].

Загальними тенденціями розвитку сучасного тероризму є: транснаціональний характер; ідеологічне забезпечення; установка на світову війну; прагнення отримати доступ до зброї масової поразки та здійснювати загрозу ядерного шантажу; оволодіння сучасними технічними засобами та “професіоналізація”; співробітництво із засобами масової інформації; розпорядження значними фінансовими ресурсами; нівелювання, конвергенція основних течій.

Серед основних причин виділяють: політичні, ідеологічні, націоналістичні, сепаратистські, етнографічні, релігійні, психологічні, територіальні, географічні, соціальні, економічні. Вони можуть породжувати різні, нерідко непримиренні протиріччя і конфлікти в суспільстві, вирішення яких певні особи, шари, групи, партії і навіть цілі народи бачать тільки в насильницькому перебудові власної держави і навіть світу в цілому.

На думку П. Кабанова, головними у детермінації тероризму є політичні причини, а саме:

- нав'язування правлячою елітою нетрадиційних для суспільства соціально-політичних нововведень;
- репресії з боку правлячої еліти щодо позиційних політичних партій;
- загострення внутрішньополітичних конфліктів всередині самої країни;
- цілеспрямоване розпалювання національної ворожнечі окремими людьми, групами, партіями.

І. М. Рижов стверджує, що тероризм являє собою складне, багатомірне явище. Крім правових, він торкається цілого ряду інших проблем — психологічні, історичні, технологічні й т. п. Саме цей факт й обумовлює необхідність більш детального аналізу стратегій боротьби з тероризмом, їх позиціонування в свідомості громадянського населення, в інтересах якого ця боротьба ведеться [2, с. 140].

Дослідження показують, що в Україні ще не створена дієва державна система протидії тероризму, а існують лише окремі її елементи. Тому, необхідно створити дієву загальнодержавну систему органів, структур та інституцій, які будуть здійснювати превентивні заходи із загрозами тероризму, організувати боротьбу з терористичними осередками та ліквідовувати наслідки терористичних актів.

Г. П. Жаровська стверджує, щоб знищити тероризм і терористичні організації потрібно створити належні організаційні та правові передумови, вести строгий облік і контроль осіб, що входять в організаційні злочинні групи з точки зору можливості їх участі у терористичній діяльності [3, с. 288].

Аналіз зарубіжного досвіду у сфері боротьби з тероризмом дозволяє полегшити аналогічні процеси у нашій країні. Вироблення правових антитерористичних норм у національному законодавстві на основі глибокого вивчення досягнень інших країн у цій галузі дозволить використовувати алгоритми боротьби з цим явищем. Крім того, слід розробити конкретні кроки щодо удосконалення взаємодії всіх антитерористичних сил на державному та місцевому рівнях, створити спільні механізми та методики профілактики, попередження, а також єдиний інформаційний простір. І хоча сьогодні різні держави створюють національні програми по боротьбі з тероризмом, спецслужби і правоохоронні органи координують свою роботу, прояви цього явища стають помітнішими.

Отже, сучасні умови розвитку терористичної активності зумовлюють необхідність комплексного підходу до протидії цьому явищу з використанням усіх наявних засобів у межах правового поля та всіх галузей права. Тому дана тема є вкрай важливою і потребує свого практичного вирішення як на державному, так і на міжнародному рівні.

Список використаних джерел

1. Землянський Ю. В. Загроза тероризму в Україні // Тероризм і боротьба з ним. Аналітичні розробки, пропозиції наукових та практичних працівників: Міжвідомчий науковий збірник. — Том 19. — К., 2000. — С. 45-50.
2. Рижов І. М. Стратегічне планування боротьби з тероризмом в Україні: сутність, стан та перспективи вдосконалення / І. М. Рижов // Вісник запорізького юр. Інституту. — 2009. — №3. — С. 140-149.
3. Жаровська Г. П. Концептуальні засади боротьби з тероризмом як прояв діяльності транснаціональної організованої злочинності в Україні, присвяченої 250-річчю трактату Чезаре Беккарія (м. Одеса, 13 черв. 2014 р.). — Одеса : Юрид. л-ра, 2014. — С. 283-289.

Ключові слова: тероризм, терористичний акт, конфлікт, насилля.
Науковий керівник: к. політ. н., доцент Дзюбенко Ю. М.

Микулич Олександр Ігорович

студент 6-го курсу факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»

ГЕОПОЛІТИЧНИЙ РЕГІОН «ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНА ЄВРОПА»: СТАН ВИВЧЕНОСТІ

В наслідок того, що Україна в останні роки переорієнтовується на західний простір, а отже дедалі більше співпрацює з західними сусідами в багатьох сферах життєдіяльності, цікаво дослідити специфіку цього регіону для його глибшого розуміння. Розглядаючи слово «регіон» у глобальному контексті, то визначаємо його, як групу прилеглих країн, що становлять окремий економіко-географічний, чи близький за національним складом і культурою, або однотипний за суспільно-політичним ладом район світу [1, с. 36].

Отже, у географічному сенсі Центральнo-Східна Європа (далі ЦСЄ) являє собою групу країн-сусідів, що розташовані між Німеччиною і Росією, Балтикою і Балканами. Країни цього регіону належать до одного мовного середовища, мають спільну культуру, почасти державність: упродовж століть їх народи жили часто у межах однієї держави – Речі Посполитої, Австро-Угорської, частково Російської та Османської імперій. Схожість історичного розвитку спричинила зрештою близькість ментальностей, національних характерів тощо. Але подальша логіка суспільно-політичних перетворень обумовлена наслідками існування у цих країнах авторитарно-тоталітарних режимів, спричинила утвердження суто політичного розуміння поняття ЦСЄ, до якого сьогодні відносять Польщу, Чехію, Словаччину, Угорщину.

Формування поняття «Центральнo-Східна Європа» пройшло декілька етапів. Ще в період Стародавнього світу зародилося поняття «Центральна Європа» [4, с. 27]. Упродовж кількох сот років Центральна Європа завжди ототожнювалась зі Священною Римською імперією, хоча цей конгломерат ніколи не становив унітарної держави, але охоплював спільні історичні традиції, культури і правосвідомості від північно-східної Франції до західної Польщі. У 40-і роки XIX століття виявилася тенденція виокремлення регіону ЦСЄ з боку Німеччини, яка трактувала регіон як простір для власної культурної, економічної і політичної експансії. У відповідь на німецьке «уявлення» регіону, а також під впливом турецької загрози з'явилися концепції слов'янського світу у вигляді різних варіантів панславізму. Зазначимо, що у рамках ідей слов'янської єдності немає місця поняттю ЦСЄ як особливого регіону [3, с. 133]. Паралельно з цим серед ненімецьких підлеглих Габсбургів ствердилось бажання виокремлення регіону ЦСЄ. З самого початку ця концепція включала в себе два політичних

мотиви — об'єднавчий та ізоляціоністський. З одного боку, вона виконувала інтегруючу роль по відношенню до народів регіону, підкреслюючи спільність їх долі та необхідність солідарності. З іншого боку — це захист, перш за все, від Росії та Німеччини. Незважаючи на загарбницькі настрої тодішньої Німеччини, Польща прагнула бачити Підкарпатську Русь у складі Угорщини, щоб встановити з нею спільний кордон і створити під власним керівництвом «інтермаріум» — блок малих і середніх держав між Балтійським й Чорним морем, що створювало б умову для проведення великодержавницької політики Польщі.

Наступні десятиріччя стали часом появи нового поняття — «Серединна Європа». Німецька геополітика з моменту свого зародження теоретично обґрунтовувала експансіоністську, агресивну зовнішню політику своєї держави. На початку XX століття група німецьких вчених в складі Ф. Ліста, К. Брука, К. Франца та Ф. Науманна висунула концепцію «Серединної Європи». Суть цієї концепції полягає в створенні під контролем Німеччини союзу держав Центральної та Східної Європи від Балтики до Адріатичного та Чорного моря. Цей союз дозволяв би вирішувати проблему «життєвого простору» для Німеччини, оскільки, як писав Ф. Науманн, «по суті Серединна Європа буде німецькою» [5, с. 8]. Однак німецькі мрії про сильну Середню Європу були пізніше зруйновані як Версальським мирним регулюванням, так і нищівною поразкою гітлерівського рейху у Другій Світовій війні. Перша чверть XX століття стала періодом «ренесансу» концепції Центральної Європи.

Після Другої Світової війни і в часи «холодної війни» набув значного поширення термін «Східна Європа». До кінця 80-х років він перетворився у геополітичне поняття. Враховуючи, що конфлікт Схід-Захід мав багатоаспектний характер, східноєвропейський регіон нібито змінював свої обриси. Виходячи, наприклад, з протиставлення військових союзів — НАТО і Організації Варшавського Договору, «Східна Європа» нараховувала сім держав: Польщу, Німецьку Демократичну Республіку, Чехословаччину, Угорщину, Румунію, Югославію, Болгарію, Албанію [2, с. 7]. Об'єднувало ці держави наявність в них устрою, який називали соціалістичним, що відрізняється від західного суспільного ладу. Синонімами поняття «Східна Європа» у ці часи стали терміни «реальний соціалізм», «соціалістичні країни», «світова соціалістична система», «соціалістична співдружність». Таким чином, термін «Східна Європа» фактично став синонімом радянського блоку.

Натомість ще на початку 80-х років з'явилась нова мода на термін «Центральна Європа», коли майже одночасно були опубліковані три роботи відомих авторів: Е. Сюча, Ч. Мілоша і М. Кундери. Ці дослідники намагалися різко відокремити свою «Центральну Європу» від батьківщини «реального соціалізму». Причину відродження поняття «Центральна Європа» американський політолог Майкл Роскін пояснює

тим, що під час холодної війни не існувало «середини» і термін просто перестав вживатися, однак із падінням комуністичних режимів він відродився. У політичній площині у 1990-ті роки поняття «Центральна Європа» слугувало тому, щоб об'єднати ймовірних кандидатів на вступ до ЄС і відокремити їх від країн СНД [4, с. 162].

На сьогодні у світовій та українській науці поширеним є підхід, відповідно до якого виокремлюється регіон Центрально-Східної Європи або Східно-Центральної Європи. Слід зазначити, що серед дослідників немає одностайності щодо визначення країн, які складають даний регіон. Можна впевнено сказати, що ЦСЕ сьогодні є потужним геополітичним регіоном. Частина країн інтегровані в європейські і трансатлантичні структури, тобто, позбавлені від необхідності проводити різницю між ними і традиційними членами ЄС, НАТО.

Отже розуміння ЦСЕ як геополітичного регіону змінювалось упродовж віків залежно від того хто претендував на гегемонію у ньому. Завдяки спільним, або частково спільним, імперським центрам до ХХ століття в регіоні сформувались народи близькі за культурним, національним, економічним, політичним, релігійним, соціальним життям. Після розпаду СРСР та інтеграції західної частини ЦСЕ до структур Заходу, деякі науковці почали виокремлювати останні країни як власне центрально-європейські, щоб відрізнити їх від країн колишнього Радянського Союзу.

Список використаних джерел

1. Гладкий Ю.Н., Чистобаев А.И. Регионоведение / Ю.Н. Гладкий. — Учеб. для студ. вузов. — М. : Гардарики, 2003. — 452 с.
2. Каганов Ю.О. Центрально-Східна Європа як історичний регіон: зміст та еволюція концепції / Ю.О. Каганов // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. — Запоріжжя: Просвіта, 2005. — Вип. XIX. — С. 333–341.
3. Мельник В., Сковчиас Л. Політична регіоналістика: предметне поле і теоретико-методологічні основи / В. Мельник // Вісник Львівського університету. Серія: філософські науки. — 2002. — Вип. 4. — С. 131-137.
4. Носков В.В. Изобретая Центрально-Восточную Европу. К выходу в свет коллективного труда польских и французских историков «История Центрально-Восточной Европы» / В.В. Носков // Диалог со временем. 2010. — № 32. — С. 323–346.
5. Шаншиева Л.Н. Немецкие историки о концепции Центральной Европы / Л.Н. Шанишева // Политическая наука. — 2001. — № 4. — С. 78-84.

Ключові слова: регіон, Центрально-Східна Європа, «Серединна Європа», соціалістичні країни, близькість.

Науковий керівник: к.політ.н., доцент Миросердна І. М.

ПОЛІТИЧНА ЕЛІТА ПЕРІОДУ КИЇВСЬКОЇ РУСІ ТА ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОГО КНЯЗІВСТВА

Процес формування української політичної еліти досить складний і дискусійний, але тим і цікавий, він потребує окремого дослідження. Успішність держави залежить від якості її еліти. Влада та її носій – політична еліта, завжди були в центрі уваги світової історичної науки. *В будь-якому суспільстві існує і повинна існувати меншина населення, яка ухвалює найважливіші рішення в суспільстві і править більшістю, і українське суспільство не є виключенням.*

Автором поняття «еліта» є італійський вчений В. Парето, який досліджував даний феномен. Її основоположниками також вважають Р. Міхельса, Ж. Сореля, М. Вебера. На проблеми еліт звертали увагу такі вітчизняні вчені, як І. Лисяк-Рудницький, Г. Грабович, Я. Пеленський, Д. Видрін, Б. Гаврилишин, В. Голубь, О. Гринів, Б. Кухта та ін.

В історичному аспекті першим циклом елітотворчих процесів на українській землі є період Київської Русі та Галицько-Волинського князівства. Починаючи з першої половини XI ст., у Київській Русі з'являється власне літописання. Саме у літописі «Повість минулих літ», авторами якої вважається Нестор Літописець і Сельвестр, ми знаходимо перші згадки про наших пращурів, що іменували себе «русами» і сам літопис починається зі слів «откуда есть пошла Руская земля и хто в ней почаль първѣе княжити». Відповідь автора була наступною: *«... Коли ж поляни жили осібно й володіли родами своїми... Од них ото є поляни в Києві й до сьогодні...»* [1, с. 68].

Виходячи зі сказаного, можна зробити висновок, що ще до братів-засновників Києва, вже тоді існувала певна політична організація. Еліта Києва мала полянське походження, про це свідчить факт заснування держави Куявія. Еліта була автохтонною, як правило формувалася з дружинників і представників княжої родини. Лише пізніше до складу еліти почали входити ремісники і торцівці, але так і не увійшли землевласники, тому що земля була общинною власністю.

Українська дослідниця Л. Копитова справедливо зазначає: «Історія вітчизняної політичної думки щодо політичної еліти бере початки в ідеях Київської Русі...». Розглянемо більш детально становлення політичної еліти цієї доби [2, с. 5].

Як держава, Київська Русь сформувалася під впливом об'єктивних чинників, передусім через загрози зовнішніх ворогів. Першим щаблем політичної еліти були князь та бояри. Саме слово

«бояри» походило від давньо-тюркського — «знатна людина». *Бояри — правляча еліта суспільства, вони були грошовитими людьми, але вони були не лише найбагатшою верстовою суспільства, а й владним органом. Натомість, бояри Київської Русі були досить пасивним елементом, оскільки відчували на собі тотальну владу князя та тимчасовість їхнього становища.*

Другий щабель правлячої верстви в Київській Русі займала дружина. За своїм походженням дружина, як правило, була іноземною, складалася здебільшого з представників народів Півночі — шведів, норвежців, датчан. Але швидко внаслідок асиміляції процентне відношення іноземного етносу зменшилося. Н. Полонська-Василенко зазначала, що «верхівку вільних людей складали члени княжої дружини — так звані «княжі мужі», еліта, що виступала як дорадники, співучасники всієї діяльності князя». «Дружинник» означає — «друг», «товариш». Тобто дружинник не є слугою князя, а людиною, із якою останній має рахуватись, адже дружина служить князю, поки її влаштовують умови. У свою чергу, князь розуміє, що все, що він має, здобуто і залишається в нього лише завдяки його дружині. З прийняттям у 988 р. християнства важливу роль в державному механізмі починає відігравати прошарок духовенства [3, с. 367].

Натомість, вчений В. Липинський вважав, що «варяги не стали справжньою елітою українського народу, оскільки князь та його оточення не мали своєї власності, а тільки кочували по опанованій території. Відтак вони не були зацікавлені в нормальному функціонуванні держави. І лише за часів Галицько-Волинського князівства намітилися тенденції перетворення названого прошарку в повноцінну еліту» [4, с. 11].

Вірною є думка українських науковців про особливий статус Галицько-Волинської держави як головного спадкоємця Київської Русі. Саме ця земля однією з перших виокремилася з гігантської, навіть за сучасними уявленнями, Київської держави, саме вона поступово увібрала в себе майже весь український етнос в межах його географічного розселення (за виключенням Чернігівщини — давнього політичного опонента), змогла зберегти не тільки незалежну політику та європейський вектор розвитку, а і рідну мову, культуру, віру і традиції не тільки в суворих умовах внутрішніх протиріч та непростих відносин з сусідами, але і під час монгольської навали. У цьому ми бачимо велику заслугу галицько-волинської еліти — не тільки князівської верхівки, а і військово-політичної елітної верстви, релігійної еліти (вищого духовенства та ченців-книжників), «мужів градських» — міської старшини та купецько-ремісничої керівної верхівки міст, і частини еліти військово-економічної — місцевих великих землевласників, знаменитого і норовливого великого боярства.

У Галицько-Волинському князівстві боярство було сильнішим і активнішим. Це пояснюється тим, що бояри були власниками своїх

земель, а не дарованих князем. Як спільність, вони розвивалися самостійно і передусім були виразниками власних інтересів. Показником сили боярства є те, що вони ставили свій підпис на документах поряд з підписом князя. Каналами рекрутування політичної еліти було військо, регіональне управління. Боярство намагалося закріпити отримані блага. Цей процес розвивався через вирішення суперечностей між власними інтересами бояр та інтересами держави [5, с. 132].

Падіння Київської, а відтак і Галицько-Волинської держав погіршило становище української політичної еліти. Аналіз джерел з проблематики дослідження призводить також до наступних висновків: княжа елітна верства у процесі свого генезису і еволюції виробила своєрідну, притаманну лише їй систему виховання володарів, засновану на християнських цінностях, традиціях звичаєвого права і історичному досвіді владної еліти. Система виховання князів була уніфікована і спрямована на формування у них елітарного світогляду, а також прищеплення лідерських якостей, навичок військової справи, державного будівництва та управління.

Список використаних джерел

1. Скуратівський В.Л. Історична ритміка українських еліт/ Політична думка. — 1994. — № 3.
2. Копитова Л. С. Політичне лідерство як феномен сучасної політичної культури. Автореф. дис.. на здобуття наук. ступеня канд. пол.. наук: спец. 539 23.00.03. — політична культура та ідеологія / Копитова Л. С. — К., 2011. — 20 с.
3. Полонська-Василенко Н.Д. Історія України. — Т. 1. — С. 460-461.
4. Липинський В.К. Релігія і Церква в історії України / В.К. Липинський. — Львів: Дружина, 1933. — 133 с.
5. Журавський В.С., Кучеренко О.Ю., Михальченко М.І. — Політична еліта України: теорія і практика трансформації: навч. посіб. — К.: "Логос", 1999. — 264 с.

Ключові слова: еліта, політична еліта, князівство, правляча верхівка, історія.

Науковий керівник: к.п.н., доцент Кройтор А. В.

Трушкіна Анна Дмитрівна

студентка 1-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕЛІТИ В УКРАЇНІ

Актуальність дослідження процесу формування регіональних політичних еліт полягає в тому, що вони відіграють значну роль у розвитку регіонів, виступають провідниками загальнонаціональної політики на місцях, слугують опорою державному механізму, а також формують нормативний, бюджетний, податковий, організаційний та управлінський простір для успішної діяльності органів місцевої влади й управління. Дослідженням цієї проблематики займалися такі вчені, як О. Рафальський, А. Пікалов, Ю. Горбунов, В. Рихлік, О. Дашаківська, Є. Остренко, Ю. Мацієвський та інші [4, с. 48].

Поняття «регіональна еліта» у вузькому сенсі можна розуміти як еліту, що складається з осіб, котрі займають основні посади в органах державної влади й місцевого самоврядування в регіоні й безпосередньо впливають на процес прийняття політичних рішень. В більш широкому значенні це поняття включає також осіб, які представляють регіональну партійну еліту, провідні громадські організації, ділову еліту, представників інтелектуальної та культурно-просвітньої еліти регіону.

Перш ніж переходити до аналізу особливостей формування регіональної еліти в Україні, необхідно звернути увагу на різні підходи до її класифікації:

1) соціогенетичний, який визначає регіональну еліту через професійні, кар'єрні та освітні критерії;

2) географічний, що визначає регіональну еліту за її територіальним походженням. Передбачається поділ на «своїх» (вихідці з цього регіону) і «чужих» (вихідці з інших регіонів);

3) етнічний, який визначає поділ регіональної еліти відповідно до її етнічної приналежності [5, с. 82].

Специфіка структурної будови, ідейних настанов та стандартів політичної поведінки регіональні еліти в Україні визначається її історичним розвитком і завданнями, які постають перед нею в умовах сучасної української регіональної політики. Основними вимогами щодо функціонування регіональних еліт з боку центру є її підпорядкованість та здатність керувати політичною й соціально-економічною ситуацією в регіоні. Лояльність до центру забезпечує впевненість у безпеці від можливого усунення від політичної влади.

Соціальний, віковий та гендерний склад регіональних еліт забезпечує уявлення щодо рівня відповідності процесу їхнього формування

основним вимогам сучасного суспільства. Водночас рівень демократичності й плюралізму процесу формування регіональних еліт в сучасній Україні поки ще є достатньо низьким, немає гарантій гендерної, соціальної та етнічної рівності. Канали рекрутування регіональних політичних еліт пов'язані з освітнім цензом та професійною орієнтацією.

Дослідження регіональних еліт США та країн Західної Європи Ю. Горбунова підтвердили, що добір осіб на елітарні посади в цих країнах також тісно пов'язаний з їх соціальним статусом, освітою і статтю. Так, жінки в регіональній еліті склали лише 7%. Осіб з вищою освітою серед членів парламенту — 80%, серед державних чиновників — 96% [1].

Сьогодні в Україні регіональні процеси елітотворення все ще несуть ознаки її радянського минулого й залишаються далекими від публічних політичних процесів. Чинне законодавство і традиції спрямовані на зміцнення зв'язку між регіональною і центральною елітою, що не дозволяє регіональній еліті повністю реалізовувати свої інтереси й ставить її в залежне від центру положення [5, с. 98]. Позитивно на механізми функціонування регіональних політичних еліт впливає процес децентралізації, який зараз відбувається в Україні. Проте сучасна українська регіональна еліта все ще залишається тісно пов'язаною з центром, переважна більшість її представників походять з родин політиків або мають родичів в уряді.

Головною метою функціонування регіональних еліт є представництво групових інтересів, боротьба за їхнє здійснення. Ці процеси гальмуються «радянськими» думками про неможливість досягнення компромісу з центром та неефективність власних зусиль [2, с. 8]. Проблемами, які гальмують процеси консолідації сучасної регіональної політичної еліти, є також різний рівень розвитку, історичні особливості конкретних регіонів, мінлива політична та соціально-економічна ситуація, тиск обставин та політичних рішень загальнодержавного рівня. Проте демократичні зміни останніх років зламали традиції й дещо змінили механізми взаємовідносин між центром і регіоном, особливо в напрямку формування регіональних еліт [3, с. 297].

Останнім часом у регіонах спостерігається зміна становища еліт і контреліт. Події «революції гідності» змінили принципи формування та взаємодій політичних еліт на центральному рівні, розпочався процес децентралізації державного управління, відбулася зміна вікових поколінь, професійного та гендерного складу еліт. Майбутні напрямки змін залежать від активності громадянського суспільства та цілеспрямованості зусиль нової влади [4, с. 50].

Наразі процес регіонального елітотворення не є завершеним. Пасивність регіональної політичної еліти України щодо законодавчих ініціатив, що безпосередньо стосуються її статусу та компетенції, незначний економічний потенціал та недостатньо врегульовані

взаємовідносини з центром є перепонами на шляху до майбутньої еволюції регіональних еліт в більш стабільну й здатну захищати свої інтереси групу. Проте вже зараз регіональна політична еліта є важливою складовою загальнодержавної еліти, що має значний політичний потенціал.

Список використаних джерел

1. Властные региональные политические элиты, их характеристика [Електронний ресурс] // Горбунов Ю.В. — Режим доступу: http://www.superinf.ru/view_helpstud.php?id=2474
2. Балута Т. П. Групи інтересів у політичному процесі сучасної України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : спец. 23.00.02 "політичні інститути та процеси" / Балута Тетяна Павлівна — Одеса, 2010. — 17 с.
3. Регіональна політична еліта: тенденції творення. // Науковий вісник Ужгородського університету. — 2009. — №13. — С. 297–299.
4. Рибалка. С. В. Особливості формування і функціонування регіональних політичних еліт в сучасній Україні / С.В. Рибалка. // Політологія. Грані. — 2015. — №8. — С. 47–52.
5. Українські еліти в контексті місцевого і регіонального розвитку: історія та сучасність. Популярний нарис / [Пухтинський М., Власенко О., Ворона П., Лопатинський В., Обушний О.] — Полтава: ПП Шевченко, 2009. — 170 с.

Ключові слова: регіональні еліти, політичні еліти, реформування, децентралізація, елітотворення.

Науковий керівник: к.політ.н., доцент Дзюбенко Ю. М.

Чирка Тетяна Віталіївна

студентка 1-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ШЛЯХИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ

У світі немає жодної людини, яка б не стикалася з конфліктом. Конфлікт проявляється в діяльності соціальних груп, інститутів, у взаємовідносинах між людьми. У ХХІ столітті набув поширення саме політичний конфлікт. Спостерігаючи ситуацію в Україні, бачимо, що не лише вирішення, але й запобігання конфліктам мають багато труднощів. У суспільстві існують протиріччя, системні кризи, які зазвичай переходять у конфлікт. Тому в наш час проблема політичного конфлікту залишається дуже актуальною, вона потребує дослідження та пошуку нових шляхів вирішення.

Осмыслити конфлікти намагались ще давні філософи, але масштабні дослідження почались вже на початку XX століття. Вперше їх провів Г. Зіммель, він запропонував термін «соціологія конфлікту», впродовж десятиліття термін використовувався лише в теорії і вже після другої світової війни набув прикладного значення, в аналізі і розв'язанні конфліктних ситуацій. В Україні конфліктологію почали освоювати лише наприкінці 80-рр XX століття. Сучасні дослідники звертають увагу на недостатність розробки проблеми, пов'язаної з управлінням та розв'язанням конфліктів, співвідношення співробітництва і суперництва в їх врегулюванні.

Конфлікти, сигналізують владі та суспільству про розбіжності, протиріччя. Вони стимулюють дії, ставлять ситуацію під контроль, переборюють порушення, які виникають в політичному процесі. Дезінтеграція суспільства і дестабілізація влади виникають не через конфлікти, а через невміння врегулювати політичні протиріччя, або ігнорування цих протиріч. Німецький вчений Р.Дарендорф вважає, що людська воля і воля політичного вибору і частковості «існує лише в світі регульованого конфлікту» [1, с. 37]. Отже, лише постійне виявлення і розв'язання конфлікту може вважатися умовою стабільного і безперервного розвитку суспільства. Як зазначав Р. Дарендорф, правильна організація розв'язання конфлікту сприяє мінімізації соціальних, економічних та політичних втрат. Головне — уміння впливати на конфлікт в потрібному напрямку.

На жаль, істотне місце в розв'язанні конфліктів відіграють жорсткі конфронтаційні засоби, у тому числі й використання збройного насильства.

Серйозну небезпеку для світу представляє загострення проявів сепаратизму і націоналізму, тероризму і екстремізму, фундаменталізму і релігійного фанатизму в різних частинах світу.

Як і інші соціальні конфлікти, політичний конфлікт — це особливий вид суспільних відносин, які стосуються політичної влади та її функціонування. Необхідно знайти шляхи запобігання політичному конфлікту. Як вважає Ю. Батан, сутність запобігання полягає у подоланні умов та причин об'єкта профілактики [2, с. 15], тобто у нашому випадку — умов і причин політичної конфліктності.

Існують такі види політичної діяльності, які здатні відвернути політичний конфлікт, вони здійснюють безпосередній вплив на чинники, які призводять до конфлікту. Для того, щоб попередити політичний конфлікт, слід не доводити суспільство до високого рівня нестабільності. Завдяки цьому суспільство перейде на нижчий рівень своєї організації. Коли політичне та соціально-економічне становище населення погіршується, то ймовірність виникнення політичного конфлікту зростає. Прикладом цього може слугувати «Помаранчева революція» в Україні [3, с. 72].

Існують критичні ситуації, коли розпад суспільства зупинити неможливо. В такому випадку слід створити умови для відведення, або накопичення незадоволеної енергії населення. Найкраще спрямувати таку енергію в економічну сферу активності, що є в інтересах суспільства в цілому. Держава має скласти план дій, які будуть спрямовані на нейтралізацію негативно налаштованої частини населення. Це повинно створюватись на демократичних, цивілізованих та правових засадах. Наприклад, залучення людей в комісії чи ради, створені при центральній чи місцевій владі.

Необхідним є звернення уваги на готовність членів суспільства на перехід до вищої організації суспільних відносин. Тут важливо не прискорювати та не зупиняти процес переходу, тому що це може призвести до загострення кризових і конфліктних ситуацій.

Усі засоби запобігання конфліктам являють собою одну з конкретних можливостей людини узагальнювати емпіричну та теоретичну інформацію і на цій основі прогнозувати майбутнє. Запобігання політичному конфлікту є видом політичної діяльності, який являє собою попереднє розпізнання, ослаблення або усунення негативних факторів [4, с. 59].

Чи вдалою буде така діяльність, залежить від наступних складових. Найчастіше політичні конфлікти виникають через соціальну напруженість, тому дуже важливо мати інформацію про соціальні структури певної території чи регіону, де існує можливість виникнення політичного конфлікту. Наразі в Україні існує безліч груп населення, які різняться собою залежно від рівня доходів та соціального статусу, прихильності до тієї чи іншої політичної партії тощо. Важливо знати, в якому співвідношенні перебувають політичні групи і який відсоток від всього населення становить кожна група.

Крім інформації про соціальні групи, важливо знати про потреби, бажання, вимоги кожної соціальної групи. Особливу увагу слід приділяти відомостям про незадоволені інтереси.

Досить важливим є інформування про прихильність суспільства до тієї чи іншої політичної ідеології. Політичні сили можуть використовувати конфліктну ситуацію у власних інтересах, своїми програмами, листами, закликами провокувати населення на повстання, бунт, страйки, завойовуючи їхній авторитет.

Засоби масової інформації відіграють важливу роль у політичних подіях, їхні заклики активізують політичну діяльність населення. Важливо володіти інформацією про популярність тих чи інших телепередач, газет, радіопередач та їхню інформацію.

Часто політичний конфлікт виникає через прагнення до влади, егоїзм, неповагу до політичних суперників. На початку конфлікту важливо визначити, хто є дійовими особами конфлікту. Бажано знайти посередника, який перебуває у конфронтації і користується довірою та повагою в обох сторін [3, с. 72].

Для попередження політичних конфліктів потрібно володіти фінансовими, матеріальними, людськими можливостями. З їх допомогою можна реально вплинути на недопущення конфлікту.

У випадках, коли конфронтація виникла між владою і опозиційними фракціями, партіями, політичними лідерами, то можливо в такій ситуації приєднати опозицію до правлячої еліти, владних органів. Якщо є можливість переконати їх у тому, що конфлікт тільки погіршить ситуацію. В деяких випадках, владні структури повинні прислухатись до опозиції і ввести певні закони, виправити свою діяльність, але тільки в тому випадку, коли в основі лежать доведені факти.

Засобів щодо запобігання політичним конфліктам багато. Для досягнення спокою в Україні головними принципами є задоволення інтересів народу. Вирішальною є розробка програми дій, спрямована на нейтралізацію конфліктної ситуації. Потрібно використовувати по максимуму можливості запобігання політичним конфліктам. Для того щоб вони були ефективними, слід чітко визначати труднощі, які постають на цьому шляху.

Список використаних джерел

1. Дарендорф Р. У пошуках нового устрою / Р. Дарендорф. — К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006. — 109 с.
2. Батан Ю. Д. Поняттєво-категорійний апарат превенції як призначення права / Ю. Д. Батан // Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка. — 2017. — № 4 (80). — С. 11–19.
3. Станкевич І. П. Політичний конфлікт та технологія його запобігання / І. П. Станкевич // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка: Філософія. Політологія. — 2007. — С. 70–73.
4. Глухова А.В. Политические конфликты: основания, типология, динамика / А.В. Глухова. — М.: Эдиториал УРСС, 2000. — 280 с.

Ключові слова: політичний конфлікт, запобігання конфліктам, політична діяльність, суспільство, влада.

Науковий керівник: к.політ.н., асистент Дзюбенко Ю. М.

Чуфай Лілія Романівна

студентка 1-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ВИСЛОВЛЮВАНЬ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА

Одне із провідних місць політичного знання займає тема політичного лідера. До ключових проблем дослідження політичного лідера відносять правильність його висловлювання. Тобто, річ йде про питання психолого-культурологічного напрямку вивчення природи політичного лідерства, а саме одну з найважливіших функцій — комунікативну.

Існує багато думок з приводу того, хто такий справжній політик. Напевно бути політичним діячем — це ціле мистецтво...Аналізуючи сучасну політичну владу, можна зрозуміти, що простий люд може довіритись будь-якій інформації, варто лише правильно донести її. Правильність полягає в тому, що висловлювання має бути коротким і при цьому повинно нести в собі глибокий зміст і зацікавлювати широке коло слухачів, тобто мінімум слів та максимум інформації. Аналізуючи дані, які подають засоби масової інформації, було звернено увагу на те, що багато політичних лідерів припускаються помилок у своїх коротких висловлюваннях. Саме це здебільшого викликає недовіру та сумніви серед народних мас. Проблема чіткого короткого викладу думки перед великою кількістю людей залишається актуальною завжди.

Для підтвердження цієї думки можна навести кілька прикладів. Політик І. Плющ відзначився висловлюваннями у залі засідань Верховної Ради, які довго висміювали засоби масової інформації. Відома його цитата «Вони хочуть впихнути невпихуєме» прозвучала під час обговорення законопроекту в ефірі радіо «Свобода». інша репліка звучала у ВР "Навіщо його пхати, якщо воно не лізе?». Без сумніву можу сказати, що ввійшли в історію не зовсім коректних висловлювань такі політики як Віктор Янукович та Микола Азаров. Сьогодні не перестають вражати унікальністю цитати мера Києва Віталія Кличка «"Моя рука відкрита для вас"». З вищесказаного випливає що політичний лідер повинен виражати свою думку грамотно [1].

Здебільшого аналіз висловлювань політичних лідерів роблять ЗМІ, проте дослідженням цієї проблеми займалися й політологи. Зокрема, Вікторія Петренко: «В сучасній політичній науці спостерігається зростання інтересу до проблематики політичної мови. Це пов'язано з розширенням сфери політичної комунікації, зростанням ролі інформаційного впливу в сучасній політичній практиці, де, як відомо, мова завжди була і залишається одним з найважливіших засобів передачі інформації» [3].

Варто зазначити, що відомий американський письменник Пітер де Врайз сказав: «Політик — це людина, якій потрібен мінімум слів, щоб бути багатослівним». Можна прослідкувати, що в своєму висловлюванні автор розкриває значення комунікативної функції, тобто здійснення зв'язку між владою і суспільством, тому політик має говорити коротко і по суті, щоб інформація, яку він збирається донести слухачеві, не перетворювалася на велику кількість незрозумілих слів. Впевнено можна стверджувати, що політик повинен володіти ораторськими та організаторськими здібностями, знаходити відповіді на всі запитання, а також мати гострий розум і бути компетентним у всіх сферах. Як приклад для поставленого вище твердження спробую проаналізувати політичну діяльність першого Президента незалежної України Леоніда Кравчука. На мою думку, Він чи не єдиний український діяч, якому справді потрібно було мінімум слів, щоб бути багатослівним. Мало хто із сучасної молоді знає що відома фраза «Маємо те, що маємо», якою користуються в Україні та за її межами належить саме Леоніду Макаровичу. Президентство Леоніда Кравчука припало на нелегкий період, рік — коли розпався Радянський союз і потрібно було користатися моментом і досягнути незалежності. У цей час перший Президент зарекомендував себе як грамотний політик, людина слова, підтвердженого діями. Ще одна фраза, яка доторкається до серця кожного українця була сказана Леонідом Макаровичем під час першого внесення синьо-жовтого прапора, який тоді ще не був державним символом, до зали верховної ради «Україна вже є і вона буде вічно. Я в цьому переконаний». Можна згадувати ще багато цитат, які висловлював перший Президент. Леонід Макарович Кравчук проявив себе як людина, яка робить, а не багато обіцяє. Його особливістю було те, що кількома словами він міг висловити всю глибину думки. Якщо довіряти засобам масової інформації, то Кравчука не підтримувала політична еліта і частина простих людей. Щодо правлячих кіл все зрозуміло, а от що стосується звичайних людей — за що не любили такого високоосвіченого лідера. Тут виникає питання, можливо звикли до великої кількості пустих слів і не помітили слова підтверджені діями. Як би там не було, та Леонід Макарович чи не єдиний, хто сміливо може дивитися в очі українському народу. Політик який володіє певним досвідом, має певну кваліфікацію, здатен збільшити число своїх прихильників. А також будь-який політичний лідер користується механізмами політичної влади: керівництвом та управлінням. Якщо правильно поєднати ресурси влади та механізми можна стати досить успішним політиком. Тобто, відповідно до даного висловлювання потрібно зазначити, що кожен, хто хоче влучно і коротко викладати свої думки повинен володіти великим досвідом та застосовувати його у керівництві та механізмі управління. Як приклад знову ж таки можна взяти політику Леоніда Кравчука. Перед тим як стати на пост президента він пройшов

довгий шлях по кар'єрних сходах від аспіранта Академії суспільних наук при ЦК КПРС до члена Політбюро ЦК КПУ, а згодом і Президента незалежної України...[2].

Можна дійти висновку, що заслужити авторитет у суспільстві можна лише з досвідом, а досвід приходить з практикою. Як показало дане дослідження на сьогоднішній день в Україні майже не залишилися політиків, які б висловлювали свої думки коротко і правильно, а головне застосовували сказане на діях. Більшість обіцяють дуже багато, але ці пусті слова ні чим не підтверджені. Буду сподіватися що в найближчому майбутньому ситуація зміниться і в нашій країні буде велика кількість політичних лідерів, які в своїх діях застосовуватимуть висловлювання Пітера де Врайза. Адже, як на мене, ця фраза криє в собі набагато глибший зміст, ніж здається на перший погляд. А головне, вона створює образ ідеального політичного лідера, який діє заради збалансованого співіснування верхівки політичної влади і простого українського люду, який кожного разу покладає на політичних лідерів великі надії.

Список використаних джерел

1. За матеріалами ТСН.ua / ЛП. – 2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tsn.ua/politika/nayyaskravishi-vislovlyuvannya-eks-spikera-vrplyuscha-voni-hochut-vpihnuti-nevpihuyeme-356400.html>.
2. Кравчук Леонід Макарович // Герої України -> 60-і рр. XX століття – 2014 р. – 2016. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://heroes.profi-forex.org/category/60-xx>.
3. Петренко В. Політична мова як предмет наукового дослідження / Вікторія Петренко // Політичний менеджмент. – 2007. – №5. – С. 60–68.

Ключові слова: політичний лідер, політична влада, політична мова.

Науковий керівник: к.політ.н., доцент Милосердна І. М.

***Шинкевич Ірина Олександрівна,
Онуфрієнко Ірина Олегівна***

студентки 3 курсу факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВПЛИВ ВИБОРІВ НА ЗМІНУ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ

У демократичному політико- і державотворчому процесі інститут виборів реалізує такі функції: залучення широких народних мас до безпосередньої участі в політиці; формування вищих і місцевих органів влади; надання владних повноважень виборчим органам і особам; легітимізація і стабілізація відповідної політичної системи; активний

взаємозв'язок між громадянським суспільством і державою; конкуренція між політичними силами, яка веде до оновлення політичної еліти, представництва інтересів соціальних груп.

З загальної теорії політичних систем можна виділити такі механізми оновлення політичної еліти:

1) Самооновлення еліти (вербовка кадрів для політичних сил, що сприяє її повільному омолодженню)

2) Соціальна інтеграція через громадські організації (високий рівень діяльності громадський об'єднань поступово стимулює появу нових політичних проєктів)

3) Вибори (легітимний механізм приходу еліти до влади, який, на жаль, відіграє не настільки вирішальну роль, але виступає певним індикатором розвитку нових політичних об'єднань чи окремо взятих особистостей)

К. Мангейм виділяв три механізми формування еліти в демократичному суспільстві. Першим механізмом є бюрократичне просування методичних працівників, які в будь-якій ситуації слідуватимуть встановленим приписам, правилам та інструкціям. Другим механізмом є нерегульована конкурентна боротьба за лідерство, основними прийомами якої є не компетентність у певній вузькій галузі, а широкомовні популістські заклики, особиста привабливість, магнетизм, що досягається шляхом ораторського мистецтва, доброї фізичної форми та кмітливості. Такий «популістський» метод рекрутування домінує в Україні, заважаючи приходу до влади людей з найкращими професійними та моральними якостями. Третій механізм – класовий вплив, який діє, коли система правління є демократичною, та рекрутування до неї не обмежується рамками якої-небудь закритої групи. В рамках демократичності системи можуть формуватися різні групи [1, с. 191–192].

За М. Дюверже, справжній «правлячий клас» виникає в партійному керівництві. Теоретично вибори мають запобігати зародженню олігархії, але на практиці вони сприяють її утворенню. Вчений визначав такі механізми приходу до влади: 1. Рекрутування на основі демократичних принципів – виборності керівників всіх рівнів та постійного їх оновлення, колективного характеру діяльності й обмеження владою. 2. Доповнення демократичної системи виборів фактично іншими формами рекрутування – кооптацією, призначенням з центру. 3. При існуванні незалежних кандидатів чи вирішальній ролі особистості кандидата, залежного від партійних комітетів, рекрутування парламентарів здійснюється поза «внутрішнім колом» партійної олігархії [2, с. 205–206, 187–189]. 4. Розвитку в середині партії інституту функціонерів [2, с. 209].

Г. Моска вважав, що однією з головних умов існування демократичної моделі є оновлення еліт шляхом ротації через механізм демократичних виборів.

У теоріях Й. Шумпетера (теорія демократичного елітизму), А. Лейпгарта (теорія демократії у плюральних суспільствах) та Р. Даля (теорія поліархії) виділяється одна із головних проблем політичного управління в умовах демократії: монополізація політичного ринку з боку елітних груп, елімінування демократичних принципів ротації еліт та, як наслідок, загострення конфліктів між владою та суспільством.

У відповідь на ці виклики Й. Шумпетер пропонує вільне змагання між представниками конкуруючих еліт за голоси виборців, А. Лейпгарт наголошує на необхідності плюралізму еліт у демократії соціальної згоди, а Р. Даль пропонує модель поліархії, як змагання за посади між політично активними громадянами. Для моделі поліархії визначальними стають не лише вибори, а інституційні гарантії демократії, які включають свободу асоціацій, свободу слова, право обирати та бути обраним, право на альтернативні джерела інформації.

Метою трансформації політичної системи в Україні є запровадження відкритої системи відбору еліт саме через систему демократичних конкурентних виборів. Мова йде якраз про парламентські вибори, оскільки саме вони формують більшу частину складу політичної еліти. Вибори в сучасній Україні – це самостійний механізм добору кадрів, які сприяють оновленню політичної еліти завдяки конкурентній боротьбі найбільш активних представників і різноманітних груп суспільства.

Одна з характерних рис плюралістичної демократії – розвинена партійна система у державі. Тому в перші роки незалежності критерієм успіху демократичних реформ вважалося створення інституту багато-партійності. З 1998 р була запроваджена змішана система виборів народних депутатів у парламент України. Вибори за новими правилами стали сильним стимулом до розвитку партійної системи та структуризації

Список використаних джерел

1. Мангейм К. Избранное: Социология культуры / К. Мангейм [пер. Л. Ф. Вольфсон, А. В. Дранов] Академия исследований культуры. – М.; СПб.: Университетская книга, 2000. – 501 с.
2. Дюверже М. Политические партии / М. Дюверже [пер. с фр. Л. А. Зимина; науч. ред. А. Д. Кириллов]. – М.: Академический Проект, 2002. – 558 с.

Ключові слова: вибори, демократія, політичні еліти, рекрутування, ротація

Науковий керівник: к. пол. н., доцент Кройтор А. В.

СЕКЦІЯ 22.

СОЦІОЛОГІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ, ПРАВОВИХ ТА СУСПІЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

*Балабан Елеонора Радіонівна,
Півняк Марина Сергіївна*

студентки 4-го курсу факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ

В останній час у нашому суспільстві дуже актуальна тема інформаційної війни, яка обумовлена необхідністю всебічного осмислення, зокрема в Україні, які приводять до реальних бойових дій, що дає змогу оцінити роль культури й культурного простору під час цілеспрямованого інформаційного впливу. Культура моделює окремі сценарії життя, що передаються нащадкам у накопиченому соціально-історичному досвіді. Соціальна комунікація – невід’ємна частина культури, еволюція якої є водночас соціально-комунікаційною революцією.

Дану проблематику вивчали та аналізували у своїх роботах багато вчених, серед яких М. Онищук, Я. Жарков, О. Олійник, О. Ночовка, Ю. Нікіщенко, В. Мешков та ін.

Метою дослідження роботи є з’ясування причин виникнення інформаційних війн в Україні з урахуванням комунікаційних, соціокультурних та історичних аспектів.

Інформаційна війна – це використання і управління інформацією з метою набуття конкурентоздатної переваги над супротивником.

Інформаційна війна може включати в себе:

- збір тактичної інформації;
- забезпечення безпеки власних інформаційних ресурсів;
- поширення пропаганди або дезінформації, щоб деморалізувати військо та населення ворога;
- підрив якості інформації супротивника і попередження можливості збору інформації супротивником [2].

Зі здобуттям незалежності Україна почала проводити власну інформаційну та культурну політику. Одним із багатьох завдань, які стояли

перед новою владою, було створення потужного національного інформаційного простору, що дозволило б протистояти інформаційно-культурному впливу з боку інших держав. Перевагою України в цьому питанні був стан політичної стабільності, відсутність міжнаціональної ворожнечі та збройних конфліктів. Саме тоді мала б бути закладена основа для поширення й закріплення проукраїнських цінностей шляхом створення й популяризації власних культурних продуктів. Однак нова влада не скористалася цими перевагами. Після розпаду СРСР і відкриття інформаційних кордонів Україну заповнив потужний інформаційний потік. У засобах масової інформації збільшилася частка іноземного капіталу, в прийнятті рішень на національному рівні все вагомішу роль стали відігравати зарубіжні радники та політичні діячі. Не вся інформація, що надходила до України, слугувала її інтересам [3].

Залежно від спрямованості інформаційного впливу на об'єкт агресії інформаційні війни класифіковано на стандартні й стратегічні. Мета інформаційної війни — отримання контролю над певними матеріальними чи нематеріальними ресурсами. До методів інформаційного впливу належать інформаційні операції, акти зовнішньої інформаційної агресії, інформаційний тероризм, маніпулювання, комп'ютерна злочинність, дезінформація, пропаганда, поширення міфів, розповсюдження чуток, диверсифікація громадської думки, психологічний тиск тощо.

Інформаційна безпека особистості й держави багато в чому залежить від стану культурного простору, який є своєрідним «фільтром» від шкідливого контенту в процесі соціальних комунікацій. Правове забезпечення інформаційної безпеки, регулювання процесу розвитку інформаційних технологій та їх практичного впровадження в різні види людської діяльності, захист культурного простору є важливими аспектами життєдіяльності й розвитку країни. Не всі держави, зокрема Україна, повною мірою приділяють увагу загрозам інформаційних війн у національному законодавстві [1].

Отже, особливість інформаційних війн у сучасній Україні зумовлена історичним та культурним розвитком, неоднорідністю культурного простору, недосконалістю законодавчої бази в культурній та інформаційній сфері, несформованим позитивним іміджем держави на міжнародній арені, недостатньою ефективністю засобів пропаганди і лобювання національних інтересів у світовому масштабі, що не перешкоджає іноземним силам наносити інформаційні удари.

Список використаних джерел

1. Ананій В. Інформаційна безпека у контексті сучасних подій в Україні / В. Ананій, О. Пучков // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. — 2016. — № 14–15. — С. 28–29.

2. Бінько І. Інформаційний простір України: стан та тенденції розвитку / І. Бінько // Бібліотечний вісник. — 2001. — № 2. — С. 15–18.
3. Глозов А. Воспитание «советского человека» как функция культовой литературы соцреализма / А. Глозов // Тернопільський держ. пед. ін-т. Лабораторія славістичних студій. Сер. філософії та методології. — 1996. — Вип. 2: Суб'єкт пізнання: онтологічні та методологічні аспекти проблеми. — С. 135–138.

Ключові слова: інформаційна війна, культурна політика, суспільство, інформаційний вплив, інформаційна безпека.

Науковий керівник: к.п.н., доцент Каретна О. О.

Івашук Інеса Миколаївна

студентка 2-го курсу факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЯК СОЦІАЛЬНІ ОПИТУВАННЯ ВПЛИВАЮТЬ НА ДУМКУ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДЯН ПІД ЧАС ПЕРЕДВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ

На сьогоднішній день ця тема є досить актуальною, адже вже в 2019 році грядуть президентські вибори. Всі політики, які балатуються, вже активно готуються до виборів і соціологи починають проводити соціальні опитування серед населення та інформують нас про те, хто в рейтингу на даний момент лідирує серед думки українського суспільства.

Але, чи можуть бути всі дані сфальсифіковані, то невже політики здатні купити, ту кількість голосів яка треба для перемоги на виборах заради того щоб показати народу, що саме вони гідні перемоги? Завідомо знаючи, що це обман. Адже, наприклад, в кожній партії працюють свої соціологи і вони зацікавлені зробити дані на користь тим, на кого вони працюють, тому що від цього буде залежити їхня заробітна плата. Ну або ж, вони можуть наймати на певний час групу соціологів для проведення опитувань і платити за це їм гроші, щоб вони зробили вигляд того, що лідер саме він, а не хтось інший. А найгірше те, що люди читають і не замислюються і психологічно це буде впливати на подальший наш вибір на виборах.

У президентському рейтингу соціологічної групи лідирує Юлія Тимошенко, за нею сліднують Петро Порошенко та Святослав Вакарчук. А ось інші ЗМІ нас повідомляють, що згідно з даними опитування, 19,2% українців вірять у перемогу Петра Порошенка на наступних президентських виборах. То кому ж вірити? Як вони проводять ці опитування, що медіа на різних сайтах пише по-різному?

В останні два десятиліття, особливо починаючи з 2004 р., соціологічні опитування саме в передвиборчий і виборчий період, стали невід'ємною частиною політичного життя України. Конфліктна ситуація, яка виникла після другого туру президентських виборів 2004 р., коли були підозри на фальшування результатів на користь одного з кандидатів, що вилилось у масові громадянські протести і, зрештою, привела до повторного другого туру та обрання на найвищу державну посаду іншого кандидата, багато в чому була і наслідком невідповідності офіційних даних Центральної виборчої комісії та результатів екзит-полів, які проводили різні соціологічні служби. Отже, великомасштабні соціологічні опитування, якими власне і є екзит-поли, стали однією з підстав легітимізації Помаранчевої революції як всередині країни, так і назовні [1, с. 66].

Зростання конкуренції у політичній сфері, часта непередбачуваність результатів майбутніх виборів, посилюють попит на дослідження суспільної думки на кшталт політичних уподобань тощо. Знання реальної електоральної картини дозволяє впливати на її динаміку у потрібному для суб'єкта виборчого процесу руслі. Опитування суспільної думки стали суттєвим інструментом у політичному процесі, насамперед виборчому.

Зміст суспільної думки найефективніше доводиться до населення за допомогою засобів масової інформації. Найбільш значущим, а здебільшого і єдиним фактором, що береться до уваги під час опитувань суспільної думки щодо електоральних симпатій, є рейтинг тих чи інших політичних сил. Таким чином, саме рейтинги є найбільш уразливими показниками з точки зору маніпулювання передвиборчою соціологічною статистикою [2, с. 28].

Отже, необхідно відзначити, що соціологічні опитування, справжні і фальшиві, за певних умов можуть стати потужною політтехнологією. В умовах України більш вдало ця технологія діє на парламентських виборах, а не президентських, оскільки вони проходять в один тур і передбачають прохідний бар'єр.

Для того, щоб максимально убезпечитись від шкідливих наслідків досліджуваної технології, варто більш довіряти результатам опитувань, що проводяться відомими організаціями з усталеною репутацією, а не «фірмам-одноденкам».

Утім, завжди треба пам'ятати, що навіть найбільш коректно проведені дослідження апіорі містять в собі помилки, закладені методологією опитування. Та й електоральний рейтинг — величина змінна. Він може мінятись безпосередньо перед виборами, коли публікація результатів подібних досліджень заборонена українським законодавством.

Список використаних джерел

1. Зубченко Є. Політиків вибудували по «довірливості» // Нові Вісті. 2008. 4 квітня.
2. Гринберг Т.Э. Политические технологии: ПР и реклама: учебное пособие. М.: Аспект Пресс, 2005.

Ключові слова: виборча кампанія, соціальне опитування, політики, вибори, соціологи.

Науковий керівник: к. п. н., доцент Каретна О. О.

***Івко Уляна Петрівна,
Логвінова Аліна Сергіївна***

студентки 4-го курсу факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ГРУПИ

У сучасних умовах трансформації суспільних та економічних відносин особливої уваги набувають проблеми, пов'язані з життєдіяльністю та утвердженням молодого покоління. Оскільки молодь вважають індикатором всіх позитивних і негативних процесів, які відбуваються в суспільстві, особливої актуальності набуває вивчення впливу процесів глобалізації на формування цінностей української молоді. Дане питання є предметом дослідження В.Добрьєнкова, І. Зязюна, К. Мюллера, О. Омельченко, Ю. Савельєва та ін.

Під впливом процесів глобалізації формується єдиний універсальний соціум [1, с. 226]. Світове співтовариство надає великої уваги розв'язанню проблеми вибору ціннісних орієнтацій у молоді. Глобалізація надає молодому поколінню нові можливості для розвитку та становлення. Молодь приймає активну участь в політичних процесах. Вже сьогодні виникають нові молодіжні рухи, об'єднання і організації, які охоплюють широке коло політичних і неполітичних організацій. Поєднавши досвід попередніх поколінь з енергією і цілеспрямованістю, молоді люди реалізують свій потенціал в нових концепціях суспільного розвитку.

Глобалізація призводить до соціальної диференціації, заснованої на розриві між тими, хто добре володіє технологічними інноваціями і має до них доступ, і тими, хто не має таких знань. У зв'язку з цим сучасна українська молодь активно долучається до світового інформаційного простору.

За останні два роки суттєво підвищилися показники таких ціннісних пріоритетів української молоді, як державна незалежність України, демократичний розвиток країни, свобода слова, демократичний контроль рішень влади, національно-культурне відродження, соціальна рівність, участь у релігійному житті, участь у політичному житті. Серед основних життєвих пріоритетів молоді здоров'я (дотримання здорового способу життя, подолання певної хвороби тощо) посідає важливе місце і є значущим для 19% загалу опитаних. Із збільшенням віку цінність здоров'я підвищується: здоровий спосіб життя є цінністю для 14% молоді віком 14-19 років, а у віковій когорті 30-34 роки цей показник становить 2%.

За результатами соціологічного опитування, що проводиться Мін-молодьспорту України, основними пріоритетами в житті для більшості молоді є сімейне щастя (64%) та здоров'я (54%). Кар'єра (39,3%), свобода та незалежність (29,1%), а також багатство (28,1%) – посідають друге та третє місця в переліку найбільших бажаних досягнень в житті сучасної молоді [4, с.124].

Молодь позитивно оцінює актуальні геополітичні та соціально-політичні процеси, що відбуваються в Україні: 71,9% підтримує вступ України до Євросоюзу, 71,6% – створення постійної професійної армії, 60,2% – посилення санкцій проти Росії, 56% – вступ України в НАТО, 53,6% – надання Україні зброї іншими державами. 61,2% молоді підтримує освітню реформу, 60,8% – реформування системи надання медичних послуг та лікарських засобів, 56,1% – реформу системи пенсійного забезпечення та 55,6% – реформу децентралізації влади [2].

За результатами трьох досліджень цінностей сучасної молоді України, проведених у 2015-2017 рр., у ціннісних пріоритетах молодих українців спостерігається комбінування постматеріалістичних цінностей, орієнтованих на самореалізацію і соціальний престиж, та матеріальних цінностей з орієнтацією на прагматичність [3, с.77].

Глобалізаційні та інтеграційні процеси принесли зміни у сімейні відносини. Так, якщо у попередні десятиліття сім'я була первинною ланкою суспільства, то зараз молодь все частіше віддає перевагу різним формам співмешкання перед офіційно зареєстрованим шлюбом. І в цьому питанні Україна не є винятком.

Таким чином, глобальні процеси є причиною зміни життєвих планів та орієнтацій молодих людей. Кожна держава повинна брати на себе відповідальність за забезпечення умов для гармонійного розвитку молодих людей у глобалізованому суспільстві. Державна молодіжна політика повинна будуватися за такими пріоритетними напрямками: залучення молоді до соціальної практики і її інформування про потенційні можливості розвитку у сучасному соціумі; розвиток творчої активності молоді.

Список використаних джерел

1. Добренєков В.И. Общество и образование / В.И. Добренєков, В.Я. Нечаев. — М., 2003. — С. 226-228.
2. Мюллер Кай. Молодіжні субкультури: Електронний ресурс. — Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/>
3. Шевчук Ю. Молодіжна субкультура як складова формування особистості підлітків: позитивні та негативні аспекти / Нова пед. думка: наук.-метод. журн. — 2014. — № 3. — С. 76-79.
4. Щербакова Ю. Цінності об'єднаної Європи / Ю. Щербакова. — К.: ВЦ «Академія», 2014. — 208 с.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, глобалізація, молодь, соціокультурна група.

Науковий керівник: к.політ.н., доц. Каретна О. О.

***Наприклад Богдана Ігорівна,
Барабаш Дар'я Дмитрівна***

студентки 4-го курсу факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМА ЗЛОЧИННОСТІ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ

Впродовж тривалого часу сучасне суспільство непокоїть проблема, яка набула негативної тенденції та значного поширення — злочинна поведінка окремих його членів, у тому числі неповнолітніх.

Сьогодні надзвичайно важливо дослідити та проаналізувати особливості та причини злочинності серед неповнолітніх, сформулювати основні заходи щодо запобігання та попередження цього негативного для суспільства явища.

Дослідження проблеми підліткової злочинності проводилися у різних аспектах: кримінології, соціології, психології, педагогіки та тощо. До них можна віднести праці: В. І. Гладких, А. Ю. Дроздова, Д. І. Амінов, А. Ф. Зелінський, А. Ю. Голодняк, О. М. Литвак та ін. [2, с. 467].

Значна кількість молодих людей, в силу різних обставин стають на шлях злочинності, що є вкрай тривожним сигналом для суспільства та влади. Зважаючи на соціальну злочину небезпеку законодавець встановив, що вік неповнолітніх злочинців зумовлений правовими чинниками — від 14 років до 18 років [1, с. 15].

Для дев'яти неповнолітніх найбільш характерною є групова злочинність. Групова злочинність неповнолітніх стала в останнє десятиріччя одним із головних об'єктів уваги психологів, соціологів, педагогів, працівників поліції, соціальних працівників.

Причини девіацій можуть бути різноманітними:

- матеріальна користь;
- самоствердження
- сумнівне підвищення власного авторитету в очах оточуючих;
- досягнення успіху в очах родини незважаючи на незаконність

дій та ін.

В Україні на 2017 рік найбільш спокійна криміногенна ситуація спостерігається на заході. Дніпропетровська та Запорізька області мають високий відсоток пограбувань та розбоїв, тоді як у західних областях спостерігається велика кількість квартирних крадіжок. Зростання кількості вбивств під час вчинення нападів на домоволодіння громадян, як правило заможних, є традиційним для передмістя Києва та Одещини. У Запорізькій області «інша хвороба» - напади на фермерів, на громадян, які мають земельні паї, особливо під час періоду реалізації ними продукції. Харківська, Дніпропетровська області – «стабільно цілий рік відбуваються зухвалі злочини». Про це під час брифінгу у Львові повідомив голова Національної поліції України Сергій Князев [3, с. 89].

Проаналізувавши криміногенну ситуацію серед неповнолітніх можна висунути наступні профілактичні заходи:

- закріплення соціальних позицій сім'ї, якісна зміна її ролі в суспільстві, матеріальна підтримка сімей, які мають неповнолітніх дітей;
- організація позитивно спрямованого доквілля неповнолітніх;
- правова освіта неповнолітніх щодо наслідків скоєння злочинів.

Отже, для того щоб запобігти та зменшити кількість злочинів серед неповнолітніх на наш погляд, необхідно виконувати профілактичну роботу та слід використовувати методи переконання, примусу, контролю, надання допомоги у вирішенні складних життєвих ситуацій.

Список використаних джерел

1. Аминов Д. И., Гладких В. И. Голодняк А.Ю. Особенности криминальной детерминации преступлений, совершаемых подростками из маргинальной среды // Опыт и актуальные проблемы совершенствования психологической службы уголовно-исполнительной системы. – 2003. – № 3. – С. 15.
2. Андріїв І.К. Причини злочинності неповнолітніх у світлі кримінологічних теорій // Вісник Львівського ун-ту. – Серія юридична. Вип. 37. – 2002. – С. 467.
3. Гега П., Доля Л. Криміногенна ситуація в Україні за роки її незалежності // Прокуратура. Людина. Держава. – 2004. – № 12. – С. 89.

Ключові слова: злочинна поведінка, підліткова злочинність, девіації неповнолітніх, криміногенна ситуація, профілактичні заходи.

Науковий керівник: к.п.н., доцент Каретна О. О.

Панченко Юлія Анатоліївна

студентка 4-го курсу факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»

ТРАНСФОРМАЦІЯ ШЛЮБНИХ ВІДНОСИН В СІМ'Ї

Останнім часом українське суспільство зазнає соціально-економічних, політичних, культурних трансформацій, котрі ведуть за собою ряд змін в усіх сферах суспільного життя, у тому числі і в інституті сім'ї. Сім'я тісно пов'язана із суспільством, вона є його активним елементом. Усі члени сім'ї входять до складу різних соціальних об'єднань, соціальних груп.

Сім'я як соціальний феномен пройшла складний шлях історичного розвитку. Час від часу змінювалися типи і форми сім'ї, ролі чоловіка та дружини, методи виховання дітей і т.д.

На сучасні традиції та звичаї укладення шлюбу значно вплинув їх історичний розвиток. Можна говорити про певні явища трансформації інституту сім'ї. На сьогодні кількість розлучень не збільшується, але у 2006 році їх було вдвічі менше, ніж зареєстрованих шлюбів, однак сучасна молодь не поспішає зареєструвати шлюб, порівняно з 1980 – 90-ми роками. Що породжує низки незареєстрованих шлюбів у суспільстві. За даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року, частка незареєстрованих шлюбів складала уже 7 % [1, с. 144].

Це свідчить з одного боку, що в Україні, як і в інших європейських країнах, набирає популярності така альтернативна форма сімейного життя, як співжиття, через поширення переконання, що головне – не реєстрація шлюбу, а почуття до партнера. З іншого, молодь вимушена обирати таке життя через відсутність матеріальних умов для створення традиційної родини. Наприклад, молоді люди, обираючи спільне проживання, не в змозі навіть орендувати житло, і тому продовжують жити у своїх батьків.

Як відомо, феномен зменшення реєстрації шлюбів веде до збільшення показника позашлюбної народжуваності, що і спостерігається зараз. Відсоток дітей, які народили жінки, не перебуваючи у шлюбі (відносно усіх новонароджених), у 1990 році складав 11,2 %, а у 2007 році цей показник досяг уже 21,4 % [1, с. 143].

Головними причинами зменшення реєстрації шлюбів можна назвати, по-перше, через різке падіння рівня життя погіршилися матеріальні можливості, які необхідні для формування нової сім'ї. Тому чоловікові краще залишатися наодинці, а ніж брати відповідальність за дружину та майбутніх дітей. По-друге, в цей же час сталась революція ціннісних орієнтацій серед молодого покоління. Україну охопила друга хвиля так званої «сексуальної революції», що і змінило моральні норми

взаємовідносин між чоловіком та жінкою. Це і привело до легалізації консенсуальних шлюбів, тобто шлюбів без реєстрації.

Щоб вирішити кризові тенденції сучасної сім'ї, наша держава проводить відповідну сімейну політику. Зокрема, найбільш актуальним напрямком сімейної політики є визначення заходів, спрямованих на зміцнення інституту сім'ї, підвищення рівня шлюбності та запобігання дестабілізації сімей, розлученням, створення сприятливих умов для функціонування родини як одного з основних агентів соціалізації особистості.

На противагу всім песимістичним прогнозам про те, що інститут сім'ї вже вичерпав себе, практика життя української родини доводить, що вона залишається одним з пріоритетів в житті українців. Як і кожен соціальний феномен, гендерні відносини в українській сім'ї мають певні особливості, які пов'язані з існуванням протиріч між уявленнями українських громадян про гендерні ролі. Тим не менш гендерні відносини все ж таки розвиваються в демократичному напрямку, хоча і повільно. Та сам факт розвитку вже є запорукою демократичного майбутнього України, адже «все починається з сім'ї».

Список використаних джерел

1. Соціальні індикатори рівня життя населення [Електронний ресурс] : за даними Державної Служби Статистики України / Статистичний збірник: Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_si_zb.htm

Ключові слова: сім'я, шлюб, реєстрація шлюбів, гендерні відносини, трансформація відносин.

Науковий керівник: к.п.н., доцент Каретна О. О.

СЕКЦІЯ 23.

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЮРИДИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Ворожко Анастасія Леонідівна

студентка 1-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЕЛЕКТРОННІ ДОВІРЧІ ПОСЛУГИ В СУСПІЛЬСТВІ ТА БІЗНЕСІ

05.10.2017 Парламентом України був остаточно прийнятий Закон України «Про електронні довірчі послуги» [1], який, з погляду його творців, має приблизити Україну до євростандартів. Законопроект має доволі революційний характер, тому слід розглянути його прерогативне значення в суспільстві і бізнесі.

Даний Закон окреслює правові та організаційні засади надання електронних довірчих послуг, і навіть закордонних, а також права та обов'язки суб'єктів правових відносин у галузі електронних довірчих послуг, зокрема правові та організаційні основи виконання електронної ідентифікації.

Запровадження цього Закону спрямоване на юридичне врегулювання відносин у галузі електронних довірчих послуг і електронної ідентифікації.

Саме в цих тезах ми з'ясуємо доцільність прийнятого Закону про електронні довірчі послуги. Необхідно сказати, що новий закон в загальному об'єднує в собі дотеперішні здобутки у сучасних інформаційних технологіях в юридичній діяльності.

Сам законопроект вміщує в себе багато сучасних визначень, таких як: «сертифікат відкритого ключа», «удосконалена електронна печатка» та «електронна позначка часу», розібравшись з якими вони стають більш доступними для практичного використання органами державної влади та громадянами.

Новий закон вводить поняття «засіб електронної ідентифікації. Цей термін визначає носія інформації, котрий володіє ідентифікаційними даними особи, які потім застосовуються при наданні або отриманні електронних послуг». Не визначаючи при цьому обмежень з боку виду

або типу даного носія. Це дає змогу розвиватися конкуренції на українському ринку криптографії.

Ще одним вагомим нововведенням є вперше затверджена законом послуга реєстрованої електронної доставки документів юридичного спрямування. Відтепер документи в електронній формі можна буде передавати між особами цивільних правовідносин із збереженням їхньої повної юридичної сили і доказовості у суді. Дана норма є вагомим кроком у розвитку повноцінної електронної взаємодії юридичних і фізичних осіб як між собою, так із державними органами, що дозволить скоротити витрати на організацію обігу документів та зберігання документів.

До прийняття Закон України «Про електронні довірчі послуги» існували проблеми пов'язані із переказом документів і грошей між провідними компаніями, що керувалися попередньою законодавчою базою в цьому напрямку, зокрема законом України «Про електронні документи та електронний документообіг» [2], та законом України «Про електронну комерцію» [3]. Це було провідною перешкодою у впровадженні електронних технологій на державному та міжнародному рівнях і не сприяло припиненню корупційних систем у державних підприємствах та органах місцевого самоврядування.

З прийняттям цього закону сукупність одержуваних послуг коливатиметься від типу електронного підпису. Результатом даного закону є здатність виконувати усі державні послуги в онлайн-режимі. Зі згодою користувача державні органи будуть уповноважені одержувати особисту інформацію від банку, у якому в визначеного користувача відкритий рахунок, або навіть зі SIM-картки — використовуючи смартфон. Відбуватиметься прискорення бізнес-процесів як результат прискорення обігу електронних документів. Це дозволить компаніям скоротити свої витрати, зв'язані з переадресуванням документів, пришвидшивши час видачі документів, стимулюватиме обіг грошових ресурсів. А також з'являються нові можливості для ведення бізнесу, оскільки легко можна буде зареєструвати свою компанію, відправити запит та оплатити податки за допомогою смартфона. Все це призведе до скорочення потреби у зв'язках з державними органами і, як результат, скорочення корупційних ризиків та бюрократії.

Виходячи з вищезгаданого можна зробити висновок, що Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 має велике позитивне значення на даний момент, оскільки цей закон сприяє створенню базового правового підґрунтя для відповідної забезпечувальної сучасної електронної державної інфраструктури. Підвалинами цього закону є отримання українськими громадянами ID-паспорта з вбудованим електронним цифровим підписом. ID-паспорти з таким підписом дадуть можливість громадянам вільно використовувати державні і банківські онлайн-послуги, підтверджувати особистість в будь-яких інтернет-операціях. Прийняття даного законопроекту

вирішає низку проблем, описаних вище, у вирішені існуючих правових прогалин діючого законодавства у сфері цифрової електроніки. Закон не являється чимось ультрасучасним в контексті Європи, а практично повторює загальні твердження Регламенту ЄС 1999/93/ЄС, що істотно дозволить долучитися до цифрової системи Євросоюзу. Як результат, це є приводом для українських громадян з час одержувати публічні послуги не тільки в Україні, але й в межах всього ЄС.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про електронні довірчі послуги» // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>
2. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/851-15>
3. Закон України «Про електронну комерцію» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/675-19>

Ключові слова: електронні довірчі послуги, електронна ідентифікація, державна влада, електронні технології, бізнес.

Науковий керівник: канд. ф.м.н., доц. Козін О. Б.

Колібік Ірина Олександрівна

студентка 1-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ОСОБИСТОЇ ІНФОРМАЦІЇ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

З розвитком інтернет — технологій спілкування осіб між собою, які знаходяться в різних куточках світу стало більш доступнішим та легшим. Це все стало можливим завдяки соціальним мережам, де будь яка особа може зареєструватись та подолати просторові бар'єри у спілкуванні.

Соціальна мережа — це інтернет-сервіс, призначений одночасно для комунікації користувачів і для розміщення і поширення ними інформації [1, с. 236].

Станом на сьогоднішній день також варто відзначити, що за допомогою соціальних мереж можна замовляти речі, проходити різні онлайн курси та багато чого іншого. При цьому, в процесі використання соціальних мереж особа повинна зазначити про себе досить

багато особистої інформації, яка може стати об'єктом посягання з боку шахраїв, для недобросовісного використання.

Також, тема інформаційної безпеки в сучасному світі постала досить гостро, після скандалу, який виник навколо соціальної мережі Facebook, щодо витоку особистої інформації мільйонів користувачів мережі [2].

Вивчаючи міжнародний досвід в правовому регулюванні захисту особистої інформації в соціальних мережах, можна зазначити, що дані відносини правотворча освітлені в Окінавською хартією глобального інформаційного суспільства, Конвенцією ООН про використання електронних повідомлень у міжнародних договорах, Декларацією про свободу комунікацій в Інтернет, Європейською декларацією про права людини і верховенство права в інформаційному суспільстві, Декларацією принципів «Побудова інформаційного суспільства – глобальне завдання у новому тисячолітті» та іншими [3, с. 75].

У зв'язку з високою популярністю соціальних мереж все частіше жертвами шахрайства стають прості люди. Сучасні технології, такі як Big Data, дозволяють інтегрувати різні неструктуровані дані, що отримані з соціальних мереж, наприклад, фотографії, дані про місце розташування, про телефонні номери, що вводяться при реєстрації акаунтів, дані про місце роботи або навчання людини. Накопичені дані можуть бути оброблені за допомогою комп'ютерів. В результаті такої обробки будуть виявлені зв'язки і закономірності між різними даними, що однозначно дозволять ідентифікувати людину навіть в тому випадку, коли ця людина спробує видати себе за кількох різних людей.

Крім того, шахраї можуть використовувати голосові види зв'язку для того, щоб отримати зразки голосу передбачуваної жертви. Сучасні технології дозволяють досить точно емулювати голос людини, що може бути використано при обході біометричної ідентифікації по голосу людини або просто для генерації голосових повідомлень по телефону.

Проблемою соціальних мереж є те, що люди в таких спільнотах стають більш відкритими по відношенню одне до одного, і схильні повідомляти один одному факти, які навряд чи повідомили б абсолют-но незнайомій людині при особистому спілкуванні.

Як наслідок, можна спрогнозувати, що в подальшому зловмисники все частіше будуть використовувати соціальні мережі як інструмент початкового збору інформації для запланованих ними шахрайських цілей, таких, наприклад, як фішинг, кардинг, розсилка спаму, вірусів, атак, спрямованих проти особистості і для атак, завданням яких є нанесення шкоди репутації людини.

Так в кіберполіції України виявила 23-річного киянина, який за допомогою фішингу відбирав у власників доступ до їх персональних сторінок в соціальних мережах, після чого вимагав викуп за повернення контролю.

Крім персональних сторінок в соцмережах, він також орієнтувався на профілі інтернет-магазинів в соціальній мережі Instagram. Використовуючи фейковий сторінки і електронні листи, нібито від адміністрації Instagram, зловмисник отримував доступ до таких акаунтів. Після цього він відправляв постраждалим email-повідомлення, в яких пропонував повернути контроль над сторінкою за 10 тис. грн. [4].

Якщо розглядати проблеми захисту особистої інформації в соціальних мережах в Україні, то варто зазначити, що в нашій державі існує досить багато проблемних аспектів в даному питанні.

Серед основних проблем, які є досі не вирішеними в правовому полі в нашій державі можна виділити наступні:

- відсутність спеціалізованого органу публічної адміністрації, який слідкуватиме за додержанням вимог законодавства;

- відсутність уніфікованих принципів правового регулювання відносин використання особистої інформації у соціальних мережах;

- відсутність чіткої процедури захисту та відповідальності за використання особистої інформації про індивіда третіми особами.

При реєстрації в соціальних мережах кожна особа зазначає певну інформацію про себе – прізвище, ім'я, дату народження, місце проживання. Всі ці дані можуть бути як відкритими усім користувачам відповідної соціальної мережі так і вибраним, на розсуд особи.

Відповідно до ч. 1 ст. 11 ЗУ «Про інформацію», інформація про фізичну особу (персональні дані) – відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована [5].

При цьому, в ч. 2 вище зазначеної статті Закону зазначено, що забороняється збирання, зберігання, використання та поширення відповідної інформації без згоди особи, що її стосується.

Тобто, зазначену на сторінці в соціальній мережі інформацію можна використовувати лише за згодою власника відповідної сторінки.

Проте, дане правило досить часто ігнорується іншими особами, які використовують ці персональні дані.

В такому разі є декілька варіантів захисту в цьому випадку своєї особистої інформації.

Найбільш розповсюдженим видом способу захисту своєї особистої інформації є – направлення листів до адміністрації сайту, з вимогою про видалення відповідної інформації. Зазвичай адміністратори відповідної мережі йдуть на зустріч особі, права якої було порушено, та видаляють цю інформацію.

Проте, якщо адміністрація сайту відмовляється, або ж особа не бажає до неї звертатись, вона може захистити свої права шляхом подання позову до суду.

Для того аби справа розглядалася судом, необхідно перш за все визначити відповідача, тобто особу, яка і використала персональні дані. Але це є досить складним процесом, адже не всі особи зазнача-

ють достовірному інформацію про себе на сторінках соціальних мереж. Також є складним процес доведення саме недобросовісного використання особистої інформації, адже до суду потрібно буде подавати докази, а саме інформацію з персональної сторінки особи – порушника. Суди не завжди приєднують цю інформацію до матеріалів справи тому що це не є доказом в розумінні статті 76 ЦПК України.

Підводячи підсумки вище зазначеного, можна сподіватися, що все ж таки в недалекому майбутньому дане питання буде більш детально врегульоване на законодавчому рівні.

Список використаних джерел

1. Архипов В.В. Интернет-право: учебник и практикум для бакалаврата и магистратуры / В.В. Архипов. — М.: Издательство «Юрайт», 2016. — 249 с.
2. «Доверие нарушено, мы должны это исправить». Цукерберг прокомментировал утечку данных 50 млн пользователей и рассказал о новых защитных мерах. [Электронный ресурс]. — URL: <https://bit.ly/2HDH135>. — Дата обращения: 16.04.2018 г.
3. Пазюк А.В. Міжнародно-правовий захист права людини на приватність персоніфікованої інформації: дис. канд. юрид. наук: 12.00.11 /Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2004. — 205 с.
4. Киберполиция: Киевлянин воровал аккаунты соцсетей и требовал выкуп за их возврат. [Электронный ресурс]. — URL: <https://bit.ly/2qCLFgq>. — Дата обращения: 16.04.2018 г.
5. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 року №2657-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — №48. — С. 650.

Ключові слова: особиста інформація, соціальні мережі, відповідальність, використання персональної інформації.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Чанишев Р. І.

Кулинич Аліна Андріївна

студентка 4-го курсу факультету підготовки слідчих
Національний університет «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В СУЧАСНОМУ КІБЕРПРОСТОРІ

В умовах формування та розвитку інформаційного суспільства з'являються нові способи обробки та використання персональних даних громадян, що зумовлює розроблення нових способів захисту обігу та використання зазначеної інформації, для захисту конституційних прав та свобод осіб, які надають свої персональні дані в різних

сферах суспільного життя. Широке запровадження інформаційних технологій та масова комп'ютеризація суспільства тягне за собою загрози вторгнення в приватне життя осіб та порушення їх основних прав та свобод. Проблема самої категорії «персональні дані» проявляється в тому, що для постійного вдосконалення нормативно-парової бази, у відповідності темпам розвитку інформаційних технологій є майже неможливою, тому з кожним разом все частіше з'являються нові прогалини в українському законодавстві.

Жодне право людини не може бути порушеним, це стосується і приватного життя громадян. Згідно ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, кожен має право на повагу до свого приватного та сімейного життя, до свого житла і кореспонденції. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб [1].

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про захист персональних даних» персональні дані – це відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована [2]. Тобто, це інформація про конкретну особу, яка може використовуватися для повної або часткової ідентифікації людини. Основними персональними даними можна назвати наступні: біометричні дані (вік, стать, національність тощо); генетичні дані; місце проживання, перебування; щодо стану здоров'я, статевого життя; щодо засудження до кримінального покарання; щодо членства в політичних партіях та професійних спілках; про політичні, релігійні чи світоглядні переконання; про расове або етнічне походження [3]. Використання персональних даних в Україні регулює Закон України «Про захист персональних даних». Зазначений закон виділяє основні положення роботи з персональними даними: 1) збір, обробка та використання інформації повинно здійснюватися тільки на законних підставах; 2) збір даних особи повинен здійснюватися лише задля певної мети, не допускається збирання інформації для будь-яких інших цілей; 3) збір персональних даних не повинен перевищувати зазначений в законі обсяг; 4) особа має право знати все про збирання, зберігання та обробку своєї персональної інформації, а також мати повний доступ до неї.

На сьогодні однією з найрозповсюдженіших проблем є використання персональної інформації через мережу Інтернет. Розміщуючи свої персональні дані в соціальних мережах, починаючи з дати народження та закінчуючи місцем відпочинку мало хто замислювався, що ця інформація також обробляється та використовується, а в деяких випадках передається без відповідної згоди на те. З огляду на бурхливий розвиток інформаційних технологій, з кожним днем з'являються

нові методи збору персональної інформації: електронний бізнес, банкінг, шопінг та цілий спектр інших онлайн-послуг; комунікативні сервіси: електронна пошта, IP-телефонія, Skype, ICQ; середовище Web 2.0: блоги, wiki, соціальні медіа, різноманітні мережні спільноти, інтерактивні служби та інші веб-сервіси другого покоління; технології хмарних обчислень і пов'язані з ними послуги [4].

В Україні контроль за додержанням законодавства стосовно захисту персональних даних покладено на Уповноваженого ВРУ з прав людини та суди, згідно закону Уповноважений може приймати скарги, розглядати пропозиції щодо захисту персональних даних, робити планові та непланові перевірки власників баз персональних даних, надавати рекомендації щодо застосування законодавства в даній галузі, та інше. Якщо звернутися до ст. 24 ЗУ «Про захист персональних даних», то можна виявити, що будь-який власник персональних даних про особу повинен забезпечити безпечне зберігання, мінімізувати ризик втрати, запобігати незаконному використанню та доступу до персональних даних. Для виконання цієї функції в органах державної влади та місцевого самоврядування, призначається відповідальна особа, яка забезпечує захист персональної інформації.

Не зважаючи на те, що в нашої країні діє більше двох десятків законодавчих актів, які регулюють суспільні відносини, пов'язані з відомостями, що містять персональні дані. Це все ж не гарантує стовідсоткового захисту персональних даних громадян, деякі моменти в українському законодавстві щодо персональних даних потрібно допрацьовувати за для покращення даної системи. Необхідно переймати Європейський досвід та реформувати українське законодавство відповідно норм Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://protokol.com.ua/ru/konventsiya_pro_zahist_prav_lyudini_i_osnovopolognih_svobod_stattya_8/
2. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 34, ст. 481.
3. Все що потрібно знати про захист ваших персональних даних [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://advokatponomarenko.blogspot.com/p/blog-page_25.html.
4. Аналітична доповідь: особливості захисту персональних даних в сучасному кіберпросторі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vagливо.org/analitichna-dopovide-osoblivosti-zahistu-personalnih-danih-v.html>.

Ключові слова: персональні дані, захист інформації, кіберпростір, інформатизація суспільства.

Науковий керівник: к.пед.н., доцент Логінова Н. І.

Лоншакова Валерія Сергіївна

студентка 1-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ В СФЕРІ КІБЕРБЕЗПЕКИ

В останнє десятиліття XX — на початку XXI ст. на світовій арені відбулися суттєві зміни, які протягом тривалого часу визначають головні напрями розвитку людства. Внаслідок глобальних трансформацій формуються нові риси міжнародних процесів у вигляді суперечливих тенденцій, які постійно породжують нові виклики й загрози міжнародній безпеці. Розвиток країн світу тісно пов'язаний з формування сучасного телекомунікатору і його стабільності.

З розвитком телекомунікацій виникла життєво важлива проблема — захищення інтересів людини, суспільства та держави під час використання Всесвітньої мережі, виявлення, нейтралізація, запобігання реальних і потенційних небезпек національній безпеці.

Загрози кібербезпеці актуалізуються через дію таких чинників, зокрема, як:

- несумісність інфраструктури електронних комунікацій держави, рівня її розвитку та захищеності сучасним вимогам;
- недостатній рівень захисту критичної державних електронних інформаційних ресурсів;
- неналежний розвиток організаційно-технічної інфраструктури забезпечення кібербезпеки та кіберзахисту;
- незначний рівень координації, взаємодії та інформаційного обміну між суб'єктами забезпечення кібербезпеки [1, с. 39].

Слід зазначити, що забезпечення національної безпеки неможливо без реалізації вираженої державної політики, створення надійного захисту об'єктів інформаційної інфраструктури, інтеграції до світових систем кібербезпеки.

Відповідно до ч. 1 ст. 14 Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» Україна здійснює співробітництво у сфері міжнародної інформаційної безпеки згідно з укладеними міжнародними договорами з іноземними країнами, їх правоохоронними органами й спеціальними службами, а також з міжнародними організаціями, які здійснюють боротьбу з кіберзлочинністю [2, с. 403].

Також, інформацію з питань, пов'язаних із боротьбою з міжнародною кіберзлочинністю, Україна надає іноземній державі на підставі запиту, додержуючись вимог законодавства України та її міжнародно-правових зобов'язань.

Україна активно співпрацює з країнами — партнерами у питаннях захисту від кібератак. Наприклад, наша держава та НАТО обмінюються

досвідом, також ми отримуємо програмне забезпечення, новітнє обладнання для упередження інформаційних атак.

Внаслідок Угоди про реалізацію Трастового фонду Україна – Альянс з питань кібербезпеки було створено ситуаційний центр забезпечення кіберзахисту. Ключовими можливостями Центру повинні стати система виявлення і реагування на кіберінциденти, а також лабораторія комп'ютерної криміналістики. Вони дадуть змогу попереджати кібератаки, встановлювати їх походження, аналізувати для вдосконалення протидії.

Досить важливим є законопроект Конгресу США про захист України від кібератак.

Це буде перший закон США в сфері кібербезпеки, де слово Україна винесене в заголовок. В ньому Україні пропонується разом з Америкою виконувати лідерську роль у покращенні кіберзахисту у всій Центральній та Східній Європі. Закон свідчить про відповідальне ставлення наддержави до безпеки у нашому регіоні.

Він передбачає встановлення найбільш сучасних оновлень безпеки на комп'ютерах органів державної влади, в тому числі систем програмного захисту, спрямованих на оборону об'єктів критичної інфраструктури України; скорочення залежності України від російських технологій; сприяння розширенню участі України в програмах обміну інформацією, яка пов'язана з проблематикою кібербезпеки та міжнародним зусиллям з протидії кіберзагрозам, а також розвитку нашої країною власних можливостей у сфері кібербезпеки [3].

Україна посилює співробітництво з Великобританією у сфері протидії кіберзагрозам. Уряд Великої Британії занепокоєний, що Україну використовують як тестовий майданчик для кібератак, для розвитку організованої злочинної діяльності та корупції з боку Російської Федерації. Британська влада зацікавлена поглибити з нами співпрацю як у правоохоронній сфері, так і в координації дій щодо нелегальної міграції та оперативного обміну даними [4].

Європейський Союз має намір допомогти Україні в покращенні кібербезпеки критичної інфраструктури країни. Заступник голови Європейської Комісії з фінансової стабільності та фінансових послуг заявив, що нова стратегія кібербезпеки Європейського Союзу включатиме технічну допомогу сусіднім країнам, в тому числі Україні.

На жаль, Канада поки не розглядає надання допомоги Україні в боротьбі з кіберзагрозами. Канада підтримує дії України у сфері кібербезпеки, у тому числі розробку національної стратегії кібернетичної безпеки, приведення законодавства у відповідність до стандартів ЄС та НАТО, а також покращення внутрішніх процесів обміну інформацією, пов'язаною із загрозами критичній інфраструктурі. Тим не менш, надання військової допомоги у цій сфері наразі не розглядається. Водночас в уряді висловили стурбованість «все більшим кібернетичним втручанням в Україну» [5].

Підбиваючи підсумок, можна сподіватись, що керівництво нашої держави буде запозичувати передовий закордонний досвід, разом зі світовим товариствами спільними зусиллями активізувати реалізацію дієвих заходів щодо боротьби з міжнародною кіберзлочинністю, кібертероризмом, що передбачає насамперед побудову ефективної моделі Національної системи кібербезпеки, її інтеграцію до ЄС та НАТО, дієвого захисту національних та комерційних інформаційно-комунікаційних ресурсів та їх критичної інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію кібербезпеки України»: Указ Президента України від 15.03.2016 року №96/2016 //Офіційний вісник Президента України- 2016. – №10 – С. 39.
2. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 року №2163-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – №45. – С. 403.
3. Конгрес США підготував законопроект про допомогу Україні у сфері кібербезпеки [Електронний ресурс]. – URL: <https://bit.ly/2JNCt1z>. – Дата звернення: 16.04.2018.
4. Україна і Велика Британія посилять співпрацю в області кібербезпеки. [Електронний ресурс]. – URL: <https://bit.ly/2Hvbolh>. – Дата звернення: 16.04.2018.
5. Канада поки не розглядає надання військової допомоги Україні в боротьбі з кіберзагрозами [Електронний ресурс]. – URL: <https://bit.ly/2H724of>. – Дата звернення: 16.04.2018.

Ключові слова: кібербезпека, кіберзахист, кіберпростір, кіберзлочинність, кібертероризм.

Науковий керівник: к.ю.н. доцент Чанишев Р. І.

Омельченко Анатолій Володимирович

студент 1 курсу магістратури судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЧАТ-БОТИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ

Чат-бот (chatbot) — це програма, розроблена на базі технологій машинного навчання та неймереж. Вона створюється людиною для людей і навчається під певне коло цілей. Чат-бот імітує розмову з людиною в Інтернеті, саме тому даний сервіс найкраще зарекомендував себе саме в месенджерах таких як Facebook Messenger, Telegram тощо [1].

На ринку юридичних послуг чат-бот — це частина послуг певного суб'єкта господарювання, сервіс, який взаємодіє з потенційними клієнтами компанії [2].

Зауважимо, що існуючий чат-ботів, які застосовуються в українському судочинстві, можна поділити на два типи, залежно від їх призначення: чат-ботів судових консультантів та чат-ботів юристів.

Судові консультанти — це чат-боти, створені судовими установами, задачею яких є оповіщення інформацією про суд та його діяльність. Чат-боти юристи допомагають з оформленням та подачею позовів до суду, тим самим певним чином виконують функції юриста по нескладних справах.

Так, в Одеському апеляційному адміністративному суді працює чат-бот консультант Kurt, який надає інформацію щодо адрес судів, контактів суддів, допомогу при розрахунку судового збору, інформацію по рух певної справи у суді та прийняті по ній судові рішення [3]. Крім того, бот Kurt допомагає у підготовці простих процесуальних заяв та клопотань.

Паралельно з судовими чат-ботами в Україні з'являються боти-юристи. Зокрема, цікавим та соціально корисним є платформа Pinky Solutions, яка надаватиме можливість здійснити онлайн врегулювання суперечок через процедуру вирішення конфліктів із застосуванням інтернет-технологій. Pinky Solutions дозволить уникнути судової тяганини, додаткової витрати часу і коштів. Така процедура може бути застосована для вирішення широкого спектра проблем: від електронної комерції до трудових спорів та побутових розбіжностей.

Розробники серед основних переваг використання платформи Pinky Solutions для вирішення спорів у сфері інтернет-торгівлі називають:

- конфіденційність: онлайн-вирішення спорів дозволяє не виносити на загальне обговорення питання якості товарів і обслуговування, а значить, зберегти репутацію продавця і покупця; рішення, прийняті онлайн, не публікуються як рішення судів у відкритому доступі;

- довіру: позитивний досвід вирішення спору онлайн формуватиме довіру між продавцем і покупцями інтернет-магазину;

- нейтральність: для більшості суперечок застосовуватимуться спеціальні алгоритми комп'ютерних програм, тому спір вирішуватиметься на найбільш об'єктивних і справедливих умовах без участі людського фактору;

- доступність: спори вирішуватимуться без додаткової оплати, а вартість інших онлайн-послуг з вирішення спорів набагато менше вартості звернення до суду або арбітражу;

- ефективність: терміни вирішення спорів онлайн займатимуть від кількох годин до 30 днів.

Повнофункціональний запуск платформи Pinky Solutions запланований на 2018 рік [4]. Використовуючи платформу з онлайн вирішення

спорів, споживачі не позбавляються можливості звернутися за захистом своїх прав до суду або до органів захисту прав споживачів. Платформа має за мету максимально швидке вирішення спорів шляхом переговорів між споживачами і продавцями на етапі досудового врегулювання спору.

Ще одним прикладом роботи чат-бота юридичного консультанта є SudoBot, розроблений спеціалістами Юридичної компанії «Юскутум» [5]. SudoBot призначений для допомоги у оформленні та поданні позовної заяви до суду про розлучення. В процесі «розмови» з користувачем бот отримує необхідну інформацію щодо учасників майбутньої судової справи, їх місця проживання, наявності дітей, народжених у шлюбі, тощо. крім того, боту знадобляться копії документів для формування додатків до позову. Позовну заяву, яку складає бот після отриманої інформації, підписують адвокати ЮК «Юскутум» та направляють її у паперовій формі до суду. Бот також надає поради про те, як вести себе в суді, і що робити, коли прийде судова повістка. Зауважимо, що 24 січня 2018 року відбулося перше розірвання шлюбу за допомогою послуг та консультувань SudoBot [6].

Наразі, крім існування суто інформаційних чат-ботів у судових установах, розробляються та функціонують чат-боти, які здатні замінити юриста у нескладних категоріях справ, принаймні в частині підготовки мінімально необхідного пакету документів та наданні довідкової інформації. У найближчому майбутньому цілком можливим є супроводження чат-ботами й судових спорів у інтернет-судах та повна заміна юристів у нескладних категоріях судових справ.

Список використаних джерел

1. Що таке Chatbot (чат-боти) та кому вони потрібні? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://creativesmm.com.ua/shho-take-chatbot-ta-komu-vonu-potribni>.
2. Тарасюк А. Чат-боты как участники правоотношений / Тарасюк А. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uz.ligazakon.ua/magazine_article/EA010483.
3. Знайомтеся! Новий канал комунікації ОААС – чат-бот Kurt [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://court.gov.ua/press/news/451573>.
4. Pinky Solutions Платформа по онлайн разрешению споров [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pinky.solutions>.
5. SudoBot [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sudo.bot.lawyer>.
6. Подати на розлучення тепер можна за допомогою бота [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/news/2018/02/13/634045>.

Ключові слова: чат-бот, судовий консультант, боти-юристи, онлайн-вирішення спорів, інтернет-технології.

Науковий керівник: к. т. н., доц. Трофименко О. Г.

ВПРОВАДЖЕННЯ 4G В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Більшість населення Землі вже має доступ до швидкісного та якісного інтернету 4G. 636 операторів в 199 країнах світу запустили 4G-мережі. Вони охоплюють 72% населення планети. Переможний хід мереж 4G почався 2010 року з 25 міст у Швеції та 4 міст у Норвегії. Пізніше до них приєдналися Фінляндія, Данія, Естонія і Литва [1].

Одним з немаловажних проблемних питань, яке належить вирішити нашій країні при побудові інформаційного суспільства, є усунення проблем організації широкосмугового доступу для користувачів на базі використання технологій мобільного зв'язку четвертого покоління 4G (від англ. Generation – покоління) і підвищення показників якості доступу до інтернету. На жаль, Україна відстала на кілька років в питанні побудови мереж 4G, що було обумовлено низкою об'єктивних і суб'єктивних причин.

По-перше, розвиток сучасних технологій в Україні стримує застаріле бюрократичне законодавство. Так, Указ №445/2015 «Про забезпечення умов для впровадження системи рухомого (мобільного) зв'язку четвертого покоління» був підписаний тільки в середині 2015 року. На цей час Україна залишилась мало не єдиною країною в Європі, де був відсутній зв'язок високошвидкісного четвертого покоління з технологією LTE. Що ж стосується надання послуг LTE-зв'язку в інших країнах світу, то станом на 2015 рік вже налічувалося 148 країн з LTE [2].

По-друге, ситуацію ускладнює повільна реакція влади на стрімку зміну суспільних інформаційних відносин та затягування з прийняттям відповідних законодавчих актів.

По-третє, однією з найбільших проблем при впровадженні 4G в Україні було відкриття необхідних для цього радіочастот. Справа в тому, що мобільним операторам економічно вигідно покривати країну мобільним швидкісним інтернетом тільки на «низьких» радіочастотах в діапазоні 700–900 МГц. Оскільки, чим більше радіус дії базової станції, тим менша їхня кількість потрібна операторам, а отже будівництво та обслуговування мобільної мережі дешевші. Так, радіус дії базової станції мобільного оператора на «низьких» частотах у 3–3,5 рази більше, аніж на «високих» частотах [3]. Саме завдяки можливості будувати 3G та 4G-мережі на «низьких» радіочастотах, більшість країн Європи мають якісне суцільне покриття швидкісним мобільним інтернетом.

В Україні на частотах 700 працює телебачення, частоти 800 МГц займає мобільний оператор «Інтертелеком» з радіотехнологією: CDMA-800, а радіочастоти в діапазоні 900 МГц закріплені ліцензією під 2G за трьома українськими мобільними операторами «Київстар», «Vodafone Україна» та «lifecell» [4]. При чому у кожній області частоти розподілялись окремо і вкрай нерівномірно, а відповідно до умов ліцензій оператори не можуть самовільно використовувати надані їм частоти для розбудови на цих частотах, ані 3G, ані 4G.

У всьому світі оператори вільні в запуску послуг, вони купують ліцензії на частоти, і можуть запускати будь-які технології, не чекаючи тендерів і дозволів [3]. Тобто, принцип технологічної нейтральності дозволяє мобільним операторам запускати будь-які технології на своїх частотах на свій розсуд без купівлі ліцензій. Тим самим компанії можуть самостійно визначати й змінювати наданий їм спектр радіочастот для впровадження новітніх технологій оптимальним чином.

Україна тільки нещодавно законодавчо закріпила принцип технологічної нейтральності у Законі України «Про електронні довірчі послуги» від 07.11.2017, який набере чинності з 07.11.2018. Тільки тоді оператори зможуть запускати технології 3G та 4G на закріплених за ними частотах 900 МГц. Це дозволить за планами операторів за рік створити суцільне покриття території країни високошвидкісним мобільним інтернетом і без ніяких інвестицій з боку держави [2].

Зараз же оператори розвивають мережу зв'язку нового покоління 4G на частотах у діапазоні 2600 та 1800 МГц відповідно до ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України, наданих після двох тендерів на початку 2018 року.

Подальшим позитивним кроком, який дозволить забезпечити якісне покриття швидкісним інтернетом, буде звільнення частот 700 МГц, на яких зараз працює аналогове ТБ, щоб оператори змогли використовувати їх для запуску 4G, а в майбутньому і 5G. Цей діапазон дасть змогу надати високошвидкісний інтернет навіть в найменші населені пункти. До речі, вимкнення аналогового телебачення з одночасним переплануванням і впровадженням цифрового ефірного телебачення законодавчо було передбачено поетапно в межах 2015–2016 років [5], але й зараз відкладається.

Розгортання в країні швидкісного мобільного інтернету дозволить відкрити цілий пласт нових ринків і можливостей, радикально змінити глобальну економіку, бізнес і повсякденне життя кожного з нас. Саме тому впровадження технологій мобільного зв'язку 4G є завданням стратегічного, соціального-економічного значення [1]. Вочевидь, що нашій країні треба вживати активних заходів з оновлення своєї інформаційної інфраструктури, спрямованих на створення нових робочих місць у високотехнологічних секторах економіки, сприяння становленню малого і середнього бізнесу, розгортання нових інформа-

ційних індустрій і сфер зайнятості, зростання ВВП за рахунок подальшої інформатизації.

Список використаних джерел

1. Трофименко Е. Г. Анализ проблем и перспектив развития мобильного широкополосного Интернета / Е. Г. Трофименко // Вимірjувальна та обчислювальна техніка в технологічних процесах: Міжнародний науково-технічний журнал. – Хмельницький, 2015. – № 2(51). – С. 206–211. http://journals.khnu.km.ua/vottp/pdf/pdf_full/vottp-2015-2.pdf.
2. 4G не допоможе: чому в Україні немає повного 3G-покриття і як це виправити [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2018/03/15/634981>.
3. 4G до 2017 року: де взяти частоти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2015/07/20/551651>.
4. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII // Голос України від 07.11.2017. – № 206.
5. Про внесення змін до Плану розвитку національного телерадіоінформаційного простору: Рішення національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 212 від 18.02.2015 // Офіційний вісник України від 12.05.2015. – № 35.

Ключові слова: 4G, радіочастота, мобільні мережі, оператор, LTE.

Науковий керівник: к.т.н., доцент Трофименко О. Г.

ЗМІСТ

Привітання президента Національного університету «Одеська юридична академія» С. В. Ківалова	3
--	---

СЕКЦІЯ 14. ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО, АГРАРНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

<i>Артёмов О. С., Горун Ю. В.</i> МОРАТОРІЙ НА ЗЕМЛЮ: ЧОГО ЧЕКАТИ У РАЗІ СКАСУВАННЯ.....	6
<i>Багінська А. І.</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВІДЧУЖЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ДИЛЯНОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ	9
<i>Бажутін Б. О., Пуценко О. О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНУ ЗЕМЕЛЬ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ.....	11
<i>Бобік В. В.</i> РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ЗБАЛАНСОВАНОМУ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА.....	16
<i>Богдан І. С., Деркач А. В.</i> ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ОХОРОНИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ В УКРАЇНІ.....	18
<i>Босак О. І.</i> СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ	21
<i>Веремчук К. Ю., Сорочан Т. В.</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО УТИЛІЗАЦІЇ ВІДХОДІВ М'ЯСНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	23
<i>Гедіков В. В.</i> ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ	26
<i>Греков І. С., Ташкінова А. С.</i> ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ АГРОХОЛДИНГУ ЯК ОСОБЛИВОЇ ФОРМИ ІНВЕСТИВАННЯ В СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО	29

<i>Деркач А. В., Богдан І. С.</i> ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОХОЛДИНГІВ В УКРАЇНІ.....	31
<i>Довбня А. Л., Кучма М. В.</i> ЖОРСТОКЕ ПОВОДЖЕННЯ З ТВАРИНАМИ – АНТИГУМАННІСТЬ ХХІ СТОЛІТТЯ	34
<i>Дяченко І. С., Кісіль Х. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ КЛІМАТИЧНИХ СТРАТЕГІЙ МІСТ ЯК ОДНОГО ІЗ ЗАСОБІВ НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛОКАЛЬНОЇ КЛІМАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ	37
<i>Жакун М. Ю.</i> «БУРШТИНОВА ЛИХОМАНКА» ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕКОЛОГІЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ.....	40
<i>Зверєва Т. В., Додонова Д. М.</i> РЕФОРМА СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ	43
<i>Ільчук Д. О.</i> ПРАВО НА ІНФОРМАЦІЮ ПРО СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ	45
<i>Кириченко А. О., Стрембій А.-М. А.</i> ОХОРОНА ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ЗА ЗЕМЕЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ	48
<i>Кузик Л. С., Чуйко А. Р.</i> ПРАВОВІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	51
<i>Ліщук А. М., Сливка Д. Ю.</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	53
<i>Лук'янішина Х. О.</i> СКЛАД ЗЕМЕЛЬ ВОДНОГО ФОНДУ	56
<i>Мамурлан М. О.</i> ПРАВОВІ ОСНОВИ ВНЕДРЕННЯ ІНТЕГРИРОВАНОЇ РАЗРЕШИТЕЛЬНОЇ СИСТЕМИ В СФЕРІ ОХОРАНИ І ПРИРОДОПОЛЬЗОВАННЯ.....	60
<i>Мандрик Т. О.</i> ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕДАЧІ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК ДЛЯ ВЕДЕННЯ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА.....	63
<i>Милимука Л. Р., Слюсарчук Д. Д.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРОБІРЖ ЯК СУБ'ЄКТА АГРАРНОГО ПРАВА	65

<i>Нагорняк А. В.</i> ПРАВОВА ОХОРОНА ПОЛЕЗАХИСНИХ СМУГ ЯК ПРОГАЛИНА УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА	67
<i>Непийвода В. Л.</i> ЗАКОНОДАВЧЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ РЕЙДЕРСТВА В АГРАРНОМУ БІЗНЕСІ УКРАЇНИ.....	70
<i>Позюмко І. С., Дроб'язко А. В.</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ДОТАЦІЙ ДЛЯ ВЕДЕННЯ ОСОБИСТИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ	73
<i>Приходько Ю. Е., Тертичний Ю. А.</i> ЗАХИСТ ПРАВ БОРЖНИКА-СУБ'ЄКТА АГРАРНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ ПРИ ВИКОНАННІ ДОГОВОРУ ФАКТОРИНГУ	76
<i>Ращик К. В.</i> ЕКОЛОГО-ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	79
<i>Риндя Н. А., Леоненко Ю. А.</i> ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА САМОВІЛЬНЕ ЗАЙНЯТТЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ	81
<i>Сіденко В. В.</i> ДЖЕРЕЛА АГРАРНОГО ПРАВА: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ	85
<i>Смаль О. О.</i> ОСОБЕННОСТИ ПРАВОВОЙ ОХРАНЫ ВОДНОГО ФОНДА УКРАИНЫ.....	88
<i>Сова А. І.</i> МІЖНАРОДНЕ ТА НАЦІОНАЛЬНЕ ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	90
<i>Солошенко О. А., Малаєш Т. О.</i> ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО НАБУТТЯ ПРАВ НА ЗЕМЕЛЬНІ ДІЛЯНКИ.....	93
<i>Турчак С. О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ	96
<i>Фарік Ю. Ю.</i> ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	98

Хамелко О. Ю.

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ НАБУТТЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ІНОЗЕМНИМИ СУБ'ЄКТАМИ	101
--	-----

Цикалюк А. Р., Гаврушенко О. С.

ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	104
---	-----

СЕКЦІЯ 15.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Гуменюк А. С.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ	107
---	-----

Двірник Д. М.

ПРОБЛЕМАТИКА КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	110
--	-----

Демчишин І. І.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗМІН ДО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ЩОДО НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї	113
--	-----

Задорожна С. В.

ПРОБЛЕМАТИКА ПРОВЕДЕННЯ МЕЖІ МІЖ ДОЗВОЛЕНИМ І ЗАБОРОНЕНИМ В АСПЕКТІ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ПОРНОГРАФІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ	115
--	-----

Каспрак В. І.

ВРАХУВАННЯ ПСИХІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОСОБИ ПРИ ВСТАНОВЛЕНІ ОБМЕЖЕНОЇ ОСУДНОСТІ	117
--	-----

Килівник К. В.

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ МОМЕНТУ СТАТЕВОЇ ЗРІЛОСТІ ДЛЯ ПРАВИЛЬНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНУ ЗА СТ. 155 ККУ ..	120
--	-----

Коваль К. О.

ПРИНЦИП ГУМАНІЗМУ В СИСТЕМІ СУЧАСНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА	123
--	-----

Лукашук К. Р.

ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО	125
--	-----

Матвійчук К. В.

ПОСТАНОВЛЕННЯ СУДДЕЮ ЗАВІДОМО НЕПРАВОСУДНОГО ВИРОКУ, РІШЕННЯ, УХВАЛИ АБО ПОСТАНОВИ: ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ	127
---	-----

Мізерна О. І.

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЖОРСТОКЕ ПОВОДЖЕННЯ З ТВАРИНАМИ	130
--	-----

<i>Селянкіна А. В.</i> РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ РОЗКРАДАННЯ ТА ВИКРАДЕННЯ МАЙНА ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ	132
<i>Сіваченко В. О.</i> ПРОТИДІЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УКРАЇНІ	136
<i>Собко О. А., Феденко Є. М.</i> ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ АГРЕСИВНОЇ ВІЙНИ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ	138
<i>Туз Т. В.</i> ПЕРСПЕКТИВИ ВСТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВНАСЛІДОК ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	140
<i>Шидловська І. Ю., Гавенко А. О.</i> ВІДПОВІДНІСТЬ ПСИХІЧНОГО БІОЛОГІЧНОМУ ВІКУ НЕПОВНОЛІТНІХ В СУЧАСНИХ РАМКАХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	142
<i>Щербак В. О.</i> ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕВТАНАЗІЇ.....	145
<i>Ярмолюк Н. А.</i> ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТЕРОРИЗМУ.....	148

СЕКЦІЯ 16. ПРОБЛЕМИ КРИМІНОЛОГІЇ ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА

<i>Арутюнянц О. Е.</i> РЕСОЦІАЛІЗАЦІЯ НЕПОВНОЛІТНІХ, ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ.....	151
<i>Білоус Д. В., Безвітра В. С.</i> ЗМІ – КРИМІНОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН ЧИ СПОСІБ ПРОТИДІЇ ПІДЛІТКОВІЙ ЗЛОЧИННОСТІ?.....	154
<i>Бойко М. Г., Шаповалова А. Є.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗЛОЧИННОСТІ НА ТЕРИТОРІЇ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ	156
<i>Бойко М. Г.</i> ДО ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОСІБ, ЯКІ ВІДБУВАЮТЬ ПОКАРАННЯ В РАЙОНІ ПРОВЕДЕННЯ АТО ЧИ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ	158

Бондаренко Р. Ю. КРИМІНАЛОГІЧНІ ПІДСТАВИ РЕФОРМАЦІЇ ІНСТИТУТУ ЗЛОЧИНІВ В СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦТВА	160
Вдовиченко В. О. ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОМУ НАРКОБІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	166
Віхоцька В. В. ТОРГІВЛЯ ЛЮДСЬКИМИ ОРГАНАМИ ТА ТКАНИНАМИ ЯК ВИД ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	169
Гедіков В. В., Готманова А. В. СУЧАСНИЙ СТАН ЖІНОЧОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ	171
Гернага Ю. О. РОЛЬ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИХ УСТАНОВ У ДЕТЕРМІНАЦІЇ РЕЦИДИВНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ	175
Глушенко Т. А., Тимошенко Є. А. ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО РИНКУ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ.....	178
Гончаренко А. О. ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАХОДИ НЕОБХІДНІ ДЛЯ СИСТЕМ БОРотьБИ З ВІДМИВАННЯМ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ	180
Гошко О. І., Осійк Д. П. ФРУСТРАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ОСОБИСТІСТЬ	183
Григорчак Д. В., Куля В. С. КРИМІНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИ КІБЕРЗЛОЧИНЦЯ	186
Григорчак Д. В. ОСВІТА ЯК ЗАСІБ ВИПРАВЛЕННЯ ТА РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСУДЖЕНОГО	189
Демчишин І. І. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ З НЕПОВНОЛІТНІМИ ЗАСУДЖЕНИМИ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ	192
Довбнюк Т. В. ДОПОМОГА ЖЕРТВАМ ВІД ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УКРАЇНІ	194
Додонова Д. М., Зверєва Т. В. КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ З ПСИХІЧНИМИ АНОМАЛІЯМИ	199
Дробязко А. В., Позюмко І. С. О НЕКОТОРЫХ АСПЕКТАХ ПРЕСТУПНОСТИ ЖЕНЩИН.....	201
Євтушенко С. В., Зима Д. С. НЕЗАКОННИЙ ОБІГ ЗБРОЇ В УМОВАХ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ.....	204

Задорожня Е. А. ВЛИЯНИЕ ЛИЧНОСТНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ ОСУЖДЕННОГО К ЛИШЕНИЮ СВОБОДЫ НА СОВЕРШЕНИЕ ПРЕСТУПЛЕНИЙ В УГОЛОВНО-ИСПРАВИТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ	206
Задорожня Е. А., Ковалев В. О. СПОСОБЫ СОВЕРШЕНИЯ МОШЕНИЧЕСТВА В СФЕРЕ ИНВЕСТИРОВАНИЯ СТРОИТЕЛЬСТВА КАК ЭЛЕМЕНТ КРИМИНАЛИСТИЧЕСКОЙ ХАРАКТЕРИСТИКИ	209
Зверева Т. В., Додонова Д. М. РЕФОРМА СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ	211
Ковалевич І. І. СПЕЦІАЛЬНО-КРИМІНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	213
Кожухарь Є. І. ПОНЯТТЯ ТА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРИЧИНИ КОРУПЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	216
Колодка А. В. РОЛЬ ДЕПАРТАМЕНТА ПРОТИДІЇ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ НП УКРАЇНИ У СФЕРІ БОРОТЬБИ З НАРКОБІЗНЕСОМ	220
Коломісць Ю. В. КРИМІНОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ ЗЛОЧИНІВ НА ҐРУНТІ НЕНАВИСТІ (HATE CRIMES)	223
Колотницький М. С. СУЧАСНІ ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ КОНТРАБАНДІ ТА ТРАНЗИТУ НАРКОТИКІВ В УКРАЇНІ	226
Коцюба Т. М., Олефіренко В. Ю. ФЕНОМЕН ДИФУЗІЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....	228
Кучерявенко В. С. ДЕСТРУКТИВНИЙ ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ПРАВОСВІДОМІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ПРИ ВИСВІТЛЕННІ ПИТАНЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ.....	231
Левкович В. М. КОНТРАБАНДА ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ В УКРАЇНІ ЯК КРИМІНОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	235
Лешковят А. В. РОЛЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У ВИПРАВЛЕННІ ТА РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ	237

Мандрик Т. О., Процюк С. О. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРОСТИТУЦІ ЯК СОЦІАЛЬНО-КРИМІНОЛОГІЧНОГО ЯВИЩА	241
Матюшенко К. О. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОРОТКОСТРОКОВИХ ВИЇЗДІВ З МІСЦЬ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В УКРАЇНІ	243
Мироненко К. О. ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ ПАРЕТО ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ОСОБИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗЛОЧИНЦЯ	245
Мироненко К. О. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В СВІТЛІ ПРОФЕСІЙНИХ ТА МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ	250
Мудра А. А. ВИКОРИСТАННЯ ДОСЯГНЕНЬ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ В ДІЯЛЬНОСТІ НАРКОСИНДИКАТІВ	254
Муравенко К. В. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ НЕПОВНОЛІТНІХ ЗАСУДЖЕНИХ	257
Нагорняк А. В. ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ	260
Новіков І. Р. ШЛЯХИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ГРУПИ З РОЗРОБКИ ФІНАНСОВИХ ЗАХОДІВ БОРОТЬБИ З ВІДМИВАННЯМ КОШТІВ (FATF)	262
Овчар А. С. КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ: КРИМІНОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ ТА ДЕТЕРМІНАЦІЯ	265
Панасюк В. В. ПРОБЛЕМИ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ЩОДО ПОРЯДКУ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ	267
Поліщук Д. О. ПРОБЛЕМИ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ	270
Приходько Ю. Е., Асатрян К. С. КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ НАЙБІЛЬШ ПРОГРЕСИВНИХ ВИДІВ СУЧАСНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ	273
Рибчук А. С. ЛЕГАЛІЗАЦІЯ «ЛЕГКИХ» НАРКОТИКІВ ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОМУ НАРКОБІЗНЕСУ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	275

<i>Риндя Н. А., Леоненко Ю. А.</i> ПРОФЕСІЙНА ВІКТИМНІСТЬ ЖУРНАЛІСТІВ В УКРАЇНІ	277
<i>Салін Д. А.</i> ТОТАЛІТАРНА СЕКТА, ЯК ОСЕРЕДОК РЕЛІГІЙНОГО ЕКСТРЕМІЗМУ ТА ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ.....	281
<i>Самокіш І. І.</i> ОСОБЛИВОСТІ ДЕТЕРМІНАЦІЇ ЗЛОЧИННОСТІ В СФЕРІ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ.....	284
<i>Свічкарь В. В.</i> COMMUNITY POLICING: НОВА КОНЦЕПЦІЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ	286
<i>Силко К. В., Артёмов О. С.</i> ДИФУЗИЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	289
<i>Слободянюк Т. М.</i> ДЕПАРТАМЕНТ ЗАХИСТУ ЕКОНОМІКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ.....	292
<i>Слухай Л. Ю.</i> МОЖЛИВІ РИЗИКИ ПРИ РЕОРГАНІЗАЦІЇ ВИПРАВНИХ КОЛОНІЙ В УКРАЇНІ	295
<i>Слюсарчук Д. Д., Милимука Л. Р.</i> КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ МАРГІНАЛЬНОСТІ.....	297
<i>Собко О. А.</i> ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ СЛУЖБИ ПРОБАЦІЇ УКРАЇНИ	299
<i>Спільна А. І.</i> ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ЖІНОК, ЗВІЛЬНЕНИХ З МІСЦЬ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ	302
<i>Степанова А. Л.</i> ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ПРИЧИН СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА ПРОТИ ЖІНОК.....	305
<i>Степанчук В. В.</i> DARKNET: КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА.....	307
<i>Титов Е. Д.</i> ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНОЙ АДАПТАЦИИ ЛИЦ, ОСВОБОЖДЕННЫХ ИЗ МЕСТ ЛИШЕНИЯ СВОБОДЫ	310
<i>Трофимчук О. В., Сваричевський М. М.</i> ДО ПИТАННЯ ФЕНОМЕНУ ЗЛОЧИННОСТІ СПОРТСМЕНІВ	312

Феденко Є. М. ДО ПИТАННЯ АНАЛІЗУ ЗАСТОСУВАННЯ УМОВНО-ДОСТРОКОВОГО ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИГЛЯДІ ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ.....	314
Фольтин А. С. ОСВІТА ЯК ЗАСІБ ВИПРАВЛЕННЯ І РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ	316
Чиж Л. А. ПРАЦЯ ЗАСУДЖЕНИХ: ПРАВО ЧИ ОБОВ'ЯЗОК.....	319
Чилікін Д. В. ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМІВ ВІДМИВАННЯ КОШТІВ, ОТРИМАНИХ ВІД НАРКОБІЗНЕСУ.....	322
Шаповалова А. Є. СОЦІАЛЬНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПОКАРАННЯ У ВИГЛЯДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ.....	324
Шейко Д. П. ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ.....	326
Шидловская И. Ю. ХАРАКТЕРИСТИКА ЕВРОПЕЙСКИХ ПЕНИТЕНЦИАРНЫХ ПРАВИЛ 2006 Г. И ИХ ВНЕДРЕНИЕ В УКРАИНЕ	329
Шидловська І. Ю., Матюшенко К. О. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОФАЙЛІНГУ В УКРАЇНІ	332
Шрамко М. О., Феденко Є. М. ДО ПИТАННЯ ПРОФІЛАКТИКИ РОЗВИТКУ КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ	334
Щеглова О. В. КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ РЕЦИДИВНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ	336

СЕКЦІЯ 17. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

Voznyuk A. V. TESTIMONIES AS A SOURCE OF EVIDENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS	340
--	-----

<i>Григорчак Д. В.</i> ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО КПК УКРАЇНИ ЩОДО ОТРИМАННЯ ДОЗВОЛУ СЛІДЧОГО СУДДІ НА ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ	342
<i>Гуменюк А. С.</i> ЗАСТАВА ЯК ЗАПОБІЖНИЙ ЗАХІД У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	345
<i>Куля В. С., Оленюк Т. І.</i> ПОДАННЯ ЯК ОКРЕМЕ СУДОВЕ РІШЕННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ	348
<i>Довбняк Є. Ю., Матюшенко К. О.</i> СУТНІСТЬ ЗАСАДИ ВІДКРИТОСТІ В СУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ	351
<i>Овчар А. С.</i> ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ КОНФІСКАЦІЇ В УКРАЇНІ	353
<i>Слухай Л. Ю., Чиж Л. А.</i> ПРАВОВИЙ СТАТУС ІНШОЇ ОСОБИ, ПРАВА ЧИ ЗАКОННІ ІНТЕРЕСИ ЯКОЇ ОБМЕЖУЮТЬСЯ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	356
<i>Шидловська І. Ю., Гавенко А. О.</i> ПІДТРИМКА ДЕРЖАВНОГО ОБВИНУВАЧЕННЯ ПРОКУРОРОМ В СУДІ	359
<i>Шишацька Ю. О.</i> ВИЯВЛЕННЯ ДОКАЗІВ КІБЕРЗЛОЧИНУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	362
<i>Шрамко М. О., Феденко Є. М.</i> ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ ПРОКУРАТУРИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	365

СЕКЦІЯ 18. СУЧАСНІ НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В СФЕРІ КРИМІНАЛІСТИКИ

<i>Гевчук А. І.</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ЖОРСТОКОГО ПОВОДЖЕННЯ З ТВАРИНАМИ	367
<i>Гель І. В.</i> СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ І РОЗКРИТТІ ЗЛОЧИНІВ	370

Гурінчук О. В. КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ КИШЕНЬКОВИХ КРАДІЖОК	373
Задорожня Е. А., Ковалев В. О. СПОСОБЫ СОВЕРШЕНИЯ МОШЕНИЧЕСТВА В СФЕРЕ ИНВЕСТИРОВАНИЯ СТРОИТЕЛЬСТВА КАК ЭЛЕМЕНТ КРИМИНАЛИСТИЧЕСКОЙ ХАРАКТЕРИСТИКИ	375
Івахова О. М. ОСОБА ПОТЕРПІЛОГО ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КАТУВАННЯ	377
Максимчук Ю. В. ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ КІБЕРЗЛОЧИНІВ ТА ПРОТИДІЇ ЇХ ВЧИНЕННЯ	379
Матвєєва В. В., Зарицька М. А. ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗГВАЛТУВАНЬ.....	382
Гавенко А. О., Матюшенко К. О. СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ТА СЛІДЧІ ВЕРСІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ДИТОВБИВТВА	384
Новікова В. В., Філатов В. В. ШОДО ПРОБЛЕМИ РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ «ПО ГАРЯЧИХ СЛІДАХ»	388
Овчар А. С., Назар С. М. ДЕТЕКТОР БРЕХНІ ЯК ЗАСІБ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТЕХНІКИ	390
Редька Д. О. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФА ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ.....	393
Харчук Ю. О. КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ У ЗЛОЧИНАХ, ВЧИНЕНИХ НА ЗАМОВЛЕННЯ	395
Шрамко М. О., Феденко Є. М. ЛИСТ З ПОГРОЗАМИ: ЗНАРЯДДА ЧИ ЗАСІБ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ?	399

СЕКЦІЯ 19.

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Налытська А. SHADOW ECONOMY IN UKRAINE AND METHODS OF COMBATING IT	401
---	-----

<i>Horsunenko A. O., Malyarchuk Ye. V.</i> THE IMPACT OF CORRUPTION ON SOCIETY AND ECONOMIC DEVELOPMENT	404
<i>Андрющенко А. О.</i> ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ	406
<i>Біденко О. В.</i> ЕКОНОМІЧНО-ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ	408
<i>Білобородова В. В.</i> ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ ФРІЛАНСУ	411
<i>Бугаєнко К. В., Зінченко Н. С.</i> ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ РІЧКОВОГО ТРАНСПОРТУ	414
<i>Голубович В. О.</i> ОСНОВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	416
<i>Данишенко Д. І.</i> ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ МОРЯКІВ	418
<i>Джабурія О. О.</i> РОЗВИТОК СПОЖИВЧОГО РИНКУ ЯК НАПРЯМОК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ	420
<i>Іванкова В. О., Гончарук Т. В.</i> РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ	423
<i>Ковальчук І. В.</i> СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕЗЕРВНОЇ ВАЛЮТИ	425
<i>Котова А. І.</i> ПРАВОВІ ЗАСАДИ СПІВРОБІТНИЦТВА НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ ЦЕНТРАЛЬНИМ БАНКОМ	428
<i>Криворученко М. В.</i> РЕОРГАНІЗАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ЕКОНОМІЧНА ДОЦІЛЬНІСТЬ	431
<i>Матковська І. О.</i> ЕКОНОМІЧНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	435
<i>Мельник В. Ю.</i> НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	437
<i>Молчанова Є. С.</i> ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА	439

Наливайченко В. О. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	443
Островская Д. В. ПРОБЛЕМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ	445
Пунченко А. Я. ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ: ПРИЧИНИ ТА ОСОБЛИВОСТІ	447
Скиба Н. А. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ	450
Темненко А. С. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СПОЖИВЧОГО КОШИКУ В УКРАЇНІ	452
Урсол А. С. СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ	454

СЕКЦІЯ 20. ЛІНГВІСТИКА ПРАВА ТА ЗМІ СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Мельник В. С. ПОБУДОВА ПУБЛІЧНОГО МОВЛЕННЯ ЮРИСТА	458
Турчанинов М. М. ПРОБЛЕМИ МОВНОЇ ЛОКАЛІЗАЦІЇ У СУЧАСНОМУ СВІТІ	461

СЕКЦІЯ 21. ПОЛІТОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ ТА СУСПІЛЬСТВА

Бахметьев А. Е., Штурмаревич Д. А. ЭВОЛЮЦИЯ СОЦИАЛЬНЫХ ПРОГРАММ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ США. XX-XXI ВЕК.	464
Близнюченко Д. С., Буханцева Д. О. ПРОБЛЕМИ ВИБОРУ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	467
Бугасенко К. В. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ФАКТОР СУЧАСНОЇ ПОЛІТИКИ	469

<i>Вайср А. М.</i> ГЕНЕЗИС ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	470
<i>Гевелюк Д. А.</i> ОНТОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ПОЛІТИЧНОГО.....	473
<i>Гевелюк Д. А.</i> РОЗВИТОК ПОЛІТИЧНИХ ПОГЛЯДІВ У ПОСТКОМУНІСТИЧНИХ СУСПІЛЬСТВАХ.....	475
<i>Горіна Ю. В., Марусяк А. С.</i> МОЛОДІЖНИЙ РУХ ЯК ФОРМА ВИЯВУ ПОЛІТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ	477
<i>Горковенко В. С., Костріков І. М.</i> КРИЗА ЛЕГІТИМНОСТІ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ	480
<i>Дінаковська Є. В.</i> СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВИ ЯК ПОЛІТИЧНОГО ІНСТИТУТУ.....	482
<i>Жежу Д. А., Микуліна В. С.</i> ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ В УКРАЇНІ	485
<i>Зінченко Н. С.</i> РОЛЬ ВИБОРЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИБОРЧІЙ КАМПАНІЇ	487
<i>Іванкова В. А.</i> КАК СОХРАНИТЬ УКРАИНУ НА ПУТИ РЕФОРМ: НЕ ПУБЛИЧНЫЙ ДОКЛАД СТРАН ЕВРОПЕЙКОГО СОЮЗА.....	489
<i>Іванова А. В.</i> ПОЛІТИЧНА ДИСКРИМІНАЦІЯ ЯК ПРОБЛЕМА ІСНІТУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ.....	491
<i>Коваль В. М.</i> НАСИЛЬСТВО ЯК АТРИБУТ ВЛАДИ В УМОВАХ ТОТАЛІТАРНОГО ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ	493
<i>Козирська Ю. В., Дудар А. Є.</i> ЗБРОЙНИЙ КОНФЛІКТ В ДОНЕЦЬКІЙ ТА ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТЯХ: ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ.....	496
<i>Ложко К. В.</i> ТЕРОРИЗМ ЯК ЯВИЩЕ СУЧАСНОЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ.....	499
<i>Микулич О. І.</i> ГЕОПОЛІТИЧНИЙ РЕГІОН «ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНА ЄВРОПА»: СТАН ВИВЧЕНОСТІ.....	502
<i>Ракова О. М.</i> ПОЛІТИЧНА ЕЛІТА ПЕРІОДУ КИЇВСЬКОЇ РУСІ ТА ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОГО КНЯЗІВСТВА	505

<i>Трушкіна А. Д.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕЛІТИ В УКРАЇНІ	508
<i>Чирка Т. В.</i> ШЛЯХИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ	510
<i>Чуфай Л. Р.</i> СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ВИСЛОВЛЮВАНЬ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА	514
<i>Шинкевич І. О., Онуфрієнко І. О.</i> ВПЛИВ ВИБОРІВ НА ЗМІНУ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ	516

СЕКЦІЯ 22. СОЦІОЛОГІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ, ПРАВОВИХ ТА СУСПІЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

<i>Балабан Е. Р., Півняк М. С.</i> СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ	519
<i>Івашук І. М.</i> ЯК СОЦІАЛЬНІ ОПИТУВАННЯ ВПЛИВАЮТЬ НА ДУМКУ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДЯН ПІД ЧАС ПЕРЕДВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ	521
<i>Івко У. П., Логвінова А. С.</i> ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ГРУПИ.....	523
<i>Наприклад Б. І., Барабаш Д. Д.</i> ПРОБЛЕМА ЗЛОЧИННОСТІ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ	525
<i>Панченко Ю. А.</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ ШЛЮБНИХ ВІДНОСИН В СІМ'Ї.....	527

СЕКЦІЯ 23. СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЮРИДИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

<i>Ворожко А. Л.</i> ЕЛЕКТРОННІ ДОВІРЧІ ПОСЛУГИ В СУСПІЛЬСТВІ ТА БІЗНЕСІ	529
<i>Колібик І. О.</i> ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ОСОБИСТОЇ ІНФОРМАЦІЇ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ.....	531

Кулинич А. А.	
ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В СУЧАСНОМУ КІБЕРПРОСТОРІ.....	534
Лоншакова В. С.	
МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ В СФЕРІ КІБЕРБЕЗПЕКИ.....	537
Омельченко А. В.	
ЧАТ-БОТИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	539
Слободянюк К. В.	
ВПРОВАДЖЕННЯ 4G В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	542

Наукове видання

ГРАНІ ПРАВА: ХХІ СТОЛІТТЯ

**МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської
науково-практичної конференції**

19 травня 2018 року, м. Одеса

У двох томах

Том 2

Верстка — Н.М. Ковальчук

Підписано до друку 14.05.2018. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Newton. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 32,67. Тираж 300. Замовлення № 0518-93.
Ціна договірна. Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво і друкарня — Видавничий дім «Гельветика»
65009, м. Одеса, вул. Сегедська, 18, офіс 431
Телефон +38 (0552) 39 95 80
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4392 від 20.08.2012 р.